

FUNDACIÓ NOGUERA

Textos i Documents, 39

Quan els vescomtes
de Barcelona eren

Història, crònica i documents
d'una família catalana dels segles X, XI i XII

per

JOSÉ ENRIQUE RUIZ-DOMÈNEC

BARCELONA, 2006

© José Enrique Ruiz-Domènec, 2006
Edita: Pagès Editors, S L
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
pages.editors@cambrescat.es
www.pageseditors.com
Primera edició: desembre de 2006
ISBN: 84-9779-475-3
Dipòsit legal: L-1.505-2006
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S. L.

*A Martí de Riquer,
veritable mestre.*

Índex

Introducció.....	11
------------------	----

GÈNESI (954-991)

1

GUITARD O LA MORAL DEL GUERRER

La rella de l'arada i el llaurador.....	23
Entre l'espasa i la creu.....	24
Una coincidència inesperada.....	26
Missions a Alandalús.....	30

2

ORGULL FAMILIAR

La discreta Gerberga.....	35
Talent per viure.....	38
Llegendes urbanes.....	39

3

UN ESDEVENIMENT HEROIC

El 6 de juliol de 985.....	44
L'enfadosa vida.....	46

4

CONTINUÏTAT DEL LLINATGE

Temps de reconstrucció.....	53
L'esforçat Geribert.....	54

EMERGÈNCIA (991-1062)

5

EL CERCLE DEL TEMPS

El vescomte Udalard o la mitologia del retorn.....	62
El rang social i els privilegis econòmics	63
Una vegada en el passat	65
Adalbert i l'expedició a Còrdova de 1010.....	68
La rebel·lió de les elits eclesiàstiques.....	71

6

TRES DAMES MOLT DISTINGIDES

Adelaida, la senyora dels aiguamolls	75
Ermengarda, la gran del comte Borrell II	80
Riquilda, la petita del comte Borrell II.....	81

7

EL VESCOMTE BISBE GUISLABERT

Doble dignitat.....	85
Crònica d'una conversió	88
El valor de la mitra	91

8

EL PRÍncep D' OLÈRDOLA

Mir Geribert, senyor de les terres baixes	93
El nét de Guillem de Sant Martí Sarroca	95
Les possibilitats perdudes	96
Els nens i l'àvia.....	98

9

EL VESCOMTE UDALARD BERNAT

Aprendre per millorar.....	103
Dues noces i un funeral	107
Acords i compromisos	110
La caixa d' Elisabet	114

10

POLÍTICA I PROU

L'acció.....	117
Una melusina per al comte.....	119
Sort i dissort d'un guerrer	122

11

LA NOVA CRISTIANDAT

Barcelona 1058. Deu mesos decisius per a la ciutat	127
El judici del segle	130
Meditació sobre el tràgic	133
Consagració de la seu	134
Qüestió d'honor.....	137
Plant per un bisbe	138

HISTÒRIA (1062-1127)

12

JUGAR A DOMINAR

Un pacte per a la pau civil.....	143
Els fills del bisbe i altres membres de la família	146
La llei i l'ordre i els bons negocis	148

13

DIFERÈNCIES DE FONTS

El cautelós Gelabert Udalard	151
Torbació al país.....	153
Una dama per al vescomte	156
Un Sant Martí Sarroca una altra vegada.....	156
L'estranya història de Bernat Udalard.....	157
Reconeixement.....	159

14

LA MALA FORTUNA VE DARRERE DE LA BONA

La jornada fatal de 1108	161
Buscar un sentit	163

Acords, conflictes i litigis.....	165
Un altre atac	168
Arsinda, muller de Guillem Ramon	169

LLEGENDA (1127-1207)

15

UN VESCOMTE ANOMENAT REVERTER

La guerra i la croada.....	173
Qa id al-Rūm	174
La campanya del Gran Atles.....	178
A la fi alguna notícia	179
Amics i enemics	180
Les muntanyes de Gayyâta.....	182
Retorn precipitat.....	186
Riu Tânsif.....	188
Cavalcar pel Rif fins a la mort.....	189

16

L'EDAT DE LA CAVALLERIA

Vida i fets de Guillem de la Guàrdia.....	193
Berenguer Reverter, un cavaller entre dos mons.....	195
A la recerca d'Alí ibn Reverter.....	199

17

EL DARRER VESCOMTE RECORDA

Berenguer de la Guàrdia.....	201
El pacte amb Guillem II de la Guàrdia.....	201
Viatges a Alandalús.....	202
Conflicte per una herència	205
El retorn?.....	205

18

DOCUMENTS

Sigles.....	207
Bibliografia.....	209

Introducció

Aquest llibre és la història d'una família catalana dels segles x, xi i xii: la família dels vescomtes de Barcelona, senyors del castell de la Guàrdia de Montserrat. La major part dels seus membres van tenir un protagonisme decisiu en la construcció de Catalunya; avui molts ho reconeixen, però n'hi ha d'altres que ho ignoren. Convençut que aquesta situació no havia de perllongar-se més temps, he considerat que ha arribat el moment de fer repàs dels èxits i dels fracassos dels seus membres més rellevants al llarg de gairebé tres-cents anys. Aquesta tasca m'ha donat l'oportunitat d'encarar-me amb la vida política d'aquell temps llunyà, pensant més en la imaginació moral dels seus protagonistes que en el sistema d'organització social que els aplega i els explica. El llibre està adreçat, per tant, a persones que els llegui de llegir sobre els homes i les dones del passat i sobre els factors que condicionen la seva activitat. No opino sobre altres maneres de fer història, incrustades sisplau per força en el món acadèmic i que, tanmateix, convencen no pocs lectors.

Aquí he dut a terme una narració selectiva i crítica dels esdeveniments i passions que van afectar aquesta família i no una descripció neutral i enciclopèdica del seu patrimoni. Les divisions d'aquest llibre estan emmarcades per tres moments cabdals de l'esdevenir de la família vescomtal, que s'adeqüen al subtil comentari de François de Chateaubriand a les *Memòries d'ultratomba*: "l'aristocràcia té tres èpoques successives: l'època de la superioritat, l'època dels privilegis i l'època de les vanitats. Quan surt de la primera, degenera en la segona i es consumeix en la darrera."

Fa més de trenta anys que vaig a l'encalç de la família dels vescomtes de Barcelona. A principis de 1974 el meu enyorat amic David Herlihy va suggerir-me que, per comprendre-la millor, m'havia de posar en contacte amb Georges Duby, ja aleshores professor del Collège de France i un dels més cèlebres medievalistes del món. Ho vaig fer. Amb l'aixopluc de la seva amistosa tutela vaig reorientar l'estudi dels costums de parentiu de l'aristocràcia catalana de l'època feudal. Vaig esmerçar molts esforços en aquest camp d'investigació durant la dècada dels setanta. Vaig percaçar els documents. Vaig estudiar a fons el treball de Francesc Carreras i Candi, que ara fa un segle va reunir els materials d'arxiu que permeten seguir de prop la història del castell del Port de Barcelona. Molts erudits s'havien apropiat a aquest magatzem d'antiguitats per mirar de trobar els motius d'una selecció desigual dels documents. Vaig decidir buscar en una altra direcció amb l'esperança que trobaria l'arxiu patrimonial dels vescomtes a les golfes d'alguna casa noble, al costat d'una pila de papers vells, dormint a l'emparda del temps. No vaig tenir sort. Aquest possible arxiu semblava haver-se esvaït amb el pas dels segles. Em vaig dedicar a la ingrata tasca de rastrejar els efectes de les accions de la família en els arxius de les institucions eclesiàstiques i civils amb les quals van tenir contactes ocasionals. A tot estirar vaig poder trobar un centenar i mig de pergamins sobre la família; però no estava satisfet. En mancaven molts, i alguns de molt importants. Vaig alentir el ritme de treball mentre esperava trobar noves pistes. Vaig començar a sospitar que potser mai no trobaria l'arxiu patrimonial. ¿Algú l'havia fet desaparèixer per algun motiu inconfessable? Aquests fets no van aconseguir tòrcer la meva voluntat de rescatar de l'oblit la família vescomtal de Barcelona. Més aviat em van obligar a ajustar millor els mecanismes d'apropament a les fonts conservades.

L'estiu de 1978, Duby va convidar-me al Collège de France perquè exposés les meves observacions sobre el sistema de parentiu català que es percebien en les accions de la família dels vescomtes de Barcelona, tal i com li ho havia presentat en el decurs d'un llarg dinar al grill de l'Hotel Colón. Vaig animar-me a elaborar un model explicatiu inspirat en les nocions de l'antropologia estructural de Claude Lévi-Strauss, i vaig mirar de comprendre de quina manera s'havia produït l'intercanvi de mullers en una àrea perfectament delimitada en l'espai i en el temps. Em va sorprendre el fet que aquesta família recomanés el matrimoni entre cosins, cosa que va marcar enèrgicament l'evolució de la nissaga. Vaig

lamentar aleshores no poder saber pràcticament res de la manera de pensar d'aquells individus, dels efectes que va desvetllar en la seva consciència l'ús d'aquella pràctica matrimonial que contravenia els principis morals de l'Església; sobretot si tenim en compte que un dels seus personatges més rellevants va ser bisbe de Barcelona durant gairebé trenta anys.

Aquest va ser el tema de la meva conferència al Collège de France el febrer de 1979 en presència de Jacques Le Goff, Pierre Toubert, Robert Fossier, Bernard Guenée, Girolamo Arnaldi i alguns altres medievalistes més. Vaig rebre l'ajut d'Artur Firpo en els aspectes organitzatius i en la redacció definitiva del text que es va publicar sense aparat crític a la *Revue Historique*, un text que el mateix Firpo va tenir l'amabilitat d'editar en castellà, amb algunes addicions sorgides del debat posterior a la conferència citada suara, en un volum col·lectiu intitulat *Amor, familia y sexualidad*. En aquestes publicacions es mostrava de manera esgarriada el model explicatiu sobre les estructures de parentiu de l'aristocràcia barcelonina que més tard avançaria en un llibre. Quan obro les pàgines de l'edició catalana de *L'estructura feudal*, publicada per Edicions del Mall en 1985, no em sento a gust. En primer lloc perquè em vaig precipitar en una línia de treball sense prou garanties. És un llibre massa teòric, fet segons el gust de la historiografia d'aleshores, mal editat, amb nombrosíssimes errates que provenen d'una mala correcció de les galeres. Tampoc no m'agrada el llenguatge tècnic exagerat, producte de la fidelitat a uns plantejaments que, passats els anys, es van revelar plens de banalitats. El text va quedar allà, disponible per als especialistes.

Vaig deixar de recercar, de moment, l'arxiu patrimonial dels vescomtes i vaig encarar-me a d'altres temes relacionats amb els costums de parentiu europeus dels segles XI i XII, a la memòria dels feudals, tal i com ho vaig registrar en 1984 en un llibre, el pròleg del qual va escriure Georges Duby. Durant aquells anys vaig interrogar la novel·la cortesana, especialment els grans escriptors Benoît de Sainte-Maure, Thomas d'Anglaterra i Chrétien de Troyes, sobre la manera d'entendre la crisi d'un sistema basat en el matrimoni entre cosins que situa el germà de la mare, l'oncle matern, l'*avunculus*, en un lloc privilegiat. Tristany s'apropa a Iseut, en part perquè és la muller del rei Marc, el germà de la seva mare. Les relacions avunculars precedeixen les pròpiament romàntiques, que diria Hegel. La lectura d'aquestes fonts em va ajudar molt en la meva voluntat de comprendre l'univers familiar

europèu d'aquell temps. Com a contrapartida, vaig deixar el treball d'arxiu en mans dels meus alumnes, amb resultats poc satisfactoris. Hauria hagut de fer personalment aquella tasca per comprendre i descriure aquell ordre familiar, un camí que vaig abandonar massa d'hora. No vénen al cas els motius, tot i que els seus efectes s'han deixat sentir en les investigacions realitzades en els darrers vint anys. I, per descomptat, no a fi de bé.

La decisió de deixar en altres mans la tasca d'un disseny dels costums de parentiu de l'aristocràcia barcelonina dels segles x, xi i xii no té cap justificació. Els problemes que havien quedat sense resoldre el 1985 encara hi són. No s'ha aprofitat l'immens material documental que s'ha anat publicant en tot el que té a veure amb les estructures de parentiu, és a dir, amb els principis de filiació i d'aliances matrimonials. La idea, equivocada en més d'un sentit, que la societat d'aquell temps era patrilineal continua afeixugant com una llosa la construcció de genealogies i la seva interpretació. No s'ha avançat en la consideració bilateral d'aquesta societat en què l'herència masculina està sempre compensada per l'herència femenina. Un fet estrany si tenim en compte que els documents de vassallatge, els cèlebres juraments de fidelitat que comencen amb la fórmula *iuro ego* es refereixen sempre a la filiació materna en l'important moment de fixar per escrit les condicions a les quals el vassall es compromet, el *sacramentum*.

Crec que les investigacions sobre la família i el parentiu dutes a terme en els darrers vint anys sobre aquestes fonts són deficientes perquè han perdut de vista el testimoni de la literatura de l'època. Per tal de semblar científiques i objectives, s'han negat a elles mateixes la principal font d'inspiració i s'han limitat a oferir una mena de sociologia. Durant els vint anys que s'han escolat des de 1985 m'he anat adonant d'aquest perill, no en vaig dir res aleshores tot i que era conscient, com ara en sóc, que per aquest camí mai no aconseguiríem una metodologia sense la qual la història no pot pretendre ser una disciplina.

Si ara torno sobre els meus passos i reprenc una investigació que vaig deixar de banda fa justament vint anys ha estat per la iniciativa de l'amic Josep Maria Sans i Travé que em va invitar a considerar de nou l'estudi de la família dels vescomtes de Barcelona, i que els mostrés com el producte d'un mètode d'investigació allunyat de les abstraccions materialistes en voga, l'aportació de les quals al coneixement del passat és realment tènue. Per fer-ho he hagut de solucionar dues qüestions de procediment, la primera

referent a l'oportunitat de posar-m'hi; la segona té a veure amb les fonts que he pogut reunir amb aquesta finalitat.

L'oportunitat de fer, a començaments del segle XXI, una investigació de microhistòria cal que sigui raonada en una època en què els estudis de gran format cada vegada són més abundosos, un treball al qual jo mateix he accedit en més d'una ocasió: només cal citar els meus llibres *Palestina, pasos perdidos* o *El Mediterráneo*. El que convé assenyalar és que per a molts historiadors de la meva generació, confrontats amb aquest dilema des de finals dels setanta, esdevé cabdal el format d'un estudi sobre el passat. ¿Períodes de llarga duració i grans estructures espacials com suggeria Fernand Braudel, o una curta duració i espais regionals com aconsellava Georges Duby? ¿Què pot dir un estudi microhistòric que no pugui dir-se de cap altra manera?, ens demanàvem fa vint-i-cinc anys en llargs debats metodològics.¹ De fet, es digui el que es vulgui, les limitacions d'aquests estudis són superiors a les seves precisions. ¿Per què hem de concentrar l'atenció? ¿Per què hem de fixar l'atenció en la figura del vescomte Udalard en l'any mil quan encara hem de resoldre el viatge que en aquells mateixos anys estava fent Leif Ericsson, només per posar un exemple de la història mundial? I no només és això. ¿Val la pena, tot i que sembli impossible, d'intentar la reunió de milers de dades esparses per fixar la genealogia d'una família catalana dels segles X, XI i XII amb poques esperances d'obtenir un resultat satisfactori quan aquest temps el podria dedicar, amb el mateix mètode i dificultat, a aprofundir en la família de Jesús de Natzaret i la política matrimonial a la Palestina de començaments del segle primer de l'era comuna? ¿Per què faig una cosa i no l'altra en contra de l'opinió de moltes dels meus amics? ¿Potser és perquè la familiaritat, lligada al cap i a la fi a la pertinença cultural, és un criteri rellevant en l'estudi del passat? No és aquest el motiu que jo m'estimo més, ja que a mi, certament, no m'anima l'amor al terror, ni la devoció a una causa, sempre m'he sentit foraster a aquestes idees; i, en canvi, sí que em sento proper a la preocupació i a l'interès sobre el comportament d'un grup humà. Com diu amb tot l'encert Carlo Ginzburg "que el país de cadascú sigui el món sencer no vol dir que tot sigui igual: vol dir que tots som

---

1. Vegeu J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "Microhistoria: de la etnografía al modelo regional". *Atti del Convegno Storico Internazionale per l'VIII Centenario dell'Urbanizzazione di Chiavari*, 1980, p. 473-484.

forasters respecte d'alguna cosa i d'algú. Sé que no dic res de nou, però potser val la pena de tornar a reflexionar sobre la fecunditat intel·lectual d'aquesta condició".² Aquest aspecte és el que crec fonamental en l'estudi del passat, sobretot a l'hora d'estudiar el temps lent, sedimentat, en què la informació documental se'ns nega mentre el compromís amb la història ens reclama. ¿Poden els moderns mètodes interpretatius contribuir, juntament amb l'accés cada vegada més ràpid als fons documentals a través dels mitjans electrònics, a un millor i més ponderat estudi de la realitat familiar d'èpoques llunyanes a la nostra, on prevalguin els detalls del que va passar realment i no la dimensió presentista del que desitgem que hagués passat per legitimar les nostres idees d'una evolució de les societats humanes?³

Aquí sorgeix el problema del règim d'historicitat que hem d'atendre en qualsevol investigació, i que ha estat llargament danyat per una historiografia que ha abandonat la seva responsabilitat al servei de la societat. Encara ens cal raonar sobre aquestes coses, ara més que mai.

Tot això em mena, naturalment, a la segona qüestió de procediment i al retorn a un problema que arrossego des de mitjan dècada dels vuitanta. ¿Quines fonts haig d'emprar per a l'estudi de la família vescomtal de Barcelona? Avui, com antany, he tornat a recercar l'arxiu patrimonial de la família, però ha estat debades. Com l'anterior vegada he fracassat, ni tan sols he obtingut cap pista segura que em permetés entrellucar una llunyana esperança. No he tingut la sort que vaig tenir amb el cas de Ricard Guillem, aquell barceloní del segle XI l'arxiu personal del qual vaig trobar entre els vells pergamins de la cancelleria, l'edició dels quals vaig publicar amb l'inestimable ajut del meu enyorat amic Rafael Conde. Ell ja no hi és i, per tant, no he pogut demanar-li els seus savis consells, tal i com havíem acordat un any abans de la seva mort.

He reunit un important corpus documental que, tanmateix, no és ni de bon tros l'arxiu patrimonial dels vescomtes; són documents procedents d'institucions religioses o laiques que van mantenir re-

2. C. GINZBURG, *Ojazos de madera. Nueve reflexiones sobre la distancia*. Barcelona, Península, 2000, p. 11.

3. Cf. F. HARTOG, *Régimes d'historicité. Présentisme et expériences du temps*. París, Seuil, 2003.

lacions amb ells. No descarto que algun dia un investigador més afortunat o més solvent trobi aquest arxiu; però mentre això no s'esdevingui he decidit de reunir aquests pocs documents i m'he disposat a estudiar, a partir d'ells, alguns detalls de la història de la família vescomtal de Barcelona, convençut que la veritat dels fets que apareixen en aquests escrits no és el mateix que la veritat dels significats que podem extreure'n si fem ús de l'antropologia interpretativa.

Els documents són escassos i poc reveladors. Estan construïts amb fórmules jurídiques forjades en la tradició legal romana i goda, en els quals les maneres de figuració són limitades i afecten tan sols les qüestions de l'estatut social dels actors o dels testimonis i en alguns casos de les formes del valor d'una terra. A més, tenim encara una altra dificultat que no és irrellevant. En els documents dels segles x al XIII és habitual designar els individus —és el cas dels homes— amb el seu nom i el nom del pare, com per exemple “Ramon Berenguer”, és a dir, Ramon, fill de Berenguer, o “Ricard Guillem”, Ricard, fill de Guillem; i en el cas de les dones, només amb un nom, com “Ermengarda”, “Ermessenda” o “Guisla”. Hi ha dotzenes d'homònims. La llibertat dels copistes tampoc no afavoreix la feina ja que un mateix nom s'escriu de diverses maneres. Així podem trobar “Riquilda”, “Riquilde”, “Richel” o “Riquel” per anomenar la mateixa dona, tot i que de vegades costi adonar-se'n. La proliferació d'edicions de textos ens convida a pensar en la paradoxa que suposa acumular una immensa informació i, alhora, aprofundir cada vegada més en l'embolic suscitat per aquest garbuix de dades inconnexes i de vegades contradictòries. Amb aquestes pobres informacions he hagut de construir les genealogies i les estratègies matrimonials d'un grup d'homes i dones durant gairebé tres-cents anys. Una tasca prèvia i necessària si es vol confegir el teixit dels esdeveniments. Cada vegada que els homes anaven adquirint identitat personal es revelava millor el perfil de la família i de la societat en la qual va viure. En conjunt, aquests documents parlen tant de la moral dels guerrers com dels esdeveniments, les personalitats, les institucions que expressen aquesta moral en formes concretes que apuntalen la família. Al darrere de les seves accions, he mirat de percebre la voluntat que les va impulsar, és a dir, el factor humà inherent a la història. Aquest descobriment, possible gràcies a la forma de lectura dels documents que aquí proposo, allibera la història d'un positivisme buit i permet a l'historiador

percebre fins a quin punt es construeix el contingut en el propi procés d'anàlisi.

Les tempestats amb què es van veure arrossegats els membres de la família dels vescomtes de Barcelona no m'han deixat cap més alternativa que la de fixar l'atenció en els aspectes de la vida privada que no pas en la consolidació del seu patrimoni dins i fora de la ciutat de Barcelona; i per això mateix miraré de restituir al passat tots els colors i formes que van tenir aleshores: abocar sobre els personatges que van viure fa mil anys les inquietuds que avui ens porten a romandre atents a qualsevol esdeveniment social o cultural dels nostres dies. La vida es conjumina malament amb les boires a les quals el pas del temps sotmet les accions humanes.

* * *

Els lectors que acceptin de participar en l'aventura de veure amb els seus propis ulls com era i com vivia una família catalana d'aquells temps llunyans han de saber que, des de fa anys, insisteixo en la necessitat que l'historiador es posi en contacte amb els seus fonaments literaris; és l'única manera d'aconseguir la teoria de la història que hem anat buscant durant dècades. En aquest intent hi ha hagut serioses dificultats, sobretot procedents dels que pensen només en termes de disciplina i consideren que el coneixement del passat és una aproximació sociològica i no el que és en realitat, una narració. Una certa renúncia, tanmateix, es percep en aquesta actitud. Com s'ha dit en alguna ocasió: "en caracteritzar el discurs històric com a interpretació i la interpretació com a narració, l'historiador se situa en el debat sobre la naturalesa del discurs històric que emplaça la narrativa en oposició a la teoria, en tant que oposició entre un pensament que és en gran mesura literari i fins i tot mític, i un altre que aspira a ser científic".⁴ Cito intencionadament aquestes esclaridores paraules de Hayden White, a qui considero un dels rostres de la historiografia del segle XXI, per tal de deixar clar que, en la meva opinió, qualsevol accés al passat és un esforç per arrencar de les fonts una explicació ponderada de la realitat que ens obliga a emprar la narració.

---

4. H. WHITE, *El texto histórico como artefacto literario*. Barcelona, Paidós, ICE/UAB, 1999.

Des del segle x fins al XIII hi hagué a Catalunya dues realitats que no sempre van concordar durant els gairebé tres segles d'història de la família dels vescomtes de Barcelona. L'una era als monestirs i l'altra era a fora, allà on la gent corrent prenia les decisions i lliurava una batalla per la supervivència. És cert que ambdues parts tenien molts interessos en comú, fins i tot un estret parentiu, ja que molts monjos eren germans o fills de nobles que concentraven els seus esforços en una tasca lenta i laboriosa allà on hi havia pocs pobladors, poques ciutats, pocs camins. Els nous arnesos de guerra encara no estaven prou estesos ni acceptats per assegurar la defensa d'un territori amb genets. En aquesta regió d'Europa, l'enderrocament de l'ordre polític carolingi va significar que, tot i que es disposés d'algunes lleves públiques, no hi havia capacitat per organitzar-les a temps. El problema fonamental era que l'imperi ja no podia afrontar amb solvència la defensa del territori.

El poder vol dir voluntat, com la història ens ensenya tot sovint: la voluntat de gastar diners per comprar armes o vides. A mitjan segle x, aquesta voluntat havia quedat inoperant entre els carolingis; l'atac que van patir aleshores de magiars, normands i sarraïns va significar per als emperadors d'Aquisgrà que no poguessin ordenar als *pauperes qui in exercitum ire debent* sacrificar-se per un poder en el qual ja no creien. Les expedicions públiques es reduïen dia rere dia i els emperadors no podien confiar en aquella infanteria que havia mostrat la seva capacitat a Poitiers o a les campanyes de Carlemany. Els monjos van assenyalar l'alt cost de la guerra. Només els ducs de Saxònia tenien la capacitat d'actuar en totes les fronteres i contra tots els enemics, una cosa que alguns bisbes de la regió renana van insinuar al duc Otó I, en especial el seu propi germà Bru de Colònia, però el duc no es reconeixia a ell mateix en aquell paper, el seu poder encara no era prou gran, tot i haver-se declarat emperador del Sacre Imperi Romà Germànic i d'haver rebut l'elogi de la monja Roswitha. És temptador pensar que Saxònia va malbaratar l'oportunitat d'imposar la seva voluntat en una Europa assetjada pels musulmans, magiars i normands abans que una onada de privacitat s'imposés en el sòl europeu mitjançant els pactes de vassallatge i homenatge que els historiadors acostumen a anomenar feudalisme. Interpretem l'actitud de persones de les quals nosaltres coneixem el futur, però és un futur que, per descomptat, ells ni tan sols poden imaginar. En 1180, els hereus dels ducs de Saxònia, la família Hohenstaufen

havia situat Frederic Barba-roja com a emperador d'Alemanya; però en 950, tanmateix, aquesta mateixa Alemanya no era clarament més forta que els altres països europeus, que per exemple l'Anglaterra sorgida de l'acord dels hereus d'Alfred el Gran o la Rússia dels varegs.

El "gran joc" de la política europea dels segles x al xiii, la formació de noves xarxes comercials a Itàlia i Frísia, la ideologia dels bisbes del nord de França que dissenya un món dividit en tres ordres, la cultura monàstica que aprofundeix en el sentit de l'Apocalipsi, la pròpia revelació d'un sistema social basat en els acords d'home a home..., tot això és important per comprendre el marc en què es va desenvolupar la història d'una família catalana. Però no n'hi ha prou. També cal seguir de ben a prop els individus, perquè al capdavant els que prenen decisions, redacten documents, litiguen per la propietat d'unes terres o s'enfronten en cruentos combats són persones. Els homes i les dones de la família vescomtal van dur a Barcelona les seves pròpies visions del món, però també les seves íntimes predileccions i aversions. En cap altre lloc del món ni en cap altre moment de la història catalana, uns individus van afrontar el seu destí i el destí de la seva família d'una manera més decidida, conscient i original. Mai no comprendrem del tot el passat de Catalunya si no sabem entendre Guitard, Udalard, Guislabert, Udalard Bernat, Reverter, Berenguer Reverter, Berenguer de la Guàrdia, o Gerberga, Riquilda, Guisla, Arsenda, Ermessenda, que els van acompanyar en l'aventura de voler ser el que van ser realment.

Barcelona, tardor de 2005-primavera de 2006

GÈNESI
(954-991)

Guitard o la moral del guerrer

LA RELLA DE L'ARADA I EL LLAURADOR

Quan els vescomtes de Barcelona eren, hi havia un terreny desigual i arenós que pertanyia al castell de Piera, una prada oberta fins a un barranc i fins a una arbreda d'alzines. El 21 de setembre de 954, algú anomenat Guitard ultima un acord sobre aquelles terres a Freixe, prop de Fontanet.¹ Les cedeix a un grup de llauradors o *laboratores* a canvi de bastir una torre de defensa i de les dues parts del fruit de les vinyes que estan obligats a plantar-hi, amb les relles de les seves arades. El nom d'aquests llauradors ens transporta a les coordenades de l'Europa cristiana de mitjan segle x, Removí, Sesegund, Ermemir, Elies, Teudefred, Arinfred, Guadamir, Cesari, Eirand, Ferriol, Ariuemir, Sesaric, Mascaró i Bladeric són camperols que vénen d'arreu i que només tenen en comú l'interès per rompre terra a la frontera, com un mitjà de promoció social.

La mirada del guerrer Guitard s'atura en aquests sembradors que feinegen, en les seves mans tranquil·les, que escampen el gra; en la inefable esperança que tenen en la collita; en l'exasperant certesa en els fruits que brotaran del seu esforç, malgrat les amenaçadores imatges d'una natura inhòspita, encara salvatge, on no és difícil trobar depredadors carnívors o rèptils perillosos. La migració va esdevenir el veritable signe dels temps. A molta gent la vida rural pot semblar-los anodina, si no comprenen el sentit de responsabilitat de qui condueix uns homes a una terra allunyada de qualsevol centre polític, de manera que els nous pobladors puguin

---

1. ACS, pergamins, núm. 4. Documents, 1.

superar les barreres socials que procedeixen de la raça, la religió o la cultura.² L'establiment d'aquests llauradors va ser un esdeveniment a la regió i això ens permet de descobrir la relació entre senyors i camperols d'aquells temps, unes relacions molt diferents de les descrites per les ideologies modernes que s'estimen més parlar dels conflictes socials en lloc del treball callat i quotidià.³

Tinc a les mans el document que porta el nom del propietari d'aquesta terra, m'ha arribat gairebé intacte. És Witardus, que més tard seria Vitardo i, al capdavant, Guitardo, gràcies a la progressiva llatinització dels noms gots. No hi ha en aquells anys ni un sol nom a Catalunya que no mostri aquestes variants en l'escriptura. El comte mateix, Guifré, n'és un bon exemple; els documents de vegades l'anomenen Wifredus, d'altres Vifredus i, ben poques vegades, Guifredus. ¿Quina és l'ortografia adient per escriure aquests noms? Aquí he modernitzat el nom i l'anomeno Guitard. És una simple convenció d'historiador. ¿Quina convicció moral l'ha dut a prendre la decisió de situar aquests pobladors al costat d'un dels seus castells patrimonials? Fem una mica d'anàlisi genealògica.

ENTRE L'ESPASA I LA CREU

Guitard era des de feia anys senyor d'un conjunt de terres a la frontera sud del comtat de Barcelona, des de Piera fins a Olèrdola, prop del mar. Era *vicarius* com els seus predecessors i, fins i tot, havia rebut el títol de vescomte. Pertany a un clan de guerrers que busquen integrar-se en la família de Guifré el Pilós i pot reunir un exèrcit privat, format pels seus propis homes de confiança, molts dels quals són cavallers que posseeixen arnesos moderns, un elm amb nassal, cota de malles, estreps i una pesant llança, que l'acompanyen en les expedicions anomenades *cavalcatas* a les terres musulmanes. Guitard disposa d'una gran fortuna patrimonial i d'una vasta clientela que augmentava dia a dia amb nous pobladors com els que havia instal·lat a Fontanet. La moral del vescomte Guitard és sobretot la de les virtuts guerreres, una moral de cavallers.⁴ Valora els membres d'una comunitat reduïda

2. En el sentit que va definir G. HAUSSMANN, *La terra e l'uomo. Saggio sui principi di agricoltura generale*. Torí, Paolo Boringhieri, 1964.

3. P. FREEDMAN, *Images of the Medieval Peasant*. Stanford, Califòrnia, Stanford University Press, 1999.

4. En el sentit precisat per H. KALLFELZ, *Das Standesethos des Adels im 10. und 11. Jarhundert*. Würzburg Universität, 1960.

en la qual l'home elevat es troba entre iguals, entre els que tenen el seu mateix rang, i aferma la seva posició en una creixent voluntat de poder.

La moral d'aquest guerrer, que és alhora vescomte, era vista amb recel pels eclesiàstics i les famílies comtals dels Pirineus, en especial pel clan dels homes d'església vinculats a l'influent Oliba Cabreta, comte de Cerdanya-Besalú. Per a ells, aquesta moral fomentava el pillatge com a forma de vida i qüestionava els homes que treballaven per la seva superioritat social en la creu. En efecte, Guitard i els seus, tot sovint, es preguntaven: ¿Per què els eclesiàstics atorguen un valor suprem als drets emanats del servei diví? ¿Per què han acordat admetre com a veritat absoluta els missatges dels llibres sagrats que encara avui podem veure en l'obra coneguda com *El Beat de Girona*? Durant més d'un segle, el comte Guifré el Pilós i els seus descendents no havien mostrat gaire interès pels aspectes militars de la defensa de la frontera, volien evitar recels entre els seus poderosos veïns de Còrdova i d'Aquisgrà. Cada generació va produir una subdivisió de l'herència familiar entre els hereus barons, tot i que aquesta disgregació sempre es compensava amb la fusió dels oficis secular i eclesiàstic. La família distribuïa abundantament entre els seus membres tots els oficis i responsabilitats de govern, tant els temporals com els espirituals. A mitjan segle x, potser afectats per la transformació de l'emirat cordovès en un califat independent i per la cada vegada més visible decadència de l'imperi carolingi, els fills, néts i besnéts de Guifré el Pilós van aixoplugar-se sota la protecció dels papes per consolidar el seu poder i, així, com anota emotivament Ramon d'Abadal, Catalunya es va obrir al món guiada per Roma, alhora que s'allunyava de l'òrbita de l'Església mossàrab de Toledo i de les seves hereves asturlleoneses, partidàries del culte a Sant Jaume de Galícia, la tomba del qual va ser descoberta a Íria Flàvia en temps d'Alfons II. Els comtes de Barcelona i els seus parents del Pirineu van confiar en l'ajuda dels papes, als quals tractaven com a amics, per resoldre problemes eclesiàstics i, fins i tot, conflictes familiars.

La Catalunya del segle x era una civilització religiosa, les seves arrels s'endinsaven en les tradicions espirituals de l'Església romana que dataven del segle III. Això explica l'important paper exercit pels monestirs de Cuixà, Ripoll, Sant Pere de Rodes i alguns altres en la configuració política dels descendents de Guifré. Hem de tenir present que aquesta prudent actitud forma part de la manera de ser d'aquell llinatge i hem de recordar que aquest

tret fonamental de tots ells, que sovint podem qualificar de *seny*, es va unir a l'esperit de Cluny, una crida en favor d'un ordre internacional dirigit per l'Església monàstica: ens trobem, no només amb una societat on l'aristocràcia laica i l'eclesiàstica formaven una unitat gairebé indestructible, una classe dirigent sense esquerdes, sinó també amb un projecte cultural en el qual la vida política s'interpretava de vegades en termes poètics i d'altres en termes escatològics, però sempre en llatí, fonament lingüístic d'una illa de cultura literària enmig de desenes de llengües autòctones.

Borrell II, el nét de Guifré, sagaç, apassionat de la política fins a l'extrem d'arriscar la seva avantatjosa posició social per obtenir una certa independència del poder reial, governava aquelles terres amb el títol de comte de Barcelona i de marquès des de feia set anys, quan va succeir el seu pare Sunyer I, tot i que, durant un temps, va compartir la dignitat comtal amb el seu germà Miró. Era fill de l'elegant i refinada Riquilda de Roergue, havia nascut ric i cercava incrementar el seu patrimoni a través de l'acció de govern.

UNA COINCIDÈNCIA INESPERADA

L'oportunitat li va arribar amb la visita del monjo Johannes de Gorze, ambaixador plenipotenciari de l'emperador Otó I, quan anava cap a Còrdova, on esperava entrevistar-se amb el califa 'Abd ar-Rahmàn III.⁵ La trobada va ser a Barcelona, una petita ciutat propera a la frontera amb Alandalús, a poc més de cent quilòmetres al nord-est de l'antiga seu metropolitana de Tarragona, aleshores arruïnada malgrat els desesperats intents de l'abat Cesari de Montserrat per restaurar-la. La ciutat pertanyia, en certa manera, al regne franc des que fou conquerida l'any 801 per Lluís el Pietós, en nom del seu pare, l'emperador Carlemany. Sovint hi arribaven mercaders a cavall o per mar, que solen sovintejar als *teloneos* o portatges: *teloneis mercatorum terrea marisque ceterisque mercatis omnibus*,⁶ que se sorprenien de les imponents muralles al voltant de la vella *civitas* romana, a la qual s'entrava per quatre portes flanquejades per quatre sòlides torrasses: al nord, la del castell

5. A. PAZ Y MELLA, *Embajada del emperador de Alemania Otón I al califa de Córdoba Abderramán III*. Madrid, 1872.

6. R. D'ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, II. *Els diplomes carolíngis a Catalunya*. Barcelona, IEC, 1926-1952, vol. I, p. 140.

Vell (*castrum vetulum* o *castrum comitale*); a l'est, davant del mar, la de Regomir; al sud, la del castell Nou (*castrum novum*), que s'obria enfront del pròsper call jueu, i, a l'est, la porta Episcopal (*portam episcopalem*). Als carrers es començava a parlar, sense tenir-ne gaire consciència, una nova llengua que, amb el temps, va ser anomenada català, la prova definitiva que en aquells anys la Història estava canviant. Tot i això, els seus habitants, inclosa la comunitat hebrea, redactaven els documents en llatí, de vegades toscament, però d'altres amb un estil elegant que prova l'existència de petits cercles de gramàtics. Els rics duïen armes com els *militēs* dels castells propers o els nobles de la regió, seguint així un costum de l'imperi carolingi que exigia als *pauperes in exercitum ire debent*;⁷ aquesta obligació patriòtica de participar en les campanyes de l'emperador va esdevenir amb els anys un signe de distinció social, un privilegi. Ben poques ciutats imperials permetien als seus ciutadans dur armes ni llegar-les en els testaments. Les dones mostraven el rostre de la condició femenina fent tot tipus d'operacions econòmiques, transmetent propietats, concedint préstecs o posant en marxa el conreu de noves terres. A tots dos sexes els agradaven les joies i els draps de qualitat que adquirien al mercat, abundantment proveït des dels més diversos racons de la Mediterrània. El comerç no era copiós, però sí que tenia una gran qualitat, i estava especialitzat en les mercaderies sumptuàries, en els béns de prestigi més que no pas en els de subsistència, que constituïen el consum de la població acabalada, dels *dives*, els rics.

Barcelona era, al capdavant, una pròspera i civilitzada ciutat, però perillosament propera als nòmades, la vida dels quals es basava en el pillatge a la civilització musulmana d'Alandalús, en plena transformació dels seus camps per la irrigació i de les seves ciutats pel desenvolupament de noves xarxes comercials amb l'Orient. Hi havia una cosa que destacava d'entre les altres: els ciutadans barcelonins constituïen una sola raça, després de dos segles d'integració de l'aristocràcia goda amb els *hispani* del sud

---

7. Com va demostrar K. Bosl, "Potens und Pauper. Begriffsgeschichtliche Studien zur gesellschaftlichen Differenzierung im frühen Mittelalter und zum «Pauperismus» des Hochmittelalters", *Frühformen der Gesellschaft im mittelalterlichen Europa*. Munic-Viena, R. Oldenbourg, 1964, p. 106-134, el concepte *pauper* en aquesta època no fa referència a l'individu pobre, sinó a qui no era noble, encara que, naturalment, podia posseir una fortuna. No és estrany, per tant, trobar-nos amb *pauperes* rics, malgrat l'aparent contradicció. És un bell exemple de com canvia el sentit dels conceptes, segons ens demostra la semàntica històrica.

i els funcionaris francs que des de l'època de Lluís el Pietós es feien càrrec de l'administració imperial a la regió. La vida pública es continuava fent al vell *forum* romà, situat a la part alta de la *civitas*, on es van construir els palaus del comte i del bisbe, al costat d'una incipient catedral; però ¿on vivien la resta dels habitants: els jutges, els advocats, els gramàtics, els mercaders, és a dir, els *cives barcinonenses*? Tenim uns quants indicis sobre la tendència de construir cases de pedra als barris propers, els que la toponímia habitual coneix com Sant Pere, Santa Maria del Mar i Sant Martí de Provençals; i també en alguns burgs propers, al costat de la muralla: *foris muros civitatis*.⁸ No parlo dels seus monuments, ja que no ens n'ha pervingut cap d'aquella època. Seguint el model romà i el got, la ciutat formava una unitat administrativa i econòmica amb el seu territori que els documents anomenaven comtat, al capdavant del qual es va situar el comte de la ciutat, de manera que un títol que en el passat feia referència a un funcionari urbà es va convertir en un títol de propietat de la terra, els imprecisos límits de la qual permetien crear la ficció que els drets patrimonials eren, de fet, drets públics. El control de l'aigua va esdevenir objectiu prioritari i, per això, es va començar a canalitzar la que procedia dels rius i torrents propers. La vida era cada vegada més cara, el territori d'expansió estava envoltat de turons o dominat per aiguamolls, terres difícils de llaurar i cultivar.⁹

Havien d'importar la major part dels béns de consum, el blat, el vi i l'oli; la sal provenia de la propera Cardona i això va convertir els nobles d'aquell territori en interlocutors privilegiats dels comtes.¹⁰ La sal era imprescindible en l'elaboració dels pernills i els embotits prou apreciats a la regió. També havien d'importar el *garum*, aquell peix macerat que encara formava part de la dieta dels ciutadans rics. Barcelona, per tant, tenia un extens territori que contrastava amb aquestes mancances: cap al sud-oest els límits fronterers eren a seixanta o setanta quilòmetres entre el mar i el massís de les muntanyes de Montserrat. Més enllà del Francolí hi havia la marca extrema sobre la qual ben aviat els comtes de Barcelona van començar a plantejar alguns drets, afegint al seu

8. ACA, pergamins de Ramon Borrell, núm. 14. Documents.

9. G. FELIU, "Societat i economia", *Symposium Internacional sobre els Orígens de Catalunya*. Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres, 1991, p. 81-115.

10. M. KURLANSKY, *Sal. Historia de la única piedra comestible*. Barcelona, Península, 2000, p. 114.

títol el de marquès, és a dir, senyor de la marca. L'altra gran zona rural de Barcelona es trobava a uns cinquanta quilòmetres a l'oest, a la línia que comunicava amb el comtat d'Urgell.

Cal parar esment en aquests nuclis rurals i en els llogarrets disseminats pels límits fronterers; era un tipus de població diferent a la de la ciutat, allà la cultura literària no servia, encara que redactessin els documents en llatí probablement no sabien ben bé què s'hi deia. La religió i no la cultura era la que hi mantenia l'ordre social, la qual cosa va fer que el cristianisme deixés de ser de mica en mica un fenomen urbà, com ho havia estat en l'antiguitat tardana, per formar part del món rural. Aquestes comunitats camperoles van ser educades en unes creences diferents a les dels veïns de l'altre costat de la frontera, majoritàriament musulmans, també poc sensibles a les formes de vida de, per exemple, els jueus d'extracció urbana. S'entén que el recel davant l'altre afectés més els camperols, els guardians del territori, que els ciutadans o els nobles.

En aquest rerefons es desenvolupa la història política de la Barcelona del segle x, centúria de ferro per a alguns, veritable renaixement per a d'altres. Es té la impressió, en llegir els documents, que en aquells anys la ciutat comença el progressiu deslligament de les institucions carolíngies i es distingeix cada vegada més de les altres ciutats europees, Aquisgrà, Colònia, Laon, l'acròpoli dels últims carolingis, Reims, Langres, enfilada dalt de la muntanya, Auxerre, Dijon, Autun, la romana, Orleans, pàtria de Robert el Pietós, Poitiers i, fins i tot, Arles o Marsella. En aquesta tasca assolirà un paper preponderant l'epopeia de la família de Guifré el Pilós en el seu intent per consolidar un territori al nord-oest de la ciutat, aquest va ser el veritable objectiu prioritari del comte Borrell des del moment que va esposar-se amb Ledgarda, poc abans del 969. Potser segueix el consell del monjo Geribert, íntim amic del seu cosí Miró Bonfill, bisbe de Girona, quan afegeix als seus títols de *comes et marchio* el pompós de *dux Gotiæ*. En una època d'extrema feblesa dels carolingis, nua d'aliances matrimonials amb la noblesa del sud de França, nostàlgica dels reis merovingis, els únics que podien reclamar el dret a la sang reial, Borrell II s'aferma amb l'ajut del seu cunyat Ramon de Rodés, el nom del qual adoptarà per al seu fill primogènit, introduint-lo per primera vegada en l'antroponímia catalana. El projecte polític de Borrell II es durà a terme en uns anys de profunda transforma-

ció. Tres temporals castigaven Europa: la formació del califat de Còrdova, duta a terme per 'Abd ar-Rahmàn III l'any 929, la recrudescència dels atacs dels magiars a la frontera oriental de l'imperi i l'augment de les ràtzies musulmanes a les costes de la Mediterrània occidental des que van instal·lar-se a Freixenet, al costat de l'actual Canes.

MISSIONS A ALANDALÚS

L'expedició de càstig de 965 duta a terme pels generals Àhmad ibn Galí i Hudhail ibn Hâshin va debilitar la suprema confiança que la família de Guifré el Pilós tenia en ella mateixa i que l'havia dut a dominar pràcticament tots els territoris del que, de vegades, s'anomena la Marca Hispànica. Després del que s'esdevingué a la frontera sud, els comtes Miró i Borrell II ja no podien confiar a tenir el control del país. La ràtzia musulmana va humiliar els poderosos, va trastornar comunitats senceres i va afeblir la salut del comte Miró, que moriria un any més tard.

Les missions diplomàtiques davant dels califes de Còrdova realitzades a partir d'aquell moment solen ser recordades per haver produït un canvi en la política internacional, acordada anys enrere per Guifré el Pilós, però va ser molt més que tot això.¹¹ El califat de Còrdova exigia un tractat, calia dibuixar noves fronteres al nord-est de la península i a la vall del Duero. El més important de tot era la necessitat de restablir l'ordre internacional, potser sobre un fonament diferent. Després de l'amenaça d'un islam renaixent, l'expectativa d'una pau duradora era l'únic que preocupava tothom. Però la tasca no seria fàcil. El califa al-Hakam II no tenia la paciència d'Abd ar-Rahmàn III, ans al contrari.

Hem de suposar que van haver-hi molts contactes diplomàtics i epistolars entre el comte de Barcelona i el califa de Còrdova, a més hi ha dos episodis molt diferents que es van esdevenir en els anys 971 i 976, narrats tots dos per l'intel·ligent historiador àrab ibn Hayyàn amb el vescomte Guitard com a protagonista.

11. F. CODERA, "Embajadas de príncipes cristianos en Córdoba en los últimos años de Alhaquen II", *Boletín de la Real Academia de la Historia*, XIII, 1888, p. 453-466. F. CARRERAS CANDI, "Relaciones de los vizcondes de Barcelona con los árabes", *Homenaje a D. Francisco Codera*, 1904, p. 207-215. J. MILLÁS VALLICROSA, "Els textos d'historiadors musulmans referents a la Catalunya Carolíngia", *Quaderns d'Estudi*, XIV, 1922, p. 125-161. D. BRAMON, *De quan érem o no musulmans*, Vic, 2000.

Per resoldre la crisi, l'estiu de 971 van aplegar-se a Còrdova el *vicarius* Bonfill, fill de Sendred, i una vintena de nobles de la regió, ciutadans, nobles i jutges, al costat d'homes de confiança de Guitard, que exercia, segons ibn Hayyàn de "delegat del comte Borrell II". Sembla que cap d'ells no parlava àrab, ja que l'historiador assenyala la presència de cristians cordovesos que feien d'intèrprets de la conversa entre el califa i els ambaixadors del comte. Des d'un bon començament es va mantenir una actitud prudent i d'oberta generositat envers el califa, amb el lliurament de trenta esclaus musulmans. Atesa la gravetat de la situació política, probablement era inevitable aquella actitud. El califa va planejar una reunió preliminar per acordar les condicions de l'acord de pau i, d'aquesta manera, celebrar una reunió definitiva un mes més tard en què es puntualitzarien tots els detalls de l'acord. Els interrogants van aparèixer immediatament: ¿A què obliga el principi d'obediència que va exigir el califa? ¿Era compatible amb la fidelitat amb els emperadors francs?

Els ambaixadors van cedir i la sessió plenària que va tenir lloc al palau de Madinat al-Zahra es va convertir en un simple esdeveniment ritual. El treball de veritat l'havien fet el *vicarius* Bonfill i l'ambaixador ibn Djahujan. Signat l'acord, la missió va tornar a Barcelona l'agost d'aquell mateix any. Borrell II va decidir aprofitar el que ell considerava un èxit diplomàtic per afavorir els dos homes que l'havien fet possible: el *vicarius* Bonfill Sendred i el vescomte Guitard, el seu *delegat*. Al primer li va atorgar importants béns, al segon li va concedir el control del castell Vell i del castell Nou, la qual cosa a la pràctica el convertia en una mena de governador de Barcelona, com diria d'ell l'historiador ibn Hayyàn. Tanmateix, no tots els ciutadans mostraven el mateix entusiasme, més aviat es podria dir tot el contrari. Alguns expressaven en públic els seus dubtes sobre si el nou ordre internacional seria millor que l'antic. Al call es murmuraven coses sobre perilloses idees procedents d'Orient i en els ambients mercantils es reflexionava sobre l'amenaça dels nòmades de la frontera. D'aquesta manera, de mica en mica, el que en un principi havia semblat una bona solució política va esdevenir una ruptura amb el precedent polític, que enfurismà els carolingis, als representants dels quals se'ls va donar la total garantia que aquell acord no significava un rebuig de la vella fidelitat del casal de Barcelona als descendents de Carlemany. Però les sospites, amb el pas del temps, es van fer cada vegada més grans no només a Aquisgrà, sinó també a Còrdova.

Els ambaixadors de l'estiu de 971 van alimentar l'esperança que els efectes positius de l'acord acabarien amb els recels diplomàtics suscitats en el món cristià. Havien estudiat atentament els exemples de què disposaven, els acords dels califes amb els emperadors de la casa de Saxònia; però, per descomptat, Borrell no era Otó, ni tampoc el comtat de Barcelona era el poderós Sacre Imperi Germànic. No es va calcular prou la desmesura. De fet, l'obediència signada a Còrdova era una capitulació política davant del poder musulmà.

El comte Borrell II va reaccionar davant les queixes dels ciutadans de Barcelona i va encarregar a Guitard que viatgés personalment a Còrdova per negociar un nou acord. La missió era extremadament delicada. ¿Sabia àrab i aquest va ser un dels motius perquè fos l'escollit per conversar privadament amb el califa de Còrdova? I, si el sabia, ¿on i de qui l'havia après? Els problemes amb els quals es van enfrontar els ambaixadors de 971, tot i que eren importants, semblen poc rellevants si els comparem amb el que havia d'afrontar el vescomte en aquell moment. Guitard va anar a Còrdova només amb uns quants homes de la seva pròpia mainada, però també va demanar a Muhàmmad ibn Rizak, valí de la frontera lleidatana, que l'acompanyés. En el mes i mig que va romandre a Madinat al-Zahra, Guitard va aconseguir fer moltes coses: un acord de pau amb el califat i les bases per a la pau amb les ciutats de la frontera, Tortosa, Saragossa i Lleida. És veritat que gran part del que va fer no va durar. Els historiadors han insistit des de fa anys, i continuen fent-ho, que la mort del califa al-Hakam II és el principal motiu pel qual les coses no van sortir bé. Ha esdevingut un tòpic dir que l'acord de 976 va ser un clar moviment d'independència davant dels reis francs.¹² Això és exagerar-ne la importància a la cort carolíngia.

A la Barcelona de 976 hi havia dues realitats i no sempre concordaven: l'una era el palau comtal, on es va creure de tot cor en l'eficàcia del compromís, i l'altra era a la frontera, on els guerrers preïen les seves pròpies decisions i lliuraven les seves pròpies batalles, on estaven convençuts que l'atac musulmà no trigaria a produir-se, com ho sospitava també el mateix Guitard. Aquesta gent tenia un exèrcit al seu servei i torres de defensa disseminades al seu territori, entre Montserrat i el mar. Però

---

12. Com fa R. d'ABADAL, *Els primers comtes catalans*. Barcelona, 1961, p. 320-321.

organitzar la defensa era una tasca lenta i laboriosa, hi havia pocs camins i els aiguamolls s'estenien a la major part de les terres. L'esquadró de cavalleria encara no era prou fort ni eficaç per omplir aquest buit amb una defensa mòbil. En el centre de la via pública, que portava directament al riu Ebre, la vella via Augusta, l'enderrocament de l'ordre carolingi va significar que, encara que es disposés d'homes i de material, no hi havia prou armes. De fet, res no es podia fer en aquell moment si fallava l'acord pactat a Còrdova.

El poder vol dir voluntat, com descobriria Guitard pocs mesos després del seu acord, quan va rebre les notícies de la mort del califa: la voluntat de gastar diners o vides en la defensa de la terra. Durant els anys posteriors a 976 aquesta voluntat encara no existia entre els elegants ciutadans de Barcelona, convençuts per la cultura de la pau promoguda pels sectors eclesiàstics afins al comte Oliba Cabreta. Molts *cives* volien que es posés punt i final a les costoses obres de construcció de castells i torres de defensa. La pedra havia de dedicar-se exclusivament a les esglésies de volta de canó que els historiadors de l'art anomenen arquitectura romànica. Guitard s'instal·là a la ciutat, prop del comte, en una casa del barri del Port, al peu de la muntanya de Montjuïc propera a l'actual església de Sant Pau del Camp. Tenia pensat d'eixamplar-la i d'establir-hi la seva família, des d'aquell privilegiat indret li van arribar alarmants notícies des de Còrdova. Hi ha la temptació de dir que Guitard va malbaratar una ocasió d'imposar la seva voluntat a Barcelona abans que la ideologia dels amirites pogués arrelar. Però estariem interpretant el passat d'acord amb el que ara sabem sobre el poder dels guerrers després de l'atac i el saqueig d'Almansor. En 991 la família vescomtal estava plenament legitimada per imposar la seva moral de guerra i els sectors eclesiàstics es trobaven molt debilitats per l'efecte que el saqueig de la ciutat va causar en la gent. Tanmateix, en 976, Guitard i els seus encara no eren clarament més forts que els altres nobles de la regió, els comtes pirinencs i els monjos podien ignorar els seus desigs. És el que feien.

Orgull familiar

LA DISCRETA GERBERGA

Gerberga, muller de Guitard i principal referència de la família vescomtal de Barcelona, a la darrerria del segle x, regnava en aquell casal vora el vell port, a la falda de Montjuïc. Nasqué noble i va contraure matrimoni amb l'hàbil guerrer només pel prestigi del poder polític a la Barcelona de l'últim terç del segle x i per formar part d'una poderosa família, per bé que mai no permetia que ningú oblidés que la *nobilitas*, sobretot, provenia d'ella. Els homes del clan exercien la *potestas* al territori, però ella en mantenia l'*auctoritas*, basada en l'herència d'un antic llinatge i en l'obligació de defensar el seu honor per damunt de qualsevol altra cosa.¹ El seu nom era prestigiós, exclusiu de les grans dames. A la regió, era molt coneguda la reina Gerberga, la germana de l'emperador Otó I, muller en primeres núpcies de Giselbert, duc de Lotaríngia i, en segones, de Lluís d'Ultramar, l'avantpenúltim rei carolingi de França; i se'n parlava bé pel seu decidit ajut a la reconstrucció del monestir de Santa Cecília de Montserrat.² Mare de tres fills barons d'extraordinari futur, buscava la manera de trobar un bon matrimoni per als dos grans, conscient que el menut no demostrava gaire interès per casar-se i que preferia la vida d'aventura a la frontera. Tenia l'esperança que els serveis del

---

1. Una visió de conjunt sobre el temperament d'aquestes dones pot veure's en el documentat estudi de T. VOGELSAND, *Die Frau als Herrscherin in hohen Mittelalter*. Göttingen-Berlín, 1954.

2. Un perfil de la reina Gerberga i d'altres dames del segle x com ella és a P. STADFFORD, *Queens, Concubines and Dowagers. The King's Wife in the Early Middle Ages*. Batsford Academic and Educational Ltd., Londres, 1983.

seu marit al comte Borrell II li atorguessin el privilegi que alguna de les seves filles, millor totes dues, es casés amb un dels seus dos fills grans. I així va ser.

Udalard, el primogènit, es casà amb Riquilda, la filla petita del comte Borrell II i la seva preferida. Es deia com l'àvia, la refinada esposa del comte Sunyer, amb qui compartia el gust per les joies, els llibres i els guarniments, i també com la vescomtessa de Narbona, cosina del seu pare. Aquesta dona austera, d'una poderosa jovialitat i amb un gran interès per la cultura llatina, va consentir de bon grat aquell matrimoni preparat pel pare, en part perquè així podia fugir de l'ambient pietós i més aviat esmorteït que imposava la seva madrastra Aimeruda a la cort barcelonina. A principis dels vuitanta, quan portava anys de feliç matrimoni, tenia molts motius per pensar que la seva sogra Gerberga encarnava una manera serena de viure dolçament. A més a més, havia estat educada en el respecte cap a tot allò que, de lluny o de prop, estigués relacionat amb la idea del llinatge, i per això s'entossudí a infantar fills vigorosos que donessin continuïtat a l'honor del marit. Dels tres fills mascles, el més conegut és sens dubte Guislabert, adreçat a l'estudi i, en part, a la religió, tot i que això no va ser un impediment a l'hora de contraure un bon matrimoni i tenir fills.

Borrell II aprovà també que la seva filla gran Ermengarda es casés amb Geribert, el segon fill de Gerberga. El castell d'Olèrdola, on havia d'anar a viure la núvia, no tenia aleshores l'atractiu de la ciutat. Un marit més atent hagués comprat una casa a la vora del castell del Port, prop del germà i de la cunyada, però se suposava que les decisions preses per Geribert mai no tenien en compte aquesta mena de detalls. Finalment, va preferir aquesta solució, la més assenyada. Al capdavant, la ciutat tenia un atractiu que Olèrdola no posseïa de cap de les maneres, humida i gris com era a l'hivern. D'aquells casals no n'han quedat restes. Encara que no en sabem res, podem deduir que eren les típiques cases amb una mica de jardí, amb tàpies recobertes d'heura, arbres fruiters i una bona conducció d'aigua que seguia el model romà. Ermengarda va aconseguir tenir al seu servei personal dues esclaves musulmanes, a banda dels habituals criats de la casa.

No hi ha dubte que la idea de l'orgull familiar, encara que no pugui ser acreditada amb proves contundents, vivia en la consciència de Gerberga. Els pocs esments documentals que tenim

parlen del caràcter cautelós que es malfia de les formes massa complicades, d'acord amb l'ideal cluniacenc de la bona muller, basat en la *discretio* i la *caritas*.³ No hi havia res de més important, sens dubte, que la moral matrimonial; ella era prou conscient que només les dones podien fer d'aquesta moral la clau de volta de l'edifici social. "La funció del matrimoni era unir un progenitor valent amb una muller que li donés un fill legítim, aquell ésser que duria la sang i el nom d'un avantpassat coratjós, i que seria capaç de revivre'l en ell mateix", escrigué Georges Duby sobre aquest tipus de vincles.⁴ En aquest sentit, el doble matrimoni dels fills de Gerberga amb les filles del comte Borrell II va servir per segellar una aliança entre el casal de Barcelona i la família vescomtal, però alhora per bastir el pont entre una generació i l'altra. Així, les filles i els fills van rebre per força la missió de consolidar l'amistat dels seus pares respectius i de convertir-la en un destí comú. Quan Gerberga rep la notícia que les seves nores esperen un fill cadascuna, sap, i ho expressa amb entusiasme, que ha fet tot el que havia de fer a la vida i amb tot l'honor. Res no li podia complaure tant en una època de masculinitat agressiva que, ocasionalment, esclata en forma de violència contra els dissidents, els estranys i els heretges. L'ambició de les dones és la base indispensable d'una manera de viure pròspera, encisadora, brillant i de vegades indecorosament classista que es va instal·lar a Barcelona al darrer terç del segle x, i que dona continuïtat a la cultura de les dones del casal de Saxònia, referent inevitable de la fermesa dels seus actes i de l'elevada formació cultural. Eren les dones que havien fascinat Geribert, el vell amic de Miró Bonfill, bisbe de Girona, i que, escolat el temps, rebrien l'honor de ser les primeres en posseir una biografia dels seus darrers dies; és el cas de la de l'emperadriu Adelaida, escrita ni més ni menys que per Odiló de Cluny, i la de la seva néta Matilde.

3. Sobre l'emergència d'aquestes dues virtuts cardinals per a les dones de l'alta societat del segle x amb relació a la reforma de Cluny, vegeu K. J. LEYSER, *Rule and Conflict in Early Medieval Society: Ottonian Saxony*. Bloomington Indiana University Press, 1986, p. 49.

4. G. DUBY, *Le Chevalier, la femme et le prêtre*. París, Hachette, 1978, p. 35.

TALENT PER VIURE

El 8 de març de 978, el vescomte Guitard permuta unes vinyes per un alou en un indret anomenat *circulo* de Barcelona, proper a l'antic port, *ad ipsum Portum*.⁵ El terreny pertanyia al monestir de Sant Pau del Camp i era, aleshores, un farraginal boscà proper a una costa que duia a la muntanya de Montjuïc, a la banda de ponent. A l'altre extrem hi havia l'heretat del vescomte. Aquest nou espai li va semblar adient per ampliar la casa amb un hort on hi poguessin viure els seus fills segons el sistema de valors dels grups que integraven els ciutadans de Barcelona. Una classe social en el sentit que els seus mitjans procedien de la possessió de propietats agrícoles al territori urbà, de l'ús del diner i de l'habilitat professional.

Els *cives barcinonenses*, especialment els jutges levites, advocats, consideraven els guerrers amb una barreja de menyspreu i aprensió. No cal dir que monopolitzaven l'educació i el coneixement de les lleis, que aplicaven a una forma de vida exigent que els distingia cada vegada més, i de manera clara, de la resta de la població. Fins i tot la seva religiositat, és a dir, el reconeixement del paper director de l'Església catòlica, era més una qüestió de necessitat pràctica que de convicció política. Els nobles i els guerrers de l'últim terç del segle x van mirar d'apropar-s'hi, convençuts que els seus hàbits de treball eren els més adequats per encarar qualsevol repte. Atès que els seus beneficis depenen de l'establiment de xarxes comercials, es fomenta el desenvolupament de la urbanització, la irrigació i la concentració parcel·lària promoguda per aquest tipus de persones. Són epítoms de l'èxit social, així els veuen amb admiració els monjos i els bisbes que segueixen els seus passos de ben a prop i constaten el bon treball que fan per transformar la terra i les normes socials.

Només dins d'una societat d'aquestes característiques, un home com ara el vescomte Guitard podia presentar-se sense ironia —ho va fer en el seu viatge a Còrdova— com a governador de Barcelona i destinar els seus recursos a la millora del casal familiar a la ciutat, oblidant en certa mesura les obligacions als castells de frontera, deixats a les mans de simples guardians, amb l'única missió de patrullar el districte i de vigilar el territori, com era el cas d'un home anomenat Erovigi, beneficiari del castell

---

5. ACA, perg. Borrell II, núm. 16. Documents 3.

de Cabra *in ipsa Marcha* per decisió del Comte Borrell II.⁶ En 978, sembla que Guitard pensa que una nova generació de joves propietaris pot aconseguir, en benefici de la inestable economia barcelonina, allò que la generació del comte Sunyer no va saber fer per articular el territori: crear les condicions necessàries per a un augment de la producció agrícola que pogués respondre al desafiament de les xarxes mercantils obertes per les comunitats hebrees a la Mediterrània.

LLEGENDES URBANES

Guitard va concebre la ciutat en què havia decidit viure els seus darrers anys com el centre d'un poderós projecte econòmic basat en la transformació dels erms en sòl edificable d'acord amb unes determinades regles. La urbanització ofereix la possibilitat d'ascensió social, almenys en teoria, a qualsevol amb prou talent per aprofitar-ne els avantatges, i aquesta mobilitat social afavoreix una difusió general de la dignitat i de la cultura que tots necessiten, fins i tot aquells que no aconseguen triomfar en aquest medi. No ens ha de sorprendre, per tant, que l'acceptació sense pal·liatius del sistema de valors dels *cives barcinonenses* generi també una preocupació obsessiva a propòsit del destí de la gent que arriba a la ciutat com a mercaders, homes de negoci o simples emigrants. Calen atencions per a aquests nous viatgers, i Guitard no va dubtar a oferir-los-les amb la fundació i el manteniment d'un hospital per a ells. Els documents de l'època no informen gaire bé sobre aquest esdeveniment, però el veiem reflectit cinquanta anys més tard en el record que en conservaven els comtes de Barcelona, Ramon Berenguer I i Elisabet:

ad noticiam usque bonorum scilicet hominum tan præsentium
 quan futurorum volumus deducere qualiter vel quomodo di-
 ritum vel exiguum egenorum invenimus habitaculum quod
 modo pridem Guitardus, vir bonæ memoriæ, in vita sua
 propter amore Dei construxerat.⁷

Quan cal ordenar la restauració del vell hospital, als comtes els plau d'imaginar Guitard vora l'any 980 (probable data de la seva fundació) amb els trets d'un home preocupat pel destí de les nombroses persones que aleshores arribaven a la ciutat de Barce-

6. ACA. Pergamins Borrell II, núm. 19 (ed. UDINA, *Archivo Condal*, doc. 186).

7. P. DE MARCA, *Marca Hispanica*, doc. CCXXVII, col. 1086.

lona, que obligava a atendre-les d'acord amb una moral cristiana favorable als viatgers. Potser aquest record estava deformat i responia a un anhel d'avaluar un fet amb un altre del passat, i per això el més prudent potser serà esclarir-ne les circumstàncies un cop hagi examinat la resolució de la crisi política que havia fet possible aquesta mena d'accions i provar, aleshores, de seguir el rastre dels últims mesos de la vida de Guitard.

La Península Ibèrica a finals del segle x era un espectacle ben curiós.⁸ D'una banda, la societat sembla més pròspera i pacífica, en part a causa de la consolidació de les xarxes mercantils a la Mediterrània, des d'Egipte fins al Marroc, que afavoreixen la urbanització i la irrigació a Barcelona. Els mercaders i el diner travessaven sense obstacles les fronteres polítiques, que semblaven artificioses i poc fiables. Les elits de prestigiosos homes de negoci segueixen els seus passos. D'altra banda, poques vegades les lleialtats tribals han estat promogudes tan agressivament a Alandalús com amb l'arribada al poder de la família iemenita encapçalada per Abú 'Amir Muhàmmad ibn Abī 'Amir, conegut com Almansor. La guerra religiosa era a punt d'esclatar mentre Guitard agonitzava al seu casal del vell port al costat de la seva muller Gerberga, que no el va deixar ni un moment. Encara va ser a temps de veure els treballs de construcció del nou castell del Port, en els quals confiava per aturar un possible atac musulmà a la ciutat. No el desitjava, però tot era possible.

El que batega en tots dos processos a finals del segle x —el d'unificació d'un mercat mediterrani per homes de diferents ètnies, cultures i llengües i el procés aparentment contradictori cap a la fragmentació tribal i la lluita armada— és el final d'una època. Els imperis territorials, com el califat de Còrdova, ja no poden contenir els conflictes ètnics, socials o religiosos ni, d'altra banda, les forces que promouen una internacionalització del mercat. Ambdós grans fenòmens ataquen els fonaments culturals del món antic: els partidaris d'una cultura de la guerra com a mitjà per assolir la supremacia al Mediterrani i els que defensen que l'única opció per continuar endavant és la creació d'unes lleis de mercat que presideixin les relacions entre diversos països. Tot plegat originarà

---

8. J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "Uno spazio di confronto fra civiltà: la Penisola Iberica", a *Uomo e spazio nell'alto Medioevo. L. Settimane di studio del centro italiano di studi sull'alto medioevo*, Spoleto, 2003, p. 709-744.

una època en què la guerra de tots contra tots va esdevenir una raó política i motiu de vida.

Aquell ambient de guerra va afavorir la promoció social de la família vescomtal i la va convertir en l'única garantia d'una possible defensa de la ciutat de Barcelona enfront del més que probable atac de l'exèrcit d'Almanson. Però Guitard no en seria el responsable de la defensa, ja que va morir probablement cap al 983 (o potser 984), sense veure enllestida la construcció del castell del Port.⁹ Gerberga el va sobreviure alguns anys, per bé que aleshores les seves amigues ja eren mortes o s'havien dispersat. Emperò, encara va ser a temps de fer un gest que esdevindria proverbial en la seva família i, probablement, també en tota la bona societat de Barcelona, almenys durant el segle XI. Calia afermar d'una vegada per totes el sistema de valors nobiliari, al qual havia retut homenatge durant tota la seva vida. Gerberga posa a prova la qualitat de la *probitas*, la generositat, un gest de valentia que consisteix a desprendre's dels béns materials moments abans de la mort. Una oblació festiva de la persona conscient que morirà aviat i que ofereix a una institució religiosa uns béns per a la salvació de l'ànima. Així ho va fer Gerberga el 24 de novembre de 1005, atorgant al monestir de Sant Cugat del Vallès uns alous que posseïa prop del castell de Claramunt.¹⁰ Tothom estava convençut que un gest d'aquesta mena afavoria el trànsit de l'ànima cap a l'altra vida d'una forma honorable. Les dones sempre retenien béns fins a l'últim moment per a aquesta finalitat. També era un signe de distinció social, només a l'abast d'una elit molt restringida.

La discreta Gerberga palesava amb aquest gest tot el seu poder dins la família, assenyada i voluntariosa, amb l'ajut d'alguns homes de confiança, probablement servents, sense comptar amb els fills, les nores o algun dels seus orgullosos néts. A més a més, i això ens revela particularment el seu caràcter, els fills ni tan sols apareixen al document com a testimonis o valedors. Ella se situa tota sola davant del més enllà i s'hi enfronta amb decisió, no mancada d'ironia.

---

9. En la recent edició del *Diplomatari de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona. Segle XI*, publicada també per Fundació Noguera, i que he tingut l'avinentesa de consultar durant la correcció d'aquestes proves, al registre del document 54, d'11 de març de 1005, s'indica "testament sacramental de Guitard, vescomte de Barcelona". Després d'analitzar amb molta cura i interès el document, emocionat per la possibilitat de trobar les darreres voluntats d'aquest personatge, lamento dir que el Guitard d'aquest testament sacramental no és ni pot ser de cap manera el vescomte de Barcelona Guitard.

10. ACB, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 190r, núm. 597. Documents 17.

Un esdeveniment heroic

El nou vescomte Udalard era un individu menys sever que el seu pare, però també menys simpàtic. Sens dubte estava convençut que en un home sempre hi ha una lluita constant entre la voluntat i el servei a la comunitat, un reflex de l'educació agustiniana que possiblement va rebre d'algun sofisticat llatí de Barcelona per encàrrec de la seva mare, que volia veure els seus fills educats en la millor tradició clàssica, seguint els consells d'aquella dama anomenada Duoda de Septimània.¹ I quan va començar a meditar sobre la missió de defensar la ciutat que li havia confiat Borrell II, el seu sogre, no va tenir més remei que reconèixer en aquesta missió un destí espiritual que l'engrandiria als ulls de la seva muller Riquilda, la filla petita del comte, una dona de gran cultura i caràcter ferm.

La història del fatídic 985 també es resumeix en això: durant uns anys les tropes del califat de Còrdova van atacar la vall del Duero i, a partir d'un cert moment, van avançar contra la frontera oriental, passaren l'Ebre i es van dirigir directament contra els castells que la família vescomtal de Barcelona tenia encomanats defensar. ¿Udalard i els seus van considerar traïció aquest gest d'Almansor? ¿El van veure amb repugnància i contrari als acords signats pel difunt vescomte Guitard amb l'anterior califa al-Hakam II? En certa manera, és molt probable que tot el grup familiar pensés així, en especial les tres grans dames Gerberga, Riquilda i Ermengarda. El que va venir després va ser el carnatge.

---

1. DHUODA, *Manuel pour mon fils*. Introducció, text crític i notes de Pierre Riché, París, Les Éditions du Cerf, 1991, que escriu: "hoc opusculum ex nomine meo scriptum spicientenus formam legendi dirigo..."

EL 6 DE JULIOL DE 985

Almansor va triomfar quan aconseguí superar la barrera defensiva dels castells de frontera, aquelles torres de guàrdia situades a *la marca* que els vicaris i els castellans havien construït amb l'esforç dels nous pobladors i que ara mostraven una inexplicable feblesa enfront de l'atac dels genets cordovesos. Udalard afrontà la defensa de la ciutat conscient que perdria, encara que va mantenir fins al final un alè d'esperança amb l'arribada d'un grup de guerrers, entre els quals hi havia Guilmon, que havia organitzat una expedició pública per ajudar la ciutat seguint el model carolingi.² Això no obstant, admet que els ciutadans amb armes tenen el deure moral de defensar les seves llars i famílies, i afirma que aquest deure és un signe de superioritat moral davant l'enemic, que els seus amics eclesiàstics identifiquen amb Satan, el vell enemic de la humanitat.³ D'aquesta manera Udalard afronta el darrer atac d'Almansor amb la convicció que està realitzant un acte sagrat. La guerra és un bé quan cal defensar la llar amenaçada. Els monjos accepten per fi aquest principi que havia constituït la norma de vida dels guerrers de la frontera. La guerra és bona, sobretot perquè fa que els homes treguin el millor d'ells mateixos i perquè és el mitjà per frenar els impius, els enemics de la vertadera religió, els de la *sarracenororum ordo*.

L'ardiaca Arnulf es vesteix amb les armes per ajudar el vescomte Udalard i no dubta a enfilel-se a la muralla perquè els bons ciutadans de Barcelona s'adonin del fet. Gràcies a l'atac d'Almansor es pot restablir la jerarquia celestial, el domini del bé sobre el mal per mitjà de les armes, tal com fan els arcàngels en defensa del tron de Crist; també el compromís polític carolingi que obliga els bisbes, ardiaques, canonges i altres homes d'església a prendre les armes en defensa de la cristiandat. Exercir aquest dret és una forma d'apropar-se al poble; l'allunyament eremític és fruit de l'accídia i el pessimisme sobre el futur de la humanitat. ¿Quantes vegades, al capdavant, es va esgrimir aquest compromís per justificar que els homes que havien ungit les seves mans amb

2. J. RIPOLL, *Testamento sacramental de cierto catalán llamado Wilmundo, que murió en la defensa de Barcelona, ganada por los moros en tiempo del conde Borrell*. Vic, 1828.

3. Sobre els fonaments ideològics i doctrinals d'aquesta idea vegeu N. FORSYTH, *The Old Enemy. Satan and the combat myth*. Princeton, New Jersey, 1988.

el sant oli es vestissin amb la cota de malles i empunyessin la llança i l'espasa? Tantes vegades com va caldre.⁴

Avui, ¿qui pot dubtar que van ser els bisbes de finals del segle x, immersos en un sistema eclesiasticoimperial, els que amb un compromís més alt, amb més veritat i més imaginació van assumir la violència com un mitjà per defensar el poble? ¿No és aquest el cas dels bisbes que donen suport a Arduí en la seva causa, estudiada tan bellament per Giuseppe Sergi?⁵

La llei, la moral, la política, el desconcert davant dels atacs dels musulmans, però també, en altres indrets, de normands i magiars, la indefensió, la por mil·lenarista, tot això és present en aquest desig d'agafar les armes a desgrat de la candorosa actitud dels monjos, aliens al patiment de la gent, convençuts com estan amb la seva idea del *mundus senescit*. També hi ha, per tot plegat, i no malgrat tot plegat, la necessitat de mantenir la legitimitat del rei carolingi de França, sens dubte una actitud conservadora, però necessària, que esdevé el centre d'un interessant debat doctrinal sobre la funció del rei com a *bellator*, és a dir, com a defensor del territori atacat, afavorit per Adalberó de Laon des de Reims, i que acabaria per situar el comte de París, Hug Capet, al tron de França.⁶

Durant els sis dies que va durar el setge (de l'1 al 7 de juliol de 985) va haver-hi temps per pensar en el significat de la defensa d'una pàtria amenaçada. Però ¿com es va produir l'atac a una ciutat que posseïa sòlides muralles? Aquesta és una qüestió difícil sobre la qual no tenim informació contrastada. L'exèrcit d'Almansor, compost en la seva major part de cavalleria lleugera, preferia la rapidesa i la mobilitat a l'ocupació d'un territori i optava per sembrar el pànic, convençut que era el furor guerrer i no les muralles el que assegurava victòries duradores. La ciutat va ser sotmesa a un llarg saqueig per Almansor, però no va ser

4. F. PRINZ, *Klerus und Krieg im früheren Mittelalter*. Stuttgart, Anton Hiersemann, 1971.

5. G. SERGI, "Arduino marchese conservatore e re rivoluzionario", *Arduino mille anni dopo. Un re tra mito e storia*. Torí-Londres-Venècia, Umberto Allemandi 6 C, 2002, p. 11-25.

6. Una anàlisi de les circumstàncies d'aquest fet i de les seves repercussions a la *Geschlecht* dels Capets pot veure's en el documentat estudi d'A. W. LEWIS, *Royal Succession in Capetian France: Studies on Familial Order and the State*. Cambridge Massachusetts, Harvard University Press, 1981.

destruïda.⁷ Es restablirà el mercat i els intercanvis hipotecaris en pocs mesos, afavorits per un augment de la immigració de les regions veïnes cap als suburbis, un creixement que tenim ben documentat. Aleshores, ¿quin significat va tenir aquell fet?

L'ENFADOSA VIDA

La història no es descompon en relats sinó en imatges, deia Walter Benjamin, i són les imatges del que es va esdevenir a Barcelona en els primers sis dies de juliol les que proporcionen els elements bàsics per interpretar aquest fet, ja sigui per als ciutadans d'aleshores com per a la historiografia del darrer segle. Aquesta memòria va néixer de la inscripció d'una vivència subjectiva en una sèrie d'esdeveniments històrics reals i de la interferència entre ells. La interferència atorgava als esdeveniments imaginaris la concreció de la realitat, mentre que, alhora, atribuïa als fets històrics l'aura màgica característica de la literatura èpica en llengua llatina, la que s'estén d'Ermold el Negre fins l'abat Abbó de Saint-Germain-des-Prés, els ecos de la qual trobo en un esborrany escrit un any després de la catàstrofe, en l'anomenat cartulari de Sant Pere de Barcelona.⁸

El que sembla que més preocupa l'autor d'aquesta reflexió sobre els fets esdevinguts a Barcelona són les conseqüències del saqueig de la ciutat: *qui omnem terram devastantes, capuerunt praelibatam Barcionam, ac depopulaverunt, praevaluneruntque in ea magno incendio, ita ut congregata integerrime consumerent*. Evocar en 986, només un any després, el despoblament, els incendis i els presoners volia dir recordar per damunt de tot que el desafiament més gran era el de superar els efectes del saqueig. ¿Deien mentides o simplement exageraven? Vet aquí l'ús polític de la creació d'un mite. El debat és vell, prové del tercer llibre de *La república* de Plató, on Sòcrates afirma que "si escau a algú enganyar correspondrà indubtablement als governants de la ciutat, o bé contra els enemics o bé a favor dels amics, en benefici d'ella, però els altres, tal cosa no podran ni tocar-la".⁹ Aquestes mentides en benefici d'un bé comú són mites. N'hi ha molts vinculats a

7. És sorprenent l'escassa incidència d'aquest saqueig en les restes arqueològiques, que desmenteixen la pretesa destrucció de la ciutat.

8. P. DE MARCA, *Marca Hispanica*, doc. CXXXIII.

9. PLATÓ, *Diàlegs*, vol. X, traducció de Manuel Balasch, Fundació Bernat Metge, p. 105.

la creació i a la consolidació d'una ciutat, el saqueig d'Almanson en va ser un i, com tots els altres, té un fonament molt allunyat de la realitat dels fets. Des d'aleshores, només es podrà mirar el passat de la ciutat tenint permanentment present aquell fet del 6 de juliol de 985.

La percepció d'un sacrifici a l'origen, una matança de barcelonins, equival a la separació definitiva amb el passat. La ciutat va ser presa a l'assalt i saquejada. No va capitular. Els ciutadans es van mostrar a l'alçada del somni polític que desitjaven construir, però la vida, si es vol perpetuar, demana que se'n pugui treure algun fruit. El sacrifici s'ha de poder visualitzar en algú. I, aleshores, apareixen el vescomte Udalard i l'ardiaca Arnulf com a defensors de la ciutat, els herois del moment. És l'exuberància de la vida, que només en aquesta sang esdevindrà perenne. No pas el comte, sinó el vescomte, no pas els monjos, sinó un futur bisbe.¹⁰

No ens ha d'estranyar que una crònica tardana, del segle XIII, vinculada a aquest reducte de legitimitat carolíngia que va ser el monestir femení de Sant Pere de les Puelles, quan esmenta aquest fet, es faci ressò de la notícia d'un historiador àrab que va parlar de la mort del comte Borrell II.¹¹ La notícia és falsa, ho sabem; però precisament per això és pel que ens ha d'interessar. La memòria d'aquest fet proposava, en temps del rei Pere el Gran, que la història havia d'avançar tot revisant el passat. Calia que les cròniques fossin, al capdavall, un veritable exercici d'anagnòrisi, de bons sentiments, de grans il·lusions per al futur del país i d'oblit d'una part del passat. Els grans escriptors catalans d'aquesta època, no cal dir-ho, bastiren aquest projecte per afavorir les ambicions del rei En Pere sobre Sicília i la Mediterrània. Bernat Desclot més que cap altre.¹²

Però resta encara una pregunta en la història de 985: ¿quin va ser l'honor d'Udalard si no, per damunt de tot, el fet que juntament amb molts altres homes i dones de Barcelona, *ducti sunt in captivitatem usque in Corduba*? La condició de víctima

10. L'ardiaca Arnulf, amb el temps, va ser nomenat bisbe de Vic, P. H. FREEDMAN, *The Diocese of Vic. Tradition and Regeneration in Medieval Catalonia*. New Brunswick, Rutgers University Press, 1983, p. 20.

11. Crònica de Sant Pere de les Puelles, ms. 152 de la Biblioteca de Catalunya. Vegeu S. M. CINGOLANI, "La crònica de Sant Pere de les Puelles i les *Gesta Comitum Barchinonensium*", *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres*, 50, 2006.

12. J. E. RUIZ-DOMÈNEC, *El rei, el burgès i el cronista: una història de la Barcelona del segle XIII*. Barcelona, Reial Acadèmia de Doctors, 2001.

de guerra, aquest tret de superioritat sobre els altres ciutadans, la trobem en una dona anomenada Orfeta, muller d'Elies, que va ser duta a Còrdova amb el seu fill. Quan torna de la captivitat uns anys més tard, vídua i sense el fill, probablement mort a la presó, descobreix que les propietats del seu marit han estat repartides entre els parents de sang (*in consanguinibus*) del difunt Elies. Reclama davant dels tribunals i els jutges ordenen la restitució de tots els seus béns *pro lege et veritate*.¹³ Basant-se en aquesta sentència en la qual una víctima de la guerra recupera els drets de propietat, les altres víctimes se senten constantment convocades a presentar el seu cas davant dels tribunals o de les assemblees públiques. L'Església aprofita aquest estat d'ànim procliu al victimisme per representar l'univers com el camp de batalla entre el bé, els fidels cristians, i el mal, representat pels musulmans impius, amb frases incertes en els documents d'aquesta mena que, uns anys més tard, el cronista Pujades presentava com a significatius del que va succeir:

Ismælitæ venerunt usque ad Barchinonam qui omnem terram devastantes perdiderunt ac devastaverunt et dilapidaverunt totam Barchinonam, succederuntque eam magno incendio; ita ut congregata integerrimo consumerentur.¹⁴

Un presoner sense gaire rellevància social va insistir en aquesta mateixa línia en redactar el seu testament:

obsessa est Barchinona civitate a sarracenis, et permitente Deo, et impediante peccato nostro... capta est ab eis, et ibidem deperiit omnem substantiam quam ibidem congregaverant homnes terre illius; ibidemque capti vel mortui sunt omnes habitantes eadem civitatem, vel eiusdem comitatu qui ibidem introierant ad custodiendum et defendendum ea; et qui residuus extitit morti, captivus ductus est usque in Cordoba.¹⁵

Si ens atenim al testimoni d'aquestes víctimes, els fets de juliol de 985 van posar fi dramàticament a la confiança en l'islam. Aquells gestos diplomàtics, plens de bones intencions, van ser destruïts en aquella jornada per una violència sense límits ni distinció social (va afectar igualment els nobles i els eclesiàstics, la gent humil i els ciutadans), de manera que les idees polítiques anteriors hagueren de ser substituïdes per tres noves exigències.

---

13. ACB, LA.II, doc. 518 (17-XI-994), citat a M. ZIMMERMANN, *En els orígens de Catalunya*. Barcelona, Edicions 62, 1989, p. 75.

14. J. PUJADES, *Crónica Universal de Cataluña*, lib. 14, cap. 37.

15. P. BOFARULL, *Condes vindicados*, I. Barcelona, J. Oliveras, p. 163.

La primera fou la violència acumulada, la qual va exigir al comte de Barcelona de sotmetre's a la cultura de la guerra promoguda pels homes de la frontera i va servir com a vehicle per legitimar la rapinya. I una altra, a l'extrem oposat al que havia constituït l'ideal de govern de Guifré el Pilós i els seus successors, va atorgar als guerrers la funció de defensar el poble, de nodrir la creença que el rei carolingi de França estava immers en la *imbecillitas* i que, per tant, mai no els podria ajudar en situacions semblants que, per descomptat, temien que poguessin repetir-se (com de fet es va esdevenir). I, finalment, arriscant-se a un enfrontament amb l'Església monàstica, una tercera proposició es va atrevir a qüestionar el sentit de la memòria del passat i va trobar en la lluita contra l'islam un mirall on fomentar la idea de l'oblit com a principi polític.¹⁶

El comte de Cerdanya i Besalú, Oliba Cabreta, va ser el primer d'adonar-se'n en els anys posteriors al saqueig d'Almorsor i també va ser el primer que va comprendre el perill que suposava aquesta actitud; un home com ell, format en la pau i àvid d'obtenir informació científica de les biblioteques de Còrdova per als seus amics de Roma. Però no pot oferir cap alternativa viable aleshores. Aquesta preocupació es manifesta amb una urgència molt semblant a la que té l'historiador Raoul Glaber quan ha de fixar els signes de la fi del món. Consisteix en convertir immediatament la lectura directa dels textos bíblics en informació política del moment. ¿Quin és el sentit d'aquesta exigència? Oliba Cabreta hi veu un homenatge a la memòria dels seus avantpassats. Des dels temps del seu avi Guifré el Pilós, la història de la seva família es basava en l'èxit polític i va quedar desorientat amb la derrota. Aquí apareixerà l'autèntic destret formatiu del fet català, tan familiaritzat amb la derrota que esdevé consubstancial a la seva existència, de tal manera que les desfetes delimiten el camí de la seva identitat com a poble. Sens dubte, un camí sembrat d'efemèrides commemoratives vinculades a les derrotes i a l'exili. Però, en aquell any crucial de 985, ¿no serà el tràgic gest del comte Oliba Cabreta el que recordarà a la confosa societat del seu país que la guerra contra l'islam, que ha de venjar el saqueig de la ciutat, no pot determinar l'essència de la catalanitat? Entre l'exili i el suport a la política del seu cosí Borrell II i del seu gendre i home de confiança Udalard, Oliba Cabreta va escollir l'exili.

---

16. P. J. GEARY, *La mémoire et l'oubli à la fin du premier millénaire*. París, Aubier, 1996.

Renunciar a la vida política és un gest de distinció que l'apropava a l'actitud dels sants nobles de l'època, ja que Cabreta, com ells, deixava el país dels seus avantpassats per refugiar-se a Montecassino, a l'ombra de la seva biblioteca i de la vella pedra, on moriria l'any 990 com a monjo, deixant els seus quatre fills i les dues filles sota l'aixopluc del Papa. Guifré, el fill gran, va heretar el comtat de Cerdanya, mentre que el segon fill, Bernat Tallaferro, fou nomenat comte de Besalú; el tercer, Oliba, va ser abat de Ripoll i de Cuixà i bisbe de Vic; i el més petit, Berenguer, es convertí en el bisbe d'Elna. Adelaida va casar-se amb el noble local Oriol d'Ogassa i Ingilberga, tot i haver estat concebuda fora del matrimoni, fou nomenada abadessa de Sant Joan de les Abadesses, un monestir femení a prop de Ripoll que va ser fundat per Emma, la filla de Guifré el Pilós.

Poc abans de fer els vint anys, l'abat Oliba va reflexionar sobre el gest del seu pare, un exili voluntari com a protesta contra la política de la guerra contra l'islam promoguda pel comte Borrell II i el vescomte Guitard. ¿Hi havia manera de refer el camí de la pau? ¿Era encara possible un acord diplomàtic amb Almansor, restaurant l'eficaç sistema d'aliances del segle x? Oliba no és un monjo apocalíptic com d'altres de la seva terra, és més aviat un promotor de la cultura escrita, en la línia del seu oncle Miró Bonfill, bisbe de Girona i comte de Besalú, un dels amics catalans de Gerbert d'Aurillac, el futur papa Silvestre II. En lloc de proposar una visió tremendista del món, com feien els autors de les còpies de l'Apocalipsi del Beat de Liébana a Girona (975) i a la Seu d'Urgell (1002), l'abat descabdellava una actitud atenta sobre el ritme de la història. Ripoll no és un mal lloc per pensar, encara que el seu refinament literari fos més aviat fràgil, manllevat.¹⁷ Fora de perill, el pensament perd les seves arestes. Però n'hi ha massa, de perills que inciten l'home a la violència i a la guerra. No és primmirat amb les paraules quan escriu sobre l'enorme risc que, en efecte, corre la *societas christiana* davant la tendència a respondre amb la guerra els atacs musulmans (i dels pobles nòmades). Està al·larmat. El nou comte de Barcelona, Ramon Borrell, ha enfortit l'aliança amb Udalard i Geribert, vescomtes de Barcelona, els marits de les seves dues germanes Riquilda i Ermen-

---

17. La llista d'obres de l'*scriptorium* ho prova. Vegeu R. BEER, *Die Handschriften des Klosters Santa Maria de Ripoll (Sitzungsberichte der Konigl. Akademie in Wien*, 1907, vol. CLV, i 1908, vol. CLVIII.

garda. Cada acció feta a la frontera meridional és un cop contra la política de pacificació i de pactes amb Alandalús. La *fitna* que va posar fi al califat de Còrdova s'albirava en la llunyania quan Oliba pren consciència del problema del seu temps.

Continuïtat del llinatge

TEMPS DE RECONSTRUCCIÓ

Van ser anys de reconstrucció. Sorpren l'escala i el ritme de la restauració dels edificis malmesos per l'atac musulmà. En pocs anys la zona del port va ser escenari d'una gran activitat, enèrgica i, tan bon punt el castell va tornar a enlairar-se, la ciutat va quedar inundada de fusters i mestres d'obres. El famós comentari de l'abadessa de Sant Pere de les Puelles, Adelaida, també anomenada Bonafilla, germana de Riquilda, dóna forma definitiva al mite de la reconstrucció d'una ciutat assolada anys enrere per un atac devastador: permuta unes terres que pertanyen al seu monestir *propter necessitatem de restauracione ecclesie, qui fuit dissipata a sarracenis in anno quod fuit Barchinona destructa*.¹

Gràcies a aquest comentari, la llegenda de la destrucció de la ciutat va ocupar un lloc en la memòria barcelonina. S'hi va fundar una litúrgia del sacrifici d'aquells que havien mort per una bona causa. Una mena de lletania fomentada per monjos i monges contra els enemics de la fe, com si els fes por que la gent pogués oblidar el que havia passat si no s'insistia en el memorial de greuges. En la imaginació popular, la reconstrucció de la ciutat, des de la platja fins a la muntanya, tenia un deix escatològic. Era l'única manera d'explicar una ciutat bastida novament entre les cendres que havia deixat el foc de l'islam. La idea d'una capital fermament fonamentada en el terreny era la base del mite de Barcelona com a cap i casal d'una *natio* predestinada, que havia

---

1. ACA, pergamins Borrell II, núm. 44 (ed. Udina 212).

d'inspirar tanta literatura i tantes formes d'art en els segles posteriors. Segons aquesta concepció providencialista, Barcelona es convertia en una ciutat escollida, com un paradís terrenal entre rius, una estranya decisió del destí. La realitat era una llegenda fonamentada en fets reals, ja que la ciutat havia estat construïda entre el Besòs i el Llobregat en un terreny pantanós, per la qual cosa s'hi havien acumulat colossals munts de runa per aixecar els carrers per tal que el mar no hi pogués arribar. En 987, quan es van iniciar les obres de reconstrucció del castell del Port de Montjuïc, el terreny que l'envoltava va començar a pujar de preu. Era el millor indicatiu de la confiança en la reactivació de la vida econòmica de la ciutat. El personatge que va enllestir aquesta tasca es deia Geribert, fill petit de Gerberga i Guitard, i gendre del comte Borrell II atès que s'havia mullerat amb Ermengarda, la seva filla gran. Tothom estava pendent de la seva actuació i va saber estar a l'alçada d'aquesta *mise en escène* que va fer possible la reconstrucció de la ciutat, després del saqueig de 985.

L'ESFORÇAT GERIBERT

¿Com va ser que la família vescomtal confià en Geribert? Estimava la vida d'un món llunyà en el temps, més la de l'avi que la del pare, com podia viure-la un home de la seva condició i de les seves qualitats: estimava apassionadament el pillatge i tot el que aleshores feia l'home noble de la frontera. I així va ser com els fets de 985 van trobar Geribert en un estat inusual de perspiciàcia que captava el decurs dels temps, sobretot quan el seu germà gran, el vescomte Udalard, va ser dut a una presó de Còrdova després del saqueig. Aquí el tenim, amb tota la seva gran intel·ligència política, substituint el germà com a cap de família i, alhora, en el càrrec de vescomte; així mateix, assumia la responsabilitat de reconstruir les malmeses defenses de la ciutat.

En la reconstrucció del castell del Port, en l'adquisició de propietats urbanes i en la millora de la xarxa de castells a la frontera, també hi batega la tenaç fidelitat de Geribert en els valors de les dones de la família, sobretot els de la seva muller, la caritativa Ermengarda, la filla gran del comte Borrell II. Probablement va ser ella qui el va empènyer a fer una donació a l'església de la Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona; un gest que, ell mateix ens ho diu, s'explica *propter remissionem peccatorum meorum*;² per

2. ACB. LA, 1.1, fol. 154r-v, núm. 402. Documents, 4.

bé que ni ara ni aleshores no s'ha sabut quins eren aquests pecats. ¿Que potser va trair la família i els seus i no va col·laborar en la defensa de la ciutat en aquell fatídic any? ¿Se sentia culpable per no haver estat ell mateix una víctima del saqueig com en el cas del seu germà gran o de l'ardiaca Arnulf? ¿Per què li cal congraciarse d'aquesta manera amb la gent de l'Església pocs mesos després de l'alliberament? Són preguntes per a les quals no tenim resposta.

La funció de Geribert en els sis anys (985-990) que va substituir el seu germà en el càrrec vescomtal va ser, sobretot, la d'un mestre d'obres públiques en una època en què les obres no es podien deixar per a l'endemà. Hi havia aigua per totes bandes i els arquitectes podien bastir cases baixes i espaioses fora muralles, fent servir les nombroses sèquies i fonts, de tal manera que es va restablir la confiança en els guerrers de la frontera, determinats a no permetre que ningú ataqués mai més aquell territori ampli i desprotegit. L'aigua, a més a més, permetia que es fessin horts amb arbres fruiters. I les vinyes progressaven.

La clau de la reconstrucció va ser entendre la ciutat com a centre d'immigració. Durant aquells anys, el flamant vescomte Geribert va fer que alguns *parvenus* de la frontera, com per exemple el seu homònim Geribert casat amb Eiga, s'integressin a la societat barcelonina.³ Tot i que tenim ben poques notícies de la seva biografia després de retornar el càrrec vescomtal al seu germà, el podem veure del tot immers en la tasca per integrar alguns guerrers de la frontera en el cercle de ciutadans de Barcelona, propietaris de terres alodials, homes lliures que, tanmateix, mantenien ben ferma l'aliança política que defensava la terra amb les armes. De fet, l'autèntic propòsit d'algunes permutes i vendes de terres era regular el dinamisme social i que aquest esdevingués una activitat política que atorgués als homes deslligats del poder monàstic el control de la ciutat.

Barcelona era més que una ciutat, era un vast projecte, gairebé utòpic, d'enginyeria cultural i política, centrat en les figures del comte i del vescomte, dues mirades i un mateix desig. És per això que les dones van adquirir tant protagonisme; elles eren l'aliança entre el germà i els marits. Ermengarda n'era ben conscient cada vegada que s'interposava entre el seu germà, el comte

---

3. ACB, *Diversorum A.* 2296 (1-1-2296). Documents, 10.

Ramon Borrell, i el seu marit, el vescomte Geribert. La principal preocupació d'aquests dos homes i, al capdavant, de tots dos clans, és que la ciutat de Barcelona s'afermi enfront de la Catalunya monàstica. Per a Geribert, esdevenir *cives barcinonenses* volia dir deixar enrere els privilegis atorgats pels emperadors carolingis als monestirs catalans i adoptar els principis de l'economia mercantil i del pillatge. El seu germà Udaldar, de nou vescomte en 90, és potser més prudent, tot i que, amb el temps, es va veure clar que almenys aquesta vegada la prudència era una mala consellera.

Geribert no cobeja pas el càrrec vescomtal. El retorna prestament, desitjós del poder que hi ha a la penombra. Els conflictes amb l'Església s'accentuen quan ens apropem al primer mil·lenni de l'era cristiana. Els ecos d'un greu incident amb el bisbe de Barcelona van arribar fins a Roma, però en desconexem els detalls. El papa Silvestre II, el monjo Gerbert d'Aurillac, bon amic dels eclesiàstics de la regió, escriu una carta recriminant-li el comportament.⁴ Allò el va irritar encara més. No podia pair en absolut que un monjo-bisbe li etzibés un sermó, per molt Papa de Roma que fos. Si Silvestre II hagués decidit, en lloc d'atabuixar-lo obertament, de proposar-li una solució per als litigis entre els eclesiàstics i els guerrers, no hauria hagut de témer res. Però el Papa veia, en cadascuna de les actuacions de Geribert, una ratificació de la moral dels guerrers de la frontera, poc després qualificada com a violència pel seu amic l'abat Oliba, com també ho fan alguns historiadors moderns. Però Geribert, que no volia rendir-se abans de lluitar, va concebre un pla.

Quan n'hi ha un que ataca, l'altre ha de recular, altrament no pot ser. La retirada és una maniobra militar, que no vol pas dir rendir-se, sinó esperar una nova oportunitat. Geribert la va projectar amb la precisió diplomàtica del seu pare: si el conflicte amb les elits eclesiàstiques havia de centrar-se en els drets de propietat de la terra, calia cercar aliats per quan convingués. Se sentia com si només ell fos conscient del perill que amenaçava les formes de la vida aristocràtica. Ermengarda sempre va ser al seu costat, tot i les reserves que de vegades mostrava si es comportava amb violència. Prou sabia que aquell tret l'havia heretat el seu fill Mir. Però el més important era el conflicte polític. I va

---

4. ACB, LA 4, fol. 164r, núm. 387. Documents, 15.

esperar, curosament, decididament, fins que el vent a la fi li va ser favorable. Així va ser.

El llarg plet que va entaular amb el monestir de Sant Cugat sobre els béns del seu germà Adalbert és un bon exemple de la concepció política de Geribert.⁵ Els drets del monestir barraven el pas a les formes de vida seculars indispensables per a la defensa del territori cobejat pels musulmans. Les rendes obtingudes dels camperols havien de servir per a la construcció d'un edifici romànic que avui encara conserva el claustre. Havia d'aixoplugar una nova litúrgia, uns cants sagrats que refermessin aquelles iniciatives, una música agressiva davant la maldat del món, un ritual festiu que anava obertament a l'encalç de la música profana. La literatura també estava controlada per l'omnipresència dels monjos. No tenim referències escrites de les cançons èpiques, tot i que hi ha prou evidències d'un fort desenvolupament de diversos relats populars que es recitaven durant les nits d'hivern. Quan Geribert va pledejar amb l'abat de Sant Cugat per les terres del seu germà, no hi havia encara un manuscrit que recollís aquestes belles cançons, ni podia haver-ne cap mentre la vida cultural dels guerrers estigués limitada a l'àmbit religiós.

Geribert detesta els privilegis monàstics i, per extensió, la política dels carolingis, responsable d'aquella situació. En menysprea la cultura simbòlica, que dibuixava el so en les pedres del claustre, tal i com va descobrir-nos el musicòleg Marius Schneider;⁶ i, sobretot, la inèrcia que fomenta la por de viure i el ressentiment contra els guerrers de la frontera. Els anatemes eren freqüents i es condemnava en públic la moral sexual tantes vegades com convenia; fins i tot el matrimoni entre cosins es podia titllar d'incestuós en aquells anys, quan Geribert va començar a pensar que calia trobar una muller per a Mir, el seu fill primogènit. Afortunadament per a ells i els seus amics, l'Església episcopal tenia altres idees. Prou que ho sabia Ermengarda i va decidir actuar en conseqüència. En 1014, i per un preu força abusiu, compra al bisbe Deudat un alou prop d'on viu la seva germana i el seu cunyat, el vescomte Udalard.⁷ Vol congraciar-se amb l'influent

5. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 97v-98v, núm. 338. Documents, 22. Íd., fol. 122r, doc. 404. Documents, 23.

6. M. SCHNEIDER, *Singende Steine. Rhythmus-Studien an drei romanischen Kreuzgängen*. Munic, Heimeran, 1978.

7. ACB, LA, vol. IV, fol. 159r, núm. 374. Documents, 25.

bisbe i, alhora, viure a ciutat a prop de la seva germana, en un d'aquells casals extramurs que havien esdevingut l'emblema de la bona societat barcelonina.

Els casals de Riquilda i Ermengarda, prop del castell del Port, a la falda de Montjuïc, són un símbol llegendari de l'aposta que fa Barcelona per una cultura distanciada de la tradició monàstica. La gent de la ciutat s'hi va fixar durant aquells anys en què la sensibilitat va quedar esmorteïda, els que van des del febril 985 al desolat 1020, quan suposem que va morir el vescomte Geribert.⁸

La història d'aquest home singular és un microcosmos que ens parla dels plans que tenien els vescomtes de Barcelona perquè la moral dels guerrers arrelés a la ciutat. Així, les accions de Geribert prefiguren en certa manera les del seu cèlebre fill, Mir, però sense la fama d'un rebel que s'enfronta a l'ordre establert.

---

8. La darrera acció de la qual es tenen notícies és una permuta de 1019 en què Geribert, filio condam Guitard, i la seva dona Ermengarda fan amb el seu homònim Geribert, fill de Gotmar: ACB, LA, vol. IV, fol. 102r-v, núm. 257. Documents, 28, que desmenteix l'habitual data del traspàs de 1014.

EMERGÈNCIA
(991-1062)

FUNDACIÓ
NOGUERA

El·lin

Els amirites feien constantment la guerra, però no tenien la voluntat de conquerir. La guerra els servia, sobretot, per aconseguir presoners que després venien als seus familiars o bé acabaven engrossint la llarga llista d'esclaus als mercats d'Almeria o de Màlaga. Vint mil, potser més, segons els càlculs d'alguns estudiosos. Liutprand de Cremona escriu sobre aquest comerç fent especial esment de la figura de l'eunuc.¹ Començava l'estiu de 990 i tot l'aparell mercantil de la tramesa d'esclaus a Alandalús es posà en funcionament una vegada més. Van sortir dels baguls les monedes d'or i les van ficar en bosses per dur-les a Còrdova. El vescomte Udaldard era en una presó i l'havien de dur a casa com fos. No en sabem més detalls, però sens dubte algun membre rellevant de la comunitat jueva de la ciutat es va encarregar de l'operació. Una comunitat que conservaria el monopoli del comerç d'esclaus fins a ple segle XII.²

Amb el retorn d'Udaldard comença una nova època per a la família vescomtal, però també per a la ciutat de Barcelona. La paraula emergència designa aquest moment: és el principi d'una aparició inesperada, la de l'heroi del saqueig de 985. L'emergència sempre es produeix en un determinat estat de forces i brolla, per tant, del combat d'unes forces contra d'altres en circumstàncies adverses, que, tanmateix, vigoritzen la societat i fomenten, com diria Nietzsche, la lluita per l'existència. El gran joc de la història

---

1. LIUTPRANDO, *Antapodosis* (*Opera*, ed. J. Becker, MGH Scriptorum in usum scholarum). Hannover-Leipzig, 1915 p. 156.

2. ACA perg. Ramon Berenguer III, núm. 303. Vegeu O. R. CONSTABLE, *Trade & Traders in Muslim Spain*. Cambridge, Cambridge University Press, 1994.

en aquells anys exigeix saber qui en fiscalitzarà les regles, qui n'ocuparà els llocs clau de l'organització social, qui, en definitiva, es farà amb el control dels mitjans de dominació. És per això que l'emergència és la història d'una moral, però també dels ideals i dels principis culturals que la legitimaren. L'impuls per tornar a començar allà on la vida havia estat interrompuda és un gest que exclou el sentiment de culpa. Un gest, entre la memòria i l'oblit, que permet fabricar els nous mites de sobirania.³

EL VESCOMTE UDALARD O LA MITOLOGIA DEL RETORN

El record de la derrota contra Almansor es va renovar amb el retorn del vescomte Udalard a finals de 990 i amb l'aparició dels previsibles relats sobre l'empresonament a Còrdova, parcialment recollits en una declaració pública feta uns mesos més tard, en companyia de l'ardiaca Arnulf, captiu com ell:

Manifestum est enim qualiter fuimus capti in Barchinona civitate et nobiscum fuerunt captivati Atoni et fratri eius Cherucio, et dum eramus in ista dampnacione in Corduba retrusi in carcere testavimus nos in invicem nostris facultatibus, qui in ista regione relinquieramus, ut ipsi qui Deus primi de ipsa captivitate liberi fuissent potestatem habuissent distribuere eorum alodibus ad predicta loca sancta. Et nos predicti Udalardo et Arnulfo eduxit nos Dominus et liberavit de iam dicta captivitate in magna misericordia sua.⁴

Udalard és l'heroi de la defensa de Barcelona de 985. Un home afortunat que ha aconseguit sobreviure a la duresa de l'empresonament a Còrdova. Sap que s'ha de moure ben poc, però amb mà ferma, és el més important i, sobretot, sap que cal endevinar el moment avinent per a cadascun dels seus actes. Som davant d'una ironia de la història, perquè Udalard va sentir l'heroisme en el sentit cristià, en el sentit antic de la glòria. Aquests nous ideals patris, que ben pocs van saber fer servir aleshores, embogits com estaven per una estrident passió materialista, donen a Udalard una inestimable força que consolida el patrimoni de la

3. Cf. P. J. GEARY, *La mémoire et l'oubli*, p. 56. No entraré aquí en la idea de convertir aquests mites de sobirania en el naixement d'una nació en una línia apuntada per M. ZIMMERMANN, *En els orígens de Catalunya. Emancipació política i afirmació cultural*. Barcelona, 1989.

4. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 296v i 297r, núm. 903. Documents, 5.

família vescomtal. El nostre heroi esdevindrà un model d'astúcia política, sempre en un segon pla, no destaca gaire, és poc exigent i, de vegades, fins i tot vulgar, però mai no és ridícul. El que fa té un lleu perfume que recorda el capteniment del seu pare, com si no hagués deixat mai de pensar en els vells projectes impossibles, insistint una vegada més en el pacte, fins i tot amb aquells que l'havien empresonat. Des d'aleshores fins a la seva mort poc després de 1030, esdevindrà una vella i honorable figura patriòtica, una venerable senyera de la ciutat, tacada amb restes de nostàlgia.⁵ Amb prudència política, el vescomte de Barcelona va ascendir molt ràpidament als hàbits de la nova jerarquia social que li donava el matrimoni amb la filla del comte Borrell II. Va ser un dels primers nobles de la regió i la seva memòria es va mantenir al llarg del temps.

EL RANG SOCIAL I ELS PRIVILEGIS ECONÒMICS

Udalard no va quedar relegat amb la mort de Borrell II en 992; el nou comte Ramon Borrell se sentia aleshores molt unit a la seva germana Riquilda i confiava en el seu famós cunyat per aconseguir els seus propis objectius polítics, que exigien la guerra contra els musulmans de Còrdova. D'aquesta manera el record de la derrota de 985 esdevé el punt de partida de la societat i, com passa en tots els grans començaments, està regat amb la sang de les víctimes del passat.

És amb Udalard al capdavant de la família vescomtal quan se signa el pacte d'aliança entre la política del casal de Barcelona i els interessos patrimonials sobre la ciutat. Des d'aleshores, qualsevol membre de la família que vulgui ser algú en la societat barcelonina haurà d'invertir moneda en la compra i venda de béns seents. La proverbial riquesa del clan dels vescomtes de Barcelona tenia molt a veure amb aquesta seguretat acabada d'estrenar.

---

5. Aquí es planteja un vell problema, la pretesa mort del vescomte Udalard en 1018. Aquesta idea, bastant estesa, es basa en la lectura d'un document del Cartulari de Sant Cugat, ed. Rius, núm. 488, en què els *elemosinariis* d'un cert Udalard lliuren a aquell monestir una sèrie de béns. Però aquest Udalard al qual declaraven mort (*quondam*) no és pas el vescomte perquè el veiem en diversos actes importants a finals dels anys vint i començaments dels trenta, com ara la venda del castell de Rete al bisbe d'Urgell (ACU, LDEU 1, fol. 56, núm. 138. Documents, 33) i la compra d'una terra a Vallvidrera (AAM, perg. Sant Cugat del Vallès, 83. Documents, 34). També el retrobem el 3 de juny de 1024 signant com a "Odolardus vicescomes" (ACB, LA, vol. III, fol. 48, doc. 137).

Amb milers d'hectàrees i centenars de serfs eren, de bon tros, la família terratinent més important de la regió, en clara competència amb els monestirs. Davant de les immenses concessions imperials de terres i serfs concedides als monjos, els vescomtes van actuar sempre en els dos pols de l'economia moderna del segle XI, el pillatge i el mercat urbà. El mateix Udalard és un bon exemple d'aquesta actitud i té un conjunt d'inversions en la zona d'expansió agrícola a començaments del segle XI, és al terme de Provençals, que interessava a diverses famílies dels *cives barcinonenses* que havien seguit al bisbe Vivas i als seus nombrosos parents hisendats agrícoles.⁶ A la ciutat es movien molts diners i això permetia tota mena de transaccions immobiliàries, compres, vendes, permutes, cessions, emfiteusis, precaris i moltes altres. La terra va començar a encarir-se. Caldrà esperar encara alguns anys per tal que la família dels vescomtes recuperi la fascinació de l'aventura, Udalard havia optat per l'*aura mediocritas* de la cultura burgesa.

Udalard compra a Sant Martí de Provençals unes terres a un home anomenat Longobard, un agent tributari de l'època, que les havia obtingudes temps enrere en vèncer el crèdit fet al matrimoni Richer i Guisla.⁷ L'aversion a fer servir els diners que de vegades veiem en la noblesa del nord d'Europa no es dona entre els nobles barcelonins d'aquesta època, plenament identificats amb les formes econòmiques desenrotllades per la puixant classe dels *cives* urbans, una mena de patriciat que se sentia segur amb les lleis gòtiques que afavorien les inversions immobiliàries. Els comtes de Barcelona actuen en diverses ocasions exercint aquest mateix dret, comprant i venent terres en els territoris que envolten la vella *civitas* romana de Barcelona, en els burgs ben regats amb la canalització de les sèquies.

Els trets distintius de la família vescomtal van sorgir d'aquest tipus d'accions adreçades a consolidar un ric patrimoni immobiliari a la ciutat i al territori de Barcelona. Udalard va comptar amb l'ajut de la seva muller Riquilda, que vetllava per mantenir els lligams entre la família del seu marit i la família del seu germà Ramon, el nou comte, fins a esdevenir una figura de referència del llinatge. Un llinatge que s'enorgullia del seu avantpassat Guifré el Pilós. La nova comtessa Ermessenda va causar-li una gran sensació, com a

6. P. BONNASSIE, "Une famille de la campagne barcelonnaise et ses activités économiques aux alentours de l'an mil", *Annales du Midi*, 75, 1964, p. 261-307.

7. ACA, perg. Borrell II, núm. 70. Documents, 6.

la resta de les dones barcelonines, però aleshores encara no podia sospitar que l'elegant dama de Carcassona, alguns anys més tard, posaria la família dels vescomtes en una greu situació. Però de moment, només era una cara nova i seductora que donava una nova alegria de viure a la cort del seu germà Ramon Borrell.

Ermessenda tenia molts encants, no només el seu aspecte físic que alguns monjos de l'època comentaven, el més gran de tots era la seva disposició, el seu ànim.⁸ Era ferma, no titubejava, s'enfrontava a les responsabilitats de govern amb una desimboltura i una seguretat realment envejables. El comte anava amb ella a tots els actes públics o privats vinculats a l'exercici del càrrec, fins i tot als tribunals de justícia que dirimien els plets de propietat. Havia rebut una bona educació, entenia una mica el llatí i no li molestava, ans al contrari, que li llegissin textos pietosos. Seguia el model cluniacenc de la dama, basat en la *discretio* i la *caritas*, i per aquest motiu buscava bells exemples d'elegància moral o d'arrogància enfront de la desgràcia. Espontàniament va sentir simpatia per l'abat Oliba, el gran amic del seu germà Pere, esdevingut bisbe de Girona, i també pels seus homes de confiança Gombau de Besora o Amat Eldric. Sabia que els bons costums socials li exigien que se sacrificués, que es lliurés al seu marit Ramon per tal de perpetuar la genealogia del vell Guifré el Pilós. La maternitat era part integrant de la dona ideal tal com s'indicava als textos de la tradició carolíngia, els que procedien d'Hincmar de Reims: una dona casada com ella tenia l'obligació de voler ser mare i de voler estimar el marit. La primera cosa la va acceptar de bon grat, la segona la va saber representar com ningú durant els pocs anys de vida marital.

EN EL PASSAT, UNA VEGADA

El 5 de març de 999, en una donació de quatre mujades de terra que Udaldard i Riquilda van fer a la casa de l'arcàngel Sant Miquel, els vescomtes recorden que aquestes propietats formaven part del patrimoni vinculat al castell de Bonifaci, que altres anomenen la Guàrdia de Montserrat, que els pertanyia per herència dels seus avantpassats.⁹ En la història de la família dels vescomtes

8. Cf. A. PLADEVALL, *Ermessenda de Carcassona, comtessa de Barcelona, Girona i Osona. Esbós biogràfic en el mil·lenari del seu naixement*. Barcelona, 1975.

9. AAM, *Cartulari de Montserrat*, fol. 46v. Documents, 13.

de Barcelona hi ha el camí dels actes i el de la consciència que es té d'aquests actes. De vegades resulta difícil seguir el primer perquè ha desaparegut de l'arxiu patrimonial, que, de tant en tant, apareix fragmentàriament en una notícia com la que ara comento; però el segon camí sempre roman, per la seva pròpia naturalesa, en l'esfera esotèrica, de l'embolcall figurat dels fets quotidians. La fórmula que assenyala l'accés a aquesta via és la que apareix en aquest document que només coneixem gràcies a les anotacions del pare Ribes; s'hi notifica que el castell de la Guàrdia de Montserrat pertanyia als vescomtes Udalard i Riquilda pels *seus avantpassats*. S'estableix una borrosa distància entre l'origen del dret de propietat en el passat i la raó jurídica d'aquest mateix dret de propietat que permet donar part d'aquest patrimoni en el moment present. Ningú no qüestiona aquest tipus de fórmules, afecten tothom d'una manera més o menys intensa. La via dels actes del passat remot ha estat substituïda per la via de la consciència d'aquests actes en el present. ¿Quan i per què la família dels vescomtes de Barcelona va encarregar-se del castell de la Guàrdia de Montserrat?

La llegenda dels orígens d'aquesta propietat arrenca d'un personatge anomenat Calabuig (*Chalapodius*), company (*satellitem*) del comte Sunyer i del seu germà Guadamir (*Quadamirus*), els quals, segons sembla (la notícia ens arriba a través d'un document gairebé cent anys més tard),¹⁰ en 936 van permutar amb el comte el castell de la Guàrdia de Montserrat *ipsum castrum de Castro Vetulo extremum in ipsa Marchia*. És un cas que s'assembla a molts d'altres. Els principis de la legitimitat del dret de propietat tenen en aquestes terres un defecte: no es conserven els documents que parlen d'aquest *genus*. Com a molt tenim confessions dels seus successors un segle més tard, que parlen d'una manera intencionadament fosca d'un bé que els ha estat llegat per la tradició; però és aleshores que poden inventar aquesta tradició, com passa amb molts altres casos d'aquesta mateixa època.¹¹ És una possibilitat que, tanmateix, ningú no s'atrevia a plantejar seriosament,

10. ACA. Perg. Berenguer Ramon I, núm. 56.

11. Vegeu el cas d'Hug Capet, els partidaris del qual volen mantenir fosc i confús el seu *genus* familiar i s'estimen més parlar de la feblesa del rei carolingi o de la mà de Déu, tal com ha demostrat M. SCHMIDT-CHAZAN, "Les origines germaniques d'Hughes Capet dans l'historiographie française du X au XVI siècles", D. IOGNA-PRAT, *Religion et culture autour de l'an mil: Royaume capétien et Lotharingie*. París, Picard, 1990, p. 231-244.

ja que, sense aquests vells records, *tots* serien usurpadors. Però quan la sobirania sobre un territori, o un castell, esdevé duradora, se suposa que la violència amb què ha afermat la seva força i el seu poder ja està envoltada del costum, de l'acceptació al llarg dels anys, en una paraula, de la tradició. Per aquest motiu, no és útil per revelar l'origen d'una propietat, més aviat serveix per amagar-la. L'esotèric troba aquí el seu brou de cultiu. Si volem escorcollar els fets esdevinguts a la muntanya de Montserrat des de començaments del segle IX fins a finals del segle X, hem de fer un exercici detectivesc a través de les fonts documentals, com va provar de fer Ramon d'Abadal quan analitzava la falsa butlla de la fundació del monestir de Santa Cecília, una falsificació de l'abat Cesari.¹²

Qualsevol gnosi es veu obligada a moure's en un embolic com aquest que ens mostra la naturalesa del problema. És aleshores quan la pregunta sobre quan i per què la família dels vescomtes de Barcelona va ser l'encarregada del castell de la Guàrdia de Montserrat es transforma en una altra de ben diferent, del tipus ¿quan i per què els vescomtes de Barcelona van esdevenir els guardians de la Muntanya Sagrada? Ara la dimensió esotèrica adopta un caire llegendari que ningú no gosa discutir, com el de l'aparició de la Verge en una gruta d'aquella muntanya, una Verge negra que amb el temps esdevindria la patrona d'aquesta terra que troba en la mateixa muntanya la seva raó de ser. Arran de la llegenda, el dret de la Guàrdia de la muntanya agafa la tradició com a suport (un embolcall figurat) d'un dret de propietat que enfronta una família amb un monestir i que ja no depèn només dels actes de la vida quotidiana, com donar un alou o permutar una vinya. És una qüestió vertiginosa i complicada que atorga a una família el dret a ser la guardiana de la Muntanya Sagrada i que recorda tot el que ha succeït al llarg d'un segle i mig en aquelles terres, des de l'arribada de Lluís el Pietós fins a la construcció de la torre que donà nom al castell de la Guàrdia de Montserrat. L'afer més temerari és el de la confusió de personatge, o el que és ben bé el mateix, d'èpoques. És sospitos que l'abat Cesari aconseguí els drets del monestir de Santa Cecília gràcies a la protecció de

---

12. R. D'ABADAL, "L'abat Cesari, fundador de Santa Cecília de Montserrat i pretès arquebisbe de Tarragona. La falsa butlla de Santa Cecília", *La Paraula Cristiana*, VI, 34, 1927, p. 316-348 (*Dels visigots al catalans*. Barcelona, 1970. t. II, p. 25-55).

la comtessa Riquilda, i que la millor prova d'aquest fet sigui un document de 1023 en què el comte Berenguer Ramon I, a prec de l'abat Oliba, el bisbe de Vic, reconeix que

quas abavus meus Wifredus comes tulit de manibus agarenorum et dedit praedicto coenobio per scripturam donationis, et proavus meus Suniarius, proles iamdicti Wifredi confirmavit eundem locum cum ecclesiis suis per scripturam donationis suae in potestate iamdicti cenobii, in qua etiam permansit usque ad tempus Cæsarii qui profitebatur se archiepiscopum Tarraconensem esse, cui uxor iam dicti Suniarii, nomine Richillis comitissa, dedit omne praedictum alode, auferens eum de potestate et dominatione sanctæ Mariæ.¹³

Aquí es posa de manifest el fet mateix que encalço. El dret de propietat se'ns presenta lligat a la consciència que se'n té més tard, en un moment de crisi, que recompon el passat d'acord amb les idees d'aquell present. Tornaré a aquesta qüestió quan revisi els greus incidents que van enfrontar, en la dècada de 1020, la família dels vescomtes de Barcelona amb la casa comtal representada per Berenguer Ramon i Ermessenda, ajudats per Oliba, precisament els personatges que legitimen els drets de Montserrat l'any 1023.

ADALBERT I L'EXPEDICIÓ A CÒRDOVA DE 1010

Que la política està sotmesa als retorns, elements cíclics del pas del temps, demostra que és un element més del joc del món, com pensava Plató. Els atacs musulmans a les terres de frontera no havien cessat des del devastador saqueig de Barcelona en 985. Això explica la permanent tensió que hi havia entre els guerrers i els castlans que reclamaven una acció de càstig exemplar a la casa comtal de Barcelona. En cedir una part dels seus drets a l'autoritat pública, aquests homes pretenen que el comte Ramon Borrell els ajudi amb la defensa de les seves propietats, que intervingui en els assumptes de la frontera amb irrefrenable autoritat. La cultura de la guerra contra l'islam tendeix a constituir un tipus d'agressió procliu a les expedicions de càstig i, posteriorment, a la conquesta de territoris.¹⁴ En un conflicte general entre dues formes d'entendre la vida, avui diríem que entre dues civilitzacions, l'únic enunciat

13. P. DE MARCA, *Marca Hispanica*, doc. CXCIV, col. 1035-1037.

14. Cf. J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "Guerra y Agresión en la Europa feudal. El ejemplo catalán", *Quaderni Catanesi di Studi Classici e Medievali*, núm. 3, 1980, p. 265-324.

que ningú no s'atreveix a posar en dubte de tan assimilat com està, fins a esdevenir una cosa òbvia, és que la societat es renova combatent l'enemic fins a la victòria. És la mateixa obvietat que apareix en un document de juliol de 1012, on s'afirma que *rabies paganorum sevitia per multa annorum curricula super provincias christianorum et dissipaverunt infinitas municiones usque dum dedit Deus victorias christianitatis*.¹⁵

La defensa de la terra, l'expedició punitiva, la reconstrucció dels castells i l'honor familiar van permetre que Udalard esdevingués l'heroi d'aquells temps, i el seu palau va servir d'escenari per a la introducció a Barcelona d'una manera de fer la guerra que procedia d'Europa. El seu palau no era només la residència d'un noble afortunat que havia aconseguit riqueses, ni les seves propietats a la ciutat eren només un simple lloc per al plaer o una entitat econòmica: havia esdevingut el centre de la civilització de la localitat, el referent per a tots els guerrers que aspiraven a alguna cosa en la vida. Udalard, a més a més, va establir les bases d'una consciència històrica, convençut que havia arribat el moment d'una reparació moral pels danys que l'atac d'Almansor havia ocasionat. La venjança és disfressada com un acte de justícia. Veig en aquesta decisió l'eco de la vella observació d'Heròdot, segons la qual la història és, en el fons, l'interval que permet passar d'una injustícia a la venjança o la reparació.

Si la història de Barcelona és el resultat del sacrifici de 985, el prestigiós valor de la nova concepció política dels fills i filles de Borrell II, Ramon, Ermengol, Riquilda, Ermengarda i Adelaida, significa que el futur s'haurà de comprometre amb un acte d'immolació de l'enemic, els musulmans de Còrdova. Els fills devoraran els antics assassins dels seus pares seguint un prototipus vigorós, que deixa innombrables petges en la documentació de l'època. L'expedició pública a Còrdova del 1010 és un punt de no retorn de la política comtal.

Riquilda i Ermengarda veuen en aquesta expedició, en l'elecció del seu cunyat Adalbert, que acompanya els seus germans Ramon i Ermengol, el millor exemple de la implicació de tots els membres de la família dels vescomtes en la causa. Segons un document de l'època el comte Ramon Borrell i el seu germà Ermengol, que també és comte,

---

15. ACA, *Cartulari de Sant Cugat*, ed. Rius, núm. 449.

manu Dei gubernantis, forum forcias, preliando, confregerunt et usque ad Corduba audaciter introierunt et premium ante Cordubam laudabiliter prefati fratres peregerunt, et omnes sarracenos atque barbaros, nutu Dei, in fuga miserunt, et regem Mucelemiticum collocaverunt. Inde dedit Deus tranquillitatem super cristianos, et exierunt et ambulaverunt predatas marchias undique et construxerunt multas municiones castraque que olim fuerant destructas a predata paganorum potentia.¹⁶

Els efectes de l'expedició perduren fins i tot en els detalls més mínims; en l'alè nerviós dels que hi participen hi ha el sacrifici de la pàtria en perill. Ningú no hi pren part sense adonar-se del que suposa aquesta expedició, com ho demostra algú anomenat Ramio quan fa testament *ut si de isto itinere, quod ego facio ad Spania mors mihi advenerit*. És el mateix que fa Adalbert, fill del finat comte Guitard, que fa testament abans de marxar cap a Còrdova. Admirablement lúcid, Adalbert percep el perill que corre en participar en aquesta expedició al costat dels seus amics, comandada pel cunyat dels seus germans, i per aquest motiu el levita que redacta el seu testament anota que

fuit in expeditione publica cum domno Raimundo comitem, quando introivit ad Corduba ad expugnandas catervas barbarorum in secundo prelio predestinatus a Deo prefatus conditor preliando fortiter debitum mortis complevit in prefato prelio in mense iunio qui iam preteritus est.¹⁷

El sacrifici d'Adalbert va deixar fixat de manera indeleble el sistema simbòlic que situava la família dels vescomtes en el centre de totes les decisions polítiques d'aquell moment. Gràcies a aquesta mort heroica la superioritat de la família quedava perfectament legitimada. Quan les elits eclesiàstiques a la dècada de 1120 es rebel·lin, hauran oblidat els fets d'aquesta famosa expedició i establiran un notable canvi de rumb que confondrà les expectatives de la família dels vescomtes sobre el curs de la història i que qüestionarà suposicions acceptades des de feia molt de temps. Coincidirà amb la maduresa política de l'abat Oliba, bisbe de Vic, i amb la influència a la cort dels amics de la comtessa vídua Ermessenda. Aquella rebel·lió provocarà una aguda crisi política que ha estat mal interpretada, entre altres motius per una errònia datació dels documents que l'expliquen.

16. ACA, *Cartulari de Sant Cugat*, ed. Rius, doc. 449.

17. ACA, *Cartulari de Sant Cugat*, ed. Rius, doc. 427.

LA REBEL·LIÓ DE LES ELITS ECLESIASTIQUES

Vint anys després de la presa de Barcelona per part d'Almanson, l'ordre forjat per Borrell i Guitard vacil·lava. Mentre la vida cultural brillava cada cop més, l'edifici polític donava mostres de disgregació. Les diferències entre la moral dels guerrers i la moral de l'Església van estimular els bisbes i els monjos perquè elaboressin una doctrina del bé públic contrària als guerrers i als camperols. Per això, quan l'abat Oliba, bisbe de Vic, es va ocupar magistralment de les funcions de les assemblees del poble de Déu, les va presentar, en primer lloc, com una muralla enfront de la violència d'aquella gent. Eren unes proclames a favor d'una cultura de la pau a la qual donaven suport els *cives* urbans, els negocis dels quals milloraven quan els guerrers eren lluny de la frontera. La pau, per tant, era una missió que el poble, és a dir ells, delegava en el comte i en els bisbes. A la pràctica, aquestes proclames elevaven el comte a la condició de sobirà independent dels reis capets i dels emperadors de la casa de Saxònia. Oliba va reclamar la vigència de les lleis carolíngies, emanades dels preceptes que Carlemany i els seus successors havien atorgat segles enrere, tot i que era ben conscient de l'existència de nombrosos buits legals. Les assemblees de pau i treva de Déu i els judicis presidits pels bisbes mirarien d'omplir aquests buits: els doctes levites que van redactar els documents van aprofitar per afegir-hi conceptes relatius a la supremacia de les lleis carolíngies per damunt de les normes consuetudinàries. Ermessenda va donar suport als eclesiàstics amb el capteniment que la identificava: hi creia tant com menystenia els homes de les mainades del seu marit, el comte de Barcelona, als quals considerava, seguint les idees d'Oliba, uns cobdiciosos, superbiosos milhomes. El retorn a l'ordre exigia, per tant, que es reafirmés l'autoritat pública, bo i exaltant els ritus civils promoguts per l'Església. L'objectiu consistia a fixar els drets de propietat que, per aquest sector social, estaven amenaçats pels costums que provenien d'una cultura de la guerra. A Catalunya, els drets de propietat continuaven depenent, efectivament, dels preceptes carolíngis. Fou aquesta la raó del plet enutjós que va enfrontar Geribert amb l'abat de Sant Cugat per l'herència del seu germà Adalbert, mort com un heroi en l'expedició a Còrdova.¹⁸ S'hi enfrontaven dues legalitats: l'antiga, que procedia dels preceptes

---

18. ACA. *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 122r, doc. 404. Documents, 23.

carolingis suposadament perduts en el saqueig de la ciutat fet per Almansor; i la moderna, vinculada als drets de l'*aprisio* que estenia la rompuda de noves terres. Els dirigents de l'Església, amb Oliba al capdavant, es van veure obligats a preocupar-se més que no pas els seus predecessors; ara el plet enfrontava dos personatges molt importants; l'abat de Sant Cugat i Geribert que ben aviat va reclamar l'ajut de la seva mare Ermengarda, la germana del comte, de la seva cunyada Riquilda i, a través d'ella, del seu germà el vescomte Udalard, el qual, pel que sembla, es va mantenir a una prudent distància d'aquell afer tan enutjós. Després se'n va penedir; però no precipitem les coses.

Tots dos litigants van presentar les seves raons davant del tribunal que, al capdavant, estava decidit a donar suport a l'eclésiàstic en contra del guerrer. La ferida entre els dos sectors que agrupaven la classe dominant va començar a obrir-se en aquell moment. Mai no van oblidar que, malgrat les formes legals, el judici s'havia convertit en una raterra.

Els eclesiàstics catalans, incapaços de comprendre la importància de la guerra en la configuració de les actituds davant la vida, no s'adonen de la dimensió obsessiva que, com a casta, tenen en l'edificació moral de la societat d'acord amb els principis bíblics. Els costa entendre per què la seva concepció d'una pau universal no suscita un entusiasme general. Han posat en marxa una croada ideològica per fer més cristiana la societat catalana, per crear un ambient de devoció que afavoreixi la construcció d'esglésies amb volta de mig canó i magnífics absis, i tot ho censuren, des de les pràctiques sexuals fins a la violència i, simultàniament i incoherent, amplien el camp d'elecció personal en afers en què la majoria de la gent sent la necessitat de sòlides pautes morals. Quan troben resistència davant d'aquestes iniciatives, s'entreveu el rerefons agressiu de la seva conducta, amagada en el rostre rialler de la benvolença de la classe eclesiàstica. L'oposició fa que els monjos i els bisbes oblidin les virtuts cristianes que diuen que defensen. Es tornen petulants, intolerants i utilitzen la *maledictio* i l'anatema com a formes de coacció i de condemna.¹⁹ El pols de l'abat Oliba no tremola quan hi recorre moltes vegades, argumenta que vol orientar aquells que senzillament no entenen

---

19. Cf. L. K. LITTLE, *Benedictine Maledictions. Liturgical Cursing in Romanesque France*. Ítaca & Londres, 1993.

la cultura de la pau que els seus amics i ell proposaven i que, per tant, havia d'encarrilar-los cap a la rectitud política, fins i tot amb aquells mitjans.²⁰

La casta sacerdotal conserva molts vicis de l'aristocràcia laica. Però no en conserva les virtuts. Els seus rígids principis religiosos estan absolutament mancats d'un reconeixement d'obligacions mútues entre la minoria que es regula a través d'escrits i la majoria silenciosa. Tot i que se senten plens de compassió pels pobres, no podem dir que se sentin obligats a treballar, amb el pretext que el propi Crist va profetitzar que "de pobres, en tindreu sempre amb vosaltres"; i encara menys assumeixen fer una contribució personal i directa a aquella gent, ja que veuen el vot de pobresa com una norma personal. L'obligació de la *probitas*, de la generositat, aquesta virtut aristocràtica de l'època, es despersionalitzava. S'exerceix a través d'institucions com els hospitals i els hospicis, per a les quals exigeixen la participació de les donacions dels laics. La cobdícia els va dur a pledejar per qualsevol patrimoni en suspens, utilitzant els seus sòlids coneixements de l'escriptura i de les lleis per aconseguir-lo. No els va importar manipular documents o, fins i tot, inventar-los si d'aquesta manera aconseguien la propietat en litigi. L'aristocràcia primer es va mostrar sorpresa o escandalitzada, i més tard va buscar la manera de contrarestar aquest creixent poder de la casta sacerdotal. En aquesta regió es pren consciència del que cal fer quan el llarg braç de les ambicions eclesiàstiques afecta la vida d'algunes dames de l'aristocràcia. Van ser les dones les que van concebre una estratègia per sortir d'aquell problema i això va enfrontar-les les unes amb les altres, ja que durant aquells anys moltes estaven d'acord amb les directrius de l'Església i seguien l'exemple de la influent comtessa Ermessenda. Per tant, no ens ha de sorprendre que sigui precisament el judici entre un abat i una dama el que ens proporcioni una de les descripcions més penetrants del costat fosc de la cultura eclesiàstica de l'època. Vegem com va passar.

---

20. J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "L'abat Oliba: un home de pau en temps de guerra", *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres*, 50, 2006, p. 59-75.

ADELAIDA, LA SENYORA DELS AIGUAMOLLS

Un dels personatges femenins més atractius vinculats al clan dels vescomtes de Barcelona és Adelaida, vídua de Guillem, *vicarius* de Sant Martí Sarroca. El poc que sabem de la seva vida és una història extraordinària que ens parla a bastament dels obstacles a què s'enfrontaven les dames de l'alta societat quan topaven contra el poder dels monjos i també sobre els usos i costums de les dones aristocràtiques.

Adelaida es va enfrontar amb l'abat Guitard de Sant Cugat del Vallès per l'herència del seu sogre Galí de Sant Martí i del seu marit Guillem de Sant Martí que, segons ella, havia de pertànyer al seu fill i no al monestir que la reclamava en nom d'una suposada donació imperial. El plet la va fer famosa per la fermesa i l'elegància a l'hora de defensar el que considerava legítims drets de la família. En aquesta difícil prova va aprendre molt sobre el destí que la cultura monàstica tenia reservat a les dones de la seva condició. Des d'aleshores sempre va tenir prou motius per sentir-se orgullosa, tot i que la causa la tenia perduda abans de començar. L'error de l'abat de Sant Cugat, tanmateix, va ser carregar contra ella. La família va emparar Adelaida, no només perquè tenia raó, sobretot perquè la seva manera de ser la feia destacar per damunt de les altres dames de l'època. I, sens dubte, per damunt de l'altiva comtessa Ermessenda, que no va moure ni un dit per evitar la humiliació d'aquesta gran dona. Però, al capdavall, els oficials van retornar a la seva vida quotidiana i la víctima va continuar elevant-se fins a esdevenir el símbol d'una aspra resistència contra la casta sacerdotal. Adelaida emergeix com

la sacerdotessa a Tàurida, com un mite que no deixa tancar la punyent ferida provocada en el si de la família. El seu testimoni silenciós, però sobreentès, amb tot el valor dels vells mites de la fecunditat i la recreació, permet il·luminar una part d'aquell temps llunyà, les seves misèries i les seves grandeses.

Aquests són els fets.¹

El 31 de març de 1013, Adelaida es presenta en el *palatium Barchinone civitatis*, davant d'un tribunal presidit pels comtes Ramon Borrell i Ermessenda i del qual formen part els bisbes Deudat de Barcelona, Ermengol d'Urgell, Borrell de Vic i Oliba d'Elna, i un selecte (*obtimatum*) grup d'homes de la cort i de la ciutat, per tal de defensar la causa del seu fill Bernat, menor d'edat (que havia de tenir entre tretze i catorze anys), sobre els drets de propietat de les terres ermes i dels estanys de Calders, entre el castell d'Albinyana i el mar. Els arguments a favor de la seva causa eren els següents. Galí, el vell *vicarius* del castell de Sant Martí de Sarroca, situat al nord-oest de Vilafranca del Penedès, va ocupar i rompre les terres de l'altre costat de la riera de la Bisbal o del Vendrell, terres baixes, pantanoses, que van obligar a un esforç considerable de rompuda de terres per part dels nous pobladors que s'hi van instal·lar. Va marcar el recinte del que considerava seu amb l'arada *per vomerum aracionis cultro circumquaque obduxerat signo*, un gest que demostrava que el vell Galí coneixia la tradició romana, ja que era el mateix que havia fet Ròmul quan fundà Roma.

Enfront d'Adelaida hi havia l'adust abat Guitard de Sant Cugat del Vallès, un home que mai no donava res per perdut i que utilitzava tot el seu talent i el talent dels seus monjos sota el seu govern per augmentar les propietats del cenobi. L'argument legal que va presentar al tribunal de justícia era tan senzill com contundent. Segons l'abat aquelles terres havien estat concedides al monestir per l'emperador Lluís el Pietós. Ningú no es va molestar a rebatre'l, ja que si era certa aquella donació l'havia feta Lluís d'Ultramar, però era ben bé igual, el precepte imperial, segons ell, s'havia perdut en el saqueig de Barcelona fet per Almansor. Un altre fet que es va passar per alt va ser que els monjos no havien reclamat aquest suposat dret durant els anys en què es

---

1. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 85r, núm. 319. Documents, 24.

va treballar dur, que coincideixen amb la mort de Galí en 994, amb Guillem de Sant Martí al capdavant. La rompuda va anar a bon ritme, fins al punt que Guillem va comprar unes terres ermes als comtes Ramon Borrell i Ermessenda en 1009 per tal d'ampliar el senyoriu amb nous pobladors.² Però tot es va transformar després de la mort de Guillem en l'expedició a Còrdova de 1010. Aleshores, els monjos de Sant Cugat van creure que havia arribat el moment de reclamar els seus suposats drets; a més a més, les terres ja no eren uns erms pantanosos sinó unes bones terres riques i conreades.

El tribunal no va saber què fer. Va resoldre el cas en forma de consell i no de sentència judicial. S'enfrontava amb la complexitat dels drets de propietat, però també amb una qüestió d'índole moral, ja que, en el cas que els monjos tinguessin raó (cosa que no tots els membres del tribunal pensaven), s'havia de tenir en compte l'esforç de rompuda fet per la família Sant Martí, un aspecte que la vídua feia valer en la seva defensa. Aquells erms havien esdevingut bones terres de conreu, amb camperols atrets per la seguretat d'una torre de defensa que havia estat encomanada a alguns fidels de la família. Potser el més adient era una decisió salomònica: migpartir aquelles terres en litigi.

Els monjos de Sant Cugat van acceptar a contracor i cinc anys més tard, el 26 d'abril de 1017, van tornar a dur la qüestió davant d'un tribunal presidit, aquesta vegada, pel comte Ramon Borrell (seria una de les seves darreres intervencions públiques), que va comptar amb l'ajut del bisbe Deudat, el vescomte Udalard, el jutge Ponç Bonfill Marc i d'altres magnats.³ Les delegacions d'ambdues parts van ser les mateixes, els drets dels preceptes carolingis contra els drets de l'*aprisio*. El tribunal, en aquella ocasió, va adoptar un criteri diferent i va determinar que aquelles terres pertanyien al comte, ja que havien romàs ermes durant massa anys. I un cop obtingut el dret, el comte va decidir atorgar-les al monestir.

En aquella decisió favorable a l'abat i contrària a la declaració d'Adelaida es va fer palès que col·lidien dues maneres diferents de concebre els drets de propietat i de l'herència: la que procedia de les lleis carolíngies i la que residia en els usos socials vigents.

---

2. ACB, LA, vol. IV, fol. 175v, núm. 417. Documents, 20.

3. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 83v i 84v, núm. 317 i 318. Documents, 26.

L'oposició dels guerrers a aquella sentència no provenia, com els bisbes i els abats fingien creure, d'una indolència maligna d'uns homes educats en la guerra, és a dir, en el desordre. Procedia d'un altre conjunt de regles socials i de principis, la formulació dels quals s'estava gestant en silenci mitjançant accions concretes i es fonamentava més en gests i en paraules que en escrits legals. Ramon Borrell estava convençut en el darrer any de la seva vida, qui sap per què, que la societat necessitava destruir alguna cosa per posar ordre. I ha de destruir-ho a través de la llei perquè ningú no pugui acusar-lo de dur a terme un acte il·legítim.

La idea marxista de revolució reconeix aquest procediment que imposa l'ordre mitjançant una adaptació de la llei al principi de dominació. És per això que Georges Duby va suggerir que, sota el conflicte entre la classe sacerdotal i l'aristocràcia laica, el que realment passava, el que s'estava instal·lant, el que es revelava, era el feudalisme. Una revolució.⁴ L'argument, molt crític avui dia, es basa en el fet que, en els grans debats sobre els drets de propietat la llei antiga no podia ocupar-se del problema de fons que batejava en aquella època, l'excedent. I és per això que els usos d'aquesta part invisible de la propietat, que amb el temps originaria la plusvàlua i el capital, esdevé l'objecte d'una disputa que només pot ser resolta a través de la violència revolucionària, un cop s'accepta, com fa Ramon Borrell en 1016, la impotència de la llei davant el fenomen de l'excedent. Aquesta lectura dels esdeveniments citats ha tingut un enorme èxit i continua vigent en la majoria de les interpretacions de la formació de la societat nobiliària a començaments del segle XI. No debatré aquí els detalls d'aquesta lectura del passat, però cal assenyalar que els actuals historiadors marxistes coincideixen amb els eclesiàstics d'aleshores quan neguen que la disputa es produeixi a l'entorn del sacrifici d'una dama. Es nega que la principal encartada d'aquest procés tingui alguna cosa a dir, potser perquè pensen que com tots els perdedors forma part de l'abocador de la història. Però a mi m'interessa la visió dels vençuts, i més encara quan aquests vençuts són dones de la bona societat que s'oposen amb raó i altivesa a la manipulació de la llei gòtica que havia fet possible la propietat privada i el dret públic en aquella regió d'Europa durant segles.

---

4. G. DUBY, *Les trois ordres ou l'imaginaire du féodalisme*. París, Gallimard, 1978, p. 183-205.

La decisió del tribunal va esdevenir tema de conversa a la ciutat i els comentaris van pujar de to coincidint amb la mort del comte Ramon Borrell en 1018, un cop retornat d'una campanya militar. Les seves dues germanes, Riquilda i Ermengarda, van discrepar de la decisió que havia pres, sense respectar la inconveniència del moment, les exèquies fúnebres. El vescomte Udalard va rebre més pressió, perquè mai no va saber estar a l'alçada de les circumstàncies i no va saber contrarestar els arguments dels jutges. Però encara havia d'arribar el pitjor. La comtessa regent, Ermessenda, es va vantar en públic del tracte donat a Adelaida i al seu fill; aquesta desmesura va provocar la reacció del clan. Riquilda i Ermengarda no estaven disposades a suportar l'altiva i arrogant actitud de la seva cunyada, al cap i a la fi elles eren filles de Borrell II, les darreres hereves vives del patriarca de la família, del venerable Guifré el Pilós que en aquells moments de confusió semblava l'única referència d'estabilitat.

La família vescomtal va actuar de pressa i alhora: tots dos germans i les seves irades mullers es van posar d'acord per ajudar la vídua del *vicarius* i els seus dos fills, i ajudar-se ells mateixos també. Riquilda i Udalard van pensar en el jove Bernat com a possible marit per a la seva filla Ermengarda, ja que ¿on trobarien una solució millor que la que consistia a continuar en la següent generació el model creat pels seus pares, el qual va consistir en el doble matrimoni de les dues filles del comte Borrell amb els dos fills del comte Guitard? Però hi havia un problema, la vídua Adelaida només tenia un fill i una filla i, per tant, el doble matrimoni es va fer amb aquestes limitacions. Ermengarda va casar-se amb Bernat de Sant Martí i, paral·lelament, el seu cosí Mir va fer el mateix amb Dispòsia, germana de Bernat. En aquest cas, la família vescomtal es guia per un anhel de seguretat, ja que a través d'aquesta doble unió es protegia davant l'empenta del casal de Barcelona, que en aquells anys dirigia amb puny de ferro la comtessa vídua Ermessenda. Tot i que van haver de realitzar un matrimoni hipergàmic (un dels seus fills amb una dona no noble) i un d'hipogàmic (una de les seves filles amb un home no noble), aquest doble matrimoni els va permetre compensar les pèrdues infligides per les assemblees de bisbes, que actuaven en contra dels drets de propietat de la família. Una forma atenuada d'endogàmia que, d'una banda, evita el matrimoni entre la filla d'Udalard i el fill de Geribert, una opció que esdevé impossible perquè són cosins paral·lels i és un tipus d'unió aliena als costums d'aquest

territori; i, de l'altra, consolidava línies col·laterals amb famílies de la frontera i això els va permetre de fer aliances matrimonials amb els castlans i els *milites* dels castells. La causa oberta per Adelaida ens mostra el món de les dones dels guerrers: aquestes dames van marcar el camí que havien de seguir els marits i els fills. Gairebé no tenim notícies d'aquells consells, tret d'alguns casos concrets. Un silenci que afecta fins i tot dues dones importants de la família vescomtal de Barcelona, les dues filles del comte Borrell II. El poc que en sabem apareix al testament d'una i en les prescripcions hereditàries de l'altra. Dues germanes que recorden els vells temps en els quals els monjos i els bisbes estaven sotmesos al poder del comte Borrell II, el seu pare. Però eren els temps d'abans de l'arribada d'Ermessenda, de la reforma cluniacenca i de les relacions amb el Papa de Roma; abans dels temps foscos de les assemblees de pau i treva de Déu.

ERMENGARDA, LA GRAN DEL COMTE BORRELL II

En 1030, Ermengarda, filla de Borrell II i vídua de Geribert, que durant uns quants anys havia estat vescomte de Barcelona, estava a punt de fer cinquanta anys quan va decidir fer testament.⁵ Des de la mort del seu marit, ocupava una casa on hi havia vinyes i arbres fruiters al *circulum* prop de la casa de la seva germana Riquilda i del seu cunyat Udalard. S'hi havia retirat en companyia dels seus homes de confiança, dels seus parcers i del servei. Rebia poques visites, a tot estirar la de la vescomtessa Riquilda, la seva marmessora testamentària. Era una àvia plàcida, amb molta categoria, de bones maneres i extremadament pietosa. Tenia un esperit cultivat i la memòria perfecta. En tenien cura unes quantes criades musulmanes a les quals ordenà que es bategessin després de la seva mort.

Ermengarda es reclou a la casa del *circulum* no només per l'ostensible distanciament que manté amb la vídua del seu germà Ramon Borrell, la comtessa Ermessenda. Els rumors sobre el malestar que havia causat la sentència contrària a Adelaida a les filles del comte Borrell havien provocat un escàndol en la societat barcelonina. Encara que les persones de bona criança mai no en parlaven, tots ho sabien. Quan el comte Berenguer Ramon I, seguint el consell matern, va concedir una carta de franquícies a la ciutat

5. ACB, LA, vol. IV, fol. 159r i 160r, núm. 375. Documents, 35.

de Barcelona, tothom va suposar que es tractava, naturalment, d'un gest d'apropament cap al seu poderós oncle el vescomte Udalard. Si s'ha de jutjar pel text, la ciutat esdevenia un lloc privilegiat per al desenvolupament econòmic. Però no n'hi va haver prou. Gairebé sembla una deslleialtat que el comte esperés compensar la seva debilitat davant del grup de monjos que donaven consell a la seva mare amb una concessió de privilegis que reproduïa el model carolingi. La societat dels guerrers va isolar el comte. Era un moment difícil.

Ermengarda, que n'era conscient, va preocupar-se pel destí dels seus tres fills, Mir, Folc i Guisla, i pels néts, en especial per Guillem, fill de Mir i de Dispòsia i, per tant, nét de la seva bona amiga Adelaida, a qui no oblidava. És a ell a qui deixa la major part del seu patrimoni, gairebé com un homenatge a la traïdoria que va patir la seva àvia uns anys abans. Va morir després d'alguns mesos de grans patiments. Al cap d'uns anys, encara trasbalsats pel dolor, la seva germana i el seu fill Folc recordaran la seva mort en un testimoni redactat per aquest últim en honorança pòstuma a la mare, la gran vescomtessa, la filla gran de Borrell II, que va saber ser prou gran per encarar-se al final del món dissenyat pel seu pare.

RIQUILDA, LA PETITA DEL COMTE BORRELL II

Amb Riquilda neix a la família dels vescomtes de Barcelona una nova dimensió política. Al llarg de la seva dilatada vida (mor en 1041 o 1042, gairebé octogenària) ningú mai no va arribar a creure que el principal objectiu dels seus plans fos l'assalt del poder eclesiàstic. Tenia una intel·ligència poc comuna i una forta personalitat. Sabia de lletra i podia llegir el llatí. Tanmateix, sempre va romandre en un segon pla, atenta a l'avenir dels seus fills Guislabert, Joan i Ermengarda. Va viure gairebé sempre a la casa que la família tenia al *circulum*, li agradava aquell paisatge, encara que les informacions que tenim de la seva personalitat siguin poques, per no dir més aviat nul·les. Malauradament, tenim més preguntes que respostes. ¿Com reaccionava Riquilda davant la política de la seva cunyada Ermessenda, contrària a les idees del seu pare Borrell II? No ho sabem pas. ¿Com reconciliava la seva profunda fe religiosa, la seva devoció decidida, amb els seus sentiments contraris al poder dels monjos en la vida política? Tampoc no ho sabem. Són molt rares les situacions en què

tenim l'oportunitat de conèixer els pensaments d'una dona noble en aquell temps llunyà. Després de la mort de la seva germana Ermengarda, la vescomtessa Riquilda va fer tot el possible per evitar d'enfrontar-se a la seva poderosa cunyada Ermessenda. I fins i tot potser va demanar-li que reconegués el dret del seu fill Guislabert perquè, amb el temps, pogués aspirar a la mitra barcelonina. Sostenia que era un mitjà perfecte per llimar les diferències entre ambdues famílies, i que el seu fill aconseguiria aquietar l'esquerp Mir Geribert, el seu nebot, pel qual, tanmateix, tenia una especial simpatia. Tot sovint li recordava les maneres del seu sogre, el vell vescomte Guitard. En part, aquella ficció creada per les dues dones, Riquilda i Ermessenda, tenia l'objectiu de distingir la posició de Guislabert de la resta dels membres del clan dels vescomtes. Tenim la impressió que Riquilda va intentar des del primer moment il·luminar la vida del seu fill *carissimo* (així l'anomenava sempre) com si fos el resultat d'una hagiografia.

En els temps de Riquilda, el grup de lectors d'hagiografies estava format majoritàriament per dones de la bona societat. El llenguatge d'aquesta literatura exemplar estava conscientment dissenyat per monjos que reflectien el gust femení abocat a la predestinació dels fills. Els guerrers gairebé no tenien una literatura que concordés amb els seus ideals, encara no havien aparegut les cançons de gesta, i per això van assolir en el futur una enorme ressonància social, ja que s'adreçaven a un públic masculí. A Barcelona, a principis del segle onzè, la literatura estava formada per uns quants llibres de devoció i unes quantes vides de sants. Gràcies a la lectura d'aquests llibres, Riquilda acaricia el somni de fer del seu fill Guislabert (que és levita tot i estar casat i tenir dos fills) un home que pugui ocupar algun dia la seu episcopal de Barcelona. Està convençuda que per afermar el patrimoni familiar cal fer aquest salt, sense que això vulgui dir renunciar a la possibilitat que el fill pugui esdevenir amb el temps vescomte, tal i com ho va ser el seu marit.

Quan, el 8 d'abril de 1023, Guislabert, *levite et canonicus predictae cathedralis ecclesie, filii Odolardi vicecomitis*, lliura uns béns al monestir de Sant Cugat, ho fa amb la intenció de preparar el camí cap a la cadira episcopal.⁶ D'aquesta manera imagina un

---

6. ACB, LA, vol. I., fol. 25r i 26v, núm. 47, Documents, 30.

apropament entre la família i el poderós abat. Amb aquesta mateixa intenció suggereix al seu marit, el vell Udalard, que vengui al bisbe d'Urgell el castell de Bordel amb totes les terres que en formen part, és a dir, *pratis, pascuis, silvis et garricis, aquis aquarum vieductibus et reductibus, pomiferis vel impomiferis*, a un bon preu que al final s'estipula en cent cinquanta unces *in rem valentem*, és el que se'n diu una oportunitat. Altres mesures, també adreçades a aquesta finalitat, posen de manifest l'interès de la vella vescomtessa per trobar una solució negociada al conflicte entre la seva família i l'Església abans no mori el seu marit i que, per tant, s'anul·lés la seva influència. No ho va aconseguir, almenys mentre Udalard va ser viu. Després de la desaparició de la seva germana Ermengarda el 1030, els mesos es van fer llargs mentre el seu marit, el vell vescomte, agonitzava. ¿Què en sabem en aquests moments? ¿Què sabem de l'angoixa dels homes que veien com s'atansava el final dels seus dies? De fet, ben poca cosa. De la mort d'Udalard no n'ha quedat cap rastre, almenys no n'he trobat res: ni el testament, ara per ara perdut en algun arxiu, ni les donacions per a la salvació de la seva ànima, un gest habitual en aquells anys. No en tenim cap pista: les van buscar minuciosament Carreras Candi en persona, després Sobrequés, Bonnassie i d'altres. En va. No es va poder trobar en l'abundós conjunt de documents de l'època una notícia que ens informi de la data i del lloc de la mort d'Udalard, el marit de Riquilda.

El dilluns 31 de març de 1035, quart any del regnat d'Enric, el rei de França, que havia sorprès tothom en contraure matrimoni amb Anna, una princesa de Kíev, moria a Barcelona Berenguer Ramon I. Aquest va ser un moment decisiu en la història de Riquilda. Alliberada de les seves obligacions envers el fill del seu germà Ramon Borrell, va considerar el paper de la família, tot i que, per fer-ho, li calgués enfrontar-se amb la comtessa vídua que, sens dubte, regiria el comtat en nom dels seus néts.

Riquilda va tornar a recordar el seu pare. Des que l'havia vist enfrontar-se amb Oliba Cabreta, havia imaginat freqüentment què hauria fet ell davant l'empenta del sector eclesiàstic. Era una qüestió de noblesa que incidia directament sobre l'honor de la família. ¿Què havia de fer? No sabia què respondre. Només hi havia una cosa segura: en una situació de profunda crisi del poder comtal, el seu pare hauria sabut actuar convenientment. Aquesta idea és la que va tractar d'imposar als homes del clan. Va despertar en ella l'enyorança dels vells temps. Pel que fa a la resta, des de la mort

del seu pare, era ben conscient que Barcelona mai més no seria la mateixa. No s'equivocava gens. Somniava amb tornar a aquell passat i no haver de suportar les novetats d'aleshores. Censurava en silenci la seva altiva cunyada, i fins i tot potser va pensar alguna vegada a escriure-li una carta recriminant-li la seva actitud respecte a la memòria del comte Borrell II. Es va refugiar a casa, gairebé no en sortia, només demanava, de vegades, notícies dels fills i dels nebots, dels fills de la seva enyorada Ermengarda. Li calia saber-ne coses, tot i que no tingués cap desig de veure'ls ni d'estar amb ells. Efectivament, Riquilda havia entès l'autèntica realitat històrica de la dècada de 1030, una realitat presidida pels canvis sobtats, per una revolució. Va tancar els ulls davant els aldarulls de la política d'aquells anys que arribaven gairebé intactes a la casa propera al castell del Port. Tenia massa records dels fets del seu pare, lligats a aquells indrets, i, de vegades, potser somreia davant la possibilitat que la memòria dels temps el recordaria per damunt de la convulsa època que ella havia hagut de viure en la seva vellesa.

Per seguir de prop la història de la família dels vescomtes a la dècada de 1030, en una època que esdevé crítica pels efectes produïts per una revolució social que vol legitimar els drets de propietat dels guerrers i dels camperols que practicaven l'*aprisio* en les terres encara no conreades, consideraré dos personatges veritablement rellevants de la família: el vescomte bisbe Guislabert i el príncep d'Olèrdola Mir Geribert. Aquests dos homes tenen la mateixa sang, són cosins nascuts de germanes i de germans, tenen gairebé la mateixa edat, amb pocs mesos de diferència. Duen vides paral·leles fins que la política les canvia enterament. Me'ls miro primer l'un i després l'altre: ara Guislabert, després Mir Geribert.

DOBLE DIGNITAT

Al palau episcopal de Barcelona, al costat del bisbe Deudat, que envelleix, el levita Guislabert aprèn les noves idees polítiques.¹ La bona relació entre tots dos homes era proverbial a la ciutat. I així queda reflectit en la convinença feta pel comte Ermengol II d'Urgell amb el comte Berenguer Ramon I de Barcelona, en la qual s'indica que *Deusdedit, episcopus Barchinonæ, et Gilibertus Odolardi* siguin *homines iam dicti Ermengaudi et accipiant predictos honores per manu eius*.² L'onada de les bones intencions roman enmig de la maregassa de ràtzies musulmanes a la frontera. La causa de la guerra manté una imatge fixa en la memòria, la de Ramon Borrell i Ermengol I cavalcant cap a Còrdova uns anys enrere, però ara assoleix el seu significat estètic. Assistim a la cessió de l'espasa Tisó, un gest molt significatiu, fet en uns termes complexos que demostren el valor que té l'espasa com a símbol del poder entre els guerrers (una espasa que acabaria, primer, en mans de Rodrigo Díaz de Vivar, el Cid, i després com a possessió dels reis catalans):

Et Berengarius comes donet ipsa espadam cognominata Tizonem ad Ermengaudum, comitem dictum, in tali conveniencia, ut

---

1. El 18 de febrer de 1019 el veiem signar com a Guislabertus subdiaconus. ACB, LA, vol. I, fol. 39, doc. 78. Una fórmula que es repeteix el 3 de maig de 1020 (ACB, LA, vol. I, fol. 176, doc. 464) i el 18 d'abril de 1022 (ACB, LA, vol. IV, fol. 14, doc. 44).

2. ACA, perg. Berenguer Ramon I, extraintentari núm. 2001, M. ROSELL (ed.), *Liber Feudorum Maior*, doc. 157.

Berengarius, supradictus comes, donet propter ipsa espadam Ermengaudus comiti quinque milia solidos de argento kacimi de Hispana aut centum uncias auri aut in rebus aliis valentibus supradictos quinque milia solidos aut centum uncias auri; et Ermengaudus reddat ipsam espadam predictam ad Berengarium predictum aut ad eius supradictum filium aut de predicti Berengarii missum, sine enganno predicti Berengarii. Et de hac re Ermengaudus predictum aud ad eius supradictum filium aud ad predicti Berengarii missum, sine enganno predicti Berengarii. Et de hac re Ermengaudus predictus dicat ad Berengarium iam dictum suum dictum firmissimum. Et si non potuerit habere Berengarius iam dictus ipsam espadam predictam, donet modo et statim ad Ermengaudum dictum duo milia solidos de argento kacimi de Ispania, aut duo milia solidatas in re valente predictum argentum ad precium Deusdedit episcopo et Gilaberti Odolardi...

¿Com havia nascut la relació entre el bisbe Deudat, el levita Guislabert i el comte d'Urgell que Flórez i Villanueva van mirar d'ocultar? Aquesta relació és el fruit d'una prolongada memòria familiar. Guislabert subratlla en aquest gest, i ho farà d'altres vegades, el respecte de la família per l'oncle Adalbert, que va acompanyar el pare de l'actual comte d'Urgell en la famosa expedició a Còrdova de 1010 en què tots dos van trobar una mort heroica, pròpia d'una cançó de gesta que mai no es va compondre. Així mateix, és conscient que el seu cosí, el jove comte d'Urgell, sentia un immens respecte per Riquilda, la germana del seu pare, i se'n sent molt orgullós, tan gran és l'amor que té per la seva mare. Suposo que tots dos enraonaven sovint i imagino Guislabert donant alguns consells al seu cosí sobre les jugades que havia de fer a la frontera. Havia d'assegurar-se el seu suport en un possible conflicte amb Berenguer Ramon, un partidari decidit de la línia política de la seva mare Ermessenda. N'hi havia prou amb veure la situació a Barcelona per adonar-se del perill que suposava per a la família dels vescomtes estar mancats de l'ajut d'un home com el jove i agosarat Ermengol II, conegut com "el Pelegrí".

La paradoxa de la vida de Guislabert és que ha de mantenir viva la memòria de Ramon Borrell i d'Ermengol en una època en què la transmissió d'aquestes gestes heroiques s'havia interromput, en part, gràcies a la ideologia procedent de les assemblees de pau i treva de Déu. Per aquest motiu se sent persuadit que li cal formar part del selecte grup eclesiàstic del país, si aspira a

consolidar el patrimoni familiar. Posseeix una apreciable cultura llatina i prové d'una de les més il·lustres famílies de Barcelona (ve del casal dels comtes sobirans, Riquilda, la seva mare, era la filla petita del comte Borrell II); era el gran dels tres germans, però, per motius que no puc albirar, no l'havien considerat digne de formar part de la societat dels guerrers, com el seu pare, el seu avi i el seu besavi, i l'havien destinat a l'Església, tot i que era un home totalment mancat de les disposicions que poden fer tolerable aquest estat. Tothom sabia que tenia dos fills als quals sempre va reconèixer i distingir amb innumbrables regals, però això no va impedir-li de realitzar una meteòrica carrera en el si de l'església catedral. Les excepcionals qualitats de Guislabert són reconegudes fins i tot pels seus enemics més acarnissats. Sabia que l'objectiu era mantenir l'equilibri entre les dues poderoses forces que, en aquells anys, s'enfrontaven pel poder de Barcelona, el sector eclesiàstic agrupat a l'entorn de la comtessa vídua Ermessenda i de l'abat Oliba, i els guerrers de la frontera, el veritable heroi dels quals era el seu cosí Mir Geribert. Passats uns anys, aquesta actitud, potser massa prudent, no dóna més de si. La realitat es mostra inflexible com una roca.

L'incident que va desvetllar-lo de la llarga letargia formativa va ser la decisió del comte Berenguer Ramon I *el Corbat* (un apel·latiu revelador, no sabem si físic o moral) d'anar en pelegrinatge a Roma l'any 1032. En redactar el testament, un gest habitual en aquestes situacions, el levita Guislabert s'adona que cap membre de la família vescomtal fa de marmessor, com s'havia fet en èpoques anteriors, un indicatiu de la poca importància que tenia per als pròcers que envoltaven la comtessa vídua Ermessenda, Oliba de Vic, Pere de Girona, Gombau de Besora, Amat Eldric i Bernat Sendred. Van ser molts els membres del clan que, de sobte, es van adonar de la pèrdua de protagonisme en la vida política. Per a un home com Guislabert va ser segurament un cop molt dur adonar-se que el comte els apartava. Quan, a la mort del seu pare, a finals d'aquell any 1032, va obtenir el càrrec de vescomte, hi va trobar un estímul per posar remei a aquella situació. Se sentia hereu d'una doble legitimitat, de la més antiga soca i paratge i de la més alta consideració. Era l'heroi d'un llinatge distingit per la història i per la llegenda (ningú no pot oblidar que el seu pare va ser l'heroi en la defensa de la ciutat davant d'Almansor i, si algú ho feia, ell era allà per recordar-li-ho); però també era l'home d'església respectat, el *litteratus* que coneixia l'eficàcia de la

formació intel·lectual amb els gramàtics de la seva ciutat. El noble d'una família rica en records i l'eclesiàstic que mira al futur de la ciutat, l'arrel secular i la unció sacerdotal. El que té el poder de donar protecció als domèstics dels seus castells i el que contínuament es veu obligat a censurar la moral dels seus actes. El vell i el nou: excel·lent metàfora del que estava passant a Barcelona en la dècada dels anys trenta.

CRÒNICA D'UNA CONVERSIÓ

El 18 de març de 1033, en una important sentència judicial, trobem Guislabert signant com a *levita et Barchinonensi vicecomite*,³ i en la ratificació d'aquesta mateixa sentència, al cap d'uns mesos, el 30 de juliol, signa *levita qui et vicecomes*,⁴ una forma més habitual que apareix en alguns documents d'aquells anys.⁵ No només havia heretat un càrrec, també una immensa responsabilitat. Potser va pensar aleshores en la seva mare Riquilda, envellida, en la casa del *circulum* quan va arribar a la conclusió que, en aquells anys, l'honor de ser nét del comte Borrell II passava per acceptar les idees polítiques d'Oliba Cabreta, l'antic antagonista del seu avi, amb el suport de l'influent abat Oliba, l'amic de la comtessa vídua Ermessenda. La vida política a Barcelona havia esdevingut una única passió en la qual tots participaven.

Guislabert va ser el primer membre de la seva família que va comprendre que aquell món procedent de les assemblees de pau i treva de Déu, afavorit per l'abat Oliba i els seus amics (la primera a Toluges en 1027 i la segona a Vic en 1033) reclama un canvi d'actitud del poder eclesiàstic.⁶ Qualsevol intent d'enfrontar-s'hi podia dur a la ruïna. Ningú no podia qüestionar unes normes intocables, ningú que no fos un autèntic excèntric com el seu cosí Mir Geribert, del qual parlaré més endavant, obsessionat amb la defensa de la causa dels descendents del *vicarius* de Sant Martí Sarroca. El que s'estava imposant en tots els sectors de la societat

3. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 85v-88r, núm. 320. Documents, doc. 36.

4. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 89v-91v, núm. 323. Documents, doc. 38.

5. ACB. LA, vol. IV, fol. 130. doc. 329. *Ibidem*, vol. I, fol. 11, doc. 24.

6. La primera es pot veure a *De Concordia Sacerdote et Imperii*, ed. E. Baluze, París, 1699, vol. I p. 250-251. La segona a H. HOFMANN, *Gottesfriede und Treuga Dei*. Stuttgart, 1964, ap. 3, p. 260-262.

era una reglamentació tan dura com expeditiva, encara que molts nobles i guerrers no la volguessin acceptar. Millor dit, sabien que eren normes contràries a la seva forma de vida, però eren incapaços de lluitar contra l'anatema, l'excomunió i d'altres formes d'exclusió social i política. Així doncs, calien les referències als dictàmens d'aquelles assemblees, però les lleis que en procedien es revelaven pràcticament buides, incapaces de resistir qualsevol examen seriós de la situació del país. D'aquesta manera, les proclames de les assemblees es convertien gairebé en un mer ornament de la voluntat dels monjos per controlar les famílies dels guerrers, un arabesc d'èmfasi, un artifici útil per inaugurar monestirs, esglésies i catedrals, un punt de suport per a la devoció d'algunes dones nobles, com era el cas de la comtessa vídua Ermessenda. Al segle XI sovintejarien, com no havia passat mai en èpoques precedents, les crides a la cultura de la pau, en una època, i vet aquí la ironia d'aquesta història, en què l'únic mitjà de subsistència per a la societat era el de la guerra. A partir del moment en què el levita i vescomte Guislabert posa al damunt de la taula la possibilitat que la família vescomtal accepti les idees procedents de les assemblees de pau i treva de Déu amb un clar gest d'acceptar la sentència contra el seu cosí Mir, comença la fastuosa carrera cap a la mitra episcopal de la ciutat de Barcelona.

El vell bisbe Deudat li dóna suport, tot i que molts creuen que encara no està prou preparat per succeir-lo. És el que va passar. Amb la mort del bisbe Deudat, la mitra de Barcelona va passar a les mans de Guadall, un home que tenia el favor dels *cives barcinonenses* i de qui coneixem la importància gràcies a la carta de franquícies de 1025.⁷ Riquilda va rebre, segurament, la notícia amb disgust. Els anys pesaven i veia com es diluïa el somni de veure el seu fill bisbe de Barcelona. Tot semblava enfonsar-se. Va ser aleshores quan la família va començar a pensar que la vella Riquilda tenia raó. Guislabert, tanmateix, era un home pacient i va preferir esperar uns anys, al cap i a la fi Guadall era vell i no podia durar gaire temps.

El bisbe Guadall, efectivament, va morir poc després, en 1035. El mateix any que el comte Ramon Berenguer I. Semblava que la fortuna somreïa a la família dels vescomtes. I penso en

---

7. ACA, perg. Berenguer Ramon I, núm. 25. Vegeu J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "Catalunya en 1025: los orígenes de una organización social", *Miscel·lània commemorativa del desè aniversari del Col·legi Universitari de Girona*. Vol. I, núm. 1, 1981, p. 93-98.

Riquilda. Em plau imaginar-la, ara la faig seure en la seva confortable cadira, a la seva casa del *circulum*, ara la faig caminar per Barcelona, es dirigeix a les exèquies d'aquells dos homes, parla dignament amb la comtessa vídua Ermessenda, adolorida per la mort del fill, però calla el que havia estat la seva raó de ser, la grata memòria del seu pare Borrell II, és com si el pas del temps l'hagués deixatat. ¿Que potser Riquilda s'estima més l'avenir del fill que no pas el record del pare? El moment i el pensament són impossibles de retenir. No tenim documents que ens parlin d'aquestes coses que volem saber del segle xi. Tan sols indicis del que haurien estat unes jornades d'intensa activitat. Si gosem imaginar podrem pensar en les dues velles dames, com estan dilatant la trobada, com caminen pels carrerons de la ciutat vella, l'arribada al convent de Sant Pere de les Puelles. Al pati encara roman el record de l'abadessa Adelaida, anomenada Bonafilla. I si la història té dret a demanar ajut a la ficció, podrem pensar que va ser aleshores, potser, quan aquelles dues altes senyores van teixir el destí de Guislabert i van arribar a la conclusió que el millor per a ambdues famílies era l'acord, el pacte, com en els vells temps de Borrell II. Fins i tot, potser, van apuntar un somriure, costós en aquells moments de dol i de tristesa, però del que no tenim dubtes és que aquella decisió, fos qui fos qui la va prendre, va posar fi a una difícil situació política.

Ara parlaran els fets.

En 1035, Guislabert, levita, canonge i vescomte, obté la seu episcopal de Barcelona. El somni de Riquilda, per fi el seu fill preferit és bisbe i vescomte. La unció sagrada enfortia el blasó de la família, tot i que procedia d'un pacte polític. Només restava escenificar el fet, i això es va esdevenir el 19 de juliol de 1036 en un judici presidit per la comtessa vídua Ermessenda i el seu nét Ramon, el fill de Berenguer, i pel bisbe Guislabert, al costat d'altres pròcers de la ciutat i del comtat.⁸

La llegenda de Guislabert procedeix precisament d'aquest judici. S'hi mostra objectiu i equànim davant la causa que un home de la seva família, un dels habituals domèstics que tenen l'aixopluc del vescomte, s'enfronta amb el monestir de Sant Cugat. Un cop més, un litigi sobre els drets de propietat. Guislabert va donar suport al que aleshores es deia que era la causa justa, la

---

8. ACA, Monacals, perg. Sant Cugat, núm. 194. Documents, 39.

dels documents que presentava l'abat de Sant Cugat, en contra de les motivacions morals i del treball personal del vassall abnegat. La política per sobre de l'honor de la família. Aquest és el preu del pacte subscrit pel qual Guislabert ha estat nomenat bisbe.

EL VALOR DE LA MITRA

Les expectatives creades per l'elecció de Guislabert com a bisbe de Barcelona, després de la mort de Guadall en 1035, no trigarien a reduir-se a una sensació temorenca, si no trista. Mentre la tragèdia es congriava a la frontera, els negocis florien a la ciutat de Barcelona: els documents només parlen de compres, vendes, permutes, contractes per plantar vinyes i els inevitables crèdits sobre la propietat agrària. Els ciutadans presumien de ser els més bonhomiosos dels homes, bons pares, bons fills, bons marits. Cantaven la pau, la pietat, la beneficència, les virtuts domèstiques, les virtuts filantròpiques que els duïen a deixar importants herències en terres i en metàl·lic per a la salvació de les seves ànimes.

La Barcelona dels anys trenta. El bisbe Guislabert segueix amb atenció el desenvolupament urbà i dóna tot l'ajut a la millora d'aquesta Barcelona dins de Barcelona que és el palau episcopal, situat davant del palau dels comtes, tot i que sap que el seu cosí Mir Geribert és poc favorable a aquestes causes. Comenta a la seva mare Riquilda, que el rep a la casa del *circulum*, els plans que té per incrementar el patrimoni familiar, com ara intervenir en nous projectes de plantació de vinyes al turó de Monterols, un indret cobejat pels *cives* de la ciutat.⁹ ¿En quina ciutat del món un vescomte bisbe s'interessa pel conreu de la vinya com si fos un d'aquells *laboratores* responsables de la revolució agrícola?¹⁰ És una de les coses que Barcelona deu a Guislabert, com d'altres que veurem tot seguit, com la majestuosa seu romànica. ¡Quin temple devia ser!

Podem eliminar Guislabert del quadre de la seva època, com va fer el pare Villanueva, l'erudit, esborrem cadascuna de les seves petges. ¿Què ens manca, ara? Manca la legitimitat d'un

9. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 32. Documents, 41.

10. Cf. J. LE GOFF, "Les trois fonctions indo-européennes, l'historien et l'Europe féodale", *Annales*, ESC, 1979, p. 1187-1215. J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "The Urban Origins of Barcelona: Agricultural Revolution or Commercial Development", *Speculum*, LII, 1977, p. 265-286.

procediment que va facilitar la mobilitat social, que va permetre que molts camperols es convertissin en *cives barcinonenses*, encara que els diners canviessin de mans, i va fer possible una classe de burgesia necessària perquè la ciutat intervingués en els negocis marítims en igualtat de condicions amb Gènova, Pisa o Venècia. Ens resta la rudesia de l'enfrontament entre els guerrers i els monjos, aferrats als seus propis costums i a les seves pròpies formes de vida. Mentre tots els nobles catalans de l'època, els Montcada, els Castellvell, els Cardona trobaven finalment la seva raó de ser en el sistema feudal, Guislabert es mostrava indiferent davant aquesta organització del territori, indemne davant tantes creences sense fonament.

Guislabert no estimava gens la vida de la frontera. L'únic capteniment que, segons ell, en certa manera participava de la perfecció celest era el dels seus dos avis, el comte Borrell II i el vescomte Guitard, que cada vegada coneixia millor gràcies al testimoni de la seva mare Riquilda. Guislabert escollia les hores en què estava sola quan anava a veure-la a la seva casa del *circulum*, així podia copsar millor el contingut dels seus records. Amb la memòria d'una vella dama es va teixir la història de la ciutat, tal i com més tard el propi Guislabert escriurà per major glòria del seu llinatge i de la seva ciutat. N'hi havia prou per crear aquesta incommensurable distància entre ell i tots els altres, inclosos el cosí i el nebot, un fet que ha sorprès a tants intèrprets. Guislabert sap que pot fer servir la memòria de la seva mare Riquilda, la darrera descendent viva del gran comte Borrell II, perquè les coses del món ja no tenen el mateix pes: canvien a un ritme vertiginós, impulsades pels acord polítics entre els nobles, per les *convenientiæ*, una forma nova, i val a dir revolucionària, pels efectes que provocaria en el teixit social que fixa les relacions entre els clans. Durant la dècada de 1030 es va resistir a signar-ne algunes; al final ho va fer. Però aquest és un altre moment de la història de la família dels vescomtes. Abans d'analitzar-lo, potser seria interessant conèixer més l'home que va ser considerat el gran model dels guerrers de la frontera, un home que també formava part de la família vescomtal. Es deia Mir Geribert i no només era cosí del bisbe vescomte, sobretot era tot un caràcter.

MIR GERIBERT, SENYOR DE LES TERRES BAIXES

Si el comparem amb Guislabert, Mir Geribert és l'altre camí de la sang, l'altra manera de recórrer als gloriosos avantpassats, en particular la seva mare Ermengarda, la filla gran del comte Borrell II. Guislabert se sabia moure bé en els ambients favorables a la pau i treva de Déu, tot i que amb algunes dificultats. Mir, en canvi, va combatre fins a l'extenuació el projecte polític de l'abat Oliba i la comtessa Ermessenda i no per aquest motiu va ser menys català que ells. La seva vida va ser un agònic crepuscle. La vida d'un home sense sort, tot i que els seus contemporanis el van considerar l'heroi dels guerrers de la frontera. Ho testimonia el títol amb què se'l coneix: príncep d'Olèrdola, tot i que ningú no es va atrevir a enaltir la seva mort heroica lluitant contra els musulmans de l'Ebre en una cançó de gesta com les que acostumaven a fer-se en aquells anys. L'absència d'aquesta literatura s'explica perquè els seus fets no reflecteixen una vida exemplar, segons els eclesiàstics d'aleshores i molts historiadors moderns que el continuen veient com un rebel, un traïdor o simplement com un exemple de la violència feudal. Fins i tot el seu penediment ha estat jutjat com l'episodi central de la seva existència, una espècie de "conversió" al final dels seus dies en què cerca santificar-se per mitjà de les armes de la guerra santa. Les faltes són discretament evocades en qualsevol descripció de les seves accions. No importa gens que no s'ajustin a la realitat de l'època, que responguin al clàssic presentisme amb què se sol valorar la moral dels guerrers del segle XI. Fixem-nos en les accions que van impulsar tant la seva fama com el descrèdit d'homes com Oliba de Vic. Enfront de

les raons que va argumentar al llarg de la seva vida, s'han aixecat els justiciers d'un ordre universal que valora un únic camí en la història: l'escatologia bíblica. Però Mir era un home ben diferent del clixé que se n'ha fet. De més a prop resulta simpàtic pel seu caràcter brusc i perquè és un dels grans perdedors de la història catalana.

Mir va néixer cap al 991, fill gran del matrimoni de Geribert amb Ermengarda, la filla del comte Borrell II, probablement a la casa familiar propera al castell del Port de Barcelona. Es desconeixen els detalls de la seva infantesa i primera adolescència, com tampoc no es tenen notícies de si va rebre una educació com la del seu oncle Guislabert, tot i que sempre va signar els documents amb la seva pròpia mà. Una signatura de traç gruixut, en lletres capitals, on es podia llegir clarament el nom MIRO. Gràcies a les influències de la mare, va anar a viure al palau comtal, al costat del seu oncle Ramon Borrell, d'aquesta manera va afegir-se a un selecte grup de joves. El comte sentia afecte per aquell jove altiu de maneres seductores que expressava els seus punts de vista amb convicció, tot i que l'entusiasme per la guerra de frontera (una passió que compartia en aquells anys amb molts nobles, com Ermengol II d'Urgell) no era una cosa que estigués ben vista per la comtessa Ermessenda. L'anomenaven senzillament Mir, per distingir-lo del seu pare Geribert, que aleshores litigava amb els monjos de Sant Cugat i amb els bisbes de Barcelona. Cap a 1015, Mir va marxar a Olèrdola i va rebre una muller. S'anomenava Dispòsia i era filla d'Adelaida i del *vicarius* Guillem de Sant Martí Sarroca. Va viure uns anys amb ella i va tenir un fill anomenat Guillem, com el seu avi matern, en nom del qual va reclamar en més d'una ocasió els béns del seu famós besavi, el *vicarius* Galí de Sant Martí Sarroca. El matrimoni amb Dispòsia revela com es practicaven les aliances d'un gran llinatge. Les dones eren les que decidien. En aquest cas Ermengarda i Adelaida, dues dames molt destacades, van convèncer els marits perquè tanquessin l'acord entre la família vescomtal i la família del *vicarius* de Sant Martí. Mir va viure uns anys entre ambdues lleialtats. Quan el seu pare Geribert va morir, probablement en 1023, els seus homes el van animar a establir-se segons els seus propis criteris, tot i que això pogués comportar-li l'enfrontament amb els interessos del seu cosí, el vescomte bisbe Guislabert. Al cap de molt de temps, quan es va queixar de la docilitat de Guislabert davant de tots els homes d'Ermessenda, algú va recordar-li

la necessitat de comptar amb ell en cas d'un conflicte obert amb la casa comtal. Tanmateix, una cosa és segura, per adoptar la seva pròpia política va esperar que la seva mare Ermengarda estigués al seu llit de mort. Això es va esdevenir en 1030. Ell devia tenir trenta anys i escaig.

Mir Geribert va concebre la vida com una lluita constant contra els seus enemics exteriors, contra els seus enemics de dins del país i contra alguns dels seus parents. Representava el millor d'una casta cavalleresca rude i desenfrenada, àvida i bel·licosa, obstinada i dura, que el va convertir molt aviat en l'exemple d'*une gent brutelle* però generosa. Ell mateix era el capitost a les seves possessions camperoles i castells, hi arrossegava els seus homes en petites lluites eternes i en expedicions de banditatge; en la seva vida no concep cap altra alegria que no sigui la guerra. Combatre és un plaer, el pillatge n'és l'estímul, l'avidesa de poder el pensament d'una existència. L'or i els esclaus eren les úniques sirenes que escoltava. Només en comptades ocasions es va sotmetre aquest indomable individu, quan la necessitat va obligar-lo a demanar ajut als seus cosins de la ciutat de Barcelona.

EL NÉT DE GUILLEM DE SANT MARTÍ SARROCA

L'ocasió per comprovar la solidesa del clan va arribar el 18 de març de 1033 quan Mir Geribert va reclamar en nom del seu fill Guillem les terres de Calders, l'herència del *vicarius* Guillem de Sant Martí, avi del noi, amb els mateixos arguments que anys enrere havia emprat la seva vídua Adelaida, l'àvia del demandant.¹ És difícil entendre aquest pas en la vida de Mir. En darrera instància és un amable fatu que ha decidit de fer d'heroi plutarquià que es mira en el mirall del seu cosí el vescomte Guislabert, i ho ha decidit en part perquè és una venjança personal contra la família després de la mort de la seva mare. Quan es reuneix el tribunal per determinar de qui és la casa ja està convençut que tornarà a perdre com li havia passat a Adelaida. Però potser és això el que busca, una escissió en l'ordre polític. Mir vivia al dia, sense gaire enginy, es va limitar a dur a terme la gran acció que se li presentava. La sentència no el va sorprendre i va reclamar davant

---

1. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 85v-88r, núm. 320. Documents, doc. 36.

d'una instància superior, d'aquesta manera implicava el seu cosí Guislabert, que presidia el tribunal d'apel·lació. El resultat va ser idèntic, davant de l'estupor de la gent del Penedès que no podia entendre que Mir hagués perdut en un tribunal presidit pel seu cosí. ¿On havia quedat la solidaritat del clan? És la reacció que esperava. Mir no era un estúpid, com es podia pensar, en dur a un tribunal d'eclesiàstics i ciutadans de Barcelona una reclamació contra el poderós abat de Sant Cugat, més aviat hem de veure en aquesta acció una elegància de fons per les elevades idees polítiques que professava fervorosament, en certa manera el pretext que cercava per aixecar-se en armes contra el poder comtal, controlat pels monjos i els bisbes. Mir era extremadament afectuós amb la gent d'aquelles terres, però amb un afecte propi d'un príncep. Sabia de manera admirable que l'essencial era aparèixer com una víctima d'un sistema que començava a tenallar els drets de propietat dels camperols lliures i dels llauradors especialitzats en la plantació de vinyes.

Mir Geribert va haver de suportar per part de Guislabert, el seu cosí, un discurs sobre el dret de propietat que emanava de les lleis carolíngies, un al·legat en favor d'un ordre clarament obsolet que no impedia l'atac continuat dels genets musulmans a les terres del sud del Llobregat. Mentre escoltava aquests raonaments, impresos en un llarg document que ha arribat fins a nosaltres, atès que els monjos de Sant Cugat el van conservar amb cura i quan es va deteriorar el van fer copiar al cartulari,² Mir pensava, probablement, que una sentència tan desfavorable a la seva causa seria l'espurna que encendria la flama de la rebel·lió de la gent del Penedès. Però li mancava un últim detall que els genets musulmans li proporcionarien amb una nova ràtzia.

LES POSSIBILITATS PERDUDES

L'agost de 1033, una nova invasió musulmana va devastar les terres al sud del Llobregat, incloses les propietats de Calders i Albinyana, el fet va desvetllar en els habitants un sentit de la *nació* que es basava en les virtuts de la frontera. L'esperit abnegat dels homes en 1033, l'heroisme dels *militēs castri*, l'incendi deliberat de les collites per evitar que caiguessin en poder dels musulmans i el

2. ACA, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 89, doc. 323. Documents, 38.

coratge dels llauradors eren tot un seguit de senyals, creien, d'un desig d'independència d'aquest territori del comte de Barcelona que els havia traït perquè havia deixat d'ajudar-los. El Penedès va salvar-se gràcies a la unió dels camperols i dels guerrers de la frontera, la majoria serfs que van lluitar amb tant de valor com ho havien fet els orgullosos ciutadans de Barcelona quan van ser atacats per Almansor. No hi havia res en el passat dels nobles ni en el dels ciutadans de Barcelona que els hagués preparat per a la impressió que els causava aquell descobriment. Els *nobiles* i els *cives*, segons l'educació que havien rebut, consideraven els camperols i fins i tot els llauradors homes mancats de qualsevol sentiment elevat o de qualsevol forma de patriotisme. Però en aquells atacs hi van veure de cop i volta les virtuts d'uns homes que estimaven la terra, tant o més que els orgullosos propietaris. A mesura que els saqueigs van intensificar-se, va créixer la sensació que una aliança de tots amb tots era l'únic camí possible. El comte Berenguer Ramon I va reaccionar en favor d'aquesta solució després del seu primer viatge a Roma i es va afanyar a guanyar-se la confiança dels camperols i dels guerrers, tot i que, per fer-ho, hagués de girar l'esquena al poderós grup de la seva mare, Ermessenda. Alguns van començar a censurar el canvi d'actitud del jove comte, aquestes censures quedarien impreses en la versió que els monjos de Ripoll (és a dir, els seguidors de l'abat Oliba) van fer de les *Gesta comitum*, on s'assenyalava que no va fer res de bo i que va ser, sens dubte, el més inferior de tots els seguidors de la seva família. Aquest era el perill del moment. Enfrontar-se als monjos, tot i que fos d'una manera tènue i sense excessiva convicció com va fer Berenguer Ramon, volia dir ser condemnat per la posteritat. Ells són els qui controlaven els escrits, la història. Aquests documents, redactats en els *scriptoria* dels monestirs catalans, de fet, poden veure's com versions embrionàries de les obres historiogràfiques del segle posterior que van obsessionar tant la *intelligentsia* catalanista de finals del segle XIX i principis del segle XX.

La divisió del patrimoni comtal entre els tres fills, Ramon, Sanç i Guillem, va provocar les més diverses reaccions, sobretot quan es fa referència al domini que el comte Sanç tindria de les terres des del Llobregat fins a Hispània, és a dir, de la frontera. Darrere de les proclames eclesiàstiques i també dels argots amb què els autors moderns han volgut encobrir aquests fets, hi ha un canvi d'actitud dels guerrers amb relació als

camperols i als llauradors que rompien les terres. Geribert va dedicar-se al benestar de molts d'ells, amb el fervor d'un home que els devia la vida. En els moments més durs dels enfrontaments amb els genets musulmans, l'actitud dels camperols va salvar la frontera. Tots aquests gests eren una declaració de la identitat d'aquest territori. La situació era crítica quan un esdeveniment ho va precipitar tot. El comte Berenguer Ramon acabava de morir.

ELS NENS I L'ÀVIA

El 31 de març de 1035 moria el comte Berenguer Ramon I al palau de Barcelona. Avui sabem que és falsa la notícia, recollida per Baluze, segons la qual havia mort a la Cerdanya lluitant contra uns nobles de la regió. Deixava vídua i quatre fills, dos del seu primer matrimoni amb Sança de Castella, Sanç i Ramon, i dos més del seu segon matrimoni amb Guisla, Guillem i Bernat. Tots eren menors d'edat. El poder efectiu va continuar a les mans de l'àvia dels nens, la comtessa Ermessenda, i, en part, a les del vell abat Oliba. Les relacions polítiques es van caracteritzar aleshores per un augment de la tensió entre els partidaris dels guerrers i els partidaris dels monjos. I això es va esdevenir perquè, més enllà de la religió, tenien moltes coses en comú: parlaven el mateix idioma i les diferències relatives als aspectes materials de la seva cultura, com ara la indumentària, l'habitatge o les pràctiques agrícoles, eren mínimes, tanmateix estaven separats per la política i la moral. Per a alguns, la cultura de la pau havia d'imposar-se en les relacions socials i en els acords diplomàtics amb els musulmans de l'Ebre i de més enllà; per als altres, només la cultura de la guerra podia garantir la seguretat del territori, inclosa la ciutat. Els uns volien oblidar com més aviat millor els efectes de l'atac d'Almanson, els altres n'havien fet el seu signe d'identitat. Ambdós grups viuen tan freqüentment a la ciutat de Barcelona, els seus palaus estan tan a prop, que la més mínima insinuació els irrita. El més mínim incident es considerava una provocació, és aleshores quan es perdien els estreps i esclataven conflictes que involucraven gairebé tots els membres de la família. La política era sempre el principal motiu d'aquesta incompatibilitat. L'esforç per definir la posició d'un sector i de l'altre, dels homes d'Oliba i els de Mir Geribert, no hagués tingut cap valor històric sense el suport d'una doctrina o d'uns mites creadors o, per fer servir un

terme habitual en la historiografia moderna, de metanarratives de poder retòric. Els fils conductors d'aquestes idees són divergents, per descomptat, en els detalls i, en alguns punts, fins i tot poden semblar idees contradictòries, però totes evoquen una societat basada en el dret de propietat i en les oportunitats que aquest dret permet a tota mena d'individus: els hisendats, els *cives* urbans, molts d'ells jueus, i bona part dels homes de cultura, literats, advocats, jutges i levites, els servidors dels castells, els llauradors que impulsaven el model de precària i els camperols que aconseguien fugir de la condició servil. Per aquest motiu, els conflictes eren abundosos, tot i que no han de ser considerats com a símptomes d'una crisi social i encara menys com la prova que la violència era una part constitutiva d'aquesta societat; més aviat responien a qüestions de tipus personal. La moral és el principal motiu d'aquesta incompatibilitat. Com ja hem dit abans, la majoria dels ciutadans barcelonins acceptaven de bon grat les normes socials inspirades en el cristianisme, agençades amb elements de la legislació romana i gòtica. Els guerrers, però, valoraven ben poc els refinaments jurídics i els elevats ideals religiosos d'aquestes doctrines. Només n'agafaven uns quants costums, la família nuclear basada en el matrimoni entre un home i una dona que compartien drets i obligacions, així com una fe generalitzada en l'eficàcia de la religió a l'hora de definir el sentit del Més Enllà. Pel que fa a la resta, la diferència entre tots dos grups era notable, sobretot quan la política va intervenir en favor dels uns i en detriment dels altres.

Mir Geribert no va trigar gaire a percebre que les disputes entre els dos grups no es desenrotllarien en el marc d'un tribunal de justícia on les jugades se succeeixen les unes a les altres amb cerimoniosa lentitud, sinó en el si de la vida política, un corrent molt més fort que és capaç d'arrossegar-ho tot. El pelegrinatge a Jerusalem del comte Ermengol II d'Urgell l'any 1038 no va fer res més que agreujar la situació. Se'n va anar l'únic home que potser hauria pogut evitar la revolta dels guerrers de la frontera fent servir el prestigi que tenia sobre tots ells: com el seu pare, era un excel·lent genet i un líder respectat. ¿Per què se'n va anar? No ho sabem pas. Però, sens dubte, era la seva resposta a la situació que es vivia. Seria difícil descriure com el conflicte d'aquestes dues formes de vida va implicar una revolta contra l'ordre polític creat pel comte Borrell II quaranta anys abans. Segons l'ordre establert, el rang definia el noble i, d'una manera completament natural, exercia el poder sobre les seves terres i els

camperols. En això no hi havia dubtes. El debat se centrava en l'orientació que s'havia de donar a les rendes agrícoles i, a més a més, als beneficis obtinguts del pillatge. Els monjos estaven convençuts que només l'ofrena litúrgica perdonaria els pecats del món i van orientar la gent perquè lliurés grans quantitats de diners per a la construcció d'esglésies. Calia combatre l'enemic de la fe visualitzant un espai sagrat i omplint les valls de campanars. Aquesta arquitectura romànica, com ara se l'anomena, mostraria la superioritat del cristianisme enfront de l'islam. A aquesta tasca es van dedicar la major part dels recursos, que els guerrers creien necessaris per a les fortaleses, els castells i els arnesos de defensa. No hi havia diners per a tot i calia distingir el que era realment important.

Com es descobrirà gairebé immediatament la consagració de l'església de Vic en 1038 va ser el vertader detonant de la crisi i va demostrar a tothom com l'esperit del pacte dels temps de Borrell havia deixat pas a l'esperit de l'enfrontament promogut per Cluny en aquells anys. I podem dir que precisament amb la beateria d'Ermessenda, aquest esperit de conquesta dels drets dels laics havia completat la seva obra d'infiltració arreu de Catalunya. I per si no n'hi havia prou, l'abat Oliba va escriure aleshores una carta a Sanç el Gran, rei de Navarra, en què desaconsellava el matrimoni entre cosins creuats, que era, com ja sabem, la clau de volta sobre la qual descansava el llinatge dels vescomtes de Barcelona. Les coses havien anat massa lluny. Tot el clan dels vescomtes va reaccionar davant d'aquest atac contra les seves formes de vida. Fins i tot la vella Riquilda es va sentir obligada a protestar, però va ser en va. Això va acabar d'encendre els ànims. El desdeny amb què havia estat tractada era el pitjor de tot. La família va acostar-se al jove comte Ramon Berenguer I per demanar-li que trenqués relacions amb els homes de la seva àvia Ermessenda i que donés suport a les reclamacions i a la seva política de guerra contra els musulmans de la frontera. A canvi, l'ajudarien a recobrar la sobirania sobre les terres del Penedès que havien anat a parar a les mans del seu germà Sanç. Però el jove comte canvia d'opinió i es posa al costat de la seva àvia Ermessenda, seguint el consell d'Oliba i els bisbes Pere de Girona i Guifred de Narbona. La revolta de Mir Geribert contra el comte no es va fer esperar, va reunir tot el clan i va cercar l'ajut del famós general Umbert, que era aleshores a Alhama d'Aragó lluitant en favor d'un dels reis taifes de la zona. En

aquesta revolta, Udalard Bernat destacaria fins i tot més que el cosí de la seva mare. ¿Qui era, en realitat, aquest jove busca-raons de la frontera? Amb ell, la història de la família dels vescomtes de Barcelona adquireix una naturalesa diferent i acaba assemblant-se a la cançó de gesta.

APRENDRE PER MILLORAR

In armis enim ab infantia nutritus fuit, deia Orderlic Vital d'alguns d'aquells nois com el nostre Udaldard Bernat.¹ Si el jove que, amb el temps, esdevindria vescomte de Barcelona, com el seu avi Udaldard, hagués nascut al call de Barcelona i hagués estat circumcidat per algun oncle matern, rabí de la comunitat, no hauria quedat marcat d'una manera tan clara com ho va ser Udaldard Bernat, gairebé un infant, en entrar a formar part d'aquella educació cavalleresca que s'atorgava a uns quants vailets privilegiats de la noblesa territorial. Les *cavalcatas* a la frontera esdevenien de vegades molestes, tot i que no tant com les *hostes*, però eren necessàries, fins i tot imprescindibles en una societat en què la guerra era la vida mateixa. Cent anys abans, *cavalcatas* com les que el jove Udaldard feia tan sovint havien garantit l'avenir de la família. ¿Què es podia fer en la turbulenta dècada de 1030 sinó jugar al joc del pillatge?² A Udaldard no li van demanar parer, en realitat no li demanaven a ningú si volia o no volia fer una cosa com aquella: formava part del seu destí social i també de la seva educació. Encara avui, quan li seguim les passes, amb les dificultats habituals atesa l'escassa informació sobre l'adolescència provinent de la literatura, ens continua sorprenent la sort que va tenir. Probablement cap home nascut l'any en què ell ho va fer

1. CHIBNALL, M. (ed. i trans.), *The Ecclesiastical History of Orderic Vitalis*. Oxford, Oxford Medieval Text, 6 vols. 1969-1980, vol. 4, p. 80.

2. Un joc social que era, a més a més, el fonament del que Lester K. Little va denominar amb gran encert "economia del regal". Vegeu L. K. LITTLE, *Pobreza voluntaria y economía de beneficio en la Europa Medieval*. Madrid, Taurus, 1980.

(una data que, a més a més, ignoro) tenia més bones possibilitats d'aprofitar el sistema forjat pels guerrers com un principi de promoció social. No tenia terres, només comptava amb el suport de la família materna, que no era poca cosa, per aconseguir un futur millor saquejant les terres i les ciutats de l'altra banda de la frontera, a Hispània, la terra de l'islam. Va acceptar la situació com si l'hagués creada ell mateix i no el seu avi i el seu besavi, conscient que, en les mateixes circumstàncies, ho tornaria a fer amb una més gran disposició a mesura que anava coneixent els valors exactes d'aquella forma de vida que els historiadors acostumem a anomenar feudal. Sabia que l'esperava una vida que dependria de la fortuna de les seves incursions i del botí que n'obtingués. Només si ho entenia d'aquesta manera, la seva educació cavalleresca, com si fos un Roland, tenia interès per a ell i per als seus.

L'etapa formativa d'Udalard Bernat coincideix amb l'agitada dècada de 1030. Per a ell i, de fet, per a molts altres joves que vivien al territori de Barcelona, i fins i tot a d'altres indrets,³ l'antic univers havia desaparegut i se n'estava creant un de nou. Els fets responien a aquest sentiment: el conflicte entre els guerrers i la classe sacerdotal havia assolit el punt culminant i les assemblees de pau i treva transmetien la sensació que s'havia de controlar el pillatge. Una de les més importants, celebrada en 1035, va formular greus anatemes amb relació a la violència juvenil. Udalard tenia uns quinze anys, el nou món era al seu abast i davant seu només hi havia fragments de l'antic.

Udalard Bernat va poder saber que la política de la família vescomtal havia consistit durant els darrers vint anys en un dur litigi amb la influent comtessa Ermessenda, i els fets del seu oncle el bisbe i del cosí de la seva mare, el famós Mir Geribert, havien estat tan violents com el clima de la regió on vivia. El principal encant del Penedès era aquest, la duresa dels contrastos, del clima, una fredor humida que gelava l'alè a l'hivern i una calor que feia bullir la sang a l'estiu. La violència del contrast constituïa un factor decisiu en l'educació. Però també hi havia Barcelona, que en pal·liava una part. A ciutat s'hi recloïa durant l'hivern, comportava, a més, les relacions amb el seu poderós oncle matern, el bisbe Guislabert,

---

3. Pensem en el cas de Guillem de Normandia, el futur gran duc, l'adolescència del qual té tants punts de contacte amb la d'Udalard Bernat. Vegeu el llibre d'E. SEARLE, *Predatory Kinship and the Creation of Norman Power, 840-1066*, Berkeley, Los Angeles, 1988.

l'aprenentatge de l'escriptura (Udalard sempre signava amb el nom tots els documents, un fet excepcional en aquella època), el control de la mare, Ermengarda, i de l'àvia, Riquilda. De ben segur que van parlar-li dels temps de Borrell i Guitard, els seus insignes besavis. El camp, a unes quantes llegües de distància a tot estirar (o molt pocs quilòmetres si ho mesurem a la manera actual), era la llibertat, la diversió, el joc del pillatge a la primavera.

La casa del seu avi Udalard, a Barcelona, fa molt i molt temps que ha desaparegut, i és impossible fer-se una idea de com va afrontar aquest noi la crisi de finals dels anys trenta. L'enfrontament entre la família vescomtal i la comtessa Ermessenda havia acabat en una guerra oberta. Udalard Bernat va concentrar tots els seus esforços en l'organització d'una protesta contra la cort de Barcelona, potser massa encesa, fins i tot pels gustos de l'època. Era en el bon camí, per guanyar i per sortir-se'n amb la seva, amb l'energia suficient. Enfilat al capdamunt del campanar de la catedral, la seu del germà de la mare, amb altres nois de la casa vescomtal, va llançar pedres contra el palau comtal (*iactaverunt petras de ipso clochario ad palatium...*). La política va aparèixer inesperadament en la seva vida. Va adonar-se que alguna cosa havia canviat en les relacions de la família vescomtal amb la vella Ermessenda quan el seu oncle Guislabert va avalar el matrimoni de Ramon Berenguer I en novembre de 1039. Aquest acte va ser un punt lluminós en l'horitzó de la família vescomtal. La muller escollida per a Ramon Berenguer I, el fill de la castellana Sança, tan adust com ella, era una dona prudent i alhora apassionada. S'anomenava Elisabet. Complia a la perfecció un triple desig: a l'àvia Ermessenda li agradava l'oberta generositat que tenia envers les institucions eclesiàstiques, a Guislabert el fet que s'hi podia comptar per apuntalar els ponts entre les dues famílies i, finalment, al nuvi, el jove comte, el seduïa la fermesa del seu caràcter.⁴

El casament amb l'elegant Elisabet, el novembre de 1039, va ser possible gràcies a un generós esponsalici en què el comte

---

4. Hi ha, a més a més, un altre possible motiu d'alegria per part del bisbe. Martin Aurell sospita que Elisabet pertany al llinatge dels vescomtes: en identificar-la, de vegades, com a filla d'Ermengarda ("Jalons pour une enquête sur les stratégies matrimoniales des comtes catalans (ixe-xie siècles)", a *Simposi Internacional sobre els orígens de Catalunya*, p. 281-364), que podria ser molt bé la germana de Mir Geribert; tot i que també (*Les noces del comte*, París, Sorbona, 1955, p. 96-97) suggereix que podria ser germana d'Udalard Bernat. Podria ser perfectament que s'afermessin els acords mitjançant un intercanvi de dones.

li assegurava el lliurament de la *decimam partem omnium rerum mearum*, conforme als usos de la *lex gotica*.⁵ Després dels primers moments de consternació per aquesta interferència de l'alta política en una disputa entre ambdues famílies nobiliàries, el noi va reflexionar detingudament i va comprendre que el savi bisbe i vescomte no havia fet aquest pas sense una sòlida raó i més encara si tenia en compte que Umbert de Cervelló, un vell amic de la família, també es prestava a aquell joc tot i que no li calia. Aleshores, i sempre al llarg de la seva futura vida, Udaldard Bernat insistirà en aquest raonament perquè justifica la seva aparent submissió en aquell moment.

La qüestió era que aquell acte de violència contra el palau comtal, contrari als drets inalienables dels *cives barcinonenses* i que atemptava contra la cohesió, també ho feia contra la memòria del seu avi Udaldard, l'heroi de la defensa de Barcelona contra Almansor. No havia estat la seva intenció; però el mal ja estava fet i calia posar-hi remei. Amb certa maduresa mental, el noi va haver de reconèixer davant del president del tribunal que va ser nomenat per jutjar aquells actes, el terrible abat Oliba, bisbe de Vic, vell enemic de la família, que havia actuat tal vegada amb negligència.⁶ I va acceptar que el seu oncle i bisbe Guislabert negociés el càstig per aquelles actuacions en el seu nom i en nom de tota la família. Ermengarda i Riquilda li van aconsellar que actués d'aquella manera per més severa que fos la pena que se li imposés, com de fet va passar ja que Udaldard Bernat no tenia propietats amb què pal·liar els danys causats, el tribunal li va exigir una quantiosa suma en diners comptants: dues-centes unces d'or, o el que és el mateix, deu mil sous. Tota una fortuna. Una part potser la tenia desada en alguna caixa de moneda, una altra la podia aconseguir amb algunes campanyes de pillatge. Per aquest motiu el van avalar cinc importants membres de la comunitat: el seu oncle el bisbe Guislabert, Bernat Amat, Ramon de Montcada, Geribert, Amat Ratfred i Arculf. El noi era solvent. En fer donació al comte d'aquestes dues-centes unces d'or, Udaldard s'assegurava un lloc en el nou ordre polític que ara començava.

En el rerefons dels fets convulsos, dels juraments i dels acords duts a terme en el tribunal, també hi ha una certa i tenaç fidelitat

5. *Decimum sive sponsalium*, cf. J. M. FONT I RIUS, *Instituciones Medievales Españolas*, Madrid, 1949, p. 151.

6. ACA, perg. Ramon Berenguer I, sense data, núm. 39. Documents, 42.

del bisbe i vescomte Guislabert. Determinades actituds semblen haver-se-li imposat des de sempre i res del que estava passant en aquells anys no va aconseguir alterar-les. En primer lloc, l'atenció a les vídues dels seus amics, un gest amb el qual s'apropava a la nova moral de l'Església reformada. A l'atenció a les vídues va seguir l'atenció als pobres, i d'aquí va néixer un profund canvi en l'actitud de la noblesa cap a les persones vulnerables, una mena de retorn al cristianisme primitiu, molt més humà, atent a la part feble del cos social. En segon lloc, aquesta atenció a les mullers dels seus amics, es presentava com una manera de mitigar el cop que suposava la notícia de la mort dels seus marits en el combat. I tot sovint era així, aquests guerrers de la frontera rebien la ferida mortal en l'escaramussa més absurda. Guislabert va ajudar en aquest cas Eliarda, la senyora de Cervelló, probablement la muller del seu amic Umbert de Cervelló, que era a Alhama en aquelles dates, atorgant-li el setembre de 1040 tots els drets dels delmes de l'església de Sant Boi de Llobregat.⁷ L'Església s'estava movent a favor d'una concepció positiva cap a les dones, sobretot les vídues, tot i que encara sense la litúrgia que coneixerem al cap d'uns segles.

DUES NOCES I UN FUNERAL

Un dels trets definitoris del clan dels vescomtes de Barcelona durant els anys quaranta del segle XI és que els seus membres decideixen prendre per muller una dona de rang que, almenys, sigui el mateix que el seu; és a dir, que procedeixin del casal comtal o dels seus aliats més propers. Efectivament, una de les queixes contra Mir Geribert és que s'havia mullerat amb una dona que no era de la seva mateixa condició. ¿Com era que el nét de Borrell II havia fet senyora de casa seva una dona que procedia dels *vicariis*? Aquesta necessitat va obligar a establir millor els objectius a través de dos casaments.

El primer casament. Guislabert va girar els ulls cap a la família de Gombau de Besora, un dels col·laboradors més propers a la comtessa Ermessenda i amic d'Oliba, que tenia un patrimoni que no feia sinó augmentar dia rere dia. Va demanar-li que atorgués en matrimoni la seva filla Guilla (o Guisla) al seu cosí Mir

---

7. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 43. Documents, 49.

Geribert que, en aquells mesos, adoptava un posat indolent i foteta de gran senyor *blasé* que ha vist molt de món i es pensa que se les sap totes. De fet, hi ha una gran semblança entre Guislabert i Gombau, dues ànimes disposades a donar-ho tot per la concòrdia entre dues velles famílies que la història havia distanciat. Guislabert, però, no gaudia de la influència sobre Ermessenda amb què comptava Gombau, ni de la seva capacitat per apaivagar els ànims de l'abat Oliba. ¿Com va ser possible que Gombau adrecés la filla fins al llit de l'arrogant vidu de Dispòsia de Sant Martí? Va ser trist però necessari: tan trist i tan necessari com la política. La cultura del pacte té aquest rostre paradoxal, està feta sobretot de sacrificis que costen d'entendre, o de gestos que serveixen per representar el que no es gosa dir. Guisla va obeir, com ho havia fet abans la seva mare, a qui en un document s'anomena *alterius Guilie* per tal de no confondre-la amb la filla. Ningú no va resistir-se perquè aquell casament anava acompanyat d'un altre que convenia a tothom.

Segon casament. La muller que Guislabert va escollir per al seu nebot Udalard Bernat encara era millor. S'anomenava també Guisla i era vídua del comte Berenguer Ramon I, una dama que feia molts anys que no tenia marit i no gaudia de la companyia de cap home, una dama que s'esllanguia a les seves terres d'Osona amb els seus dos fills. Mai no havia pensat a tornar-se a casar i, per descomptat, mai no va tenir la intenció de fer-se monja. La idea que les dones vídues, repudiades o, simplement, sense marit entraven als monestirs femenins no respon a la realitat social catalana d'aquesta època. Ramon Berenguer I no tenia cap simpatia per la seva madrastra i encara menys pels seus germans Guillem i Bernat. Més que odiar-los, els temia. Podien litigar perfectament amb ell pel poder. No seria la primera vegada que una cosa com aquesta passés, ni seria la darrera en aquesta dinastia d'atrídes que regia el comtat de Barcelona.

Ermessenda i Guislabert van arribar a un acord: casar la comtessa vídua amb el turbulent Udalard Bernat. Potser aquest casament apaivagaria les ínfules del noi i serviria per allunyar Guisla de qualsevol reclamació dels drets de successió al títol comtal per a ella o per als seus fills. ¿Van pactar aleshores la cessió del càrrec de vescomte per tal de facilitar el pas de la gran dama de les seves terres fins a Barcelona? Era clar que s'havien acabat els anys en què un bisbe de l'Església podia tenir muller i fills i, alhora, gaudir d'un càrrec secular. El matrimoni entre la

comtessa vídua Guisla i Udalard es va consumir. Guislabert va imposar al seu nebot que la regularitat i la decència fossin constants. Va aplicar a Udalard les regles del seu propi capteniment: l'acceptació de la *caritas* matrimonial com a norma de conducta. Semblava que aquesta decisió va agradar a Guisla, espantada en un primer moment per la fama d'aventurer del seu segon marit. A la Barcelona dels anys quaranta del segle XI no es va esdevenir aquell fenomen que en altres parts d'Europa va sotmetre més estretament la condició femenina a la masculina i que, en opinió de Georges Duby, "va avivar el terror secret que les esposes inspiraven als seus marits. Por d'una revenja encoberta a través de l'adulteri i de l'assassinat".⁸ Això mai no es va esdevenir entre Guisla i el seu marit, ni tan sols en els mals moments. Prou sabia que Udalard sempre va ser l'home de la revolta urbana contra la casa comtal, el busca-raons de la frontera, Roland, i li hauria sorprès que, nou segles més tard, un historiador hagués invitat els seus lectors a imaginar un "cavaller del segle XI tremolant, farcit de sospites, al costat d'aquesta Eva que cada nit es reuneix amb ell al llit, de la qual no està segur si sap complaure la seva insaciable cobdícia, que segurament l'enganya i que, potser aquella mateixa nit, l'ofegarà sota el coixí, mentre dorm". Una bella descripció d'un fet que mai va passar pel cap de Guisla i possiblement tampoc pel de les dones que ella va tractar i va conèixer, fossin dames de la bona societat barcelonina o, simplement, abnegades mullers dels comerciants, artesans, mercaders, llauradors, homes de negoci, que se sentien orgullosos de signar al costat de les seves dones en tots els documents públics, que feien palès el seu treball i la seva dedicació.

Més que els contes de terror afavorits per una literatura monàstica, escenaris d'una renovable escenografia contra el matrimoni que enfonsa les seves arrels en la renúncia al cos d'acord amb la patristica,⁹ la *caritas* matrimonial instal·lada a Barcelona al segle XI és el secret encara no desxifrat de la societat d'aquell temps, la prefiguració d'un model cortès que espera aprofundir encara molt més en les relacions positives i amables entre els homes i les dones. La *caritas* és la primera i victoriosa venjança

---

8. G. DUBY, *Le chevalier...*, p. 115.

9. P. BROWN, *The Body and Society. Men, Women and Sexual Renunciation in Early Christianity*. Nova York, Columbia University Press, 1988.

de l'humà contra el misticisme. La gent senzilla i els ciutadans rics, els nobles i els cavallers van gosar lluitar contra uns prejudicis esperonats per la part lesionada de la societat, pels sectors que promovien les visions del més enllà com a única recompensa de l'existència.

I ara el funeral. Aquests dos casaments havien fet possible la pau entre el casal de Barcelona i la família vescomtal. Un funeral els va unir en el dolor, però també en l'alleujament de veure que, amb la mort de l'abat Oliba, bisbe de Vic, el dijous 30 d'octubre de 1046, s'esborrava el darrer obstacle seriós a aquest projecte polític. Més d'una vegada havia parlat als seus íntims, Amat Eldric o Pere, bisbe de Girona, de la dificultat que tenia a acceptar la legitimitat de l'acord al qual s'havia arribat a través de les aliances matrimonials. Mai no va dir sobre això en públic, només hi va fer referència, durament, a propòsit d'un afer similar, el matrimoni de Sanç el Gran amb una cosina seva.

ACORDS I COMPROMISOS

En el moment que accepta les dones vinculades, d'una manera o una altra, al casal de Barcelona, la família vescomtal veu la política amb perspectiva. Se li obren dos camins: la resistència al nou ordre, afavorit per Ramon Berenguer I, un camí que cada vegada més es veu sense sortida, o, ben al contrari, l'adaptació a una nova cultura del pacte, de la *convenientia*, que els permetria mantenir la supremacia social a canvi de cedir en les seves prerrogatives judicials i polítiques. Guislabert, amb la seva saviesa natural, posseeix el do i la percepció del límit, però sap que la nova política l'obliga a convèncer el seu altiu cosí, Mir Geribert. Sap, a més a més, que tots els alçaprems de la vella política del seu pare Udalard i del seu avi Guitard podien trencar-se si se seguia mantenint el pols amb el jove comte, tan rígid com ho havia estat la seva mare Sança, la castellana. Actua decididament, i no sense prevenció. Fa servir les estratègies matrimonials, claus en la vida política europea de mitjan segle XI. En aquests afers encara pot ajudar-lo la seva mare, la vella Riquilda, que observa amb preocupació el destí de la família. Així doncs, escollirà sense dubtar seguir el camí de la cort, un camí de renúncia esquitxat d'ambició.

En aquells anys, les aliances entre els guerrers i els camperols, convertits en els seus *homines* de confiança, en els seus vassalls,

havien assolit un gran impuls, gràcies a les *convenientiæ*.¹⁰ El text d'aquests pactes proposa la idea que el territori ha d'organitzar-se en parcel·les articulades en una xarxa d'obediències mútues, un sistema d'organització que els historiadors acostumen a anomenar feudalisme. Ja sabem que la llarga derivació personal d'aquestes obligacions queda reflectida en uns documents especials que gairebé sempre acompanyen les *convenientiæ* i que se solen conèixer com a sacramentals o *iuro ego*. La identificació entre els dos homes que duen a terme el pacte es fa a través de la filiació materna, són les mares les que apareixen en el document per assenyalar qui són en realitat. Aquests acords privats aviat van mostrar el seu veritable abast polític. L'extensió de les *convenientiæ* a tots els sectors de la societat catalana va endurir l'enfrontament entre els guerrers i els monjos. Per intentar comprendre els conflictes violents esdevinguts en aquesta pugna acarnissada, cal analitzar alguns casos específics. Un cop acceptat l'acord amb la comtessa Ermessenda, o el que és el mateix, amb l'abat Oliba, Guislabert va regular la seva conducta a partir d'una concepció reformada de la funció episcopal; la seva superbiosa expressió es pot veure en les obres d'art sagrat que va encarregar, començant amb la construcció de la seu romànica i continuant amb la compra d'importants manuscrits, de vegades a costa del seu propi peculí. Arrossegat pel corrent reformador, convençut de ser el bisbe d'una nova època de Barcelona, es va aplicar amb mirament a la litúrgia i als sacraments. Per realitzar aquesta missió va repudiar la seva esposa Ermengarda i va preparar el terreny perquè el seu nebot Udaldard Bernat heretés el càrrec de vescomte de Barcelona i els béns que li eren inherents. Guislabert s'havia adaptat als nous temps i la seva fortuna va créixer a mesura que ho feia el país, impulsat pel comte Ramon Berenguer I, el nét d'Ermessenda, que va sentir-se lliure, al capdavall, un cop morts l'abat Oliba i més tard la seva àvia. En l'emergència d'un nou codi legal, els *Usatges*, la moral dels guerrers i els principis de l'Església coincidien. L'acord, pel que sembla, s'havia tancat, tot i que no tothom hi estava conforme.

Un cercle viciós: el matrimoni amb Guisla va ser la força que assegurà la legitimitat per convertir Udaldard Bernat en vescomte de

---

10. Aquesta qüestió ha estat estudiada per A. J. Kostro, *Making Agreements in Medieval Catalonia. Power, Order, and the Gritten Word, 1000-1200*. Cambridge, Cambridge University Press, 2001.

Barcelona; però la promesa de traspassar el càrrec vescomtal al seu nebot, feta per Guislabert davant d'Ermessenda va ser la raó del matrimoni. L'esperit nobiliari té raó quan sosté que els principis de legitimitat se sostenen per la memòria dels avantpassats i pel ritual del casament. El cas és que, en 1049, ja veiem Udalard Bernat i la seva muller Guisla en plena possessió del càrrec amb què ompliran la vida social de Barcelona durant més de trenta anys.¹¹ Ells esdevindran en molts aspectes el referent, el model que s'ha de seguir. La vídua recuperarà la fertilitat, la bellesa, el noi es va temperar, va acceptar les responsabilitats d'un home casat, d'un senyor, deixant en el record els anys de les seves escapades com a jove cèlibe. La legitimitat del seu matrimoni i dels seus drets al càrrec és la facultat d'exorcitzar la por que, segons els monjos de l'època, qualsevol marit havia de tenir a la seva muller. Això no va passar mai, almenys que se sàpiga, i mai Guisla va sentir-se en un grau inferior al del seu marit; és el que deixen percebre els documents, de vegades fins i tot sembla ben al contrari.

El cas de Mir Geribert i Guisla, la fila de Gombau de Besora, és més significatiu encara de la política dels vescomtes de Barcelona durant els anys quaranta del segle onzè. Alguns documents d'arxiu ens informen, tal i com faria una crònica familiar, dels detalls, dels favors atorgats a Mir per tal que deposti la seva hostil actitud envers el nou comte Ramon Berenguer I. El novembre de 1041, s'arriba a una sèrie d'acords (*convenientiæ*) entre Mir i el seu cosí Guislabert a propòsit del castell de Ribes, la torre de Sitges i altres fortaleses de la regió que li permetien defensar el patrimoni de terres i vinyes al sud del Llobregat, una vella aspiració de Mir que ara el seu cosí, el bisbe, per fi s'avé a atorgar-li.¹² Probablement, aquestes cessions eren, a més a més, una resposta de Guislabert a una petició de la seva mare Riquilda al llit de mort. La donació que li fa el mes de març d'aquell any aporta un excel·lent testimoni sobre la pràctica de mantenir el dot durant tota la vida.¹³ La hisenda que lliura al seu fill setmanes abans de morir és precisament la patrimonial, les terres de Fontanet i Piera (Anoia), que el vell Guitard havia ordenat rompre a finals

11. AAM, calaix 13, lligall 22, fol. 31. Documents, 71.

12. ACB, 4-70-411. Documents, 55; ACB, LA, fol. 158v-159r, núm. 373. Documents, 56; ACB, 4-70-413; Documents, 57; ACB, 4-70, perg. 413. Documents, 58.

13. ACS, perg. 81. Documents, 51.

del segle x. Aquest text revela que Riquilda va tenir, una després de l'altra, totes les terres de la família que havien estat propietat del seu sogre Guitard i, posteriorment, del seu marit Udalard i ara les transmetia a Guislabert, potser amb la intenció de compensar-lo per les cessions de castells i terres que havia de fer al seu cosí, Mir Geribert, per acabar d'una vegada per totes amb les tensions en el si de la família. Es podria argumentar, així ho va fer Georges Duby, que aquests gestos responen a canvis en les relacions de parentiu, el pas d'una estructura familiar a una altra de ben diferent, a la que, procedent del passat, reunia, val a dir, horitzontalment, homes i dones, consanguinis i parents, en un mateix pla, a una altra estructura de caràcter vertical, ordenada segons l'*agnatio*, un llinatge que configura alhora una memòria dels avantpassats.¹⁴ No descarto que aquest fos un dels motius; però afegeixo immediatament que n'hi havia d'altres de caràcter més estrictament polític, orientats a establir un govern permanent a tota la regió, presidit pel comte de Barcelona, en què el clan dels vescomtes de Barcelona (Guislabert en aquest cas, el seu nebot Udalard i el seu cosí Mir Geribert) garantissin el control efectiu de la frontera i de la ciutat, com havia esdevingut en els vells temps. Els anys quaranta del segle onzè van contemplar un profund canvi en l'ordre social de la noblesa i l'alta burgesia, fixant durant dècades el patrimoni agrícola i les normes reguladores de l'aliança matrimonial. Va ser el moment d'estendre el sistema als *militēs castri*, als domèstics que esperaven l'oportunitat d'integrar-se en la bona societat a través d'un bon matrimoni amb una dona de l'estament nobiliari o ciutadà. Els documents contemporanis d'aquesta transformació indiquen que, sens dubte, va ser el bisbe Guislabert el màxim impulsor d'aquesta nova estratègia i, al mateix temps, el seu principal beneficiari. Totes les operacions passaven per les seves mans, com aquella en què una dona anomenada Blancúcia, al costat del seu fill Guitard i de les seves filles Ermengarda i Maiasenda, li ven unes cases per formar part de la clientela del bisbe per tal que ell, més tard, pugui decidir sobre el matrimoni de les dues noies.¹⁵

---

14. G. DUBY, *Le chevalier...*, p. 80.

15. ACB, LA, vol. II, fol. 41r, doc. 113. Documents, 61.

LA CAIXA D'ELISABET

Més propera a Riquilda que Guisla, la comtessa Elisabet participa de l'univers gestual de totes dues dames. És una llàstima que no en tinguem un estudi modern; una dona com ella que signava els documents amb la seva pròpia mà i que estenia una influència tan beneficosa sobre l'adust jove Ramon Berenguer I. Som davant una història extraordinària que ens diu molt sobre els obstacles als quals s'enfrontaven les dones en el món de la política i també sobre els usos i costums de la societat. En un document que probablement va ser redactat per preparar el seu testament podem observar com Elisabet reflexiona sobre ella mateixa, com articula el que en un altre temps podrien ser els passos d'una autobiografia.¹⁶ Però aquesta meditació interior està basada en un engany. La minuta d'Elisabet és el retrat d'una dona que ha de disfressar-se per obtenir el que vol dels confessors que l'envolten i l'esveren amb els seus consells. Davant de la por a la mort, la comtessa obre de bat a bat la seva caixa de diners i lliura abundants quantitats d'or per a la construcció d'esglésies, d'altars, de monestirs: en aquesta societat ben poques vegades es farà un obsequi de manera interessada. Tal com ho expressa M. I. Finley:

la paraula *do* no s'ha de mal interpretar. Pot definir-se com una norma bàsica de les ciutats primitives i arcaïques, segons la qual mai ningú no regalava res, ja fossin béns, serveis, honors, sense rebre a canvi una justa recompensa per a ells mateixos o per als seus parents. L'acte de donar, per tant, és essencialment, la primera meitat d'una acció recíproca, la segona meitat de la qual era el contradó.¹⁷

D'aquesta manera, només en aquest veritable *potlach* la comtessa Elisabet pot arribar a ser algú a l'altra vida. Disfressada de dona devota es prepara per al gran viatge alhora que s'identifica amb un arquetipus que procedeix de la nit dels temps. És aquesta la passió que comparteix amb les altres dames a les quals supera en generositat i abnegació. No podem dir res dels seus íntims

16. ACA, perg. Ramon Berenguer I, sense data, núm. 39. Una edició crítica d'aquest document i una molt bona reproducció fotogràfica a J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "El sentido de la riqueza en el condado de Barcelona en el siglo XI", *Miscellanea Barcinonensia*, 1975.

17. M. I. FINLEY, *The Word of Odysseus*. Harmondsworth, Middlesex, 1979, p. 64.

motius. Les fonts no ens ho permeten. Però, ¿que no era potser la *liberalitas* la virtut per excel·lència de la vida noble? No hi ha més gran generositat que aquest gest de lliurar el tresor d'una vida per a la construcció d'obres pietoses que nosaltres apreciem, per damunt de tot, com a obres d'art. ¿Quina va ser la reacció dels seus contemporanis?

El do de la comtessa Elisabet, tot amb tot, és una violació del passat perquè el perdó dels pecats i la vida eterna es compren amb or i no amb terres. Aquest cop la dona obre la caixa per repartir béns i no mals. Elisabet no és Pandora i esdevé un cas exemplar, únic. Amb aquest gest, el casal de Barcelona situa molt amunt la cultura del regal, mitjançant aquest vessament d'or Elisabet fixa una jerarquia difícil de superar. És un gest de reina: ella no ho era, però potser sí que era el que el seu marit hauria volgut que fos.

L'ACCIÓ

Tornem a la política. Al segle XI, la vida política, com l'art èpic, endinsa les seves arrels en l'acció. A Barcelona, a finals dels anys quaranta, la tensió entre el comte i el clan dels vescomtes s'havia apaivagat considerablement gràcies al doble matrimoni de Mir Geribert amb Guisla de Besora i d'Udalard Bernat amb Guisla de Lluçà. Els acords entre Guislabert i Gombau de Besora havien creat els ponts adients per establir un consens en el si de la classe dirigent. Mai més s'haurien de plantejar divisions entre ells, i encara menys una insurrecció. Mancava, tanmateix, un detall. I no era fàcil. La majoria d'edat de Sanç i Guillem, els fills que l'anterior comte de Barcelona Berenguer Ramon I havia tingut amb Guisla, aleshores resplendent i nova vescomtessa de Barcelona després del seu casament amb Udalard, podia provocar greus problemes si volgués sostenir els drets d'herència que apareixien en el testament del seu pare. La qüestió legal a què s'havien d'enfrontar els juristes del comte era, alhora, senzilla i complicada. Senzilla perquè era impossible renunciar a un territori d'acord amb el nou ideari polític. Si algú hi havia de sortir perdent no havia de ser l'autoritat pública; i era complicada perquè això volia dir estendre un principi a la resta de famílies nobiliàries que, probablement, s'aixecarien en armes en veure en perill els seus vells costums. Esmentar la supressió dels drets de les dones vídues a l'herència dels marits era suficient per provocar la protesta de totes les influents dames de la regió que, des de feia segles, controlaven les propietats amb fermesa. S'havia d'esclarir, primer de tot, si aquell era un cas excepcional o una norma que regia per a tothom.

Un gest que ens sorprèn, de tan desinteressat com és, va facilitar les coses. El 4 de desembre de 1054, Guillem Berenguer cedia els drets sobre el comtat d'Osona al seu germanastre el comte Ramon Berenguer I i es retirava de la vida pública, seguint els passos del seu germà Sanç, que havia ingressat al monestir uns anys abans.¹ Aquesta renúncia és, entre moltes altres coses, una subtil expressió de la consciència que caracteritza l'aristocràcia catalana de la dècada de 1040. De fet, en molts aspectes, la característica central d'aquest gest és la complexa interacció entre la política i els canvis en les relacions de parentiu que van originar la idea del llinatge. La naturalesa dramàtica dels fills de Guisla és un emblema del món en què ella viurà la resta de la seva vida. En un moment determinat, decideix oblidar el seu passat en favor de la memòria del llinatge del seu nou marit, però també del seu propi llinatge, el de la mare i el de l'àvia. Es debat entre dos centres de gravetat, Barcelona i Sant Benet de Bages. El seu propi nom, Guisla, com el de la mare, *alterius Guilia*, li dóna un aire d'estrangera a la ciutat. També en les qüestions del cor, Guisla depèn de les diferents normes culturals promogudes pel bisbe Guislabert, a qui deu part de la seva sobtada felicitat al costat del brillant Udalard. Com una dama més aviat trista i impressionable de províncies, viu en el món imaginari de les grans dames barcelonines, Gerberga, Ermengarda, Riquilda, Elisabet, i entén els seus sentiments en aquests termes. I com era previsible, se sent unida al seu nou marit i el segueix en tots els seus fets. Gràcies a ell ha recuperat un lloc a la ciutat que l'adusta Ermessenda li havia fet abandonar. Tanmateix, quan Guisla veu que els fills renuncien a l'herència del pare, sap que ho fan per un viu sentiment cap a ella. I per aquest motiu sent una profunda gratitud. Però aquesta renúncia també va ser ben rebuda pel bisbe Guislabert, que ja començava a acceptar sense reserves la reforma romana pel que fa al matrimoni i a la vida religiosa. Com també ho va fer Udalard Bernat, que desitjava, al més aviat possible, limitar els problemes dels fills de la seva muller per concentrar-se en els seus i en l'avenir del llinatge, ara que, a la fi, la pau havia arribat o, almenys, això és el que ell pensava.

En començar la nova dècada, l'horitzó semblava tranquil. L'ordre polític augurava un gran desenvolupament de la vida econòmica i social a Barcelona. L'economia del pillatge no interferia

---

1. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 102, i perg. Ramon Berenguer I, núm. 155.

en l'economia mercantil, ni en la transformació agrícola. Tot semblava en ordre quan un incident va canviar les coses. Un cop més, l'atzar construeix la història més del que, en un principi, estem disposats a acceptar. Els éssers humans treballen vivament per evitar que no sigui d'aquesta manera, per donar una certa racionalitat a les seves accions, però al capdavant les passions humanes són les que governen el món.

UNA MELUSINA PER AL COMTE

El 29 de juny de 1050, Ramon Berenguer I queda vidu per primera vegada. S'havia casat amb Elisabet per indicació de la seva àvia Ermessenda i per distingir-se dels seus germans. Aquest matrimoni convingut intentava una reconciliació entre els diversos sectors de la societat catalana. La família vescomtal ho va veure amb bons ulls i allà va començar el final d'un conflicte que ara podia tornar a desvetllar-se amb la mort de la comtessa. Es van fer exèquies fúnebres per Elisabet, dona previsor que havia deixat importants llegats a les esglésies del seu país per a aquella escaïença. El vidu no va deixar gaire temps el llit buit. El 16 de març de 1051, quan encara no feia nou mesos que havia traspassat la primera muller, tornava a estar casat amb una dona anomenada Blanca. Va ser una decisió precipitada, producte potser de l'escalfor de l'estiu, de la desesperació o d'aquest caràcter submís que, tot sovint, mostrava el comte quan rebia indicacions de l'àvia. Una actitud que havia de canviar si volia governar per ell mateix i per a tota la gent del comtat, no només per als fidels i amics que havia deixat Oliba de Vic en el seu pas pel món. El cas és que Blanca ben aviat seria repudiada. Ramon Berenguer I la va instal·lar, és a dir la va empresonar, en un castell, potser el castell que havia rebut com a dot, tot i que no en tenim proves. Immediatament després, el comte es va unir a Almodis, del llinatge dels comtes Bernat i Amèlia, de la marca del Llemosí, que s'havia casat dues vegades, primer amb Hug, senyor de Lusignan, i després amb Ponç II, comte de Tolosa de Llenguadoc, amb els quals havia tingut diversos fills. Sens dubte, hi havia en Almodis alguna cosa de fada, i no hi ha res que sigui més difícil, si hem de creure les llegendes, que haver de tenir tractes amb una fada. Pitjor encara, era intrigant. El poder l'atreïa tant com el mar, i era famosa la seva innata capacitat per fascinar els seus marits. Ramon Berenguer no va ser l'excepció després de compartir el seu llit.

La llegenda s'apodera dels fets i és prou sabut que no es poden conèixer bé dos éssers si no ens informem de les seves intimitats venèries. El geògraf àrab Abu 'Ubaid al-Bakri serà el primer a fer-se ressò d'aquestes informacions cinquanta anys més tard. Aquella dona elegant i altiva ¿va seduir Ramon Berenguer? ¿Van enamorar-se d'acord amb uns valors que començaven a obrir-se pas en la societat? ¿Es van posar d'acord tots dos per fer front als amics de la vella Ermessenda? Els historiadors, des de Bofarull fins a Aurell, han investigat els motius d'aquesta unió sense gaire èxit. Perquè els documents es fan opacs quan volem conèixer el desig. Però el cas és que en va haver, i l'escàndol d'aquella unió dels cossos abans del matrimoni va arribar a Roma. El papa Víctor II va excomunicar la parella i, probablement, va deslegitimar el fruit de les seves relacions. La situació era realment greu. Atemptava contra la sobirania del comte i, probablement, contra el destí del país. El fet d'excomunicar la parella s'insereix en una estratègia general de l'Església catalana, fidel a Ermessenda, l'Església que havia estat forjada per la mà de l'abat Oliba, bisbe de Vic. L'instigador d'aquell fet havia estat l'influent Guifré de Cerdanya, arquebisbe de Narbona. Almodis es va moure amb rapidesa, era la seva manera de ser, la seva intel·ligència política ningú no la posava en dubte. Bofarull fins i tot va arribar a dir que era una autèntica reina dels escacs: una frase curiosa en un historiador tan poc partidari de les metàfores. El cas és que Almodis va cercar aliats entre els adversaris d'Ermessenda, en aquells que es van mostrar sorpresos davant del seu matrimoni però que no el van rebutjar. Indubtablement, n'havia d'aconseguir el suport. Aquesta va ser la gran oportunitat de Guislabert i de tota la família dels vescomtes de Barcelona. A la fi, s'esquerda la solidesa del casal de Barcelona i per aquestes esquerdes podrien recuperar el pes polític d'altres temps. Ramon Berenguer I no va impedir els moviments de la seva nova dona. N'estava encisat; de fet n'estaria sempre i això va determinar el canvi de rumb del país.

Guislabert va prendre partit en favor de la comtessa Almodis, mitjançant la signatura d'un sacramental.² Té molta cura d'utilitzar aquesta forma jurídica del feudalisme perquè hi és

---

2. ACA, perg. Ramon Berenguer I, sense data, núm. 164 i 164 dupl. Documents, 76.

fonamental l'afiliació femenina. L'escrivà anota, al començament del document

Iuro ego Guilabertus episcopus, filius qui fui Richeldis femine, quod de ista ora in antea fidelis ero tibi Almodis comitissa, filia que es Amelie comitisse, sine fraude et sine malo ingenio, et sine ulla deceptione, me sciente.

La fórmula era l'habitual en aquesta mena de documents, però en aquest cas té una especial significació. Molt de compte amb les paraules ja que aquests escrivans de la seu, excel·lents retòrics, les fan servir amb especial cura. Es vol fer avinent que el primer suport de la nova comtessa Almodis prové del fill de Riquilda, una dona del casal de Barcelona (filla de Borrell II), la memòria de la qual encara era viva com la d'una de les grans senyores de la ciutat. Fent servir el terme *comitissa*, Guislabert reconeixia que Almodis era la legítima muller del seu senyor, el comte de Barcelona, i que, per tant, li ret homenatge precisament per aquest motiu: el que puguin dir altres prelats, fins i tot el poderós Guifré de Cerdanya, arquebisbe de Narbona, no té la menor rellevància per a ell:

Et ego Guilabertus episcopus suprascriptus de ista ora in antea no dezebte te, Almodem comitissam suprascriptam, de tua vita neque de tuis membris quod in corpore tuo se tenent, neque de ipsas civitates, neque de ipsos comitatus, neque de ipsos episcopatus, neque de ipsas abbacias, neque de ipsos castros aut castellos, rochas aut puios, condirectos vel discondirectos, neque de ipsas terras, neque de ipsas parias quas Remundus comes, senior meus, filio qui fuit Sanciae comitisse, tibi Almodis comitissa suprascripta transacto tempore dedit, aut de ista ora in antea dederit, aut debita verit, aut comendaverit in vita sua sive ad obitum suum, qualicumque modo hoc fecerit.

Guislabert manifesta així que el matrimoni del comte és un fet polític que s'ha de tractar com a tal. D'aquesta manera, un bisbe influent declara que el repudi de Blanca és correcte i que Almodis és la muller legítima, no la concubina de la qual alguns bisbes i monjos parlaran, potser imprudentment, en acceptar en el si de l'Església de Barcelona la dona del seu senyor. Guislabert no està mancant les seves obligacions com a bisbe, ans al contrari, en ple exercici de la seva responsabilitat eclesiàstica, actua com a director de la consciència dels seus conciutadans, als quals

convida a fer el que ell fa, és a dir, donar auxili i consell a la nova comtessa:

Et ego Guilabertus episcopus predictus ista omnia suprascripta vel prenominata, no la tolrei ad te, Almodem comitissam suprascriptam, ne ten tolrei, nec ego neque homo, neque homines, nec femina nec feminas, per meum consilium neque per meum ingenium.

I, fins i tot, afegeix tot seguit que ha d'obtenir ajut contra qualsevol atac criminal que pugui rebre:

Et ego Guilabertus, predictus episcopus, adiutor ero ista omnia suprascripta ad tenere et ad abere et deffendere ad te, Almodem comitissa suprascripta, contra cunctos homines vel hominem, feminas vel feminam, qui ad te, Almodis suprascripta, tulerint aut tollere voluerint ista omnia suprascripta aut de istis omnibus suprascriptis.

I el document acaba amb un petit sermó sobre les relacions que hi ha d'haver entre tots dos a partir d'aquell moment.

El suport del bisbe Guislabert agreuja la situació. Almodis ja no està sola davant dels prelats catalans. El pols entre tots dos grups polítics va tensar-se durant almenys dos anys i mig. La vella comtessa Ermessenda encara creia possible que el seu nét tornés a les seves faldilles; però això esdevé impossible després del naixement dels dos bessons, el febrer de 1053. Almodis té una raó per lluitar per la seva legitimitat i pels drets dels seus fills. Guislabert la convenç que li cal algú més en aquest afer. La comtessa accepta. La família acut ràpidament en ajut del bisbe. Primer ho fa el vescomte Udalard, que no dubta a fer un jurament de fidelitat a la nova comtessa Almodis, amb totes les implicacions que un acte com aquest pot tenir. El problema és quina serà l'actitud de Mir Geribert. Fins aleshores, havia romàs tranquil amb la seva nova muller; potser esperava la seva oportunitat.

SORT I DISSORT D'UN GUERRER

En el clima d'eufòria de 1052, després de les campanyes contra l'islam de ponent i de l'obtenció de nombroses paries per al tresor públic, queixar-se de la política de Ramon Berenguer I no només estava mal vist a la ciutat de Barcelona, en certa manera, fins i tot podia esdevenir perillós. La reacció contra algunes decisions de Mir Geribert al Penedès permet captar perfectament l'esperit

d'aquells anys en què els nobles, als quals s'havia educat per tal que organitzessin les seves terres en total independència, s'esforçaven per entendre les noves idees polítiques d'un règim piramidal en què el comte de Barcelona feia les funcions de rei. En un dels cercles propers al *palatium* comtal, es va comentar amargament que Mir Geribert havia venut les franqueses d'Olèrdola. El bisbe Guislabert va suggerir que potser era una relliscada del seu fogós cosí i no pas una rebel·lió política. El problema fou que aquesta no va ser l'única acció censurable. També es va parlar de la cavalcada que Bernat, un dels fills de Mir, va fer en terres d'Eramprunyà sense llicència del comte, o dels rumors segons els quals els musulmans de Tortosa es negaven a pagar les paries del comte per indicació personal de Mir. Aquelles acusacions no eren pas noves. A la dècada de 1030 havia actuat d'una manera semblant, molest per l'actuació de la comtessa Ermessenda i dels seus amics els monjos de Sant Cugat a propòsit de l'herència del seu sogre Guillem de Sant Martí. En opinió de Mir Geribert, la influència eclesiàstica encara era visible en la política del comte, sobretot després de la mort d'Elisabet, i alhora era també responsable de la decadència de l'antic codi moral dels guerrers de la frontera, el veritable referent del seu pare Geribert i del seu avi Guitard. En poques paraules, l'estil de vida dels homes del Penedès era afeblit per una invasió cultural promoguda per les dones del sud de França.

La popularitat de Mir Geribert va créixer enormement després de 1052. Famós per la seva manera de lluitar a la frontera, era un home envejat per la bellesa de la seva nova i jove dona Guisla, que li havia donat fills regularment i, entre cavalcades i batusses, pregonava les virtuts del guerrer, unes virtuts recuperades en aquells anys per algunes cançons de gesta que situaven la violència com a subjecte de la vida social.³ Per als seus homes i els camperols de la regió va adquirir la posició d'un veritable príncep i (potser en part perquè havien quedat endeutats amb ell) li pagaven perquè fes de mitjancer entre els musulmans de les taifes de Tortosa o entre ells i el comte de Barcelona. Però la veritable causa de la desavinença entre Mir Geribert i el comte de Barcelona va ser per un motiu ben diferent de l'habitual tòpic de la rebel·lió contra l'autoritat pública. Una idea que ha penetrat fortament en la

---

3. Cf. P. HAIDU, *The subject of Violence. The Song of Roland and the Birth of the State*. Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 1993.

historiografia fins als darrers anys i que negligeix els pocs indicis que tenim per poder comprendre-la veritablement.

El 5 de juliol de 1052, Mir Geribert i la seva muller Guisla duen a terme un acord (*convenientia*) amb l'abat Mir del monestir de Sant Sebastià del Penedès, que depèn directament dels monjos de Sant Víctor de Marsella, els quals *fecerunt venire in Monasterio Sancti Sebastiani ab servitium Dei omnipotente et Sancti Sebastiani, et ut ordinem sancti Benedicti, ipsi monachi cum timore et amore Dei in eodem loco...*⁴

Mir Geribert va utilitzar aquesta *convenientia* per destacar les diferències culturals que hi havia entre Sant Víctor de Marsella i els monestirs sota el control dels homes d'Oliba, Ripoll, Sant Pere de Rodes, Montserrat, sobretot pel que fa a la concepció de la violència com a subjecte social. No es podien assumir a la frontera els ideals de pau i treva de Déu promoguts per Oliba, i més encara si tenim en compte el risc que suposava la presència dels genets musulmans a Tortosa i en d'altres indrets fronterers. Aquestes diferències doctrinals van palesar-se a mesura que la reforma de l'Església anava madurant l'ideal de guerra santa, de croada, com l'única relació possible amb l'islam.⁵

La cançó de gesta va néixer en aquest món de col·lisió tràgica. De la mateixa manera que els poemes llatins glorificaven el nom d'un emperador (i el poema d'Ermold el Negre sobre la conquesta de Barcelona del 801 continuava sent el principal referent), les cançons també enfonsen les seves arrels en la cultura de la guerra contra l'islam. Els herois, de vegades, són inadaptats, però tenen raó. A Barcelona, emperò, Ramon Berenguer I no pensa d'aquesta manera; ha apostat obertament per Ganeló en contra d'aquesta mena de Roland que és Mir. És el destí dels polítics, el mateix del bisbe Adalberó de Laon quan va decidir ajudar Robert com a rei de França en un famós *carmen*.⁶

¿Què es pot fer davant la dissidència? Ramon Berenguer I oposa a Mir Geribert les exigències de la ciutat de Barcelona,

4. *Cartulaire de Saint Victor*. Documents, 78.

5. E. WERNER, *Die gesellschaftlichen Grundlagen der Klosterreform im 11. Jahrhundert*, Leipzig-Berlín, Deutscher Verlag der Wissenschaften, 1953, p. 88-102; en particular p. 92 sobre el paper del monestir de Sant Sebastià del Penedès.

6. Les circumstàncies d'aquest fet es poden seguir amb tota mena de detalls a l'exemplar investigació de G. DUBY, *Les trois ordres ou l'imaginaire du féodalisme*. París, Gallimard, 1978. Vegeu en particular p. 202.

desitjosa de convertir els jutges i levites en els intèrprets dels codis de justícia heretats de l'època romana i goda. Aquestes exigències socials imposen els seus principis morals a l'individu, el comportament del qual queda determinat més per la llei que per la pròpia personalitat. En aquest món, la dissidència es converteix en una transgressió de l'ordre polític. ¿Què s'havia de fer amb aquesta mena de gent? ¿Què s'havia de fer amb el famós Mir Geribert, *princeps Olerdolæ*? Aquesta és la pregunta que es fa tothom a Barcelona la primavera de 1053, quan el comte Ramon Berenguer I, seguint el suggeriment del bisbe Guislabert, que no li vol cap mal al seu fogós cosí, decideix enviar uns emissaris a Tortosa, on Mir s'havia refugiat per començar les negociacions que havien de posar fi a les *querelas* entre tots dos.

Els emissaris escollits són l'abat Berenguer i Guillem Bernat. No eren els més idonis, però podia haver estat pitjor. Els emissaris van mantenir una entrevista privada amb Mir en què li van demanar que abandonés la seva actitud de mantenir un principat independent entre el Llobregat i l'Ebre amb capital a Olèrdola. A canvi d'això, li van donar garanties que tindria un judici just. Van esmentar-li els càrrecs de què l'acusaven i li van recordar els patiments que els seus fets i els dels seus fills havien causat a molta gent. Seguidament, van parlar de les possibles penes. Mir es va mostrar encantat amb la solució, però va sol·licitar temps per pensar-hi i va demanar parer a Guislabert, que havia passat per un tràngol semblant uns anys abans, potser també amb els parents que vivien a la ciutat, com els castellans del castell Vell i del castell Nou. Per descomptat, tots li van suggerir que seria un error rebutjar la proposta d'aquells dos emissaris del comte, però que hi havia un autèntic problema, i tothom a la família n'era conscient: acceptar aquella proposta sense més ni més era tant com acceptar una plena declaració de culpabilitat. Li calien noves garanties, sobretot pel que fa al bon nom de la família: al capdavant ell era nét del comte Borrell II i fill de la gran Ermengarda. Per l'avi i per la mare, havia de resistir una mica més.

L'actitud va irritar Ramon Berenguer I, que tenia por que les hostilitats apareguessin de nou. En alguna hi havia hagut fins i tot morts. Parlar amb aquell home era realment difícil. Li recordava massa el seu fill gran, Pere, el que havia tingut amb la comtessa Elisabet; no trigaria a conèixer l'*hybris* del noi en tota la seva plenitud. Fins i tot Guislabert va perdre la seva habitual calma. Va suggerir al seu cosí que acceptés la situació pel bé de la

família i pel seu propi i que havia d'anar a Barcelona i sotmetre's a la llei. Mir tenia sis anys per pensar-hi. El termini acabava a mitjan 1058. En aquells anys d'espera, Barcelona va canviar de forma radical seguint les directrius de la reforma gregoriana. Abans d'entrar a la sala del judici, convindria que coneguéssim de ben a prop aquests canvis.

La nova cristiandat

BARCELONA 1058. DEU MESOS DECISIUS PER A LA CIUTAT

Des del punt de vista polític, l'any 1058 va començar a Barcelona a mitjan febrer. El 18 o el 19 d'aquell mes, el bisbe Guislabert porta a terme un acord (*convenientia*) amb el seu nebot el vescomte Udalard i la dona d'aquest, Guisla, sobre el castell Bonifaci, dit de la Guàrdia, a la muntanya de Montserrat,¹ feliç epíleg d'una complexa transmissió del patrimoni familiar per part del bisbe al nebot, i d'aquest a aquell.² La reforma religiosa té això, està feta sobretot de renúncies dels eclesiàstics als béns terrenals. O de renúncies que serveixen per representar els valors de la nova cristiandat. D'aquesta manera Guislabert s'adequava als aires de reforma procedents de Roma, on el papa Nicolau II dictava severes disposicions contra la simonia i el nicolaisme.

Guislabert va mostrar-se penedit de la seva vida anterior, va acceptar que els clergues no havien de casar-se i es va disposar a seguir de ben a prop el debat sobre el concepte d'eucaristia que, en aquells moments, enfrontava Berenguer de Tours amb Lanfranc de Bec, els espiritualistes i els materialistes. Així acabaven els complicats i confusos anys en què els monjos imposaven les seves normes a la societat. A partir d'aquell moment, el Papa oferia un sòlid projecte polític a la cristiandat llatina que es féu visible ben aviat amb el suport concedit a Robert Guiscard, l'hereu del

---

1. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 220. Documents, 98.

2. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 221. Documents, 96. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 219. Documents, 97.

normand Tancred d'Hauteville, que es feia dir duc de Pulla i de Calàbria. La mà d'Hildebrand, el futur papa Gregori VIII —l'artífex de la reforma que coneixem pel seu nom—, era al darrere d'aquells fets, encaminats a provocar l'aferrissada lluita de les investidures que molts reis, ducs i, fins i tot emperadors (pensem en Enric IV) no volien i no podien entendre perquè patien la passió dels que coneixen realment els ressorts del poder forjats en temps d'Otó I, amb l'equilibri entre els monjos cluniacencs i els bisbes de tradició imperial, sempre al darrere d'alguna conjura política, com Bru de Colònia o Aldaberó de Laon. No les podien entendre perquè ells mateixos rebutjaven la possibilitat que els normands formessin part de la història europea. Els Hauteville eren la imatge més insolent de l'època, però també una aposta segura a la Mediterrània, contra l'expansionisme de Gènova, Pisa i Venècia, com descobrirà el comte de Barcelona quan hagi de negociar el matrimoni del seu fill Ramon Berenguer, *Cap d'Estopa*, amb la filla de Robert Guiscard. Abans que això passés encara van esdevenir-se moltes altres coses a la família dels vescomtes de Barcelona. Guislabert va estar a l'alçada de les circumstàncies. Desitjós d'evitar problemes enmig de les seves importants ocupacions (l'acabament de les obres de la seu n'era una), el bisbe va imposar-se a la *caterva* dels clergues de la ciutat mostrant el camí que s'havia de seguir. Va mantenir una prudent distància enmig de la crisi del seu cosí Mir Geribert amb el comte Ramon Berenguer I i la comtessa Almodis, pels quals sentia una sincera estima. Per aquell motiu, quan se li demanava parer sobre la situació política, contestava parlant dels avantpassats, en especial de la seva mare Riquilda el record de la qual encara era viu entre els *cives barcinonenses*, per les múltiples mostres de pietat i de prudència que va realitzar al llarg de la seva dilatada vida. Gran part del compromís de Guislabert residia en l'equilibri que podia mantenir entre la devoció a la família, en particular al seu cosí exiliat a Tortosa, i l'afecte envers els comtes de Barcelona, en especial cap a Almodis.

En 1058, la ciutat de Barcelona havia esdevingut, a la fi, la capital d'un territori que en pocs anys s'anomenaria Catalunya. La gent parlava del futur amb el mateix entusiasme que del passat. Feien pactes que asseguressin l'ordre interior i les relacions amb els veïns musulmans. Es reunien a la cort al costat dels comtes per construir un país. Un eco llunyà d'aquestes reunions el veiem reflectit cent vint anys més tard, en el record que un descendent d'aquests comtes conservava d'aquests avantpassats: es complia

a imaginar-los amb els trets d'uns veritables reis que impartien justícia entre els seus súbdits. Potser el record d'Alfons *el Trobador* estava deformat, i els miniaturistes que van treballar per elaborar el *Liber Feudorum Maior* van exagerar una mica el to polític assolit aleshores. Però una cosa va ser ben certa, durant uns mesos, entre febrer i novembre de 1058, Barcelona va ser alhora capital d'un territori, tribunal on es dirimien els principals litigis familiars i la seu d'un episcopat que ha apostat per la reforma de l'Església que promou Roma. En un sentit estricte, aquesta exaltació del poder de la ciutat encara duraria més, fins ben entrat 1060, però aquells mesos de la consagració de la seu són els que compten, va ser aleshores que es van prendre les decisions clau i es van encadenar de manera definitiva els esdeveniments que determinarien l'avenir de tot el territori fins mitjan segle XIII, quan Jaume I va tornar a marcar una fita ciutadana, el 1249, amb la concessió de la carta de franquícies. Més que la campanya per recaptar les paries a Dènia, escenari d'una renovable ordalia favorable a l'economia del pillatge, és la rebel·lió de Mir Geribert el secret encara no del tot desxifrat per Ramon Berenguer I, la prefiguració dels esdeveniments que esperen encara devastar la història propera a la família comtal. Mir és la figura clau de 1058, i el comte és conscient que la resolució del seu cas pot canviar el sentit de la política. Li calen aliats per si de cas l'autointitulat príncep d'Olèrdola persisteix en la seva actitud. Naturalment, compta amb l'ajut dels monjos i dels bisbes, potser amb l'excepció de Guislabert, que no defineix la seva postura amb el pretext que és el seu cosí germà i que la seva mare mai no li perdonaria que el cel li girés l'esquena. Ramon Berenguer s'adreça aleshores al vescomte de Barcelona, a Udalard Bernat, que havia tingut Mir Geribert com a heroi de joventut. El 25 de maig de 1058, es realitza l'acord (*convenientia*) *quam facit Udalardus Bernardi domno Remundo comiti et domnæ Almodi comitisse*.³ Les clàusules són les habituals, però aquest és un document extens i detallat. La situació així ho demana. Es va dur a terme l'obra de renovació d'un acte entre els dos llinatges d'acord amb el bisbe Guislabert, el primer que va signar el document, i els nobles de la regió; Udalard va incrementar el seu poder en cedir-los prerrogatives als castells de la ciutat de Barcelona que mai no haurien somniat. Però tot valia per demostrar a Mir Geribert que estava sol. La notícia que

---

3. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 225. Documents, 101.

el vescomte de Barcelona pactava amb Ramon Berenguer el va fer cedir. Se sotmetria a un judici públic.

EL JUDICI DEL SEGLE

Un dels darrers actes del bisbe Guislabert va ser alliberar de l'exili Mir Geribert. Dels homes de la seva mainada que l'havien acompanyat en la rebel·lió contra el comte, només uns quants continuaven vius l'estiu de 1058 i van poder tornar a Barcelona. Mir mateix era un home desfet i la seva salut mai no es va poder recuperar completament de les adversitats que havia sofert a la frontera de l'Ebre. Tot i que tenia una causa pendent, havia pogut visitar alguna vegada els parents i amics, que veien en la seva naturalesa gentil i el seu orgullós patiment les qualitats essencials d'un cabdill. Els joves cavallers idolatraven Mir. Amb la seva actitud despresa, el seu estil encisador, amb els seus abundosos cabells (que havia deixat créixer potser per escandalitzar els clergues que incitaven a tallar-los seguint unes pautes *masculines*)⁴ i el seu rostre trist, se'l veia com l'encarnació mateixa del seu avi Guitard en tornar de Còrdova. Com a símbol de la causa dels guerrers de la frontera qüestionada pels monjos que seguien Oliba, Mir era el vincle vivent entre la vella generació de veguers i la nova de castlans, que, entre 1050 i 1060, es presentaven com els defensors de la terra enfront dels atacs musulmans. Mir romania abraçat als ideals del seu pare Geribert i rebutjava els valors de l'Estat de Ramon Berenguer I i del seu grup de nobles palatins, entre els quals aviat destacaria el senescal Guillem Ramon, i mantenia viu l'esperit dels seus avis Guitard i Borrell II consistent a sostenir l'obligació aristocràtica de viure una vida al servei del *populus*, de la seva gent, camperols, llauradors, comerciants i homes de negocis. Però, al capdavall, tot esdevé inútil i decideix lliurar-se si, a canvi, el tracten amb justícia. El cosí Guislabert li ho havia promès i hi confiava potser més que en el seu sogre Gombau de Besora, que no acabava d'entendre l'actitud indòmita del seu gendre.

La confiança de Mir Geribert en el comte Ramon Berenguer I no era corresposta. Després de tornar de Tortosa, l'antic exiliat va ser sotmès a un duríssim judici públic. Per començar li fou

---

4. Vegeu l'article d'H. PLATELLE, "Le problème du scandale: les nouvelles modes masculines aux XIe et XIIe siècles", *Revue Belge de Philologie et d'Histoire*, 53, 1975, p. 1071-1096.

negat l'ús del seu títol de príncep d'Olèrdola i es va qüestionar la titularitat de les seves propietats, fins i tot la del castell del Port que el seu pare havia manat construir amb el propi peculi. Però el que més mal li va fer va ser la negativa del comte a escoltar els seus arguments en favor de continuar la guerra contra els musulmans de l'Ebre. Set anys d'exili en aquelles terres no l'havien fet canviar d'opinió, més aviat al contrari. Va seguir els canvis polítics als regnes de taifa entre el 1052 i 1058 amb un interès obsessiu i la revolta jueva de Granada el va commocionar profundament. Veia la guerra contra l'islam com un retorn a l'esperit fundacional de la seva pàtria i estava convençut que Catalunya derrotaria els musulmans i estendria les seves fronteres fins al riu Ebre.

Aquest somni polític trigaria molt de temps a arribar. De fet, va ser obra del besnét de Ramon Berenguer I, el comte Ramon Berenguer IV, en una sèrie de campanyes entre 1137 i 1148. Això, per descomptat, ningú aleshores no ho podia saber. El comte de Barcelona d'aquells anys era un home educat per Oliba i estava convençut que els seus soldats no podien competir amb els genets àrabs més enllà de l'Ebre fins que els beneficis de la revolució agrícola i l'or del pillatge permetessin modernitzar els arnesos defensius, la cota de malla d'anelles entrellaçades, el casc amb nassal, les calces de ferro, els escuts rodons, les llances de xoc, les espases llargues, tal com duïen els normands que en aquells anys havien començat la conquesta de Sicília. Tanmateix, la cort augmentava les despeses sumptuàries i els deutes acumulats eren enormes.

Al capdavant, tot es reduïa a l'enfrontament entre dues personalitats dissímils, difícils de conjugar: Mir Geribert, l'orgullós guerrer, l'heroi èpic que s'assembla a Roland, enfront de Ramon Berenguer, el polític adust, l'assenyat governant que recorda Ganeló. Però el judici de Barcelona no va ser una cançó de gesta, i l'Estat ja havia decidit donar suport a Ganeló contra Roland. El xoc de caràcters expressava alhora dues concepcions de la vida pública, encarnades en dos brillants personatges cadascun dels quals inseparablement lligat a una veritat que és parcial, relativa, però que, considerada per ella mateixa, es justifica. Cadascun està disposat a sacrificar la vida en favor de la seva veritat, però no la pot fer triomfar si no aconsegueix la completa derrota de l'adversari. D'aquesta manera, l'un es converteix en el jutge i l'altre en el culpable. Ser culpable honora els grans personatges tràgics que procedeixen de les cançons de gesta, com va dir Hegel. La

consciència profunda de la culpabilitat fa possible una futura reconciliació.

El judici contra Mir Geribert va ser, sens dubte, el judici del segle. Haurien de passar molts anys perquè es produís a Barcelona un esdeveniment tan transcendental com aquest. Un extensíssim document em permet seguir, pas a pas, directament, la recerca que rastrejo. És un esborrany al qual manquen les signatures de validació, però que conserva, en canvi, tot el sabor de la tradició jurídica barcelonina.⁵ Durant més d'un segle, els jutges i els levites de la ciutat havien considerat possible anul·lar les tendències agressives a través de la llei, i s'havien dedicat a reunir els textos normatius amb aquesta finalitat. Per això interessa observar detingudament aquest judici perquè s'hi entreveuen no només les pràctiques judicials barcelonines de mitjan segle XI, sinó també la concepció del món que les havia fetes possibles.

L'elecció dels jutges era una qüestió cabdal. Mir va pensar que la presència del seu cosí Guislabert contrarestaria la postura dels altres dos bisbes, el de Vic i el de Girona, que li eren contraris des de feia molt de temps. Pel que fa als grans barons, no confiava ni en Ramon Folc de Cardona, massa aferrat al poder, i menys encara en Ponç Guerau de Girona ni en el vescomte Dalmau. Per a ell eren uns simples sobrevinguts a l'ombra del nou comte. Dels *cives barcinonenses*, tenia bona opinió del jutge Humbert Ot i també de Ramon Ademar, i en canvi desconfiava d'Artau Guadall, un germà del qual havia assassinat un dels seus fills. A Ramon Arnau no el coneixia. Aquests eren els deu homes representants dels tres ordres de la societat, l'eclesiàstic, el militar i el ciutadà que tenien a les mans l'honor de la família dels vescomtes de Barcelona.

Ramon Berenguer I estava seriosament amoïnat per la manera com s'anava perfilant el judici de Mir. El bisbe de Girona insistia a aplicar un càstig exemplar esgrimint els principis de les assemblees de pau i treva de Déu, el de Barcelona demanava calma mentre els jutges analitzaven amb deteniment els detalls de l'acusació. Els ciutadans semblava que es decantaven per una sentència ràpida i raonablement moderada. En el fons admiraven el príncep d'Olèrdola i no volien que se l'humiliés públicament; a més a més, començaven a arribar notícies de moviments de tropes

---

5. ACA, perg. Ramon Berenguer I, sense data, núm. 38. Documents, 102.

musulmanes a la frontera de l'Ebre. L'1 de juliol, a la fi, el tribunal va dictar sentència d'acord amb totes les parts. Es reconeixia la culpabilitat de Mir i dels seus fills; després es van llegir els càrrecs i, a continuació, les penes. Finalment, el cost de la seva rebel·lia, va ser una jugada magistral per al poder gairebé monàrquic que el comte de Barcelona reclamava per a ell i per al seu llinatge. Mai no en va dubtar, ni tan sols en els mals moments que van venir més tard. Havia heretat aquell ferm caràcter de la seva mare, la castellana anomenada Sança. Potser era aliè a les maneres de ser de la terra, però al capdavant ell era el comte i pretenia situar-se per sobre dels altres comtes del territori.

MEDITACIÓ SOBRE EL TRÀGIC

Després de la dolorosa experiència del judici, Mir Geribert va comprendre que un aristòcrata ha de controlar les passions personals; una actitud que els trobadors anomenaran *mezura* i que produirà la figura del *prudhomme* com a alternativa als valors de la vella aristocràcia.⁶ Amb aquesta convicció va reunir la família, la muller, Guisla, i els fills, Bernat i Gombau, per deixar constància pública, sobretot davant els comtes Ramon Berenguer i Almodis, que

propter culpam maximam quam contra vos comisimus, fuit nobis iudicata maxima emendacio quam vobis fecissemus quam nullo modo secundum quod conveniebat facere potuimus propter sue magnitudinem gravedenis.⁷

La consciència profunda de la culpabilitat fa possible la reconciliació. Mir Geribert la fa possible, seguint un gest obertament aristocràtic, a través d'una donació i, d'aquesta manera, afirma que

propter predictam vero culpam, et propter emendationem ipsius culpam, per hanc scripturam donationis nostre, damus vobis ipsum castrum quod dicunt Portus, quod est in territorio Barchinonensi, a parte occidentali predicta urbis, ad calcem Montis cuiusdam vocatur Iudaicus, in maritimis littoribus.

El regal és realment important, ja que Mir ofereix com a penyora de reparació el castell del Port, l'obra a la qual el seu pare

6. La formació d'aquest nou ideal es pot seguir a J. WETTSTEIN, "Mezura". *L'ideal des troubadours, son essence et ses aspects*. Ginebra, Slatkine Reprints, 1974. C. S. JAEGER, *The Origin of Courtliness*. Filadèlfia, University of Pennsylvania, 1985.

7. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 240. Documents, 103.

havia dedicat la vida i els diners. Aquesta meditació sobre el tràgic ofereix una darrera dignitat a la figura de Mir i el converteix en un home per a l'eternitat. Ramon Berenguer I sap que qualsevol regal exigeix un contraregal i així evita que esdevingui un verí, segons el conegut binomi anglès *Gift-gift*. És clar que aquí regeix el principi analitzat per Marcel Mauss, segons el qual és rebut com a do, cosa que obliga, en general, i relliga màgicament, religiosa i jurídica el donador amb el donatari. El fet que procedeixi d'algú, sigui perquè ho ha fabricat o bé perquè se n'ha apropiat, li atorga poder sobre l'altre, que accepta la cosa donada.⁸ Un regal, un do: *Hoc est donum quod dedit dominus Reimundus, Barchinonensis comes, et domina Almodis comitissa, Mironi Geriberti et uxori eius Guisle... de ipsum castrum de Montbui.*

L'aparició de la institució social del regal en un moment de crisi política mostra com el to agonístic és l'única raó d'ésser en una societat afermada en un "sistema de prestacions totals", tal com diria Mauss, en què la legitimitat ha de ser corroborada amb el respecte de tota la comunitat. La raó darrera que fa possible l'acord entre el díscol Mir Geribert i l'astut Ramon Berenguer I és la facultat d'exorcitzar la por al desordre, al vessament de sang en el si de la família.

CONSAGRACIÓ DE LA SEU

A l'altra banda del palau comtal, davant del mur que en un altre temps va ser durament apedregat pel que ara és vescomte de Barcelona, hi havia, en aquells dies dels intercanvis de regals entre Mir Geribert i els comtes Ramon Berenguer i Almodis, el bisbe Guislabert. La seva actitud esclareix els fets. Fa anys que intenta enllestir la construcció de la seu, segons els cànons que avui anomenem romànics, potser amb l'objectiu de fer oblidar completament el seu passat d'home casat i amb fills que alguns reformistes encara li recriminen. No va dubtar a vendre part del patrimoni personal per finançar les obres de l'edifici. Les propietats que posa en venda tenen un especial significat per a ell. Moltes havien pertangut a la seva mare, altres als seus germans i, fins i tot, n'hi havia que havien estat una adquisició seva.⁹ Més que la

8. M. MAUSS, *Sociedad y ciencias sociales*. Barcelona, Barral, 1972. t. III, p. 47.

9. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 184. Documents, 89.

venda, l'amoïnava que els beneficis que n'obtingués anessin a la seu o a l'augment de la biblioteca. Prou sabem que en el passat va adquirir uns llibres de gramàtica de Priscil·lià.¹⁰ Aquests fets concordaven alhora, i de manera evident, amb els objectius que perseguïen els homes de Ramon Berenguer I. El bisbe estava responent als seus plans quan incitava tots els membres de la seva família a comportar-se d'acord amb les noves directrius morals. El castell de Fontanet, tanmateix, era la darrera cosa de la qual estava disposat a prescindir. El seu avi, el vescomte Guitard, l'havia concebut com un espai singular i hi havia bastit l'esplèndid castell principal, a més havia ordenat rompre els camps del voltant. És versemblant que, quan era infant, Guislabert hagués passat més d'una temporada en aquelles terres que plaïen tant a la seva mare. D'altra banda, era una manera de mantenir viva la memòria d'aquell home a qui estimava potser encara més que al seu avi matern, el comte Borrell II, pel qual sentia una immensa consideració pel que feia al vessant polític. Aquest culte als avis arrelat a les emocions de Guislabert es va manifestar amb la venda dels castells de Fontanet i Piera al seu nebot Udalard.¹¹ Era un sacrifici necessari, es despenia de la hisenda emblemàtica de la família que havia rebut *per patris mei et matris mee largitionem et dimissionem et per fratri meo Johannis donationem*, i que el bisbe encara situa a la manera antiga, ja que afirma que aquestes propietats són *in Penitente, in dextro latere Montis Serrato*.

El gest de Guislabert és decisiu en la història de Barcelona, aquella venda marcaria profundament la memòria familiar dels vescomtes i, quan els lleu de recordar-la, pensen en el bisbe com en un home abnegat que va saber sacrificar-se en favor del futur del llinatge, d'una manera similar a la del seu pare, quan va defensar la ciutat de l'atac d'Almansor, o fins i tot del seu avi, quan va intentar establir una aliança amb els poderosos califes de Còrdova. Guislabert, per legitimar la continuïtat genealògica, afavoreix el seu nebot amb béns patrimonials que, amb bona lògica, haurien hagut d'anar a parar als seus fills. Tots lloen aquesta decisió. Era part de la penitència d'un home avergonyit per la seva conducta anterior que es disposava a abraçar les noves consignes de l'Església de Roma. Parla més de la neboda del que és costum en aquests

10. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 75. Documents, 65.

11. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 219. Documents, 97.

documents, i això afavoreix la meua intenció de situar el matrimoni entre Udalard i Guisla com una peça essencial en l'evolució del llinatge dels vescomtes. Un any després d'aquella dolorosa venda, les obres de la seu van quedar enllestides. Ja la tenien tota sencera davant dels ulls. Per celebrar-ho, durant la consagració de la catedral, i per fer palès el suport als comtes de Barcelona, van acudir a la ciutat personalitats eclesiàstiques d'arreu: al costat dels arquebisbes Guifré de Narbona i Riambau d'Arles, hi havia els bisbes Guillem d'Urgell, Berenguer de Girona, Guillem de Vic i Arnau d'Elna. N'hi havia que havien nascut nobles i, per tant, havien estat destinats a l'obtenció d'una mitra; d'altres, en canvi, l'havien obtingut gràcies als estudis o als serveis. La concentració de tants prelats va estimular els sofisticats llatinistes de la ciutat, i van elaborar, per aquella escaïença, un llarguíssim document que ressalta aquells fets.¹²

Guislabert no va treballar sol en aquell document. Va ser redactat pel prevere Mir i, amb tota seguretat, va rebre l'ajuda de l'arquebisbe Riambau i del bisbe Berenguer, que apareixen al seu costat en les signatures de validació. Però la part doctrinal és gairebé tota seva: el bisbe forjava d'aquella manera una sòlida eina per escriure sobre la història de Barcelona, que era gairebé com dir sobre la història de la seva pròpia família. I es remunta a molts anys enrere, a l'època de l'emperador Lluís el Pietós, l'any 801, *qui expulit Hismæliticam gentem, et liberavit Barchinonensem urbem, et christianus populus sic reparavit destructam Barchinonensis Ecclesie sedem*. Després es refereix de passada a la conquesta d'Almansor, deguda a *propter hominum peccata gens invaluit pagana et capta est Barchinona, et interfecti sunt habitatores eius*. Aleshores cerca els motius de la recuperació de la ciutat i els troba en el protagonisme dels comtes de *quorum linea et genealogia naturali venit gloriosus comes et marchio Raimundus Berengarii*. Continua en diverses indicacions per més glòria de la seu episcopal i dels seus representants, ell mateix inclòs, i de l'adscripció de la nova catedral a l'orbe catòlic. Aquesta mena d'elogis venien d'antic, tot i que Guislabert té cura d'actualitzar alguns conceptes, com el de *genealogia*, per parlar del llinatge dels comtes de Barcelona.

La construcció de la seu va ser possible perquè la rica, orgullosa i militaritzada Barcelona feia anys que sotmetia els reis

---

12. ACB, LA, vol. I, doc. 29. Documents, 107.

musulmans a uns forts tributs anomenats paries. La confirmació d'aquests drets es converteix en un brillant afegit a l'acte de la consagració.¹³ Les paries de Dénia eren especialment lucratives en un món que s'estava omplint de noves idees econòmiques. Amb l'islam sotmès al tribut, si més no de moment, l'única amenaça era la insurrecció d'alguns nobles poc avesats a acceptar el nou ordre polític imposat per Ramon Berenguer I, al qual Guislabert mostra tot el seu respecte i admiració en el fet més important de la seva vida, la consagració de la seu de Barcelona.

QÜESTIÓ D'HONOR

Em detindré ara en el darrer fet de Mir Geribert. En general no ha estat ben entès, i fins i tot l'historiador Antoni Rovira i Virgili va arribar a dir que "fou el tràgic final d'una tempestuosa vida".¹⁴ Tal vegada és un judici precipitat, potser perquè no podia reconèixer la seva veritable naturalesa. I mentre que altres autors més moderns estudien amb absoluta minuciositat el context en què van desenvolupar-se els darrers fets de la vida de Mir, callen a l'hora d'opinar sobre els motius que van induir-lo a captenir-se tal com ho va fer. I val a dir que la informació que en tenim és excel·lent. Miraré, primer, de descriure el que Mir Geribert va fer al final de la seva vida, després intentaré explicar-ho.

El 29 d'octubre de 1060, el levita Ramon Seniofred posa per escrit i signa *manu propria* el que, segons alguns testimonis, va ser la darrera voluntat de Mir Geribert, *divine memorie*. Aquest important document ha arribat fins a nosaltres en una còpia més aviat tardana, fiable en part, tot i que mancada de la seguretat que ofereix sempre l'original.¹⁵ Aquest document permet resseguir les reflexions finals de Mir. En primer lloc, la intenció que, segons sembla, tenia de marxar de la ciutat *ad visitandam Beati Iacobi apostoli Galliciae aut alio loco*, i per aquest motiu, tal com era el costum, declara: *si mortis evento illi evenisset in ipso itinere quo pergere volebat...* No té res d'estrany que Mir volgués esdevenir un simple pelegrí a la recerca de la tomba de l'apòstol sant Jaume. Altres nobles i ciutadans de Barcelona ho havien fet abans que ell, però en aquells anys el pelegrinatge s'estava convertint en una

13. ACB, LA, vol. I, doc. 8. Documents, 106.

14. A. ROVIRA I VIRGILI, *Història nacional de Catalunya*, vol. II, p. 36.

15. ACB, LA, vol. IV, fol. 161r-162v, núm. 379. Documents, 119.

declaració d'intencions polítiques, un recurs a la *pauperitas*, a la redempció per abandonament de les armes. Però també ofereix una possibilitat diferent, quan indica que podia anar a Sant Jaume de Galícia *aut alio loco*; aquesta expressió “o a un altre indret”, centra la part del text que vull considerar. És una situació límit que consisteix a reunir la família, la dona i els fills, els parents, els amics i els homes de la mainada perquè siguin testimonis del seu ritme ritual: el lliurament del que encara queda de la seva herència, que no és gaire després del judici, uns moments abans de marxar amb alguns amics a una aventura de la qual no hi ha possible retorn. Un gest que hem de considerar, seguint Mauss, com una “prestació total de forma agonística”. Assistir a aquest moment del comiat, abans de marxar a aquest “altre indret”, és el que garanteix el caràcter definitiu del regal que fa a la família. En distribuir tots els béns entre els seus propparents, als quals així empara de manera definitiva i als quals estima tant que no dubta a sacrificar-se, marxa decididament cap a la mort. En caure el castell després del setge Mir fa honor al seu nom. És, per tant, un sacrifici amb glòria per a ell i els seus, com el de l'heroi Roland que mor als cingles de Roncesvalls com a prova d'amor al seu oncle Carlemany, *Mir Geribert fuit interfectus a sarracenis in civitate Tortuosa cum filio suo et hominibus suis* com a ofrena d'amor a la seva muller Guisla.

PLANT PER UN BISBE

El bisbe Guislabert no va voler aprofundir en els motius que van dur el seu cosí Mir Geribert a morir en aquella estranya aventura a les terres de l'Ebre. Mai no va tenir interès a aprofundir en els *arcana imperii* de la família. No ho havia fet amb el seu oncle Adalbert, ni amb el seu cosí el comte Ermengol II d'Urgell. Era un home pràctic més que no pas un veritable teòleg i no volia insistir una altra vegada en la legitimitat del poder. Va limitar-se a ajudar la dona de Mir quan li lliurà *ipso fevo episcopali quos tenebat Gondeballus Bisaurenci a die obitus sui et Mironi Geriberti a die obitus sui*.¹⁶ Aquella era la seva manera de fer. Concisa, ràpida. Contudent.

16. ACB, LA, vol. IV, fol. 157v-158r, núm. 369. Documents, 120.

Guislabert va morir el 5 de desembre de 1061, un any i uns mesos més tard que el seu cosí. La salut, afeblida en els darrers temps, va acabar de perdre-la amb la mort de Mir, tot i que va mantenir l'esperit intacte fins al dia darrer. El mes de març va fer un contracte *ad complantandum* com si volgués jugar amb el destí.¹⁷ A finals d'octubre, amb l'arribada del fred, va trobar-se malament, es va ajeure al llit i va esperar. El 3 de desembre van arribar els marmessors que havia escollit per al seu testament i, aleshores, *omnia ordinavit memoriam integram atque mentem bonam habens* per tal de desprendre's de tots els béns. Ho va fer de manera meticulosa, com sempre, lliurant els objectes que més s'havia estimat: la capa, els llibres, el capell. No té inconvenient a parlar dels seus fills ni a mostrar l'afecte que sent per la comtessa Almodis, a la qual prega que vulgui encarregar-se de la restauració del seu *Liber Iudicum*. Probablement, els farà servei en el futur. Tot està mesurat i no s'hi pot trobar ni una engruna de ressentiment. Després signa el testament *manum propriam nomen suum scribendum*. Va viure encara tres dies més *usque nonas decembris quem etiam diem obiit*.¹⁸

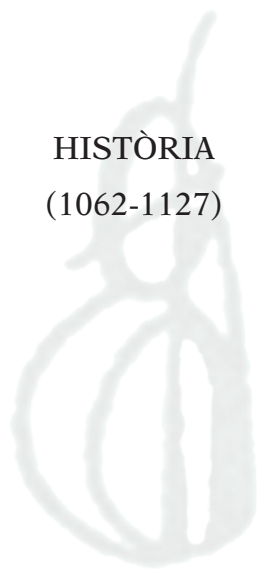
El bisbe va ser plorat. Hi havia prou motius. El seu cos sense vida recordava estranyament el del seu cosí, Mir Geribert. A partir d'aleshores res ja no va ser el mateix.

17. ACB, LA, vol. II, fol. 27r-v, núm. 78. Documents, 121.

18. ACB, LA, vol. IV, fol. 94r i 95r, núm. 239. Documents, 122.

HISTÒRIA
(1062-1127)

FUNDACIÓ

NOGUERA

Jugar a dominar

UN PACTE PER A LA PAU CIVIL

¿Què és la història per a un barceloní de mitjan segle xi? El pacte. Com més s'aprofundeix en l'esperit del pacte, més aquesta terra és ella mateixa. Vicens Vives va escriure sobre això: "El sentit pregon de la nostra societat medieval rau exactament en el pactisme, o sigui, en la concepció que el pacte amb la sobirania ha de regular tota la regulació humana i política de la col·lectivitat."¹ La redacció de *Notícia de Catalunya* acompanyà Vicens Vives dia i nit durant anys, estava convençut que havia aconseguit concentrar-hi gran part del seu pensament. En un altre moment afirma que,

en essència, pacte és fidelitat. Fidelitat del senyor envers el seu vassall, no ultrapassant ni l'esperit ni la lletra dels seus drets; fidelitat del vassall envers el seu senyor, compromentent-se a servir les seves obligacions. I aplicant aquests termes a la complexitat de tota relació social, fidelitat respectiva de mestres i fadrins, d'amos i jornalers, de governants i governats. Durant les primeres centúries de la nostra formació social, els catalans visquérem subjectes a aquesta llei de fidelitat, la qual, per altra banda, no ha significat en cap moment submissió de persona a persona, claudicació d'esclavatge moral. Perquè, i això és ben clar en els textos que il·luminen el procés del pactisme català, tan sols poden ésser fidels —o sigui, donar i prestar testimoni de fidelitat— els homes francs, els homes lliures.

---

1. J. VICENS VIVES, *Notícia de Catalunya*. Barcelona, Destino, 1954, p. 109-110.

La idea de Barcelona com un indret de propòsits terrenals es va desenrotllar a partir d'un pacte entre els dos personatges que, en 1062, simbolitzaven el poder a la ciutat i al territori, el comte Ramon Berenguer I i el vescomte Udalard Bernat. L'únic ressò d'una resistència a aquest fet que canviaria el destí de tot el país el trobem a les *Gesta comitum* que van escriure els monjos de Ripoll, mai no els van agradar la família dels vescomtes i, per aquest motiu, van marginar-los en aquell esbós d'història de Barcelona, un excel·lent exercici de manipulació de la realitat que, tanmateix, va amarrar profundament la memòria col·lectiva de Catalunya. De fet, no va ser l'herència monàstica la que va construir el país, sinó el pacte entre aquests dos grans personatges de la política del segle onzè. Per això és tan important que ens detinguem en el text de l'acord (*convenientia*) que van signar tots dos el 29 de gener de 1063, després de sis mesos d'aspres negociacions.

Els textos ens parlen de la commutació que, el 13 de juliol de 1062, van fer els vescomtes Udalard i Guisla amb els comtes Ramon Berenguer I i Almodis dels castells de Piera (Fontanet i Castellet), que Udalard posseïa *per scripturam vendicionis quam Guilbertus episcopus, avunculus meus, fecit mihi*, a canvi del castell de Pierola.² No ens equivoquéssim pas, aquesta permuta és política. A la cort de Barcelona volen que les propietats patrimonials no fossin simplement hereditàries, que estiguessin subjectes al pacte de vassallatge entre dos clans: calia construir la societat sobre aquests acords impedit la inèrcia cap a l'autarquia i la independència. Pere Ramon, el fill d'Elisabet, perjudicat directament per aquests acords que consolidaven cada cop més la seva madrastra Almodis i els seus fills, en contra dels seus drets de primogenitura, en ser menor d'edat, es movia a l'ombra per bé que la seva existència significa un altíssim risc contra tots els pactes realitzats durant els sis mesos que van de juliol de 1062 a gener de 1063. Els nobles es van sentir impressionats per la fermesa dels comtes; van cedir els seus castells i van signar pactes (*convenientiæ*): Ricard Altemir per Tàrrrega, Gerbert Mir per Estopanyà, Bernat i Mir Riculf per Balsareny, Ramon Folc per Gironella, Farners, Castelltallat i Tagamanent, Guadall Guitard per Bellveí i Far, Geribert Guitard per Castellví de Rosanes, Guerau Alemany de Cervelló per Montagut, Umbert per Montpalau, Guillem Bernat de Queralt per Gurb i Sallent, i així molts d'altres. En tot cas,

2. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 297. Documents, 125.

no hem de refiar-nos del gran quadre historicista que han pintat alguns historiadors moderns en el qual, en aquests fets, hi veuen un sistemàtic procés de feudalització del país: l'objectiu polític era ben bé un altre.

¿Quin noble català, si Ramon Berenguer I s'hagués obstinat a aconseguir els seus castells per lliurar-los-hi després com a penyora d'un pacte, hauria gosat procedir contra aquesta decisió? L'ofensiva contra els grans nobles es va manifestar més tard, cap a 1067, quan van començar les negociacions per a la compra dels comtats de Carcassona i Rasès, unes negociacions que van bastir la llegenda de Ramon Berenguer I i Almodis.³ Però abans d'afrontar aquests ambiciosos objectius, calia tancar definitivament el pacte amb el vescomte Udalard Bernat.

El 29 de gener de 1063 s'efectua per fi la *convenientia que facit Udalardus Bernardi vicecomes domno Remundo comiti et domne Almodis comitisse*.⁴ Un rere l'altre van fixar-se els acords sobre el castell Vell i el Nou de la ciutat de Barcelona, sobre els drets dels uns i dels altres, sobre l'establiment de *chastellani*, la nova classe social que havia de garantir la defensa del territori i la bona administració de les rendes produïdes en un moment de gran creixement econòmic. El control d'aquells beneficis es garanteix amb una clàusula de caució fonamentada en la memòria: *Et predictus Udalardus convenit iam dictis comiti et comitisse ut non retineat censum vel usaticum alius in predicto castro nisi qualis fuit ibi in vita Remundi Borrelli comitis et avii iamdicti Udalardi*. Els vells acords entre Ramon Borrell II i Udalard, que era a més a més el seu cunyat, casat amb Riquilda, sempre havien estat la clau de les relacions polítiques entre els comtes i els vescomtes de Barcelona. Ara que semblava que començava una nova època, van recordar aquest fet que potser havien oblidat quan alguns membres d'ambdós clans van enfrontar-se per raons de sobirania, i no calia al·ludir al cas de Mir Geribert per certificar-ho. El retorn al pacte del passat que havia fet gran Barcelona s'entenia com un desafiament al futur, no només dels *nobiles*, sinó també, especialment, dels *cives barcinonenses*. Aquesta era una altra dimensió del pactisme, com molt bé anota Vicens Vives: "amb la tradició feudal del pacte de bona fe, els homes de les ciutats

3. Vegeu F. L. CHEYETTE, "The «sale» of Carcassonne to the counts of Barcelona (1067-1070) and the rise of Trencavels", *Speculum*, 1988, p. 826-864.

4. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 292. Documents, 127.

catalanes aparellaren les doctrines de l'Església sobre l'origen i el desenvolupament del poder i les pràctiques i consuetuds nascudes del regim de la cosa pública.”⁵

El pacte entre Udaldard Bernat i els comtes Ramon Berenguer i Almodis va suscitar un nou horitzó d'expectatives que afavoria la consolidació del país. Aquesta victòria política se celebraria molt més endavant. Era impossible que aleshores comprenguessin l'abast que havia d'assolir un acord semblant. La història també és indeterminació, manca d'escatologia.

ELS FILLS DEL BISBE I ALTRES MEMBRES DE LA FAMÍLIA

Els fills de Guislabert, estrany destí d'un home i una dona marcats per complet pel prejudici dels qui mai no van voler comprendre que un bisbe estigués casat i amb fills. És desagradable comprovar que alguns documents que en parlen han desaparegut. En conservem, emperò, les còpies que va fer el pare Ribera. Aquesta censura barroera no impedeix que ens formem una idea força precisa de qui eren i del seu paper en la història de Barcelona. Ens hem de remuntar al moment en què Mir Guislabert ven a la comtessa Almodis el castell de Cabrera. La còpia del pare Ribera diu textualment: *Ego, Miro Guiliberti, clericus, qui fui Guilibert episcopi, venditor sum tibi domne Almodi*, on en realitat hauria de dir *ego, Miro Guiliberti, clericus, qui fui filius Guiliberti episcopi, venditor sum tibi domne Almodi*.⁶ El pobre pare Ribera deixa de copiar la paraula *filius* en veure-la prop d'*episcopi*: el fill d'un bisbe. Un afer perillós. El document original va desaparèixer del fons de la cancelleria on havia de romandre quan el va copiar el pare Ribera. No em sembla menys greu que aquesta negligència que, en una edició moderna de l'anomenat *Arxiu Comtal*, no s'hi esmenti aquest document, certament perdut però copiat pel pare Ribera i per Miquel Rossell en l'edició que féu del *Liber feudorum maior*, que per cert no va provar de corregir en cap moment la badada del pare benemèrit.⁷ El temor a l'expressió *filius episcopi* domina fins i tot dins una societat laica. L'assumpte és greu perquè palesa el presentisme amb què s'ha intentat estudiar la família dels vescomtes.

5. *Op. cit.* p. 111.

6. ACA, *Libro de copias de pergaminos del padre Ribera*, vol. II, p. 336-337. Documents, 126.

7. M. ROSSELL (ed.), *Liber Feudorum Maior*, doc. 334.

Insisteixo: els fills del bisbe Guislabert, esgarriats destí d'un home i una dona marcats per complet pels prejudicis moderns, es van apropar al llinar dels significats excessius que després van assaltar-lo, quan un d'ells va vendre el castell de Cabrera a la comtessa Almodis. Com el seu pare, el clergue Mir Guislabert sentia un profund respecte i estima per la comtessa i li va cedir un patrimoni que aquell li havia atorgat en vida.

Després va ser el torn de la seva germana Ermessenda que compartia amb ell la propietat d'aquell castell. El 25 de gener de 1067, Ermessenda va vendre als comtes Ramon Berenguer i Almodis *ipsum castrum de Capraria* que havia rebut per *donum patris mei Guilaberti episcopi*.⁸ Havia estat així i ella disposava de proves per demostrar-ho. Proves que, per cert, algú ben intencionat va decidir sostraure de l'arxiu on eren. Pocs anys abans, en 1058, el seu pare li havia donat el castell: *Ego Guislibertus, gratia Dei pontifex sancte Sedis Barchinone, donator sum tibi, Ermesindam, feminam, filiam meam... meum castrum de Capraria... quod mihi fecit pater meus Udaldardus, vicecomes...*⁹ S'hi estableix que, si ella moria, aquella herència havia d'anar a parar al seu germà Mir, llevat que Ermessenda tingués fills amb el seu marit Ramon Renard, en aquest cas els nois heretarien el castell.

En aquests anys, els fills de Mir Geribert van començar a emprar lliurement el títol i les propietats de la primera muller del seu pare, Dispòsia de Sant Martí. És el que fa Arnau Mir que, tanmateix, era fill de Guisla,¹⁰ la segona muller: un home amb un perfil semblant al del seu pare, avesat a la guerra de frontera, com queda palès a l'acord (*convenientia*) que fa amb Berenguer Ramon; s'hi estipulen tots els serveis que *debet miles facere ad suum meliorem seniore*. L'ús del concepte *miles* vol dir aquí una funció militar específica, gairebé la d'un professional de la guerra, la d'un mercenari; pels seus serveis Arnau Mir va rebre cent unces d'or.¹¹ En contrast amb això, el seu germà Gombau administrava pacientment l'herència paterna i realitzava acords amb els *chastellani* per tal de millorar el rendiment de les terres.¹²

8. ACA, *Libro de copias de pergaminos del padre Ribera*, vol. II, p. 421-423. M. ROSSELL (ed.), *Liber Feudorum Maior*, doc. 336, Documents, 130.

9. ACA, *Libro de copias de pergaminos del padre Ribera*, vol. II, p. 232-234.

10. ACA, perg. Ramon Berenguer II, núm. 73. Documents, 136.

11. ACA, perg. Ramon Berenguer I, núm. 460. Documents, 135.

12. ACA, perg. Ramon Berenguer II, núm. 383, Documents, 133.

LA LLEI I L'ORDRE I ELS BONS NEGOCIS

La imatge del vescomte Udaldar Bernat i de la seva muller la vescomtessa Guisla, a la ciutat de Barcelona es fonamentava en el creixement econòmic que la revolució agrícola havia impulsat i que, durant els primers anys de la dècada dels seixanta començava a ser una rotunda realitat.¹³ I és una paradoxa de la història que bona part d'aquest creixement havia estat possible gràcies a l'arribada d'homes al Penedès, que amb les seves activitats en la irrigació i la concentració parcel·lària al territori barceloní inauguraven una nova època. Aquesta imatge de prosperitat i de dinamisme quedaria certificada amb l'augment dels contractes *ad complantandum*, que durant aquells anys van esdevenir un element decisiu en l'acumulació del capital comercial. La presència a la ciutat d'emprenedors agrícoles i de bons agrimensors va facilitar enormement aquella tasca.

Barcelona era la capital econòmica del país. Cap altra ciutat podia enorgullir-se de tenir un inventari tan ampli d'activitats mercantils relacionades amb l'ús de la terra. La classe nobiliària va intervenir en aquestes activitats amb el mateix interès i pels mateixos motius (guanyar diners) que els *cives* i els *burgenses*; els bons negocis atreïen llauradors de les terres dels voltants que així es deslliuraven de les càrregues senyorials a canvi de contribuir amb els seus coneixements i el seu treball al rendiment de les vinyes de la part alta de la ciutat: la zona de Monterols i Pedralbes, entre altres, van ser els llocs desitjats als quals els mateixos vescomtes Udaldar i Guisla van dedicar tota l'atenció i capacitat financera. Hi van comprar i vendre terres, van fer contractes de precària i hi van invertir perquè es rompessin les terres ermes. La cultura dels diners estava tan desenvolupada a Barcelona que va fer possible l'aparició d'un nou tipus social, el ric. Precisament va ser Bernat Ramon, un estret col·laborador de la família, en temps del bisbe Guislabert,¹⁴ qui va ser anomenat per primera vegada amb el qualificatiu de *dives*, és a dir, d'un home que devia als diners el seu estatut.¹⁵

13. Vegeu J. E. RUIZ-DOMÈNEC, "The urban origins of Barcelona: agricultural revolution or comercial development?", *Speculum*, 52, 1977, p. 265-286. K. LESTER LITTLE, *Pobresa voluntaria y economía del beneficio*, cit. p. 36. En aquesta mateixa línia S. P. BENSCH, *Barcelona i els seus dirigents*. Barcelona, Proa, 2000.

14. ACB, LA, vol. I, fol. 127r, núm. 318. Documents, 113; LA, vol. II, fol. 28v. Documents, 117.

Almenys hi va haver tres negocis que van fer plegats el ric Bernat Ramon i els vescomtes Udalard i Guisla.¹⁶ Ningú no va fer-se famós per malgastar. No tenim notícies de sumptuosos banquets. Tampoc no van millorar les receptes de cuina, ni els estris de taula. Una severa austeritat presidia la vida privada d'aquests homes que s'enriquien de mica en mica gràcies a l'estalvi, les bones inversions i el control de les despeses. El gendre de Bernat Ramon assoliria ben aviat la fama que la posteritat, tanmateix, li negaria. El seu nom era Ricard Guillem i pot ser considerat, amb tota justícia, el primer home que va aplicar tècniques d'empresa al cultiu de la vinya.¹⁷

El vescomte Udalard també va participar activament en l'esplèndida reunió organitzada pels comtes Ramon Berenguer i Almodis i que fixaria un nou text jurídic que coneixem com els *Usatges*. És una pena que no s'hagin conservat les actes de la reunió (o de les reunions, com suggereixen alguns), atès que hi ha problemes per identificar les persones que hi van participar a partir dels textos que utilitzem. També es plantegen interrogants sobre el significat d'aquell treball legislatiu que Abadal datava molt més tard, a l'època de Ramon Berenguer IV; amb tot no es pot negar que hi podia haver certs precedents que van néixer precisament en aquelles reunions que ara comento.

Però les coses van anar a mal borràs. No estic gaire segur del perquè. Ningú no n'està si exceptuem algunes fantasies sobre les quals més val no parlar. Udalard i Guisla eren una parella brillant, agosarada en els negocis, i volien abans que cap altra cosa consolidar el llinatge introduint-hi alguns *chastellani* mitjançant el matrimoni d'algunes de les seves filles. Veien com la política del comte i de la comtessa es deixava arrossegar per una mena d'arrogància violenta que després de la compra de Carcassona i Rasès semblava que no tindria fi. Les paries omplien les arques públiques i feia l'efecte que els diners ho podien tot. A tot estirar, podia passar que, de vegades, no tothom estigués d'acord amb aquesta política. A finals dels anys seixanta es va començar a imposar un ambient de represàlies, de temences i a desembeinar l'espasa molt més del que aconsellava la prudència. Els *milites* de la frontera van aixoplugar-se a l'empara del fill petit d'Almodis.

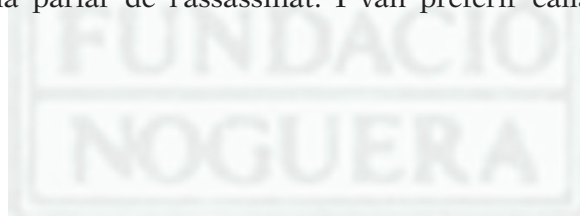
15. S. P. BENSCH, *Barcelona i els seus dirigents*, p. 139.

16. ACB, LA, vol. I. f. 63.

17. J. E. RUIZ-DOMÈNEC, *Ricard Guillem, un sogno per Barcellona*. Nàpols, Athena, 1999 (versió catalana Barcelona, Ed. 62, 2000).

Udalard Bernat veia com els fills de Mir Geribert recuperaven l'esperit rebel del seu pare. Ell era massa gran per encapçalar tot el clan i potser va ser aleshores quan va acceptar la definitiva escissió de totes dues rames, la que venia del seu avi Udalard i la que procedia del seu oncle avi Geribert. L'esforç del bisbe Guislabert per mantenir unida la família fins i tot en temps de crisi, com va passar durant la revolta i l'exili de Mir, es va esmoreir. Eren uns altres temps que demanaven unes altres solucions. Udalard Bernat no estava preparat per fer front a una generació de joves on convivia amb idèntica ardidesa l'esperit de la croada difós pels cluniacencs i l'esperit militar de l'aristocràcia de la frontera. Mirava amoïnada l'enorme conflicte en el si de la família comtal, entre el fill d'Elisabet, Pere Ramon, i la seva madrastra Almodis, la qual cada vegada estava més convençuda que l'únic individu capaç d'encaminar el país fins on demanava l'economia era el seu fill Ramon Berenguer Cap d'Estopa. Ningú tret d'ella ho veia així. Es va adreçar a Udalard perquè l'ajudés en aquesta causa que, sens dubte, era la més justa però no la legítima. El vescomte va dubtar. Només hi havia una cosa que l'anguniejava i que ara estava aflorant procedent dels seus records d'adolescent fanfarró, la por a un vessament de sang dins la família. El seu desassossec no va durar gaire. El 16 d'octubre de 1071 un rumor es va propagar ràpidament a tota la ciutat de Barcelona. Pere Ramon, el fill primogènit del comte, havia assassinat la seva madrastra Almodis. D'un fet com aquest sempre es troben comentaris, però de la família dels vescomtes no n'he trobat cap ni un. És un silenci que esdevé, tanmateix, significatiu. Potser pensaven que era una imprudència parlar de l'assassinat. I van preferir callar.

Diferències de fons

EL CAUTELÓS GELABERT UDALARD

El fill primogènit de Guisla i d'Udalard Bernat va ser batejat amb el nom de Gelabert, adaptant al català el nom del seu oncle avi, el famós bisbe Guislabert. Va ser un home excessivament cautelós en aquells temps en què va haver de posar-se al capdavant del llinatge dels vescomtes de Barcelona, un període de grans canvis que van des de la humiliació imperial a Canosa en 1077 fins al concordat de Worms de 1122.¹ Uns anys en què es passa de la primera a la segona edat feudal, com deia Marc Bloch, tot pensant que una època com aquella avivava la imaginació dels homes i de les dones. No va ser el cas del vescomte de Barcelona. I ho va haver de pagar molt car.

Gelabert va obtenir el títol de vescomte amb el seu pare encara viu. El 18 de juny de 1077 signa d'aquesta manera en la donació al monestir de Sant Cugat de l'alu de vil·la Clara que havia estat del difunt Arnau Bonfill.² Va ser tota la vida un home discret, i més d'una vegada se sentia presoner de la seva pròpia incongruència passada de moda, de les seves reminiscències feudals, i cap dels greus esdeveniments que va haver de suportar van fer-lo canviar d'actitud. Va acompanyar els pares en un acte d'obligada presència, la resolució del plet que mantenien amb l'abat de Sant Benet de Bages a propòsit de l'herència d'Ingilberga, l'àvia de

---

1. E. WERNER, *Zwischen Canossa und Worms. Staat und Kirche 1077-1122*. Berlín, Akademie Verlag, 1975.

2. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 210, doc. 1077. Documents, 138.

la vescomtessa Guisla. El 12 de juliol de 1080, veiem la família reunida per l'esdeveniment, aliena als difícils moments pels quals passava el país. Volien posar punt i final a la querella amb l'abat de Sant Benet que feia anys que reclamava els alous *quod Ingilberga, avia prenominate vicecomitisse, prephato cenobio reliquierat in suo testamento*.³ Va ser una reunió solemne i això explica que els fills d'Udalard i Guisla signessin els documents, d'aquesta manera mostraven la seva conformitat a la renúncia a les propietats de la besàvia i evitaven que, en un futur, els poguessin reclamar. Mai no tornarem a trobar-los tots aplegats. Primer signen Udalard i Guisla, vescomte i vescomtessa, que ordenen fer l'escriptura. Després els fills barons: Gelabert, Bernat, Berenguer, Guillem i Arnau. No hi signa cap de les filles. No aconseguixo entendre el perquè, tot i que estic segur que devia haver-ne un.

Caldria verificar, reconstruint tant com fos possible les genealogies nobiliàries catalanes del darrer terç del segle XI, el protagonisme de les dones en l'ordre públic vigent al país. Mentre no tinguem el quadre, al més aproximat possible, de les aliances matrimonials, serà difícil seguir de ben a prop les activitats polítiques de la noblesa. Mentre això no es faci, que ho espero, convindria seguir les petjades del vescomte Udalard durant els darrers dies de la seva vida. Hi ha un document que endarrereix almenys dos anys la data habitualment donada pel seu traspàs, el 1080. S'hi relata el llarg contenciós entre els canonges de la catedral i Bernat Ramon de Barcelona, el *dives*, que havia mantingut una estretíssima relació amb la família dels vescomtes, especialment, amb Udalard, durant molts anys.⁴ La data que apareix al document és la de l'agost de 1082, pocs mesos abans de la catàstrofe que alteraria greument la vida política barcelonina. El contenciós es vol arreglar de manera amistosa, per aquest motiu es reuneixen els *plurimi boni homines* de Barcelona, tant els clergues com els laics, i són aquests (vet aquí la notícia que m'interessa): *Uzalardus vicecomes et Ricardo Guilelmi atque Bernardo Guifredi gerundensis iudice* al costat d'altres no tan rellevants, segons consta al document. Aquest devia ser el darrer acte públic del vescomte Udalard. Sospito que va morir poc després. Almenys no tenim cap notícia de la seva presència a la crisi política que va desencadenar-se al cap de dos anys d'aquest

3. AAM, perg. Sant Benet de Bages, 1569. Documents, 145.

4. El document forma part de la col·lecció de pergamins de la Biblioteca de Catalunya: Arxiu 8728.

pacte amb el monestir de Sant Benet de Bages. Guisla encara tindria temps d'intervenir en una donació que el seu fill va fer a Ermengarda, la seva filla Guisla i el marit d'aquesta darrera, Robert, un home de completa confiança del llinatge vescomtal.⁵

TORBACIÓ AL PAÍS

La idealització de la cort de Barcelona havia rebut un cop molt dur amb l'assassinat d'Almodis en 1071. Però l'arribada de Mahalta de Sicília, filla de Robert Guiscard, per tal de casar-se amb Ramon Berenguer Cap d'Estopa, hereu de Ramon Berenguer I, semblava que canviaria les coses. Va ser una sensació tan agradable com fugaç. Es van acomplir els pitjors presagis. Berenguer Ramon va exigir l'acompliment del testament del seu pare que havia deixat el comtat i la ciutat en una mena de condomini a tots dos germans, suposadament bessons tot i que avui no tothom hi està d'acord. Van iniciar-se les negociacions que havien de definir un repartiment del poder, sis mesos cadascú. Es van anotar tots els detalls en un document, la minuta del qual ha arribat fins a nosaltres, i es va demanar la signatura dels ciutadans més rellevants de Barcelona, incloent-hi els prohoms de la comunitat jueva.⁶ Era una solució provisional que no podia durar. Mahalta era conscient que, d'aquesta manera, mai no hi hauria a Barcelona un estat com el que el seu pare havia construït a Palerm. Els joves amics de Ramon Berenguer II, amb Ricard Guillem al capdavant, es van afanyar a tranquil·litzar-la assegurant-li que trobarien una solució per enretirar Berenguer Ramon II del govern. Potser van confiar en Rodrigo Díaz de Vivar, el Cid Campeador, que durant aquells anys va venir a Barcelona pensant que potser un dels comtes contractaria els seus serveis. El conflicte entre els dos germans segurament no li va agradar gens, s'assemblava al que havia hagut de suportar a la cort de Castella entre Sanç i Alfons. Va deixar el nostre país sense que en coneguem les raons.

La cruel despreocupació s'apodera de la societat de Barcelona entre l'estiu de 1080 i la tardor de 1082; entre altres coses, s'hi ajunta la pèrdua de vitalitat de la vida econòmica. Com altres

---

5. ACB, perg. 3-38-8 (E). Documents, 145.

6. ACA, perg. Ramon Berenguer II, núm. 39. Editat per F. FITA, "Barcelona en 1079. Su castillo y su aljama hebrea", *Boletín de la Real Academia de la Historia*, t. XLIII, 1903. ACA, perg. Ramon Berenguer II, núm. 71.

vegades al llarg de la història de Barcelona, si en aquells anys es volia triomfar calien pocs escrúpols i molts punyals. Sempre hi ha algú disposat a l'assassinat quan convé. La història es venja dels insensats. La vida de Ramon Berenguer II, l'assenyat fill d'Almodis, penjava d'un fil. I, de sobte, algú va decidir tallarlo. Escàndol. La mort violenta de qui havia estat cridat a ser el constructor d'un sòlid estat mediterrani amb el suport del seu sogre Robert Guiscard va socavar la fe que la cultura cortesana era una força de progrés. Ningú no va saber reconèixer en la sang del comte aquell somni polític. Ricard Guillem, que va fugir de la ciutat per protegir-se dels conspiradors, va ser conscient que una onada de mort i de destrucció anorrearà Catalunya, enderrocant un edifici polític que havia estat elaborat amb penes i treballs durant cent anys, des de l'acord entre Borrell II i Guitard. Tal vegada la història no era un camí lluminós, al capdavant, sinó un cicle inútil, com deien els monjos. En aquest punt, la crisi política apunta un xic a la ideologia del *contemptus mundi*, l'eco de la qual es pot percebre en un document posterior als fets en què es recorda aquell temps com un temps en el qual *unde Catalonia in tantum turbata fuit quod longum esset narrare*.⁷ ¿Podia ser que la societat barcelonina hagués avançat tant per veure's obligada a caure novament en les profunditats de la barbàrie, com si es tractés de la pedra de Sísif?

El desànim de Ricard Guillem era àmpliament compartit pel vescomte Gelabert Udaldard. Després d'haver estat educat en la creença que Barcelona era una ciutat que només podia produir coses bones, començava a sospitar que també era capaç de tot el contrari. Semblava que les pitjors temences es confirmaven atesos els esgarrifosos comentaris sobre les circumstàncies i els detalls de l'assassinat del comte. Alfons VI, rei de Castella, va exigir responsabilitats. En termes polítics, la noblesa, abans unida en una sola causa, es va dividir entre els que desitjaven castigar els assassins i els seus instigadors (se sospitava que un d'ells era el mateix germà del comte), i la causa nacional es va convertir en un terme buit de contingut. Al call de Barcelona, un barri on la comunitat jueva estava totalment immersa en l'activitat econòmica

---

7. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, extrainventari núm. 2504. Sobre les circumstàncies d'aquest document i el seu significat vegeu J. E. RUIZ-DOMÈNEC, *La memoria dei feudali*. Nàpols, Guida Editore, 1992, p. 128 i s.

i cultural, la reacció contra els assassins va ser més gradual i complexa. Hi havia molts homes de negocis i bons mercaders que van mantenir una prudent distància en el debat polític. Perquè de debat polític n'hi haver i del bo. Però en saben molt poc, alguna cosa escadussera, com tot el que ha estat reinterpretat per la memòria de molts individus, anodina com totes les intrigues polítiques, confús com les anècdotes que es transmeten en família, corcat pels interessos dels uns i dels altres. Al capdavant, l'assassí mai no va ser descobert, potser mai no hi va haver intenció de trobar-lo. Durant els quatre anys de dures negociacions per determinar qui havia de ser el nou comte de Barcelona, entre la tardor de 1082 i l'inici de l'estudi de 1086 una il·luminació maligna semblava que s'havia estès per la ciutat de Barcelona: ¿potser la capacitat de generar tedi permetia recuperar el *bon ton* anterior a l'assassinat?

Vegem els fets.

En 1084 se signa un acord entre Ramon Folc de Cardona i Bernat Guillem d'Òdena per combatre els assassins del comte. És un gest que ens interessa perquè es van preocupar de no acusar ningú en concret, com si la daga no hagués tingut una mà que l'hagués empunyat. Aquest és el costat fosc del pactisme. Tampoc l'assemblea de nobles presidida pel bisbe Berenguer de Vic va fer gaire més; hi era present Gelabert Udalard al costat de la major part dels nobles de la regió. Van acordar concedir la tutoria del fill del comte assassinat a la seva àvia paterna Sança, casada amb Guillem Ramon, comte de Cerdanya. El pacte encara no s'havia tancat perquè els de "l'altra banda", els partidaris de Berenguer Ramon II, no estaven disposats a signar-lo mentre la vídua no fos a Barcelona. La sortida de Mahalta és una victòria dels insurgents, dels assassins, l'únic punt en què, pel que sembla, estaven d'acord un bàndol i l'altre: l'obligació de contraure matrimoni amb Eimeric de Narbona. Així es va arribar a la reunió del 18 de juny de 1086 sota els auspicis del bisbe de Vic i els Cabrera. Hi van ser gairebé tots. No hi va participar Gelabert Udalard, que no va voler involucrar-s'hi, ni tampoc Ricard Guillem, que romania en silenci al seu refugi de Vespella. Allà es va decidir una espècie de govern compartit entre els tutors del nen i Berenguer Ramon II. Per a la majoria dels nobles la crisi acabava allà. Era el moment de preocupar-se per l'economia i de tenir en compte el desafiament del Cid a la frontera. Davant del perill, el 6 de juny de 1089 Berenguer Ramon II i el recalcitant

Bernat Guillem de Queralt *intervinientibus bonis hominibus ad concordiam veniunt*.⁸

UNA DAMA PER AL VESCOMTE

Quan el vescomte Gelabert Udalard recorria les seves terres amb els seus homes més fidels (ningú no s'atrevia a anar pels camins sense un seguici fort), intentava, a més a més, distreure l'esperit de les nefastes notícies que arribaven a la ciutat de Barcelona, de trobar dona. Al final va contreure matrimoni amb Ermessenda, que l'acompanya en una donació al monestir de Montserrat pel setembre de 1090.⁹ Va ser el primer dels nombrosos actes que van fer plegats. Però ¿qui era aquesta Ermessenda? ¿Qui eren els seus pares? ¿A quin llinatge pertanyia? No en conec els detalls, però almenys em satisfà saber-ne el nom ja que algun genealogista modern ha casat el vescomte Gelabert amb una dona anomenada Rolanda de la qual no tenim cap notícia documental. Ara per ara, poca cosa més podem saber-ne; la sospita que sigui una dona de la nissaga dels Castellvell de la Marca (Rosanes) no la veig pas clara, i això és greu si tenim en compte la influència que Ermessenda tindrà sobre els fills.

UN SANT MARTÍ SARROCA UNA ALTRA VEGADA

La proposta de la reunió del 18 de juny de 1086 va ser acceptada per altres membres rellevants del clan dels vescomtes de Barcelona. En especial, per Arnau Mir de Sant Martí, el fill petit de Mir Geribert, que va acceptar que Berenguer Ramon *donet ei potestatem* sobre els castells d'Eramprunyà i Olèrdola *quem habuit et tenuit pro Reimundo Berengarii comite, fratre eius*.¹⁰ Ignoro els arguments que va fer servir Berenguer Ramon II per convèncer Arnau, un home amb un caràcter semblant al del seu pare, poc amic dels tripijocs i gens deslleial. L'acord del novembre de 1090 és molt valuós perquè revela l'actitud adoptada pels nobles davant l'assassinat de Ramon Berenguer II. Si al final un dels seus homes de confiança, un amic, accepta el pacte amb el responsable del seu assassinat, què no farien els altres, no tan implicats emocionalment com Arnau Mir de Sant Martí. Aquest

8. ACA, perg. Berenguer Ramon II, núm. 59.

9. AAM, perg. Sant Benet de Bages, núm. 164. Documents, 149.

10. ACA, perg. Berenguer Ramon II, núm. 61. Documents, 150.

gest segur que no va agradar gaire a Gelabert Udalard i va ser a la llarga un motiu del distanciament definitiu entre les dues branques dels vescomtes de Barcelona.

L'ESTRANYA HISTÒRIA DE BERNAT UDALARD

Bernat Udalard va ser el segon fill del matrimoni dels vescomtes Udalard i Guisla. No he pogut esbrinar l'any que va néixer. El 1080 signa amb la resta dels germans la donació que els seus pares van fer del llegat d'Ingilberga al monestir de Sant Benet de Bages. Aleshores ja devia fer temps que s'havia casat amb una dama anomenada Persèdia, amb qui en 1078 compra al bisbe Umbert una *domum vetulam* a la ciutat de Barcelona.¹¹ Van tenir una filla anomenada Adelaida. ¿Qui era Persèdia? Miraré de fixar la identitat de la muller de Bernat Udalard a través del testimoni de la seva filla Adelaida.

Començaré amb una dada reveladora. Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II

gratia Dei Barchinonensium comites marchiones pariter
in unum donadores sumus tibi Adaledi femine consubrine
nostre ... domos nostras proprias ... que habimus intra muros
Barchinone urbis non longe ab ipsa canonica.¹²

Retinguem el concepte *consubrina* que en aquells anys es referia a una cosina germana. Si els comtes Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II eren cosins germans d'Adelaida, hem de fer-nos la següent pregunta: ¿com s'estableix aquest parentiu? Només tenim dues possibilitats. La primera, que Persèdia fos germana del comte Ramon Berenguer II, de manera que la seva filla pogués ser cosina germana dels fills del comte; exactament seria cosina creuada matrilateral. La segona possibilitat és que Persèdia fos germana de la comtessa Almodis, de manera que els seus fills serien cosins germans de la filla de la seva germana, exactament cosins paral·lels matrilaterals. No hi ha sinó aquestes dues possibilitats. I, de tot això, sorgeix una pregunta encara més difícil. ¿Va ser Persèdia filla de Berenguer Ramon I? I si va ser així, ¿qui era la seva mare? ¿Potser Sança, la seva primera muller, o Guisla, la segona, de tal manera que es casaria amb el seu germanastre? O simplement era d'una filla tinguda fora del

11. ACB, *Diversorum B*, 1423. Documents, 140.

12. ACB, *LA*, vol. I, fol. 235r, núm. 636. Documents, 141.

matrimoni. Si el parentiu ve d'Almodis, ¿com és que no hem sabut fins ara que Almodis va arribar a Barcelona en companyia d'una dama anomenada Persèdia?

S'haurien de resoldre aquests dubtes, però de moment no sé com. Una altra qüestió que presenta dificultats importants és identificar el primer marit de Persèdia ja que sabem, també gràcies al testament de la filla, que Adelaida parla de *filius matris mee*, indicant així que és un fill anterior al matrimoni amb Bernat Udalard, atès que més endavant, quan parla del seu germà fa servir la fórmula habitual: *fratri meo Berengari*. Conèixer la identitat de Persèdia ens aclariria molts aspectes de les relacions de parentiu del llinatge dels vescomtes, i acabaria amb un equívoc autoalimentat amb el pas del temps que convertit el matrimoni de Persèdia i Bernat Udalard (una dama procedent de l'alta aristocràcia i un home del llinatge dels vescomtes) en els genuïns representants de l'artesanat barceloní dels segles XI i XII.¹³ No cal dir que la complexitat social de Barcelona es mostra sempre reticent a aquesta mena d'observacions de caràcter sociològic. El que és imprescindible observar, en canvi, és que Bernat Udalard i la seva muller Persèdia, malgrat els orígens, es van educar en una atmosfera procliu al benefici, que fusionava la tradició dels *laboratores* urbans amb els ideals polítics europeus, i que sigui quina sigui la identitat de Persèdia, la seva naturalesa complexa i peculiar mai no pot ser rebaixada a la vulgaritat de fer-ne la muller d'un artesà anònim.

El 28 de març de 1095, Bernat Udalard i la seva muller Persèdia lliuren a Adelaida i al seu marit, Martí Petit, una

peciam terre nostre proprie, quam habimus in territorio Barchinonis, in termino de ipsa Olivera ... et omnes operatorios nostros similiter cum ipso furno, quam habemus infra moenia urbis Barchinone, in lloco vocitato Monte Taber, de ipso pinaculo nostro solarario usque ad portam Palacii Comitalli..., propietat que li havien venut els comtes Berenguer Ramon II i Ramon Berenguer II.¹⁴ Tres anys després els cedeix una casa a la ciutat.¹⁵

13. La idea la va avançar Balari a *Orígenes Històrics* (t. II, p. 674 i s.) en un dels seus habituals ímpetus de la màquina d'escriure, i després la va certificar P. BONNASSIE, *La Catalogne du milieu du x siècle à la fin du xi siècle*. Tolosa de Llenguadoc, 1975, en una de les seves característiques deduccions en l'ordenació de les fitxes (vol. II, p. 855) que utilitza el seu cas com un exemple de l'artesanat urbà.

14. ACB, LA, vol. I, núm. 399. Documents, 154.

15. ACB, LA, vol. I, fol. 65r-v, núm. 139. Documents, 155.

Bernat Udaldard va enviduar a finals de 1098 o començaments de 1099. No va deixar el llit buit gaire temps. El 31 d'agost de 1100 lliura a la seva nova dona anomenada Eg 400 mancusos d'or que, segons la llei gòtica, *convenit dare ad diem nupciales tue per tuum sponsalicium...*¹⁶ Aquest alt "preu per la núvia" potser ha d'explicar-se per la diferència d'edat entre tots dos, ja que Bernat ja devia ser un home madur, si no el volem anomenar vell, i tot fa creure que Eg era molt més jove, potser procedent d'un origen humil. És temptador veure en aquests primers sponsalícis el començament del que més tard serà anomenat "el complex de Griselda".

En desenvolupar l'esponsalici, la societat barcelonina del segle XII busca fer decreïxer el protagonisme de les dones. Un efecte potser indesitjat del qual, tanmateix, els homes es feliciten. Inútilment s'intentarà idealitzar la dama si el paper polític va cap al *deterior*. Mentre aquestes coses s'esdevenen en la vida privada d'alguns membres del llinatge dels vescomtes, la història canviava de pressa, fins al punt de fer-los caure en un anacronisme insípid. Vegem com va ser.

RECONeixEMENT

El 28 d'agost de 1101 Ramon Berenguer III *comes et marchio* ven a Guerau Borrell unes cases als Arcs Antics. L'ocasió li permet reunir en aquest senzill acte (senzill és un dir ja que el preu de la compra és de trenta-vuit unces d'or, una bona quantitat aleshores) tots els seus amics i col·laboradors, els homes que havien aconseguit superar la crisi política creada a Barcelona després de l'assassinat del seu pare. Serà una de les últimes vegades que veiem Gelabert Udaldard signar com a testimoni d'una operació del comte en primer lloc amb tota la pompa que potser mereixia: *Guislabertus Udaldardo vicecomes*. Després d'ell tenim Ramon Renard, Deudat, Albert Bernat, *vicarius*, el senescal Guillem Ramon, Ricard Guillem i Berenguer Bernat. La fama de què gaudeixen tots aquests individus no és la glòria, és el reconeixement per la feina ben feta. No hi havia res que els agradés més a aquests homes. Tots ells busquen l'equilibri de la reputació i no el desequilibri de la glòria que,

---

16. ACB, LA, vol. I, fol. 45r-v, núm. 96. Documents, 156. Sobre aquest document excel·lent el comentari de S. P. BENSCH, *Barcelona i els seus dirigents*, Barcelona. Proa, 2000, p. 240.

tot sovint, esdevé orgull desmesurat. L'honestedat és el fonament d'una moral que aquests servidors públics adopten dels *cives*. És la clau d'un futur que promet. Els testimonis que ens informen d'aquest canvi continuen essent documents que ens parlen de les operacions econòmiques a la ciutat. Però el segle pressiona els nobles a prendre una decisió sobre el món de la frontera.

La mala fortuna ve darrere de la bona

LA JORNADA FATAL DE 1108

Un perill insinuant i amenaçador sotja Barcelona mentre molts homes i moltes dones anhelan marxar a Jerusalem. Potser podria pensar-se que parlo d'aquest desig de les dones a què fa referència una determinada historiografia moderna, però en realitat és que l'any 1108 s'esdevé un fet significatiu en la implicació de les dones a la croada. És el testimoni d'Adelaida, senyora de la Roca, qui la primavera d'aquell any fa testament perquè, tal i com diu el document, *in exercitum Domini Sabbaoth Jherusalem tendere cupiens*.¹ Potser es referia a l'expedició d'una altra dama de la regió, la comtessa Elvira de Tolosa de Llenguadoc, que buscava ajut per al setge de Trípoli, un senyoriu que pertanyia al seu fill Alfons-Jordà. No seguiré aquesta història que, ara per ara, s'allunya de les preocupacions del llinatge dels vescomtes de Barcelona, ni m'interessaré pel que va sentir la senyora de la Roca quan va tornar al cap d'uns anys a la seva terra. M'estimo més aprofundir en la situació que es vivia a la frontera. En els documents de 1108 es fa referència a un sentiment amarg sobre el perill d'un imminent atac dels almoràvits, senyors de la regió després de la conquesta de València i de la mort del Cid. Aquest sentiment es va convertir en el presagi d'un destí incert quan es va saber que un poderós exèrcit s'encaminava cap al Penedès.

Un document de l'antic arxiu de la batllia general de Catalunya publicada per Marca ens informa sobre l'atac tal i com ho hauria

---

1. ACB, LA, vol. I, doc. 87.

fet una crònica.² Aquest document, com alguns altres conservats als arxius, relata una expedició almoràvit al territori que l'autor anomena *partes nostræ patriæ scilicet Penitense*. Fragment que hem de llegir com aquella part de la pàtria (catalana) que era el Penedès. L'autor pretenia reflectir un sentiment de col·lectivitat enfront de la invasió que va comportar, entre altres flagells, la destrucció de

ecclesias, loca quoque sancta prophanantes, non minimas Christianorum strages ediderunt; ... incenderunt totam terram Penitensen usque ad castellum Gelida, et multos ferro necando ac milia milium hominum captivando.

Més greu fou l'atac que va patir el castell d'Olèrdola on *multis ibi hominum peremptis, et innumerabiles ductis captivis*. El document també vol mostrar el responsable de la reacció contra aquesta perillosa invasió. El comte Ramon Berenguer III va capitanejar-la *cum consilio Raimundi Barchinonensis pontificis* al costat d'alguns nobles homes de la regió, al capdavant dels quals hi havia Jordà, *vicarius* del castell d'Olèrdola, al costat dels seus castellans.

La història de vegades és curiosa. El nét de Mir Geribert es posa al costat del comte per defensar el Penedès. Ramon Berenguer III s'adona de l'estat ruïnós del castell i que, segons l'autor del document, va ser *destructum per infestatione paganorum*. Una mentida pietosa. És preferible responsabilitzar els musulmans del deteriorament de la fortalesa que no pas la mala política de l'avi del comte. En tot cas, Ramon Berenguer III facilita tots els mitjans per a la restauració del castell d'Olèrdola i indica que els *milites qui ibi habitaverunt et castellum defenderint, habeant homines suos libres et solide sine omne impedimento...* La restauració es fa per iniciativa del comte, ja que s'entén que és una prerrogativa que li pertany. Jordà de Sant Martí se sent feliç en recuperar d'aquesta manera les possessions que havien pertangut als seus avantpassats.

En el rerefons dels esdeveniments narrats al document hi trobem les sospites, un vast territori del possible que, de vegades, és l'única manera de conèixer les entranyes d'un esdeveniment. La història dels vescomtes arriba immediatament després d'aquest atac almoràvit al lloc abismal, allunyat de qualsevol comprovació empírica, on es forgen les llegendes. ¿Què va torbar poderosament, un cop més, la ment de Gelabert Udalard que tenia la peculiaritat

2. P. DE MARCA, *Marca Hispanica*, cit., doc. CCCLX, cols. 1232-1233.

de fer recapitular en cadascun dels seus gestos tota la crònica del seu país? ¿Potser la pèrdua del fill primogènit? Va ser segurament en aquell atac, però no en tenim proves. Les he buscades pertot arreu. Inútilment. Volia conèixer les circumstàncies de la presó d'un jove, el nom del qual desapareix en el mateix moment que és fet presoner. Un jove que, sorprenent tothom, torna del captiveri. Era un fet excepcional en aquells anys. No té res a veure amb el que li havia passat al seu cèlebre avantpassat, el vescomte Udalard, que va tornar d'una presó de Còrdova després del saqueig de Barcelona dut a terme per Almansor. Aquesta vegada era un adolescent, gairebé un infant, i el més segur és que hagués estat educat en l'islam; de fet va ser així, però això no va impedir que el noi tornés. "El que retorna", és a dir, Reverter: el nom del futur vescomte de Barcelona.³ Ja tindrem ocasió de parlar-ne en el pròxim capítol.

Ara, centrem-nos en la reacció de Gelabert Udalard davant dels greus esdeveniments que van començar amb la ruïna de la família. No es va fixar en els canvis de la història; i això sempre és un risc.

BUSCAR UN SENTIT

Quan el vescomte Gelabert Udalard va saber que les seves terres de la frontera havien estat arrasades potser va perdre el seny i va pensar (tenim poderoses raons per sospitar-ho) que, en certa manera, el món ja no tenia sentit. Tenia altres terres, però no era el mateix. Hi havia una manera d'intentar recobrar el terreny perdut: la repetició dels acords entre els comtes de Barcelona i la seva família, insistir en el que havien fet Udalard i Ramon Borrell, o Udalard Bernat i Ramon Berenguer I, és a dir recórrer a una *convenientia*. És el que va fer el 26 de setembre de 1110.⁴ Tenia més o menys cinquanta anys i la pressa el consumia. Havia intentat aquest acord una vegada i una altra, febrilment, i sense èxit perquè Ramon Berenguer III tenia altres preocupacions de caràcter personal: s'havia quedat vidu amb la mort de la seva dona Maria, la filla del Cid, i cercava nova muller.

---

3. La primera vegada que apareix amb aquest nom és en un document datat el 15 de març de 1113 (Idus Marcia V regni Ledovici regis), una donació del comte Ramon Berenguer III al vescomte Bernat Amat i a la seva muller Almodis, conservat a l'arxiu ducal de Cardona, lligall 158, núm. 75.

4. ACA, perg. Ramon Berenguer III, núm. 132. Documents, 158.

Aquest important document va ser escrit per l'insigne Renallo, gramàtic de Barcelona, que ja havia demostrat els seus grans dots d'escriptor.⁵ Sabia emprar les paraules adequades per a les finalitats que s'havien d'assolir. Utilitzava la retòrica com una arma política. Gelabert no va fer cabal de les subtiletes del document que va signar, potser no s'adonava dels canvis que s'havien produït amb el desenvolupament de les escoles urbanes, o mai no va malpensar del comte. Fos com fos, el cas és que la *convenientia* té massa elements que van ordir la seva ruïna. D'entrada, es perceben alguns rastres dels costums i de la moral d'un altre temps. Primer trobem les fórmules inicials, tot i que el concepte *fideliter* està afermat amb el concepte *sinceriter*, maneres de fer de Renallo. Els acords sobre els castells Vell i Nou de la ciutat de Barcelona eren molt antics, però no passava el mateix amb les clàusules que es van fixar en aquell moment. Fa la sensació que Ramon Berenguer III reté moltes coses per a ell mateix. És sever en el seu sentit de la sobirania comtal. Però les coses comencen a prendre forma quan Gelabert és exhortat a comptar amb el comte quan hagi de nomenar el substitut del castlà del vell castell vescomtal de Barcelona; una mesura necessària, si tenim en compte la importància que tenia en el control del mercat i dels impostos urbans, que s'adopta mitjançant un acord que diu així:

Et si ille castellanus obierit, aut aliquo modo perdidit tam dictum castrum vicecomitale, convenit predictus Gelabertus iam dicto comiti ut similiter mittat ibi alium castellanum, alium vel alios, cum consilio et voluntate eius vel de illo filio eius qui tenuit Barchinonam post illius mortem.

Aquestes clàusules obrien el camí perquè es perdessin, per via legal, els vells castells de la família, una cosa que el comte desitjava vivament. L'autonomia a l'hora d'exercir el control fiscal quedava totalment diluïda en acceptar que ell *non retineat censum vel usaticum aliud in predicto castro nisi qualis fuit in vita Raimundi Borrelli comitis et proavi iam dicti Gelaberti...* Això no obstant, la part més greu venia al final. Renallo es va permetre anotar que la conveniència també era extensible a la *comitissa quam predictus comes habebit in uxorem*, fent notar que el vescomte ja no tenia cap dret a intervenir en la vida matrimonial del comte,

---

5. F. FITA, "Renallo gramático", *Boletín de la Real Academia de la Historia*, p. 40-53.

el més segur era que fos una dona de terres alienes. Noto aquí un eco del que el bisbe Iu de Chartres s'esforçava a fer admetre als nobles del seu temps. El matrimoni era un afer molt seriós que havia de ser considerat pels homes de l'Església. Ells saben mostrar el camí de l'amor entre els esposos. Res a veure amb les velles aliances entre clans, amb tendència a contraure matrimoni entre cosins. L'atenció a aquestes qüestions domèstiques potser va fer que el vescomte romangués desconcertat i no va llegir bé una de les darreres clàusules que, tanmateix, va signar, com totes les altres. Aquesta clàusula diu així:

Et predictus comes super predictas conveniencias, comendat predictum castrum Vetulum vicecomitale iam dicto Gelaberto, et donat ei, per fevum, ipsum vececomitatum Barchinonam et ipsum fevum de iam dicto castro, sicut avus et proavus iam dicti Gelaberti ipsum fevum tenuit per comitem.

Renallo vol que el poder del comte sigui ostensible, passa ràpidament per sobre del ritu de la infeudació, també ho fa en el cas de la memòria de la família, com qui escriu una cosa rutinària. Són refinaments de gramàtic. En aquella època, no tothom és capaç d'entendre'ls. Per descomptat, el vescomte Gelabert Udaldard no els va capir. En primer lloc, no va adonar-se que en els temps del seu besavi Udaldard no hi havia feus, que eren posteriors; tampoc sembla que s'adoni que el seu avi Bernat mai no va ser vescomte i que l'herència del besavi va passar al seu pare Udaldard Bernat a través del bisbe Gelabert.

Igualment ràpida és l'al·lusió a la cessió dels castells un cop el vescomte hagi mort. S'insisteix en el to personal de l'acord per tal de consolidar-lo amb el jurament de fidelitat, una peça clau en el pla del comte per aconseguir que aquestes propietats passin als seus hereus, siguin els que siguin, és a dir, als que, tal com es diu expressament, *dimeseris in tuo testamentum vel in tuis verbis per Deum et hec sancta*.⁶

ACORDS, CONFLICTES I LITIGIS

A finals de 1110, la situació econòmica començava a redreçar-se i amb aquesta bonança semblava que arribava un període de calma política. El nou matrimoni del comte amb Dolça de

6. ACA, perg. Ramon Berenguer III, núm. 131. Documents, 159.

Provença assegurava la creació d'un front marítim que facilitaria l'exportació dels productes elaborats a la ciutat, especialment el vi. Ramon Berenguer III va buscar aliats entre els nobles de la seva generació. El més amantat va ser Jordà de Sant Martí, fill i hereu d'Arnau Mir, nét de Mir Geribert, un home molt diferent del seu avi, que el 30 de novembre de 1112 aconseguia un acord (*convenientia*) amb els comtes Ramon Berenguer i Dolça davant l'atenta mirada del seu "cosí" el vescomte Gelabert Udalard, que signa com a primer testimoni ja que cal, sobretot, establir alguns drets que el cap de la família vescomtal sempre s'havia reservat. El punt delicat diu així:

De castro vero Barchinonensi super portam merchatalem quod vocant Castellum Vetus convenio ego, prenomminatus Iordanus, vobis, prescripto comiti et prefatre comitisse, dare et facere omnes convenientias et potestades de me et de castellanis ipsius castelli quas convenit et fecit olim vicecomes prefate civitatis Barchinone Raimundo Berengarii comite et Almodis comitisse, avis tuis, sicut scriptum est in convenientis quas prefatus vicecomes fecit illis et manu propria firmavit et in sacramentalis que illis fecit et iuravit.⁷

El canvi de responsable del castell Vell de la ciutat i dels drets del mercat no va ser ben rebut entre els castellans i els veguers. Per cap d'any la situació va esdevenir realment confusa, i el que sabem és un pàl·lid reflex del que realment deuria passar. Era un conflicte de competències, però alhora també de sobirania sobre els portatges i altres drets de la duana. El cas és que la *inimicitia* de Berenguer Ramon, veguer del castell Vell de Barcelona, amb Ramon Berenguer III va ser tan rellevant que el comte no va tenir més remei que cridar-lo a capítol. L'indòmit veguer s'hi va negar, i això va provocar una àrdua reacció de Ramon Berenguer III que l'escrivà anota acuradament perquè en aquelles línies es palesa una nova concepció del poder públic:

Deinde, quia ipse Berengarius noluit venire ad iusticiam per ipsum comitem filiis Arberti, qui fuerat vicarius ipsius castri, expulit Berengarium de ipsa honore et dedit illum Raimundo Renardi et Guillelmo, fratri eius, qui agebant causam pro filiis Arberti, et propter hoc Berengarius et sui forifererunt multum comiti.

7. ACA, perg. Ramon Berenguer III, núm. 159. Documents, 160.

¿Per què Berenguer Ramon es va resistir a les exigències del comte? ¿Potser esperava un gest de Gelabert Udaldar? ¿Per què no va intervenir en aquest afer el vescomte? ¿Ja donava per perduda la seva antiga sobirania sobre el castell Vell i sobre els portatges urbans? La realitat és que el comte va actuar amb contundència: *Comes vero pro tanta iniuria sibi illata, cepit eos guerreiare et cogere ut ad iusticiam venirent*. Al final Berenguer Ramon es va haver de rendir davant de l'evidència. El poder del comte era inqüestionable, el vescomte Gelabert Udaldar no l'ajudaria, pou motiu perquè ell i els seus amics *videntes quia non possent suffere guerram comitis, miserunt se in potestatem eius et diffinierunt illis et suis omnes querimonias suas et homninio et sacramento sicut ipse mandavit*. La història, tanmateix, va acabar bé per a ambdues parts. Un final felïç ja que Ramon Berenguer III, en comprovar el *bonum servicium et fidelitatem* del díscol Berenguer Ramon, no només li perdona la seva anterior actitud, sinó que el confirma en el càrrec i li ofereix

totos usaticos novos quod ipse comes constituerat in Barchinona, videlicet, de flechariis, tabernas et de vendicione de Blas ad ipsam pilam et de vendicione bestiarium vivarum sive mortuarum et de aliis usaticis novis quod ipse comes misit in ipso merchato.

Enmig d'aquesta crisi política va aparèixer un jove aspirant a la seu episcopal que comptava amb el suport del comte i de molts clergues, els quals, probablement, l'havien animat perquè emprengués l'aventura. L'aspirant es deia Oleguer, abat de Sant Ruf. Però el conflicte va tenir un cèlebre damnificat, Bernat Ramon. Les proves que l'implicaven en la sedició no eren clares, i hi va haver malestar per la manera com havia estat tractat un home de la seva categoria i de la seva edat. Bernat Ramon era una figura central en el debat ciutadà, els comentaris que se'n feien eren alhora un discurs polític sobre el futur de Barcelona. El personatge que coneixem a través del testimoni de la seva vídua Ermengarda, demanant diners per treure'l de la presó, és una figura tràgica, un dirigent del patriciat urbà assetjat per les autoritats públiques, un home amb un passat gloriós arruïnat per l'esquerda que s'havia obert entre la necessitat política del comte de Barcelona i la seva pròpia consciència. Però per fer del vell *dives* barceloní el personatge d'una intriga caldria inventar una bona part de la història.

En la vida real, Bernat Ramon era un emprenedor agrícola que havia fet la seva fortuna a l'escalf del creixement econòmic de la ciutat durant la segona meitat del segle XI. Bernat Ramon va estrènyer la seva relació amb la família dels vescomtes de Barcelona en temps d'Udalard Bernat i Guisla, amb els quals va fer alguns negocis. La filla de Bernat Ramon va casar-se amb Ricard Guillem, el gran protagonista de la vida econòmica barcelonina d'aquells temps. Res no feia pensar, per tant, que al final de la seva vida donés suport a la sedició. ¿Per què ho va fer? Atesa la impossibilitat de respondre a aquesta pregunta cal fer-ne una altra. ¿Què és el que estava en joc durant la crisi de 1113?

Ramon Berenguer III estava convençut que Bernat Ramon no era un sediciós, però li calia un càstig d'aquella mena per convèncer els castlans i els veguers dels castells del caràcter irreversible de la substitució del vescomte Gelabert Udalard al capdavant del castell Vell de la ciutat, que era tant com dir que els portatges, lleudes i altres impostos serien decisius en la consolidació econòmica de l'Estat. La presència d'oficials de rang menor en el control d'aquesta fortalesa mostrava l'objectiu polític.⁸

UN ALTRE ATAC

En 1115, els almoràvits van dur a terme una campanya de càstig. Dues columnes van dirigir-se a Barcelona, la primera, sota les ordres de Muḥammad ibn al-Hādjdj, va saquejar les terres compreses entre Cervera i Lleida i es va retirar sense gairebé cap baixa pels Monegres en direcció a Saragossa; la segona columna, procedent de Múrcia i València, al capdavant de la qual hi havia Ibn 'A'īša, es va dirigir per la Via Augusta cap al riu Llobregat. El vescomte de Barcelona es va disposar a defensar les seves terres des del castell de la Guàrdia ja que els almoràvits havien saquejat Gelida i el castell d'Olèrdola.

¿On va ser la batalla? Es parla del Congost, un pas estret proper a la vila de Martorell, com l'indret escollit pel vescomte i el seu fill però les fonts àrabs denominen el combat com "la batalla d'*al-Burī*", és a dir, "la batalla del port". ¿Quin és aquest port? ¿Potser el castell del Port propietat dels vescomtes de Barcelona? Sembla versemblant que Gelabert Udalard encaminés els almoràvits

---

8. Cf. E. DUFOURO, J. GAUTIER DALCHÉ, *Histoire économique et sociale de l'Espagne Chrétienne au Moyen Age*. París, Armand Colin, 1976, p. 104-105.

cap a les muralles d'aquest castell i els hi fes front. Fos com fos, una cosa és segura: la derrota de Muḥammad ibn al-Hādīdj.

ARSINDA, MULLER DE GUILLEM RAMON

Fet presoner Bernat Ramon, mort en combat el seu fill gran, casada la seva filla Arsenda amb algú anomenat Bartomeu, el vescomte Gelabert Udalard va caure en una profunda accídia. Perdut l'interès per tot, lliura el castell de Collbató a la filla i al seu marit, com qui s'enretira de la política. De fet va ser així. Cada vegada intervé menys a la ciutat, i el poc que se'n sap en aquests anys fa referència a la seva vida d'hisendat agrícola a la Guàrdia de Montserrat. No trigà gaire a esdevenir una ombra del que havien estat els seus avantpassats. La presència més intensa del vescomte es troba, doncs, en el silenci de les fonts. Poc abans de morir va voler, tanmateix, presentar un darrer combat contra la desídia i el fracàs. Aquest combat el lliga a la sort de la seva filla Arsenda, potser vídua del seu primer marit o simplement divorciada.

El 30 d'abril de 1125 Gelabert Udalard fa una donació a la seva filla Arsenda i al seu marit (*viro suo*) Guillem Ramon, un home procedent d'una família de vassalls vinculats al *Castro Vetulo* de la ciutat de Barcelona de *omnes domos*.⁹ En destacaré alguns detalls. Se cita la filla en primer lloc, per respecte a l'estatus i a la sang, no hi ha res que indiqui que les dones estan sotmeses als seus marits com sovint se sol afirmar. No en aquest cas, ni en molts d'altres que afecten aquesta família i moltes d'altres de Barcelona. La donació és part del ritual d'acceptació del marit a la bona societat ja que el vescomte els regala unes cases i uns obradors dins dels murs de la ciutat (*infra moeniam*), prop del call i de la seu episcopal, al costat mateix de la casa de l'influent Guillem Bernat, "moneder". Hem d'advertir que les propietats procedien dels avantpassats i se suggereix que han de ser per als seus hereus. En efecte, aquest era l'ordre hereditari a les famílies nobles. Un cop barrejades les sangs del llinatge dels vescomtes amb el llinatge dels castlans del castell Vell de la ciutat, s'havia d'esperar a la següent generació perquè l'aliança donés els seus fruits, en el moment que els fills d'Arsenda fossin criats a la casa del seu oncle matern, el vescomte de Barcelona, on van aprendre

9. ACA, perg. Ramon Berenguer III, núm. 269. Documents, 166

les normes de la família. L'única condició era que Arsenda, la germana del nou vescomte, la mare dels nois, havia de viure prou temps per aconseguir que el seu germà pogués concedir una de les seves filles en matrimoni a un dels seus fills. Aquest va ser el cas i una vegada més es va plantejar l'oportunitat d'un matrimoni entre cosins creuats matrilineals.

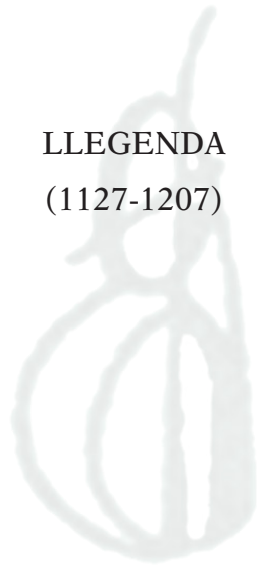
Gelabert Udalard no era aliè a aquestes possibilitats tot i que era conscient que mai no les veuria. Després de la cessió de les terres es prepara per ben morir. Es penedeix dels pecats, fossin els que fossin, a la manera tradicional, el de les àvies, mitjançant una donació al monestir de Sant Cugat d'un *alodium proprium et franchum in suburbio Barchinone, iuxta murum et portam ipsius civitatis, scilicet clibarium sive furnum* que havia pertangut des de sempre als vescomtes de Barcelona.¹⁰ El regal com a contrapartida a la mort. La clau que obre les portes del paradís. Un gest adient per a la grolleria de l'època. No tenim més notícies del vescomte. Segurament va morir poc després. Una vida tan discreta com dissortada. Havia heretat un gran títol i un immens patrimoni. El títol s'empraria cada cop menys; el patrimoni havia estat malbaratat.

En quedava el castell de la Guàrdia de Montserrat. Ben poca cosa si el comparem amb el que van arribar a acumular el bisbe Guislabert o Udalard Bernat. Però aquells eren uns altres temps, i ara el comte Ramon Berenguer III estava a punt de culminar l'empresa de construir un Estat de la variada herència de comtats i propietats que havia rebut dels seus avantpassats. Aquesta era la diferència entre el vescomte i el comte, l'un va viure sempre pensant en el passat, l'altre només tenia la mirada posada en el futur. Un profund canvi estava a punt de produir-se a la ciutat de Barcelona i, per primera vegada, a Catalunya: un nom que a partir d'ara apareix vinculat a les gestes militars del comte. La manera d'abordar aquest canvi dóna pas a una nova època en la història de la família dels vescomtes. Pocs haurien pensat al començament que aquesta seria la darrera etapa d'una llarga saga d'homes altius i somniadors. L'orgull costa ben car.

---

10. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 298v-299r. Documents, 167.

LLEGENDA
(1127-1207)

FUNDACIÓ

NOGUERA

Un vescomte anomenat Reverter

LA GUERRA I LA CROADA

La guerra i la croada troben el seu intèrpret en les accions del vescomte Reverter, tot i que els comtes de Barcelona que van governar el país als anys que ell va viure-hi, Ramon Berenguer III i Ramon Berenguer IV, adopten amb ufanosa vanitat un gest de superioritat a l'hora de valorar ambdós fenòmens. Els bisbes seguien negant la guerra excepte per a les figures èpiques com Roland però cada cop parlaven més de croada. El sermó teològic es barrejava tot sovint amb les ambicions dels cavallers, amb les necessitats econòmiques dels patricis urbans, amb els escrits d'homes com el gramàtic barceloní Renallo o el poeta pisà que va ser capaç de posar en vers la conquesta de Mallorca. La glòria de la presa de València pel Cid, les delícies de les conquestes militars i els rumors de la victòria de Jerusalem van allotjar-se entre les parets de les mansions dels vells *cives barcinonenses* i dels seus amics, els nobles que cercaven un cognom patrimonial a qualsevol preu.

L'aparició de la croada com a subjecte històric s'esdevé amb la generació de Reverter. Com si abans, realment, la guerra no hagués donat aquestes emocions que ara s'assaborien com un gest de pietat. És el primer senyal de la definitiva ruptura entre Orient i Occident; i aquesta ruptura va unida, fatalment, a la pretensió per part de Reverter d'experimentar la veritat de tots dos mons, el que li és propi per naixença i el que és seu per convicció. Aquest és el destret en què es troben totes les raons de la seva estranya vida, tots els reclams a l'honor (que són intents d'aturar la història), totes les exigències de la paraula donada, totes les cartes que va arribar a escriure. El nou pensament de l'època es va veure reduït

a un punt, convertir el passat en matèria de la memòria, com va fer Fulkel Réchin, i l'única manera de tirar endavant és mitjançant l'acció a partir de la qual s'ha de valorar el món que sorgeix d'un xoc entre dues civilitzacions cada vegada més dissemblants, la cristiandat llatina i l'islam. Reverter arriba a suposar que l'acció més convincent serà la més eficaç, i que la més eficaç serà la més convincent. Per això sempre va creure que el seu destí estava lligat a Marràqueix més que no pas a Barcelona.

La primavera de 1120, Alfons el Bataller va demanar ajut a Guillem d'Aquitània, el de les cançons. Tenia la intenció de travessar l'Ebre i assetjar Calataiud i Daroca, un projecte ambiciós que completava la conquesta de Saragossa dos anys abans (18 de desembre de 1118). A tots els nobles d'Aragó els va semblar lògica aquesta crida al gran príncep de l'altra banda dels Pirineus. Es va recórrer a tots els mitjans per difondre el grandíssim aparat de guerra que es feia; això va commoure l'ànim de Reverter i el desig de veure's en una empresa com aquella; i encara que en un primer moment va pensar a participar-hi, no ho va fer, intuïnt que el seu destí era al costat dels atacats i no al dels atacants.

El duc Guillem va reunir sis-cents *homines* a cavall, escollits entre els seus *companhos* i els seus feudataris, i uns quants més a peu. Va creuar la frontera prop de Jaca, va travessar les Cinco Villas i la Llitera, va entrar a Saragossa per continuar en direcció sud-oest. Va recórrer a cavall prop de mil kilòmetres des de Poitiers fins a les portes de Calataiud, ciutat que el rei d'Aragó estava assetjant. Alhora Ibrahim ibn Tā'yyāsht, un dels fills de Yūsuf ibn Tašhfin avançava a marxes forçades cap a la vall de l'Ebre amb un exèrcit compost de tropes regulars (*djund*) i voluntaris andalusins (*mutawwa'a*). Alfons i Guillem van aixecar el setge de Calataiud i van anar a trobar els almoràvits. Quan tot just havien deixat enrere Calamocha tots dos exèrcits es van trobar cara a cara. Aquell indret s'anomenava Cutanda i allí, el 18 de juny de 1120, es va dur a terme una batalla decisiva per a les relacions entre la cristiandat i l'islam. ¿On era Reverter aleshores?

QA'ID AL-RŪM

Uns mesos abans de la batalla de Cutanda, l'abril de 1120, Abū 'Abd Allāh Muḥammad ibn Tūmart, tot just abans de fer quaranta anys, propagava la doctrina almohade per la regió

de l'Atlas marroquí. Un exèrcit bereber electrizat per les seves paraules es va dirigir a Marràqueix. La ciutat d'Agadir, un indret estratègic, va ser ocupada: allà va redactar la majoria dels seus escrits cridant a una renovació de la vida espiritual. De camí cap a la seva ciutat nadiua d'Igilliz, Ibn Tūmart va recórrer totes les poblacions importants del territori occidental del Gran Atlas. Urika, Hintata, Gadmiwa i Massaggina, a més a més d'Agmat, on va passar algunes setmanes, encara que ignoro si va arribar a conèixer 'Abd Al-làh o si ja havia mort, algú va parlar-li de les *Memòries* de l'antic emir de Granada dipositades en una mesquita dels afores. Els mujahidins, amb l'ascetisme enfortit per la severitat dels ensenyaments d'Ibn Tūmart, repetien per valls i muntanyes de l'Atlas el mateix corrent de reforma religiosa realitzada uns anys enrere pels almoràvits.

El filòsof sevillà Mālik ibn Wuhayb, visir d'Alí ibn Yūs.suf, va abandonar prudentment el seu palau per refugiar-se a Marràqueix al costat de l'emir dels creients, un moment que va aprofitar per recomanar-li que "protegís el seu imperi contra aquell aventurer". No exagerava pas, les notícies de l'Atlas preocupaven tots aquells que romanien fidels al règim almoràvit, bé fos de cor, bé per interès, com era el cas dels mercaders jueus de Ceuta. Alí ibn Yūs.suf va actuar decididament, tal com tenia per costum. Va organitzar un exèrcit amb tropes del clan Lamtūna i d'una poderosa milícia cristiana (Hashām). La fortuna va voler que Alí escollís Reverter com a Qa'id al-Rūm de la tropa, un càrrec honorable.

L'autor anònim de la *Cronica Adefonsi imperatoris* ho explica d'una altra manera, d'acord amb l'esperit de la croada de mitjan segle XII quan es va redactar l'obra per a enaltir Berenguera, la muller catalana de l'autointitulat "emperador d'Espanya". L'aventura d'aquell vescomte català amic del seu pare i del seu germà sens dubte va captivar-la i, per aquest motiu, va insistir perquè s'oferís una versió heroica de l'estada de Reverter al Marroc: la versió d'un home captiu dels moros que tindrà una immensa transcendència en la literatura espanyola posterior (només cal pensar en el cèlebre episodi del *Quixot*). El relat segueix de ben a prop el tòpic platònic de cort. Ja se sap que el platonisme és una filosofia per a naufragis i captius. Vet aquí que un dia l'almirall Alí ibn Maimon, cap de l'armada almoràvit instal·lada a Cadis, va saquejar la costa catalana en una de les seves habituals ràtzies per la Mediterrània, entre els múltiples presoners hi havia un noble decurió de Barcelona anomenat Reverter, un home just i creient.

El van dur a Marràqueix on l'emir dels creients el va fer general del seu exèrcit un cop conegudes les mostres del seu valor. I, des d'aleshores, la seva fama va créixer entre els seus homes i els almoràvits fins a esdevenir una veritable llegenda.

El relat va incorporar-se al corpus cronístic castellà del segle XII, just abans d'iniciar-se la campanya contra Almeria (1147), ja que s'avenia perfectament amb la moral del cristianisme cistercenc, segons la qual un bon cristià havia de suportar coses terribles pel fet d'odiar l'enemic de la fe, el musulmà, si així n'aconseguia la desgràcia. Però aquesta moral encaixava força malament amb la història de Reverter, ja que tots els detalls que se'n coneixen ens presenten un home que té l'ocasió de tornar a la seva terra diverses vegades i que no ho fa per pròpia voluntat. És, per tant, una ingènua manipulació molt del gust de la societat europea de mitjan segle XII, en què individus com Reverter, o el Cid mateix, resultaven difícils d'entendre. Per a l'univers cistercenc, l'aventura del Marroc és excessivament estranya.

També Ibn Jaldūn va contribuir a difondre aquesta llegenda entre els seus nombrosos lectors del segle XIV, va anar fins i tot més enllà en la dramàtica versió del captiveri en terra de moros, ja que el va convertir en un màrtir de la religió cristiana i el va fer morir crucificat després de caure presoner dels almohades. Un sacrifici similar hauria commogut una societat com la catalana d'aquells anys, l'època dels pintors Lluís Borrassà i Bernat Martorell, procliu a la santificació de qualsevol testimoni de la fe. D'aquesta manera, tot el que Reverter hagués fet al Marroc va quedar sepultat per un tòpic fàcil d'entendre per tothom. La resta importava ben poc, o més aviat gens. La devoció i el misticisme gòtic van donar l'esquena a la història i a tot el que significava de comprensió dels aspectes humans de l'existència.

Una cosa és respectar un cronista medieval i una altra continuar acceptant aquestes idees sense la més petita crítica. I si això encara no s'ha fet és perquè la veritable història de Reverter al Marroc trenca amb alguns tòpics creats sobre aquesta època. No intento arruïnar cap reputació obtinguda a través d'una lectura esbiaixada del que va significar la guerra entre els almoràvits i els almohades pel control de l'imperi bereber; però, abans de continuar, ha de quedar clar que aquesta guerra va oferir a Reverter la venturosa activitat que el va ajudar, si no a oblidar Barcelona, almenys a sentir una altra vegada que la vida era digna de ser viscuda amb total

intensitat. El seu vigorós esperit guerrer no era sinó una forma de vitalitat viril i, tal com era, afí a la seva naturalesa essencialment generosa. A mitjan anys vint, quan va viatjar per pròpia voluntat al Marroc, sens dubte va tenir la satisfacció d'haver-se imposat al seu propi destí.

Ara miraré de donar una imatge coherent de la vida de Reverter al Marroc en aquells anys conforme al que sabem gràcies a textos ben contrastats; i ho faré comparant la seva vida amb la d'Alí ibn Yús.suf, emir dels creients, dos excel·lents amics que es van lliurar en cos i ànima a fer viable el projecte polític d'un imperi bereber entre Àfrica i Europa en temps de les croades. L'amistat entre ambdós personatges la podem reconèixer en la descripció de les campanyes que van fer a l'Atles o al Rif, però també en la seva manera de participar d'una mateixa espiritualitat (d'altres l'anomenarien misticisme) basada en la *baraka*, aquesta manera de construir la vida humana d'acord amb les directrius religioses que van catapultar l'un a la sobirania d'un imperi i l'altre com el guerrer que sempre havia desitjat ser.

Alí va ensenyar a Reverter que l'home obté la *baraka* des del moment que sap orientar la seva força, coratge, dignitat, destresa, bellesa i intel·ligència al bé social. La gihad era una immillorable oportunitat. Els dos amics es van lliurar a la guerra santa enfervoridament, convençuts que el caràcter *kratofànic* els acostava al territori del *miraculum*, la dimensió meravellosa de la vida humana. Alí i Reverter responen així a la categoria d'"homes-fetitxe" amb què Alfred Bel va definir els sants-guerrers, fets a ells mateixos a través de l'exercici de les armes.

La crisi suscitada per l'aparició d' Ibn Tumart va augmentar la necessitat d'aquests homes-fetitxe al Marroc. La consolidació de l'estat-*ribat* d'Alí ibn Yús.suf va ser possible gràcies a aquesta força espiritual. El rigorisme almohade, en un primer moment, va enfrontar-se al populisme religiós d'Alí (però també de Reverter), uns homes sobre els quals la *baraka* gravitava com a model de comportament, amb l'objectiu de convertir aquest gest en una herència espiritual per als seus fills, Tāšhfīn en el cas d'Alí, Berenguer en el cas de Reverter.

Els almohades van triomfar en el moment que, acceptant els valors de l'enemic, van convèncer els homes-fetitxe del Gran Atles que eren ells els qui garantien la *baraka*. El resultat de vint-i-cinc anys de guerra (1120-1145) va ser l'adopció dels

principis d'“emoció religiosa” des del *ribat* almoràvit per part dels almohades. Aquest va ser el llegat d'Alí, però també el de Reverter: amics de l'ànima i companys d'armes malgrat les diferències de cultura religiosa.

LA CAMPANYA DEL GRAN ATLES

Val la pena seguir de ben a prop Reverter en la campanya del Gran Atles des del 516 fins al 520, 1122-1126 segons el calendari europeu, ja que un home que desconeixia la geografia marroquina va triomfar on havia fracassat abans 'Alí ibn Tabaza al-Lamtūnī, el millor general d'Alí ibn Yūs.suf. El que Reverter va proposar, i que es va acceptar sense gosar badar boca, és el que hem vist molt sovint a la geografia europea: l'ús de les cavalcades, l'exhibició de la força militar d'un esquadró de cavalleria amb el propòsit d'acovardir els indecisos, de castigar els tebis i d'executar els capitostos. Aquesta política de repressió va afavorir l'estat de guerra a la regió, indispensable per a la promulgació de mesures extremes, una cosa que Alí ibn Yūs.suf va aconsellar als seus visirs de les províncies. Quan l'autor del *Nazm al-yumān*, la millor font sobre aquesta campanya, insinua que els èxits militars almoràvits van reforçar la legitimitat islàmica dels almohades, manipula la realitat al servei dels seus patrons. Segons Ibn al-Athīr, Ibn Tūmart va qualificar Reverter de *zaradjina* (un famós ocell negre d'ales blanques), volia expressar així que era un home vestit de blanc però amb un cor ben negre.

Una metàfora adient. ¿Va anomenar-lo amb aquest qualificatiu per la seva participació en la matança d'Iyilliz d'Hagra? Les fonts no es posen d'acord. Les ordres van ser donades pel general Ibrahīm ibn Ta'ayyāšt d'acord amb els plans d'Alí ibn Yūs.suf, però alguns cronistes assenyalen que Reverter tenia seriosos dubtes sobre la validesa del carnatge com a forma de persuasió. Una cosa era patrullar el territori atacant camperols i pastors i una altra molt diferent era entrar en un poblat i passar a fil d'espasa tota la població, incloses les dones i les criatures.

La resta de la campanya va tenir el mateix to i Reverter va haver d'acceptar, com més aviat millor, la forma de fer la guerra dels almoràvits. Després de diversos setges sagnants, el pitjor de tots va ser sens dubte contra els Hintāta, va aconseguir assumir aquest costat fosc de la vida durant la penible marxa cap a Tīnmallal. Des d'aquell moment Reverter va encarnar la Nèmesi que mata i

destrueix els sectaris. La seva virtut suprema va ser el valor, l'únic que el podia ajudar en aquelles circumstàncies. La seva audàcia de *bellator* va esclatar a Tādrāt i a Ānsā, i en aquesta darrera incursió morí el cabdill almohade 'Umar ibn Dāyān, on va demostrar la superioritat militar dels almoràvits sobre els almohades i va vantar-se del fet que la rebel·lió havia estat avortada gràcies a ell. Es va exposar, impassible, a la pluja de sagetes de Mahdī, un gest eficaç, adient davant la desbandada dels habitants de Tīnmallal als quals va arraconar entre el seu esquadró i les muntanyes; però no va impedir la fugida d'Ibn Tūmart, que va endinsar-se a l'Atlas per l'altiplà calcari de Kik arribant fins a les ribes de l'alt Naffīs.

Per aquests i altres èxits Reverter va ocupar un lloc de privilegi al costat d'Alí ibn Yūsuf. Una situació que mai no perdria ni tan sols quan va arribar a Marràqueix l'aventurer andalusí al-Fallākī, encarregat de l'organització militar d'Āgmāt. Reverter va revisar els plans, els va aprovar, potser aleshores, qui ho podrà saber mai, va sentir parlar d'Abd Al-lāh ibn Buluggīn, el darrer rei zírida de Granada que havia viscut uns anys en aquella ciutat.

A LA FI ALGUNA NOTÍCIA

Un home anomenat Albert va aconsellar Reverter (això devia ser a finals de 1126) que escrigués una carta oficial per reclamar l'herència del seu pare, el vescomte Gelabert Udalard. L'havia d'adreçar al comte de Barcelona, aleshores Ramon Berenguer III, l'home que amb més naturalitat que cap altre encarnava per a Reverter la imatge del poder. El to de la carta mostrava una ruptura amb les rutines del passat en les quals d'altres es recloïen cada vegada més; les observacions sobre la seva situació les omple amb moltes imatges, com feia Guillem de Peitieu en compondre les seves cançons per als homes de la seva mainada, els *companho*. Era la mateixa època, el mateix ambient, la mateixa preocupació.

Reverter va escriure la carta entre espasmes i temences, preocupat per preservar el seu patrimoni.¹ Començava amb una declaració d'amistat (*Scias, karissime senior, in rei veritate, quomodo multum desiderio videre te*) i de gratitud per les cartes rebudes (*et magnas gratias tibi facio de vestras literas quod mihi misisti*) en què se li hauria notificat la mort del seu pare, el vescomte Gelabert

1. ACA, perg. Ramon Berenguer III, sense data, núm. 13. Documents, 168.

Udalard. Per aquest motiu escriu: *et precor te, senior mei, ut mihi reddas meo honore*. Després anota una a una les propietats que recorda com a pròpies, esmenta els homes que el poden ajudar a fer-se'n càrrec durant la seva absència, bé siguin els seus castlans i veguers o Ramon Folc de Cardona en qui confia (¿per quin motiu? ¿Que potser era parent seu?). Però sospita que tot això no tindria sentit si el propi comte no es responsabilitza del seu patrimoni, i per això li prega que *sitis gubernator et defensor de mea honori quod habeo in cunctis locis*. Reverter sabia prou bé que l'odi d'un home mediocre és sempre un odi immens. I tenia prou motius per pensar d'aquella manera si tenim en compte que els fills de la seva germana Arsenda, els fills del castlà Guillem Ramon, eren tan ambiciosos com insensats. Per aquest motiu decideix enviar-hi Albert, el seu home de confiança, perquè *dixerit de me parte hoc certe credo*. I signa.

La carta va arribar a Ramon Berenguer III mentre ultimava un pacte d'ajuda mútua amb Roger II de Sicília, consolidava així les relacions polítiques que el seu pare Ramon Berenguer II havia iniciat en contraure matrimoni amb la filla de Robert Guiscard; d'altra banda, acordava el casament de la seva filla Berenguera amb Alfons VII, rei de Castella i Lleó, implicant-se així en els problemes d'Alandalús, com havia fet en la seva joventut a l'ombra del seu sogre Rodrigo Díaz de Vivar. Buscava el suport del seu futur gendre per contrarestar el presumptuós Alfons el Bataller, rei d'Aragó, pel qual no sentien cap simpatia. Alfons de Castella perquè el d'Aragó havia tractat molt malament la seva mare mentre hi va estar casada; Ramon Berenguer perquè el veia com un competidor poc clar per als seus projectes d'unitat dels prínceps de la Península Ibèrica contra l'islam.

AMICS I ENEMICS

En aquesta època crítica en què els uns s'encaminen cap a la croada a Palestina, els altres cap a les campanyes de la vall de l'Ebre i n'hi ha d'interessats en la intriga política que afavoreixi la instal·lació de l'orde del Temple a Barcelona, durant els primers anys del govern de Ramon Berenguer IV, Reverter torna per fi a la seva terra, després de molts anys d'absència, trasbalsat encara pels canvis produïts a Catalunya, incapaç de separar el present del passat: el present introdueix una certa tensió en l'ambient nobiliari, tot i que només sigui perquè ja no té la dignitat històrica d'altres

èpoques. Eren al lllindar d'una nova dimensió de les relacions humanes que va fer que alguns aristòcrates sentissin veritable passió per entrar en un orde militar per combatre a Palestina.

El 25 de maig de 1135 Berenguer de Terrassa i Bernat de Claramunt *laudamus et donamus tibi Reverter ipsum mansum et ipsum honorem qui fuit patris tui Gelabert; et quia tu Reverter vadis in Jherusalem damus tibi licentiam dimittere hoc totum cui volueris uni ex fratribus tuis.*² ¿Era sincer o, per contra, simplement era un gest per ocultar les seves veritables intencions que consistien a tornar al Marroc al costat del seu amic Alí? No ho puc pas saber.

Sospito que durant alguns mesos Reverter vacil·la, tempteja les dues possibilitats que té al davant (la de quedar-se ni tan sols la sospesa): marxar a Palestina com un croat més o tornar al Marroc. A tots dos llocs l'esperava la guerra, però era molt diferent lluitar contra els kurds i els turcs a la riba de l'Orontes que contra els almohades a l'Atlas. No és la fe el que fa al bon cavaller sinó l'amistat. ¿Què és el que va decidir un camí i no un altre? És molt difícil d'escatir-ho. Però potser en aquesta decisió hi va tenir a veure l'incident del qual es va parlar més a Barcelona aquell any. Tot havia començat amb el divorci de Beatriu, filla del potentat Berenguer de Montcada, del seu brillant marit Guillem Ramon, senescal de Ramon Berenguer IV. Els motius van ser debatuts en un tribunal eclesiàstic presidit per Oleguer, sempre disposat a servir el comte de Barcelona. Com és habitual, el motiu de la discòrdia va ser la tutela del fill Guillem Ramon de Montcada i l'usdefruit de les propietats de la família. Un judici salomònic. El fill per al pare, la hisenda per a la mare. I així l'11 d'octubre de 1135, Ramon Berenguer IV arribava a un acord amb Guillem de Sant Martí, segons el qual *concedit naque et laudat ... dompnam Beatriucem in uxorem et donat ei ipsum honores de Montcada sicut resonat in convenientiis et sacramentalibus scriptis et firmatis inter ipsam Beatricem et Guilelmum Raimundu Dapiferum.*

Reverter va descobrir de seguida que hi havia veritables interessos polítics ocults darrere d'aquest fulletó d'una dona entre dos homes, un dels quals era el seu parent: Guillem de Sant Martí era besnét de Mir Geribert, el cosí díscol de la seva besàvia

2. ACB, LA, vol. III, fol. 50v, núm. 147. Documents, 169.

Ermengarda. Va voler saber alguna cosa més, i el que va descobrir no li va agradar gens. Ramon Berenguer IV i Guillem Ramon van buscar amb aquesta intriga, en què es barrejaven l'ambició i el sexe, tapar l'interès del comte per l'establiment de l'orde militar del Temple a Catalunya. Necessitava aquells cavallers monjos si volia conquerir les taifes de Lleida i Tortosa. A Reverter no li feia cap gràcia la perspectiva d'una guerra religiosa a la frontera. No s'ho va pensar més. El seu objectiu seria el Marroc.

LES MUNTANYES DE GAYYĀTA

El 9 de novembre de 1135, Reverter va cedir els drets sobre les seves propietats a Guillem, el fill de la seva germana Arsenda, i li va encomanar (*comendatio*) el castell de la Guàrdia seguint el clàssic ritu de la societat feudal: el nebot, agenollat, va posar les mans juntes i Reverter, assegut, les hi va agafar, van segellar l'homenatge amb el clàssic petó.³ L'interès d'aquest document consisteix, també, a mostrar, tenint en compte les intencions que té implícites, l'obstinada resistència del llinatge dels vescomtes de Barcelona de perdurar malgrat les dificultats. El *gaudium* de la festa d'homenatge del nebot aviat es va veure superat per l'*exsultatio* de viatjar novament al Marroc en companyia del seu fill Berenguer Reverter, al qual vol contagiari la passió per aquelles terres i per la seva cultura. 'Alí ibn Yús.suf havia començat la campanya contra 'Abd al-Mu'min, el nou cabdill dels almohades, i els necessitava urgentment.

Val la pena seguir de ben a prop la campanya de l'any 533 (1138 de l'era cristiana) a les muntanyes de Gayyāta, situades al sud-est de Fes, on s'havia refugiat el nou cabdill almohade 'Abd al-Mu'min. Segons Ibn al-Qattān, les tribus Zanāta Lamtūna se li havien unit hipnotitzats per la perfecta harmonia d'una doctrina mística que els indicava el que un bon musulmà podia i havia de fer a la vida. La resposta almoràvit no es va fer esperar. El príncep hereu Sīr ibn Alí ibn Yús.suf va instal·lar el seu campament prop d'al-Maqarmada. Hi va reunir les tropes d'Abd Al-làh ibn Yahyā ibn Abī Bakū ibn Tīfilwīt en espera de l'arribada de la milícia cristiana (*Hashām*) sota el comandament de Reverter amb les clares instruccions del seu pare, l'emir dels creients, mentre contemplava l'abandó del camp de Zīri ibn Mākhūkh, el primer

3. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 68. Documents, 170.

cap Zanāta que va desertar dels seus parents. La concentració de les forces almoràvits era molt superior a la dels almohades. La victòria semblava fàcil. Poc després d'arribar a Fes, procedent de Mequinez, i abans d'emprendre l'assalt al fortí almohade, Reverter va escriure a Ramon Berenguer IV una carta que es conserva entre els pergamins de la seva família a la cancelleria de l'arxiu de la Corona d'Aragó. Tot i que no porta data, un cop analitzada se'n pot saber l'any.⁴

La carta està escrita amb un estil tan obscur que de vegades he arribat a pensar que és un esborrany o un manuscrit descartat, però una lectura interpretativa m'ha fet canviar d'opinió i considerar que la seva prosa reflecteix la manera de pensar de Reverter: una sèrie al·lucinant d'abismes. La dificultat és aquesta i no una altra, no és possible interpretar uns abismes mentals de fa vuit-cents anys, tot i que existeixen detalls que evoquen el caràcter d'un home turmentat, ple de dubtes sobre la vida, inquiet per l'avenir del seu llinatge, que exagera els títols de sobirania de Ramon Berenguer IV per afalagar-lo, anomenant-lo "comte de Barcelona" però també "rei d'Aragó", cosa que mai no va ser ni ho va pretendre. Però mentre buscava una explicació a aquest aparent error una imatge es va anar obrint pas dins meu com a lector, la imatge que Reverter dona d'ell mateix per escrit, la d'un "home fidel, un bon amic i un bon vassall" d'aquell a qui qualifica de "senyor i senyor meu", mitjançant el clàssic pleonasme de les invocacions religioses de l'època, com en les adreçades a Jesús com a "senyor, senyor meu".

Una confessió escaient; a continuació resulta fàcil enfonsar-se en el text per seguir el raonament de qui es veu ell mateix com "un home fidel en qualsevol lloc on es trobi", incapaç d'expressar per escrit tota la seva preocupació pel que es veu obligat a confessar que "us trameto Robert, el vostre home i el meu vassall, i ell us dirà de paraula el que jo no puc pas escriure". El motiu d'aquesta preocupació eren els problemes suscitats per les seves terres de Granera i d'altres indrets a Catalunya, així com les reclamacions d'una honor a la ciutat de Barcelona que el seu pare havia rebut de Guillem Ramon, "moneder", un ric prestamista de la ciutat. Confia que "quan Robert torni a mi, jo pugui saber que els meus homes tenen la meva heretat al vostre servei".

---

4. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 7, sense data. Documents, 173.

Reverter es va capficar i va pensar que la situació estava controlada quan va rebre una carta de Ramon Berenguer IV en què l'informava d'un greu esdeveniment: el seu nebot Guillem de la Guàrdia, el fill de la seva germana Arsenda, s'havia aixecat en armes contra l'autoritat comtal. No tenia ni la més remota idea dels motius que l'havien impulsat a actuar d'aquesta manera, tot i que era conscient del caràcter exaltat del noi. Aquella inesperada notícia el va entristir. Des del seu lloc de comandament, a punt de marxar cap a les muntanyes per combatre els almohades, va decidir escriure una altra carta al comte. Per un moment m'he imaginat Reverter dictant a un levita parsimoniosament totes i cadascuna de les respostes a les preguntes plantejades per Ramon Berenguer IV.

Aquesta nova carta és un document excepcional.⁵ No està datada com l'anterior, tot i que algunes dades que ens fan creure que fou escrita durant els primers mesos de 1138. Reverter no raona en aquest document de caràcter personal com ho faríem nosaltres: el seu coneixement de la retòrica llatina és bastant pobre i el seu sistema de valors està dominat pels principis del que acostumem a denominar feudalisme, una forma de govern de la terra basada en l'acord entre homes lliures, en què els gestos eren tan importants com les paraules. La carta comença indicant millor els títols de Ramon Berenguer IV, potser perquè els tenia davant de la carta que acabava de rebre, i per això l'anomena "comte de Barcelona, marquès i príncep del regne d'Aragó", els seus autèntics títols; seguidament fa una solemne confessió: "sóc el vostre home, fidel vostre i bon amic", i no s'oblida de dir-li que "està preparat per fer-vos servei dia i nit, on jo pugui i sense engany". Una confessió oportuna des del moment que ha estat assabentat "per les vostres cartes, que de la meva heretat i del meu castell de la Guàrdia va sortir un gran dany per a vós, senyor", un greu incident pel qual se sent "fortament enfadat i trist".

Amb aquestes paraules pensava aplacar la ira del comte. Reconeixia que la decisió de deixar el seu nebot al capdavant de les seves propietats s'havia fet de la manera habitual: "quan va venir a mi, el meu nebot Guillem, li vaig atorgar el castell de la Guàrdia i li vaig ordenar que no sortís d'allà cap mal per a

---

5. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 25, sense data. Documents, 174.

la vostra persona, i ell mateix ho va convenir amb mi i m'ho va jurar amb les seves pròpies mans, en presència del meu fill i del meu millor vassall"; és a dir, la cessió estava condicionada pel compromís de mantenir-se fidel a l'autoritat comtal, i el nebot va jurar obeir el seu desig posant les mans entre les seves, a la manera feudal, mitjançant un acte d'homenatge. De cop i volta, quan l'escrivent ja havia anotat aquelles observacions, Reverter es va sentir desconcertat, potser aclaparat. El que ell desitjava era saber qui havia estat l'instigador de tot aquell afer. Volia conèixer la situació política del seu país, anhelava assabentar-se de l'actitud del comte pel que fa a la guerra contra l'islam, volia moltes coses. Després d'aquella pausa, insisteix en els arguments de la total sobirania de Ramon Berenguer IV: "aquella heretat no és meva sinó vostra, perquè jo en sóc tan sols *baiulus*", i per això mateix prega al comte que "feu en aquesta heretat meva tota la vostra voluntat tal i com teniu poder en els vostres dominis".

Reverter va examinar el que li havien escrit fins a aquell moment. Insisteix en els problemes d'ordre públic en un parell de consideracions. L'una és una decidida actitud sobre el càstig que han de rebre els culpables, si és que n'hi ha, naturalment: "si en aquesta heretat existeix algun home que no vulgui complir la vostra voluntat, captureu-lo i poseu-li les manilles de ferro i envieu-me'l aquí (és a dir al Marroc), i jo aquí li faré, al que m'hagueu enviat, el que us plagui"; l'altra és una petició en forma de comentari sobre el temperament dels joves de la seva família: "els meus nebots no són malvats, però sí uns perfectes idiotes i uns folls, i malgrat això són els vostres cavallers (*militēs*) i estan al vostre servei". El gust de la juxtaposició sembla discutible però potser Reverter tenia les seves raons per expressar-ho d'aquesta manera i a través d'aquell procediment.

¿Quin era realment el problema? Donem un cop d'ull als inventaris de reclamacions (*querimoniae*) del segle XII. Eren nombrosos, variats i inquietants. S'hi anoten detalladament els actes de violència dels guerrers: feien malbé les collites, assassinaven els camperols i violaven les dones, com féu Berenguer de Castellvell, que no en va tenir prou amb amputar el nas a una dona dins d'una cova, sinó que també va amenaçar els camperols de la regió amb buidar-los els ulls i escapçar-los els peus; o com va fer Ramon d'Òdena, que quan va arribar a les terres del seu adversari "va destruir totes les cases i els va deixar sense vestits i va enterrar viva molta gent"; d'altres vegades simplement incendiaven les collites només pel

plaer de fer-ho. Violència i complexos d'inferioritat en un món que havia perdut el nord.

Reverter no podia creure que els seus nebots fossin d'aquesta mena d'homes. Estava convençut que al darrere de la greu acusació hi havia la mà de l'hipòcrita Ramon de Castellet, el perfecte calumniador. Així li ho va fer saber al comte de Barcelona. Una justificació poc brillant, però no tenia res de més eficaç. Finalment, demana al comte Ramon Berenguer IV que li enviï com més aviat millor la resposta a Ceuta, d'on la hi faran arribar.

Així són els reptes de la vida. Reverter, que té prop de cinquanta anys, viu al Marroc el tipus de vida que sempre ha desitjat viure. L'amistat amb Alí esdevingué més intensa quan va acceptar que el seu fill Berenguer es familiaritzés amb la llengua i la cultura àrabs. Però continuava inquiet per la situació dels fills de la seva germana Arsenda, els seus nebots folls. A la fi, va trobar el moment oportú per viatjar fins a Catalunya amb el seu fill Berenguer. Quan s'embarcava a Ceuta va comprendre ben aviat que no trigaria gaire a tornar al Marroc. El seu destí estava decididament lligat a aquella terra.

RETORN PRECIPITAT

El 23 de juny de 1138 Reverter presidia un tribunal d'arbitratge reunit per acabar les disputes de Bernat Amat i el seu fill Ramon Folc sobre els castells de Calaf i Fals.⁶ En un primer moment havia pres partit pel fill sense indagar gaire sobre un afer que li semblava una història força bruta, completament aliena a l'esperit del seu llinatge, però després de l'actuació del seu nebot Guillem va canviar de parer; es va posar a favor del pare i en contra del fill quan va saber que els *milites* dels castells l'havien humiliat, i aquest gest tenia encara més valor ja que Reverter discrepava clarament de les opinions del Cardona sobre els almoràvits. Al final de l'acta del judici hi ha una breu anotació en llengua àrab, de difícil comprensió, que pel que sembla havia escrit ell mateix.

Uns mesos després d'aquest judici, i enmig d'un sopar a la cort (segons la tradició de les cròniques), Reverter i Ramon

---

6. ADC, lligall 184, núm. 2114 i lligall 153, núm. 784.

Berenguer IV encaren el problema dels nebots. Sens dubte, molt del que s'hi va plantejar tenia a veure amb la memòria, i tots dos hi fan referència per posar aigua al vi. El record de la rebesàvia Riquilda segurament va pesar molt. L'agut senescal Guillem Ramon estava al cas de tot, i també el veguer Berenguer Ramon i el canonge de la catedral Bernat Berenguer; la resta dels nobles estaven a l'expectativa. No van signar el document. El cerimonial de la *convenientia* feudal va tornar a presidir la reunió. Era la millor manera d'acabar amb la crisi.

El document es va redactar immediatament.⁷ Hi podem veure com Ramon Berenguer IV, *comes ac princeps aragonensis* (els seus títols autèntics) concedia a Reverter, vescomte de Barcelona, l'heretat de l'esmentat vescomtat tal i com la va tenir *in vita sua Udalardus, vicecomes, per Raimundo Berengarii, comitem vererem*. Aquesta referència al passat no és una nostàlgia dels temps feliços, més aviat és una afirmació del poder basat en la memòria social d'un país que se sabia hereu d'una llarga tradició de pactes feudals entre els comtes i els vescomtes de Barcelona. L'homenatge de Reverter legitima la decisió política de Ramon Berenguer IV. Les paraules que es fan servir són les habituals: "jo, Reverter, convinc amb tu, Ramon, comte de Barcelona, el meu senyor, que seré el teu home fidel i soliu, és a dir, sense cap limitació".

Reverter va comprendre ben aviat (potser amb una mena d'estupor desolat, ja que havia esperat de Ramon Berenguer IV més del que es podia d'un home que es mostrava beat en públic i del qual tothom coneixia la seva alegre vida privada) que per més que fes a l'hora de satisfer els seus compatriotes, ell mateix, o millor dit, la millor part d'ell mateix, romania tal com havia estat sempre. La nota dominant a la vida de Reverter l'any 1139 va ser la solitud, i com més gentilment mirava d'entendre les noves idees de croada promogudes pels cistercencs i els templers acantonats a la frontera sud, encara s'adonava més que el seu destí era lluny de la seva terra nadiua. Quan al final ho va entendre i va començar, pausadament, a preparar el seu tercer viatge al Marroc, només aleshores va trobar l'assossec en l'esperit i va deixar de preocupar-se pels plans d'ocupació de les taifes de Lleida i Tortosa.

El 22 de juny de 1139, Reverter va reunir tota la família, els castllans i els grangers que en depenien per fer-los saber que tenia

---

7. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 106. Documents, 176.

decidit concedir al seu nebot Guillem de la Guàrdia la meitat de la seva herència, inclosos els castells de la Guàrdia i de Granera.⁸ Aquella declaració va durar uns minuts, tot i que va haver-hi temps perquè Guillem jurés a la manera feudal que seria *homo solidus* del seu oncle i sogre Reverter i del seu cosí i cunyat Berenguer. L'interès d'aquest document consisteix també a mostrar l'obstinada resistència del clan dels vescomtes de Barcelona per mantenir el costum de casar-se amb la cosina. Aquestes unions que l'Església qualificava obertament d'incestuoses havien servit per fonamentar la glòria dels vescomtes de Barcelona en el passat. ¿Reverter va concedir al seu nebot uterí Guillem la seva filla Guisla en matrimoni? Era una manera d'assegurar que el patrimoni pertanyeria a la família. Els fills del seu nebot serien els seus néts. No havia de témer res si els seus fills decidien romandre amb ell al Marroc.

RIU TÂNSIF

A començaments de l'estiu de 1139, Reverter es va reunir amb el seu vell amic Alí ibn Yús.suf a Ceuta. Mentre tots dos cavalcaven fins a Marràqueix li van arribar notícies que 'Abd al-Mu'min, des d'Agadir, aconseguia la conversió al *tawhîd* de les tribus de la regió d'Hâha, a l'oest del país. L'emir va nomenar cap de l'exèrcit el seu fill Tâshfîn ibn Alí i lloctinent Reverter, l'únic amb qui es podia confiar en aquell moment. Les campanyes dutes a terme a partir d'aleshores van ser cada vegada més dures i, malauradament, poc conegudes. ¿Qui parla de Reverter en aquest moment? En parlen els seus enemics, favorables a la causa dels almohades, com al-Baydaq, que el veuen com un viatger atordit en una terra estranya. ¿I on és la veritat d'aquest món ple de crueltat i de mort?

Reverter va viure una vida radiant durant els següents cinc anys. Va entrellucar, sense adonar-se'n gaire, que aquest era el seu autèntic destí i no li va girar l'esquena, ni en els moments de triomf que van ser els més nombrosos, ni en els de fracàs, que van ser ben pocs, però decisius, com acostuma a passar en les situacions desesperades. De tota manera, els seus primers passos al costat de Tâshfîn van ser memorables, com ara l'esforç per

8. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 112. Documents, 175.

arribar com més aviat millor a Tāhakāt per tal d'impedir el pas a 'Abd al-Mu'min, que s'adreçava a marxes forçades al Gran Atlas on pensava refugiar-se entre els Banú Mazūrih, una tribu procliu als almohades. Li van tancar el pas al camí entre Adjarfardjān i Mazūrih. Més tard, a començaments de l'estiu del 535, l'any 1140, Reverter es va enfrontar novament amb els almohades a Āadrār, on el van ferir, tot i que això no li va impedir perseguir per valls i muntanyes 'Abd al-Mu'min fins a Anfāg, a la regió del Sūs, i d'allà sense parar fins a la ciutat de Taza, al territori dels Gayyāta.

El resultat és que l'hivern de 1140-1141, els almohades no havien obtingut cap avantatge al Gran Atlas gràcies a la capacitat persecutòria de Reverter.

CAVALCAR PEL RIF FINS A LA MORT

La campanya de Reverter pel Rif va durar tres anys (1141-1143). Durant aquest període, els objectius militars van oscil·lar entre la persecució als almohades i el càstig a les tribus que els donaven suport a les muntanyes. Des de la ciutat dels Banú Tāwudā a la riba esquerra del Warga, parapetats a la frontera d'Amargo, va llançar els primers atacs, tot i que aviat es va convèncer que aquesta actitud defensiva era un error. Va mirar de canviar-la davant l'oposició de Tāshfīn. Reverter va proposar atacs audaços a l'altra banda del riu Warga, buscant els almohades allà on s'amaguessin, és a dir, una sèrie de cavalcades per aterrir els rifenys; mentre que el fill de l'emir pensava sobretot a acontentar Inālū, al qual al-Baydaq anomena "el soldà del Garb", un personatge difícil que tan aviat es mostrava partidari de l'emir dels creients com acceptava regals d'Abd al-Mu'min. La batalla que pogué decidir aquella guerra trigava molt. Reverter va avançar aleshores en direcció nord-oest fins a Alcàsserquivir sobre el riu Lukkus. Pensava passar l'hivern a la ciutat de Tetuan, mentre que els almohades arribaven fins a la Mediterrània a la regió d'Alhucemas.

El 3 rayab del 537 (el 22 de gener de 1143) moria al seu palau de Marràqueix 'Alí ibn Yús.suf. ¿Va creure en els darrers dies de la seva vida que les seves obligacions d'*amīr al-muslimīn* i de rei d'un immens imperi que anava de l'Atlas fins a l'Ebre era donar exemple de la seva creença *siyyid*? Fervent asceta, mai no va deixar de desitjar un hereu durant els trenta-set anys de govern, algú en qui pogué recaure la responsabilitat d'enfortir l'ideal de la *baraka*, tot i que era conscient que qualsevol dels

seus fills necessitaria el consell i l'ajut militar de Reverter. L'emir dels creients, per a qui res no havia estat més sagrat que l'amistat amb el seu vell amic català, no va trobar ningú que li digués com n'era de difícil sostenir un imperi en una sola persona.

Els individus passen, les idees romanen. Reverter estava aïllat a Tetuan, mentre les doctrines d'Abd al-Mu'min es difonien per tota la regió del Rif i fins i tot més enllà. Ningú no va pensar que tot just en vint anys l'imperi bereber dels almoràvits s'enderrocaria de manera estrepitosa, malgrat l'ús de la violència com a forma política, comparable únicament amb les campanyes militars de Publi Corneli Escipió, unes campanyes que tan magníficament va narrar el gran historiador grec Polibi.

Al cap de disset mesos de la plàcida mort d'Alí ibn Yús.suf, voltat dels seus alfaquins i de les seves dones, el seu amic Reverter va morir espantosament després d'una fulminant agonia. Una llacuna en el manuscrit d'Ibn Sāhib al-Salā, que no ha pogut ser reparada pels experts, ens impedeix tenir una interpretació assenyada del moment. Les *Memòries* d'al-Baydaq es limiten a parlar del parany que li va parar 'Abd al-Mu'min enviant contra ell un contingent a Gazūla. No s'especifica cap detall sobre les circumstàncies de la derrota i la mort, i amb les poques referències que en tenim n'hi ha prou per demostrar fins a quin punt la seva figura provocava encara por.

La resposta a totes les qüestions sobre el secret de la vida de Reverter, l'explicació absoluta de per què havia anat al Marroc a lluitar al costat d'Alí ibn Yús.suf es conté en les confuses descripcions que van precedir la seva mort; s'hi troben les raons que van fer que aquest home sabés des del primer moment que les seves campanyes militars per les regions de l'Atlas i del Rif no eren un conjunt accidental de fenòmens casuals sinó les pàgines d'un llibre de la naturalesa on aquelles muntanyes, valls i deserts i rius estaven disposats de tal manera que formaven una coherent explicació de la seva vida: la vocal d'una muntanya de l'Atlas es fonia per a ell amb la consonant de les vores del desert; les proximitats de les valls amb les abruptes esquerdes escriuen els seus missatges en una subtil cal·ligrafia que li van obrir les portes a l'ocult *siyyid*.

Reverter va lletrejar aquell paisatge i el seu sentit manifest fins a esdevenir un home sant de l'islam. Aquest intricat dibuix de la seva vida es va revelar perillós per als durs almohades que no

podien acceptar que el poder demiúrgic de Reverter l'heretessin els seus descendents per línia masculina, el que anomenen al Marroc *ulad siyyid*, "fills del *siyyid*" que, com a tals, se'ls considera administradors de la santedat del sant; en aquest cas Berenguer Reverter, que durant més de vint anys farà el mateix camí que el seu pare. La *baraka* de Reverter s'havia d'evitar per tots els mitjans.

L'historiador i viatger Al-Baydaq va insinuar diverses vegades que Reverter era un home d'instints assassins, la qual cosa significava, dit d'una altra manera, que era incapaç d'assumir els valors *siyyid*. Fins i tot es va atrevir a reproduir una carta seva adreçada a 'Abd al-Mu'min en què aconsellava al santó almohade, després d'haver sabut que la tribu rifenya l'havia traït: "¡Mata'ls, que Al·là els extermini! Han traït els seus germans. ¿Com vols que no et traeixin a tu?" Altres cronistes van anar encara més lluny tot afirmant que les seves campanyes s'havien distingit per aquesta filosofia de terror i mort. Ibn Jaldūn, per exemple, en va ser un. Va reflexionar a fons sobre la mort de Reverter en uns anys en què el complex *siyyid* era, per a molts marroquins, des dels berebers de la muntanya fins als grangers de les terres baixes, passant pels artesans urbans, mercaders i funcionaris, el centre de la vida musulmana; i era evident que aquell "noble decurió de Catalunya" no podia formar part de la genealogia sagrada dels homes sants de l'islam. Ibn Jaldūn es trobava en el típic destret ideològic a què tot historiador, en revisar el passat, s'ha d'enfrontar quan troba alguns detalls poc clars per al conjunt de la seva obra.

La descripció de la vida dels berebers del nord d'Àfrica es va fer a partir de la seva davallada fins a esdevenir una força decisiva en la història universal. ¿Quin protagonisme va tenir Reverter en tot això? Per aquesta raó la descripció de la seva agonia és interessada. Per a Ibn Jaldūn, Reverter va acceptar el repte dels Banū Sanūn i els Zanāta i en el combat va ser fet presoner, i més tard crucificat, morint com un màrtir cristià. L'ortodòxia alcorànica emana del fons d'aquesta interpretació. Només els musulmans formen part de l'islam. Un estranger mai no ho pot ser, i menys encara aspirar al complex *siyyid* esdevenint un home sant. Em demano què hauria pensat Reverter de totes aquestes interpretacions.

He mirat de reconstruir els darrers instants de la vida de Reverter. El seu fidel vassall Robert va ser segurament l'únic testimoni de la seva agonia, així com alguns supervivents del frustrat atac al puig de Temi: un grup fúnebre envoltant un

moribund al segle XII servia per escoltar la seva darrera voluntat i després traslladar-la a algun escrivà que en deixava constància escrita. Però no he trobat el document on es va registrar el seu testament sacramental.

El fill primogènit Berenguer Reverter va rebre del seu pare una doble herència: la material, que consistia en el ric patrimoni de la família vescomtal de Barcelona i que, aleshores, administrava el seu cosí Guillem de la Guàrdia, i l'espiritual, la garantia de ser l'hereu d'un home sant de l'islam, d'un guerrer que havia obtingut la *baraka*, d'un home-fetitxe que era recordat en els *ribat* almoràvits com el company, l'amic, el confident del gran emir dels musulmans.

¿Qui va anar al seu enterrament? És probable que la seva dona Arsenda, però ignoro si la seva filla Dolça i el seu marit Guillem de la Guàrdia van traslladar-se al Marroc des de Barcelona. La notícia, tanmateix, es va estendre per Catalunya i Ramon Berenguer IV la va transmetre a la seva germana Berenguera, muller d'Alfons VII de Castella, d'aquesta manera l'autor de la crònica de l'emperador es va fer ressò de la tristesa a tota la cristiandat per la mort del vescomte.

No es pot saber res més de la mort de Reverter que, sens dubte, és exemplar i peregrina i ha de ser jutjada pel lector sense els prejudicis dels cronistes del passat. És la mort d'un home viatger en terra estranya que va voler interioritzar a fons la cultura de l'altre sense menyscar de la pròpia.

L'edat de la cavalleria

VIDA I FETS DE GUILLEM DE LA GUÀRDIA

Guillem de la Guàrdia va saber sempre que mai no seria com el seu oncle matern Reverter, ni tan sols com el seu cosí Berenguer Reverter. Li agradava Catalunya i tot el que s'hi esdevenia. No li calia marxar lluny de casa per sentir el *gaudium* i l'*exultatio* de la vida noble. Aquesta actitud fomentava la còlera aspra que els cortesans de Ramon Berenguer IV hi veien, espantats, quan era un adolescent. El seu sentiment primordial, molt més que la seva passió per la guerra, era la desesperació de trobar-se en una d'aquelles situacions en què la història el pot elevar al punt més alt però també pot rebaixar-lo fins al més baix. Era com si la seva existència depengués massa del que havien fet els seus extravagants (ell els veia així) oncle i cosí. Els necessitava, però potser els odiava internament. Sabia que no podia ser de cap altra manera, ni tan sols quan va rebre en feu les propietats de la família, fins i tot el títol de vescomte (realment la família no podia caure tan baix) després que marxessin al Marroc el seu *avunculus* i el seu *consobrinus*.

¿Com hem de definir la seva actuació al capdavant del llinatge dels vescomtes de Barcelona? Com la incapacitat o la matusseria a l'hora d'assumir una responsabilitat per sobre del seu talent i de la seva capacitat. Van ser vuit anys poc brillants tot esperant que alguna vegada arribés la notícia que aquell govern deixava de ser provisional. Aquesta història demostra que el fill de la germana d'un senyor podia aspirar a quedar-se amb l'herència familiar en cas de la mort de l'oncle i del cosí. Era el somni de molts vassalls i de la majoria dels castlans i veguers dels castells. Perquè

s'esdevingués calia que es complissin una sèrie de casualitats i era necessària una perseverança ben ferma. Els fills d'Arsenda vivien al dia tot confiant que el seu germà gran, Guillem, aconseguiria el patrimoni del vescomte, aquell estrany personatge anomenat Reverter que s'estimava més el Marroc que no pas Catalunya i que, per descomptat, suscitava molt poca simpatia entre la camarilla del comte Ramon Berenguer IV.

Finalment, van arribar les notícies del Marroc que feia temps que esperava. El vescomte Reverter havia mort; no se'n sabia res del seu fill Berenguer Reverter. No era gran cosa però sí que n'hi havia prou per reclamar l'herència. Guillem de la Guàrdia es va adreçar al comte ràpidament i li va sol·licitar que se signés un acord entre ambdós per consolidar el seu paper de cap del llinatge dels vescomtes de Barcelona. També va exigir l'ús del títol com havia fet fins aleshores, però no va fer esment de les propietats a la ciutat. Almenys en això va ser astut.

El 3 de gener de 1147, Ponç, escrivà de la cúria, redacta una *convenientia que est facta inter Raimundum, comitem Barchinonense et Aragonensis principem, et Guillemum de Guardia, vicecomitem*. Amb fosca pedanteria, que amagava una mala consciència, es notifica que el comte, *comendat prephato Guillelmo ipsa castalania de Apiera, sicut avus eius, Guilabertus Udalardi, melius habuit et tenuit in vita sua*.¹ No es falseja la realitat, però s'exagera la línia hereditària fins al punt de confondre alguns historiadors moderns. Guillem de la Guàrdia era, efectivament, nét de Gelabert Udaldard, ja que era fill de la seva filla Arsenda i del castlà de *Castro Vetulo* Guillem Ramon. Però aquest document signat amb tota solemnitat i per la pròpia mà del comte donava a entendre una cosa falsa. Guillem de la Guàrdia no era l'hereu del títol de vescomte, ni de les propietats: era Berenguer Reverter, que es trobava al Marroc, viu. ¿Es pensava que mai no tornaria? ¿Aquesta era la intenció i el desig de l'hipòcrita i insidiós vescomte Guillem?

Guillem de la Guàrdia va intervenir durant molts anys com a autèntic vescomte de Barcelona i senyor del castell de la Guàrdia, almenys fins a mitjan 1155, quan el seu cosí va arribar a Barcelona i va reclamar l'herència i el títol del pare, de l'avi i del besavi. La línia masculina es privilegiava un cop més sobre la femenina. Aquest és un dels trets de la ideologia del llinatge durant

1. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 191. Documents, 177.

el segle XII, el principi genealògic que feia prevaldre el sentit de la dinastia, és a dir, de la successió masculina de pare a fill baró. Sembla que la cosa el va afectar profundament. De moment no va dir res, però es va sentir humiliat quan Berenguer Reverter li va fer signar la ratificació d'una vella donació que *fecit proavus meus Udalardus vicecomes cenobio Sancti Cucuphati Octaviensis*.² El monjo Arnau, redactor del document, havia separat la genealogia principal que connectava el donador amb el seu besavi Udalard del llinatge secundari, el que procedia de les aliances establertes per Gelibert Udalard amb el seu castlà Guillem Ramon. En avançar una generació en el record de la família, Berenguer Reverter en va expulsar el seu cosí Guillem de la Guàrdia ja que en aquell temps encara no s'havia integrat. A més a més, negava la possibilitat que Guillem Ramon, el pare de Guillem de la Guàrdia, hagués pogut ser adoptat pel vescomte. Una pràctica que s'anava imposant en una societat cada vegada més atreta pel dret romà.

Guillem de la Guàrdia va suportar malament la nova situació. La ràbia se'l va endur a la tomba quan encara no s'havien complert tres anys d'aquell fet. En el testament mostra aquest descontentament cap al vescomte, no només allunyant el seu fill Guillem de l'herència, que la lliura al seu fill Ferrer, sinó que situa la seva vídua Dolça sota la tutela del comte Ramon Berenguer IV, del senescal Guillem Ramon, de Guerau Alemany i de Ramon de Manresa. No esmenta en cap moment el seu cosí Berenguer Reverter que, en certa manera, era el seu senyor natural atès que era el cap del llinatge al qual pertanyia. Posava punt i final a la seva desgraciada vida amb un gest sense dignitat. Malaurada fi per a un pobre home. Estúpid de jove, indigne de gran. Una desgràcia.

BERENGUER REVERTER, UN CAVALLER ENTRE DOS MONS

Berenguer Reverter, el fill gran del vescomte Reverter, que compartia amb el seu pare la passió pel Marroc i la vida amb els almoràvits, era un jove alt i pàl·lid, li agradava dur roba beduïna i escoltar els vells relats del desert. Tenia la inequívoca marca del llinatge vescomtal: era valent, agosarat, generós, de vegades cruel, sempre disposat a la brega, amic dels seus amics, amb unes gotes de melangia com el seu besavi Udalard II; es va sentir realment desemparat amb la pèrdua del pare, amb qui havia compartit

2. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, fol. 210r-v. Documents, 180.

l'aventura al Marroc des de feia més de vint anys (hi van anar junts per primera vegada en 1120). Va saber reaccionar a temps. S'adonava que tenia tota una vida per endavant. Uns mesos més tard torna a cavalcar perseguint els almohades. Senyal inequívoc que havia superat la *tristitia* a la manera dels feudals, però també dels homes-fetitxes del Marroc.

Berenguer Reverter va seguir els passos del seu pare a ambdues bandes de la frontera: va administrar les terres que el llinatge vescomtal tenia a Catalunya i va mantenir viva la passió per l'esperit *siyyid*, en el qual la guerra era la vida mateixa. Un cavaller entre dos mons. Potser Tāšhfīn, un personatge clau en aquest moment, que al-Baidaq va blasmar fins al seu darrer alè, li va donar suport en tot moment. Les relacions entre ambdós van ser estretes i amicals com ho havien estat les dels respectius pares. És la unió entre el valor de la memòria i l'acció militar.

En l'esquinçada vida del Marroc dels anys quaranta, l'amistat de Berenguer Reverter i Tāšhfīn va sublimar la dels seus pares, Reverter i Alí. El que després es va esdevenir, fins a l'any 550 (1155-1156), s'inscriu en la crònica de la guerra dels pobles berebers del nord d'Àfrica, de la guerra entre els almoràvits i els almohades, en què Berenguer Reverter va aconseguir fama i renom. Els cronistes àrabs ens mostren els bastidors i mecanismes d'aquest teatre d'operacions militars, duplicades en conflictes religiosos, en què va intervenir. La vida de Berenguer Reverter transcorre al Marroc durant quinze anys, però, si ho recordo bé, el seu nom només s'escriu algunes vegades. Tal com li havia passat al seu pare, la seva figura adopta una dimensió llegendària. Per aquest motiu si la història de les aventures de Berenguer Reverter s'ha de seguir en les cròniques àrabs és perquè ens il·lumina els trets desconeguts del caràcter d'un cavaller català del segle XII que va preferir viure (i morir) lluny de la seva terra.

Per comprendre el sentit d'aquest conflicte interior i percebre les emocions d'un cavaller entre la cristiandat llatina i l'islam, el més senzill és anar al darrere dels seus passos durant els dotze anys que va viure a Catalunya (1155-1167). En els fets que va realitzar aleshores s'hi pot captar l'essència d'una situació que tot i ser excepcional no va ser menys important.

La vida de Berenguer Reverter és una incomparable enciclopèdia existencial de tot el segle XII, quan ens hi apropem ens adonem

que la part de la *story* supera amb escriu el valor de la *history*. L'omnipresència del deure de noble no li va prendre gens ni mica el caràcter novel·lesc que tenia, més aviat va enriquir els seus actes i els va situar en un terreny del qual només podem saber alguna cosa si ens atenim a la forma d'explorar-lo que té la novel·la a la dècada de 1160.

Al maig de 1155, Berenguer Reverter *simul cum coniuge mea nomine Ermesendis* concedeix un alou al monestir de Sant Cugat tot confirmant el que *fecit proavus meus Udaldardus vicecomes*. A causa de les seves conseqüències polítiques, aquest esdeveniment domèstic ha de ser examinat de més a prop. És significatiu que el primer acte de Berenguer Reverter després d'haver tornat a Catalunya vint anys més tard sigui una donació al vell monestir amb què la seva família havia litigat tota la vida. Encara devien recordar les batusses que als vells temps havien enfrontat els vescomtes amb els abats del cenobi. Tampoc, segurament, va passar desapercbut el fet que el seu cosí Guillem de la Guàrdia i la seva germana Guisla signaven amb ell el document de cessió. S'havia de fer veure la unitat del clan davant d'un gest important afavorit per qui no dubta a intitular-se simplement *vicecomes*. Un any després Berenguer Reverter s'ha adonat de la realitat en què viu el seu llinatge i, així, en una venda que fa amb el comte Ramon Berenguer IV, canvia la forma de presentar-se en societat tot indicant que *ego, Berengarius de ipsa Guardia, filius qui fui Revertarii vicecomitis*. Està ben clar. El títol i la dignitat de vescomte de Barcelona ja no són per a ell. Ha d'aconterar-se amb exercir de senyor de la Guàrdia, la de Montserrat. La presència com a testimoni d'aquesta venda de la nova classe dirigent de la ciutat, signen el document, entre altres, el bisbe de Barcelona, el senescal Guillem Ramon, el nou home fort Guillem de Castellvell i altres nobles, mostra ben clarament el valor polític de l'acte. Però l'orgull de Berenguer Reverter el porta a adoptar un gest que el farà cèlebre, però odiat: signa en àrab després del seu nom escrit per Pere de Corron. A partir d'aquest moment sempre ho farà així. Un signe de distinció. També per deixar les coses clares en l'ambient antiislàmic en què vivia la societat catalana del segle XII.

La donació facilita el camí a l'homenatge amb el comte de Barcelona i príncep d'Aragó, una persona amb qui no es pot fer gaires bromes, el seu caràcter és terrible. No tindrà cap obstacle per fer-lo. De fet, en aquells anys la configuració d'un estat feudal donava els passos més decisius. Es bastia un edifici doctrinal alhora

que es proposava una xarxa de relacions de vassallatge entre el comte i la resta de nobles del territori.

El jurament de fidelitat, redactat poc després de la venda, el 28 de juliol de 1157, per un escrivà de la família *Poncii scribe qui hoc scripsit in ipso castro de Guardia* situa les relacions entre Berenguer Reverter i Ramon Berenguer IV on aquest darrer volia: *Iuro ego Berengarius Reverter, filius Arsendis femine, quod fidelid ero ad te Raimundum, comitem Barchinonensem, Aragonensium principem ... De illo castro de Guardia de Montserrat.*³

Aquest *sacramentum* té un interès extrem. Entra en escena el príncep les decisions del qual tenen prelació sobre totes les altres en les estructures de poder que es van creant a Catalunya en la dècada de 1150. Desimboltament, Ramon Berenguer IV situa l'exigència del jurament de fidelitat per davant de l'acord (de la *convenientia*). No nega pas que es faci, però primer Berenguer Reverter ha d'acceptar el nou ordre polític creat durant la seva absència al Marroc: no hi haurà reclamacions dels vells drets del seu avi o besavi sobre el castell Vell de la ciutat. Li cal convèncer-lo que els "vells temps" no tornaran mai més i que ha de renunciar al títol de vescomte que, tanmateix, veiem que l'utilitza en una donació al monestir de Sant Cugat on no dubta a identificar-se com a *ego Berengarius Revertarius, vicecomes, de ipsa Guardia*. Ramon Berenguer IV no li nega pas el títol, però li prohibeix que el faci servir en la *convenientia* amb ell. Bloqueja el reconeixement públic: l'escrivà Pere de Corron no el podrà fer servir i per això anota que *hec est convenientia que est facta inter domnus Raimundum Berengarii, comitem Barchinonensem, principem Aragonensem, et Berengarium de ipsa Guardia, filium condan Revertarii vicecomitis*. Aquesta és la forma amb què la casa comtal s'adreça a Berenguer Reverter i serà la que ell adoptarà a partir d'aleshores. No li plau gens, però reconeix que no hi pot fer res.

Així, el 3 d'abril de 1160, en la donació que fa al senescal Guillem Ramon, adopta la forma políticament correcta de *Berengarius de Za Guardia, filius Reverter*;⁴ i el mateix passa uns mesos més tard en la donació a un dels domèstics més estimats, Arnau de Montserrat, en què simplement es fa dir *Berengarius Reverter*.⁵ Canvis a l'hora d'escriure el nom que deixen entreveure un cert

3. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 311. Documents, 183.

4. ACA, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 332. Documents, 189.

5. AAM, Fons de Sant Cugat del Vallès, perg. 166. Documents, 190.

malestar. Al capdavall Berenguer Reverter descobreix que ell és més important que les circumstàncies polítiques del seu país. Se sent estranger en un país incapaç d'acollir els seus anhels més íntims. Per aquest motiu decideix tornar al Marroc. Sap prou bé que és un viatge sense retorn.

A LA RECERCA D'ALÍ IBN REVERTER

El 28 d'octubre de 1167 Berenguer Reverter fa testament perquè, tal com confessa, *volens pergere apud Marrocos*.⁶ Deixa les propietats de la família al seu únic fill: *Dimitto filio meo Berengarius castrum deum de ipsa Guardia, et castrum de Apierola, et castrum Novum, et castrum de Granaria, et castrum de Apiera...* i també *omnes meos directos, et voces et rationes quos habeo et habere debeo... in Barchinona*, cosa que desmenteix la idea que el llinatge hagi perdut contacte amb la ciutat. Per descomptat, ja no era com abans, però això passava amb tots els nobles. La ciutat era el territori dels funcionaris, els burgesos i els mercaders.

Quan finalment se'n va anar cap a Marràqueix, la seva dona Ermessenda es va negar a seguir-lo. ¿Com podem explicar aquesta actitud? ¿Potser Berenguer Reverter no li havia dit que no tenia cap intenció de tornar? ¿Marit i muller parlaven entre ells durant aquells anys? Al testament figuren barrejats els afers matrimonials al costat de la preocupació respecte als parents de sang que també ho són, alhora, pel vincle vassallàtic. ¿Que potser no tenia por de les noves modes d'aquells anys que feien que els joves assetgessin la dama, l'esposa del senyor absent, fingint que la raptaven i que es quedaven amb la terra? La vida de la seva muller va ser difícil, i algun ressò d'aquesta dificultat la veurem més endavant en tractar dels records del seu fill Berenguer de la Guàrdia, el darrer vescomte de Barcelona.

De moment seguim Berenguer Reverter en el seu nou viatge al Marroc. ¿Que potser volia recercar el seu germà Abou-'l-Hasan Alí ibn Reverter que aleshores servia els almohades en les seves campanyes pel nord d'Àfrica i la Mediterrània? Dozy, que va ser el primer a intentar reconstruir aquesta rocambolesca recerca que abans d'ell havien dut a terme sense sort Pascual Gayangos, recorda un moment exemplar quan en 1184 Alí ibn Reverter va

---

6. ACA, perg. Alfons I, núm. 46. Documents, 192.

ser fet presoner pel nou soldà Alí ibn Isaac, després de la mort de l'anterior en la desastrosa campanya de Santarem.⁷

¿Què li va passar a Berenguer Reverter? Sabem ben poca cosa dels darrers anys de la seva vida. I el poc que coneixem no prové de les cròniques àrabs sinó del testimoni del seu fill Berenguer al qual hem de seguir perquè hi conflueixen la història i la llegenda fins a confondre's del tot.

---

7. R. Dozy, *Recherches sur l'histoire et la littérature de l'Espagne pendant le Moyen Age*. París-Leyden, E. J. Brill, 1881, p. 437-442.

El darrer vescomte recorda

BERENGUER DE LA GUÀRDIA

Durant anys l'únic fill de Berenguer Reverter va esperar notícies del seu pare. A l'època que comença a gestionar el patrimoni familiar ja no és gaire jove. Berenguer de la Guàrdia és un home taciturn, a l'ombra de la seva mare Ermessenda i dels seus parents. No té gaire pressa a contraure matrimoni. De fet, no es va casar mai. Estava segur que ell seria el darrer vescomte de Barcelona tot i que el títol mai no el va fer servir després de la desesperada i inútil defensa del seu pare. Es veia ell mateix com a senyor del castell de la Guàrdia, tot i que servava en la memòria les proeses dels avantpassats. En algun altre indret hauria buscat un clergue lletrat que narrés els fets dels vescomtes des dels temps de Guitard com van fer durant aquells anys els comtes de Guines o els senyors d'Amboise. Hi havia prou motius per haver-ho intentat i un ric patrimoni per finançar el treball del clergue. No tenim notícies que ho fes, ni tan sols que ho desitgés.

EL PACTE AMB GUILLEM II DE LA GUÀRDIA

En 1177 arriba a un acord amb el seu cosí Guillem de la Guàrdia, que com el seu pare durant tota la vida va mantenir disputes amb el rei i altres nobles. No en conservem la *convenientia*, només el jurament de fidelitat on queda fixat que *Iuro ego Guillelmus de Guardia, filius Dulcie, femine tibi Berengario, filius Ermmessindis femine, quod fidelis ero tibi de corpore tuo, et de omnibus membris tuis que in ipso corpore se*

*tenent, et de omni honore tuo que modo abes vel cum meo consilio antea adquisieris.*¹

Aquest sagrament corporal neix de la memòria i de l'homenatge. Respon, per tant, al sistema de valors feudal. L'excursionista interès del document consisteix en el fet que situa un cop més les relacions entre un senyor i els fills de les seves germanes, els nebots; el matrimoni entre cosins era un tipus de relació matrimonial que alguns nobles de la regió, obstinadament, encara mantenien. El reconeixement de Guillem II de la Guàrdia era un gran risc si s'assemblava al pare, un cercabregues. Per descomptat, el fill va fer honor a la família del pare: es va capturar de la mateixa manera. Sempre donava problemes, amb plets fins i tot amb el mateix rei Alfons. El conflicte era sempre per les mateixes coses. Ganes de viure bé i pocs diners per fer-ho. És el món bellugadís dels joves sense terres. En tot cas, la majoria dels béns eren terres feudals i la seva explotació estava condicionada a la xarxa d'obligacions vassallàtiques. Això va provocar conflictes amb Guillem II de la Guàrdia que desitjava obtenir en propietat el que només eren simples cessions. Això és el que es pot entreveure en un complex conveni amb el rei Alfons.²

VIATGES A ALANDALÚS

Berenguer de la Guàrdia no va trigar a descobrir com n'era de difícil la vida per a un home com ell a la Catalunya d'Alfons el Trobador. El desig l'invita a marxar al més aviat possible. Només el retenia l'esperança que el seu pare tornés i l'actitud de la seva mare. Al final, el 13 d'abril de 1183, Berenguer ja no pot més i fa testament abans de marxar a Sant Jaume de Galícia i a Hispània a la recerca del seu pare i del seu oncle.

Dues grans preocupacions, poc visibles fins aleshores en la documentació, il·luminen l'esforç de Berenguer de la Guàrdia a l'hora d'establir per escrit la seva darrera voluntat: el destí del seu pare, amb una captivadora crida a l'aventura en terres exòtiques, i els dubtes de la seva mare, durant quinze anys esperant notícies del marit. Berenguer introdueix aquestes preocupacions a l'interior d'un rígid sistema d'escriptura que dificultava enormement les

1. ACA, perg. Alfons I, núm. 229. Documents, 195.

2. ACA, perg. Alfons I, núm. 668. Apèndix, doc. 182.

expansions personals. Unes quantes acotacions ens permeten fixar aquestes dues preocupacions amb la mateixa vivesa que els relats de ficció de l'època.

Quan Berenguer Reverter parla del seu pare deixa anar un comentari que crida poderosament l'atenció

set si pater meus Berengarius Revertarii redierit in hanc patria vel etiam permaneat in illa in qua modo est, vel in alia ubicumque que sit de mea vita et post obitum deum ipse sit dominus et potens totius predicti honoris et haberi et faciendum suma voluntatem sine omni contradiccionem ullius persone, hominis vel femine, et post eius obitum sit sicut superius scriptum est.³

El comentari "si el seu pare tornés" descriu el comportament d'un individu en un ambient social concret, qualsevol infracció de la veritat queda anul·lada i és moralment inacceptable, però quan Berenguer de la Guàrdia enfoca la mirada cap al que el seu pare feia al Marroc ja no s'imposa com a necessitat l'obligació d'explicar-ho al document. Es mostra indiferent respecte als altres en una causa que ell mateix és a punt d'abraçar. Després és el torn de la seva mare, a qui ha vist capficada després d'haver marxat el seu pare en 1167, d'això feia més de quinze anys. Potser havia tingut notícies seves a través de cartes, una pràctica habitual del seu avi Reverter, tot i que, ara per ara, no han aparegut. Potser s'hi deia que no tenia cap intenció de tornar a la terra dels seus avantpassats. Li agradava el Marroc i s'havia convertit a l'islam com el seu germà Alí. Això no es pot saber del cert, però hi ha un indici precisament en la reacció de la seva muller Ermessenda, la qual, durant aquells anys, va dubtar si s'havia de convertir a aquella religió i anar al costat del seu marit com assenyala el seu fill Berenguer de la Guàrdia en dir que *si ipsa* (es refereix a la mare) *voluerit se dare aliquid eius religioni...* rebí cent morabatins i les rendes del castell Nou. Probablement per finançar el viatge al Marroc per retrobar-se amb l'espòs. Ignoro si ho va fer finalment: aquesta és una bona història per fer-ne una novel·la, però jo haig d'aturar-me aquí, al llindar d'uns fets que potser van passar.

L'afer va restar pendent durant cinc anys i alguns mesos. El 18 d'octubre de 1187 Berenguer de la Guàrdia va tornar a redactar un segon testament ja que *pergo in Spania ad regem de Marrocs*.

---

3. ACA, perg. Alfons I, núm. 338. Documents, 196.

L'objectiu havia de ser segurament Sevilla, on havia arribat uns mesos abans l'emir dels almohades. Aquí ja no parla ni del pare ni de la mare, que devien haver mort entre la redacció de tots dos testaments, potser junts en algun indret de la Mediterrània. Els *elemosinariis* també són uns altres: aquí hi surten els seus homes de confiança, Bernat de Castellet, Guillem de la Guàrdia, Bernat del Papiol i Gerard de Vilanova. També va canviar el lloc de la seva sepultura, que ja no és la seu de Barcelona i decideix ser enterrat al monestir de Sant Cugat del Vallès. *dimitto dominio cenobium Santi Cucuphati de Valles corpus meum...* També alguns beneficiaris. Hi destaquen les donacions als ordes militars de l'Hospital i del Temple; i sobretot al destinatari del patrimoni familiar, els castells de la Guàrdia, Apiera, i altres que Albert de Castellvell rep com a tinença *per domnum meum regem Aragonensis*.

Així que Berenguer de la Guàrdia signa el document i el fa signar als testimonis segons l'ús de l'època, el destí del llinatge dels vescomtes de Barcelona queda escrit per sempre. Va ser un gran moment en la història d'aquesta família i, per tal de no equivocar-nos sobre el que vol dir, vull advertir que el viatge a Sevilla i després a Marràqueix s'explica pel desig d'aventura i no per la recerca del pare i de l'oncle, com havia passat la vegada anterior, perquè ja eren morts. No tenia motius familiars sinó personals, es va voler desviar de la vida del seu país, recercava una altra mena de vida. No hem d'interpretar aquest gest com un gest romàntic ni res semblant: s'adequa al sistema de valors de la cavalleria que, segons podem veure en les novel·les de la dècada de 1180 (la primera versió del *Jaufré*, en provençal, en seria una) parla dels valors de la joventut, un sector al qual ell pertanyia: Berenguer de la Guàrdia era solter i no tenia compromisos familiars més enllà dels parents dels pares.

Com més observem, atentament i obstinada, el viatge de Berenguer de la Guàrdia durant la tardor de 1187 més s'entén que no té res a veure amb el que la historiografia vuitcentista va dir; amb una mirada atenta a les seves darreres decisions es revela cada vegada més com un ritual, i per tant, com un reclam al joc. Aquesta actitud que sobrevola durant molt de temps el món de la cavalleria del darrer terç del segle XII és la que va dur Berenguer de la Guàrdia, i a d'altres com ell (dels quals no tenim informació documental), més enllà de les fronteres de la cristiandat llatina.

CONFLICTE PER UNA HERÈNCIA

Feia molts anys que no tenien notícies de Berenguer de la Guàrdia. Eren molts els que pensaven que havia mort com el seu pare Berenguer Reverter i com el seu oncle Alí ibn Reverter en alguna de les guerres amb els almohades. Però ningú no ho podia assegurar. Els conflictes provocats per la seva herència van ser llargs i sorollosos, i van afectar fins i tot el rei com es pot deduir d'una observació feta de passada pel notari Pere de Tarragona quan diu

sit notum cunctis quod post longas contenciones et placita que fuerunt inter domnum Ildelfonsum, Aragonensium regem, comitem Barchinonensem et marchionem Provincie et Arbertum de Castro Veteri super castro de Falced et terminis suis et super honore que fuit Berengarii de Guardia.⁴

Es revisa a fons el testament de Berenguer, en què es deixaven els béns al seu cosí Albert de Castellvell en cas de mort. Però ¿era mort? Aquesta era la qüestió. El notari anota curiosament les paraules del rei quan en concedir els béns de Berenguer de la Guàrdia fa escriure que *ubicumque sit*, és a dir, “allà on sigui”. Un matís jurídicament important. Està desaparegut però no mort. Però ningú no ho podia provar. Què se'n va fer?

EL RETORN?

De fet no se sap res de Berenguer de la Guàrdia des que va deixar Catalunya l'octubre de 1187 per marxar a Hispània amb el rei del Marroc. Va ser la darrera vegada que va ser vist. Va ser així? Hi ha una llegenda que diu tot el contrari. Però no hi ha documents que permetin provar-la. Amb el desig d'esclarir una mica l'estrany destí de la família dels vescomtes, el pare Diago es va valer durant molt de temps del seu accés privilegiat als fons de l'arxiu familiar que només ell va veure, almenys fins avui, per descriure els darrers anys de vida de Berenguer de la Guàrdia, amb hàbit del Temple, al seu castell de Tamarit, a la vora del mar, sol, vestit a la manera beduïna, sense deixar-se veure gaire. ¿Quan havia tornat, si és que aquesta llegenda pren fama? ¿Que potser va participar a la batalla d'Alarcos al costat dels almohades que van derrotar Alfons VIII de Castella i van posar en perill la

---

4. ACA, perg. Alfons I, núm. 632. Documents, 198.

conquesta de la vall del Tajo? ¿Va decidir aleshores que les seves aventures havien d'acabar-se o, ben al contrari, la llegenda és tan sols una forma pietosa d'acomiar al darrer dels vescomtes de Barcelona que, com el seu avi Reverter i el seu pare Berenguer Reverter, va preferir cercar la mort a les vores del desert, en alguna vall al peu de les colònies de l'Atlas marroquí?

Els homes que van dur el cognom “de la Guàrdia” mai no van estar a l'alçada del llinatge, i la seva raó de ser a la història va caure en l'oblit fins que va ser recuperada per alguns erudits de finals del segle XIX. El silenci es va apoderar de la família. Els documents es van dispersar i potser es van perdre en algun lloc avui inaccessible. Un trist final per a una família que havia construït Catalunya. Una família que, amb tot, va afrontar la desgràcia amb grandiosa dignitat.

DOCUMENTS

Edició a cura de
Almudena Blasco, Stefano Cingolani
i José Enrique Ruiz-Domènec

FUNDACIÓ
NOGUERA

Abreviacions

AAM: Arxiu Abadial de Montserrat

ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó

ACB: Arxiu de la Catedral de Barcelona

ACS: Arxiu Capitular de Solsona

ACU: Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell

ACVAL: Arxiu de la Catedral de València

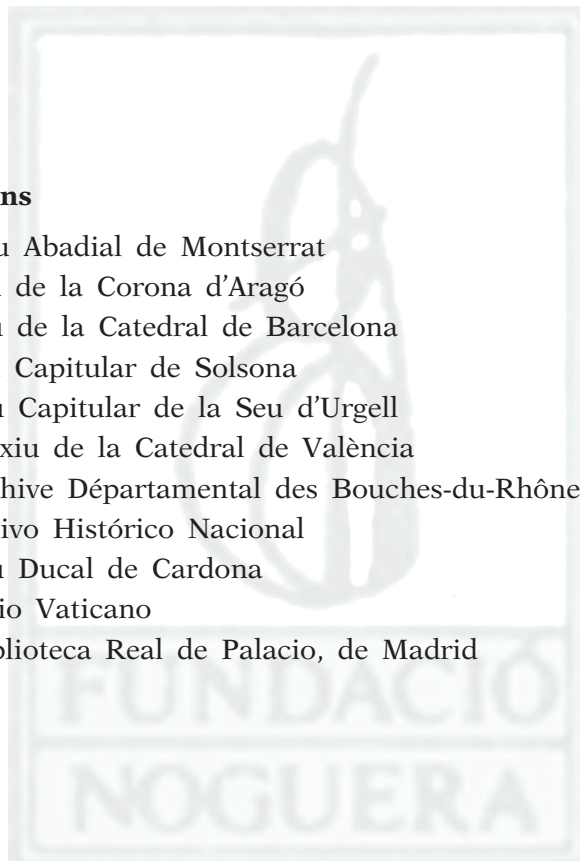
ADBR: Archive Départemental des Bouches-du-Rhône

AHN: Archivo Histórico Nacional

ADC: Arxiu Ducal de Cardona

AV: Archivio Vaticano

BRPM: Biblioteca Real de Palacio, de Madrid

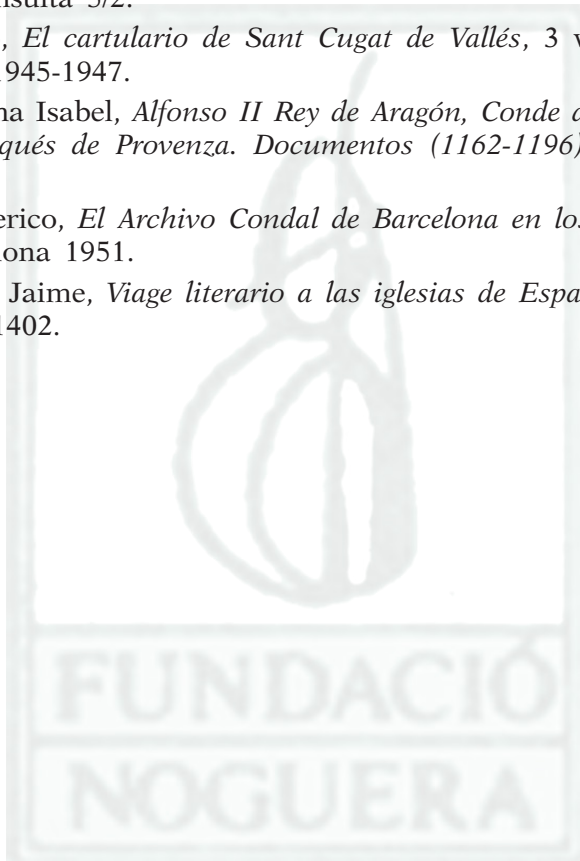

Bibliografia

- ABADAL, Ramon, *Catalunya Carolíngia II. Els preceptes carolingis a Catalunya*, 2 vols., Barcelona 1926-1952.
- ALTÉS, Francesc Xavier, "El diplomatarí del monestir de Santa Cecília de Montserrat", *Studia Monastica* 36, 1994, 223-302; 37, 1995, 301-394; 38, 1996, 291-400.
- ALTISENT, Agustí, *Diplomatari de Santa Maria de Poblet, I, anys 960-1177*, Barcelona 1993.
- BACH, Antoni, "Els documents del segle XI de l'Arxiu Capitular de Solsona", *Urgellia* 13, 1996-1997, 37-334.
- BARAUT, Cebrià, "Els manuscrits de l'antiga biblioteca del monestir de Montserrat (segles XI-XVIII)", *Analecta Montserratensia* 8, 1954-1955, 339-397.
- "Els documents dels anys 1010-1035 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 4, 1981, 7-186.
- BOFARULL, Pròsper de, *Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*, vol. IV, Barcelona 1849.
- *Los Condes de Barcelona vindicados*, 2 vols., Barcelona 1836 (ed. anastàtica, Barcelona 1988).
- [BOVETS, G.], *Facsímils de Diplomàtica*, Arxiu de Montserrat, A IV, c. 63, s/n.
- CARRERAS, Francesc, *Lo Montjuich de Barcelona, Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 8, 1906, 197-450.
- CHABÁS, Roque, *Episcopologio valentino*, València 1909.
- DIAGO, Francisco, *Historia de los victoriosissimos antiguos condes de Barcelona*, Barcelona 1603.

- DIAGO, Francisco, *Anales del Reyno de Valencia*, València 1613.
- FÀBREGA, Àngel, *Diplomatari de la Catedral de Barcelona*, vol. I: *Documents dels anys 844-1000*, Barcelona 1995.
- FELIU, Gaspar i SALRACH, Josep M. (dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, 3 vols., Barcelona 1999.
- FITA, Fidel, "Bula inédita de Silvestre II", *Boletín de la Real Academia de la Historia* 18, 1891, 247-249.
- FLÓREZ, Enrique, *España Sagrada*, vol. 7: *Iglesias sufragáneas de Toledo (I)*, Madrid 1751.
- FONT RIUS, Josep M., *Cartas de població y franquicia de Cataluña*, 3 vols., Madrid-Barcelona 1983.
- GUÉRARD, Benjamin. , *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Victor de Marseille*, 2 vols., París 1857.
- JUNYENT, Eduard, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba, a cura d'Anscari M. Mundó*, Barcelona 1992.
- KEHR, Paul, *Papsturkunden in Spanien Vorarbeiten zur Hispania pontificia. I. Katalanien*, Berlín 1926.
- LLORENS, Antoni, "Els documents dels segles X i XI de l'Arxiu Capitular de Solsona", *Urgellia* 11, 1992-1993, 301-486.
- MARCA, Petrus de, *Marca Hispanica sive Limes Hispanicus. Hoc est Geographica et historica descriptio Cataloniae, Ruscinonis et circumjacentium popularum*, París 1688 (ed. anastàtica Barcelona 1998).
- MARTÈNE, Edmund i DURAND, Ursin, *Veterum Scriptorum et Monumentorum Historicorum, Dogmaticorum, Moralium amplissima collectio*, vol. I, París 1724.
- MIQUEL, Francesc, *Liber Feudorum Maior. Cartulario real que se conserva en el Archivo de la Corona de Aragón*, 2 vols., Barcelona 1945.
- PUIG, Sebastià, *Episcopologio de la Sede Barcinonense*, Barcelona 1929.
- Repertori: Índice General de todos los instrumentos de el Archivo del Real Monasterio de Monserrate*, ACA, Monacals d'Hisenda 3751.
- RIBAS-PASQUAL: *Sacrae Cataloniae Antiquitatis Monumenta*, BC 729, I-XI, vol. III: *Índice de las escrituras y documentos mas antiguos y preciosos que se conservan en el Archivo del monasterio de Montserrat*, f. 1-62.

- RIBAS, Benet, *Annals de Montserrat*, Arxiu Abadial de Montserrat.
— *Història monumental de Montserrat*, BRPM, ms. 2520, f. 42-54 i 2519, f. 120-155.
— *Història de Montserrat (888-1258)*, ed. de Francesc Xavier Altés i Aguiló, Barcelona-Montserrat 1990.
- RIBERA, Mariano, *Traslado e yndice alfabetico de las escripturas del tiempo del conde soberano don Ramon Berenguer*, ACA, sala de consulta 5/2.
- RIUS, Josep, *El cartulario de Sant Cugat de Vallés*, 3 vols., Barcelona 1945-1947.
- SÁNCHEZ, Ana Isabel, *Alfonso II Rey de Aragón, Conde de Barcelona y Marqués de Provenza. Documentos (1162-1196)*, Saragossa 1995.
- UDINA, Federico, *El Archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X*, Barcelona 1951.
- VILLANUEVA, Jaime, *Viage literario a las iglesias de España*, Madrid, 1806-1402.

954, setembre, 21

Donació de Guitard d'unes terres al castell de Fontanet, comtat de Barcelona.

A. ACS, perg. 4.

a. FONT RIUS, *Cartas de población*, doc. 5.

b. LLORENS, *Els documents dels segles X-XI*, doc. 4.

In Dei nomine. Ego Witardus donator vobis Ermovino, Segundo, Ermomiro, Elias, Deudfredus, Arifredo, Argerigo, Guadamiro, Cesario, Egirado, Ferriolus, Ariemiro, Sesarigo, Mascarone, Bladerico. Manifestum est enim quia placuit animis nostris et placet, ut vobis supradicti donare fecissem aliquid de proprietate mea, sicut et facio. Do[no enim] vobis terras meas cultas et ermas quod habeo in comitatum Barchinonense, in termino de castro Fontanedo, in locum que dicunt ad ipso Frexano, qui mihi advenit aliquid de ienitori meo et aliquid per mea comparacione. Et aff[r]ontat ec omnia de parte circi in ipso torrente quod per imbre ducit aqua, et de aquilone in sumitate de ipsa serra, et de altera in ipsa via que pergit ad ipsa Vide et pertingit usque ad ipsa serra, et de occiduo in ipso termine de Midiona. Quantum in istas afrontaciones includunt omnia vobis oc dono, cultum et ermun, garigas et selvas ipsas, domum edificare et ipsos ermos tragere a cultura, et ipsas terras que sunt dutrum partes a midia faciatis, exinde ortos aud quod vos necessa fuerit exinde laborare. Et donetis mihi exinde ubi vineas fuerint edificatas de ipso fructo ipsa V parte, et de ipsas alias labores que feceritis in ipsas terras donetis mihi exinde ipsa tasca, et vos et subcessores vestros, tam

present[e]s quam advenientes vel futuri, et talem servitium quale de legitimum alodem faciunt ipsos homines comorentes in iam dicto comitato a me vel a subcessores meos. Et faciatis ibidem ipsa turre in comuno. Et si vobis necessa fuerit vindere, faciatis a tales homines qui faciunt de exinde servitium, sicut supra resonat. Et si ego donator minime fecero et de supra convencione non oc valeat vindicare, sed componat in vinculo solidos XX, et nos laboratores minime fecerimus et de supradicta convencione nos abstraxerimus non oc valeat vindicare, sed componat unusquisque sicut exinde minime fecerit, et in antea tam donatores quam adservatores faciamus, sicut exinde respondimus.

Facto pacto et convencione XI kalendas octobris, anno primo regnante Leutario reie.

Sig+num Witardus, qui hanc pactum feci et firmare rogavi. Sig+num Ermovino, Sig+num Sesegudo, Sig+num Ermomiro, Sig+num Elias, Sig+num Deudfredus, Sig+num Arifredo, Sig+num Ariemiro, Sig+num Argerigo, Sig+num Guadamiro, Sig+num Cesario, Sig+num Egirado, Sig+num Ferriolus, Sig+num Sesarigo, Sig+num Mascarone, Sig+num Bladerico, nos simul in unum qui anc convencione et pactum fecimus et firmare rogamus.

Sig+num Gondebertus (*senyal*). Sig+num Ieramias. Sig+num Gotmare (*senyal*). Ramio (*senyal*).

Sig+num Gusimara, qui anc pactum scripsi (*senyal*) die et anno quod supra.

2

976, juliol, 15

Borrell II ven al vescomte Guitard el castell de Queralt.

[A]. Arxiu dels comtes de Santa Coloma, n. 1.

B. Còpia del segle XVII, ACA, Diversos/Patrimoniales, Casa Queralt, lligall 25, n. 1.

In Dei nomine. Borrellus, gracia Dei comes et marchio, cum coniuge Leudgardis chomitisa pariter vindictores sumus tibi Witardo vicecomite emptore. Per hanc scriptura vindiccio-nis nostre vindimus tibi chastrum nostrum vocatum Cheroaltum cum omnibus sibi pertinentibus, id sunt turris et muris, portis et serris, domos et curtis, terris et vineis, pratriis et pascuis, silvis et garriciis ceterisque arboribus, aquis aqua[rum] ab montibus et collibus atque vallibus, petribus et spelunciis, exios et regressios,

omnia quantum ad ipsum pertinet castrum cultum vel incultum, omnia tibi vindimus apud ipsum kanstrum cum fines et termines suos. Advenit ad me Borrellus chomes per aprisiones quas fecit avus meus Wifredi quondam comiti seu per vocem genitori meo Suniari comiti qui fuit, et ad Leudgardis chomitissa pertigit per decima pars sicut mos est iuris in uxoribus dari. Est ne[e]pe meminitum chastrum que tibi vindimus in extremis finibus Marchie nostre edificatum, contra Spanie finibus ad occidentalem plaga, in terminis Barchinone vel Ausone. Afrontat ipsum castrum cum fines et termines suos de parte circi usque in Spania vel in vade que dicunt Taracha et pervenit ad turres de Alhaceran sive ad ipsa Portella deinde ad ipsa antiqua et pervenit usque ad termino de ipsa Rocheta, de aquilonis vero parte iniungit in termines de castro Miralias ad locum que dicunt Agulla Grosa deinde pergit ad fonte de Almuto et vadit per terminos de ipsa Rocheta, de maridie quoque illaterat similiter cum termines de castro iam dicto Miralias vel in termine de Monte Acuto et vadit per sumitatem de ipsa serra de Opannos vel in termines de sancta Perpetua deinde pergit per ipsa garganta vel ad ipsa fonte de Ermengado et pervenit ad ipsa Guardia de Guisovara vel ad ipso Grado Cechato, de occiduo namque conglutinat cum termines de castro Pontilios deinde pergit per ipsas Guardiolas usque ad ipsa aqua et pergit per ipsa valle que est inter Pontilios et sancta Columba usque in ipsa serra deinde ad ipsa Guardia de ipsas Toxedas et pervenit per ipsa serra usque ad ipsos Palarios vel in Prixana. Quantus in istas affrontaciones vel isti termini includuntur omnia tibi vindimus moderato et definito precio pessas CC de argento merro quod tu emtor precium nobis dedisti et nos vindictores de presente in manibus recipimus et nichil de ipso precio apud te emtore non remansit, est manifestum. Quem vesro predictum kanstrum que tibi vindimus cum fines et termines suos vel agacenciis de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate ab omni integritate ad omnia faciendi quod volueris liberam in Dei nomine abeas potestatem, cum exios et regresios eorum que ad proprio. Quos si nos vindictores aut ullum de successoribus nostris vel quilibet homo qui contra hanc vindicione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicari, sed componat aut componamus tibi auri cogto libras L tibi perpetim habituras. Et in antea ista vendiccione firma obtineat robore.

Facta ista vendiccione iddus iulii, anno XXII renante Leutario regi.

+ Borrellus, gratia Dei chomes, qui hunc signum impresi,
+ Leudgardis chomitissa, nos qui hanc vindiccione fecimus et
firmare rogavimus.

Sig+num Miro. Sig+num Ellemare. + Signum Bernardus.
Sig+num Wilielmus. Signum+ Reymundus. Petrus Reynardus.
Sig+num Gotmare. Signum Lobatone. + Trosegeldus sacer.

+ Signum Seniofret Protericius presbiter, cum literas super-
positas scripsit et rasis, die et anno quod supra.

3

978, març, 8

*Permuta entre Adó, abat del monestir de Sant Pau, i el vescomte
Guitard.*

A. ACA, Canc., perg. Borrell II, 16.

a. UDINA, *El Archivo Condal*, doc. 183.

In honore Dei et sancti Pauli apostoli. Ego Atto abba simul cum congregacione monachorum de predicto cenobio domum sancti Pauli. Nos simul in unum commutatores sumus Witardo vicescomite. Donamus namque tibi in tua comutacione per ipsas vineas modiatas VI et mediam que nobis comutasti. Donamus inde tibi terra nostra propria de domum sancti Pauli cenobii, et est ipsa terra in pago Barchinonense, in Monte Gudaico, in locum ubi dicunt ad ipso Circulo. Et afrontat ipsa terra de parte circi in vinea vel terra de Cixilane, et de aquilonis in terra que fuit de Manuel presbiter et in vinea Cixilane, et de meridie in terra Auriolo, et de occiduo in via que pergit ad porto sive in terra de te Witardo. Quantum in istas afrontaciones includunt sic donamus tibi terra nostra propria vel comutamur pro tua comutaciones modiatas VI et mediam de vineas. Hec omnia supra scripta comutamur tibi ab integre et iure tuo tradimus ad tuum proprium, ut quiquid exinde facere vel eligere volueris, in Dei nomine, plenam abeas potestatem, cum exio et regressio suo. Quod si ego Atto abba, aut aliquid de nos servientes de domum sancti Pauli apostoli qui est situs in Maritima, in litore maris, aut alicuis homo qui contra hanc tua comutacione, quod tibi facimus et donamus, venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus tibi predicta terra in duplo, cum omnia sua inmeliacione. Et in antea ista commutacione firmis et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta ista comutacione VIII idus marcii, anno XXIII regnante Leutario rege, filio Ludovici.

(*crismó*) Ato abba cum fratres suos, qui hanc commutatione fecimus et firmare rogavimus (*senyal*). S+ Dominico monachus. S+ Marino monachus. S+ Aspidio monachus. S+ Erivonsio monachus. S+ Petrus Ansulfus monachus. S+ Altimirus monachus. (*senyal*) Adalavirus sacer (*senyal*). S+ Durabile presbiter. S+ Saberonus presbiter atque monachus. (*senyal*) Senderedus monachus, qui non potuit suum nomen scribere per cecitatem oculis suis.

Ecomparatus presbiter atque monachus, scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

4

986, març, 2

Donació que fa Geribert, fill de Guitard, a la seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 154r-v, n. 402.

a. MARCA, *Marca Hispanica*, doc. 136.

b. FABREGA, *Diplomatari*, doc. 154.

Sumus Dominus atque terribilis, trinus semper et individuus, omnibus inhabitantibus universo orbi qui Ecclesiam in sublime erexit, qui tanta divinitatis sue gratiam largitus est in sanctis suis, que per eorum doctrina tocius mundi capud exempla, unde nobis manifestissime patet in Sacris Scripturis, qui amatores Ecclesie exinstunt Deus amator est eis, et qui cultores ac rectores sancte Dei ecclesie consistunt procul dubio Deus eorum et rector ac defensor est, utique et qui raptos perversosque sancte Dei aule consistunt procul sunt a regno Dei, et non solum a regno Dei verum etiam a liminibus sancte Dei ecclesie divina lex extorris efficitur. Idcirco ego Geribertus vicecomes, filium Guitardi vicescomiti condem, videns me in sceleris huiusmodi depressum, propter remissionem peccatorum meorum et propter veram et dignam satisfactionem sancte Crucis et sancte Eulalie sedis Barchinona, et veluti veniam merear ob impietatem quam iessi aule predicte, dono vel trado ei alaudem quod habeo in suburbio civitatis Barchinona, id est terras et vineas qui mihi adveniunt ex genitores meos, et individuus constat inter me et utrosque fratres meos. Sed ego predictus Geribertus computo eum in hereditatem meam et trado eum predicta iam domum. Qui affrontat ipse alaudis de parte

circi in via, de aquilonis in terra de sancti Petri et de Virgilia, Deo dicata, de meridie in via, de occiduo in terra de Marcutio et de Gudrigilde condam et de Benevenisti ebreo. Quantum in istas affrontationes includunt sic dono vobis, trado illi predictum alaudem, id est terras et vineas ab integre, cum exio et regressio suo a proprio, ut quicquid exinde facere vel iudicare voluerit liberam in Dei nomine maneat ei et firma potestas. Quod si ego donator aut ullus homo qui contra hanc donationem ad inrumpendum venerit non hoc valeat vindicare, sed componat omnia superius scripta in duplo, cum omni sua inmelioratione. Et in antea ista donatio firma permaneat omnique tempore.

Facta donatio VI nonas marcii, anno XXXII regnante Leutario rege.

S+ Geribertus, qui hanc donationem feci et firmare rogavi.

S+ Eldefredo. S+ Oliba. S+ Teodisclo. S+ Miro.

S+ Eroigius presbiter quodnomento Marco, qui hec scripsi cum litteras rasas et emendatas in verso V vel VI et (*senyal*) die et anno quod supra.

5

990, agost, 11

Donació del vescomte Udaldard i de l'ardiaca Arnulf al monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 296v-297r, n. 903.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, p. 316.

b. PUIG, *Episcopologio*, doc. 25.

c. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, I, doc. 254.

In nomine Domini. Ego Udaldardo vicecomiti et Arnulfo archidiaconi donatores sumus domum sancti Cucufati cenobio et ad ceterorum sanctorum altaria qui infra eius domum sunt consecrata atque dedicata. Manifestum est enim qualiter fuimus capti in Barchinona civitate et nobiscum fuerunt captivati Atoni et fratri eius Cherucio, et dum eramus in ista dampnacione in Corduba retrusi in carcere testavimus nos in invicem nostris facultatibus, qui in ista regione relinqueramus, ut ipsi qui Deus primi de ipsa captivitate liberi fuissent potestatem habuissent distribuere eorum alodibus ad predicta loca sancta. Et nos predicti Udaldardo et Arnulfo eduxit nos Dominus et liberavit de iam dicta captivitate

in magna misericordia sua. Propterea donamus atque tradimus illorum alodibus ad predicta sanctorum loca quemadmodum illi nobis ordinaverunt in presencia ceterorum virorum, qui subtus roborati sunt. In primis iusserunt nobis dari ad predicto cenobio quantum habebant in predicto comitato Barchinonense vel in quibuscumque locis, id est terris, vineis, casis, ortis, omnia vel in omnibus, quantum illi habebant et possidebant vel per eorum hereditate vel per omnimodas voces, omnia hoc nobis tradiderunt ad proprio sancti Cucufati. Hec supradicta omnia donamus atque concedimus ad cenobium suprataxatum a pproprio ut servientes ipsius cenobicos, presentesque et futuros, licenciam exinde habeant agere et facere quemadmodum et de aliis munificenciis domui ipsius pertinentibus. Quod si nos donatores aut alicuius hominis qui contra hac mercede donacionis venerit ad inrumpendum, componat aut componamus predicta omnia ad cenobium supralibatum in quadruplum, prout sancti patres sanxerunt. Et in antea ista donacio firma permaneat omnique tempore.

Facta donacione III° idus augusti, anno IIII° quod cepit regnare Ugone rege, qui antea fuerat dux magnus.

(*senyal*) Odoldardus vicescomes(*senyal*), (*senyal*) Arnulfus archidiaconus (*senyal*), qui ista donacione fecimus et firmare rogavimus.

Sig+num Riculfo. Sig+num Venrello. Sig+num Audegario. Sig+num Marcucio. Sig+num Navio. Sig+num Atone.

(*crismó*) Bonushomo levita, scripsi et (*senyal*) cum litteras rasas in verso V^o et fusas in verso VIII°, die et anno prefixo.

6

992, octubre, 11

Venda de Longobard al vescomte Udalard al terme de Provençals.

A. ACA, Canc. perg. Borrell II, 70.

a. UDINA, *El archivo condal*, doc. 237.

In nomine Domini. Ego Longovardus presbiter vinditor sum tibi Udalardo vicecomite emptore. Per hanc scriptura vindicionis mee vindoque tibi terra cum ficulneas quod est in comitato Barchinonense, in terminio de Provençales. Advenit mihi hec omnia per carta impignoracionis quod mihi fecit Richario et uxori sua Guisiula femina, pro eo quod accomodavi eis manchusos VI de auro cocto iaharis a penso legitimo, et non persolserunt mihi predictum debitum ad placitum constitutum, sicut illis mihi promiserant vel

se firmaverant in scriptura inpignoracionis quod illis mihi fecerunt. Propterea venundavi predicta terra et ficulneas ad iam dicto vicecomiti, in facie de iudice Aurucio, in presentia Paulo, Bellucio, Wimara, Vivas et Suniefredus presbiter qui et scriba et aliorum bonorum hominum, in aderato et definito precio manchosos VI de auro cocto iaharis a penso legitimo, quod tu emptor precium mihi dedisti, et ego venditor manibus meis accepi, et nihil de ipso precio apud te emptore non remansit, est manifestum. Afrontat hec omnia de parte circi in curte et in orto de Vivas, de oriente in ipso regario, de meridie in ipsa strada et in curte qui fuit de condam Planchario, de occiduo in terra de Eldefredo vel uxori sua Sinnul. Quem vero predicta terra et ficulneas et puteo que tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestatem ab omni integritatem, ut quicquid exinde facere vel iudicare volueris liberam in Dei nomine abeas plenam postestatem, cum exios vel regressios suos a proprio. Quod si ego vinditor aut ullusque homo qui contra hanc carta vinditione venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat tibi predicta omnia que tibi vindo in duplo, cum omni sua inmelioratione. Et ista carta vinditio firma permaneat omnique tempore.

Facta vinditione V idus october, anno VI regnante Ugo magnus vel rex.

S+ Longovardus presbiter, qui ista vindicione feci et firmare rogavi.

S+ Bellucio. S+ Wimara. S+ Vivas.

7

995, març, 11

Donació del vescomte Udalard i Giscafred a Sunifred.

A. ACB, perg. Diversorum A, 368 (1-1-869).

a. FABREGA, *Diplomatari de la Catedral*, doc. 268.

In nomine Domini. Ego Giscafredo que vocant Lobeto archipresbiter, et Hudalardus vicecomes nos simul in unum donatores sumus tibi Suniefredo. Manifestum est enim quia precepit nobis condam Vivani pontifice, quando ad extremam venerat voluntatem, unde iuditium obligatum tenemus infra terminum tempus, a serie conditionis iudice ordinante editus, ut tibi cartam donationis fecissemus de ipsas suas vineas qui olim fuerant de condam Floresindo, sicuti et facimus. Donamus denique tibi predictas vineas qui fuerunt

de Florensindo, quae sunt in territorio de Barchinona, in terminio et accessu de Trulliolos. Quae afrontant predictas vineas de parte aquilonis in terra de sancti Michaelis archangeli de Barchinona, de meridie in strata publica qui inde pergit, de oociduo in vinea de Ado vel de Mossae Pantiga haebreo, de circi in terra de santa Eulalia sedis Barchinona. Quantum istas totidem affrontationes includun[t] sic donamus tibi predictas vineas quae olim fuerunt de Floresindo condam totas ab integre, et de nostro iure in tuo tradimus dominio et postestate, simul cum exiis et regressiis earum, ad tuum plenissimum proprium ut quicquid ex eas agere vel fecere volueris ac disponere plenissimam in omnibus licentiam habeas naviter in omnibus. Et si nos donatores aut alicuius hominis viventis qui contra hac donatione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus tibi predictas vineas in duplo cum omnem suam inmeliorationem. Et in antea ista donatio firma permaneat omnique tempore.

Facta donatione V idus martii, anno VIII regnante Ugone rege qui dux fuerat pridem.

(*senyal*) Odolardus vicecomes, qui ista donatione fecimus et firmare rogavimus.

(*crismon*) Bonushomo levita, scripsit et (*senyal*) cum litteras rasas et emendatas in locum ubi dicit “de Trulliolos” die et anno praefixo.

8

996, [febrer, 13]¹

Venda d'Ermidi i la seva esposa Emmo a Geribert.

A. ACB, perg. Diversorum B, 1303b (1-2-1303b).

a. FABREGA, *Diplomatari de la Catedral*, doc. 278.

In nomine Domini. Ego Ermidio et uxori meae Emo vinditores sumus tibi Geriberto emtor. Per hanc scriptura vindicionis nostre vindimus tibi terra et cassas, cum solos et superpositos et ipsa corte, qui nobis advenit per comparacione vel per quacumque voce. Est in comitatum Barchinonense, in territorio de Lacara, in locum que dicunt Orta. Et afronta ista ec omnia de orientis in vinea de Tetdericus vel in ipsa via, et de meridie in ipso torrente, et de occiduo in ipso alaude de Bunucio, et de circi similiter. Quantum in istas afrontaciones includunt sic vindimus tibi ipsa nostra ereditate ab integrum, cum exio et regresio earum, in propter

precium solidos VII et nichil exinde non remansit, est manifestum. Quem vero predicta ec omnia de nostro iure in tua trado dominio et potestatem a proprio. Quod si nos vinditores aut ullusque omo qui contra hanc ista vindicione venerit pro inrumpendum non oc valeat vindicare, set componat aut conponamus tibi ista ec omnia in duplo cum omnem suam inmelioracione. Et in antea ista vindicio firmis et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta carta vindicione idus kalendas februari, anno VIII regnante Ugo rege.

Sig+num Ermidio, Sig+num Emo, qui ista vindicione fecimus et firmare rogavimus.

Sig+num Seniomir. Sig+num Gotmar. Sig+num Gotfred.

(*senyal*) Aurucio presbiter scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

1. 995 *gener/febrer?*.

9

997, març, 26

Venda de Iaquinta a Geribert.

A. ACB, perg. Diversorum C, 49 (1-3-49).

a. FÀBREGA, *Diplomatari de la Catedral*, doc. 304.

In nomine Domine. Ego Iaginta femina vinditrice sum tibi Geribert emtor. Perc hanc scriptura vindicionis me vindo tibi terras cultas et ermas, et vineas, et casas cum solos et superpositos et curtes, et ortos cum illorum arboribus qui infra sunt, qui michi advenit de genitoris meos vel per quacumque voce. Et est in comitatum Barchinonense, in terminio de Lacera. Et afrontat ista ec omnia de orientis in psa condamina vel in casa de Daniel, et de meri[di]e in pso torren, et de occiduo in pso torren qui discurit, et de circii in aulode de Recosindo. Quantum in istas IIII afrontaciones includunt sic vindo tibi ista ec omnia ab integrum, cum exio et regresio earum, in propter precium solidos VIII in re valentent, et nichil exide non remasit, est manifestum. Quem vero predicta ec omnia de meo iure in tuo trado dominio et potestatem a proprio. Quod si me vinditrice aut ullusque omo qui contra hanc ista vindicione venerit pro inrumpendum non oc valeat vindicare, set componat in duplo ista ec omnia cum omne suam inmelioracionen. Et in antea ista vindicio firmis et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta carta VII kalendas aprilis, ano X regnante Ugo rege.
 Sig+num Iaginta, qui ista vindicione feci et firmare rogavi.
 Sig+num Wadamir. Sig+num Gotfred. Sig+num Erminisclo.
 (*senyal*) Aurucio presbiter, scripsit et (*senyal*) die et ano quod
 supra.

10

997, juny, 26

*Permuta de Geribert, fill del difunt Guitard, i la seva esposa Ermen-
 garda amb Geribert i la seva esposa Aigo.*

A. ACB, perg. Diversorum A, 2296 (1-1-2296).

a. FÀBREGA, *Diplomatari de la Catedral*, doc. 312.

In nomine Domini. Ego Geiriberto, filio condam Witardo, et uxori mea Ermengards comutatores sum vobis Geiriberto, filio condam Gotmar, et uxori tua Aigo. Manifestum est enim quia placuit animis nostris et placet ut inter nos comutacione fecisemus sicuti et facimus. Donamus namque vobis in vestra comutacione casa cum solo et superposito et curte, terras et vineas, cultum vel eremum, et prado et omnes arbores qui ibidem sunt condirecti nostrum proprium. Qui mihi advenit ad me Geiriberto per genitrice mea vel per comparacione, et ad me Ermengardes per meum decimum vel per omnesque voces. Et est hec omnia in comitatum Barchinona, in terminio de Olerdula, in locum que dicunt Avingnone. Afronta hec omnia de orientis in ipsa terra qui fuit de Mager, de meridie in terra qui fuit de Eigefredo vel de Mager, de hocciduo in strada plupica vel in terra qui fuit de Sudela, de circi in terra et vineas de vos comutatores. Quantum in istas afrontaciones includunt sic donams vobis hec omnia totum ab integrum, cum exios et regresios earum, quantum ibidem abemus vel ereditare debemus per omnesque voces ad vestro proprio. Quod si nos comutatores aut ullusque omo qui contra hanc ista comutacione venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, set componat aut componamus vobis hec omnia in duplo cum sua melioracione. Et in antea ista comutacione firma permaneat omnique tempore.

Facta ista comutacio VI kalendas iulii, anno I regnante Rodbertus rex.

(*senyal*) Geribertus +, Sig+num Ermengardes, qui ista comutacio fecimus et firmare rogavimus.

S+ Oliba presbiter, que vocant Eritmagnus (*senyal*). S+ Aianricus. S+ Lupus. (*crismó*) Suniarius presbiter (*senyal*).

(*crismó*) Unifredus presbiter, qui ista comutacione scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra, cum literas superpositas in verso I.

11

997, juliol, 29

Venda d'Ermessenda a Geribert.

A. ACB, perg. Diversorum A, 2371 (1-1-2371).

a. FÁBREGA, *Diplomatari de la Catedral*, doc. 313.

In nomine Domini. Ego Ermesinna vinditrice sum tibi Geribert emtrice. Per anc scriptura vindicionis me vindo tibi kasas cum solo et superposito et curte, et terras et vineas et arbores et vites qui infra sunt et kanit. Qui michi advenit de genitores meos vel per mea ereditate vel per omnesque voces totum ab integrum. Et est ipsas kasas et ipsa curt, et ipsas terras et ipsas vineas in comitatum Barchinonensem, in locum Vallensem, in terminio de Castilione. Et afrontad ista ec omnia de orient in torent vel in ipsa terra qui fuit de Dela vel de Tudisclu, de meridie in alod de Bernard vel de Gunter, de occiduo in ipsa estrada qui pergit ubique, de circi in vineas de Odevagrus. Quantum in istas afrontaciones includunt sic vindo tibi, kasas et curte, et terras et vineas et arbores qui infra sunt, totum ab integrum, cum exis vel regresios suos, in propter precium solidos XX et nichil exinde non remansit, et est manifestum. Quem vero predicta ec omnia de meo iure in tuo trado dominio et postestate. Quod si me vinditrice ad ullusque omo qui contra anc ista vindicione venerit pro inrumpendum non oc valead vindicare, set componam tibi ista ec omnia in duplo, cum omnem in sua melioracione. Et in antea ista vindicio firma permanead omnique tempore.

Facta ista karta vindicione IIII kalenas agustas, ano I Rudbert rege.

Sig+num Ermesina, qui sta karta vindicione fecimus et firmare rogavimus.

Sig+num Odevagrus. Sig+num Ramiu. Sig+num Adalampir. Sig+num Seniofredus.

(*senyal*) Ermemirum presbiter, scripsit cum literas fusas (*senyal*).

12

997, agost, 2

Venda de Mirabília a Geribert d'una modiata de vinya al Vallès.

A. ACB, perg. Diversorum C, 51 (1-3-51).

a. FÀBREGA, *Diplomatari de la Catedral*, doc. 315.

In nomine Domini. Ego Meravilia femina vinditrice sum tibi Geribertus emtori. Per hanc scriptura vindicionis mee vindo tibi modiata I de vinea, qui mihi advenit de mea comparacione vel per quacumque voce. Et est ipsa vinea in comitatum Barchinonense, in Vallense, infra termine de Castilione. Et adfrontat ipsa vinea de oriente in vinea de Ego vel de filiis suis, de meridie in vinea de Ruigio et de Ego sive filiis suis, de occiduo in ipsa strada plupliga, de circi in terra de Ermesinda sive de fratre suo. Quantum in istas afrontaciones includunt sic vindo tibi modiata I de vinea ab integrum, cum exio vel regresios suos, in precium solidos XII quod manibus meis recepi, est manifestum. Quem vero predicta vinea que tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestatem ab integre. Quod si ego vin[di]trice ad ullusque omo qui contra ac ista vindicione venerit pro inrumpendum non oc valeat vindicare, set componat aut componam tibi ipsa vinea in duplo cum omne sua inmelioracione. Et ista vindicione firma permaneat omnique tempore.

Facta vindicione IIII nonas kalendas agustas, anno XI Ugo Magno rege.

Sig+num Meravilia, qui ista vendicione feci et firmare rogavi.

Sig+num Killomar. Sig+num Adevagro. Sig+num Goltredo.

Sig+Stefanus presbiter, qui ista vindicione scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

13

999, març, 5

Donació del vescomte Udaldard i la seva esposa Riquilda a Montserrat.

[A]. Original.

[B]. Trasllat del 30 de gener de 1120, AAM calaix 13, lligall 19, f. 10.

[C]. AAM, *Cartulari de Montserrat*, f. 46v.

D. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 8r.

- E. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 35r.
 F. Regest a RIBAS, *Història*, f. 62r-v.
 a. BARAUT, *Els manuscrits*, p. 391 (ex E).
 b. RIBAS, *Història*, p. 125-126 (ex F).

El vizconde Odolardo y la vizcondesa Richilde, su muger, hazen donacion ad domum sancti Michaelis archangeli, que est fundata in Montem Obserratum, de unos alodios y tierras [de quatro modiatas de viña y la tierra hierma que alli es] en termino del castillo de Bonefacio, que dicen Guardia, condado de Barcelona en el lugar que dicen Tuverello. Lo que dice le pertenecia por herencia de sus pasados. Linda dicha tierra en la parte de oriente con el torrente Malo, de mediodia con el torrente, de poniente con tierra de Laurencio, y de cierzo en el torrente Malo.

Actum III nonas martii, anno III regnante Rodbertus rex.

[(*senyal*)] Udolardus vicecomes, Sig+num Richilde vicecomitissa, qui ista carta mercede largitionis atque donacionis fecimus et firmare rogavimus].

Eldemare. [Sig+num] Servulfus. [Sig+num] Bonushomo. Marino. [(*senyal*)] Adanagiele presbiter.

[Sig+num] Fruile presbiter, qui ista donatione scripsi (*senyal*) cum literas rasas in verso VIII die et anno quo supra.

[Bertrandus monachus et levita, qui hoc translatum scripsi III idus februarii, anno XII regnante Ledovico rege.]

14

1001, febrer, 24

Donació del vescomte Udalard i Sunifred al monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 60v, n. 231.

a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 354.

In nomine Domini. Ego Odolardus, gratia Dei vicecomite, et Suniefredus nos simul in unum donatores sumus domum sancti Cucuphati cenobii. Manifestum est enim quia precepit nobis condam Vivani pontifici per suum testamentum, unde iudicium obligatum tenemus infra temporum meta, ut donari fecissemus terras in duos locos ad cenobium prelibatum. Sunt quippe ipsas terras in comitatu Barchinonense, in Vallense, in terminio de Albiniana vel in confinio de Pasturano, in loco vocitato Rexago. Que affrontat

eadem una terra de parte circi in ipsa calzada, de aquilonis in rio de Canalilias, de meridie in terra de Goltredo, de occiduo in terra sancti Petri apostoli. Et alia prefata terra affrontat de circi in terra de iam dicto sancto Petro, de aquilonis in torrente qui per imbrem discurrit, de meridie in terra de Guiliemundo, de occiduo in via consueta. Quantum istas affrontaciones includunt, sic donamus prefatas duas terras ad domum supralibatam sancti Cucuphati ab integre, simul cum exiis et regressiis earum, propter Deum et remedium anime prenotato Vivane, et de nostro iure in eius contradimus dominio et potestate, ut servientes de prenotato cenobio qui cenobitani exinde sunt vel fuerint licentiam inde habeant agere et facere quemadmodum et de aliis munificentis domui vestri pertinentibus ad illorum proprio. Et si nos donatores aut ullusque homo qui contra hanc donacione mercedem largitionis facta venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, set componat aut componamus ad cenobium prelibatum terras prescriptas in quadruplum, prout sancti Patres sanxerunt. Et in antea ista donatio plenissimam in omnibus habeat firmitatem.

Facta donacione VI kalendas marcii, anno V regnante Roberto rege, filium condam Ugoni.

(*senyal*) Odolardus vicecomes, (*senyal*) Seniofredus, qui ista donacione fecimus et firmavimus firmarique rogavimus.

Sig+num Bellarono. S+ Servus Dei.

S+ Scubiliarius sacer, qui hec scripsi et (*crismó*) die et anno prefixo.

15

1001¹

Carta del papa Silvestre II a Geribert.

[A]. Original.

[B]. Còpia autèntica.

C. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 164r, n. 387.

a. FITA, *Bula*.

b. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 2.

c. KEHR, *Papsturkunden*, I, doc 2.

Silvester episcopus, servus servorum Dei, Gerberto salutem et apostolicam benedictionem. Episcopi Barchilonis clamorem super te iam sufferre non possumus. In transacto mense marcio clama-

vit, unde te in nativitate Domini ante nostram presentiam cum eo venire monui, et hanc intentionem, unde clamor est, definire disponens, in eo termino te habere non potui. Iterum ex parte Dei et sancti Petri te moneo venire et apostolica auctoritate precipio, te in proximo pascha Rome nostro concilio adesse, ne Barchilonensis ecclesia ultra me suis clamoribus pulset et in ultionem tui me invitum exagitet. Veni ergo et ad rationem de castello de Ripa cum Barchilonensi episcopo te representa. Si ecclesia legibus debet perdere illud nolumus umquam ut habeat, et si ad te iuste pertinet nolumus ut admitas. Si autem his duabus nostris epistolis admonitus venire contempseris et in indicto termino ante nostram presentiam adesse distuleris, quia ecclesiam oprimis omnium ecclesiarum ingressu careas et a christianorum consortio deinceps alienus fiat nec non sub nostro apostolico anatemate innodatus maneat, donec resipiscas et episcopo iam dicto digne satisfacias.

1. c: *començament de 1002.*

16

1003, octubre, 19

Venda de Borrell a Geribert.

A. ACB, perg. Diversorum B, 1577 (1-2-1577).

In nomine Domini. Ego Borello, filium Guitardo et Cusca, vinditore sum tibi Geriberto emtore. Per hanc scriptura vindicionis maeae vindo tibi terras et vineas, cultas et eremas, et casalicis cum solo et cum ipsas parietes, qui mihi advenit per genitores meos vel per ullasque voces. Et est ipsas terras et vineas et kasals, cultas et erimas, in comitatum Barchinonensis, in terminio de sancti Andree, in locum que dicunt Villa Percina. Et afrontad ipsas terras et vineas et casals de parte uriente in eclesia de sancti Andree vel in ipsa strada subtus sancti Andree que pergit a Barchinona, de meridie in alaude que fuit de Odegario vicecomite qui est de sancti Petri sedis Osonense sive in monte Telus, de occiduo in villa que dicunt Romanedo sive in villa que dicunt Kanelas, et de circio in ipso colo que dicunt Fenestrelas sive i[n] flumine que dicunt Besocio. Quantum infra istas quatuor afrontaciones includunt sic vindo tibi ipsa hec omnia superius scripta, quantum ibi debere abeo et avere debeo tutum ab integrum, cum exios et regresios earum, a tuum proprium in propter precium pesas VI de auro gocto legitimas, quod tu mihi dededisti et ego manibus meis recepi,

et est manifestum. Quem vero predictas terras et vineas, cultas et erimas, et casals quem ego tibi vindo, de meo iuro in tuam trado dominio et potestatem ad omnia que volueris facere. Quod si ego vinditor aut ullusque omo que contra hanc ista carta vindicione venerit ad inrumpendum non oc valeat vindicare, set componat aut co[m]pono tibi ipsas terras et vineas et casals in duplo cum omne sua inmeliacionem. Et in antea ista carta vindicione firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta carta vindicione XIIIIma kalendas november, anno VII regnante Raudeb[er]to rege.

Sig+num Borello, qui ista carta vindicione feci et firmare rogavi.

Sig+num Arnolfo. Sig+num Enego. (*senyal*) Gunefredus indignus sacer. Sig+num [..d]egerio.

Sig+num Godemar. Sig+num Baro.

(*senyal*) Deodadus presbiter, qui ista carta vindicione scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra.

17

1005, novembre, 24

Donació de la vescomtessa Gerberga al monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 190r, n. 597.

a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 400.

In nomine Domini. Ego Geriberga vicecomitiss[im]a donatrix sum ad domum sancti Cucufati martiris Octovianensis cenobii. Manifestum est enim quia placuit animis meis et placet, nullus quoque agentis imperio nec suadentis ingenio set propria et expontanea hoc elegi cum Deo bona voluntate, ut ad predicto domo cartam donacionis fecissem aliquid de alaudes meos, sicuti et facio. Dono namque ad prelibato domo alaudem nostrum quod habeo in comitato Barchinonense, id est in Claromonte castro termine, terras, vineas cultas vel ermas, turre, casas cum solos et superpositos, parietes, curtes, ortis, ortalibus, arboribus pomiferis, impomiferis, molinos cum suos reguos et caput regos, cum aquis ductibus vel reductibus, et omnia usibilia unde molere debent, et ligna et lapides, pratis, pascuis, silvis, guarricis, in plano, in prono, et in diversis edificiis, in omnia et in omnibus. Et est ista

omnia iusta alaudes de sancti Cucufati, ad sancta Maria de ipsas Capelades. Et in alio loco, infra termines de supradicto castro Claromonte, in locum que dicunt ad ipsas Terraces, ipsas terras et vineas, quantum ibidem abeo per qualicumque voce. Et in alio loco, infra terminos de supradicto castro in Claromonte, in locum que dicunt Chazmo, alaudem meum quod ibi habeo vel hereditare debeo per ullaque voces. Et in castro Orpino, vel infra eius termines, alaudem meum cum ipsa fonte et cum ipsos lineares et channabares, quantum ibi habeo vel habere debeo per quacumque voce. Quantum in supradictos chastros supranominatos vel illorum termines abeo vel hereditare debeo per ullaque voces sic dono ipsa hec omnia ad prefato domo totum ab integrum, cum exiis vel regressiis earum et cum illorum afrontaciones, a proprio, in tale videlicet racione ut in diebus meis ego teneam et possideam hec omnia et per ullumquemque annum donare faciam ad prenotato domo libra I de cera, et post obitum meum remaneat hec omnia ab integrum ad prefato domo sancti Cucufati vel ad domo sancta Maria supradicta qui est cella sancti Cucufati super ipsas Capellatas, propter Deum et remedium anime mee, et est manifestum. Que vero predicta hec omnia que ad supradictos domos trado de meo iure in eorum trado dominio et potestate in supradicta voce. Quod si ego donatrix aut ullusque homo qui contra ista donacione venerit ad inrumpendum, non hoc valeat vindicare, set componat aut componam hec omnia in duplo cum omnes illorum inmelioraciones. Et in antea ista donacio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista donacione VIII kalendas decembris, anno X regnante Roberto rege.

S+ Geribergera vicecomitissa, qui ista donacio feci et firmare rogavi.

S+ Quirico. S+ Ermemiro. S+ Suniario. S+ Vivas. S+ alio Ermemiro. (*senyal*) Oliba levita. (*senyal*) Galindus presbiter. S+ Leopardo. S+ Godmar.

Guadamirus presbiter, qui ista donacione scripsi et (*senyal*) die et anno quod supra, cum litteras emendatas in verso X^o.

A. ACS, perg. 30.

a. LLORENS, *Els documents dels segles x-xi*, doc. 33.

In nomine Domini. Ego Odalardus, gratia Dei vicescomite, vinditor sum tibi uxori mea Richilde vicescomitissa emptrice. Per hanc scriptura vindicionis mee vindo tibi casas cum solos et superpositos, et curtes cum foveas, et casalibus et turre, et terras et vineas, cultas vel eremas, cum arboribus qui infra sunt pomiferis vel inpomiferis, mulino cum suo rego et suo capud rego, et arundines, qui mihi advenit de genitori meo sive per quacumque voce. Et est hec omnia in comitatu Barchinonensis, infra termine de castro Fontanedo, in loco que nuncupant Frexano. Et afrontat ipsa hec omnia que tibi vindo de parte orientis in sumitate de ipsa serra, de meridie in ipsa via que pergit ad ipsa Vide et pertingit usque ad ipsa serra, et de occiduo in ipso termine de Midiona, et de circii in ipso torrento qui per imbre ducit aqua. Quantum in istas afrontaciones includunt, sic vindo tibi hec omnia, sicut superius resonat, ab integrum. Et in alio loco vindo tibi casas et curtes, et terras, cultas vel heremas, cum arboribus olivas, pomiferis vel inpomiferis, et arundines, qui mihi advenit hec omnia de genitori meo sive per quacumque voces. Et afrontat hec omnia de orientis in strada publica qui pergit de Fontanedo ad ipso Frexano, de meridie in torrento qui per imbrem ducit aqua, de occiduo in medio alveo Annolia, de circii in terram de Seniofedus Kabaza. Quantum infra istas afrontaciones includunt, sic vindo tibi ista hec omnia sicut superius resonat ab integrum, cum exio vel regressios earum, in propter precium pesas XV in rem valentem, et nihil que de ipso precio apud te emptrice non remansit, est manifestum. Quem vero predicta omnia que tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestate ad tuum proprium. Quod si ego vinditor venero aut ullusque homo qui contra hanc vindicionem pro inrumpendum venerit non hoc valeat vindicare, sed componant aut componat hec omnia, sicut superius resonat, in duplo cum omnes suas immelioraciones. Et in antea ista vindicio firma permaneat modo vel omnique temporae.

Facta vindicione et nonas februarii, anno X regnante Roberto rege.

(*senyal*) Odolardus vicescomes, qui ista vindicione feci et firmare rogavi.

S+ Audegario. S+ Unifredus. Wilielmus (*senyal*). + Guislibertus levita +. (*senyal*) Wiimara iudice (*senyal*). (*senyal*) Ioannes +.

S+ Gausefredus sacer, qui ista vindicione scripsi et (*senyal*) die et anno quod supra.

19

1009, abril, 20

Venda de Guitart i Oliba al vescomte Udalard.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 160r, n. 464.

In nomine Domini. Ego Guitardo et [Oliba], filium Guisila femina, vinditor sumus tibi Odolardus vicecomite emptore. Per hanc scriptura vinditionis mee vindo tibi alaudem meum proprium quod habeo in Primiliano. Idem sunt terras et vineas, cultum vel heremum, cum arboribus et casales cum curte, qui mihi advenit hec omnia de ienitori meo. Et est hec omnia in comitatum Barchinonensis, in locum iam dicto Pimiliano. Et affrontat hec omnia de parte circi in sumitate montis Marzagano, de oriente in arenio de Villazari, de meridie in litori maris, de occiduo in arenio de Taliano. Quantum in istas quatuor affrontationes includunt sic vindo tibi ipsum alaudem superius scriptam ab integrum, cum exios vel regresios earum, in propter pretium LVI de auro, et nichil de ipso pretio apud te emptore non remansit, et est manifestum. Quem vero predicta hec omnia que tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestate ad facere omnia quod volueris. Quod si ego vinditor aut ullusque homo vel ullaque femina qui contra ista vinditione venerit per inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut componam tibi predicta hec omnia in duplo cum omne suam inmelioratione. Et in antea ista vinditione firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vinditione XII kalendas madii, anno XIII regnante Roberto rege.

S+ Guitardo, S+ Oliba, qui ista vinditione feci et firmare rogavi.

S+ Argemiro. S+ Unifredo.

S+ Guideballo presbitero, qui ista vinditione scripsit (*senyal*) subscripsit, cum literas superpositas in verso III, die et anno quod supra.

20

1009, desembre, 14

Venda dels comtes Ramon Borrell i Ermessenda a Guillem, veguer de Sant Martí.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 175v, n. 417.

In nomine Domini. Ego Raimundus, nutu Dei comes atque marchio, prolis condam Borrelli simili modo comiti, et Ermessindis qui et eius coniuge, gratia Dei comitissa. Nos simul in unum vinditores sumus tibi Guilelmo, filium condam Galindoni vicario sancti Martini, emptore. Per hanc scripturam vinditionis nostre vindimusque tibi alaudem nostrum cultum vel heremum et ipso puio qui ibidem est que nuncupantur Castro Serras cum eius adiacentias vel eius terminos, et cum eius casaliciis, montes et colles, cavernis et petris et spelunciis, molinos cum regos et capud regos, et aquis, pratis, pascuis, silvis et ortos, cum diversis generis arborum et fontes, cultum vel heremum, et saxas, cum eius villas nostrum proprium. Advenit nobis per vocem condam genitori meo et ad me Ermessindis per meum decimum vel per quamcumque voce. Que est hec omnia que tibi vindimus in comitatu Barchinonense vel in termine Tarrachona. Et affrontat de parte circi in ipsa strada de sancti Petri qui pergit ad Caprera, de aquilonis in ipsa serra qui est super villa Ardidá et vadit per ipsa serra super sancte Crucis et pervenit usque ad ipsa strada qui pergit de Celma usque ad Gaiano, de meridie in villa Iudaica vel in ipsa villa Nudillas, de occiduo in ipso regario de Vallis. Quantum istas affrontationes includunt sic vindimus tibi iam dicta omnia totum ad integre in propter precium uncias V de auro placibile in rem valentem, et nichil exinde apud te non remansit, est manifestum. Quem vero predicta hec omnia que tibi vindimus ab integre de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate, aut quiquid exinde facere vel iudicare volueris in Dei nomine plenam habeas potestatem, cum exios et regressios earum, ad tuum plenissimum proprium. Quod si nos vinditores aut ulloque homo qui contra hac vinditione venit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare sed componat aut nos componamus tibi solidi centum aureos tibi perpetim habituros. Et in antea ista vinditione firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vinditione II idus decembris, anno XIII regnante Roberto rege.

+ Raimundus comes, + Ermessindis comitissa, nos qui ista vinditione fecimus et firmavimus et testes firmare rogavimus.

Odegario (*senyal*). Sig+num Guifredus. Sig+num Suniarius Bez. Sig+num Gaufredus Vital. Sig+num Bonushomo Sinfredus.

Sig+num Guilelmus Sacer, qui rogatus exaravit cum litteras superpositas in verso I et cum die et anno quod supra.

21

1010, novembre, 28

Adveració sacramental del testament d'Adalbert, fill del vescomte Guitard.

- A. AAM, Sant Cugat del Vallès 64.
- B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 97r-v, n. 337.
- a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 3 (ex B).
- b. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 431 (ex B).

Conditiones sacramentorum ad quarum ex ordinatione Sinderedus sacer et Bonushomo levita qui et iudex, et in presentia Rossellus, Trasemirus, Moraton, Ferreolus, Beriza et Gilelmus presbiter, Amelius, Suniarius, Udalgarius, Petrus, et aliorum multorum bonorum hominum qui ibidem aderant, testificant testes prolati quas proferunt, id est Stefanus, Guifredus et Aries, ad comprobendam causam elemosinariam de condam homo nomine Adalbertus, filius condam Guitardi vicecomitis, in fatiem de supradicto sacerdote vel iudice. Et hec sunt nomina testium qui hoc testificant sicuti et iurant, id est Salomon sacerdote et Marcutius et Proculus et Guilelmus. Iurati autem dicimus in primis per Deum Patrem Omnipotentem, et per Ihesum Christum, filium eius Sanctumque Spiritum, qui est in Trinitate unus et verus Deus, et per hunc locum venerationis sancti Petri apostole Dei, cuius basilica sita est in comitatu Barchinonense, in terminio et accessu de Penites, in confinio Olertula, in locum ubi dicunt Palatium Moranta, supra cuius sacrosanto altario has conditiones manibus nostris continemus vel iurando contangimus. Quia nos suprascripti testes scimus, bene in veritate sapemus, de presente eramus, oculis nostris vidimus et aures nostras audivimus, ad ea hora et tempus quando suum testamentum facere iussit et scribere prefatus conditor, ubi iussit eis et nobis ut si mors ei advenisset in qualicumque loco ipsi pretaxati sui elemosinarii pariter et nos plenam habuissent vel habuissemus potestatem ad distribuere omnem facultatem suam quemadmodum

eis vel nobis ordinavit in suum prefatum testamentum. In primis iussit dare ad Auriolo, suo homine, tonna I cum ipso vino quod habebat in locum Mogia, et kafitio I de ordeo quod habebat in sancti Stefani de Castelleto. Et concessit ad Guifredo prefato suo elemosinario kafitio I de ordeo, et iussit dare ipsum vinum quod habebat in Castelleto pro anima sua. Et concessit ad Seniuddus sextarios VII de ordeo. Et concessit ad Unifredo sextarios V de ordeo. Et concessit ad mater sua Gueriberga kafitio I de ordeo. Et iussit dare pro anima sua kafitio I pro anima sua, et quarta I de frumento. Et est totum in termine de Castelleto. Et concessit ad mater sua prefata Geriberga parilio I de boves, et enapo I de argento vindere iussit et persolvere ex ipso pretio suos debitos. Ad Arnallo solvere iussit mancosos II, ad Argemiro mancoso I. Et de ipso pretio quod remanserit de ipso enapo iussit redimere ipsas suas cupas argenteas. Et de ipso pretio de ipso vino quod habebat in Mogia redimere iussit ipsas cupas argenteas. Aliut quod exinde remanserit iussit dare pro anima sua. Et concessit ad prefato Salomon presbitero XL membros argenteos que retinebat Gontardus. Et concessit ad Auria femina mancosatas II de pallio. Et concessit ad Geriberto et ad Rossello et ad Gilielmo clerico copa I de argento. Et concessit ad Udalgario et ad Boveto alia cupa. Et iussit vindere ipsa sua sarracena et ipsum pretium tramittere iussit ad domum sancti Petri Roma. Et concessit ad Oriolo suprascripto coto I. Et ad Guifredo guadengo I. Et ipse tapito et ipsos badalengos II et feltro I concessit ad Boveto et ad Udalgario. Et ipsam suam turrem que vocant Mogia cum ipsas vineas et terras, cultas et eremas, cum omnes suos terminos et terras et vineas quod habebat in comitatu Barchinona, in termines de Olertula, totum ipsa omnia concessit ad cenobium sancti Cucufati martiris, simul cum ipsum castrum, et suas pertinentias de castrum Albiniana similiter concedo ad cenobium prelibatum totum ab integre. Aliud quod remanet, tam vascula maiora vel minora, omnia iussit dare pro anima sua. Et cum hec omnia ordinavit adhuc loquela plaena et memoria bona, postea perrexit ad Mamakastrum, et inde reversus postea vixit aliquantos dies, et fuit in expeditione publica cum domno Raimundo comite quando introivit ad Corduba ad expugnandas catervas barbarorum, in secundo prelio, predestinatus a Deo prefatus conditor, preliando fortiter debitum mortis complevit in prefato prelio, in mense iunio qui iam preteritus est. Et ea que scimus nos prelibati testes recte et veraciter testificamus atque iuramus per super adnixum iura-

mentum in Domino, et nos tutores qui et elemosinarii sic iuramus in omnia et in omnibus quia quantum isti testes hic testificaverunt in isto iuditio verum est et nulla fraus nec ullo malo ingenio hic impressa non est, sed secundum suam voluntatem de prefato conditore est factus vel editus.

Late conditiones XV kalendas december, anno XV regnante Roberto rege, filium condam [Ugoni].

Sig+num Stefanus, Sig+num Guifredus, Sig+num Aries, nos elemosinarii summus et hunc iuramentum iuramus.

(*senyal*) Salamone presbitero, Sig+num Marcucius, Sig+num Proculus, Sig+num Gilelmus, nos testes summus et hunc sacramentum iuramus.

Sig+num Rossellus, Sig+num Trasemirus, Sig+num Moraton, Sig+num Ferreolus, Sig+num Beriza, Sig+num Amelius, Sig+num Udalgarius, Sig+num Petrus, nos qui ad presens fuimus.

Bonushomo laevita qui et iudex (*senyal*).

(*crismó*) Bonushomo laevita qui et iudex, exarator et (*senyal*) sub die et anno prefixo.

22

1011, maig, 1

Qüestions entre l'abat Guitart de Sant Cugat i el pròcer Geribert sobre la torre de Moià al Penedès.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 97v-98v, n. 338.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 4.

b. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 437.

Anno XV regnante Radberto rege, venit Guitardus abbas ante domnum Raimundum comitem coniugemque suam Ermessindem in Barchinona civitate, in comitali palacio, deferens querelam ex Geriberto quodam procere sub presentia primatum Condeballi Bosorensis et Ugoni Cervilionensis et Sinderedi Gurbitensis et Amati Monte Soricensis et Gaucefredi Gerundensis et Borrelli episcopi Ausonensis et Deusdedit episcopi Barchinonensis aliorumque multorum, in audientia iudicum Guimarani et Guifredi Ausonensis. Dicebat suprafatus Gitardus quod Geribertus iam dictus contendebat illi turrim que dicitur Mogia cum terris et vineis, cultis et heremis, que infra predictae turris terminos sunt et que esse debebat iuris sancti Cucufatis, eo quod prefatam turrim cum suis adiacenciis

et castrum cognomitatam Albignana, cum suis terminis et adiacenciis, Adalbertus, frater istius Geriberti, testatus fuerat sancto Cucufati cenobio Hoctavianensi, unde iste abbas preerat. Ad quod respondebat Geribertus: non potuit frater meus hanc turrim cum suis adiacenciis predicto cenobio dimittere vel testari, quoniam ibi mea hereditas sive fratris mei sororisque mee est. Rursum ad quod respondebat abbas iste: vos semper contempsistis fratri vestro huic dare de rebus paternis suam hereditatem quam illi debebat contingere. Idcirco cum vos vidit non duros sibi suam hereditatem quam illi iuste contingebat multociens exinde lacessitus, redemit de potestate creditorum hanc turrim cum suis adiacenciis qui in iure suo eam retinebant pro debito quo hec pignus deposita fuerat. Et per hanc vocem maximeque per suam hereditatem quam illi debebant contingere de rebus paternis, et vos illi contendebatis, sicut notum est, plurimis tenebat et possidebat prenotatam turrim cum omnibus suis pretinenciis atque adiacenciis. Quandiu enim vixit tenuit et possedit eam, et habente ipso plenam et sinceram memoriam, testatus fuit hec omnia predicto monasterio cui presideo, sicut potest inspicere in suo testamento, unde iudicium satis legaliter editum contineo. Hoc ita audito a iudicibus et perspecto testamento atque iudicio prefatus, gloriiosissimus comes asseruit se ita esse facturum ex hoc iusticiam quemadmodum iudices iudicaturi erant, unde illi tale dederunt iudicium: patet nobis per iusticie ordinem quod Adalbertus iam dictus maiorem hereditatem debuit habere ex rebus paternis quam est Mogia cum suis adiacenciis, quoniam et ipse ex legitimo fuit coniugio et talem hereditatem dedit illi lex qualem uni ex fratribus suis in rebus paternis quoniam instrumenta scripturarum non patent, per quem meliorati debeant esse fratres sui in aliquo rerum paternarum. Idcirco si iste supra-fatus Adalbertus et possidebat et iuri suo reservabat hanc turrim Mogiam cum omnibus suis pertinentiis et adiacenciis, et post se sepe dicto cenobio testatus fuit et largitus ea, non ex hoc aliquid contra decretum legis fecit. Iudicamus enim ut quantum Adalbertus retinebat per hereditatem paterne sucessionis et per vocem supra-dicti pignoris, si in sua vita hec audientia facta fuisset, tantum per legalem vocem capuisset et haberet ex rebus paternis. Unde si ipse Adalbertus non amisisset hoc per sententiam iudicum, iuste iudicantium, sine acquisitione totius hereditatis quam illi contingebat ex rebus omnibus paternis, modo iudicamus ut ecclesia Dei cui ille hoc largitus fuit non perdat hoc quod per testamentum adquisivit, nisi eas res adquisitas fuerint per quas Adalbertus hanc

turrim cum omnibus suis pertinenciis retinebat et predicto cenobio per suum testamentum cum prefato castro Albignana largivit. De hoc itaque castro vocitato Albignana tale nobis per legem videtur esse iudicium. Si ita est, ut prefatus abbas dicit, quod Adalbertus heremum et sine habitatore illud invenisset, et sicut consuetudo est per vocem aprisionis eum condirexisset et per hanc vocem quandiu vixit eam tenuisset, et per vocem paterne successionis quam habere debebat in marchiis heremis, sicut fratres sui in aliis locis habent istius simillimis, satis patet hoc castrum fuisse iuris istius Adalberti, et potuit exinde facere quod voluit quoniam lex dicit: "Omnis ingenuus, vir sive femina, seu nobilis seu inferior fuerit, si filios aut nepotes seu etiam pronepotes non reliquerit, faciendi de rebus suis quod voluerit habeat potestatem." Hoc autem ita peracto et sentencialiter definito, Raimundus supradictus indolis comes per sententiam iudicum et principalem vocem faciente iusticie consignavit et contradivit suprafactam turrim cum omnibus suis pertinenciis, terminis et limitibus, et suprafatum castrum Albignana cum omnibus suis et pertinenciis et finibus in potestate et dominio sancti Cucufati Dei serviencium.

Habita fuit hec audientia supradicto anno kalendis madii, et iudicialiter postmodum confirmata, ab his iudicibus et primatibus quibus Deus vitam concessit, et infrascripti sunt mano propria vel consuetudinis signo.

Guifredus levita qui et iudex, hanc causam legaliter examinavit et rectissime in iure sancti Chuchufati consignavit atque sub (*senyal*).

S+ Poncii cognomento Bonifilii clerici et iudicis, qui haec quae suprascripta sunt iuste ac legaliter definita sciens consignando ea in iure aecclesiae sancti Cucufatis predicti, ideoque subscripsit.

+ Hermessendis gratiae Dei comitissae, quae similiter supradictarum rerum consignacionem in ius sancti Cucufatis fecit et firmavit. S+ Gondballi Bisorensis. S+ Seniofredi Baralis. S+ Remundi de Matrona.

Gonterius presbiter (*senyal*) et monachus, qui ista carta audicionis scripsi die et anno quod supra.

23

1011, juliol, 29

Plet entre el monestir de Sant Cugat i Geribert, hereu del vescomte Guitard, per la torre de Moia.

[A]. Original.

B. ACA, *Monacals, Cartulari de Sant Cugat*, f. 122r-v, doc. 404.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 5.

b. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II. doc. 439.

In omnipotentis Dei nomine. Cunctis sit notum katolicis, quia in anno quo domnus Reimundus inclitus comes reversus est a Corduba, ad quam cum fratre suo Ermengaudo perrexit cum exercitu contra barbaras naciones, fatalis casus accidit cuidam Adalberto, proli Guitardi vicecomitis, qui antea in sua memoria suam extremam legaliter ordinavit voluntatem. In qua ordinacione possessionem quam retinebat, id est turris que dicitur Moia cum omnibus pertinenciis, cultis vel eremis, destinavit seu relinquit cenobio Dei almi martiris Cucufati. Postquam autem obitus prefati Adalberti fuit repertus heredibus suis, hi sunt Geribertus et caeteri tantillam vocem, id est iam dicta Moya, quam Adalbertus per vocem hereditatis sue retinebat, abusive usurparunt et in sua potestate perducerunt, quapropter surrexit abba prefati cenobii domnus Guitardus cum documenta vel voces beati Cucufati et detulit querimoniam in Barchinona civitate, in palacio, quorum iam dictum principem suamque coniugem, ubi multi interfuerunt optimates et pontifices hii, Deusdedit Barchinonensis, Borrellus Ausonensis, Petrus Ierundensis, apetens vel accusans prenominatum Geribertum fratresque ipsius. Aderant quidem ibi iudices Guilielmus Ierundensis Guifredusque Ausonensis, quibus prefatus comes hanc causam precepit examinare. Prefati autem iudices ab utraque parte causa discussa atque, ut premissum est, ita professa nil aliud potuerunt diiudicare nisi illud quod auctoritas legis discernit, id est ut sanctus Cucufas predictam suam causam deberet recipi et iam dicti presumptores in dominio sancti Cucufati predictam Moiam relinquere, sicuti imperantibus iudicibus per decretum legis fecerunt, quia ita constringit lex "et amplius qui domum vel causam inquietat absentis". Et insuper illi qui ab alia sua hereditate predictum Adalbertum repellebant, ab ac parte Moie modica vel residua illi silere debent in secula. Nos vero prefati iudices preligatam Moiam integerrime, cum terminis et aiacenciis suisque pertinenciis, confirmamus in dominio et potestate sancti

Cucufati, ut si quis ulterius ab eius potestate aliquo modo voluerit disrumpere vel in aliquo molestare predicta omnia, cum XX auri libras in quadruplum ei componat. Et hoc exemplar constitutionis firmum persistat in evum.

Hactum est hoc IIII kalendas augusti, anno X^oV^o regis Roberti.

Guifredus levita qui et iudex, hec legibus deliberans sub (*senyal*). Gondeballi Bisorensis. S+ Seniofredi Baralis. + Guifredus Midionensis. S+ Reimundi de Matrona. + Reimundus Dei gratia comes et marchio. + Ermessendis Dei gratia comitissa, nos cum prefatis iudicibus, pontificibus et primatibus hoc pactum firmamus, stabilimus firmarique rogamus.

Geraldus subdiachonus, scripsit in prefato die et anno et sub (*senyal*).

24

1013, març, 31

Plet entre Adelaida, vídua de Guillem de Sant Martí, i l'abat Guitard del monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 85r-v, n. 319.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 6.

b. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 452.

In iudicio domni Raimundi comitis coniuxque ipsius dompna Hermindsindis gratia Dei comitissa, sub pertractacione episcoporum, id est Deusdedit Barchinonensis, Hermengaus Orgillitensis, Borrellus Ausonensis et Olibane Helenensis, obtimatum katerva, Sindredus Gurbensis, Amatus Soricensis, Gondeballus Boserensis, Hugone Cerviliensis, Sunifredus Rirubensis, Bernardus santi Vincentii, Gilelmus de Lavancia, Riculfus Bergadensis, Sunifredus Barralis et aliorum promiscui virorum, intus in palatium Barchinone civitatis. In horum presentia litigabat Guitardus sancti Cucuphati cenobii abba cum quadam Adalaizis femina, qui condam uxor fuerat Gilelmi, condam vicarii sancti Martini, contendebat cum ea de uno stagno que dicunt Kallerio aliisque stagnis circumquaque convicinis, seu de terras heremas que ibi dilatate sunt et posite. Unde hostendit prefatus abba, causam narrationis veritatem habentis, qualiter erat eadem omnia prescripta in iure et possessione sancti Cucuphati cenobii confirmata per preceptum domni Karoli Magni imperatoris

oblacio filioque suo Hulidoico principe, cuius muneris oblacio primis temporibus extat facta, quando sevicia sarracenorum confregerunt. Et quoniam prefatum preceptum in exterminacionem prefate urbis fuit perditum, surrexit condam Odoni cenobii prelibati abba Franciam petens, in comitatu domno Borrello condam comite, et in conspectu Leutharii regis, auctorizante domno Borrello comite, testificantes illustros et honorabiles viros qui in eius obsequium fuerant, et fuit renovatum in regis presentia prefatum perditum preceptum et in robore firmatum, ubi prefatos stagnos ac terras prefixas resonant esse munificatas ad cenobio sepenominato sancti Cucuphati. Et e contra Adalaicis prefata asserebat se prefixa omnia iuste habere per vocem cuiusdam pater viri sui condam Galindoni, qui per vomerum aracionis cultro, circumquaue obduxerat signo et ibi priscam introduccionem fecerat per nomen per prisionis et karacterum designacionis. Ex cuius cause accionis et ipsum stagnum et locum possederat filioque suo Gilelmo ad habendum dimiserat proprialiter. Et cum utrasque prefate partes vehemencius ex hoc in invicem litigassent, prefatus comes et coniuge sua comitissa cum cetu pontificum ac potentum vel adfirmacione iudicum, talem consilium inter utrasque partes dederunt et posuerunt, eo quod non valebant proprialiter expedire cuius iure liberior transisset, et eo quod difficile erat unius familie domi ipsum solitudinis locum excolere et ad culturam opus reducere turremque munionis construere, et pro iugi sarracenorum adventu non modica vicinorum solacia ibidem congregare, ut ex easdem terras duas eque porciones fecissent, simulque communiter in unum turrem ibidem construant, ut una medietas sit sancti Cucufati dedita, alia medietas sit prefate Adalaizis conlata, et ipsa turre, ut dictum est, comuniter eam construant, communiter eam cum felicitate possideant, et ipsos stagnos comuniter eos expiscari faciant ipsosque pisces communiter iuste dividant per medium. Et ipsa Adalaizis prefata et filiiis suis, ipsa tamen decima donari fideliter faciant de ipsis tantummodo piscibus, quod in captione Deus ibi dederit, ad cenobium prelibatum sancti Cucufati. Sub huius taxacionis ordine, ut ad Adalaizis prefata filiisque suis illorum prefata medietate sic ea fruant et obtineant, ut non liceat eis ipsa prefata medietas vendere nec inalienare nec opignonare, nec alium patronum vel defensorem seu baiulum ibi obducere nisi sanctum Cucufatem suosque servientes cenobicos. Et si forte prefatis illis necessitas emerit vendendi, omnino eis sit inlicitum nisi solummodo ad cenobium prefatum, iuste compensacionis precio adpreciatum vel

estimatum. Similiter confirmamus ad viros sancti Cucufati, ut si necessitas vindendi eos compulerit non eis sit licitum agere et facere alicui nisi ad iam dicta Adalaizis filiisque suis in aderacionis, iusteque compensaciones pretii taxationisque commerti. Huius quippe taxacio utriusque partibus placuit sub taxationis pene transgressoris, ita ut qui hoc transcenderit componat in vinculo Dtos auri solidos fisci iuribus iungendos. Et in antea huius pacti taxacio firmitatem obtineat iugiter in secula. Est quippe prenotata omnia in comitatu Barchinonense, in ipsa Marchia, ultra terminum de kastrum Olertula, que affrontat de parte circi in termino de sancta Oliva vel de Albiniana, de aquilonis in terminio de Kastleto, de meridie in crepidinum maris undarum, de occiduo in termine de Albiniana et de castello Berano.

Factum difinicionis pactum II kalendas aprilis, anno XVII regnante Roberto rege, filium condam Hugoni.

+ Raimundus gratia Dei comes, + Hermessindis gratia Dei comitissa, qui in nostro conspectu pefatam litem sedavimus et pefatam conventionem corroboravimus iugiter mansuram.

Sig+num Amatus. Sig+num Sindaredus. Sig+num Gondeballus. Sig+num Bernardus. Sig+num Gilelmus. Sig+num Riculfus. Sig+num Sinifredum Barrallem.

(*crismó*) Bonushomo levita exarator, et (*senyal*) cum emendas oportunas vel ubi dicitur "inlicitum", sub die et anno prefixo.

25

1014, desembre, 19

Venda del bisbe Deudat a Ermengarda, filla del comte Borrell II.

[A]. Original. ACB, perg. Diversorum A, 303 (b) (1-1-303).

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 159r, n. 374.

In nomine Domini. Ego Deusdedit, gratia Dei presul ecclesie Barchinonensis, una cum consensu comprovincialium episcoporum meorum vel cum collegio canonicorum sede sancte Crucis sancteque Eulalie virginis simulque cum genitrice mea nomine Senegondis femina cum prolibus suis, id est Amatus, Ralambaldus, Ismardus, Isuardus atque Rainardus. Nos quoque simul in unum venditores sumus tibi Ermengardi femina, filie condam Borrelli comiti dive memorie, emptrice. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus tibi terram cum casa et ortulo et vinea, cultum

pratum vel heremum, cum aqua et diversis generis arborum quod habemus in comitatu Barchinonense, ad ipsum Circulum sive ad ipsum Portum. Adventit mihi hec omnia ad me Deusdedit presul per vocem avunculi mei Seniofredi archilevita cognomento Lupeto vel per omnesque voces, et ad me Senegodis femina vel filios meos per vocem viro meo nomine Bonucius et per meum decimum, et ad nos suprascripti infantes per vocem genitori nostro vel per omnesque voces. Affrontat predicta omnia de parte circi in terra de Gondemar condam vel de Geriberto, de aquilonis in strata qui pergit de Barchinona ad Portum, de meridie in alia strada qui pergit ad Barchinona vel ad Lubricato, de occiduo in terra de iam dictus Geribertus vel heres suos. Quantum istas affrontationes includunt sic vindimus tibi iam dicta omnia ab integre quantum ibidem habemus vel habere debemus per omnisque voces, nullam vocem ibidem ad opus nostrum reservantes, in aderatoque definito precio uncias Vque de auro cocto et mundo fideliter pensatas, quod tu nobis dedisti et nos manibus nostris recepimus, et est manifestum. Quem vero iam dicta omnia superius nominata que tibi vindimus de nostre iuro in tuo tradimus dominio et potestate ab omni integritate, ut quiquid exinde facere vel iudicare volueris liberam in Dei nomine habeas plenam potestatem cum exiis et regressiis earum ad tuum plenissimum proprium. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra hanc cartam vinditionis venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat vel componamus tibi iam dicta omnia in duplo cum omni sua immelioratione. Et in antea ista scriptura firma permaneat omni-que tempore.

Facta carta vinditionis sub die XIII kalendarum ianuariarum, anno XVIII regni Rodberto rege. Et dedimus iam dictas uncias V de auro in redemptione de ipso calice de auro pro redemptione de ipso Castro Episcopale.

S+ Deusdedit episcopus. + Senegondis femina mater iam dicto Deusdedit episcopo.

+ Sigfredus levita. + Ato presbitero qui et caput scole. + Sentillis presbiter. S+ Bonutius presbiter.

S+ Johannes levita, rogitus a supradicto presule exaravit.

1017, abril, 26

Judici entre Adelaida, vídua de Guillem de Sant Martí, i el monestir de Sant Cugat del Vallès.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 83v-84v, n. 317.

C. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 85r, n. 318.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 7.

b. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 464.

Notum sit cunctis hominibus quod in anno Domini XVI post millesimum, era LIIII¹ post millesimam, anno XX regnante Roberto rege Franchorum, VII idus marcii, venit quedam femina nomine Azalaudis,² uxor que fuit condam Gilelmi castri sancti Martini, agens vicem filii sui Bernardi, in minoribus annis constituti, intus in civitate Barchinona, in comitali palacio, causavitque cum Guitardo abbate sancti Cucuphatis ob causam terre hereme quam prescriptus abbas proclamabat esse iuris sui cenobii, et ipsa Azalaidis³ asserebat esse eam melius sui iuris et filii sui quam sancti Cucuphatis. Unde prenotatus Guitardus ostendit privilegia que pape Romenses fecerant sive preceptum regis Francie aecclie sancti Cucuphatis ob recordacionem rerum diversarum quas per collaciones multorum fidelium prescripta aecclia possidebat, ex quibus multe auctoritates scripturarum videbantur et multe imparebant.⁴ Pars autem prenotate petitricis dicebat quoniam predicta herema⁵ sua erat propter vocem apprisionis quam ipsa dicebat que facta fuerat a quodam potente Galindo, avo predicti filii petitricis. Fuit sane hec contencio orta, sicut dictum est, ex terra herema ubi dicitur ipsum Caldarium et ex eius terminis sive ex aliis spaciis terre multis hereme. Ad quam audienciam presidebat inclitus princeps⁶ Raimundus, Borrel⁷ comitis proles, et coniux eius Ermessindis suique nobiles, Deusdedit Barchinonenensis presul, Borrellus Ausonensis antistis, Gondeballus Bisorensis, Ugo Cervillionensis, Geribertus Supiratensis, Odolardus vicecomes Barchinone,⁸ Seniofredus Riorubensis, et iudices Bonusfilius Marchus et Guifredus levita Ausonensis et Vivas sacer, et alii nobiles viri et mire magnitudines vulgari populi. Ventum est autem ut perlegerentur privilegia et precepta et perquirentur voces petentis, nec inventum est quis primum predicto cenobio promulgatam terram heremam dedit nec inventum est supranominata ecclesia possedissee eam sed per multa annorum curricula herema perman-

sisse. Etenim a parte petitrices non est inventum quis ipsorum aut eorum unde prefatam vocem successionis se habere dicebant umquam ullam possessionem in ipsa terra habuisse, sed similiter per multa annorum inveterata curricula erema permansisse et sine possessoribus solitaria. Propterea iudicatum est in ipso iudicio melius et verius esse hec terra iuris principalis sicut et cetera spacia heremarum terrarum quam aut ipsius iuris que hoc petebat aut iuris suprameminiti monasterii. Idcirco conclamatum est ab omnibus permanere debere hec terra, cum his que infra eius terminos sunt, in potestate principis Raimundi sicuti et mansit, sed ille, compulsus timore Domini, concessit atque donavit prenotatam terram heremam, cum aliis terrarum positionibus, cum omnibus que infra illorum terminos sunt, iuri et dominio et in potestate sancti Cucuphatis et serviencium ei, simul cum coniuge sua Ermesinde et filio suo Berengario. Sane notum sit et hoc quod in istius pagine noticie inter reliqua a iudicibus exaratum est et a superscriptis iuris roboratum et condamatum. Ante enim quam prescriptum celebraretur placitum et predicta terra herema donaretur atque contraderetur sive firmaretur a principe cum uxore sua et filio in iure et potestate prelibati cenobii, superscriptus abbas Guitardus fecerat cartam cum suis fratribus monacis cuidam homini Isimberto ex prefata terra ad condirigendum ad opus sui monasterii et opus edificatoris. Quam etiam cartam Raimundus princeps supralibatus nesciens hanc terram esse sui iuris firmavit illi ad condirigendum. Postquam autem in postmodum per suprameminitum placitum et iudicium recognovit hanc terram cum suis terminis esse sue vocis et iuris, prefixo anno donavit eam et tradidit, simul cum aliis rebus et cum ipsis stagnis et omne quod infra predictae terre terminos est, in potestate et dominio atque iure prefati cenobii una cum uxore sua et filio. Unde patet invalida esse ipsa carta donacionis precaria, quia in ipso tempore quo facta fuit non erat hec terra iuris sancti Cucuphatis. Propterea abbas ipsius ecclesie non potuit exinde facere cartam ullius definicionis aut donacionis. Etenim ex altero modo invalida esse dicenda est prefata donacio quia ipse princeps Raimundus inscius firmavit eam quoniam nesciebat res unde confecta erat ipsa carta esse sui iuris. Patet autem cunctis iudicibus et eloquentioribus quia postquam sancti Cucuphatis cenobium adquisivit a principe prescripto, sicut in ipso precepto vel privilegio resonat, iam dictam terram possunt facere et iudicare servientes ipsius ecclesie et abbates sicut et faciunt de aliis munitentiis illius ecclesie. Igitur quia necesse est edificare castela et

municipiones facere in marchiis eremis et in solitariis locis contra paganorum insidias, et quia ipse Isimbertus non condirexerat ipsam terram sed erema et solidaria remansit, consiliatum iussumque est supranotato Gitardo abbati et fratribus suis cenobiticis, ab indole comitissa Ermesisinde et a filio suo Berengario comite et a viris supterscriptis, ut inquirerent talem virum qui in servicio Dei et sancti martiris Cucufatis edificasset et condirexisset ipsam heremam terram sicuti et requisierunt, et illi per hanc precariam donacionis cartam ad condirigendum ita dederunt.

Ego, in Dei nomine, Guitardus, misericordia Dei sancti Cucuphatis cenobii abbas Octavianensis et fratres mei cenobite donatores sumus tibi Boneto qui vocaris Bernardus. Manifestum est enim quia donamus tibi terram heremam nostre matris ecclesie sancti Cucuphatis ad edificandum ibi turrem sive domos sive aliud quod melius tibi visum fuerit, in loco quo dicitur stagnum Servidini sive in aliis locis infra terminos supterscriptos de ipso Caldario, et est predicta terra in comitatu Barchinonensi, in terminio de ipso Caldario. Advenit iam dicte ecclesie per donacionem Raimundi comitis condam coniugisque eius Ermessindis et filii eius Berengarii comitis. Et habet terminum prenomina terra a parte orientis in termino castris sancti Stephani quod dicitur Castelletum, a parte meridiei intus in ipso mari, a parte occidentali in ipsa villa quam nuncupant Oztor et vadit per ipsum aragallum unde aqua decurrit tempore pluviarum usque in ipso mari, a parte circii habet terminum ad fontem quem nuncupant de ipsa Vite vel in ipsa Guardia de ipsis coconibus sive in ipso monte quem dicunt Eschena Rosa. Quantum iste affrontaciones includunt et isti termini ambiunt donamus tibi pretaxatam terram et omnia que infra istos terminos sunt ad faciendum ibi edificium, sicut superius insertum est, in ea videlicet ratione et ordine ut non liceat tibi aut posteritati tue hoc quod tibi donamus vindere aut inalienare seu in alias personas transferre, sed tu et omnis posteritas consanguinitatis tue sub patrocinio sancti Cucuphatis et abbatis qui hodie est ibi, vel qui in aliquo tempore ibi fuerit, hoc quod tibi donamus teneas et teneat, possideas et possideat, et de ipsis decimis sivi primiciis que exierint de prememorata terra per aliquam laboracionem sive per studium aliquod medietatem habeat et possideat sancti Cucuphas sive eius servientes, aliam vero medietatem tue posteritas consanguinitatis tue teneas et teneat, possideas atque possideat per istum nostrum donitum et per tuum edificium simul cum ipso castro in patrocinio sancti Cucuphatis, quod tu ibi, cum argento et auro

sancti Cucuphatis, condirexisti, sive cum aliis edificiis que tu ibi feceris. Et non facias de hoc quod tibi donamus aliquam hostem aut alium exequium, tu aut posteritas tua aut alii qui ibi habitaverint, sed tantum custodiam et gardam facias vel faciant de ipso castro, et non habeas licentiam aut habeat posteritas tua exinde aut ibi patronum sive seniore[m] facere nisi me presentem Guitardum abbatem aut successores meos. Quod si mala gens consurrexerit adversus istum castrum, et medietas frugum tua non potuerit habundare ad custodiendum vel defendendum predictum castrum, de alia medietate frugum quam nos ibi retinemus ad nostrum opus licentiam habeas tu et posteritas tua prendere tantum et accipere cum quo possit defendi et custodiri predictum castrum dum ipsa necessitas ibi fuerit. Quod si nos donatores aut alius successorum nostrorum vel aliquis homo utriusque sexus contra donacionem hanc venerimus aut venerit ad inrumpendum non hoc valeamus aut valeat vindicare, sed componamus aut componat tibi vel posteritati tue mancos CCC de auro cocto et placibile. Et in antea ista donacio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista donacio VI kalendas madii, anno XXI regnante Roberto rege Franchorum.

Witardus gratia Dei abba, (*senyal*) Windisclus monachus, (*senyal*) Csofredus monachus, (*senyal*) Senderedus presbiter et monachus, Ansulfus monachus, (*senyal*) Sesmundus monachus, S+ Miro monachus, S+ Moratone monachus, S+ Remundus presbiter et monachus, (*senyal*) Baroni monachus, Enneg monachus, Wifredus monachus, (*senyal*) Miro monachus, S+ Bonefilius monachus, (*senyal*) Odo monachus, (*senyal*) Odgarius monachus, (*senyal*) Odgarius monachus, (*senyal*) Vivas monachus, S+ Eoannis Guilelmus monachus, + Oddo monachus, (*senyal*) Miro monachus, (*senyal*) Vives monachus, (*senyal*) Ioannes monachus, Willelmus monachus (*senyal*), Wadamirus monachus (*senyal*), (*senyal*) Falcucius monachus, Argimirus monachus, Cixela monachus (*senyal*), Ssegutus monachus, Vincemalus monachus, (*senyal*) Bonushomo monachus, (*senyal*) Sendredus monachus et Tedricus monachus (*senyal*), Wivas monachus (*senyal*), Laurencius monachus (*senyal*), nos qui istam donacionem fecimus ob consilium et iussu domne Ermessindis comitisse et principis nostris Beregarii comitis et firmavimus et a supterius scriptis viris firmari rogavimus et prescripto susceptori tradimus.

+ Ermessindis gratia Dei comitissa, que hanc scripturam donacionis corroboravi cum filio meo Berengario comite meoque consilio et primatum nostrorum facere iussi et firmavi cum novi eam editam fuisse ad utilitatem sancti Cucuphatis et sine dampno aut fraude susceptoris. + Berengarius gratia Dei comes et marchio. S+ Guifredus Midionensis. S+ Sancius Luparensis. S+ Amatus Gerundensis. S+ Raimundus, proles Geriberti. S+ Mironis, frater istius Raimundi. + Petrus episcopus +. S+ Guilelmus Castrovetulensis. Guirallus (*senyal*). + Borrellus gratia Dei episcopus ac si indignus. + Fulcus levita.

Wifredus levita qui et iudex sub (*senyal*), S+ Poncius cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, nos iudices, qui hoc edidimus et per ordinacionem nostram competentem terminum dedimus ex terra herema Turri quam Isimbertus fecit in terra sancti Cucuphatis per ordinacionem supramemorata donacionis quam Guitardus abbas fecit illi Isimberto, et omnes terras ad culturam perductas et omnia edificia et laboraciones que in circuitu iam dicte turris sunt ad terminum illius reservavimus, cetera autem, sicut hic scriptum est, ordinavimus.

S+ Poncius, cognomento Bonusfilius, clericus et iudex, qui hec scripsi, cum literis superpositis in versu XXVI, ubi dicit “in patrocinio sancti Cucuphatis”, et (*senyal*) sub die et anno prefixo (*senyal*).

1. C XIII. 2. C Adalidis. 3. C Adalidis. 4. C e imperabant. 5. C herma. 6. C princebs. 7. C Borrelli. 8. *acaba* C.

27

1018, desembre, 31

Gerberga ven una vinya a Engueriod.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 102r, doc. 256.

In nomini Domini. Ego Gueriberga femina et filiis meis, id est Gueribret et Ermengardis, vinditor sum tibi Engeriodus que vocant Ioan emptores. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus vobis semodiata I de vinea qui nobis advenit ad me Cheriberga per genitores meos, et ad me Cheribret et Ermengardis per genitore meo sive per quacumque voces. Et est ipsa vinea in comitatum Barchinona, in terminio de Olerdula, in locum que dicunt ad sancti Petri de Avingono. Et affrontat ipsa semodiata de vinea de

orientis de Amado Olirgo, de meridie in vinea Mir Lup Sancio, de occiduo similiter, de circii in vinea de sancti Sebastiani. Quantum istas affrontationes includunt sic vindimus vobis iam [dicta] ipsa semodiata de vinea tota ab integrum, cum exio vel regressio suo, in propter mancoso I de auro, et est manifestum. Quem vero predicta ipsa vinea quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra hanc ista carta venerit pro inrumpere non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus tibi in duplo cum omnem suam immeliorationem. Et in antea ista carta vinditione firma stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta vinditione IIe kalendas ienuarii, anno XXIII regnante Enricii¹ rege.

Sig+num Gueriberga, Sig+num Gueribret, Sig+num Ermengardis, qui nos ista carta vinditione fecimus et firmare rogavimus.

Sig+num Ermumir. Sig+num Guilmundo. Sig+num Reimun.
+ Guitard sacer, qui ista carta scripsit die et anno quod supra.

1. Enrici *per* Rodbertus.

28

1019, juny, 26

Permuta que fan Geribert, fill de Guitard, i la seva esposa Ermen-garda amb Geribert, fill de Gotmar, i la seva esposa Aigo.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 102r-v, n. 257.

In nomine Domini. Ego Geriberto filio condam Guitardo et uxori mea Ermengards comutatores sumus vobis Geriberto filio condam Gotmar et uxori tua Aigo. Manifestum est enim quia placuit animis nostris et placet ut inter nos comutatione fecisemus sicuti et facimus. Donamus namque vobis in vostra comutatione casa cum solo et superposito et curte, terras et vineas, cultum vel eremum, et prado et omnes arbores qui ibidem sunt condirecti nostrum proprium, qui mihi advenit ad me Geriberto per genitrice mea vel per comparatione, et ad me Ermengardes per meum decimum vel per omnesque voces. Et est hec omnia in comitatu Barchinona, in terminio de Olerdula, in locum que dicunt Avignone. Affrontat hec omnia de orientis in ipsa terra qui fuit de Mager, de meridie in terra qui fuit de Eigofredo vel de Mager, de occiduo in strada publica vel in terra qui fuit de Sudela, de circi in terra et vineas

de vos comutatores. Quantum in istas affrontationes includunt sic donamus vobis hoc omnia totum ab integrum, cum exios et regressios earum, quantum ibidem abemus vel hereditare debemus per omnesque voces ad vostro propio. Quod si nos comutatores aut ullusque homo qui contra hanc ista comutatione venerit pro intrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus vobis hec omnia in duplo cum sua melioratione. Et ista comutatione in antea firma permaneat omnique tempore.

Facta ista conmutatio VI kalendas iulii, anno XXXIII domini regnante Rodebertus rex.

(*senyal*) Geribertus +, Sig+num Ermengardes, qui ista comutatio fecimus et firmare rogavimus.

S+ Oliba presbiter que vocant Erit Magnus (*senyal*). Sig+num Aianricus. S+ Lupus. (*crismó*) Suniarius presbiter.

+ Unifredus presbiter, qui ista comutatione scripsit et (*senyal*) die et anno quod supra, cum litteras superpositas in verso I.

29

1019, maig, 31

Jurament del comte Berenguer Ramon al Capítol de la Seu.

A. Original. ACB, perg. Diversorum (3-3-2).

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 9r, n. 15.

Iuro ego Berengarius comes quia de ista hora in antea ego non tolre ne-n tolre me sciente neque aliquis homo aut femina per meum consilium de ipsa canonica sancte Crucis parrochia sancte Marie que est iusta mare neque eius decimas, primicias et alodes, neque parrochiam sancti Iohannis que est in Micano neque eius decimas, primicias et alodes, neque parrochiam sancte Marie de Evolesa neque eius decimas, primicias et alodes, neque alodes quos Gondeballus dedit prefate cannonice per comutationem, neque alodem quod fuit de Suniario Benz quod ipse concessit prefate cannonice, neque alodes qui fuerunt de Borrello Pincerna quod Ermessindis mater mea potuerit defendere per suum directum, neque ipsum alodem quod Ermessindis mater mea predicta emit de Odolaro vicecomite et dedit prefate cannonice, neque ipsum alodem quod est ultra Bisocium in Nifiano quod tenent canonici per vocem prefate cannonice, neque de aliis rebus quas ego Berengarius aut episcopus sancte Crucis dederit prefate kannonice per consilium de me Berengario comite, neque de aliis rebus quas

alii homines aut femine per illorum proprietatem iuste dederint prefate cannonice. Et si ego nesciens aliquid de suprascriptis rebus de prefata canonica abstulero, infra ipsos primos XXX dies quos scierim quod directum sit de prefata canonica emendabo hoc prefate cannonice.

Actum est hoc II kalendas iunii, anno XXIII regni Roberti regis.

Littere sunt Karoli regis Francie qui laudant fidelitatem Barchinensium civium, et misit peccuniam ad reficiendam ecclesiam.

30

1023, abril, 8

Donació del bisbe Deudat i del canonge Guislabert, fill d'Udalar.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 25r-26v, n. 47.

a. PUIG, *Episcopologio*, doc. 38.

Quoniam a domino nostro Ihesu Christo eterne retributionis premia non ambigimus recipere si fideliter illi deservientes fundatis in eius honore et sanctorum martirium, opem ferimus iusticia suadente quatinus illic Deo famulantibus sufragationibus humanitatis proficuum sit sub divina famulatione. Ideo ego Deusdedit episcopus sedis sancte Crucis Barchinonensis annuens cum cuncta congregatione canonicorum votivis precibus Gilaberti levite et canonici predictae cathedralis ecclesie, filii Odolardi vicecomitis, Dei donatione motus pontificali auctoritate tradidi atque donavi ecclesie sancti Cucuphatis quam ipse Gilabertus nostro assensu in honore Dei et predicti martiris construxit in loco qui annosa decursione temporum cognominatus est Caminus sancti Cucufatis, eo quod ibidem venerabilis martir flammis incendii pertulit pro Christi nomine agonizans Diocletiani et Maximiani tempore, Galerio Barchinone proconsule sub Datiano preside, res annotatas in huius scriptionis donatione, ut semper inconcusse in iure predictae ecclesie maneant con et quamdiu supradictus eius fundator Gilabertus vixerit, sub patrocinio Dei et episcoporum sedis prefate eas habet et ministeria Deo debita fieri ibidem faciat. Post obitum quoque suum, licitum sit mihi et successoribus meis eandem ecclesiam cui Deo in sede prelocuta, Deo servienti, voluero aut voverit dare, ita tamen ut ibi ipse ministeria fieri instituat, sicut supra retulimus, oblationes autem fidelium ibi factas aut votive

faciendas in donatione prenotate ecclesie simili modo confirmamus. Res quippe quas ibi damus hec sunt decime et primitie omnium rerum que sunt Regiati, et fuerunt Sindaredi et Benenate, et sunt Petri et omnium coheredum illorum, decime et primitie omnium rerum Richarii de ipsa Gavarra, decime et primitie omnium rerum Sefredi et uxoris eius, decime et primitie omnium rerum Gilaberti nuper baptizati, decime et primitie omnium rerum que fuerunt Lobatonis de Cheralto et sunt heredum eius aut fuerunt, decime et primitie omnium rerum que fuerunt Gilarani prebisteri, decime et primitie omnium rerum que fuerunt Marcutii Greci, decime et primitie omnium rerum Belliti et uxoris sue et matris sue. Supradicta vero omnia a nobis prenotate ecclesie collata et adhuc futuris temporibus a nobis aut a sucesoribus nostris aut ad aliis fidelibus ibi danda per huius munificentie largitionem de nostro iure in ius prefate ecclesie consignamus et tradimus. Et ut hec nostra atributa collatio impensione robore obtineat sempiternum nostris subscriptionibus ea munientes, sub duro anathemate eam constringimus personam ut eterna ultione proculsa penam excommunicationis non effugiat, que ausa fuerit abincebs supradictam ecclesiam sancti Cucuphatis alicui laico dare aut aliquid decerpere supradictarum rerum aut ibi futuro tempore acquirendarum de iure prescripte ecclesie, et insuper componat in quadruplum de sue proprietatis substantia omnia que exinde usurpaverit prenotate ecclesie mancipanda atque ab eius servientibus assumenda.

Actum est hoc VI iduus aprilis, anno siquidem Dominice incarnationis MXXIII et regni Roberti regis XXVII.

+ Ego Iohannes sancte catholice et apostolique Romane ecclesie presul. Guifredus sancte prime sedis Narbonensis ecclesie episcopus (*senyal*) +. S+ Deusdedit gratia Dei ac si indignus episcopus. (*senyal*) Raimundus archilevita +. S+ Ermemirus levita et sacri scrini. S+ Bonutius presbiter (*senyal*). S+ Suniofredus presbiter (*senyal*). S+ Senofredus presbiter (*senyal*). + Sigefredus levita. S+ Compannus levita (*senyal*). + Rodlanus. (*senyal*) Odolardo vicecomes. (*crismó*) Johannes (*senyal*) levita (*senyal*). S+ Vitalis presbiter (*senyal*). (*senyal*) Amalricus presbiter. S+ Audesindo sacerdos (*senyal*). (*senyal*) Richarius sacer (*senyal*). S+ Dalmatius levite. Ermemir presbiter. (*senyal*) Yodefredus presbiter. S+ Senderedus presbiter. S+ Guilelmus levita. S+ Adalbertus levita (*senyal*). S+ Fulcas levita.

+ Berengarius comes. + Ermesindis comitissa.

+ Petrus episcopus +. + Guifredus presul +. + Wadaldus ac si indignus gratia Dei episcopus (*senyal*). + Amerius episcopus +.

S+ Guilaberti Marcutii, qui definivit et confirmavit omnes decimas tocuis sui alodii quod habet aut in antea adquisiturus erit in potestate Dei et predicte ecclesie sancti Cucuphatis et in manu domni Guilaberti episcopi ad suum proprium, et hoc manu propria corroboravit et corroborari iussit.

Et fuit facta hoc definitio et confirmatio II kalendas aprilis, anno XVIII regni Henrici regis, in palatio episcopali coram viris subtilius anotatis.

S+ Bomparus presbiter. S+ Guitardus levita. S+ Poncii levita. S+ Remundi levite et iudicis, qui hanc diffinitionem et confirmationem scripsit et die et anno quo supra (*senyal*). S+ Poncius cognomento Bonifilii clerici et iudicis, qui hec scripsit et (*senyal*) sub die et anno prefixo.

31

1024, març, 14¹

Permuta d'un alou entre Mir Geribert i la seva esposa Dispòsia amb Bonfill, abat de Santa Cecília de Montserrat.

[A]. AAM, calaix 10,² lligall 1, f. 6.

B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 10r.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 99v-100r.

a. RIBAS, *Història*, p. 157.

b. ALTÉS, *Diplomatari*, doc. 138 (ex B).

Miron Geriberto y su muger Disposia permutan un alodio que tenian en termino del castillo de san Martin, condado de Barcelona, con Bonefilio, abad de santa Cecilia, por otro que tenia, sito donde dizen Bleda.

Actum XVII kalendas aprilis, anno XXIX regnante Roberto rege.

Firman: Mirone, Suniario y Disposia, con + Dato, + Arlovino, S+ Guadallo, S+Bernardo, Guanserius, Guillelmus.

Danlanus sacer scripsit.

1. b 1025, març, 16.   2. b *proposa el calaix 19.*

32

[1025?], març, 31¹

Donació de Mir Geribert i la seva esposa Dispòsia a Santa Cecília de Montserrat.

[A]. Original.

B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 8r.

a. ALTÉS, *Diplomatari*, doc. 101.

Mirone Guidberto y su muger Disposia dan a santa Cecilia el alodio que tenian en el castillo de san Martin, condado de Barcelona.

Actum II kalendas aprilis, anno V regnante Rodberto rege.

Firman con los dichos Guitardo sacer. Arbovino y Guilla.

Dannalus sacer scripsit.

1. La datació al 1001 és evidentment errònia.

33

1028, abril, 7

Venda del vescomte Udalard al bisbe Ermengol d'Urgell.

[A]. Original.

B. Còpia del segle XIII, ACU, LDEU. I, f. 56, doc. 138.

a. BARAUT, *Documents del segle XI*, doc. 420.

In nomine Domini. Ego Udalardus vicescomes vinditor sum tibi Ermengaudus, gratia Dei episcopus, emptore. Per hanc scriptura vindiciones me vindoque tibi alodem meum proprium que habeo in comitatum Urgello simul cum ipso castro que dicunt ad ipsa Rete quod odie impositum est nomem eius Bordel, qui advenit per mea comparatione sive per qualicumque voce. Et affrontat ipsum alodem simul cum ipso castro de parte orientis in ipsos terminos de Madrona, et de meridie in terminos de Sanauia, et de occiduo in ipsa Aguda et de Alzamora sive in terminos de ipsa Clusa, et de circi in Autes. Quantum infra istas afrontaciones includunt sic vindo tibi prefato alaude cum ipso castro suprascripto, sive pratis, pascuis, silvis et garricis, aquis, aquarum vieductibus et reductibus, pomiferis vel impomiferis totum ab integrum, cum exiis vel regresiis earum, in precium uncias C quinquaginta in rem valentem, quem tu emptore mihi precium dedisti et ego venditor de te manibus mei recepi et nichil de ipso precio aput te emptore non remansit, et est manifestum. Quem vero predicta hec omnia quod

superius resonat de meo iure in tuo trado dominio et potestate ab omni integritate et quicquid exinde facere vel iudicare volueris libera in Dei nomine abeas plenam potestatem. Quod si ego vinditor aut ullusque homo utriusque sexus qui contra ista carta vindicione venerit pro inrumpendum, non hoc valeat vindicare sed componat aut componam tibi iam dicto hec omnia in duplo cum omne in suam inmeliorem. Et in antea ista carta vindiciones firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore et non sit disrupta.

Facta ista carta vindicione VII idus aprilis, anno XXX^oII^o regnante Rotberto rege.

Odalardus vicescomes, qui ista carta vindicionis fecit scribere et manum suam nomen suum scripsit et testes firmare rogavit (*senyal*) +.

Sig+num Gomballo. Sig+num Ermessindis uxoris sue. Sig+num Erimanno Mir. Sig+num Roger. Sig+num Gerib[er]tus clericus.

Sig+num Ihoannes psalmistane, qui ista carta vindicione scripsit sub die et anno quod supra.

34

1030, maig, 30

Venda de Iozbert i la seva esposa Guisla al vescomte Udalard.

A. AAM, perg. Sant Cugat del Vallés 83.

In nomine Domini. Ego Iozbert et uxoris mea Gilia vinditores sumus tibi Odolardo vicescomite emptoris. Per hanc scriptura vindicio[nis nostre] vindimus tibi terra [nos]tra propria, qui mihi advenit ad me Iozbert per vocem uxori mee [et ux]ori mea per genitores suos, et est hec omnia in comitatum Barchinonensem, in terminio de Vallvidrera, in locum qui dicunt Calmedela. Et afrontad ipsa terra de orientis in terra de me comparatore, de meridie similiter, de circii in terra de Blacuzo, de occiduo in terra de me comparatore. Quantum infra istas III^{or} afrontaciones includunt sic vindimus tibi ipsa terra ab integrum, cum exios et regresios suos, in propter precio sacos I de ordeo, et nichil aliud de ipso precio non remansit, est manifestum. Quem vero predicta ipsa terra iam dicta quod superius resonad de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate ad facere omnia quod tu volueris. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra hanc ista

vindicione venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, set componad aut componad aut componamus tibi in duplo ipsa pecia I de terra culta cum omne suam inmelioracione. Et in antea ista vindicione firma permanead modo et omnique tempore.

Facta carta vindicione IIII kalendas iunii, anno XXXIIII regnante Robertus reie.

S+ Iozbert, S+ Gilia, qui ista vindicione fecimus et firmare rogavimus.

(senyal) Petrus. S+ Guilelmo. S+ Atone.

S+ Gaudemare presbiter, qui ista vindicione hec scripsit cum litteras superpositas in verso IIII, die et anno quod supra.

35

1029, octubre, 17

Testament d'Ermengarda, filla del comte Borrell i esposa de Geribert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 159r-160r, n. 375.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 9.

In nomine Domini. Ego Ermeniardis integer corpus et trepidus mortis humane hoc testamentum de rebus meis elegi facere ut post obitum meum firmitatem in omnibus obtineat, et pro rebus meis integer eredes meos nulla contentio fiat. Propterea iubeo ut si mors mihi advenerit in quaecumque loco sint mei helemosinarii Guitardus et soror mea Richel et Seniol et Lup Santio Seniofre et Geribertus Ugobertus et Guillelmo Lopardo et Ermome Ananias, quibus precipio ut si mors mihi advenerit licentiam habeant omnes res meas distribuere sicut ego illis dispono. In primis confirmo per hoc meum testamentum a Guitardus Lub Sancio Subiratis cum suos terminos et suo fevo que hodie tenet aut in antea, que per meum consilium acaptara, et teneat Guitardus Lub Sancio ipso castel per manum de Mir filio meo, et per ipso castel que dimito a Mir sic donet ad sua nepota, filia de Reimundo, M et D solidos. Et per anima de viro meo domnus Geribertus et ipsa mea anima sic donet Mir filio meo solidos mille per cativos. Et si me ne devenia de Mir, in quale conventum ego habeo apud Mir, in tale conventum sic lexo ipsum castel a Guillelm, filio de Mir. Et ego Ermeniards mando tibi Guitardus, vel ad alios meos manumissores, ut tu non dones ipso castel usque tibi donet Mir

filio meo ipsa carta de Ventallos, et ipsa mea helemosina quomodo ego mandavero donet pro anima mea in isto testamento. In primis concedo ad Fulcus filio ipsum alaudem de Vitra et pariliatas II qui sunt in Lubricato et ipsum alaudem qui est in Espluges cum ipsas casas et in Vales ipsum alaudem que habeo in Monte Lor. Et concedo ad Seniollo et Ardenco Ribas ut teneant illas in dominiatico et per manu de nepta mea, filia de Reimundo, diebus vitas illorum et vitas filiis suis et filiis vestris, et de ipsa dominicatura que hodie habeo in Ribes ipsa medietate a nepta mea, ut faciant ad illa laborare et in antea facere, et alia medietate remanet a Seniol que illum teneat, et post obitum suum filiis suis. Et concedo Porto a Seniol, apud ipsum alaudem que ibi habeo et ipsum qui fuit de Iocelinus, que teneat Seniol per dominicatione de filia mea Guilla et per sua manu, et isto alaude suprascripto ipso medietate a Seniol et a filiis suis et alia medietate a filia mea Guilla ut faciant ad illa laborare et in antea facere. Et si filia mea aut filiis meis noluerunt observare meum mandatum aut intentus voluerent miterere de isto castel de Porto cum ipso alaude que ibi est scripto, sic mando tibi a te Seniol et quale tenezone ibi est scripta aut ego tibi lexo in tale tenentione sic tu tendas a sancti Cucuphati, et de ipso tretadgo que ibi mando a filia mea sic facias carta a sancti Cucuphati. Et ipsum alaude que tenet Adaulfo et ipsas II pariliatas et IIII modiatas de vineas et ipsa terra qui est a Laguna Lantanna cum ipsas vineas sic lexo inter Iozfre presbiter et Bunutio christiano, in tale videlicet ratione ut vos singulos clericos habeatis ut dicant die cotidie duas missas cum matutinas et vespervas omnibus vitas vestras, et post obitum vestrum vos sic mando et preco in quale conventum ego vobis isto alaude firmo sic vos faciatis ad alios duos meliores que habere potestis, et ego sic vobis comando per Deum ut vos sic faciatis quomodo Deum timetis. Concedo ad sancti Sebastiani ipsas vineas que habeo ad ipsos Gorgos et ipsas vineas et terras que tenet Teudemum. Et concedo ipsum alaude de Ventalols, ipsa medietate a Guitardus Lub Santio simul cum ipsa turre et ipsas casas ipsa medietate et teneat illum et possideat in vita sua et illum et filiis suis, si Deus illi dederit, et alia medietate a sancti Sebastiani. Et post obitum de Guitardus aut de filio remanet a sancti Sebastiani et inadeant in sancti Sebastiani monachos IIIIor, et istis aut aliis clericis qui erunt in sancti Sebastiani sic se vestiant et dicant missas cum matutinas et vespervas omnibus diebus quodcumque erit sancti Sebastiani pro mea anima. Et ego sic vobis comando per Deum ut

sic faciatis quomodo Deum timetis. Et de ipsum avere que habui de Reimbals sic fuerunt pesas III de auro et habuit Lub Sancio Senfre I, et istas tres pesas de auro sic mando vobis ut donetis ad Reimbals aut in mul aut in caval que valeat octo uncias de auro, et totos alios cavallos aut pullinos aut mulos aut muletos que habeo aut sunt a nexer vindere faciatis per ipsam opera qui est a fer in sancti Sebastiani aut per ipsa dedicatione. Et si hoc non habundaverit, vos aprehendite in vacas aut in porcos, aut pane aut in vino, unde dedicatum fuisset pro anima mea, et de ipso pane et vino que habui in ipsa Vide vindere faciatis simul cum ipsas tonnas et cubos unde fiat dedicata sancta Maria de ipsa Vide pro anima de viro meo domnus Geribertus et pro anima mea. Et si non habundaverit isto precio, date de alio meo avere, et ipsas vineas que habuit in Cezina et ipsas casas remanet inter sancta Maria de Cezina et santi Christofori. Et a sancti Sebastiani concedo vacas VI et equas V, et inter ordeo et frumento caficios X, et de vino caficios XX, et porchos XII et oves XX. Et a sancti Cucuphati ipso blado qui est ad sancta Maria de Castel de Fels. Et ipsum alaude qui est in Erapruiano vel in sancti Baudilii ad ipsa canonica de sancta Eulalia kaficios de frument que reti Iocfredus per ipsas capas que tenet in Gaiadio, et caficios V de ordeo pro anima mea. Et de ipso blado qui est in Porto, sic teneat tantum unde fiat dedicatum sancta Maria de Port. Et a sancti Petri de Subiratis sic donetis tantum unde fiat factum ipso camp de ipsa ecclesia, et libro I comparatum. Et a Bonefilius Igela sic donetis solidos C, et inter Raimon Navio et Gumabal solidos C, et a Rigaut solidos C, et ipsas meas sarracenas fiant baptizatas pro anima mea, et ad Belliards de Guitardus bambed I de palio, et alios meos adubos que habeo remanet ad Adalet, filia de Mir. Et ipsas eguas et vaccas et oves et porchos, et pane et vino, tonnas, cubos, boves et asinos et someras, et vexela de auro et de argento, id sunt enapos V et gradals II et copes II et cuzlares VII, et isto avere vindere faciatis que ibi est scripto, vel que habere debeo, et redemite ipso guadio que tenet Alchalifa, et alium avere que remanet aut de novo in pane et de vino donare faciatis pro anima mea per missas aut cativos.

Facto isto testamento XVI kalendas novembris, anno XXXIII regnante Robertus rex.

Sig+num Ermeniards, qui isto testamento feci et firmare rogavi.

Sig+num Bonefilii Igila. Sig+num Reimundo. Sig+num Reimbal.

36

1033, març, 18

Sentència de la causa entre Mir Geribert, tutor del seu fill Guillem, i el monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 85v-88r, n. 320.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 11.

b. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 527.

Ad noticiam tam presencium quam futurorum, sub nomine Domini, deduci voluimus hominum, nos iudices, quos hec specialis iudicii formula subterius continet anotatos, qualiter magne altercacio cause exorta fuit inter domnum Guitardum sancti Cucufatis Octavianensis abbatis abbatem et inter Mironem Geriberti, agentem tutelam filii sui Guilelmi, pro quodam predio quod dicitur Caldarium, cum stagnis et possessionibus terrarum ad hoc predium pertinentibus. Dicebat iste petitor Miro quod iuris filii sui predicti debebat esse, per aprisionis vocem quam proavus suus Galindo fecerat ex predicta possessione. Ad hoc autem dicebat abbas supradictus: hanc autem aprisionem quam dicis nescio, set scio quod reges Francie et Romanorum presules nec non et marchiones istius patriae comites confirmaverunt per illorum auctoritates et scripturas in iure aeccliesiae mei monasterii hanc possessionem, quae a me requeritur et ego retineo, quam de heremi squalore magnis dispensis et duris laboribus atque periculis ex parte ad culturam perduxit et municiones contra infestationem paganorum ibi construxit. Hec autem, eo dicente, ostendit privilegia et precepta regum et scripturas comitum ex his et aliis possessionibus supra meminisse aeccliesiae decenter confecta. Volente autem prenotato Mirone conprobare predictam aprisionem, maluerunt iudices quos causa fecit esse presentes a parte prenotati abbatis testes recipere quam de Mironis parte quoniam anterior erat vox precepti, quod Hludoicus rex Francorum, genitor Leutarii regis, fecit ex his rebus aeccliesiae iam dictae sancti Cucufatis voce aprisionis, quam prenotatus petitor asserebat fecisse ibi Galindo, proavus iam dicti Guilelmi. Et quia hoc preceptum deletum fuit in captione urbis Barchinone, testificaverunt testes a parte supranotati Guitardi ob reparacionem perditum precepti qui se

dixerunt eum vidisse et legi audisse, et inter alia que ibi resonabant hanc possessionem, unde intencio vertebatur, audierunt ibi resonare, et qui dixerunt eandem possessionem ab ecclesia sancti Cucufatis sub eorum presentia per LX annos et amplius possessam fuisse. His autem testibus receptis a iudicibus et confirmata ipsa possessione ab eis in iure iam dictae aecclesiae, sicut lex iubet, postquam Miro predictus abstraxit se sine consultu iudicum de ipsa audientia, et quod noluit recipere supranotatos testes, venit ante iudicem Bonumfilium Marchi Barchinone et dixit illi quia habebat quod racionabiliter accusare valebat contra testes suprameminitos qui iam dictum testimonium dederant. Iudex quoque ipse, sicut lex iubet, patienter audivit quod idem Miro unicuique ipsorum testium obiciebat. Obiciebat siquidem Gelmiro sacerdoti, quod ipse monachus cum benediccione habitus et ordinis monachorum fuerat, et apostatizando ad laicalem conversacionem redierat, concubinas apetendo et filios ex his procreando, habitu religionis monachorum derelicto. Guillarano quoque obiciebat, quod alienam uxorem adulteraverat, et in audientia domni Guitardi predicti abbatis hoc recognoverat, et petitori pro hoc satisfecerat. Gondemaro quippe, quod circumcisionem carnis prepucii sui exercuerat, a fide christianitatis deviando et fidem muthleemitarum imitando. Hec audiens iudex prefatus requisivit eundem Mironem utrum per idoneos et ad hoc sufficientes testes convincere valebat quod testibus obiciebat an non. Et quia ibi non habebat sufficientes ad hoc testes, dixit se inquirere alios illis meliores quibus infamiam a se obiectam contra se prolatis testibus comprobasset. Nec non et rogavit eundem iudicem ut mandatum faceret idoneis susceptoribus de testimonio aprisionis praedictae quam Galindo fecerat. Iudex autem in suis responsis dixit ei: hoc vero mandatum quod a me requiris fieri, propter metum preocupacionis mortis testium supradictae aprisionis, eo quod unus illorum gravi detinetur infirmitate et alter iam manet in decrepitate aetate, semper erit invalidum et omni auctoritate iusticie carebit, nisi prius testes contra te prolatos infames esse conviceris, aut falsum contra te dedisse testimonium, secundum ordinem legis prius eos comprobaveris. Ipse vero iam dictus Miro, ductus inutili acceleracione, tandem compulit eundem iudicem quod fecit ipsud mandatum de testimonio quod Giscafredus, qui adhuc gravi detinebatur infirmitate, et Lobatonus, qui aetate decrepitus erat, dederunt de prefata aprisione sub eo scilicet modo et ordine, ut si iustum atque necesse fieret hoc quod mandatoribus suis iurare audierunt, ipsi

qui illud mandatum susceperunt suo testimonio confirmarent, non ante sed quando iudices hoc iuste iudicassent. Facto autem supradicto mandato, idem iudex iterum monuit eundem Mironem ut vel tunc ageret de infammatione testium contra se prolatorum quod prius facere debuerat antequam mandatum fieri imperasset, si cupiebat quod ipsud mandatum aliquam vocem auctoritatis retinisset in futurum, quod fuit factum pridie kalendas ianuarii, anno II regni regis Enrici. Qua causa idem iudex monuit Guitar-dum supradictum abbatem, et domnum Guislibertum vicecomitem qui eandem possessionem per ipsum retinebat, ut reiterarent ipsam audienciam et audirent quid supradictus Miro contra sibi prolatos testes dicere asserebat. Et quamquam ipsi dicerent quod iniuste eos compellebat reiterare audientiam, quoniam spatium sex mensium infamandi testes iam transierat, utrique tamen venerunt ad audientiam ad diem constitutum VIII iduum martii, anno II Henrici regis, ad ecclesiam sancte Marie, in territorio Barchinonensi quod dicitur Cornelianum. Supradictus autem Miro, qui similiter a iudice ante domnum Guadallum episcopum multosque alios idoneos viros circumstantes ad osteum catedralis aeclesie sancte Crucis comonitus fuerat ad diem constitutum venire ad audientiam, non venit sed de placito constituto se abstraxit. Igitur idem ipse iudex, quia pleniter novit quod legaliter atque rationabiliter non potest prenotatus Miro infamare supradictos testes aut falsum dixisse testimonium eos convincere, stantibus scripturis omnibus que per legis auctoritatem facte a iudicibus exinde sunt, et stantibus preceptis ac privilegiis, nec non et scripturis comitum exinde aeditis, scriptura scilicet donacionis et confirmacionis quam Guifredus venerabilis comes fecit de rebus quas suprascripta aeclesia retinet in marchiis comitatus Barchinonensis, et de ceteris aliis rebus illis pertinentibus in iam dicto comitatu, et in comitatu Ausonensi et in comitatu Gerundensi et Orgellensi, nec non et scriptura auctoritatis quam Borrellus comes fecit Ammato, cuidam viro nobili, de castro sancti Stefani cum pertinenciis eius, in qua pleniter resonat quod possessio predii supradicti Caldarii iuris sancti Cucufatis aeclesie est per preceptum regale quod exinde fuit confirmatum insuper aetiam et scriptura donacionis quam de his rebus fecit Reimundus comes, vir venerabilis, cofirmavit demum eandem possessionem in iure sancti Cucuphatis aeclesiae, ita tamen ut, si in postmodum Miro aut eius posteritas per supradictum mandatum iniuncti testimonii quod Giscafredus et Lobatonus suis susceptoribus iniuncxerunt aliquam vocem in supradictis re-

bus habere se proclamaverint, si aliquis iudex fuerit qui dicat idem testimonium debere recipi, hoc non erit iustum neque necesse ut ipsum testimonium susceptum ut valorem optineat a susceptoribus confirmetur, quoniam Raimundus comes predictus, qui ipsam terram heremam et sine habitatore et sine edificio alicuius aprisatoris invenit, iustissime potuit sicut et fecit scripturam donacionis exinde huic ecclesie facere et dare quod pre[de]cessores sui comites illi confirmarunt. Et non erit iustum seu necesse ut ipsum testimonium recipiatur, quoniam anterior est vox precepti Hludoci supranotati quam ipsa aprisio quam ipsi testes Giscafredus et Lobatonus tempore Poncionis abbatis predicti monasterii factam fuisse testificati sunt, et eo quod Miro supradictus non quivit vel potuit sufficienter atque legaliter comprobare infamiam predictorum testium aut quod falsum contra illum dedissent testimonium. Et ut haec iudicii scriptura valorem perpetuum obtineat ultra placitum constitutum et supra determinatum, expectavit idem iudex supradictum Mironem XI diebus, ut vel ad diem super adieccionis veniret ad placitum, quod si aliquid habebat quod rationabiliter accusaret vel diceret licentiam habuisset. Unde quia neque ad diem super adieccionis noluit venire sed contempsit, iudex supradictus confirmavit hanc iudicii scripturam in iure donacionis aecclies sancti Cucuphatis ex suprameminita possessione, unde intencio vertebatur, ut aeternaliter vigorem plenitudinis obtineat. Et si quis contra hoc iniuste venire temptaverit, componat XII libras auri aecclies prenotate. Et insuper huius iudicii scripturam firmitatem in omnibus obtineat.

Actum est hoc XV kalendas aprilis, anno II regni Henrici regis.

S+ Poncii cognomento Bonifilii clerici et iudicis, qui hoc legaliter examinavit et iuste definitum sciens subscripsit et testibus firmare optavit. S+ Guilelmi de Montes Catano. S+ Reimundi Guilelmi. S+ Guadalli Seniofredi de sancto Vincentio. S+ Riculfi de Parietibus. S+ Reimundi Aicii. S+ Amalrici, fratris eius. S+ Guadalli Cixelani. S+ Oliba Mironis. S+ Guifredi Longobardi. S+ Vivani Pontionis. S+ Guilaberti Bonutii. S+ Bernardi Goltredi. S+ Lupi Sancii Eurardi. S+ Maieri, fratris eius. S+ Adalberti Eldesindi. S+ Bonifilii Seniofredi. S+ Arnalli Guilelmi. S+ Boniparis, fratris eius. S+ Guitardi Navu. S+ Gondeballi Ermemiri. S+ Geriberti Quirici. S+ Reimundi Adalberti. S+ Sendredi Venanciani. S+ Iadballi Seniofredi. S+ Bonifilii Aursindi. S+ Maieri, fratris eius. S+ Bonifilii Leopardi. S+ Adalberti de Perticacio. S+ Bonifilii Seniofredi. S+

Reimundi Seniofredi. S+ Guilelmi Arnalli. Raimundus archilevita +. S+ Ermengaudi Mironis. S+ Bonucii Vivani. S+ Guitardi Maieri. + Gislibertus levita qui et vicescomes +. S+ Guilelmus Sesmundi. S+ Compannus Marchucius et levita (*senyal*). + Bernardus. S+ Ermengaudus +. S+ Petrus. + Berengarius comes +. S+ Mirone iudice (*senyal*), sub istorum et aliorum presentia multorum supradictum placitum stabilitum fuit, et supradictus abbas Guitardus paratus fuit ad respondendum si haberet cum quo placitus fuisset. + Wadallus ac si indignus gratia Dei episcopus (*senyal*). Alamano Ugo. Guifredus levita qui et iudex, hoc conlaudo confirmat atque corroborat et sub (*senyal*).

S+ Bellihominis cognomento Geraldus levite, exarator, et (*senyal*) et sub die et anno prefixo.

37

1033, abril, 14

Venda de Bernat i la seva esposa Ermengarda al monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 176v-177r, n. 567.

a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 528.

Est in antiquis regulis constitutum et in quotorum legibus est decretum ut inter conmutantes gesta scripturarum intercurrent, quatinus uno animo firmiter et corroboretur. Hiccirco in Dei nomine. Ego Bernardus et uxor mea nomine Ermengardis commutatores sive vinditores sumus sancto Cucufato martiri coenobii Octavianensis vel domno Guitardo abbati seu et monachis predicti coenobii I alodium nostrum proprium, omnem scilicet nostran hereditatem in casis, in casalibus, in ortis, in ortalibus, in terris, in vineis, in triliis vel in omnia genera arborum que ibidem sunt, in columbario seu et torculari, in linariis sive et cannabariis, vel in omnibus que illic ad varios usus pertinere videntur. Sunt autem de predicto alodio due modiate de vinea per commutacione, tres vero modiate de terra et alia modiatia de vinea simul cum omnia predicta per vindicione propter precium manchusos VI in rem valentem. Et advenit mihi Bernardo predictum alodium per parentorum vel per comparacione sive per qualicumque voce, et ad me Ermengards advenit per decimum vel pro cualiquumque voce. Est autem predictum alodium in comitatum Barchinone, in terminio de castro Macepha, in locum quem vocant Sils. Et

habet affrontaciones de parte orientis in terra sancti Cucuphati predicti, et de meridie in torrente qui discurrit, et de occiduo in alodium Scluvani, de parte vero circi in torrente vel in termino de Apierola. Quantum iste affrontaciones includunt sic vendimus vel commutamus vobis predicta omnia, quantum ibi habemus vel habere debemus ab omni integritate, cum exiis et regressiis earum, ad vestrum proprium, et est manifestum. Si quis contra hanc kartam vindicionis vel commutacionis venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat in quadruplum.

Facta karta vindicionis vel commutacionis XVIII kalendas madii, anno II° regnante Aenrico rege.

Sig+num Bernardi, Sig+num Ermengardis, qui hanc kartam fecimus et testes firmare rogavimus. Sig+num Agelani. Sig+num Wisadi. Sig+num Riculfi. Sig+num Duran.

Wifresdus monachus, qui hanc kartam scripsit et sub (*senyal*) die et anno quo supra.

38

1033, juliol, 30

Confirmació de la sentència a favor del monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 89v-91v, n. 323.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 10.

b. ABADAL, *Els preceptes carolingis*, I, p. 185-186.

c. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 529.

Cum iudices causa remediorum constet esse creatos, iustum esse perpenditur, ne ad futurum qualibet mota intencione vertatur in dubium qualiter cause negocium ad fines usque legitimos sit deductum, ut iudicii serie specialiter sit anotatum. Igitur in Dei nomine. Nos iudices, quos haec specialis formula continet denotatos et causa subterius conscripti negocii fecit esse presentes, tam ad presentium quam ad futurorum noticiam deducimus quod anno Dominice trabeacionis XXXII post millesimum et regni siquidem Henrici regnantis in Francia secundo, acta est altercacio inter Guitardum abbatem monasterii sancti Cucufatis Octavianensis et inter Mironem Geriberti, agentem tutelam filiorum suorum pupillorum quis genuit ex uxore sua cui nomine fuit Disposia, ex quadam municione quae sita est in comitatu Barchinonensi, in extremis finibus abitate Marchiae, ad ipsum Caldarium, nec non

et pro ipsa possessione terrarum, partim ad culturam ductarum ac permaxime ducendarum que modo adiacet prefate municioni, et pro ipsis stagnis. Aiebat enim iste Miro supranotatus in suis petitionibus quod supraescripte res ad hanc petitionem pertinentes iuris filiorum suorum predictorum debebant esse, eo quod, uti ipse asseberat, Galindo avus eorum per suam propriam apprisionem eas capuerat, et notas atque signa ad terminus earum faciendo terminosque figendo ad possessionem suam deduxerat, et ipsa stagna quandiu postmodum vixerat ad opus suum pisces ex ipsis capiendo de ceteris hominibus defensaverat, post obitum quoque eius Guilelmus filius eius hanc possessionem heremi et stagna similiter ad opus suum retinuerat. Adiecit autem quod eo ab hac vita discedente et infestacione paganorum a supradicta Marchia cessante, Adalaizis, uxor predicti Guilelmi, aiens tutelam filiorum suorum quos ille ex ea genuerat, voluit municionem ibi construere et ad culturam eandem possessionem perducere, sed obieccionibus iam dicti Guitardi abbatis permotus comes Remundus, Borrelli filius, repulit eam ab eadem apprisione et possessione, et iniusto ordine, sicut predictus petitor adfirmabat, in iure sancti Cucufatis aecclesie confirmaverat. Allatis quippe testibus voluit hoc comprobare. Idem vero Guitardus in suis responsis ita affatus est: possessio quidem haec quam ad opus mee aecclesie retineo et a me requiritur per preceptum regale et per iusta privilegia presulum Romanorum quibus status sanctae aecclesie confirmatur multum iam temporis est ex quo in iure meae aecclesie confirmata est. Ob quam causam, cum Leutarii principis preceptum perlectum fuisset, ventum est ad locum ubi inter alia resonabat, quod omnes res huic aecclesie collatas et adhuc concedendas, idem Leutarius rex Francorum ita illi concedebat atque confirmabat, sicut iam illi confirmaverat atque concesserat pius genitor eius Hludoicus per renovabile preceptum, quod postmodum infestacione paganorum delectum fuit in captione Barchinone civitatis, atque in postmodum per supranotatum preceptum Leutarii renovatum atque reparatum. Iudices autem haec audientes, quia non valuerunt eundem preceptum ex toto deletum videre, in dubtium verterunt utrum supradicte res quas Miro requirebat in iure predictae aecclesie sancti Cucufatis per illum preceptum Hludoici regis quod postmodum, sicut superius scriptum est, deletum fuit conligate atque confirmate ab eodem principe fuissent an non. Iccircho a parte predicti abbatis requisierunt si habebat testes qui eundem preceptum Hludoici regis vidissent et legi audissent, et pleniter cognovissent quod ipse

res unde intencio vertebatur in hoc eodem precepto resonassent. Ille vero postulatis sibi legalibus octo dierum induciis attulit idoneos testes Bonofilio Marci iudici, qui iussus atque informatus a principe et a primatibus patrie est dirimere causas, Godmarum scilicet atque Guillaranum, qui se dixerunt hoc plenissime nosse. Et quia gravati senectute vel infirmitate erant, congregatis in Octavianensi territorio idoneis viris Guisliberto levita et Barchinonensi vicecomite et Remundo sancte sedis Barchinonensis archilevita et Compagno levita et Mirone levita et Isarno Guilelmi et Remundo Seniofredi, coram supradicto iudice mandatum facientes idoneis viris testimonium suum illis iniunxerunt taliter dicentes:

In Christi nomine. Ego Godmarus et Guillara, vobis Guitario et Vivano Poncii et Attoni, fratri tuo, et Riculfo Ballomari et Sseguto et Remundo et Aitio et Bardine et Isarno Ermemiri et Guilelmo, fratri tuo, et Suniario Guifredi et Sperandeo et Iohanni clerico et Guadallo et Adalberto presbitero et Agilani. Rogantes vos atque obsecrantes eo quod gravati infirmitate sumus sive senectute depressi, hoc mandatum facimus vobis ut vice nostra in quacumque audientia necesse fuerit pro nobis testimonium detis ex hoc quod per subter anotatas condiciones iurare nos audituri estis, scilicet ob confirmandam veritatem precepti quod domnus Hludoicus rex fecit ex rebus subter adscriptis in iure dominacionis aecclesie sancti Cucufatis cenobii Octavianensis quod per infestacionem paganorum combustum aut deletum esse novimus atque postmodum renovatum a domno et gloriosissimo rege Francorum Leutario, filio predicti Hludoici pie memorie. Et ut hoc mandati nostri scriptum firmitatem in omnibus optineat testimonium nostrum per seriem harum conditionum iure iurando confirmavimus ita dicentes: iuramus nos testes Godmarus et Guillara, unum dantes testimonium, primo per Deum Patrem Omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius atque per Spiritum Sanctum, confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse, et per istud altare consecratum sancti Pauli apostoli quod situm est in aecclesia beati Petri apostoli, que non longe constructa est ab aecclesia sanctissimi ac beatissimi Cucufatis martiris Octavianensis, quod nos vidimus atque legi audivimus preceptum sancti Cucufatis cenobii predicti quod domnus Hludoicus rex Francorum, genitor Leutari regis similiter Francorum, fecit ad confirmandas res aecclesiasticas huic cenobio collatas aut in postmodum concedendas. Et illic post multas alias res possessionum que per eundem preceptum in iure praedictae aecclesiae confirmate erant, resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque

concedebat aecclesiam sancte Olive cum ipso alodio in latitudine de ipsa Guardia de Bagnariis usque in Villa Domabuis, et in longitudine de Villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsis stagnis, cum decimis et primiciis, decimas quoque et primicias uti consuetum est ipsi loco ab antiquis temporis accipere. Et nos haec que dicimus vera esse scimus, et supradictam aecclesiam sancte Olive cum ipso alodio, sicuti supradeterminatum est, simul cum ipsis stagnis in iure aecclesie sancti Cucufatis predicti per hos annos LX videndo et cognoscendo retentam esse scimus sine ulla legali interrupcione. Et ullam fraudem aut ullum malum ingenium hic in isto nostro testimonio impressum non est, sed secundum quod supra intextum est veraciter a nobis datum est per superadnexum iuramentum in Domino.

Postquam autem hoc testimonium a testibus secundum leges iure iurando datum est, et supradictum mandatum factum est atque utrumque legaliter confirmatum, sicut inspici potest in conscriptis pro hac causa condicionibus, utreque partes convenerunt ad constitutum termini diem in aecclesia sancte beate[que Marie] iusta forum Martorelium sita. Et cum diu litigassent, videntes iudices tantam rei veritatem a parte aecclesiae sancti Cucufatis, requisierunt testium suprime[mi]nitas condiciones ad quas iuraverant in territorio predicto Octavianensi. Et facto in audientia silencio, eas legi fecerunt. Tunc per rectum iudicium, secundum eorum conscientiam, iudicaverunt ut supradictus Miro recepisset suffitientes et idoneos testes ad testificandum quibus aliorum testimonium iniunctum fuerat, ut haec res finem acciperet, quoniam omnibus modis iusta et verior atque anterior voce filiorum Mironis patebat esse vox aecclesiae predicta, nec non et annosa sive possessionis plena, unde in postmodum a principe Remundo, dive memorie, et a coniuge sua Hermessinde qui domini Marchiarum et ipsius possessionis esse noscebantur per largitionis seriem in iure eiusdem aecclesie iustissime confirmacio est facta. Et iccirco non fuit iustum a parte Mironis testes recipere, quoniam si ita fuit ipsa apprisio Galindonis ex supradicta possessione unde intencio vertebatur, quemadmodum Miro per allatos in audientia testes paratus erat comprobare, iniusta penitus et evellenda in postmodum fuit, quia quacumque ibi Galindo capuit atque signavit vel apprisiavit in rebus et de rebus sancte Dei aecclesie haec fecit. Et si aliquid ibi ipse aut posteritas eius retinuit, contra ordinem iusticie et legis sive per presumptivam novitatem hoc retinuit, quoniam, sicut iam diximus, anterior est vox aecclesiae et largior voce Galindonis et

eius posteritatis, ut tempus dive memorie Hludoici qui eundem preceptu[m] fecit approbat, nec non et ut scripturae aedite ex possessionibus que circa sunt que hanc possessionem sancti Cucufatis esse testantur, proclamant atque edocent. Miro namque iam dictus, videns nil iusticie obtinere filiorum suorum vocem, sed hoc recognoscere contendens, noluit supradictus recipere testes, sed pertinaciter vociferabat iniustam esse vocem aeccliesie sancti Cucuphatis et vocem filiorum suorum iustam. Unde quia lex iubet, iudices receperunt suprafatos testes, quibus testimonium iniunctum fuit per condicionis seriem qui ita testimonium suum confirmaverunt dicentes:

Iuramos nos testes Guitarius et Atto et Ssegutus presbiter et Bardina et Isarnus Ermemiri et Aguilanus unum dantes testimonium, primo per Deum Patrem Omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius atque per Spiritum Sanctum, confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse, super altare consecratum sancte beateque Marie matris Domini, quod situm est in aeccliesia fundata subtu[m] castrum Rodanas, prope forum Martorelium, quod quidam homines Godmarus et Guillara, aetate decrepiti atque infirmitate gravati, iniunxerunt nobis per illorum mandatum suum testimonium, et nobis presentibus in presencia iudicis Bonifilii Marci et Guisliberti vicecomitis et Reimundi archilevite et ceterorum qui superius conscripti sunt, iure iurando per seriem conditionum testificati sunt super altare consecratum sancti Pauli, quod situm est in aeccliesia beati Petri apostoli, que non longe constructa est ab aeccliesia sanctissimi ac beatissimi Cucufatis martiris Octavianensis, quod ipsi viderunt atque legi audierunt preceptum sancti Cucufatis cenobii predicti quod domnus Hludoicus rex Francorum, genitor Leutarii regis similiter Francorum, fecit ad confirmandas res aeccliesiasticas huic cenobio collatas, atque in postmodum concedendas, et illic post multas alias res possesssionum, que per eundem preceptum in iure predictae ecclesie confirmate erant, resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat aeccliesiam sancte Olivae cum ipso alodio in latitudine de ipsa Guardia de Bagnariis usque in Villam Domabuis, et in longitudine de Villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsis stagnis, cum decimis et primiciis, decimasque et primicias uti consuetum est ipsi loco ab antiquis temporibus accipere. Et ipsi sciebant videndo et cognoscendo supradictam aeccliesiam sancte Olivae cum ipso alodio, sicuti supradeterminatum est, simul cum ipsis stagnis in iure aeccliesie sancti Cucufatis per hos annos LX

retentam esse sine ulla legali interruptione, et nos haec qui dicimus atque testificamur sic iurare vidimus supradictos nostros mandatores Godmarum et Guillanum, sicut in ipsis condicionibus ad quas ipsi iuraverunt resonat, et sicut hic nos testificamur atque iuramus per super adnexum iuramentum in Domino. Postquam autem isti testes testimonium suum dederunt, Gelmirus sacer, qui supradictum preceptum Ludoyci vidit et legi audivit, propter hoc ita testificavit: Ego Gelmirus sacer iuro per metuendum atque tremendum nomem Domini et per altare consecratum sancte beateque Marie matris Domini, cuius aeclesia sita est in comitatu [Barchinonensis], in foro Martorelio, quod ego vidi et legi audivi supradictum preceptum unde supranotati testes Godmarus et Guillara testimonium suum dederunt, et audivi quod illic resonabat quod supradictus rex Hludoicus confirmabat atque concedebat in iure aeclesie sancti Cucufatis aeclesiam sancte Olive cum ipso alodio in latitudine de ipsa Guardia de Bagnariis usque in Villam Domabuis, et in longitudine de Villa Domenio usque ad ipsum mare, simul cum ipsis stagnis, cum decimis et primiciis, decimas quoque et primicias uti consuetum est ipso loco ab antiquis temporibus accipere. Et haec supradicta omnia nosco retenta fuisse sine legali interruptione in iure sancti Cucufatis predicti videndo et cognoscendo per hos LX annos, nullamque fraudem nullumque malum ingenium in isto testimonio impressum scio, sed secundum quod supradicti testes et ego testificati sumus verum est atque a nobis fideliter confirmatum per adnexum iuramentum supra atque datum in Domino.

His autem omnibus sacramentis a testibus datis per auctoritatem legis in qua resonat, si quis cause sue cupiens accelerare propositum testem in iudicio protulerit si ille contra quem causam habet presens adfuerit, et quid in reprobacione oblatis testibus opponat nescire se dixerit, res siquidem ipsa de qua agitur per oblatores testimonium testium in iure illius ad cuius partem testificaverunt iudicis quistancia contradatur, et per auctoritatem legis, que inter alia dicit “quapropter quaecumque res sanctis Dei basilicis, aut per principium aut per quorumlibet fidelium donaciones, collate reperiuntur votive ad potencialiter, pro certo censetur ut in earum iure inrevocabili modo legum aeternitate firmetur”, et per auctoritatem legis que inter alia insonat, “nam quod XXX quisque annis completis absque interruptione temporis possidet, nequaquam ulterius per repetentis calumpniam amittere potest verum et ubi unus possessor sive alterius domini mansoribus publice possidens

per evidencia signa locum ex integro vindicare videtur, nulla ratio sinit ut eius possessioni integritas decerpatur”, unde si alter illic se per presumptivam introduxerit novitatem, nihil nocere poterit possessori, iudices huius negotii hec omnia suprascripta perpetualiter retinenda confirmaverunt in iure dominacionis aecclie sancti Cucufatis predicti in manu Guitardi predicti abbatis, ut si quis hoc amplius iniuste movere temptaverit, componat hec que de mala petitione legibus continentur et XII libras auri purissimi cui iniusticia facta fuerit. Et insuper hoc firmum permaneat.

Acta fuit haec audientia in presentia Guisliberti vicecomitis et Remundi archilevite et Gondeballi Bisorensis et Alamagni Ugonis et Renardi Bonucii et Remundi Guillelmi et Remundi Ermemiri et Remundi de Matrona et Aenee, filii eius, et Honofredi Riculfi et Riculfi de Parietibus et Amalrici Aitii et Riculfi Ballomari et Vivani Poncii et Remundi Seniofredi et Audgerii et Gauceberti, filii eius, et Aitii de ipsis Vallibus et Remundi Geriberti et Gontardi et Bernardi Goltredi et Bernardi Adroarii et Ermengaudi levitte et Tra-suadi qui vocatur Domnucius presbiter aliorumque multorum, et postmodum conscripta atque confirmata III kalendas augusti, anno II supradicti regis Enrici.

S+ Poncii Bonifilii Marci clerici et iudicis atque canonice Barchinonensis prepositi, qui hoc legaliter confirmavit, et potestatibus comitibus, episcopis seu iudicibus hoc confirmari optavit, seu ceteris idoneis viris.

+ Berengarius comes +. + Guilie comitisse +. + Wadallus ac si indignus gratia Dei episcopus (*senyal*). + Guislibertus levita qui et vicecomes +. + Hermessindis gratia Dei comitissae +.

(*senyal*) Sisguirallus vicecomes. (*senyal*) Raimundus archilevita +. (*senyal*) Sisfredus iudex. S+ Gondballi Bisorensis. S+ Renardi Bonucii. S+ Remundi Gilelmi. S+ Remundi Hermemiri. S+ Remundi de Matrona. S+ Aenetie filii eius. S+ Onofredi Riculfi. S+ Riculfi de Parietibus. S+ Amalrici Aitii. S+ Riculfi Baldomari. S+ Vivani Poncii. S+ Remundi Seniofredi Flavii. S+ Audgeri. S+ Gauzberti filii eius. S+ Aitii de ipsis Vallibus. S+ Remundi Geriberti. S+ Gontardi. S+ Bernardi Goltredi. S+ Bernardi Adroarii. S+ Vivas sacer et iudex. Miro levita (*senyal*). (*senyal*) Sifreus iudex. Miro (*senyal*). Eneas Miro.

S+ Poncii Bonifilii Marci clerici et iudicis, qui haec scripsit et (*senyal*) die et anno prefixo (*senyal*).

39

1037, juliol, 19

Judici davant el bisbe Guislabert i la comtessa Ermessenda.

- A. ACA, Monacals, perg. Sant Cugat n. 194, molt deteriorat.
- B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 82v-83v, n. 316.
- a. Rius, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 545.

Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris qualiter orta fuit contencio inter Guitardum abbatem sancti Chucuphatis cenobii et Bernardum, prolem qui fuit Hodegarii, de terminos sancte Olive [sive de] ipso Kaldario et de Kastelet. Proinde venerunt in presencia domne Ermesindis comitisse atque [nepti suo] domno Reimundo, prolis Berengarii, comitis procerumque suorum Guislibertus episcopus [sancte sedis] Barchinonensis et Reimundo archilevita et Bernardus Sendredus et Fulco Geriberti et Willelmus de Kastrovetulo et Ermengaudus Gisadus, Bonefilio Willelmus et fratri suo Petro et Amatus Uldrigus et [Willelmus Borrellus] sive Bonefilio Suniario et Reimundo Giskafredus et Miro Lub Sancio et Reimundo Rat[fredus et] Bernardus Gelmirus et Companno Mager, Reimundo Esimbertus et Onofredo Ricol[fo, Companno M]archucio et Bonefilio Sendredo et Willelmus Lobato et Bonopar Willelmus sive Geriberto iudice et Ardenco Willelm et Reimundus levita et Otto sacer et Ermengaudus levita et Salamon sacer et aliorum multo[rum bonorum hominum] ibidem adsistencium. Appetebat namque supradictus Bernardus terminum de Kastelet per ripam stangni que dicunt Kaldarii, sive per ipsum reger qui est ante Venrel sive ante [turrem sancte Olive usque in ser]ra qui est supra ipsa turre. Et appetebat supradictus Guitardus abba terminum sancte Olive sive de ipso Kaller de collo, qui est subtus parada que dicunt Episcopalem et per ipsas planas ultra [ipso reger prope ipsa turre qui fuit] de Tedbert que dicunt [Belvizi], sive per ipsa gralera, et ipsum kastrum que dicunt Kalafell, simul cum ipso stangnos que dicunt Ollero usque [in ipsum mare], sicut resonat in preceptum sancti Chucuphatis, [quod domnus Ledovicus rex Franchorum, genitor Leutarii regis] similiter Franchorum fecit [ad confirmandas res ecclesiasticas] huic cenobio collatas aut in [postmodum] concedendas. Resonabat namque [in unc preceptum, quod supradictus rex Ledovicus confirmabat] atque concedebat ecclesiam [sancte Olive] cum ipso alodio [in latitudi]ne de ipsa Guardia de Bangnarias usque [in Villa] Domabuis, et in longitudine [de Villa Demenio usque ad ipsum mare simul cum ipsos stangnos. De

hoc alterca]ntes atque inter se contententes iudicavit Gislibertus suprascriptus episcopus, et domno Bernardus [Sendredus et Fulco Geri]bertus, ut ex ambobus partibus [misissent se] sub lege et [dedissent fideiussores ut secun]dum sanccionem legis Libri Iudicum fecissent sibi inter se directum. Ad quem supradictus abba [Guitardus prestus fuit et fi]deiussores et secundum [sanccionem] legis Libri Iudicum directum facere. Supradictus vero Bernardus noluit se mittere sub iugo supradicte legis, nec ullumque alium dire[ctum facere, nisi tantummodo] verbis suis affatus est dicens: ego [nullum alium directum] faciam neque recipiam, sed si [vultis mittamus] singulos puerulos ad iudicium Dei Omnipotentis in aqua frigida ut inde appareat cuius di[rectum sit. Et nos], suprascripti Ermisindis comitissa et Gislaber[tus episcopus et] Bernardus Sendredus et Fulco [Geribertus, quando hec vidimus et nullum] alium directum facere aut p[acificac]ionem neque amodium de hoc facere non potuimus, [fecimus] talem conveniencia inter utrosque: ut qualiscumque ex illis puerulis suscepisset aq[ua, ipse qui illum] pro se vicarium tradidit habuisset suprascripta omnia, [sicut] suprascriptum est vel piduatum fuit, si vero ambos suscepisset aqua, divisissent per me[diu]m suprascripta omnia] piduata, si autem ambob[us eva]nuerint ut non recipuerit illos aqua, similiter divisiss[ent supra]scripta omnia per medium, sicut piduatum fuit ex ambobus partibus. Unde hoc firmatum et pigne[ratum inter] illos fecerunt suprascriptum iudicium ad statutum diem, in quo apparuit ita puerulum sancti Chucuphatis co[operuit] aqua sed non retinuit, puerum autem supradictum Bernardi nichil omnino [suscepit aqua, set vanum de] superstetit. Deinde nos suprascripti volumus dividere per medium suprascriptam contencionem. Et propter amorem Dei Omnipotentis et precibus Bernardi [suprascripti], eo quod [umquam nulla alterkacio] aut contencio fieret inter illos, fecimus amodium inter illos ut abeat pars minima sanctum Cucuphatem et pars maior Bernardi, sicut piduavit Gisla[bertus] episcopus, et Bernardus Sendredi [extremum] diem quando hunc amodium fecimus. In tale videlicet racione ut ab hodierno die vel tempora non sit illi licitum appetere nec inquietare suprascripta omnia neque de suprascriptis omnibus, unde se iachivit in presencia suprascriptarum omnium, in potestate Guitardi abbati qui hec appetebat per vocem sancti Cucuphati, et suprascriptus Guitardus sive supradicta Ermisindis comitissa dederunt maiorem partem supradicto Bernardo, sub tali vero conventu ut ita stet supradicta divisio sicut supradictum est vel terminatum. Ego namque

Bernardo Hodegarii qui hec appetebam exvacuo me de hoc, sicut piduatum vel definitum fuit extrema die de ipsa sententia ubi crux fuit facta in ipso saxo qui ibidem est et descendit per ipso Paladol et pervadit ad ipsa Calcada sive ad ipso Torrent ubi fuit factum karakter in saxum magnum et pervadit ad ipsam serram per ipsum Collet, qui est subtus ipsam mugam, et inde vadit per signas vel notas usque in sumitatem montis de Kalaf, et inde descendit per notas vel signas usque in ipsa mare, sicut superius insertum est, de latitudine de ipsa Guardia de Bangnarias usque in Domabui, de longitudine de Villa Domenio usque in ipsum mare, sicut piduavit Gislibertus episcopus et Bernardus Sendredi extrema die quando fuit ipsa definicio, ita me exvacuo atque dimitto omnes voces quam ibidem appetebam, ut ab hodierno die vel tempore, nec ego nec ulla posteritas mea aut ullus vivens homo utriusque sexus licitum sit appetere vel inquietare suprascriptos terminos neque infra suprascriptos terminis. Quod si ego Bernardus aut aliquis vivens homo utriusque sexus qui contra hanc definicionem venerit aur venero ad inrumpendum non hoc valeam aut valeant vindicare quod requirit, sed in primis iram Dei Omnipotentis incurrat et cum Iuda traditore in [baratro] inferni sit damnatus, et pro te[m]porali iudicio pronat] in vinculo quantum hic resonat in quadruplum ad sancti Cucuphati. Et in antea ista deffinicio firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta diffinitione XIII kalendas agustas, anno VI regni Aenrici regis.

+ Bernardus, qui hanc definicionem feci et firmavi et firmare rogavi.

+ Guislibertus gracia Dei episcopus +. + Ermesindis gratia Dei comitissa +. Sig+num Miro Lub Santio. Sig+num Reimon Esimbertus. Sig+num Honofredus Ricolfus. Sig+num Ermengaudus. + Mirone. S+ Fulco levita. S+ Compannus levita. Sig+num Guifred de Ru[bio]. (*senyal*) Geribertus iudice. Sig+num Amato Uldrici. + Bernardus. Raimundus archilevita +. Sig+num Reimundi Gischafredi.

Wadallus monachus qui hanc diffinitionem scripsi et sub (*senyal*) die et anno quod supra.

+ Bernard, qui hanc definitionem feci et fi[rma]vi et firmare rogavi, et nunc confirmo hec omnia sicut superius scriptum est, et relinquo hec omnia quod iniuste detinebam et evacuo me de

omnibus vocibus quas ibi apetebam vel appetiturus eram quocumque modo in potestate sancti Cucuphatis, et supra [sa]cro sanctum eius altare manibus meis hoc scriptum pono et relinquo hec omnia, sicut hic scriptum est, ad suum plenissimum proprium, sine ullo engan, et sine ullo malo ingenio aut ulla decepcione. Propterea ut nullus unquam mee proienie aut mei generis aut mee propinquitatis audeat hoc inquietare aut aliquo modo apetere. Quod si ego aut aliquis homo utriusque sexus aut mei generis contra hanc definicionem vel evacuacionem sive confirmacionem venero aut venerit pro inrumpendum quocumque modo non hoc valeam aut valeat vindicare, sed componam aut componat hec omnia in duplo cum omni sua inmelioracione, modo vel omnique tempore. Facta est hec definicio supradicto tempore. Et confirmacio huius reliccionis sive evacuacionis est primum facta in castello Granata, in potestate Guitardis abbatis, [in presencia] Henec Mironis et Raimundi Ricolphi monachi et Ermengaudi clerici et Gonbaldi clerici, III° die ante kalendas augusti. Postea vero hec supradicta confirmacio huius reliccionis sive evacuacionis est facta in ipso cenobio sancti Cucuphatis, II nonas augusti, anno XIII regnant[e Aenrico rege], presenti omni congregacione sive supradicto abbate.

Sig+num Bonifilii Willelmi. Sig+num Mironi clerici. Sig+num Udalgarii Wifred. Sig+num Raimundi Ysimberti.

Wifredus monachus vel presbiter, qui hanc confirmacionem [huius reliccionis sive evacuacionis] scripsi (*senyal*) sub die et anno quo supra.

40

1039, juny, 27

Donació de Guislabert.

- [A]. AAM, calaix 13, lligall 22, f. 1.
- B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 8v.
- C. Regest a RIBAS, *Historia*, f. 66r-v.
- a. Regest a RIBAS, *Història*, p. 129.

Dalmacio abad, con consentimiento de Gilaberto vizconde y de Berengario Gilaberto, establecio¹ a Gerberto un manso sito en el castillo de Bonefacio que llaman Guardia, en termino de Brugo,² condado de Barcelona, que de una parte linda, dize, con el alodio nostri cenobii sancte Cecilie.

Actum V kalendas iulii, anno VIII regnante Roberto rege.³

Firman: Dalmacius abbas +. Guitardus monachus +. Amatus +. Sig+num Guilaberti vicecomitis, qui hoc laudo et firmo &c.

Petrus levita scripsi.

1. **C** dio en emphiteusis. 2. **C** *afegeix*: y en la partida llamada Alaudio, a Giriberto, a censo en un par de gallinas y al quinto de todos los frutos 3. *De fet, fa referència al rei Enric i el document s'ha de datar el 1039.*

41

1039, agost, 23

Permuta entre Bonfill i la seva esposa Placídia amb el bisbe Guislabert.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 32.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 272.

In nomine Domini. Ego Bonusfilius et uxori mea Placidia femina nos pariter comutatores sumus vobis domnus Guislaber-tus, gratia Dei episcopus, simul cum caterva canonicorum sancte Crucis sancteque Eulalie. Manifestum est enim quia placuit animis nostris et placet ut inter nos cartam comutationis fecissemus de aliquid de proprietate nostra sicuti et facimus. Donamus namque vobis in vestra comutatione semodiata I de vinea quod habemus in territorio Barchinona, in terminio de Monterolos. Advenerunt nobis per genitorum nostrorum seu per decimum vel per ullasque voces. Affrontat namque de parte circio in vinea de sancti Iusti et Pastoris et habet dextros XXIII, de aquilonis in terra Eroigio et habet dextros VIII, de meridie in terra de sancti Iusti et Pastoris et habet dextros XXXIII, de occiduo in terra de sancti Cucufati Octavienso et habet dextros X. Quantum iste affrontationes includunt, sic donamus vobis ipsa semodiata I de vinea, simul cum omnes voces quod nos ibi habemus vel habere debemus, in vestra comutatione pro vestrum casalitium qui est in burgo civitatis Bar-chinone quod vos nobis dedistis, sicut resonat in nostra scriptura comutationis quod vos nobis fecistis. Ita nos iure vestre tradimus eam vobis perhenniter habendi, vindendi, comutandi vel faciendi exinde quod volueritis habeatis plenam potestatem, cum exiis et regresiis earum, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos comutatores aut ullusque homo utriusque sexus que contra ista comutatione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut nos componamus vobis prefata vinea, simul cum

ipsa terra ubi ipsa vinea est fundata, in triplum cum suam in-
 melioratione. Et ista comutatio firma permaneat omnique tempore.

Facta comutationis X kalendas septembris, anno VIII reg-
 nante Henrici regis.

Sig+num Bonusfilius, Sig+num Placidia femina, nos qui ista
 comutacionis fecimus et firmavimus firmarique rogavimus.

Sig+num Miro Quadrato. Sig+num Vives Guilemundi. S+
 Deudatus presbiter.

S+ Ermenirus presbiter exarator (*senyal*) die et anno pre-
 fixo.

42

[1039, desembre], 19

*Judici del plet entre Ramon Berenguer I i el bisbe Guislabert, i entre
 el comte i Udalard Bernat.*

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 39, sense data.

a. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 154.

b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc 321.

Hoc est iudicium quod iudicarunt Olibanus episcopus et
 Bernardus Sendredi et Gonballus Bisauensis et Guilelmus archi-
 diachonus et Amatus Heldrici et Adalbertus Senuildi et Alamannus
 Ugoni, inter domnum Reimundum comitem et inter Guilabertum
 episcopum.

In primis iudicaverunt de ipso episcopo vel de dono quod
 convenit patri suo Berengario ut ipsi iam dicto Reimundi pre-
 dictus episcopus ipsum donum deberet donare, sicut convenerat
 patri suo.

Similiter etiam iudicaverunt de ipsa hoste de Pertusa ut iuret
 iam dictus episcopus quod ille nec precepit nec consiliavit neque
 inginnavit quod ullus de ipsa hoste non revertisset sine grato de
 iam dicto comite.

Similiter etiam iudicaverunt ut iuret predictus episcopus
 quod de ipsa causa que fecit Umbertus in Alhama contra ipsum
 comitem, unde iam dictus comes se querelavit de Umberto, non
 fuit facta per consilium neque per ullum ingenium de iam dicto
 episcopo.

Insuper etiam iudicaverunt ut Geraldus, filius Bernardi, qui
 menaciavit ante iam dictum comitem quod ad suum hominem

tolleret pedem, ut iuret predictus Geraldus quod non menaciavit, aut iuret si hoc dixit quod ita dixit sicut follis.

Similiter etiam iudicaverunt ut iuret predictus episcopus quod ipsos homines quos transmisit in adiutorium de Udalarado, nepoti suo, non transmisit eos ibi per damnum de supradicto comite neque per suum desonorem se sciente.

Iterum iudicaverunt ut iam dictus episcopus liberet ad iam dictum comitem ipsos homines qui iactaverunt petras de ipso clochario super ipsum palacium, et in antea faciat directum de ipsis hominibus qui fuerunt ibi in ipsa sedicione.

Similiter etiam iudicaverunt ut iam dictus episcopus faciat directum ad iam dictum comitem de ipsis hominibus qui erant in ipso kastro vicecomitali qui iactaverunt petras super ipsum palacium sive in ipsa curte comitali.

Hoc est pactum vel placitum stabilitatis seu firmitatis quod facit Udalardus Bernardi ad Reimundum comitem sive ad Helisabeth comitissam, tali scilicet modo ut donet iam dictus Udalardus fidei iussores subterius prenominatos ad iam dictum Reimundum et ad iam dictam Helisabeth, eo tenore ut faciat eis et ad suos directum de se ipso et de suis de ipsa morte de Guilelmo Mironis et de ipso assault et de ipso malo quod fecerunt Udalardus et sui ad ipsos homines de iam dicto comite et de iam dicta comitissa, sive de ipso des[o]nor quod predictus comes et comitissa ibi receperunt ad iudicium de ipsis hominibus, quos predictus comes et comitissa helegerint, qui iudicent per directum. Et hoc sit factum de ista Pascha veniente usque ad alia, infra ipsos XXX^a dies quos iam dictus Reimundus et Helisabeth, aut unus ex illis, ei mandaverint vel mandaverit. Si iam dictus Udalardus es non habuerit sine occasione et ipsum es transactum, sit factum infra ipsos primos XV dies super venientes. Actio autem huius rei sunt X milia solidis. Nomina autem fideiussorum qui hos decem milia solidis contra iam dictum comitem et comitissam in illorum fide promiserunt haec sunt: Guislabertus episcopus pro duo milia quingentis solidis, Guilelmus archidiaconus similiter, Bernardus Amati pro mille solidis, Reimundus de Monte Catani similiter pro mille solidis, Gerbertus Ugo similiter, Amatus Ratfredi similiter, Umbertus archidiaconus similiter. Et hec summa solidorum sunt valentia CC uncias auri. Et haec supra scripta omnia sint facta sine engan.

[1039, desembre]

Convinença entre els comtes Ramon Berenguer I i Elisabet, i amb el bisbe Guislabert.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 3, sense data.
- B. Còpia del segle XII, ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 3 dupl., sense data.
- a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 327.

Haec est convenientia inter Reimundum comitem et Helisabet comitissam et Gislbertum episcopum. Convenit namque predictus episcopus ad iam dictum comitem et supradictam comitissam ut fideliter teneat et attendat hoc quod eis iuravit sine illorum engan. Et propter hoc mitat eis in pignore ipsum Kastrum de Lobregad, quod vocant Episcopale, ut si supradictus episcopus non tenuerit prefato comiti et comitissae omnia quae eis iuravit infra primos XX dies quod comes et comitissa per se ipsos aut per illorum missos vel missum ad predictum episcopum se querelaverint faciat eis directum ad iudicium de baronis hominibus qui per directum iudicent. Quod si directum contempserit facere et non fecerit de hoc quod superius scriptum est, attendat Reimund Guilelmi, qui predictum kastellum tenet, infra alios XX dies, ad predictum comitem et comitissam et potestativos eos inde faciat ambos aut unum ex illis de predicto kastro sine illorum engan. Ita tamen ut antea quam prolatus comes et comitissa potestativi de predicto kastro fiant, faciant donum de eo ad Reimundum Guilelmi iam supra dictum talem qualem habet de predicto Guilaberto episcopo. Et Reimundus Guilelmi sic postea faciat potestativum predictum comitem vel comitissam sine illorum engan. Et iuret supradictus Reimundus Guilelmi ut hoc ita faciat sine engan de predicto comite vel comitissa. Et iterum convenit prolatus episcopus prefato comiti et comitissae ut si mutaverit alium kastellanum in predicto kastello, similiter faciat sicut de isto dictum est, sine engan de iam dicto comite et comitissa. Iterum convenit iam dictus episcopus predicto comiti et comitissae ut comunire se non vetet ad illos vel ad illorum nuncios vel nuncium. Quod si contempserit facere qualicumque modo incurrat supradictum kastrum in potestate iam dicti comitis vel comitissae, sine illorum engan.

Hoc autem, sicut superius preordinatum vel predictum est² convenit iam dictus episcopus prenunciato comiti et comitissae, ut sine illorum engan fideliter in omnibus istis causis sit adim-

pletum vel factum sine deceptione et sine engan se sciente, si es non habuerit de passione ut cavalgare non possit aut de presone sine engan facta, quod propter hoc prenominatum non sit pres si eu de aqua quam non possit passare. Et ipsum es transactum sit factum infra ipsos XX dies quod ipsum es fuerit peractum. Et haec omnia suprascripta sit facta ex utraque parte sine engan.

1. [c. 1045].   2. **B** Hoc autem superius scriptum est preordinatum.

44

[1039, desembre]¹

Jurament de fidelitat de Mir Geribert, fill d'Ermengarda, als comtes Ramon Berenguer I i Elisabet.

- A.** ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 81, sense data.
B. Còpia del segle XII, ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 81 dupl., sense data.
[C]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 322.
a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 14.
b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 297 (ex B).
c. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 307.

Iuro ego Mir, filius qui fui de Ermeniadis femina, quia de ista hora in antea fidelis ero ad Reimundo comite Barchinonense, filius qui fuit de Sancia comitissa, et ad Helisabet comitissa de ista hora in antea, sine fraude et malo inienio et sine deceptione de iam dicto Reimundo et predicta Helisabet comitissa. Ego Miro suprascriptus de ista hora in antea no decebre iam dicto Raimundo comite neque iam dicta Helisabet comitissa de ipsa civitate que dicunt Barchinona, neque de ipso comitatu que dicunt Barchinonense, neque de ipsa marcha de Barchinona, neque de ipsos castros neque de ipsa civitate que dicunt Minorisa, neque de ipso comitatu que dicunt Ausona, neque de ipsa civitate que dicunt Gerunda, neque de ipso comitatu que dicunt Gerundense, post mortem Emessindis comitissas, neque de ipsos castros et castellos, neque de ipsas rocas et puios, neque de ipsa terra qui infra ipsos comitatos sunt vel infra illos terminos de predictos comitatos. Ego Miro suprascriptus de ista omnia suprascripta no ls en tolre ni non o lo tolre ad Raimundo suprascripto nec ad Helisabet suprascripta, nec ego Miro suprascriptus nec homines nec feminas per meum consilium neque per meum ingenium. Adiutor ero ego Miro suprascriptus de ista omnia suprascripta ad tener et abere ad Raimon suprascripto et ad Helisabet suprascripta contra

cunctos homines aut hominem, feminas aut feminam, ad Raimon et Elisabet suprascriptos tollere voluerint aut tulerint ista omnia suprascripta aut de istis omnibus suprascriptis.

Sicut superius scriptum est si o tenre et o atenre ad Raimon et Elisabet suprascriptos ego Miro suprascriptus, sine malo ing[enio et] sine deceptione de predicto Raimundo et Helisabet suprascripta, si o tenre o atendre. Sic me adiuuet Deus et ista merita sanctorum. Et ipsa civitate de Olerdola, simul cum ipsos castellos vel castros qui in ipsa civitate sunt aut in antea erunt, sive ipsam estaticam quod comes debet ibi abere, ego suprascriptus Miro non vos o tolre ne vos en tolre ne no vos o devedare ad te Raimon et Helisabet suprascriptos, nec ego nec homo nec homines, femina vel feminas, per meum consilium nec per meum ingenium. Et si fuerit homo vel homines, femina vel feminas, qui a vos suprascriptos Raimon et Helisabet tollere voluerit aut voluerint, tolerit aut tulerint, aut devedaverit vel devedaverint, [suprascripta omnia aut] de suprascriptis omnibus, de ipsis vel de ipso unde [me comonueritis, societatem non habeo cum ipsis vel cum ipso], aut ipsas vel cum ipsa, [donec supradicta ominia in integrum recuperavissetis vel ea non]² suprascripte Raimon.

1. b *proposa* [1059], c [1041/1043]. 2. B Et si fuerit homo vel homines, femina vel feminas, qui a vos suprascriptos Raimon et Elisabet tollere voluerit aut voluerint tollere, aut tulerint aut devedaverint suprascripta omnia aut de suprascriptis omnibus de ipsis vel de ipso unde me comonueritis societatem non habeo cum ipsis el cum ipso aut ipsas vel cum ipsa, donec supradicta omnia in integrum recuperavissetis.

45

[1039, desembre]¹

Jurament de fidelitat de Guisla, germana de Mir Geribert, als comtes Ramon Berenguer I i Elisabet.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 66, sense data.

B. Còpia del segle XII, ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 66 dupl., sense data.

[C]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 224.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 202 (ex A).

b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 368.

Iuro ego Gilla vicecomitisisa ad te Reimundo comite Barchinonensis et ad uxor tua Elisabet comitisa que de ista hora in antea fidelis vobis ero, sine fraude et sine malum [in]genio et sine ulla decipcionem. De ista hora in antea ego Gilla vicecomitisa non dezebte Reimundo comite Barchinonense neque Elisabet comitisa

de illorum vitas neque de illorum membris que in illorum corpus se tenent, neque [de ipsa] civitate que dicunt Barchinona, neque de ipso comitatum que dicunt [Barchinonensem, neque] de ipsa civitate que dicunt Minorisa, neque de ipso comitato que dicunt Ausonens[em]. Et ego Gilla suprascripta ista omnia suprascripta no la tolre ne-lls en tolre, ne-lls en [...]. [Et] adiutor ero ego Gilla suprascripta ad istis meis senio[ri]bus suprascriptis ista omnia suprascripta ad tenere et ad abere contra cunctos homines vel ominem, feminas vel feminam, [qui ad istis meis senioribus] suprascriptis tollere voluerint ista omnia suprascripta aut aliquit de ista omnia suprascripta, exceptus quantum Ermesindis comitissa odie tenet in comitatum [Barchinonensem et in comitatu] Ausonense et ipsa statica de castro de Tagamanente, que Reimundus comes ibi [...] [successoribus] suis ego Gilla suprascripta no la devedare ad istis meis senioribus suprascripti[s],² [nec ego, nec omnes nec ominem], feminas nec feminam, per meum consilium nec per meum ingenio. [...] mortuus fuerit, similiter o tenre et o atendre [...] cui lecxaverit Barcinona. Quomodo superius scriptum est, [si o tenre] et o atendre ego Gilla suprascripta ad vobis senioribus [meis supra]scriptis. Sic Deus me adiuvet et ista[rum] meritas sanctorum.

1. a [1039/1050], c [1041/1050]. 2. acaba B.

46

1039, desembre, 27

Folc Geribert restitueix el castell de Ribes a la seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 157r, n. 367.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 12.

In nomine Domini. Ego Fulcho Geriberti cum affectu totius bone voluntatis donator sum Domino Deo et sancte Eulalie sedis Barchinone. Manifestum sit namque, tam presentibus quam futuris, quia recognosco et in veritate scio quod pater meus dominus Geribertus quondam, dum adhuc viveret fecit Domino Deo et sancte Eulalie sedis predictae Barchinone maximam iniusticiam de ipso castro qui vocatur Ribas cum suis terminis et pertinentiis et adiacentiis eius. Ideoque ego Fulcho predictus nolens obtemperari huic vanitati et iniusticie amplius que facta contra Deum altissimum, neque parvipendens curam tanti detrimenti

sancte Dei ecclesie, ob remedium anime patris mei iam dicti et parentum meorum et mei ipsius, reddo et delibero, dono et trado Domino Deo et sancte Eulalie sedis Barchinone et domno Guilaberto predicte sedis episcopo predictum castrum de Ribas cum suis terminis et pertinenciis et adiacenciis eius, et cum omnibus turris et hedificiis que sunt constructe in termino iam dicti castri aut adhuc ibi sunt construende. Est namque predictum castrum in comitatum Barchinonensi, in termino de Olerdola, et advenit mihi ob parentum meorum vocem sive per quascumque voces. Habet namque terminum de oriente in termino castri Erapruniani et Olivelle, de meridie usque in medium mare, de occiduo in Cubelles, de circio in ipsa franchitate de Olerdula. Quantum iste affrontationes includunt et isti termini sic dono et reddo et trado predicta omnia Domino Deo et predicte sedi et domno Guilaberto episcopo, et de meo iure et dominatione in ius et dominationem predicte sedis et domni Guilaberti episcopi trado et confirmo ad proprium, ut licitum sit ei de predictis omnibus facere quemadmodum de aliis munificentis iam dicte sedis. Verumptamen si ego donator aut aliquis homo utriusque sexus hanc donationem disrumpere temptavero aut temptaverit nil valeat, sed extraneus ab omni societate christiane religionis componat aut componam predicta omnia in triplum cum omni sua inmelioratione. Et insuper hec donatio inconvulsa eternitatis federe et legum vigore valitura persistat.

Actum est hoc VI kalendas ianuarii, anno VIII regnante Henirici regis.

S+ Fulconi Geriberti, S+ Mirone, nos hanc donationem fieri iussimus et firmavimus et testibus firmari rogavimus.

S+ Mironis Lupi Sancii. S+ Olibani Agualti. S+ Rigualli Borrelli. S+ Mironis Seniofredi. S+ Bonifilii Seniofredi. S+ Isovardi Guadalli. S+ Bonutius presbiter. S+ Reimundus levite. + Guillelmus levita. S+ Seniofret presbiter. + Reimundus comes. Alamanno. + Girbertus. + Elizabet comitissa.

S+ Reimundi levite et censoris, qui hoc scripsit et die et anno quo supra (*senyal*).

47

1040, gener, 17

Permuda entre Mir Geribert i la seva esposa Guisla amb l'abat Guitard de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, *Monacals, Cartulari de Sant Cugat*, f. 152r-v, n. 493.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 15.

b. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 549.

Est in antiqui regulis constitutum et in gotorum legibus est decretum ut inter conmutantes gesta scripturarum intercurrant, quatenus uno animo firmetur et corroboretur. Hidcirco in Dei nomine. Ego Guitardus gratia Dei abbas, cetus quoque monachorum sancti Cucuphatis cenobii Octavianensis, commutatores sumus tibi Mironi Geriberti et uxori tue nomine Guile. Per hanc scripturam commutationis commutamus vobis alodium sancti Cucufatis predicti proprium, illud videlicet quod Guigo et eius uxor nomine Adaledis, condam Dadile, dudum miserunt in pignore, quodque postmodum ego predictus Guitardus abbas ab eodem Dedila comparavi tres uncias auri. Est autem huiusmodi turris, cum casas et casalibus, cum terris pariter et vineis atque olivetis, cum boscho et garricis el aliis diversi generis arboribus, unum denique molinum, cum rego et caput rego et subtus rego, cum resclosare et glevare, atque cum omnia strumenta que molino pertinent, et insuper modiatas duas de vinea quas comparavimus de Moratone condam. Sunt autem predicta hec omnia in comitatu Barchinone, infra terminos de castro Vid. Habent namque affrontaciones supradicta omnia de parte orientis in ipso torrente qui discurrit, de meridie in ipsa strada que vadit ad castro Subirads, de occiduo in terra de Geriberto, de circio in ipsa strada vel in vinea Geriberti. Quantum iste affrontaciones includunt sic commutamus vobis prefatum alodium pro alodio, quod nos a vobis in commutatione accepimus, in finibus de predicto castro Vid, in locum quem dicunt Araniola, et in locum quem dicunt Oleastrello, ab omni integritate, cum exiis et regressiis suis, et est manifestum, ut liberam, in Dei nomine, habeatis potestatem eum abendi, tenendi, et quicquid volueritis faciendi. Quod si nos conmutatores aut aliquis ex successoribus nostris contra hanc cartam commutationis venerimus aut venerit ad disruptendum non hoc valeamus aut valeat vindicare, set componamus aut componat in duplo cum sua melioracione. Et in antea firma et stabilis permaneat et semper inconvulsa.

Facta carta conmutacionis XVI kalendas februarii, anno VIII regni Henrici regis.

Witardus gratia Dei abba (*senyal*), Wuifredus monachus (*senyal*), Wifredus monachus (*senyal*), Wilelmus monachus (*senyal*), Guidisclus monachus (*senyal*), Guilelmus monachus (*senyal*), S+ Gerbertus monachus, S+ Miro monachus, S+ Remundus monachus, S+ Amatus monachus, Ermengaudus monachus, S+ Petrus monachus, Guifredus monachus (*senyal*), nos prescripti omnisque congregacio monachorum prefati cenobii auctores et consencientes huius commutacionis, quicque eam pari consensu testibus firmari rogavimus.

Sig+num Guilelmi Lopardi. Sig+num Bernardi Borrelli. Sig+num Arnaldi Arlovini. Sig+num Bonipari Guilelmi. Sig+num Geraldi Olibani. Sig+num Bernardi Vivani. Sig+num Guilelmi Onofredi.

Guifredus sacer et monachus, qui hanc kartam comutacionis scripsit cum superpositiones oportunas literarum in linea octava en in nona et sub (*senyal*) die et notato tempore.

48

1040, setembre, 24

Definició del bisbe Guislabert a favor d'Eliarda, senyora de Cerverelló.

- A. ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 43.
a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 283.

Ad iactidam tam presentium quam futurorum. Ego Guifredus, nutu Dei Barchinonensium iudex, deducere volo qualiter aput civitatem Barchinona, ante hostia e[cclesie] sancti Iusti, sub ipso porticu, instantibus Geraldo Gerundensium vicecomite et Guilelmo Montis Serratensis et Udalgero et Bernardo Gelmiri et Reimundo Reco[sindi] et Guadallo Adalb[er]ti et Petro Iuvani et Ermemiro sacrista et Reimundo Borrelli et Bonucio Pauli clericis aliisque multi, mota est accio inter Guilabertum episcopum et Elliardem feminam. Petebat nanque Guilabertus episcopus iam dictam Elliardem dicens quod iniuste decimas quasdam tulerat quae erunt iuris ecclesiae sancti Baudilii et quod per tempus L annorum et amplius fuerunt possesse ab eclesia sancti Baudilii. Ad quod respondens predicta Elliardis dixit: [hae] quoque decimae quas recipio et dicitis iuris essae aecclesiae predictae sancti Baudilii, infra terminum sunt mei castri Cervilionis, ideoque non videtur

mihī quod iuris debeant essae predictae aeclēsiae sed castrī mei predicti. Unde ego Guifredus iam dictus, subtus legum auctoritate vidensque tantam rei altercationem, iudicavi quod Guilabertus episcopus comprobasset ydoneis testibus quatinus predictae decimae, quae dicebantur iuris esse iam dictae aeclēsiae, possessae fuerint ab eadem predicta aeclēsia sancti Baudilii, infra terminum castrī predicti, per tempus XXX anorum, sciente Elliarde predicta aut Bonofilio patre suo. Et si ita comprobare potuisset, fuisset predictae decimae iuris et dominationis aeclēsiae iam dictae sancti Baudilii, et si facere nequeisset, expiasset conscienciam suam sacramento Elliardis iam dicta quod, ipsa sciente aut sciente Bonifilio patre suo, non fuerunt acceptae predictae decimae, unde causabantur a iam dicta aeclēsia sancti Baudilii per tempus XXX annorum, infra terminum iam dicti castrī Cervilionis. Et si ita fecisset Elliardis iam dicta, melius debebant esse predictae decimae iuris iam dicti castrī quam predictae aeclēsiae, quoniam lex est: "si quis intra terminos alienos per absentiam sive per ignorantiam domini partem aliquam forte possederit, amittat domino reformandam". Verumtamen quia defecerunt testes a parte domni Guilaberti episcopi predicti, expiavit Elliardis predicta conscienciam suam sacramento per quendam hominem Guilelmum Iohannis dicens ita: iuro ego Guilelmus Iohannis vicae dominae meae Elliardis predictae, primo per Deum Patrem Omnipotentem, trinum in personis et in deitate unum, et per altare consecratum sancti Saturnini martiris Christi quod situm est in aeclēsia sancti Vincentii, quae est in comitatum Barchinonensem, infra terminum castrī Cervilionis, quod predicta Elliardis nescivit quod ipsae decimae, unde altercatia est, fuisset accepte per vocem sancti Baudilii per tempus XXX annorum, infra terminum castrī Cervilionis, et quod ipsa similiter nescivit quod in presentia patris sui Bonifilii acceptae fuissent predictae decimae per tempus XXX^a annorum, sicut supradictum est, sicut ille Bonifilius scivisset. Ideoque ego Gislibertus, gratia Dei Barchinonensis episcopus, una cum collegio canonicorum meorum, exvacuo me de predictis decimis unde causabamur in potestate iam dictae Elliardis, et neque ego neque alius successorum meorum te predicta Elliardis de iam dicta petitione aut posteritatem tuam requirere iniuste presumant aut presumat. Quod si fece[ro] aut fecerit nil valeat, sed componam aut componat in vinculum libram auri puri. Et insuper hoc maneat firmum.

Actum est hoc VIII kalendas octobris, anno X regni Henrici regis.

+ Guislibertus gracia Dei episcopus +.

Sig+num Ermemirus levita et sacriste. S+ Bonutius presbiter.
S+ Bernardi Gelmiri. S+ Guadalli Adalberti. + Bernardus.

S+ Remundi levitae et censoris, qui hoc scripsit et die et anno
quo supra, cum litteris superpositis in linea XVII, (*senyal*).

49

1041, gener, 28

Donació del bisbe Guislabert al Capítol de la Seu de Barcelona.

A. ACB, perg. Diversorum B, 97 (1-2-97).

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, III, f. 41r, n. 110.

a. PUIG, *Episcopologio*, doc. 42.

In Dei nomine. Ego Guislibertus, gratia Dei episcopus Barchinonensis, donator sum Domino Deo et cannonicam sanctae Crucis sancteque Eulaliae sedis Barchinonae. Pateat cunctis qualiter ob status sanctae religionis vellem si possem, augente Deo, predictam cannonicam ad excellentiam sui perducere culminis. Scio enim aptissimum premium largitori quam cuiusquam raptori, ideoque obto de his quod iuris est nostre aecclesiae et mei magis ad status predictae cannonice addere quam abstrahere aliquid. Dono etiam predictae cannonice quarundam parrochiis quae sunt in comitatum Barchinonensis, in Vallense vel in subscriptis ceteris locis. Ipsam scilicet parrochiam sanctae Mariae Linaris cum omnibus suis decimis et primitiis integriter et cum omnibus suis pertinentiis et adiacentiis. Et ipsam parrochiam sancti Saturnini de collum Sabbadelli cum omnibus suis decimis et primitiis integriter omnibusque suis pertinentiis et adiacentiis. Et dono predictae cannonice ipsam parrochiam sancti Iohannis Senatae cum omnibus suis decimis et primitiis integriter et universis suis pertinentiis et adiacentiis. Et ipsam parrochiam sanctae Mariae Vulpelieres simul cum suis decimis et primitiis integriter et cunctis eius pertinentiis et adiacentiis pariter cum ipso fisco sive mansibus qui sunt infra eiusdem parrochiam. Suprascriptis itaque parrochiis cum universis earum decimis atque primitiis et cunctis earum pertinentiis et adiacentiis cum montibus scilicet et vallibus, pronum etiam sive planum et [c]ollibus, rupibus, fontibus, ingressibus et exitibus, cum omni gene[re] arborum vel frondium infra terminos earum sistentium, trileum¹ sive vinearum de [iuris p[re]fat]ae aecclesiae et mei in ius et dominationem trado predictae cannonice ita integriter, ut nec

ego neque ullorum sucessorum meorum neque ullus homo vel femina quacunq̄ue conditionis sit ab hodierno die et tempore de suprascriptis omnibus iam dicte cannonice quicquam inquietare presumat. Si quis autem haec donationis karta prephatae cannonice rumpere putaverit seu fortasse dirumperit, excommunicatus a nobis permaneat et sub anathematis vinculo obligatus consistat quemadmodum a sanctis Patribus est statutum et confirmatum de rebus sancte Dei aecclesie raptoribus.

Actum est hoc III kalendas februarii, anno X regis Enrici.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +, qui hanc donationem manu mea sponte firmavi et firmare rogavi.

+ Wifredi presul +. Guifredus sancte prime sedis Narbonensis ecclesie episcopus. (*senyal*) +. + Berengarius Gerundensis episcopus. S+ Dalmatius pater. S+ Poncii levita. Guarinus francigena. S+ Guitardi levite. S+ Guitardus levita. S+ Guifredi levite.

S+ Arnalli sacerdotis et scribe, qui hoc scripsit et sub (*senyal*) die et anno quod supra.

1. A triletum.

50

1041, març, 1

Venda de la vescomtessa Riquilda als fills del bisbe Vives.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 51.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 291.

In nomine Domine. Ego Richillis vicecomitissa vinditrice sum vobis Bonifilius levita et fratri tuo Bonutius, prolis condam Vives, emptores. Per hanc scripturam vinditionis maeae vendimus vobis sorte I de orto, cum ipsa casa et arboribus, cum vitis, meum proprium, quod habeo in comitatu Barchinonense, in terminio de Apier que voccant Fontanedo. Advenit mihi per mea comparatione vel per omnesque voces. Et affrontat hec omnia de parte circi in ipsa rocha, de orientis in orto de Ransmir, de meridie in orto de Guifret Honofret, de occiduo similiter. Quantum in istas omnes affrontaciones includunt sic vindo vobis predicta omnia in propter precio mancusada I de ordeo, quod vos mihi dedistis et ego vinditrice de manibus [vestris] accepi, est manifestum. Quem vero predicta omnia que vobis vindo de meo iure in vestro trado dominio et potestate ab omni integritate, simul cum exiis vel regressiis earum, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si

ego venditrice aut aliquis homo utriusque sexus qui contra ista vinditione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vendicare, set componat aut ego componam vobis predicto alode in duplo cum omnem suam imeliorationem. Et in antea ista venditio firma permaneat omnique tempore.

Facta ista vinditione kalendas marcii, anno X regni Henrici regis.

Sig+num Richillis vicecomitissa, qui ista vinditione feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Remundo. Sig+num Bomparus. Sig+num Ermemiro.

S+ Petrus presbiter, qui hec scripsit et (*senyal*), cum litteras raras et emendatas in linea V et VII, die et anno quo supra.

51

1041, març, 6

Donació de la vescomtessa Riquilda al bisbe Guislabert de Barcelona, fill seu.

[A]. Original.

B. Trasllet autèntic del segle XIII, ACS, perg. 81.

a. LLORENS, *Els documents dels segles X-XI*, doc. 86.

In nomine Domini. Ego Richillis, gracia Dei vicecomitissa, donatrix sum tibi filio meo karissimo domno Guislaberto episcopo. Manifestum est enim quod placuit animis meis et placet, nullus quoque agentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria expontanea mea mihi elegit bona voluntas, ut tibi donare fecissem aliquid de proprieta, sicut et facio. Donoque tibi casas cum soles et superpositos et curtes et foveas et casalibus et turre, et terras et vineas, cultas vel eremas, cum arboribus qui infra sunt, pomiferis vel impomiferis, mulinos cum illorum regos et caput regos, et arundines. Qui mihi advenit per meam comparacione et per decimum vel per omnesque voces. Et est hec omnia in comitatum Barchinonensis, in termine de castro Fontaned, in loco quem nuncupant Frexano. Et affrontant ipsa hec omnia que tibi dono de parte orientis in sumitate de ipsa serra, de meridie in ipsa via que pergit ad ipsa Vide et pertingit usque ad ipsa serra, et de occiduo in ipso termine de Midiona, et de circii in ipso torrente qui per imbrem ducit aquam. Quantum in istas afrontaciones includunt sic dono tibi hec omnia, sicut superius

resonat, ab integrum. Et in alio loco dono tibi casas et curtes, et terras, cultas vel heremas, cum arboribus, olivas, pomiferis vel impomiferis, et arundines, quid mihi advenit hec omnia per meam comparationem sive per quacumque voce. Et affrontat hec omnia de orientis in strada publica qui pergit de Fontanedo ad ipso Frexano, de meridie in torrento qui per imbrem ducit aquam, de occiduo in medio alveo Annolia, de circii in terra de Seniofredus Kabaza. Quantum infra istas adfrontaciones includunt sic dono tibi hec omnia, sicut superius resonat, ab integrum, cum exio vel regresios eorum, ad tuum plenissimum proprium. Quod si ego donatrice venero aut ullusque homo qui contra hanc donationem venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componant aut componat hec omnia, sicut superius resonat, in duplo cum omnes suas inmeliorationes. Et in antea ista donatio firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista donatione II nonas marcii, anno X regni Henrici regis.

Sig+num Richillis gratia Dei vicecomitissa, qui ista donatione feci et firmare rogavi.

Sig+num Isovardus. (*senyal*) Ermemirus levita et sacriste. Sig+num Dalmacius sacer. Warinus francigena. Sig+num Donvaus levita. Geribertus Udalardus.

Sig+num Petrus presbiter, qui hec scripsit et (*senyal*).

Sig+num Radulfus qui hoc translavit et hoc signum impressit.

52

1041, maig, 20

Donació del bisbe Guislabet.

[A]. AAM, calaix 13, lligall 8, f. 7.

[B]. AAM, *Cartulari de Montserrat*, f. 7r.

C. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 12v.

D. RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 34r-v (ex B).

E. Regest a RIBAS, *Història*, f. 62v-63r (ex A).

a. VILLANUEVA, *Viage*, 17, doc. 48 (ex A).¹

b. RIBAS, *Història*, p. 126 (ex E).

c. BARAUT, *Els manuscrits*, p. 390-391.

Hodierna die dilectissimi fratres Christus Dominus vos aule sue maiestatis coniungi fecit. Quatenus mentibus vestris inereat quod Omnipotens Pater cum doleret mundum cenulente fraudi

fore immersum, missit filium suum de coelis Dominum ac Salvatorem nostrum in uterum beate et incomparabilis Marie semper virginis ut de vera homine natus nova daret mundo precepta, eaque duodenis irradiata fulgoribus seculo firmaret futuro. Unde contigit ut ecclesie in honorem domini nostri Ihesu Christi, per universum frabricantur² mundum, quibus anime fidelium celeste mererentur adipisci regnum, in quarum numero extat virtutum mater ecclesia sancti Michaelis, archangelorum principis, de Mont Serrad, qui est citus cuius iam³ a domno Guisliberto⁴ cum digne⁵ summe reverentie Barchinone civitatis presule consecrate. Damus nos domina vicecomitissa Rachelis cum filiis nostris,⁶ hoc est domnus Guisliberto⁷ pontifex et Iohannes de ipso Mont, quadra I terminata. Et resonant ipsi termini de parte horientis in auleo Lubricato, et de meridie sic⁸ ascendit ad ipsas pennas que vocant Castro Odegario et sic pervadit⁹ per ipsas pennas usque in fundus de ipsa valle que vocant Foradada, et de occiduo sic ascendit per ipsa valle iam dicta usque ad ipsa Palomera et pervadit ad ipso Salzil, de parte vero circi ressonat ad ipsa cella et descendit usque in terminum de sancta Maria et sic descendit per ipso torrent de Vallmala usque in alvo Lubrigad. Sic damus hoc quod isti termini resonant totum cum omni genere arborum. Et sic damus una¹⁰ capud masueria qui fuit de Honorad condam, cum terras et vineas et cum omni genere arborum, et est in Amennoleles que dicunt. Et afrontat de parte orientis in ipso marge¹¹ vel in ipsa vinea de sancti Cucufati, de meridie in alod de sancta Cecilia, de occiduo in saxa qui est in torrent Mal, de parte circii in strata publica vel in torrent Mal. Et hec quod supra scripta sunt semper et omnique tempore stet in baglia de nos donatores vel de posteritas nostra, ita ut non liceat ibi alium senioraticum facere nisi ipsos dominos de ipsa Guardia. Et ego Wislibertus gratia Dei¹² episcopus mando simul et excomunico ut nullus deinceps sit ausus ecclesiam sancti Michaelis, qui est sita in Monti Serrati, ad illius sevientes qui hodie sunt aut erunt de illorum rebus iniuste tollere. Si quis autem contumeliosus hec egerit, penam¹³ superius subiaceat et iram Dei Omnipotentis incurrat et cum Iudas Eschariot participationem accipiat et unquam absolutionem nullam non accipiat.

In Patris Excelsi nomine nos iam supra dicti donatores precepta sequens et in omnibus parens¹⁴ donatores sumus Domino Deo et ecclesie sancti Michaelis, archangelorum principis. Id[e]oque per hoc pactum conservationis et largitionis nostre donamus Domino Deo et sancti Michaelis archangeli hoc quod superius insertum est,

et hoc quod infra nos habet vel in antea invenerit totius franci-
tatis quantum infra ipsos terminos sunt, et iuris eius esse debent
per quecumque modum, sicuti ressonat in dotalibus scripturis que
fuerunt edite¹⁵ a [pre]decessoribus nostris, ut hoc donum a nobis
ita factum per omnem seculum sit predicte ecclesie perpetim ha-
bendum et semper maneat inconvulsum.¹⁶ Quod si nos donatores
predicta omnia observantes aut aliquis homo sexus utriusque pre-
dicta omnia aut predictis omnibus que superius habentur inserta
disrumpere tentaverimus aut tentaverit nil valeat, sed primum
iram Dei incurrat. Et insuper hec omnia superius inserta maneant
inconvulsa per nunquam tempora finienda.

Hacta sunt hec XIII kalendas iunii, anno XI¹⁷ regni Henrici
regis.

+ Guislibertus¹⁸ gratia Dei epsicopus. + Udala[r]dus vices-
comes. Sig+num Rachelis vicescomitissa. Sig+num Iohannis
Udelard.

Poncius monachus¹⁹ vel sacerdos qui hec omnia scripsit et
(senyal), [die] et anno quo supra.

[Petrus dictus sacerdos qui hoc translatum fideliter trans-
mutavit utpote in originali carta continebatur VIII kalendas maii,
anno Domini MCCXXVIII].²⁰

1. Villanueva, p. 180, diu que copia d'un trasllat de l'any 1239, no és del tot clar si el trasllat correspon a A. 2. a frabricarentur. 3. a situs cuiusdam. 4. C nota al marge: original + Wisliberto, a Wisliberto. 5. a condigne. 6. C nota al marge: original meis, a meis. 7. C, nota al marge: original + Wisliberto, a Wisliberto. 8. a sicut. 9. Entre sic i pervadit a deixa un espai en blanc. 10. En lloc d'una a deixa un espai en blanc. 11. a muge. 12. a Domini. 13. a contumeliosus hegerit penna. 14. a parentes. 15. a om. 16. a incuulsum. 17. a X. 18. C: sic in originalis, a Wislibertus. 19. a Michahelis. 20. Només en a.

53

1041, juliol, 4¹

Convinença entre el monestir de Santa Cecília de Montserrat i Joan amb la mediació de Mir Geribert, príncep d'Olèrdola.

- [A]. AAM, calaix 19, lligall 9C, f. 3.
- [B]. Còpia, AAM, calaix 19, lligall 9C, f. 4.
- C. Extracte a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 12v-13r.
- D. Extracte a RIBAS, *Historia*, f. 106r-108r.
- E. Escatocol parcial a [Bovets], *Diplomàtica*, 9.
- a. RIBAS, *Història*, p. 163-165 (ex D).
- b. ALTÉS, *Diplomatari*, doc. 175 (ex C i D).

Executoria a favor del monasterio de santa Cecilia de Monserrat dada por Miro Geriberti princeps Olerdole en que se relaciona que Angelano presbitero entrego a dicho monasterio un hijo suyo, niño aun, llamado Juan para monge, y con el un alodio, casas, viñas y posesiones junto a la ciudad de Olerdola a donde dizen Ylices (los freznos o las Freixas), condado de Barcelona, con pacto de que la madre de dicho Juan lo tuviese durante su vida, y le diese el monasterio vestido y calzado. Pasado algun tiempo huyo del monasterio el referido Juan y junto con su madre vendio dicho alodio a Guadallo presbitero su hermano. Despues de esto, entro a gobernar el monasterio Guillelmo abad prudencia et honestate conspicuus el qual, hallando las escrituras de la donacion de esta hazienda, reconvino a dicho Guadallo y Juan para que se la restituyesen, mas no hallando quien le hiziese justicia, tuvo que dexarlo. Despues de algun tiempo, acosado de hambre el fugitivo Juan, se vino al abad, diciendole que se havia convenido con su hermano Guadallo de restituhir al monasterio todo lo que le pertenecia, y suplicandole al mismo tiempo con grandes ruegos e instancias que le admitiese nuevamente en el, como su padre le havia entregado, que prometia permanecer alli sirviendo a Dios humilmente. En efecto el dicho Guadallo restituyo al abad el dicho alodio con todas sus escrituras en presencia de Seniofredo Igelani clerigo, Guissado presbitero y Seniofredo Tedrici. Pero, no persevero mucho tiempo el fugitivo Juan en su buen proposito, pues bolvio a huir del monasterio y se apodero otra vez de la hazienda, expeliendo de ella al Seniofredo a quien la havia encomandado el abad. Quien, viendose asi burlado, recurrio a Miro Geriberto, principe de la ciudad de Olerdola, pidiendole justicia. El qual principe, conociendo legalmente el derecho del abad, y ser proprio de santa Cecilia el mencionado alodio, se lo restituyo en presencia de Guila, muger del mismo Miro, de Remundo Isimberno, de Seniofredo llamado Macip, de Amelio presbitero, de Ermengauda clerigo, de Seniofredo clerigo y de Remundo presbitero. Y el mismo principe Miro y su muger, y todos los demas expresados, pidieron al abad que solo por misericordia (Dei) perdonase al dicho Juan que tanto havia faltado, y se lo llevase consigo al monasterio para que pudiese subsistir o vivir. A cuyos ruegos no se nego el abad, movido solo de misericordia, y se lo llevo al monasterio donde rasis ei comam capitis et barbam universam benedixitque eum monachum. Pero, ni aun asi permanecio en el monasterio el inconstante Juan, porque luego se huyo otra vez sin que alguno lo supiese, y se volvio a ocupar la hazienda, quedandose en la casa

con la muger (uxorem) que havia dexado, añadiendo mayores delitos que los primeros. El abad, viendose así engañado, recurrió otra vez al principe Miro, pidiendole justicia, el qual mando que fuese alla y que le echase de la casa y tomase toda la hazienda. Lo que executado, comparecio el mencionado Juan ante el mismo Miro querellandose de haver sido echado de su casa. Por lo que mando el principe llamar al abad, a quien dixo que se nomenase juez que diligentemente examinase todo ello, y convenidos ad placitum constase a todos los que interviniesen como se discernia justamente esta causa. A este fin se juntaron domnus Miro y su muger domna Guila, Geriberto juez, y otros nobles varones, a saber Guillelmus Mironis, Guillelmus Leopardi, Bertrandus Sendredi, Berengarius Guitardi, Guineballus, Arnallus Remundi y Bonparus Guillelmi, en presencia de todos los quales, que se hallaban in castro Vid (es Lavid en el Panades) fue declarado por dicho juez que el alodio en question por todo derecho pertenecia al monasterio de santa Cecilia y que lo devia gozar inviolablemente para siempre. Despues de lo qual domno Miro y su muger domna Guila, con todos los demas arriba dichos, aconsejaron a Juan que dexase y cediese en dominio y posesion del abad el dicho alodio, y que se bolviese al monasterio a hazer penitencia de su mal proceder, para que, corregido, pudiese vivir. Lo que el rehuso de hazer. Por lo que, viendole domnus Miro en tanta pertinacia o dureza, y conociendo que no era suyo el alodio, si no proprio con derecho cierto del monasterio, lo confirmo a dicho abad para que lo poseyese perpetualmente.

Immediatamente se firman: Reimundus comes +. Elisabet comitissa +. Y luego dize:

Facta autem hec noticia constat IIII nonas iulii, anno XI regni Henrici regis. + Mirone. Sig+num Guile coniugis eiusdem. Sig+num Guillelmi Mironis. Sig+num Guillelmi Lopardi. Sig+num Berengarii Guitardi. Sig+num Guinaballi. Sig+num Arnalli Remundi. Sig+num Bonpari Guillelmi.

+ Ioanes monachus, cognoscens se male erratum et recipiscens a sua duricia, penitentiaque ductus prompto ac bono animo, hanc convenientia firmans et propria manu se subscribens et a predicto alodio se esvacuans.

(senyal) Geribertus iudex.

Guifredus sacer et monachus, qui hanc noticiam scripsit cum literis rasis et emendatis sive superpositi in oportunitis locis, et subscripsi die et anno.

1. **b** 1042, 4 o 5 de juliol.

1041, agost, 16

Testament de Gombau de Besora.

[A]. Original, Arxiu Sant Miquel del Fai.

B. Còpia del Petit cartulari de Sant Miquel del Fai, ADBR, 1.H.38, doc. 5.

a. GUÉRARD, *Cartulaire de Saint-Victor*, doc. 1048.

b. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 146.

In Dei nomine. Ego Gomballus volo pergere ad Ispaniam et propter hoc facio hunc testamentum ut, si de isto itinere mors mihi advenerit, usque dum testamentum alium faciam, licenciam habeant isti elemosinarii mei, id est Aurucia mulier mea et Guandalgodus Sendres et Miro Wilelmus et frater suus Vivas et Ademars de Vilar et Raimundus Lobet et Wilelmus archidiaconus et Berengarius Guaribertus et Guadaldus Durandus, omnem facultatem meam apprehendere et dare pro anima mea, sicut in ipsum testamentum resonat. In primis concedo ad domum sancti Michaelis coenobii ipso de Fallo ipsos meos alodes quod ei incartavi cum mulieri mee nomine Guisla, sicut in ipsius cartula resonat, et ego Gomballus teneo propter suum beneficium. Et ipsum meum alodem qui fuit de Fulchone Geriberto qui est in parrochia sancti Minati, id est ipsum solarium de Auriag et de Monte Lauro cum illorum adiacentiis que ad ipsis pertinent, id est terris et vineis, cultis vel incultis, silvis et garricis, pratis et pascuis et omni genere arborum, que michi advenit per impignorationem vel per qualicumque voce, concedo ad domum sancti Michahelis coenobii de ipso Falio. Et ipsum meum alodem quod habeo in parrochia sancte Marie de Caldas, que fuit de Arnald, similiter cum eius terminis, ubicumque invenire potueritis, concedo ad domum sancti Michahelis. Et ipsum meum alodem qui est in parrochia sancti Petri de Bigas, qui fuit de Arnal et de sorore sua Heldiarda, remaneat ad ipsum sanctum Michahelem de ipso Falio. Et ipsum castrum de Monte Boi cum ipsos suos terminos, et ipsos alodes qui sunt in parrochia de Caldas et de Aurenzana et de sanctum Felicem de Codinas, qui non sunt donati ad sanctum Michahelem, remaneat ad filia mea nomine Guisla et ad virum suum nomine Mir et ad filium suum de Guisla, et ipsos feus et ipsas parrochias que tenet in comitatu Barchinonense episcopales et comitales, exceptis ipsa parrochia de Samaluz et ipso feu et medietatem ecclesie de Cardedol, remaneat ad Mir et ad Guisla et ad filium suum in servicium de senioribus suis de quibus tenent, in tali videlicet ratione ut donent C uncias

de auro in potestate manumissores suprascriptos per Monte Boi et per ipsas honores et per ipsos alodes suprascriptos. Et ipsum castrum de Paladalmalla cum ipsos alodes et ipsos feus, excepto ipsum alodem de Vilardodila cum ipsos terminos et ipsam quartam partem de ipso Far cum suos terminos, remaneat ad Guisla et ad virum suum nomine Mir et ad filium suum de Guisla, in tale conventu ut donent L uncias de auro in potestate manumissores meos suprascriptos infra primum annum. Et ipsas tres partes de ipsum castrum de Far iurent Mir et mulier sua et filius suus, quando fuerit in tali etate ut iurare possit, ad ipsos qui ipsas tres partes tenuerint de ipso castro de Far per alod, infra XXX dies, que isti suprascripti commanran istos suprascriptos aut ipsos qui vivi fuerint, et illi iurent ad Mir e ad Guisla et ad filium Guisla quartam partem de ipso castro cum suos terminos. Et ipsos castellanos qui tenuerint ipsos castros de Mont Boi et de Paladalmalla non mittant in potestatem de Mir Geribert et de Guisla filia Gomballi et de fulium suum de Guisla usque dum donent ipsas uncias de auro suprascriptas, et si isti donare noluerint suprascriptum aurum istum remaneat ad Bernard et Willelmum, frater suum, nepotes Gomballi, et isti donent CL uncias auri in potestate manumissores infra primum annum et habeant omnia ista suprascripta. Et ipsum castrum de Pax cum suis terminis totum ab integro remaneat ad Guisla filia mea. Et ipsum castrum de Cubellas cum suis terminis totum ab integro remaneat ad filias meas Ermengards et Ermesends, in tale conventu ut non habeant licentiam vendere nec alienare nisi ad Guisla sororem suam aut ad filium suum de Guisla. Et ipsum castrum de Besaura, de Curul et de Torelonense cum ipso feu et cum ipsas parrochias et cum ipsos alodes et cum ipsas bailias, totum ab integro remaneat ad uxorem meam nomine Auruciam et Laurianam, et ipsum feum de Samaluz cum ipsa parrochia et ipsa medietate de ipsa parrochia de Cardedol et ipsum alodem de Vilardodila cum suis terminis remaneat similiter ad Auruciam uxori mee, in tale conventu ut in diebus suis teneat et possideat sine blandimento de ullumque hominem aut feminam si virum non apprehenderit, et si virum apprehenderit remaneat ad Wilelmum archidiachonum nepotem meum, et donet inter cannonicam sedis sancti Petri Vico et monasterium sancte Marie de Rivopollense et inter cannonicam de Gerunda L uncias de auro, in anno primo quo Aurucia mortua fuerit aut virum apprehenderit. Et ipsas honores de comitatu Ausone remaneat ad Wilelmum nepotem meum, ut supra scriptum

est, et post obitum Wilelmi remaneat ad nepote meo filio Gisle, si vivus fuerit. Et ipsum feu de Samaluz cum ipsa parrochia et ipsa medietate de ipsa ecclesia de Cardedol et ipsum alodem de Vilardodila, post obitum Aurucie aut si virum apprehenderit, remaneat ad Guisla filia mea et ad filium suum, propter hoc ut donent ipsas L uncias de auro de Paladalmalla suprascriptos. Et ipsum meum alodem de sancto Acisclo, qui est in Empurdan, et ipsa medietate de ipsa parrochia totum ab integro remaneat ad Ermengards filia mea. Et ipsum meum alodem de Mazanas totum ab integro remaneat ad filia mea Ermesendis. Et ipsum meum alodem de Fenestellas et de Palomar et de Barchinona remaneat ad ipsa canonica de sancta Cruce et sancte Eulalie. Et ipsum meum mansum de Barchinona, qui fuit de Arbert, remaneat ad Guisla nepta mea, filia de Arbert. Et ipsas meas equas et vaccas, totam medietatem ab integro ad sanctum Michahalem de ipso Falio, et alia medietatem ad Auruciam uxori mee. Et ipsum meum mobilem, quantum invenire potueritis ad illa die quando mors mihi advenerit, totam terciam partem ad domum sancti Michahelis de ipso Falio, aliam terciam partem ad uxori mee Auruciam, aliam terciam partem infra debitos et missas. Et CL uncias de auro suprascripto, terciam partem ad sanctum Michahalem de ipso Falio, aliam terciam partem ad Auruciam uxorem meam, et de alia tercia parte dono decem uncias ad ipsa canonica de Barchinona et opera sancta Eulalia, et ad monasterium puellarum de sancto Petro de Barchinona uncias III de auro, et ad monasterium sancti Cucufati similiter, et ad sanctum Laurentium de Monte uncias II, et ad sancti Benedicti coenobii similiter, et ad sanctam Mariam de Caldas uncias I, et ad sanctam Mariam de Besaura similiter, et ad canonicam de sancto Petro de Vico uncias V, et ad sanctam Mariam Rivipollensi uncias IIII de auro, et ad sanctum Michahalem de Coixano uncias II, et ad sanctam Mariam que vocant Crassam similiter, et ad canonicam de sancta Maria de Poio uncias V, et ad sanctum Petrum Rome similiter, et ad sanctum Victorem de Massilia similiter. Et ego Gombaldus suprascriptus mando ad Guandalgod et ad Raimund Lobet, qui tenetis ipsas meas honores, non habeant potestatem de ipsos castellos, id est de Mont Boi et de Paladalmalla, si mors mihi advenerit, usque dum habeant iuratum Mir Guaribert et mulier sua nomine Guisla et filius suus, si etatem habet, ipsam honorem suam quam habet sanctus Michahel de ipso Falio, et alodem et mobilem que non illis tollant ne le'n tollant, et adiutores le'n sian a tener et ad

aver per directam fidem, sine ingan. Similiter mando vos meos homines suprascriptos que non faciatis podestativos Mir Geribert et mulier sua et filio suo de ipsos castros suprascriptos usque habeant iuratum ad Auruciam ipsam honorem et ipsum aver que ego laxabo ad illam, que non illis tollant ne le'n tollant, nec illi nec homines nec femine per suum consilium nec per suum ingenium. Et ipsum monasterium de sancto Michahel laixo in potestate generis mei Mironi Gariberto et filie mee Guislae nomine et filiis suis omnique posteritati mee qui post me Montem Boium debent tenere omnique tempore. Quod si vos aut ullus homo qui hunc testamentum disrumpere voluerit sit anathema et cum Iuda Scarioth participationem habeat. Et mulieri mee nomine Aurucia fiat in bailia Domino Deo et sanctis suis et de Olibano episcopo et de Guilaberto episcopo et de Bernardo Guifredo et fratri suo Wilelmo archidiachono.

Factum hunc testamentum XVII kalendas septimbris, anno XI regnante Henrico rege.

Sig+num Gonbaldus, qui istum testamentum feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Ademar. Sig+num Atcentuario. Sig+num Wilelmi Eudi. Sig+num Geribert. Sig+num Maier. Sig+num Eiral. Vifredus sacer. Sig+num Cherucio presbiter. Sig+num Gerall sacerdos. Sig+num Adalber Wilelmus. Sig+num Wilelmus Bernard. Sig+num Wilelm Wilelm. Sig+num Josfred Ermengaud. Sig+num Raiambert. Sig+num Garibert. Sig+num Wi[lle]m. Sig+num Raimon Aduer. Sig+num Amalrig Josfred.

55

1041, novembre, 24

Donació del bisbe Guislabert de Barcelona a Mir Geribert.

[A]. Original. ACB, perg. (4-70-411).

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 160v, n. 377.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 17.

In nomine Domini. Ego Guislibertus gratia Dei sancte sedis Barchinonensis episcopus cum omni congregatione chanonicorum mihi subdita donator sum tibi Mironi Geriberti et uxori tue Guilie et filio vestro Bernardo, qui clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, et alteri filio vestro post mortem predicti Bernardi, qui similiter clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie. Per hanc

scripturam donationis nostre donamus vobis ipsum castrum vocitatum Ribas cum eius terminis et pertinenciis et adiacenciis eius. Advenerunt namque predicta omnia nostri matris ecclesie ob collatione fidelium, et sunt in comitatu Barchinonense, in terminio de Olerdula. Et habet terminum de oriente in termino castrum Erapruriani sive Olivelle, de meridie usque in medium mare, de occiduo in Cubelles, de circio in ipsa franchitate de Olerdula. Quantum iste affrontationes includunt sic donamus vobis et filiis vestris, sicut supra dictum est, iam dicta omnia ut ea omnia habeatis et possideatis in diebus vite vestre ad servitium et fidelitatem sancte Crucis sancteque Eulalie et nostri ipsius et successorum nostrorum, et post obitum vestrum et obiti predicti filii vestri Bernardi, qui clericus sit predictae sedis, aut alterius filii vestri post mortem predicti Bernardi, qui similiter clericus sit predictae sedis nostre, iam dictum castrum Ribas cum suis terminis et pertinenciis et adiacenciis eius libere et absque ullo vinculo revertantur ad ius et dominationem predictae nostre matris ecclesie. Et interim in vita mea ego Guislibertus episcopus retineo ad meum opus ipsum castrum vocitatum Cegias cum suis terminis simul cum medietate de vineis qui in supradicto termino sunt de castro Ripas que fuerunt de dominicatura Fulchonis levite, et post obitum meum iam dicta omnia que ad opus meum retineo in supradictis terminis sint vestri et de filio vestro Bernardo, qui sit clericus predictae nostre sedis, aut de altero filio vestro post mortem predicti Bernardi, qui similiter sit clericus predictae nostre sedis. Et post obitum vestrum predicta dominicatura de castro vocitato Cigias cum eius terminis et cum medietate predictarum vinearum et cum omni augmento quod in his omnibus factum fuerit sit iuris et dominationis nostre canonice et canonicorum delibere et absque ullo vinculo. Quod si ego donator aut aliquis homo utriusque sexus hoc dirumpere voluero aut voluerit nil valeat, sed componam aut componat vobis in vinculum centum uncias auri puri. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc VIII kalendas decembris, anno XI regni Henrici regis.

+ Guislibertus, gratia Dei episcopus +.

S+ Ermemirus levita et sacriste. S+ Dalmacius sacer. S+ Poncii levite. S+ Iohannis levite. S+ Reimundus levita. Ermemirus presbiter. S+ Miro presbiter. S+ Isarni levita. S+ Bernardus levite. S+ Guitardus levita. S+ Gaucefredus sacer. S+ Raimundus levita. S+ Reimundus levite.

S+ Arluvinus presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

56

[1041, novembre], 24

Jurament de fidelitat de Mir Geribert al bisbe Guislabert pel castell de Ribes.

A. ACB, 4-70-413.

B. ACB, 4-70-61.

C. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 158v-159r, n. 373.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 20.

Iuro ego Miro Geriberti ad te Guilabertum episcopum quod de ista hora in antea fidelis tibi ero de ipso castro Ribas et de eius terminis sive de ipsis forticiis qui in eius terminis sunt aut erunt. Et ego supradictus Miro no-l te tolre ne te'n tolre, ne-n a ti neque ad sanctam Crucem neque ad sanctam Eulaliam, nec ego nec homo aut femina per nostrum consilium aut per nostrum ingenium. Et in tale stabilimentum accipiam in vita mea quod post mortem meam filius meus Bernardus, qui clericus erit sancte Crucis sancteque Eulalie, aut alter filius meus post mortem predicti Bernardi, qui similiter clericus sit predictae sedis, non erit potestativus de ipso castro Ripas neque de forticiis qui in eius terminis sunt aut erunt donec istam fidelitatem habeat iuratam tibi aut successoribus tuis. Si tamen in ipsis non remanserit predicta omnia, ego Miro Geriberti predictus si la tenure e la atendre per Deum et per ista IIIIor evangelia.

57

1041, novembre, 24

Convinença entre Mir Geribert i Guisla amb el bisbe Guislabert sobre el castell de Ribes.

A. ACB, 4-70-413.

B. ACB, 4-70-61.

C. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 158r, n. 371.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 21.

Convenerunt namque Miro Geriberto et uxor eius Guilia apprehendere per manum Guisliberti episcopi castrum vocitatum Ripas cum omnibus turris et forticiis que in eius terminos sunt aut in antea erunt, simul cum omnibus eorum aiacenciis, et sta-

re in hominiatico supradicti episcopi et iurare fidelitatem sancte Crucis sancteque Eulalie sive supradicti episcopi de supradicto castro Rippas et de eius terminis et aiacentiis et de omnibus turris et forticiis que in eius termine sunt aut in antea erunt. Et item convenerunt ei ut ad ipsos castelanos qui modo tenent ipsum castrum de Ripas supradictum castrum no llur tolran sine consilio et voluntate supradicti episcopi, nec ad alterum castellanum sive alteros castellanos no-l daran sine consilio et voluntate supradicti episcopi. Et item convenerunt Miro et Guilia predicti ad Guilabertum predictum episcopum quod iurare fecissent ad ipsum castellanum sive castellanos qui supradictum castrum Ripas tenent aut tenuerint ut quando ad etatem venerit XV annorum filios eorum Bernardus, qui clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, aut alius filius eorum post mortem predicti Bernardi, qui similiter clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, si in hominiatico noluerit esse supradicti episcopi aut successorum eius, et fidelitate iurare de predicto castro Ripas et de eius terminis et adiacentiis sive forticiis qui in eius termino sunt aut erunt, ut potestativum eum non faciant de supradicto castro Ripas neque de eius forticiis qui ibi sunt aut erunt donec in hominiatico sit supradicti episcopi et fidelitatem illi iuret de supradicto castro Rippas et de eius terminis et forticiis qui ibi sunt aut erunt, si in predicto episcopo non remanserit. Post obitum vero Mironis et Guilie uxoris eius predictorum et duorum filiorum eorum, sicut supra dictum est, qui clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, supradictum castrum Ripas cum omnibus eius forticiis que in eius terminos sunt aut erunt libere et absque ullo impedimento revertatur in iure et dominatione sancte Crucis sancteque Eulalie et supradicti Guisliberti episcopi vel successorum eius.

58

1041, novembre, 24

Convinença entre Mir Geribert i el bisbe Guislabert sobre la torre de Sitges.

A. ACB, 4-70-413.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 158v, n. 372.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 22.

Hec est convenientia que facta est inter Guilabertum episcopum et Mironem Geriberti et uxorem eius Guiliam. Convenit namque

supradictus Guilabertus dare supradicto Mironi et uxoris eius prefate et filio eorum Bernardo, qui clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, aut alteri filio eorum post mortem predicti Bernardi, qui similiter clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, ipsum castrum de Ripas cum suis terminis et adiacentiis et cum ipsas tures qui in eius termino sunt aut erunt, in eo modo et ordine ut ipsum castrum quod hedificatum est in ipso pugio vocitatum Cegias cum eius termino sit dominicatura supradicti Guilaberti episcopi, simul cum medietate de vineis qui in supradicto termino sunt de castro Ripas que fuerunt dominicatura Fulchonis levite. Et ipse castellanus sive castellani qui ipsum castrum vocitatum Cigias tenuerit aut tenuerint homo sit aut sint supradicti Mironis et uxoris eius predictae et filii eorum Bernardi predicti, qui clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, aut alterius filii eorum post mortem predicti Bernardi, qui similiter clericus sit sancte Crucis sancteque Eulalie, et homo sit de ipso castellano sive castellanis de castro vocitato Ribas, et de ipsis decimis de ipso castro vocitato Cigias medietatem habeat castellanus sive castellani qui tenet aut tenuerint supradictum castrum Ripas. Post obitum vero supradicti episcopi predicta omnia que ad opus suum retinet in supradictis terminis sit Mironis et uxoris eius Guilie predictorum et eorum filii predicti Bernardi, qui clericus sit predictae sedis, aut alterius filii eorum post mortem predicti Bernardi, qui similiter clericus sit predictae sedis. Et post mortem eorum sit predicta dominicatura de castro vocitato Cigias, cum eorum terminis et cum medietate predictarum vinearum cum omnia augmento quod in his omnibus factum, fuerit iuris et dominationis canonice et canonicorum predictae sedis, deliberare et absque ullo vinclo. Et post obitum predicti episcopi Guislaberti, Miro et uxor eius Guilia predicti sint in hominiatico successoris aut successorum predicti episcopi de predicto castro Rippas cum suis terminis, et iured inde eis fidelitatem si successor aut successores predicti episcopi Guisliberti hoc recipere voluerit, et nichil amplius requirat aut requirant in predicto castro Rippas aut in eius terminis in vita supradictorum virorum.

Mirone.

S+ Reimundi levite et iudicis (*senyal*).

S+ Arluvinus presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1041, desembre, 11

Convinença entre Guisla i els seus fills i el Capítol de la Seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, III, f. 47v-48r, n. 132.

Hec est convenientia que facta est inter Guiliam vicecomitissam et canonicos sancte Crucis sancteque Eulalie. Convenit namque Guilia predicta et filii sui quos habuit de Fulcho vicecomite dare per unumquemque annum ad festivitatem Omnium Sanctorum ad predicta canonicam sancte Crucis modium unum frumenti boni ad mensuram legitimam de ipso mercato de Granullariis. Et erit datum ipsum frumentum ad sanctam Mariam de Linars et ad sancta Maria de Laurona hoc modo et ordine ut Guilia predicta et filii sui predicti habeant ipsas ecclesias IIIor sancte Marie de Linars et sancti Iohannis de Senata et sancti Saturnini de Sabadel et sancte Marie de Volpeleres et ipsum fevum quod Eriballus episcopus ibi tenebat, exceptus ipsum mansum de Ramio et exceptus ipsum alodium quod pertinent ad predictum mansum, aut quod de ipso manso fuit aut esse debet. Et hoc habeant quamdiu dederint predictum frumentum. Verumptamen si Guilia predicta aut filii sui predicti non dederint predictum frumentum ad iam dictam canonicam sicut supra dictum est, et ad predictum terminum et in predictis locis et ad predictam mensuram per unumquemque annuiter predicte IIIor ecclesie cum eorum pertinenciis sint delibere et absque vincla, et predictum fevum et quiete iuris et dominationis predictae canonice et canonicorum sine ullo impedimento.

Actum est hoc III idus decembris, anno XL regni Henrici regis.

+ Guilibertus gratia Dei episcopus +.

+ Ermemirus levita et sacriscrini. + Petrus levita et caputscole. S+ Guilie vicecomitisse. S+ Umberti Odonis. S+ Guilielmi Mironis. Bernardus +. S+ Geralli Trasveri. S+ Mironis Guillelmi.

S+ Reimundi Levite et censoris, qui hoc scripsit, cum literis superpositis et fuis in variis locis, et die et anno quo supra.

1042, abril, 28

Venda de terres de Guislabert a Bernat Sendred.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 154v-155r, n. 364.

Sub ista convenientia Guislibertus, nutu Dei Barchinonensis episcopus, cum omni clero sibi commisso donat Bernardo Sendredi et uxori sue Chixuloni et filiis eorum masculis ipsum pugio qui dicitur Malconsel cum suis terminis ut Bernardus et Chixulo et filii eorum predicti, ipsi scilicet quos Bernardus et Chixulo predicti elegerint, de predicto pugio cum suis terminis habeant predicta omnia in servitio et fidelitate Dei et sancte Crucis sancteque Eulaliae et sancti Michaelis ecclesie Barchinonensis et dompni Guilaberti episcopi et sancti Cucuphatis cenobii quantum iuris eius esse debet. Et quod Bernardus et Chixulo predicta iurent exinde fidelitatem Domino Deo et sancte Crucis sancteque Eulalie et domno Guilaberto episcopo predicto, et potestativum et dominium eum exinde faciant de ipso scilicet pugio predicto et forticia que ibi est modo aut in antea erit, sine suo engan, quotquot vicibus Guilabertus episcopus predictus eis mandaverit, et quod tale stabilimentum exinde accipiant et faciant quod devedad no li sia predicto pugio neque ipsa forticia que modo ibi est aut in antea erit, et quod dampnum ei exinde non veniat. Quod si fecerit intra XXX dies quibus hoc factum fuerit sit emendatum ipsi cui ipsa emenda pertineat, et quod Bernardus et Chixulo et filii eorum predicti non faciant aliam forticiam in predicto pugio nec facere consentiant in quantum vetare potuerint nisi qualem predictus episcopus eas mandaverit et absolverit. Iam dicta quoque omnia sicut superius dictum est habeant Bernardus et Chixulo et filii eorum predicti quamdiu vixerint. Et post obitum eorum predicta omnia delibere et absque ullo vinculo revertantur in ius et dominationem predictae sedis Barchinonensis et predicti episcopi et predictae ecclesie sancti Cucuphatis quantum iuris eius esse debet. Post obitum namque Guilaberti predicti episcopi, Bernardus et uxor eius et filii eorum predicti aut qui ex eis unius fuerit aut fuerunt similiter, sicut superius dictum est, faciant aut faciat ipso episcopo aut episcopis predictae sedis qui iurare velint aut iuraverint quod non tollat eis aut ei predictum pugio et predicta forticiam. Et hoc habeant factum intra primos XXX dies quibus ipse episcopus aut episcopi predictae sedis hoc eis aut ei iurare voluerit et iuraverit, si tamen

non remanserit in predicto Bernardo aut in uxore sua predicta aut in filiis eorum predictis aut qui ex eis vivus fuerit aut fuerint. Et si in eis remanserit predicta omnia deliberare et absque ullo vinculo, revertantur statim in iure et dominatione predictae sedis et predictae ecclesiae sancti Cucuphatis sicut superius dictum est.

Actum est hoc IIII kalendas maii, anno XL regni Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +. (*senyal*) Bernardus (*senyal*).

Udaldardus vicecomes +. + Bernardus Guitardus gratia Dei abba (*senyal*). S+ Remundi Guilelmi. S+ Bonifilii Aicii. S+ Ebrini. Remundus monachus (*senyal*). S+ Sthephanus monachus. Guifredus monachus. (*senyal*) Guillelmus monachus.

S+ Remundi levite et iudicis, qui hoc scripsit cum litteris superpositis, et die et anno quo supra.

61

1044, febrer, 27

Blacutia i els seus fills venen a Guislabert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 41r, doc. 113.

In nomine Domini. Ego Blacutia femina et filio meo nomine Guitard et filias meas nomine Ermeniardis femina et Maiasendis femina nos simul in unum vinditores sumus vobis Guilabert et fratri meo Guilelm emptores. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus vobis casas et curte cum solos et superpositos, guttas et stillicinios, terras et vineas cum arboribus nostrum proprium quod habemus in territorio Barchinonense, in terminio de Agudellus. Advenit nobis per ienitorum nostrorum sive per decimum vel per ullasque voces. Affrontad prefata omnia de parte circi in ipsa strada, de aquilonis in torrent, de meridie in ipsos iungentos, de occiduo in torrent. Quantum in istas afrontationes includunt sic vindimus vobis in ibidem loco omnes ereditates¹ nostras vel nostrasque voces qui ibi abemus vel abere debemus totas ab integre, cum exiis et regressiis earum, inaderato et definito precio mancosos IIII de auro cogto et monete henes legitimo pensatos, et est manifestum. Quem vero predicta hoc omnia quod superius resonat de nostro iure in vestro tradimus dominio et potestate ad vestrum proprium. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui

contra hac ista carta venditione venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus vobis iam dicta omnia in duplo cum omnem suam immeliorationem. Et in antea ista carta venditione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta venditione III kalendas marcii, anno XIII regni Henrici regis.

Sig+num Blacutia femina, Sig+num Guitard, Sig+num Ermeniardis femina, Sig+num Maiasendis femina, nos qui ista carta venditione fecimus et firmavimus et testes firmare rogavimus.

S+ Guitardi eorum ista venditione vendi in tale conventum et abeo ipso medio quarto de ipso aulode.

S+ Ermengod presbiter, qui hoc scripsi et die et anno quo supra.

1. affrontationes *expuntuat*.

62

1044, octubre, 1

El bisbe Guislabert empenyora l'església de Sant Vicenç de Riells al monestir de Sant Miquel del Fai i a Gombau de Besora.

[A]. Original, Arxiu de Sant Miquel del Fai.

B. Còpia del Petit cartulari de Sant Miquel del Fai, ADBR, 1.H.38, doc. 4.

a. MARTÈNE-DURAND, VSMHDM, I, col. 409-410.

b. GUÉRARD, *Cartulaire de Saint-Victor*, doc. 1047.

In Dei nomine. Ego Gislabertus, nutu Dei sanctae sedis Barchinonensis episcopus, una cum assensu canonicorum meorum in pignatores sumus Domino Deo et monasterio sancti Michaelis archangeli de ipso Fallio et tibi Gondebaldo Bishorensi. Manifestum [est] enim quia debitores sumus Deo et predicto monasterio et tibi Gundeballo uncias X auri boni de Hispania per XV uncias auri legitime pensatas quas tu Gondeballus et monachi servientes Deo et predicto monasterio nobis prestastis in maxima nostra necessitate, et quas expendimus in opere et edificio parietum aecclies sanctae Crucis sedis predictae que noviter reedificatur. Propterea impignoramus Deo et predicto monasterio et tibi Gondeballo et monachis servientibus predicto loco ipsam aeccliam sancti Vincentii de Riels cum suis omnibus alodis et decimis et primiciis et oblationibus et suis pertinentiis atque adiacentiis que hodie habet aut in antea, Deo dante, adquisitura erit. Est namque

predicta aecclesia de Riels in comitatu Barchinonense, in Vallense, in terminio castro Monte Bois. Afrontad de oriente in parrochia sancti Petri de Bigas, de meridie similiter in ipsa parrochia et in alodium que fuit de Petrasius condam, de occiduo in parochia sancti Feliciis de Codinas sicut suum censum est terminatum et modo eum retinemus per terminum de Riels, de circi affrontat in alodium sancti Cucufati et sancti Michahelis et in parrochia sancti Petri vocitati Bertin. Quantum iste affrontationes includunt sic impignoramus Deo et predicto monasterio et monachis predicto loco servientibus et tibi Gondeballo iam dicto omnia ab integre, cum exios et regressios eorum, exceptus ipsum redditum sinodi, hoc sunt dinarios XII, quod ad opus nostrum retinemus, et de iure nostre sedis predictae in eius dominationem predicti monasterii tradimus predictae aecclesiae, hoc modo et ordine ut ego Gislabertus episcopus reddere faciam ad supradicto domo vel ad eius servientes XV uncias auri de ista festa sancti Michahelis ad aliam venientem. Et si ego aut predicti cannonicorum meorum non reddiderimus ipsum debitum ad s[u]pradictum terminum, teneat ipse supradicto monasterio vel eius servientes supradicta aecclesia sancti Vincenti, sicut superius resonat, usque dum reddite sint supradictae unciae auri ad supradicto domo cum illorum lucro per tercium per unumquemquem annum, et post meum discessum similiter facient alii episcopi successores mei vel cannonicorum sanctae Crucis. Et qui ista impignoratione disrumpere voluerit non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus supradicta omnia ad iam dicto domo in duplo. Et in antea ista impignoratio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc die kalendas octubris, anni XIII regni Henrici regi.

Ego Gondebaldo Bishorensi dono ad supradicto domo ipsas meas voces, quas in ipsa pignora resonat, ad suo proprio.

Sig+num Gondebaldo Bishorensi, qui ista donatione feci ad supradicto domo. + Guislibertus, gratia Dei episcopus +.

Sig+num Geralli levitae. Sig+num Dalmacius sacer. + Petrus levita. + Miro presbitero. + Seniofret sacer. + Berengarius archidiaconus. Guilelmus clericus. + Miro presbiter. + Adalbertus sacer et iudex. + Ermemirus levita et sacriscrini. + Reimundus presbiter. +Compan levita. + Bernardus presbiter. + Gaucefredus sacer.

Ego Gislabertus episcopus cum cannonicorum meorum nos suprascripti qui ista inpignoratione fecimus et firmavimus et testes

firmare rogavimus. + Arnald Witard. + Udalard Witard. + Petro Mirone. Arnald Oliba. Arbert Bernard. + Gombald Signold.

Vitalis monachus, qui hanc impignorationem scripsit die et anno quod supra.

63

[1044]

Mir Geribert i la seva esposa Guisla confirmen una donació a Sant Miquel del Fai.

[A]. Original, Arxiu de Sant Miquel del Fai.

B. Còpia del Petit cartulari de Sant Miquel del Fai, ADBR, 1.H.38, doc. 6.

a. GUÉRARD, *Cartulaire de Saint-Victor*, doc. 1052.

[In Dei nomine. Ego Miro Geriberti], filius qui fui quondam Ermengardis femina, et ego Guilia, filia que fui alterius Guilie, quod omnes ipsos alaudios vel ecclesias quod Gonballus habet datos vel datas seu daturus erit ad cenobium sancti Micahelis de ipso Fallio, atque ipsos alaudios quos sancti Micahelis antea habebat vel adhuc erit habiturus, atque ipsum mobilem quem habet seu habuerit, per qualemcumque causam adquisierit vel Deus donare ei voluerit, no·ls li tolrems ne l'en tolerems, nec nos nec ullus homo utruisque sexus, per nostrum consilium nec per nostrum ingenium, et adiutores erimus ad tener et ad aver predicta omnia ad iam dicto coenobio sancti Michahelis post mortem Gonbald si tamen ambo vivi fuerimus. Quod si unus ex nobis antea defecerit quam predictus Gonbald, ille qui superius extiterit ex nobis ita erit adiutor predicto cenobio contra cunctos homines vel hominem, feminas vel feminam, qui predicta omnia aut de predicta omnia tulerint aut tulerit ad predicto cenobio, et si o farems iurar qualiscumque ex nobis vivus fuerit ad ipsum nostrum filium aut filiam cui relinquerimus predictum castrum de Monte Boi, si tamen etatem habuerit XIII annorum, et si etatem non abuerit supradictus filius vel filia, iurar farems ad ipso castellan de supradicto castro, ut tantum teneant ut non reddeat ad supradicto filio vel filia usque dum iuret supradicta omnia ad iam dicto cenobio sancti Michahelis, et si o tinrems et o atendrems per fidem rectam, sine engan, at predicto cenobio per Deum et iste sanctus.

1044, desembre, 28

Permuta entre Guitard, abat de Sant Cugat, i el bisbe Guislabert.

A. ACB, perg. Diversorum B, 1310 (1-2-1310).

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 224v-225r, n. 607.

In nomine Domini. Ego Guitardus, gratia Dei abba, cum cuncta congregacione sancti Cucuphati mihi comisse comutatores sumus vobis domno Guisliberto, gratia Dei sancte sedis Barchinonensis episcopo, choors quoque clericorum sancte Crucis sancteque Eulaliae virginis. Manifestum est enim quia convenit inter nos ut kartam comutacionis fecissemus de proprietate nostre matris aecclesiae sicuti et facimus. Donamus namque in vestra comutatione pecias II de terra modiatia I et amplius ad ipsum mare, prope sancta Maria, simul cum ipsa decima, propter alia decima vestra quod vos nobis dedistis, sicut in nostra resonat scriptura. Et affrontat de orientis in terra de proles condam Felix, de meridie in ipsa via qui pergit ad sacra Maria, de occiduo in ipso rio sive ipsa via qui pergit ad sancta Maria, de circio in terra de Bonucio Vivas vel Bonifilii fratris sui. Et alia pecia de terra affrontat de orientis in terra sancte Crucis, de meridie in terra de Berengario Witardo, de occiduo in ipso rio, de circio in terra de predicta sede sanctae Crucis. Quantum intra istas affrontaciones includunt sic comutamus vobis predictas terras simul cum ipsa pecia de ipso heremo qui est ultra ipso rio, cum exiis et regessiis earum, ad vostrum plenissimum proprium ut faciatis ex eo sicut ex aliis munificenciis sancte nostre matris aecclesie. Quod si nos comutatores aut aliquis ex successoribus nostris, qui contra hanc comutacionem venerimus aut venerit pro inrumpendum non hoc valeamus aut valeat vindicare, set componamus aut componat vobis in quadruplum cum omnem suam melioracione. Et in antea ista karta comutacionis firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc V kalendas ianuarii, anno XIII regni Aenrici regis.

Witardus, gratia dei abba (*senyal*). Remundus monachus (*crismó*). Sendredus monachus. Guifredus monachus (*senyal*). Oto monachus (*senyal*). Guarinus monachus (*senyal*). Vivas monachus. Raimundus monachus. Ricolfus monachus. Miro monachus. Ermengaudus gratia Dei monachus. Guilelmus monachus (*senyal*). Guillelmus monachus. (*senyal*) Guifredus monachus (*senyal*).

Wifredus monachus vel presbiter, qui ista karta comutacionis scripsi, cum literas superpositas qui sunt in verso quinto, sub (*senyal*) die et anno quo supra.

65

1044, desembre, 1

Venda del bisbe Guislabert a Ramon Sunifred.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 75.
- a. PUIG, *Episcopologio*, doc. 44.
- b. JUNYENT, *Diplomatari*, doc. 155.
- c. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 318.

[In n]omine Domini. Ego Gislibertus, nutu Dei Sancte sedis Barchinonensis episcopus, una cum assensu et consilio canonicorum meorum, venditor sum tibi Remundo Seniofredi, levite et censori, emptori. Manifestum est namque quia compulsi maxima necessitate librorum *Gramaticae Artis* quorum utilitas est permaxima omnibus clericis qui moventur in orbe terrarum, et quia non habentur libri *Prisciani Gramaticae Artis* in nostra sede qui corona et litterarum regularis rectitudo sunt omnium librorum qui sub celo leguntur, et quia bene decet eos habere omnis Christi aecclesia, vendimus tibi per hanc scripturam vendicionis nostre unum kasalem qui est infra muros Barchinone civitatis, prope nostram sedem, et unam peciam terre hereme que est aecclesiae sancti Mikaelis Barchinonensis. Quae aecclesia sancti Mikaelis predicta est proprialiter, cum omnibus suis alodiis, iuris et dominacionis sancte Crucis sancteque Eulalie nostre sedis predictae. Et advenerunt hec omnia predicta nostre sedi predictae ob regalem munificenciam et collacionem fidelium sive per quascumque voces. Et affrontat predictum kasale de oriente et meridie in calle publico sive in alio kasale qui fuit Atonis presbiteri, capitis scole, quondam, de occiduo et circio in mansione Seniofredi çabatarii sive in calle publico. Et est predicta pecia terre hereme in territorio Barchinone, in loco vocitato Mogoria, et de oriente in vineas Sendredi Livulonis et Guadalli Cixalani affrontat et in strata publica, de meridie similiter in strata et in vineas de quadam femina nomine Bonadonna de Midiona, de occiduo in alodio sancte Marie barchinonensis, de circio in vineas Guillelmi Langobardi et Guitardi Rigiati. Quantum iste affrontaciones includunt, sic vendimus tibi predicta omnia totum integriter, cum exitibus et regressibus eorum, propter precium libros duos optimos *Gramaticae Artis*, unus qui vocatur *Priscianus Maior*

et alter qui vocatur *Constructiones Prisciani Gramatice Artis*, quos tu emptor nostre matri aeclesiae sedi predictae dedisti et tradidisti proprialiter nobis presentibus. Predicta quoque omnia quae tibi vendimus de iure nostre matris ecclesie in tuum ius et dominationem tradimus et confirmamus, ut facias exinde quodcumque volueris ad tuum plenissimum proprium. Quod si ego aut aliquis successor meus episcopus aut ullus homo sexus utriusque hanc vendicionem rumpere voluero aut voluerit, aut predictos libros de iure nostre matris ecclesie aliquo modo tollere voluerit, numquam hoc facere possit, set componamus aut componat tibi predicta omnia in triplum cum omni sua inmelioracione. Et insuper hoc maneat firmum omne per aevum, et sit excommunicatus a Patre et Filio et Spiritu Sancto et eiectus ab omni consorcio chistianorum.

Actum est hoc kalendas decembris, anno XIII regni Henrici regis.

+ Guislabertus gratia Dei episcopus +, qui hanc vendicionem feci iussi et firmavi et his testibus libenter firmari rogavi.

S+ Ermemirus levita et sacrista. Oliba episcopus + (*senyal*).

S+ Remundus levita et kaputscole (*senyal*). S+ Bonutius presbiter. S+ Compan levita. S+ Reimundi levita. S+ Ellemar presbiter. S+ Isarni levite. S+ Miro levita. S+ Gaucefredus sacer. S+ Trasuer presbiter. S+ Miro presbiter. + Berengarius arcidiaconus. S+ Stephanus levita. S+ Bonparus presbiter. S+ Guitardus levita. S+ Arluvinus presbiter. S+ Poncii levite. S+ Compannus levita. S+ Geralli levitae. S+ Ermimirus presbiter. S+ Guifredi levite. Sig+num Bellihominis cognomento Geraldus levita. S+ Reimundus presbiter. S+ Bonifilius levita. S+ Miro presbiter. + Berengarius episcopus sancte Elnensis ecclesie +. S+ Bonifilius levite. Arnulfus gratia Dei episcopus + (*senyal*). Wilielmus gratia Dei episcopus +. Sig+num Guilielmus iudex. S+ Dalmacius sacer.

Guilelmus sacerdos et iudex Ausonensis, qui videns hoc esse factum secundum precepta canonum, confirmat prelibata omnia ad opus Reimundi emptoris (*senyal*).

Sig+num Guilielmus iudex, S+ Oda femina, nos predicti omnes voces et omne directum quae habemus aut habere debemus per aliquem modum in ipsis ortalibus et casale quod fuit Atonis presbiteri, capitis scolae, quondam, et quod est infra moeniam Barchinone urbis, tibi Remundo levite et iudici donamus ut facias exinde quodcumque velis ad tuum plenissimum proprium.

Actum est hoc V idus iunii, anno XVI regni Henrici regis.

S+ Adroario sacer (*senyal*). S+ Sicarii. S+ Ecius.

Guifredus sancte prime sedis Narbonensis ecclesie episcopus (*senyal*) +.

S+ Bernardus presbiter, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

66

1046, juny, 8

L'abat Guillem de Santa Cecília de Montserrat recupera un alou que havia estat injustament comprat per la vescomtessa Guisla.

- A. ACA, Monacals, perg. Montserrat, antic AAM, calaix 10, lligall 28, f. 3.¹
- B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 13v-14.
- C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 108v-109v.
- D. Regest a ACA, Monacals d'Hisenda 3751, f. 93v.
  - a. RIBAS, *Història*, p. 165-166 (ex C).
  - b. ALTÉS, *Diplomatari*, doc. 181.

[...]² et abbas iam dicti cenobii, reliquid autem filiis suis universas quas possidebat [... facu]ltates simul cum prenominato alodio Lopardo scilicet atque Reimundo, [...] autem vivente Bonifilio iam dicto abbate, in predicto cenobio ordinatus est ibi [abb]as predictus Guillelmus, providente Dei gratia, cum assensu et voluntate iam dicti abbati Bonifilii. Tunc ipse requisivit predictam functionem vel censum prefati alod[ii] [a predict]o Leopardo, qui prefatum alodium post mortem fratris sui Raimundi in suum proprium possidebat. Ipse autem reddere distulit predictam functionem vel censum, et per triennium contempsit atque retinuit et nullo modo dare voluit. Interea igitur vendiderit predictus Lopardus istum alodium prefate domne Guilie vicecomitisse, et aliq[uam] partem precii ab ea accepit. Quo audito, predictus Guillelmus abbas predictam vicemcomitissam commonuit ut istum alodium in suo iure non recepisset neque precium [su]o amplius daret, pro eo quod sub ditioni et patrocinio censuali prefati cenobii consistere deberet. Ob hoc igitur convenerunt ad placitum universi prenotati in [iam] dictum locum. Aduit autem ibi Enricus monachus qui ab utraque parte, causantium scilicet ac defendentium, electus est iudex ad discuciendam et difiniendam hanc contentionem iuxta legis decretum. Facta autem requisitione a predicto iudice, recognovit predictus Lopardus ante cunctorum predictorum audienti[um] quia nullo modo predictum censum per triennium prefato cenobio reddidi

vo[luerit]. Requisita est ergo a predicto iud[ice] illam scripturam Lopardo per quam in suo iure istum alodium de potestate patris sui predicti Bonifilii advenerat, quae most[rata est] et ostensa, et in manu [prenomin]ati iudicis allata, et coram cunctis ab eo recitata. Sed census que reddere vel solvere prefato cenobio deberet predic[t]us iudex in ea scriptum non reperisset, precepta legis non inmemor, quae continetur libro V^o, titulo III° que sic incipit: “Si cura rei familiaris omitti non debet, quanto magis utilitatis publice, quam semper exerceri vel augeri necesse est, et cetera.” Secundum hanc legem dedit iudicium, ut predictum alodium in iure prefati cenobii integritate et ex toto reverti deberet. Ob hoc ergo recuperavit predicta vicecomitissa a prefato venditore rei precium, et in eius potestate predictum reddidit alodium, quod prefatus venditor reddidit atque recuperavit ipsum alodium, simul cum ipsam scripturam per quam Bonifilius pater eius adquisierat, in manu predicti abbatis Guillelmi, et predictus abbas per instantiam predicti iudicis in proprium recepit suae aecclesie legali auctoritate firmatum.

Actum est hoc VI idus iunii, anno XV° regis Enrici.

Sig+num Lopardi, qui hanc recognitionem predictam professus fui et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Guillie vicecomitisse. Sig+num Ermemiri de Castro Taliad. Sig+num Onof[red]us de Pugalt. Sig+num Bermon Gisadi. Sig+num Sunieri Donnucii. Sig+num Guillelmi Reimundo sacer (*senyal*). Suniarius arhcidiahconus (*senyal*). Berengarius [levita]. Sig+num Bermon Gisat. Sinderedus levita et iudex (*senyal*). [Sig+num Guillelmus iudex].

Henricus levita qui et monachus, qui hoc legaliter definivit et sub (*senyal*) et iudicavit per con[sensum predictarum partium].

Iohannes sacerdos, qui hanc noticiam vel definicionem scripsit cum litteras superpo[sitas in V linea, et sub (*senyal*) die et anno prefixo].

1. *El pergami no s'ha catalogat i encara resta lligat amb els altres documents que formen el lligall original. Està en pèssimes condicions, li falta la meitat superior i el quart inferior dret, on integro les subscripcions a partir de C.* 2. *Integro la part que falta a partir del regist C:* “Continuaba el abad Willelmo en el gobierno del monasterio de santa Cecilia y solicito de recobrar las haciendas usurpadas paso al castillo de *Calaf* (es la villa de Calaf), y en 8 de junio de 1046 se presento en la yglesia de san Pedro donde estaban varios señores, a saber doña Gilia vizcondesa (sin duda es esta señora la muger del vizconde Udalarado), Ermemiro de Castelltallad con sus hijos Berenguer y Ugo, Onofret de Puigalt, Bremon Guisad, Suñer Donucio con su hermano Guillelmo, Bernardo Bonifilio, Goromundo, los sacerdotes Remon Recosindo, Oriol de Molsosa, Guifredo

monge, Seniofredo diacono y otros muchos nobles y plebeyos. Y alli en su presencia se querello por una hacienda del monasterio de santa Cecilia sita en *Cancis* o Camps, alegando que parte de ella la havia vendido el abad del mismo monasterio llamado Juan de consentimiento del conde Raymundo, de santa memoria, de la condesa doña Ermesindis, su muger, y de don Borrell pontifice Ausonense, a cuya diocesis pertenecia monasterio, a Bonifilio sacerdote, que por aquel tiempo lo era de santa Maria de Camps, con pacto y obligacion de pagar en cada año el y sus herederos una *solidata* de cera al monasterio de santa Cecilia. Despues de alguno años este mismo sacerdote Bonifilio se hizo monge de santa Cecilia dexando a sus hijos Leopardo y Raymundo toda su hacienda, y con el tiempo fue abad de este monasterio. Pero antes de su muerte fue con su consentimiento y voluntad ordenado por abad del mismo monasterio, permitiendolo asi Dios, el mencionado Guilelmo.

67

1046, setembre, 11

Venda del bisbe Guislabert a Gombau i a la seva esposa Ermessenda, germana del bisbe.

A. ACS, perg. 93.

a. LLORENS, *Els documents dels segles X-XI*, doc. 98.

In Dei nomine. Ego Gislibertus, gratia Dei episcopus, venditor sum vobis Gondeballo et uxori tue, sorori mee, Ermessindis femina emptoribus. Per hanc scripturam vendicionis maeae vindingue vobis alaudem meum proprium quem nuncupant Frexanum, id sunt terris et vineis, ortis, ortalibus, pratis et pascuis, silvis, garricis, arboribus diversis generibus, molinis cum rego et caput rego et omnia usibilia quem ad mulinis pertinent, et arundines, aquis, aqualibus vieductibus et reductibus, simul cum ipso castro vel omnes mansiones sive casalicis qui infra eius termines sunt. Est hec omnia predicta in comitatu Barchinonense, in terminio de Fontanedo sive de Capraria. Et affrontat ipsa hec omnia que vobis vindingue de parte orientis in sumitate de ipsa serra, de meridie in alode de me vinditore sive in alode de Ermemiro usque in via qui pergit de supradicto Frexano ad ipsa Vide et pertingit usque ad ipsa serra, et de occiduo in ipso termine de Midiona, et de circii in ipso torrente qui per imbre ducit aquam. Quantum in istas affrontaciones includunt sic vindingue vobis hec omnia, sicut superius resonat, ab integrum, exceptus ipsis decimis vel primitiis. Et in alio loco vindingue vobis casas et curtes, et terras, cultas vel heremas, cum arboribus, olivas, pomiferis vel inpomiferis, et arundines. Hec omnia mihi advenit per donacionem quam mihi fecit mater mea Richillis vicecomitissa sive per quacumque voce. Et affrontat hec omnia de orientis in strada publica qui pergit de Fontanedo ad ipso Frexano, de meridie in torrente qui per imbre ducit aqua,

de occiduo in medio alveo Anolia, de circii in terra qui fuit de Seniofredus Chabaza. Quantum in istas omnes affrontaciones includunt sic vindo vobis hec omnia predicta, simul cum exiis vel regresiiis earum, in propter precium septuaginta quinque uncias auri in rem valentem, quod vos emptoires precium mihi dedistis et ego venditor manibus meis recepi, est manifestum. Quem vero predicta omnia que vobis vindo de meo iure in vestro trado dominio et potestate ab omni integritate, exceptus ipsis decimis vel primiciis,¹ facere quodcumque volueritis ad vestrum plenissimum proprium. Quod si ego venditor aut aliquis homo utriusque sexus qui contra ista vindicione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut ego componam vobis predicta omnia in duplo cum omnem suam imelioracionem. Et in antea ista vendicio plenissimam in omibus obtineat firmitatem.

Actum est hoc III idus september, anno XVI regni Enrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +, qui ista vindicione fecit et firmavit firmarique rogavit.

Udalardus vicescomes.

Sig+num Guifredus presbiter. Sig+num Isovardus Guadallo. Sig+num Geriberti Quirici. Sig+num Enardus Guilmundo. Sig+num Bonutio Vives. Sig+num Remundo Adenadro. Sig+num Ioan Udalardus.

S+ Petrus presbiter, qui hoc scripsit et (*senyal*), cum litteras fusas in linea XIII et XV, die et anno quo supra, et superpositas in linea VI.

1. *Segueixen dues línies en part barrades.*

1048, juliol, 25

Donació del bisbe Guislabert al Capítol de la Seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 241r, n. 649.

In nomine Domini. Ego Gislibertus, nutu Dei sancte sedis Barchinonensis ecclesie presul, donator sum Domino Deo et canonicè prefate sedis. Per hanc denique scripturam donationis mee promte dono Domino Deo et prefate canonicè terciam partem

de omni ipso alodio, terris scilicet et vineis, cultis et heremis, et fontibus et mansionibus, et arboribus varii generis que omnia fuerunt Gisliberti quondam nuper baptizati. Sunt namque predicta omnia in territorio Barchinone, ad radicem Montis Iudaici et iuxta ecclesiam sancti Pauli. Et iterum dono Domino Deo et predictae canonice aliam petiam terre que est in territorio Barchinone, in loco vocitato Inforcads. Advenerunt predictae nostre matri ecclesie ob collationem genitorem meorum, Udalardi scilicet vicecomitis et Richellis vicecomitis quondam, quorum animabus sit requies perpetua et hic indeficiens. Et affrontat predictum alodium quod est ad radicem Monte Iudaici de parte orientis in ipso regario ecclesie sancti Pauli, de meridie in alodio Guillelmi Guillelmi et Guadalli Cixelani, de occiduo in Monte Iudaico, de circio similiter in Monte Iudaico et in torrente qui tempore pluviarum discurrit a predicto monte. Et alia petia terre que est in Inforcads affrontat de orientis in alodio sancti Petri Puellarum, de meridie in alodio qui fuit de Orseta femina condam, de occiduo in vineas Mironis Seniofredi, de circi in strata. Quantum iste affrontationes includunt sic dono Domino Deo et prefate canonice sicut superius resonat iam dictam omnia integriter, cum exitibus et regressibus earum, ut canonici prefate sedi habeant et possideant, et ut antea predicta omnia quemadmodum utuntur munificentia predictae canonice collata in servitio Dei et sedis predictae. Quod si ego donator aut aliquis sucessor meus episcopus aut alius homo sexus utriusque hoc rumpere voluero aut vuluerit ad nichilum mihi aut illi proficiat, sed componam aut componat Domino Deo in prefate canonice predicta omnia in triplum cum sua immelioratione. Et insuper sit excommunicatus a Patre et Filio et Spiritu Sancto, et ab omni consortio christianorum eiectus inretractabili tabescat pena confusus. Et hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc VIII kalendas augusti, anno XVIII regni Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +, qui hanc donationem feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Udalardus vicescomes. S+ Raimundus. + Bernadus. Sig+num Amatus Ratfre. Sig+num Geribertus Quirici.

S+ Bernardus presbiter, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

69

1048, setembre, 28

Actuació del bisbe Gislabert.

[A]. Original, AAM.

[B]. AAM, *Cartulari de Montserrat*, f. 47v.

C. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, 35r (ex B).

a. BARAUT, *Els manuscrits*, p. 391 (ex C).

Ego Guilzibertus gratia Dei episcopus, mando [et] multis ex-comunico ut nullus deinceps sit ausus ecclesiam sancti Michaelis, qui est sita in Monte Serrato, sive illius servientes qui hodie sunt aut erunt, aliquid de illorum rebus iniuste discernere, idem tollere. Si quis autem contumeliosus hec egerit penam superius subiaceat, [et] iram Dei Omnipotentis incurrat.

Actum est hoc IIII kalendas octobris, anno XVIII regnante Egenrico regis.

+ Guislabertus gratia Dei episcopus.

+ Petrus sacer, subscripsit die et anno quo supra.

70

1048, desembre, 12

Judici davant el vescomte Udalard Bernat.

[A]. AAM, calaix 13, lligall 19, f. 13.

B. Regest a RIBAS-PASQUAL BC 729, III, f. 14v-15.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 108v-109v.

a. RIBAS, *Història*, p. 166-167.

c. ALTÉS, *Diplomatari*, doc. 186.

Reconvino [el abad Willelmo] el 12 de diciembre de 1048 a Miro, a Bonifilio y a su muger Madresinda, a Escluano y a su muger Wifrede, ante el vizconde Udalardo, de cuya jurisdicción eran estos, quien nombro juez a Miron para que hiciese justicia al citado abad y monasterio. El qual propuso su demanda diciendo que Fulcario, abad ya difunto del monasterio de santa Cecilia, havia concedido carta precaria de un alodio u hacienda sita en termino del castillo de Guardia, donde dicen Corno, condado de Manresa, a favor de Bonifilio presbitero, y de Golteredo, de Sendredo y de Lobaton. Que estos, contra lo pactado, la havian vendido a un tal Willelmo y a su muger Dominica, y que su sucessor Bonifilio, olim abad, la havia recobrado por sentencia de Witardo juez, pero que la havia

vuelto a conceder al mismo Willelmo con los mismos pactos y con censo de tres dineros de oro,¹ mas, que havia sucedido lo mismo con este que con los primeros, porque parte de la citada hacienda la dio a su hijo Miro y la restante la vendio a Bonifilio [Raquelis y a su muger Madrisinda] y [a] Escluano [y a su muger Wifrede] sin expresar el censo ni el señorío directo del monasterio. En vista de esta demanda fueron citados los possessores de dicha hacienda, y el juez, vistos los titulos y documentos, teniendo presente lo dispuesto por la ley que esta en el libro V, titulo III, y empieza "si cura familiaris omitti non debet" etc., declaro que la referida hacienda era propia del monasterio de santa Cecilia, y que por este fraude y dolo debian los expresados compradores evacuarse de ella y restituirla enteramente al abad y monasterio, lo que egecutaron en presencia del mismo vizconde, del dicho juez y de las personas baxo escritas, entregando al mismo tiempo al abad todas las escrituras de la tal hacienda.

[Facta autem hec noticia vel evacuacione II idus decembris, anno XVIII regnante Enrici regis.

Sig+num Mironis, Sig+num Bonefilii, Sig+num Maresinde, Sig+num Scluani, Sig+num Wifrede, nos simul qui hac evacuationem fecimus &c.

Udalardus vicecomes. + Bonefilii Reconsindi. + Chonam. + Suniarii Brandovini. + Arnalli Odgarii. + Ermengaudi Bonifilii. + Arberti Geriberti. + Raimundi Geriberti. + Arnalli Leopardi. + Bonifilii Mironis. + Mirone iudice.

+ Poncius sacer scripsit].²

1. **B** III nummos aureos. 2. **C** De lo que fueron testigos Bonifilio Reconsindi, Chonam, Suniarius Brandovini, Arnaldo Odgarii, Ermengaudus Bonifilii, Arnallus Leopardi, Bonefilius Mironis, Reimundo Leopardi, y otros muchos nobles y de mediana esfera.

1049, febrer, 7

Venda del vescomte Udalard i la seva esposa Guisla a l'abat Guillem de Santa Cecília.

[A]. AAM, calaix 13, lligall 22, f. 31.

B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 14v.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 109v.

a. RIBAS, *Història*, p. 167.

b. ALTÉS, *Diplomatari*, doc. 187 (ex **B**).

Udalardo vizconde, su muger Guilla, Geriberto y Bonefilio, venden a Guillelmo abad de santa Cecilia un alodio y tierras en el termino de Castro Bonefacii, que dizen Guardia, y en donde dicen Comitales, condado de Minorisa, por precio de IX mancusos de oro de moneda de Barchinona.

Actum VII idus februarii, anno XVIII regni regis Enrici.
Subscriben Arnalle Odegario. + Ermengaudus. + Suniario.
 + Adalbertus presbiter scripsit.

72

1049, maig, 8

Donació de Joan Udaldard a Trasver.

- [A]. AAM, calaix 13, lligall 8, f. 8.
- B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 14v.
- C. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 35r.
- D. Regest a RIBAS, *Història*, f. 63r i 113v-114r.
- a. RIBAS, *Història*, p. 126-127 i 169.

Ioannes Udalardi vende y da¹ en parte a san Miguel cuius domus regularis constat esse fundatus in comitatu Barchinonense vel in Monte que nuncupatur Serrati, las decimas del manso de Amenoleles de que antes las havia echo donacion, y por la tal venta, dice, recibio dos mancusos y medio de mano de Trasovarii sacerdos, servus namque tuus fidelis (de san Miguel), y todo el diezmo que se sacara de dicho alodio lo tengan siempre servientes fideles sancti Michaelis &c.

Actum VII idus maii, anno XIII² regni Henrici regis.
 Sig+num Iohannes Udalardi &c. +Reimundo. + Guilelmus. + Sunier+. + Guislebertus gratia Dei episcopus +.
 Poncius monachus scripsit +.

- 1. C Dono namque tibi.
- 2. C XVIII.

73

1051, agost, 1

Venda de Sança al bisbe Guislabert.

- A. ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 117.
- a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 396.

In nomine Domini. Ego Sancia femina vinditrice sum tibi domno Guislibertus episcopus emtrice. Per anc scriptura vindicionis maeae vindo tibi terras et vineas, chultas vel ermas, et gariciis, cum illorum genera arboribus qui ibidem sunt, simul cum ipsos kasales nostrum proprium, qui michi advenit per genitores nostros vel per qualesque voces. Et est hec omnia in comitatum Barchinona, in terminio de Fontaned que vocant Apiera. Et adfrontat ipsa hec omnia suprascripta de parte orientis in terra de Poncio que vocant Godmar, et de meridie in terra de me comparatore, et de occiduo in terra vel in vinea de Godmar Onrado, de parte vero circi in ipsa serra. Quantum infra istas afrontaciones includunt sic vindo tibi ipsa hec omnia suprascripta totum ab integrum, cum exios vel regresios suos, in propter precium manchosos VI de auro obtimo, et nichil quod de ipso precio aput vos emtore non remansit, et est manifestum. Quem vero predicta hec omnia quod superius resonat quod tibi vindo de meo iure in tuo trado dominio et potestate ad facere omnia quod volueris. Quod si ego vinditrice aut ullusque omo qui contra ista karta vindicione venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, set componat aut componamus tibi in duplo cum omne suam inmeliacione. Et in antea ista karta vindicione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista karta vindiccione kalendas agustas, anno XXI regnante Enrici rege.

Sig+num Sancia femina, qui ista karta fecit et firmare rogavit.

Sig+num Remundus que vocant Sinfre. S+ Bernardus levita. S+ Isarno levita. Sig+num Sanla. S+ Poncii levita. Sig+num Geribertus levita.

S+ Richardus presbiter, qui ista carta scripsit, cum litteras rasas vel emendatas in verso I aut superpositas in verso II, die et anno quod supra.

1052, novembre, 14

Donació del bisbe Guislabert a Guifré Joan.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 146r, n. 378.

In Christi nomine. Ego Gislibertus, gratia Dei episcopus sancte sedis Barchinonensis, una cum assensu et consilio canonicorum meorum donatores sumus tibi Guifredus Iohannes. Manifestum est enim quia donamus tibi terra ad complantandum vinea per precaria ex nostre canonice. Et est ipsa terra in territorio Barchinone, in locum vocitatum ad ipsa Torturola. Advenit nostre canonice ob collatione fidelium vel per ullasque voces. Et affrontat prescripta terra de circio in terra de Ysaac hebreo suosque heres, de aquilonis in strata, de meridie in vinea de Salomoni hebreo, de occiduo in maliolo sancti Petri cenobii. Quantum iste affrontationes includunt sic donamus tibi prescripta terra ad plantare ad hos annos VII, ut eam bene facias plantare et advineare de bonas vitis, ut dicant veri homines quod optime est conplantata et hedificata sicut decet bona vinea. Fructus tamen quod Deus ibidem dederit per hos annos VII dividere faciamus per medium, exceptus anno uno quod ad opus tui reservamus per tua vinad, et quando fuerint isti septem anni completi et ista terra advineata et hedificata sicut decet bona vinea et circumvallata, sic dividamus eam per medium ut una medietas sit nostra alia medietas sit tua et tue proenies. In eo modo et ordine ut si vestra porcione eam venundare volueritis non sit vobis licitum nisi ad canonicos aut ad prepositum prescripte canonice, et si noluerint eam emere per directum, licitum sit vobis vindere et omnia facere quod volueritis, cum exitibus et regressibus suis, ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos donatores minime fecimus et nos abstrahere voluerimus de hoc conventu ad nichilum nobis eveniat, et insuper componamus vobis uncias III auri cocti. Et in antea hoc firmum maneat. Et si nos laboratores minime fecerimus aut si nos extraxerimus de hoc conventu suprascripto componamus vobis donatores uncias III auri cocti, et insuper adimpleamus prescripto conventu.

Facta precaria XVIII kalendas decembris, anno XXII regni Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +.

S+ Compannus levita. S+ Bernardi levita. + Berengarius archidiaconus. S+ Dalmatius sacer. S+ Geralli levite. S+ Bonucius presbiter. S+ Compannus levita. S+ Miro levita. S+ Bernardus levita. + Guilelmus levita. S+ Remundi levite et censoris (*senyal*). S+ Miro presbiter. S+ Miro presbitero.

Sig+num Bellihominis cognomento Geraldus levita, exarator, et (*senyal*) sub die et anno prefixo.

75

1052, març, 9

Convinença del bisbe Guislabert amb Pere, Bonuç i Bonfill, fills de Vives.

A. ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 121.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 400.

Hec est convenientia quae facta est inter Guislibertum pontificem et canonicos sedis sancte Crucis sancteque Eulalie et Petrum et Bonucium et Bonumfilium, filii Vivani condam, de ecclesiam sancte Marie quae est in littore maris sita, et de ecclesiola sancti Martini que est sita in villa vocitata Provincials, quae est in apenditione prescriptae sancte Marie. Conveniunt namque suprafati utrique fratres ad praememinitum pontificem et ad predictos canonicos ut omni tempore presbiter sancte Marie cantet aecclesiolam sancti Martini, et ipse presbiter qui hanc ecclesiolam sancti Martini cantaverit sit homo Petri et Bonucii et Bonifilii et hanc ecclesiam cantet cum eorum beneficio. Si autem ipse presbiter sancte Marie per se ipsum hanc ecclesiam cantare noluerit et alium in loco suo ibi mittere voluerit qui eam cantet, hoc faciat cum consilio et assensu et voluntate supradictorum fratrum. Post obitum vero eorum, similiter ipse presbiter sanctae Marie sit homo successoribus eorum cui supradicti fratres aecclesiam testaverint. Et si ipse clericus sancte Marie hanc ecclesiolam cantare noluerit aut in loco suo alium eligere noluerit cum voluntate et assensu atque consilio eorum cui hanc ecclesiolam suprascripti fratres testaverint aut in vita eorum supradictorum fratrum ipse presbiter sancte Marie noluerit cantare hanc ecclesiam aut in loco suo alium heligere, sicut suprascriptum est, cum consilio eorum, ipsi supradicti fratres aut successores eorum cui hanc ecclesiam testaverint veniant ante pontificem aut ante canonicos prefatae saedis et recitent hanc convenientiam. Et si ipse pontifex aut canonici noluerint aut non potuerint imperare ut ipse clericus sancte Marie suprascriptam ecclesiolam sancti Martini cantet aut cantare faciat, sicut suprascriptum est, cum tali beneficio qualem Gaucefredum presbiterum abuit, exinde licitum sit eis aut successores eorum alium heligere sacerdotem qui hanc ecclesiam cantet.

Et si ipsi suprascripti fratres aut successores eorum aut homines qui in eorum alodio stant aut steterint aliquid diminuerint ex directo suprafatae ecclesie sancte Marie, scilicet ex decimis eorum et visitationibus infirmorum et salis sparsione per aecclesiam sancti Martini infra primos quadraginta dies quod eis querellatum fuerit, si ipse pontifex aut canonici recipere voluerint, sit eis emendatum cabal. Et si ipsi aut successores eorum infra primos quadraginta dies suprafatam querelam emendare noluerint aut emendare noluerint cabal, dent ad supradictum pontificem aut ad canonicos praefate sedis unciam unam auri purissimi. Et in antea sic faciant ipsum directum.

Actum est hoc VII idus marcii, anno XXI regni Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +. S+ Reimundus presbiter. + Berengarius archidiachonus. S+ Guifredi levite. S+ Compannus levita. S+ Miro levita. S+ Guitardus levita. S+ Riculphi levitae. S+ Compan levita. S+ Bonefilii levite. S+ Bonutius presbiter. S+ Miro presbitero. S+ Reimundi levite. S+ Mironi subdiaconi. (*senyal*) Bernardus. S+ Pocii levita. + Vilielmus levita. S+ Dalmacius sacer. S+ Remundi levite et iudicis (*senyal*). S+ Miro presbiter. S+ Bomparus presbiter. S+ Donucio levita. S+ Guilelmus presbiter. S+ Ermemirus levita et sacriste.

Sig+num Bellihominis cognomento Geraldus levita, exarator, et (*senyal*) sub die et anno prefixo (*senyal*).

76

[1052]¹

Jurament de fidelitat del bisbe Guislabert a la comtessa Almodis.

A. ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 164, sense data.

B. ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 164 dupl.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 603.

Iuro ego Guilabertus episcopus, filius qui fui Richeldis femine, quod de ista ora in antea fidelis ero tibi Almodis comitissa, filia que es Amelie comitisse, sine fraude et sine malo ingenio et sine ulla deceptione, me sciente. Et ego Guilabertus episcopus suprascriptus de ista ora in antea no dezebte te Almodem comitissam suprascriptam de tua vita neque de tuis membris que in corpore tuo se tenent, neque de ipsas civitates, neque de ipsos comitatus, neque de ipsos episcopatus, neque de ipsas abbacias, neque de ipsos

castros aut castellos, rochas aut puios, condirectos vel discondirectos, neque de ipsas terras, neque de ipsas parias quas Remundus comes, senior meus, filio qui fuit Sanciae comitisse, tibi Almodis comitissa suprascripta transacto tempore dedit aut de ista ora in antea dederit aut debita verit aut comendaverit in vita sua sive ad obitum suum, qualicumque modo hoc fecerit. Et ego Guilabertus episcopus predictus ista omnia suprascripta vel prenominata no la tolrei ad te Almodem comitissam suprascriptam ne te'n tolrei, nec ego neque homo neque homines nec femina nec feminas per meum consilium neque per meum ingenium. Et ego Guilabertus predictus episcopus adiutor ero ista omnia suprascripta ad tenere et ad abere et deffendere ad te Almodem comitissam suprascriptam contra cunctos homines vel hominem, feminas vel feminam, qui ad te Almodis suprascripta tulerint aut tollere voluerint ista omnia suprascripta aut de istis omnibus suprascriptis unde tu Almodis comitissa suprascripta me Guilabertum suprascriptum comonueris per nomen aut in nomine de isto sacramento, per te ipsam aut per tuos missos vel missum, et ipse missus reguardum non abebit ibi. Et ego Guilabertus episcopus supradictus comonir no me'n devedare et predictum adiutorium, sine tuo engan, lo fare, me sciente. Et sicut superius scriptum est, ego Guilabertus episcopus predictus, si o tenure et o atendrei sine tuo engan, me sciente, except[us] quantum tu Almodis comitissa predicta me absolveris tuo grato animo, sine forcia, cum duobus aut tribus de tuis hominibus videntibus et audientibus hoc quando tu me absolveris, qui etiam tecum simul inde absolvant me Guilabertum predictum episcopum. Per Deum et hos sanctos suos.

1. Podria datar-se entre 1052 i 1062.

[1052]

Jurament de fidelitat del vescomte Udalard, fill d'Ermengarda, a la comtessa Almodis.

A. ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 163, sense data.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 829.

Iuro ego Udalardus, filius que sum Ermengardis feminae, tibi domne Almodi comitissae, filia quae fuisti Ameliae comitissae, quod ab hac ora et deinceps fidelis ero tibi, sine fraude et malo ingenio et sine ulla deceptione. Et ego predictus Udalardus ab hac ora et deinceps no dezebrei te predictam Almodem comitissam de

tua vita neque de tuis membris quae in corpore tuo se tenent, neque de ipsas civitates, neque de ipsos comitatos, neque de ipsos episcopatus, neque de ipsas abbathias, neque de ipsos castros aut castellos, rochas aut puos, condirectos vel discondirectos, neque de ipsas terras, neque de ipsas parias quas Remundus comes, senior meus, filius qui fuit Sanciae comitissae, tibi Almodis comitissa suprascripta transacto tempore dedit aut de ista ora in antea dederit aut debitaverit aut comendaverit in vita sua sive ad obitum suum, qualicumque modo hoc fecerit. Et ego predictus Udaldus ista omnia suprascripta vel prenomina non la-t tolrei ad te Almodem comitissam suprascriptam ne te'n tolrei nec ego nec homo neque homines nec femina nec feminas per meum consilium neque per meum ingenium. Et ego predictus Udaldus adiutor ero ista omnia suprascripta a tenere et ad habere et defendere ad te Almodem comitissam suprascriptam contra cunctos homines vel ominem, feminas vel feminam, qui ad te Almodis suprascripta tulerint aut tollere voluerint ista omnia suprascripta aut de his omnibus suprascriptis unde tu Almodis comitissa me Udaldum suprascriptum comonueris per nomen aut in nomine de isto sacramento, per te ipsam aut per tuos missos vel missum. Et ipse missus regardum non habebit ibi. Et ego predictus Udaldus comonir no me'n dev[ed]arei et predictum adiutorium, sine tuo engan, lo farei. Et ego predictus Udaldus non te dezebrei predictam Almodem comitissam de ipso Castro Vetulo vicecomitale, quod est super ipsam portam de Barchinona, et non vetabo tibi potestatem de predicto castro, set dabo tibi ipsam potestatem de predicto castro, sine tuo engan, per quantas vices requisieris ad me ipsam potestatem de iam dicto castro, per te aut per tuos missos vel missum, dum predictus senior meus Remundus comes vivus fuerit, et post obitum iam dicti comitis similiter atendam tibi istud sacramentum et dabo tibi potestatem de predicto castro, sine tuo engan, tanto tempore quanto dimiserit tibi baiuliam Petri Remundi, filii sui, iam dictus comes Remundus. Si vero iam dictus Petrus Remundi obierit, similiter atendam tibi istud sacramentum et dabo tibi potestatem de predicto castro, sine tuo engan, dum viva fueris, per quantas vices eam requisieris ad me, per te aut per tuos missos vel missum, et comonir no me'n devedarei, et ipse qui me inde comonuerit per te regardum non habebit ibi. Sicut superius scriptum est, ego predictus Udaldus sic o tenrei et o atendrei, sine tuo engan, per Deum et haec sancta.

1052, juliol, 5

Convinença de Mir Geribert i la seva esposa Guisla amb Mir, abat de Sant Sebastià.

[A]. Original perdut.

a. GUÉRARD, *Cartulaire de Saint-Victor*, doc. 1057.

b. MARTÈNE-DURAND, *VSMHDM*, I, col. 431-432.

In nomine Domini. Memoria et notitia de convenientia quam habuit domnus Miro Garibertus et uxor eius Guilla cum domno Mirone abbate sancti Sebastiani et cum monachis sancti Victoris monasterii Massiliensis, quos fecerunt venire in monasterio sancti Sebastiani ab servitium Dei omnipotentis et sancti Sebastiani, et ut ordinem sancti Benedicti ipsi monachi cum timore et amore Dei in eodem loco demonstrent aliis, et ipsi teneant secundum suum esse, et ut obedientes sint ipsi Mironi abbati, et honorent eum omnibus diebus vite sue sicut abbatem suum. Et quomodo ipse Miro abbas Durandum monachum sancti Victoris constituit prepositum et priorem post se in predicto suo monasterio, et quomodo Udaldus prepositus sancti Michaelis monasterii honoret eundem Mironem abbatem sicut suum abbatem cum venerit a sanctum Michaellem, et ipse Miro abbas teneat et honoret Udaldum sicut priorem cum venerit ab sanctum Sebastianum. Et si in diebus Mironis abbatis ipse prepositus sancti Sebastiani Durandus, vel alii monachi fuerint defuncti, de ipsis monachis qui advenirint de monasterio sancti Victoris similiter ipse eligat prepositum, et idem prepositus et alii monachi obediant eundem Mironem abbatem et teneant cum omni honore, etiamsi in gravisima, quod absit, infirmitatem ceciderit, et omnibus diebus vite sue honorent eum sicut abbatem suum.

Acta sunt hec anno XXI Hegenrici regi, in presentia domno Mironis Gariberti et uxoris eius domne Gisle et aliorum bonorum hominum, II idus iulii, anno quo supra.

Miro gratia Dei qui et abba, qui ista convenientia fecit et rogavi firmare.

Miro Garibert. + Guisla. + Bernardus Miro. + Gombaldus. + Guadaldus monachus. + Egenricus monachus. + Pontius monachus. + Guillelmus monachus. + Signoldus. + Oliva Agaldus. + Rigaldus Boreldus. + Ermenardus. + Udaldus Guitardus. + Bernardus Oliba. + Willelmus levita.

1053, abril, 18

Venda de Bernat Bonfill i Adalgarda al vescomte Udalard i la seva esposa Guisla.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 42v, n. 119.

In nomine Domini. Ego Bernardus Bonifilii et uxor mea Adalgardis femine venditores sumus tibi Odolardo vicecomite et uxori tue Gila vicecomitissa emptoribus. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus vobis modiatas V vinee ab ipsa terra ubi sunt fundate, cum arbores varii generis. Sunt namque hec vinee in territorio Barchinone, in parrochia sancti Genesii de Agudels. Advenit nobis per ienitorum et per comparatione vel per ullasque voces. Et affrontant prescripte V modiatas vinee separatim positum in quatuor locis, de parte circi in ipsa terra et vinea de Lanies et de Sanla, de oriente in torrente [et] in ipsa via, de meridie in vinea de Garsies et in torrente, de occiduo in vinea de Garsies. Quantum iste affrontationes includunt sic vendimus vobis prefate vinee ad integrum, id sunt modiatas V cum ipsum decimum, cum exitibus et regressibus earum, propter precium mancosos XLII auri cocti legitime pensatos quod vos emptores nobis dedistis integriter, est manifestum. Prescripta omnia que vobis vendimus de nostrum iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad vestrum plenissimum proprium ut facias exinde quodcumque volueritis. Quod si nos venditores aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc venditionem venerit aut venerimus ad inrunpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus vobis prescripta omnia in duplum cum omni sua immelioratione. Et in antea ista vendicione firma permaneat omni tempore.

Actum est hoc XIII kalendas madii, anno XXII regni Henrici regis.

Sig+num Bernardus Bonifilii, Sig+num Adalgardis femine, nos qui hanc venditionem fieri iussimus et firmavimus et his testibus firmare rogavimus.

S+ Olonucio levita. S+ Reimundo levita. S+ Guilielmi presbiter.

Sig+num Bellihominis cognomento Geraldus levita, exarator, et (*senyal*) sub die et anno prefixo.

80

1053, desembre, 28

Venda de Bernat Ansulf al vescomte Udalard i a la seva esposa Guisla.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 42r-v, n. 118.

In nomine Domini. Ego Bernardus Ansulphi venditor sum tibi Udalardo vicecomitis et uxori tue Guilia emptores. Per hanc scripturam vinditionis mee vindo vobis petia I de terra culta et medietatem de I palombario et medietatem de uno sacrario, et est hoc omnia in territorio Barchinonense, ubi dicunt Agudels. Advenerunt mihi iam dicta omnia per comparatione et per testationem socre mee que mihi concessit in suo testamento. Affrontat namque iam dicta petia de terra de oriente in solario vel in domos de me venditore, de meridie in strada publica, de occiduo in terra Bernardi Bonifilii et sue matri, de parte vero circi in vineam Poncii Ermemirii que fuit Mironi Olibani. Quantum iste affrontaciones includunt et isti termini ambiunt sic vindo vobis predicta pecia de terra cum iam dictas medietates de ipso sacrario atque columbario integriter, cum ingressibus et exitibus eorum, propter precium mancusos V auri puri et cocti ex Barchinonis monete, quos vos precium mihi donastis, est manifestum. Predicta autem pecia de terra, ut supra scriptum est, de meo iure in vestrum trado dominium [et] potestatem ad vestrum proprium ut faciatis exinde quodcumque volueritis. Quod si ego venditor aut ullus homo sexus utriusque hanc cartam vinditionis rumpere voluero aut voluerit nil valeam aut valeat, sed componam aut componat vobis iam dicta omnia in triplum cum sua inmelioratione. Et insuper hanc cartam maneat firmam omne per evum.

Actum est hoc V kalendas ianuarii, anno III post XX regis Henrici.

Sig+num Bernardi, qui ista vinditionem feci et istam cartam firmavi et firmare rogavi.

Sig+num Siguini Belidi. Sig+num Arnalli Ogeri. Sig+num Guilaberti Marcucii. Sig+num Guilelmi Thinelli.

S+ Arnalli sacer et scribe, qui hec scripsit et (*senyal*) sub die et anno quod supra.

81

1054, febrer, 19

Venda de Bonfill Guillem i de la seva esposa Sicarda al bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 134r-v, n. 344.

In nomine Domini. Ego Bonifilius Guilelmi et uxor mea Sicardis venditores sumus vobis domno Guisliberto, gratia Dei episcopo, una cum omni congregatione canonicorum sancte Crucis sancteque Eulalie sedis Barchinone emptoribus. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus vobis ipsa nostras domos quas habemus infra meniam Barchinone urbis, videlicet et casalibus, solos et superpositos, guttis et stillicidiis et foveiis, petris, parietibus, ortis atque ortalibus, et trileis undique septis cum omni genere arborum infrasistencium et puteum. Advenerunt namque predicta omnia mihi Bonifilium per genitoribus meis et per vocem condam Rechille avie mee et per comparatione sive per quasquaque voces, et mihi Sicardis per meum decimum sive per ullahasque voces. Affrontat enim predicta omnia de parte aquilonis in domibus Mironi Guillelmi et Stephani utrorumque sacerdotum, de meridie in publico calle et in domibus Seniofredi Bonifilii, de occiduo verum in alio calle sive in domibus archilevite, de septentrionis quoque parte qua circius datur in eodem calle et in domibus Bernardi Amati sive in ipsam plateam sancte Crucis sancteque Eulalie. Quantum isti termini ambiunt et iste affrontationes includunt sic vendimus vobis predicta omnia integra et de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem, ut faciatis exinde quodcumque volueritis, simul cum igressibus et exitibus earum, propter precium uncias Xm auri Barchinone puri quod a vobis manus propriis nostris accepimus, estque manifestum. Quod si nos venditores aut ullusque homo vel femina sexus utriusque hanc cartam venditionis rumpere voluerimus aut voluerit nil valeamus aut valeat, sed componamus aut componat vobis predicta omnia que vobis vendimus in triplum. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc XI kalendas marci, anno III post XX° regis Henrici.

Sig+num Bonifilii, Sig+num Sicaridis, qui istam cartam venditiones scribere iussimus, firmavimus et firmare rogavimus.

Sig+num Amati Gaufredi. S+ Ermengaurdus +. Sig+num Seniboldi. Sig+num Mironi Guadalli. Sig+num Berengarii Guadalli. Sig+num Remundus Seniofredus. S+ Remunde levite et iudicis (*senyal*).

S+ Arnalli sacerdotis et scribe, qui hoc scripsit et (*senyal*) sub die et anno quod supra.

82

1054, desembre, 17

Venda del bisbe Guislabert a Seniofred Bonfill.

- A. ACB, perg. Diversorum B, 948 (1-2-948).
- B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 21r-v, n. 60.
- a. PUIG, *Episcopologio*, doc. 45.

In nomine Domini. Ego Gislibertus, gratia Dei episcopus sancte Sedis Barchinone, una cum assensu et consilio canonicorum meorum venditores sumus tibi Seniofredus Bonifilii sacer emptori. Per hanc scripturam venditionis nostre vendimus tibi modiatam unam de terra herema ex nostra sede sancte Crucis sancteque Eulalie qui est in territorio Barchinone, in terminio de Petras Albas, prope ecclesiolam sancte Cecilie. Advenit predicte nostrae sedis ob collatione fidelium vel per ullasque voces. Et affrontat predicta terra de parte orientis in terra de te emptori et in vinea de Beliards femina et de filiis suis et in via, de meridie in vinea de te emptori et in via et in vinea de Anna femina et de filiis suis, de occiduo in via et in terra de te emptori et in terra sancti Petri cenobii, de circii in terra de te emptori et in via. Quantum iste affrontaciones includunt sic vendimus tibi predicta terra ad integrum, cum ingressibus et exitibus, propter pretium novem solidos de dinarios monete grosse Barchinone, quod nos accepimus et expendimus in opus predicte Sedis scilicet in ipsis parietibus, et hec nobis et aliis hominibus notum est. Quapropter prefata terra quae tibi vendimus de ius nostre matris aecclesie in tuum transfundimus dominium et potestatem a tuum proprium ut facias exinde quodcumque volueris. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque contra hanc venditionem venerimus aut venerit ad inrumpendum nil valeat, set componat aut componamus tibi predicta terra in triplum cum omni sua immelioratione. Et in antea ista venditio firma permaneat omni tempore.

Actum est hoc XVI kalendas ianuarii, anno XXIII regni Henrici regis.

+ Guislabertus, gratia Dei episcopus +.

+ Berengarius archidiaconus. S+ Vivas levit[a] atque prepositus (*senyal*). S+ Miro presbiter. S+ Remundi levite. S+ Bonutius presbiter. S+ Mironi levite. S+ Guitardus cognomento Bonefilius sacer. S+ Reimundi levita. S+ Stephanus presbiteri. S+ Riculphi levite. S+ Guilaberti levitae. S+ Ellemar sacer. Guarinus francigena. S+ Bonuspar Oliba. S+ Miro presbitero. Bernardus presbiter. + Mironi. S+ Vivani levitae. S+ Geribertus presbiter. S+ Poncii levita. S+ Gaucefredus sacer. S+ Remundi levite et iudicis (*senyal*). S+ Guifredi levitae. S+ Reimundus presbiter. S+ Miro sacer. S+ Poncii levita. S+ Petrus levita. S+ Compan levita. S+ Geralli levitae et sacristae. S+ Gerbertus presbiter. + Vilielmus levita.

Signum Bellihominis cognomento Gerallus levita, exarator, cum literas emendatas in linea V et dampnatas in lina VIII, et (*senyal*) sub die et anno prefixo.

83

1055, març, 17

El bisbe Guislabert renuncia a favor de Bonadona i del seu marit Joan als drets sobre una terra a canvi d'una casa.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 161.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 447.

In Dei nomine. Ego Guilabertus, gratia Dei episcopus, una cum omni collegio canonicorum sancte Crucis sanctaeque Eulaliae sedis Barchinonae mihi submisso pacificatores seu evacuatores sumus tibi Bonadonna femina et viro tuo Iohanne. Patet enim qualiter tu Bonadonna predicta fecisti nostrae canonice cartam donationis ex unam peciam terrae que est in territorium Barchinonae, in Bagneolis, sicut terminatur de una via usque in alia, sed diciste hoc non libenter fecisse. Nunc vero quia dicis hoc ad invitis fecisse et quia donas cum predicto viro tuo Domino Deo et nostrae canonice unam tuam domum cum curte et universa sibi pertinentia, sicut resonat in ipsam cartam quam predictae canonice facitis, definimus et evacuamus tibi et predicto viro tuo suprascriptam peciam terrae que est ad Bagneolis, sicut terminatur de una via usque in alia, cum universa sibi pertinentia vel adiacentia, et de ius nostrae canonice in vestrum eam tradimus et

recuperamus dominium et potestatem integriter, cum ingressibus et egressibus earum, ad vestrum proprium alodium ut faciatis exinde quodcunque volueritis, ita ut ab hodierna die et tempore nec nos neque ullus successorum nostrorum vos neque ullum vestrae posteritati de prescriptam peciam terre amplius umquam expetere audeamus vel audeant. Quod si fecerimus aut fecerint decem libras vobis puri componat aut componamus obrizi, id est auri purissimi, in vinculo. Et insuper haec definitio firma vel inconcussa permaneat omne per evum.

Actum est hoc XVI kalendas aprilis, anno IIII post XXum regis Henrici.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus. + Berengarius arcilevita. + Vilielmus levita. S+ Mironi levite. S+ Geralli levite et sacristae. S+ Miro presbiter. S+ Miro sacer.

S+ Arnalli sacerdotis et scribae, qui haec scripsit, cum literis superpositis in linea V^a ubi dicit "aut componamus", et in cuius presentia tam predictus episcopus quam predicti cannonici firmaverunt et (*senyal*) sub die et anno quod supra.

84

1055, octubre, 11

Permuta entre el bisbe Guislabert, els vescomtes Udaldard i Guisla i Isovard i Sança.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 176.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 462.

In nomine Domini. Ego Guislibertus, gratia Dei episcopus, et Odoldardus vicescomes et uxori sua Guilia vicescomitissa comutatores sumus tibi Ysovardus et uxori tua Sancia. Manifestum est enim quia comutatores sumus vobis casas, casalibus, ortis, ortalibus, terris et vineis, cultis vel eremis, garricis cum omni ienera lignarum, simul cum ipsas fontes. Advenit nobis predicta omnia de ienitores nostros sive per omnes nostrasque voces. Et est in comitatum Barcinonensis, in apendicio de castrum Apiaria, in locum que dicunt ad ipso Prato. Qui afrontat predicta omnia de parte orientis in terminio de castrum Gellida sive de Subirados, de meridie in terminio de Munistrol sive de Subirads, de occiduo in terris qui fuerunt de Ambdono, de parte vero circii in strata publica sive ad ipso Portel. Quantum istas afrontaciones includunt sic comutamos nos vobis predicta omnia, exceptus ipsa

terra de Iovan Mironi, per ipsum aulodium qui fuit de Seniofredus presbiter, totum comutamus vobis ipsum aulodium quomodo abuit Guitard Bellid sive de Addel, qui est condam, et Stefanus ab integrum, cum exios vel regresios earum, in tale conventum ut non liceat vobis exinde alium senioraticum facere nec vindere nec comutare nec alienare nisi nos aut posteritas nostras qui Apiaria teneant aut ad abitatoribus de supradicta Apiaria. Quod si nos comutatores aut ullusque omo qui contra ista carta comutacione venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, set componat aut componamus nos vobis predicta omnia in duplo cum suam immelioracionem. Et in antea ista carta comutacione firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc V idus octobris, anno XXV regni Heenrici reie.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus, + Udaldardus vicecomes, Sig+num Guila vicescomitissa, nos qui ista comutacione fecimus firmareque rogavimus.

Sig+num Bonucio Vivas. Sig+num Sanlane. Sig+num Raimon Iozfret. Sig+num Arnal Oliba. Ermegadus levita (*senyal*). Sig+num alio Ermenguadus Ioanne. Sig+num Bonusomo Gonbertus. S+ Isarn levita. Sig+num Stefanus, qui hic conscius est.

Adalbertus presbiter, qui ista comutatione, cum istas literas rasas atque emendatas in limina XI, scripsit die et anno quod supra (*senyal*).

85

1055, novembre, 5

Venda del bisbe Guislabert a Udaldard i a la seva esposa Guisla.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 177.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 463.

In nomine Domini. Ego Guislibertus, gratia Dei pontifex, venditor sum vobis Udaldardo vicaehomitae et uxori tuae Guilia vicechomitissa. Per hanc scripturam vindicionis meae vendo vobis aliquit de proprietatem meam, id est ipsum chastrum de Kapraria, cum ipso Kastellet et cum omnibus aedificiis et terminis et adiacenciis predicti castri, cum terris cultis et haeremis, vineas et vinealibus, arboribus ex diversis generis, silvis et garricis, pronum et planum, montuosum et declivum, prata et paschua,

aquas currentes et fontes, speluncas et rupes magnas, molendinis et molendinaribus, cum eorum caput aquis et illorum decursibus, cum petrariis et glavariis illorum, et quiquit dici vael nominari potest homo quod ad usum et imperamentis hominis pertinet, que sunt in terminos et infra terminos predicti castris, et cum omnibus aeclesiis qui in suprascriptis terminis sunt, cum omnis illorum pertinenciis et oblacionibus fidelium. Sic vendo vobis ego prescriptus Guislibertus predictis emptoribus. Abent afrontationes predicta omnia a parte orientis in terminis Apiaria, a partibus meridie in termines de Terrazola et de ipsa Vid, a parte hoccidentis in terminis de chastrum Midiona, a parte vero circii in terminis chastrum Clarmonti. Advenerunt mihi prescripta omnia per vocem parentorum meorum et per omnesque voces. Et accepi ego prescriptus Guislibertus de vobis prescriptis emptoribus precium centum L uncias inter aurum et res valentem, et nichil remansit apud vos emptores ad solvendum de ipsum precium suprascriptum, et est manifestum. Hec vero omnia suprascripta que ego vobis vindo de meo iure in vestrum trado dominium et potestatem, in tale conventu ut quando tu Guilia obieris remaneat ad filios qui de Udalaro suprascripto in te fuerint procreati, sicut tu testata fueris, et ego suprascriptus Guislibertus retineo potestatem et senioraticum in prescriptum castrum Kabraria per quantasque vices requisiero, et retineo ipsam medietatem de ipsam dominicaturam et ipsum molinum qui fuit de Radulfo. Suprascripta vero omnia sic vendo vobis prescriptis emptoribus ego predictus Guislibertus, et de meo iure in vestro trado dominium et potestatem per suprascriptum precium. Et suprascriptam medietatem de ipsam dominicaturam et ipsum molinum suprascriptum quod ad [o]pus meum retineo, quando ego discessero remaneat predictis emptoribus liberum et solidum et quietum. Quod si ego venditor aut ullusque vivens homo qui contra hanc ista carta vendicionis venerit ad inrumpendum non hoc valeat vendicare, set componat aut ego componam vobis in triplum cum omnem suam inmelioracionem. Et in antea ista carta vendicionis firma et stabilis permaneat omnique temporae.

Hactum est hoc nonas novembris, anno XX^oV^o Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +, qui ista vendicione fecit et firmavit et testes firmarique rogavit.

Andreas abba +. Guifredus monachus et presbiter (*senyal*). S+ Isovardus Guadalli. S+ Bonefilio Seniofredi. S+ Geribertus Quirici.

S+ Enardi. S+ Bonefilio Sanlani. S+ Mironis Dacho. S+ Willelmo Arnalli. S+ Mironis Arnalli. Guarinus francigena. S+ Guilabertus Fruia. + Mironi subdiachoni.

S+ Seniofredus presbiter, qui haec scripsit die et anno quo supra.

86

1056, gener, 21

Venda dels vescomtes Udalard i Guisla a Bremon.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 42v-43r, n. 120.

In nomine Domini. Ego Udalardo vicecomes et uxor mei Gilla vicecomitissa vinditores sumus tibi Bremon. Per hanc scriptura vinditio nostre vindimus nos tibi modiatas V vinee ab ipsa terra ubi sunt fundate cum arbores varii generis. Sunt namque hee vinee in territorio Barchinone, in parrochia sancti Genesii de Agudels, et advenit nobis de comparatione vel per ullasque voces. Et affrontant prescripte V modiatas vinee separatim positum in quatuor locis, de parte circi in ipsa terra et vinea de Lanies et de Sanla, de oriente in torrente [et] in ipsa via, de miridie in vinea de Garsies et in torrente, de occiduo in vinea de Garsies. Quantum iste affrontationes includunt sic vindimus tibi prefate vinee ab integrum cum ipsum decimum, cum affrontationes atque pertinencias earum, et cum exiis et regressiis, propter precium XLII auri cocti legitime pensatos quod tu emptore nobis dedisti integrum, et est manifestum. Quod si nos vinditores aut aliquis homo utriusque sexus contra hanc vinditionem venerit aut venerimus non hoc valeat vindicare, sed componat tibi in duplo cum omni sua inmelioratione. Et in antea ista vinditione firma permaneat omni tempore.

Actum est hoc XII kalendas februarii, anno XXV regni Enrici regis.

Udalardus vicecomes, Sig+num Gilla vicecomitissa, qui hanc carta rogavimus scribere et testes firmare et manus nostras firmavimus.

Sig+num Berengarius Bonifilii. Sig+num Raimon Guilabert. Sig+num Gilelm Arnal.

Arnallus presbiter, qui hanc carta rogatus scripsit (*senyal*) die et anno quod supra.

1056, maig, 16

Donació del bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, III, f. 105r, n. 272.

Sub Trinitatis nomine sacro. Ego Guislibertus, nutu divino sancte sedis Barchinonensis ecclesie presul, afflatus sancti flaminis rore ob remedium anime mee ac parentorum meorum, presertim quia non diffiteor me fore in scrinii sanctorum regule canonum quibus iubetur de rebus ecclesiasticis ditari canonicam ac remunerari, hortatusque iugi prece humilique rogatu ab omni cetu canonicorum mihi subiecto, donator sum Domino Deo toto cordis affectu et canonicè sancte Crucis sedis Barchinone ecclesiam in honore sancti Salvatoris dicatam que est sita in comitatu Barchinone, in Vallense, in loco vocitato Polinano, cum suis alodiis, terris scilicet et vineis, et cultis et heremis, et sacrariis et mansionibus, et decimis et primiciis et oblationibus, et cum omnibus suis proprietatibus et rebus que dici ac nominari possunt quas hodie habet autem ab hac die et deinceps, largiente divina misericordia, quibusque modis adquisitura est. Item dono Domino Deo et predicte canonicè sancte Crucis sedis ipsum campum terre obtine qui est in burgo Barchinone civitatis, situs iuxta ecclesiam sancte Marie que est in litore maris, et que est iuris predicte canonicè sicut est circumscriptus, et cum ipsis casulis et ortis que infra predictum campum sunt, et cum ipsius oliveris et arboribus varii generis. Habet namque predictus terminum campus a parte occidentis in calle publico et in parietibus ecclesie sancte Marie predicte, a meridiei quoque parte in parietibus predicte ecclesie et in calle publico quo itur ad ecclesiam sancte Marie predicte et reditur ad civitatem Barchinone predictam, ab occidui vero parte in predicto calle et in ortulis et in Ansuindis, Gerberti Bonutii et Durandi Blandrici, a circio denique in alio calle publico quo itur ubique. Quantum his namque concluditur finibus et sicut supra dictum est dono Domino Deo et predicte canonicè iam dicta omnia et de iure nostre matris ecclesie sedis Barchinone in ius et dominatione trado predicte canonicè atque confirmo proprialiter ut faciant exinde servientes Domino Deo et predicte sedi canonici quemadmodum de aliis munificentis predicte canonicè a Christi fidelibus collatis agere satagunt. Quod si ego aut aliquis successor meus episcopus aut alius aliquis homo sexus utriusque hanc

nostram largitionem infringere temptaverit aut ausus aliquo modo evertere nil valeat, si componam aut componat Domino Deo et predictae canonice iam dicta omnia in triplum, et insuper ab omni christiane religionis separatus cetu in baratri voragine mersus ac cum Iuda Scharioth suisque sequacibus associatus perpetuo tabescat pena confusus. Et omni robore firmum hoc nostre largitionis omne per evum maneat munus.

Quod est ac XVII kalendas iunii, anno regis Enrici XXV.

+ Guilibertus gratia Dei episcopus, qui hanc cartam largitionis firmo + sub anathemate vinculo ut nullus sit ausus que supradicta sunt disrumpere. + Bernardus Barchinonensis episcopus, qui hanc largitione confirmo et in vinculo anathematis stabilio.

+ Guilelmus levita. Matfredus (*senyal*) archidiaconus. Udaldardus vicecomes. + Berengarii archilevita. (*senyal*) Guarnerii. S+ Dalmatius sacer. S+ Guifredi levite. Reimundus. S+ Miro presbiter. S+ Poncii levita. S+ Poncii capitiscole. S+ Gaucefredus sacer. S+ Guitardi levite. Umbertus. S+ Raimundus levita.

88

1056, maig, 18

Donació del bisbe Guislibert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, III, f. 96r-v, n. 248.

In nomine Domini. Ego Gislibertus, gratia Dei episcopus, una cum caterva canonicorum michi subdita donatores sumus vobis Gaucefredus et uxori tue Adalaidis. Manifestum est enim quia donamus vobis petiam unam terre per precaria. Advenit nobis per vocem nostre matris ecclesie sive ob collatione fidelium. Et est ipsa terra in comitatu Barchinonense, in Vallense, prope sancta Leda. Et affrontat iam dicta terra de parte orientis et de meridie et de occiduo vel de circi in terra sancti Cucuphati cenobii. Quantum iste affrontationes includunt sic donamus vobis predicta terra, simul cum exiis vel regressiis suis, ea videl[icet] ratione et ordine modo, ut teneatis vos et posteritas vestra et non liceat vobis nec posteri vestri vindere nec donare nec alienare nec alium senioraticum facere nisi nos presentes vel successores nostros. Et de ipsum fructum quod Deus ibidem dedit ipsam tascham fideliter nobis donetis tam vos quam posteritas vestra. Quod si nos donatores aut aliquis homo utriusque sexus qui contra hanc

donatione venerimus aut venerit ad inrumpendum nil valeat, sed componamus aut componat vobis iam dicta omnia in dupplum. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum. Et si vos susceptores minime feceritis et, sicut suprascriptum est, non adimpleveritis similiter componatis nobis predicta omnia in duplum, et insupra sic adimpleatis hoc quod spondistis.

Actum est hoc XV kalendas iunii, anno V post XX regni regis Henrici.

+ Gislibertus gratia Dei episcopus +.

Sig+num Vivas levita at prepositus. S+ Ermemirus presbiter. Sig+num Dalmacius sacer. Sig+num Poncii levite. Sig+num Guilaberti levite. Sig+num Poncii levite. Sig+num Mironis sacer. Sig+num Bonefilius sacer.

Sig+num Arluvini sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

89

1056, maig, 20

El bisbe Guislabert renuncia a favor del jutge Guisad als drets sobre un alou.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 184.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 470.

In Dei nomine. Ego Guislabertus, gratia Dei episcopus, cum universo coro canonicorum michi submisso exvacuatores atque pacificatores seu definitores sumus tibi Guisado iudice univarseque tuae posteritati. Pateat quidem quia pervenit ad auribus nostris quorundam pravorum hominum verbo saucium, mendosa verba mendaxque consilio, acusantes te et dicentes ipsum tuum alodium de Bagneolis iuris esse nostrae matris aecclesiae, et addentes insuper quoniam nisi subito mandassemus tibi ostendere ipsas voces scripturas quas exinde abebas inter parvas inducias alias tibi faceres voces ad ipsum alodium pertinentes. Et ego Guislabertus episcopus, his dictis, ita probavi quod quadam die, dum manibus lotis ad mensam conederem, tibi Guisado iussi ut priusquam ab ipso convivio surgerem universas me coram posuisses voces vel cartas quas ex ipso alodio abebas, quoniam postea nullas alias crederem nisi ipsas quas repente veridicas mihi monstrares. Tu autem festinus currens ad domum tuam et adduxisti michi ipsas tuas cartas priusquam ab ipso convivio surgerem et tuas veridicas

voces, et ego non bene credens coadunavi vel mandavi universos sacerdotes per circuitu qui vicinis sunt eodem alodio, et in illorum parrochias excommunicare iussi si esset et aliquis homo iuvenis aut vetulus qui predictum alodium sciret unquam iuris esse predictae aecclisiae nostrae sedis. Et insuper querentes universarum cartarum nostrarum scrinia, nec per cartis neque per testimoniis hec comprobare potuimus et accusatores et malivoli remanserunt mendaces. Idcirco ego Guislabertus episcopus cum universis canonicis nostrae sedis sanctae Crucis sanctaeque Eulaliae facimus tibi iam dicto Gui[sa]do iudice et universae tuae posteritati ex iam dictum alodium hanc definicionem et exvacuacionem, ut neque nos neque ullu successorum nostrorum neque ullus homo aut femina de iam dictum omnem alodium quod abes in Bagnols te iam amplius neque tuae posteritati expetere valeamus nec valeant. Quod si fecerimus aut fecerint et de predictum omnem alodium iam amplius expetere voluerimus aut voluerint, nobis et universis qui eum inquietare voluerint ad nichilum deveniant, et insuper componamus aut componant tibi vel tuae posteri[ta]ti iam dictum omnem alodium in duplum cum omni eius inmeliacione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Hactum est hoc XIII kalendas iunii, anno XXV regni Enrici [re]gis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +.

Sig+num Petrus clericus. S+ Compan levita. S+ Geralli levitae et sacristae. S+ Bonifilius presbiter. S+ Mironis sacer. S+ Poncii levita. S+ Sindredus levita. S+ Berengarii levitae. S+ Reimundus presbiter.

(*senyal*) Signum Maianfredus monachi et presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

1057, gener, 21

Venda dels vescomtes Udaldard i Guisla a Raimon, fill d'Eliarda.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 72v, n. 205.

In nomine Domini. Ego Udaldardus vicecomes et Gilla vicecomitissa, coniux mea, vinditores sumus tibi Bremon Raimon, filio Elliardi qui iam fuit. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus nos tibi mansos II nostros proprios cum ipso alodio que abemus

vel abere debemus, id sunt terris et vineis, cultis et eremis, pratis, pascuis, vieductibus vel reductibus, garricis, petris petrarum, fontis fontanulis, aquis aquarum, vineis cum omni ienera arborum pomiferis vel impomiferis. Et advenit nobis de comparatione sive per ullasque voces. Et est ipsa hec omnia iam dicta in comitatu Barchinona, infra fines sancti Genesii que dicunt Agudels. Et affrontat hec omnia iam dicta de I parte in torrente discurrens, et de II^a in terra de Seniol vel de nos vinditores, de III^a in via publica qui pergit ubique, de IIII^a in Petra Aquilarum. Quantum hos terminos ambigunt et retinunt et infra includunt sic vindimus nos tibi in propter precium placibile aureos C in rem valentem, et cum terminis et affrontationes atque pertinencias earum, et cum exiis et regressiis, et est manifestum. Quod si nos vinditores aut posteritas nostra vel cuiuslibet omo qui hanc carta inquietare voluerit in duplo tibi componat. Et in antea hanc cartam suam abeat firmitatem omni per evo.

Facta hanc carta vinditio XII kalendas februarii, anno XXVI Enricus rex.

Sig+num Udalardus, Sig+num Gilla, qui hanc carta rogavimus scribere et testes firmare et manus nostras firmavimus.

Udalalardus vicecomes.

Sig+num Raimon Gilabert, Sig+num Berengarius Bonifi, Sig+num Raimon Isarn, nos testes sumus. Raimon Ollomar et Ermengaud Ollomar et Raimon Mar, nos auditores sumus.

Arnallus presbiter, qui hanc carta rogatus scripsit, (*senyal*) die et anno quod supra.

91

1057, gener, 22

Venda dels vescomtes Udalard i Guisla a Bremon.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 42r, n. 117.

In nomine Domini. Ego Udalardo vicecomitis et uxori mee Gilla vicecomitissa vinditores sumus tibi Bermon. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus nos tibi peciam I de terra culta et medietatem de I^o palumbario et medietatem de I sacrario, et est hoc omnia in territorio Barchinone ubi dicunt Agudels. Advenerunt mihi iam dicta omnia per comparacione vel per ullasque voces.

Affrontat namque iam dicta pecia de terra de oriente in solarario vel in domos de Bernardi Ansulfi, de meridie in strada publica, de occiduo in terra Bernardi Bonifilii et sue matri, de parte vero circi in vineam Poncii Ermemiri que fuit Olibani. Quantum iste affrontationes includunt et isti termini ambiunt sic vindo vobis predicta petia de terra cum iam dictas medietates de ipso sacra-rio atque columbario integriter, cum exiis et regressiis, propter precium aureos V auri puri, et est manifestum. Predicta autem pecia de terra ut suprascriptum est de nostro iuro in tuo tradimus dominio et potestatem ad vestrum, ut faciatis exinde quodcumque volueris. Quod si nos vinditores aut ullus homo sexus utriusque hanc cartam vinditionis rumpere voluero aut voluerit nil valeat, sed componat in duplo cum sua immelioratione. Et insuper hanc cartam maneat firmam omne per evum.

Actum est hoc XI kalendas februarii, anno XXVI regni En-rici.

Udalardus vicecomes, Sig+num Gilla, qui hanc carta rogavimus scribere et firmare et manus nostras firmavimus.

Sig+num Raimon Ollemar. Sig+num Ermengaudi Ollomar. Sig+num Raimun Ysarn.

Arnallus presbiter, qui hanc cartam rogatus scripsit (*senyal*) die et anno quod supra.

1057, febrer, 7

Venda de Sengollo als vescomtes Udalard i Guisla.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 72r, n. 204.

In nomine Domini. Ego Sengollo et uxori mea Aggio femina nos simul in unum vinditores sumus vobis Udalardo vicecomite et coniux eius Gilla femina vicecomitissa emptores. Per hanc scriptura vinditionis nostre vindimus vobis alaudem nostrum proprium, id est maso I de terra cum casas et casalibus, cum solos et super-positos et cortilios et parietes, et petras macximas vel minimas, et foveas et hostios et ianuas, et ortis, ortalibus et terras, et vineas, cultas vel ermas, cum arboribus et pomiferis diversis generibus, glandiferis vel inglandefiris, garricis, pratis, pascuis, vieductibus et reductibus, aquis aquarum. Qui nobis advenit per comparatione sive per qualicumque voces. Et est ipsa hoc omnia suprascripta

in comitatu Barchinona, infra fines sancti Genesii, in locum que dicunt Agudels. Et affrontat ipso alaude suprascripta de parte vero orientis in ipso torrent qui discurrit per totum tempus, et de meridie in alaude de nos vinditores, et de occiduo in via publica qui pergit in omnisque partes, et de circi in alaude de Ledo condam et eredibus suis. Quantum infra istas quatuor affrontationes includunt sic vindimus vobis ipso maso I de terra cum casas et casalibus, cum solos et superpositos et cortilios et parietes, et petras maximas vel minimas, et foveas et ostios et ianuas, ortis ortalibus, et terras et vineas, cultas vel ermas, cum arboribus et pomiferis cum diversis generibus, et ficulneas, glandiferis vel ingladiferis, garricis, pratis, pascuis, vieductibus et reductibus, aquis aquarum, quomodo terminavimus et piduavimus nostrum proprium ipsas nostras voces totum ab integrum, cum exiis vel regressiis earum, in propter precium mancusos C de auro de Barchinona cocto a peso legitimo, et nichil exinde apud vos emtores non remansit, et est manifestum. Quem vero predicta ipsa hec omnia de nostro iuramus in vestro tradimus dominio et potestate a facere ad omnia quod volueris ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos vinditores aut ullusque homo qui contra anc ista carta vinditione inquietare voluerit non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus vobis in triplo cum omne suam inmelioratonem. Et in antea ista carta vinditione firma et stabilis permaneat modo vel omnique tempore.

Facta ista carta vinditione VII idus februarii, anno XXVI regnante regni Henrici regi.

Sig+num Sengollo, Sig+num Aggio femina, qui ista carta vinditione fecimus et firmamus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Gerallo. Signum Seniofredus Bonsomo. Sig+num Guilielmo Borello.

Guilelmus sacerdote, qui ista carta vinditione scripsit die (*senyal*) et anno quod supra.

1057, març, 17

Carta de donació de Mir Geribert, la seva esposa Guisla i llur fill Bernat al Capítol de la Seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 134v-135r, n. 345.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Miro Geriberti et meaque coniux nomine Guisla nec non et filio nostro Bernardo clerico simulque Signuldus Guilelmi concedimus omnibus modis pariter et donamus Domino Deo et canonice sancte Crucis sancteque Eulalie omnibusque servientibus ibi sub clericali ordine constituti alodium quod est in suburbium vel in territorio Barchinone varis in locis situm, id sunt terris scilicet et vineis quod fuit Ermeniardis condam matris mee vel Fulconis fratris mei. Illa autem dimisit supradictum alodium pro remedium anime sue. Nos autem predicti ego Miro cum coniuge mea Guisla et filius nostro Bernardus clericus et supranominatus Signuldus, qui fuit elemosinarius iam dicta Ermeniardis, videmus bonum et rectum esse dare Domino Deo et predictae canonice et eius servientibus supradictum alodium. Est autem una pariliata de supradictum alodium non longe positam a civitate, habet namque terminii a parte orientis in ipso arenario, de circio in strata publica, de occi[du]o in alodium de iam dicta canonica, de meridie in littore maris, et IIII modiatas vinearum que sunt in loco vocitato Durrios cum illorum affrontationes et alias vineas nuper hedificatas que sunt subter ipsa strata vocitata Francisca cum illorum affrontationibus, et alias vineas que sunt ad ipsam Lacunam, nec non et ipsam terram ubi fundate sunt supradictae vinee cum illorum affrontationibus, et unam aliam peciam terre que est ad iam dictam Lacunam cum suis affrontacionibus. Suprascripta namque omnia donamus Domino Deo et suprameminite canonice pro meo animo et bona voluntate ob amorem Dei et remedium anime patris mei et matris mee et fratribus meis et per remedium nostrorum peccatorum ut Deus omnipotentis dimictat illis et nobis omnia delicta nostra. Eo videlicet modo et ordine donamus supranotata omnia, cum exitibus et regressibus earum, ut nullus episcopus vel princeps aut aliquis homo utriusque sexus vel ordinis sit ausus huius scripture donationis disrumpere idem donare, comutare, vel subpignorare neque per fevum donare neque in aliquo quocumque modo transferre. Et si, quod absit, aliquis suadente diabolo ausus fuerit insurgere contra nostre largitionis donum primum iram Dei omnipotentis incurrat et anathematis iaculo feriat, et in die furoris Domini cum Iuda proditore unius descendat in inferni voragine, et insuper supradicta omnia revertatur ad nos sive ad posteritatis nostre. Quod si nos donatores aut aliquis homo utriusque sexus hoc disrumpere voluerimus aut voluerint nihil valeat nobis vel illis, sed componamus aut com-

ponant hoc totum quod supra insertum est in triplum cum sua inmelioratione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc anno incarnationi Dominice MLVII, XVI kalendas aprilis, regnante Heirico rege anno VI post XX°.

+ Mirone, Sig+num Guisla, Sig+num Signuldu, S+ Bernardi levita, nos qui hanc donatione fecimus et firmamus et testes firmare rogavimus.

Sig+num Arnaldus Arluinus. Sig+num Mironi Guitardi. Sig+num Gariberti Ademar. Sig+num Gonbaldi Mironis. S+ Guilabertus levite. S+ Remundi Seniofredi levite.

(*crismó*) Signum Iohannens indignus monachus, qui hoc scripsit cum litteras fusas et suprascriptas in diversis locis, et die et anno quod supra.

94

1057, abril, 8

Precaria que fa el bisbe Guislabert amb Bernat Bonuç.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 134v, n. 343.

In nomine Domine. Ego Gislibertus, gratia Dei episcopus, una cum collegio canonicorum meorum mihi subdita donatores sumus vobis Bernardus Bonucii et uxori tue Ermesindis femina et filiorum vestrorum qui sunt aut fuerint procreati de vos ambobus. Manifestum est enim quia donamus vobis modiatas II et mediam terra erema ad complantandum vinea per precariam quod habemus in territorio Barchinone, in locum que vocant Cirsa. Advenit nobis predictam terre per ius nostre matris ecclesie sancte Crucis sancte[que] Eulalie, et ad prefate ecclesie ob collacione fidelium vel per ullasque voces. Et affrontant iam dictas modiatas II et mediam terre de circi in margine de Vives Leu, de oriente in alaude de Bonefilius Bernardi, de meridie in vineas sancti Petri cenobii et de suprascripte sedis, de occiduo in via publica. Quantum iste affrontaciones includunt sic donamus vobis prefata terra ut eam bene plantare faciatis et advineare et circumvallare, ut dicant veri homines quod bene est fundata et advineata et hedificata. In tale conventum ut de ipsum fructum quod Deus ibidem dederit omnibus diebus vite vostre et filiorum vostrorum qui sunt aut erunt de vos ambobus donare faciatis ad nostram prelibatam sedem ipsam quartam partem et ipsam decimam sine fraude, et vos habeatis et

fliorum vostrorum qui sunt aut erunt de vos ambobus reliquas tres partes ab integre omnibus diebus vite vestre sine aliquo impedimento, et post obitum vestrum remaneat predicta terra et vinea ab integre ad suprascriptam sedem ad proprium sine ulla querela. Quod si nos donatores minime fecerimus et diem placitis nostris non adimpleverimus aut si nos abstraxerimus de isto conventu et vobis abstulerimus aut filiorum vostrorum predicta terra et vinea, componamus vobis unciam unam auri cocti, et in antea non sit nobis licitum ut eam vobis tollamus. Et si nos predictus Bernardus et Ermesindis aut filiorum nostrorum minime fecerimus et ad VI annis primos venientes prephatam terram eam obtime non edificaverimus, componamus vobis unciam unam auri cocti, et in antea hoc adimpleamus quod expendimus.

Actum est hoc VIII idus aprilis, anno VI post XX regni regi Henrici.

+ Guilibertus gratia dei episcopus +.

S+ Dalmacius sacer. S+ Bernardus levite. S+ Compan levita. S+ Guifredi levite. + Guilelmus levita. + Guilelmus subdiaconus.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit, cum litteris superpositis in linea VII et VIII et cum litteris fuis in linea XII, die et anno quo supra.

95

1057, novembre, 7

Carta de donació de Mir Geribert, la seva esposa Guisla i llur fill Bernat al Capítol de la Seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 127v, n. 320.

Quoniam deternorum premia gaudiorum et ineffabilium atque inscrustabilium reconpensationem munerum nullatenus a remuneratore ac retributore fidelium Ihesu Christo domino recipere hesitamus, si sue sancte Ecclesie et eis qui ibidem devocius eidem famulantur domino adminicula suffragando tribuimus, et illis in quibuscumque valemus miserando atque opitulando subvenimus. Ideo ego Miro Geriberti et coniux mea Guilia et filius noster Bernardus clericus Deo et canonicè sancte Crucis sancteque Eulalie quodam nostrum prediolum ob animarum nostrarum adipiscendum remedium damus. Largimus quoque prelibate canonicè quandam peciolam terre quam habemus in suburbio sive territorio Barchi-

none civitatis, supra ecclesiam sancti Cucuphati martiris. Advenit autem nobis ob largitionem pontificis Barchinonensis quam consequuti sumus in acquisitione ecclesie sancti Yacobi apostoli que sita est intra menia Barchinone urbis. Fecimus autem hoc ideo quia insertum atque traditum sacris paginis reperitur ut ex ecclesiis subditis census atque profectus sedi proprie augeatur et universe ecclesie eidem sedi subiecte sibi parendo famuleritur. Habet autem terminum a parte orientalis in terra cenobii sancti Petri, ab occidua quoque in terra Geraldii Atili, a septentrionali quidem in strata publica que itur sive reditur ad urbem, a meridiana vero in prefati cenobii terra. Quantum predictorum ambitibus terminorum cingitur atque concluditur Deo et prelocute canonice damus et de nostro iure in eius dominum et potestatem canonicorumque inibi Deo obsequencium plenissime contradimus ut faciant exinde canonici iam dicte canonice quod faciunt de ceteris munificenciis prefate canonice ad illorum plenissimum proprium. Si vero nos donatores aut cuiuslibet sexus homo hanc donacionem dirumpere aut dimovere in aliquo temptaverimus vel temptaverit minime valeamus seu valeat vindicare, sed componamus aut componat in vinculum hanc possessiunculam prelibate canonice suisque canonicis in duplum cum omni sua immelioratione. Et postmodum presentibus sive futuribus temporibus hac largitionis nostre scriptum robur obtineat valiturum in perpetuum.

Actum est hoc nonas novembris, anno VII post XX^m regni Henrici Francorum regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +.

+ Mirone, Sig+num Bernardi levite, Sig+num Guilie femine, nos pariter hanc donationem fecimus et firmavimus et testes ad hanc firmandum accedere rogavimus.

Sig+num Poncii levita, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

1058, febrer, 17

Donació dels vescomtes Udalard i Guisla al bisbe Guislabert.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 221.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 514.

In Dei nomine. Udalardus vicecomes et uxor mea Guilia vicecomitissa donatores sumus tibi Guisliberto episcopo. Manifes-

tum est enim quia placuit animis nostris et placet, nullus quoque agentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria expontanea nostra hoc elegit cum Deo bona voluptas ut tibi carta donationis fecissemus sicuti et facimus. Donamus namque tibi ipsum castrum Fontaned, que dicunt Apiaria, totum ab integrum cum terminis et adiacentiis eius et cum omnia que in eius terminis sunt, cum exiis et regressiis earum, sub tali conventu ut in diebus vite tue teneas et possideas et habeas et exfructes, et post obitum quoque tuum revertatur ad nos aut ad posteritas nostra liberum et solidum. Quod si nos donatores aut ullusque homo utriusque sexus qui contra ista donatione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut nos componamus tibi in triplum cum omnem suam inmeliorationem. Et in antea [ista] carta donationis firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc XIII° kalendas marci, anno VII° post XX° regis Henrici.

97

1058, febrer, 17

Venda del bisbe Guislabert al vescomte Udalard.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 219.
- B. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 219 dupl.
- [C]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 344.
- D. Còpia imitativa del s. XIII, AHN, 1992, 17.
  - a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 324.
  - b. ALTISENT, *Diplomatari*, doc. 13 (ex D).
  - c. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 512.

In Patris excelsi nominae. Ego Guislibertus, nutu Dei Barchinone[n]sis episcopus, venditor sum tibi Odolardo vicecomiti, nepoti meo, emptori. Per hanc quidem scripturam meae venditionis mea sponte vendo tibi castrum quod dicitur Fontanetum, et alio nomine Apiaria est ab habitatoribus nunccupatum, cum omnibus hedificiorum instrumentis, et tectis et pavimentis, et cum omnibus alodiis, pronis et planis, et cum vineis et arboribus cuicunque sint g[e]neris, et cum pratis et pascuis, garricisque et boscis, cum omnibus aquarum deduccionibus, sivae cum decimis et primiciis et aecclesiarum oblationibus, et cum omne censu quod per quemcunque modum inde redditur a cultoribus et ab habitatoribus. Advenerunt namque mihi preliabata omnia per patris mei et matris meae largitionem et dimissionem et per fratris mei Iohannis

donationem, sicut scripturae testatur quas ab eo sua sponte accepi. Situs vero huius castris et prediorum est in Barchino[ne]nsi comitatu, in Penitense, in dextro latere Montis Serrati. Et habent affrontationem prefata omnia ab oriente in terminio Apierole et Machcefae, de meridie quoque congungunt sibi terminum Geli-dae et Subirati et Munistrolis, de occiduo iterum collaterant sibi castrum quod dicitur Vitis et inde allegat sibi terminum Capraria et pervadit per medium alveo Annolla usque ad Capellatas, circa namque pars desinit in termino Clarimontis et Castelli Odolini. Quantum isti termini ambiunt et circumeunt totum vendo tibi ad tuum plenissimum proprium propter precium trescentas uncias infra aurum et alium avere, et nichilque de ipso precio aput te emptore non remansit, est manifestum. Quem vero predicta hec omnia quod superius resonat de meo iure in tuo trado dominio et potestate ad facere omnia quod tu volueris. Quod si ego venditor aut aliquis homo utriusque sexus qui contra ista venditione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut ego componam tibi in triplum cum omnem suam inmeliorationem. Et in antea ista carta vindiccio firma permaneat modo vel omnique temporae.

Actum est hoc XIII kalendas marci, anno VII° post XX° regis Henrici.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +, qui ista vindicione fecit et firmavit et testes firmarique rogavit.¹

Wilielmus gratia Dei episcopus Ausonensis ecclesie +. Ermen-gaudus kaputscole (*senyal*). Signum Reimundus Amati (*senyal*).² S+ Amatus Ratfredi. S+ Geriberto Guitard. S+ Geriberto Quirici. S+ Isovardus Guadalli. S+ Arbert Bernard.

S+ [Seniofredus presbiter], qui hec scripsit die et anno quo supra.

1. **B** et testes firmarique rogavit. 2. **B** altera l'ordre de les signatures i posa aquí Arbert Bernart, *transcrit com* Adalbert Bernard.

1058, febrer, 18/19¹

Convinença dels vescomtes Udalard i Guisla amb el bisbe Guisla-bert.

A ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 220.

B ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 220 dupl.

a FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 513.

Haec est convenientia qui est facta inter Guilbertum episcopum et Udalardo nepote suo et uxori suae Guliae et filiis illorum. Convenientia talis est ut Odolardus et uxori sue et illorum filiis stent in hominaticum et fidelitatem domni Guisliberti episcopi omnibus diebus vitae suae, et ut prefatus Guislibertus episcopus abeat licentiam in ipso castro Bonefacio, que dicunt Guardia, intrandi et exeundi et guerram facere contra cunctos homines vel feminas secundum voluptatem suam. Et si Udalardus aut uxori suae Guliae aut illorum filiis qui abuerint aut abuerit supradictum castrum et fecerint aut fecerit forsfacturam ad predictum episcopum, illi aut illum abeant aut abeat emendatum ad supradictum episcopum infra primos sexaginta dies quod ipse mandaverit aut comonuerit illos aut illum per se ipsum, aut per suos missos aut missum, ipsam forsfacturam aut forsfacturas, aut per directum aut per consilium, quod ipse recipiat et ipse aut recipiat aut condonet. Et Udalardus iam dictus et uxori suae aut filiis illorum non se deveted neque devetent comonir nec mandare per quantas vices mandaverit aut comonuerit ipse episcopus et recipiat directum aut consilium aut condonet per suos gradientes animos. Insuper autem si ipsi non fecerint hec omnia suprascripta, Guilbertus iam dictus episcopus si vult abeat potestatem de iam dicto castro usque quo illi aut illum abeant aut abeat directum factum ad iam dictum episcopum, sicut superius scriptum est, et postea revertatur ipsum castrum in potestati Udalardi aut uxori suae vel filiis illorum qui tenuerint ipsum castrum. Et in antea similiter stet ipsum castrum in convenientia iam dicta.

Actum est hoc XIII kalendas marcii, anno VII° post XX° Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +.

Udalardus vicechomes. Wilielmus gratia Dei episcopus Ausonensi ecclesie +. Ermengaudus kaput scole (*senyal*).

Sig+num Reimundus Amati (*senyal*). S+ Amato Ratfredi. S+ Gerbertus Ugoni. S+ Geriberti Guitardi. S+ Geribertus Quirici. S+ Isovardo Guadalli. S+ Arberti Bernardi.

S+ Seniofredus presbiter, qui haec scripsit die et anno quo supra.

1. 17, febrer.

99

1058, [febrer, 17]¹

Jurament de fidelitat del vescomte Udaldard al bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 220 dup.²

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 513.

Iuro ego Udaldardo, filius qui sum Ermengardis femine, ad te Guisliberto episcopo, seniori meo, filius qui fuisti Richillis vicecomitisse, post hac fidelis tuus esse de vita et de corpore et de terrest[r]i honore uti homo christianus essae debet seniori suo karo cui manibus se comendat. Et ipsa convenientia qui est scripta et firma inter me et te firmiter teneam at adimpleam omnibus diebus vite maeae. Et si me supervixeris, stabilimentum faciam ut ipsum filium meum qui abuerit ipsum castrum Bonefacium, que dicunt Guardia, similiter faciat et adtendat tibi sicut et ego facio. Sicut superius scriptum est si t'o tenure et t'o atendre sine tuo engan, me sciente. Per Deum et sanctis suis et istius loci reliquiis.

Anno VII° post XX° regis Henrici.

Udaldardus vicecomes.

1. *Hi constava* 1059. 2. *El jurament de fidelitat està inclòs dins la còpia de la convinença anterior.*

100

1058, abril, 22

Donació del bisbe Guislabert, Mir Geribert, la seva esposa Guisla i llur fill Bernat a Arnau Arluví.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 160v-161r, n. 378.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 24.

Hoc est exemplar cuiusdam scripture donationis fideliter translatum in presentia clericorum inferius anonata que nec minus nec amplius in se continet quam in prefata donationis scriptura que ita incipit. In nomine Domini. Ego Guislibertus, gratia Dei episcopus, una cum cuncta congregatione canonicorum meorum sedis sancte Crucis sancteque Eulalie et Mironis Geriberti et coniuux mea Guilia et Bernardus Mironi filio nostro nos simul in unum donatores sumus tibi Arnallo Arluvini. Certum quidem et manifestum est enim quia donamus tibi ipsam nostram turrem

que vocant Miralpex que est inhabitabile simulque cum domibus et casalibus et curtis, et ortis cum ortalibus, pratis et pascuis, silvis et garricis, terris et vineis, eremum et cultum, pronum et planum, cum petriciis, aquis, aquarum vieductibus et reductibus, simul cum arboribus variis generis que infra predicto alaudio sunt, et omnia quicquid dici vel nominari potest que infra termino est de predicta turre. Advenit ad me Guislibertus episcopus simulque cum meis canonicis predicta omnia per vocem nostre matris ecclesie predictae, et ad Mironis Geriberti et Guilia uxori mea et Bernardo filio meo advenit nobis predicta omnia per predictam ecclesiam seu per genitorum nostrorum sive per donatione de ipso episcopo predicto. Est namque predicta omnia in comitatu Barchinonensi, infra termine de castro Ribes, propre ipsa mare. Habet namque terminum predicta turre cum suis pertinenciis de parte orientis in ipsa mare vel in Guardia de ipsos Becons et pergit per ipsa limite qui vadit ad ipso pugio de Cagalela et vadit per ipso torrent usque ad sumitatem de ipso pedrosel, de meridie in medium maris, de occiduo in ipso fitore rubeo et vadit ad ipsa Guardia de Lacilobs, de parte vero circii affrontat in ipsa erola et vadit per ipsa serra ad ipsum pedrosel. Quantum infra iste affrontationes includunt et isti termini ambiunt sic donamus tibi predicta omnia, cum exitibus et regressibus earum sive cum suis omnibus supranominatis, medietatem ad tuum proprium alaudem, et alia medietate per fevum. Ipsi namque decimis et primiciis qui de eodem terminio, Deo adjuvante, exierint donamus tibi medietatem ad tuum proprium, et alia medietate per fevum. Hec omnia supranominata sic donamus tibi in tali conventu ut mitas ibi homines qui ibi habitent et ibi laborent, et bene facias predicta omnia hedificare et meliorare et ad culturam perducere, et non liceat tibi de predicta omnia alium seniore eligere nisi Mironis Geriberti aut posteritati sue nec proclamare neque tu neque ipsum vel ipsos cui tu dubitaveris predicta omnia. Et non fiat tibi licitum vindere nec donare ad nostros similes neque meliores nobis, neque tu neque posteritas tua. Quod si nos donatores aut aliquis homo utriusque sexus hoc disrumpere voluerimus aut voluerint ad nichilum illis proficiat, sed componamus aut componant tibi predicta omnia in duplo cum omni sua melioratione. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc X kalendas madii, anno XXVI regni Henrici regis.

Guislibertus episcopus, Mironi Geriberti, Bernardi levite, Guilia femina, qui hanc largitionem fecerunt et firmaverunt et testes firmari rogaverunt.

Miro subdiachoni. Gomballi Mironi. Andreas abba. Mironis sacer. Guilmus levita. Mironis iudicis. Geriberti Quirici. Berengarii Onofredi. Guitardi Guillelmi. Olivier Mir. Bernardi Durandi. Amati Guitardi. Guillelmi Raimundi. Otoni Guifredi. Mironi Bonushomo. Odgarii Arluvini. Gomballi Mironi. Arnalli Olibani. Raimundi Seniofredi levite et scriptoris.

Sig+num Poncii presbiteri, qui hanc exemplar scripture scripsit, die et anno quod supra.

101

1058, maig, 26

Convinença entre Udalard Bernat i els comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 225.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 521.

Haec est convenientia quam facit Udalardus Bernardi domno Remundo comiti et domnae Almodi comitisse. Convenit enim eis iam dictus Udalardus quod ab hac hora et deinceps fideliter et sinceriter et sine engan adiutor erit iam dictis comiti et comitissae ad tenere et ad habere et defendere contra cunctos homines vel feminas ipsam civitatem quam dicunt Barchinonam, et ipsum Chastrum Vetulum quod ibi est super unam portam civitatis, quod dicitur vicechomitale, et alterum castrum similiter quod est super alteram portam civitatis, quod vocatur Chastrum Novum, cum omnibus aliis hedificiis quae in predicta civitate sunt aut erunt, et ipsum episcopatum sanctae Crucis et sancte Eulaliae cum suis pertinentiis omnibus, et ipsum comitatum quod dicunt Barchinonensem, cum omnibus abbaciis et chastris et chastellis que in predicto comitatu vel episcopatu sunt vel erunt, et cum omnibus podiis condirectis vel discondirectis qui in predicto comitatu vel episcopatu sunt, et ipsam civitatem quam dicunt Gerundam, cum ipso chomitatu quem dicunt Gerundense et cum ipso episcopatu sanctae Mariae, cum illorum chastris, abbathiis, terminis et pertinentiis omnibus, et ipsam civitatem quam dicunt Minorisam, et ipsum chomitatum quod dicunt Ausona, cum ipso episcopatu sancti Petri, cum omnibus illorum chastris, abbathiis, terminis

et pertinentiis omnibus. Item convenit iam dictus Udalardus iam dictis comiti et chomitissae ut optime teneat et attendat ad eos et illorum filiis post mortem iam dicti comitis et chomitisse ipsam fidelitatem et sacramentum sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos predictus Udalardus iuravit ad eos. Item convenit iam dictus Udalardus comiti et comitissae predictis ut adiutor sit eis ad tenere et ad habere, et ad guerregare et ad defendere ipsas parias de Hyspania, et ipsos chastros aut chastellos, alodios aut fevos, terras et honores, quas prescripti comes et comitissa hodie habent et adhuc adquisituri sunt, Deo dante. Item convenit predictus Udalardus iam dictis comiti et comitissae quod non dezebra eos de ipso Chastro Vetulo vicecomitale de Barchinona, quod est super ipsam portam, set potestativos eos fara de predicto chastro per quantas vices requisierint illud ad eum ambo vel unus de illis, per se ipsos aut per suos missos vel missum. Et istam fidelitatem et potestatem de predicto Chastro Vetulo vicecomitale de Barchinona similiter atendet ad filios de predicto comite et comitissa post illorum mortem, sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos predictus Udalardus iuravit iam dictis comiti et comitissae. Item convenit iam dictus Udalardus predictis comiti et chomitissae ut mittat chastellanum in predicto Chastro Vetulo de Barchinona vicecomitale cum voluntate et consilio de predicto comite et chomitissa vel de illo filio illorum qui tenuerit Barchinonam post illorum mortem. Et si ille chastellanus obierit aut aliquo modo perdidit iam dictum chastrum vicecomitale, convenit predictus Udalardus iam dictis comiti et comitisse ut similiter mittat ibi chastellanum alium vel alios cum consilio et voluntate eorum vel de illo filio eorum qui tenuerit Barchinona post eorum mortem. Et istam convenientiam de chastellanis de predicto chastro omni tempore atendet eam predictus Udalardus sine engan ad iam dictos comitem et comitissam vel illorum filio qui tenuerit Barchinonam post illorum mortem. Et convenit item predictus Udalardus ut chomendet ipsum chastellanum quem ibi miserit ad chomititem et chomitissam iam dictos, et ut ipse chastellanus iuret fidelitatem iam dictis comiti et comitissae et ut non vetet eis vel illorum filiis post hobitum illorum, sicut comes eis debitaverit potestatem de predicto chastro. Et predictus Udalardus convenit iam dictis comiti et comitissae ut non retineat censum vel usaticum aliut in predicto chastro nisi qualis fuit ibi in vita Remundi Borrelli comitis et avi iam dicti Udalardi, et si fuerit ibi alius census vel usaticus eiciat eum inde predictus Udalardus. Si

vero predictus Udalardus non tenuerit et non atenderit predictis comiti et comitissae prescriptam convenientiam et prescriptos sacramentos vel fidelitates, aut si ipse Udalardus vel sui chastellani predictis comiti et comitissae vel illorum hominibus aliquid malum fecerint, infra primos sexaginta dies postquam commonitus fuerit predictus Udalardus a predicto comite et comitissa vel illorum misso vel missis per nomen aut in nomine de ista convenientia vel de predictis sacramentis, predictus Udalardus habeat redirectum illud malum qualicumque fuerit iam dictis comiti et comitisse infra primos sexaginta dies postquam ipse inde commonitus fuerit. Et si comes et comitissa voluerint accipere ipsam emendam a predicto Udalardo vel suis hominibus accipiant eam, si non voluerint eam accipere perdonent hanc iam dicto Udalardo vel suis hominibus secundum mercedem illorum. Si ergo prescriptus Udalardus non atenderit prescriptam convenientiam et prescriptos sacramentales iam dictis comiti et comitisse, vel si non fecerit ipsam emendam si comes et comitissa recipere voluerint postquam inde commonitus fuerit, sicut superius scriptum est, aut si predicti comes et comitissa non fecerint ei perdonamentum de ipsa malefacta prescriptis sexaginta diebus transhactis, suprascriptum Castrum Vetulum de Barchinona viceomitale sit adaptum cum omni sua honore in potestatem comitis predicti et comitisse, sine marrimento vel rancura iam dicti Udalardi, et donum quod prescripti comes et comitissa fecerunt ad Udalardum de iam dicto chastro cum sua honore in nihil stet ad predictum Udalardum. Et predictus Udalardus similiter facit predictam convenientiam ipsi filio de iam dicto comite qui tenuerit Barchinonam post mortem de iam dictis comite et comitissa. Et hoc totum faciat predictus Udalardus sine engan. Et predicti comes et comitissa super predictas convenientias comendant predictum Castrum Vetulum viceomitale iam dicto Udalardo et donant ei per fevum ipsum viceomitatum de Barchinona et ipsum fevum de iam dicto castro, sicut avus et proavus iam dicti Udalardi tenuerit ipsum fevum per comitem.

Acta convenientia VII kalendas iunii, anno XXVII regni Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +. Udalardus vicecomes.

(*senyal*) Guillelmus levita. Sig+num Amatus Ratfredi. Sig+num Arnalli Audegarii. Sig+num Geriberti Quirici. Sig+num Amati Eldrici. Sig+num Arbert Bernardi. Sig+num Ricardi Altimiri. Ugo. Sig+num Remundi Guifredi de Olost. Sig+num Remundi Olibe.

Sig+num Berengari Ermengaudi. Sig+num Guilelm Guilelm de Montcada. Berengarius Brocard.

S+ Miro presbitero, qui ista convenientia scripsit, cum litteris suprapositis in linea XXII, XXXII et in L^aII, die et anno quod supra.

102

[1058, juliol, 1]

Judici a Mir Geribert.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 38, sense data.
- a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 19.
- b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 523.

[Sit] omnibus [notum] hominibus tam presentibus quam futuris qualiter habuit querelas domnus Remundus comes Barchinonensis et Mirone Geriberti, et misit ibi iudices, id sunt Guifredum archiepiscopum et Guilabertum episcopum et Guillelmum episcopum et Berengarium episcopum et Berengarium vicecomitem et Guillelmum de Montpestler et Amatam Eldrici. Qui iudices predicti iudicaverunt de prima querela quam dixit predictus comes, id est de ipso castro de Olerdola cum suo termino et cum suis decimis, quod quantum diminutum et strictum et peioratum est de predicto termino et decimo, predictus Miro redintegrare et recuperare debet, sicut erat illa die quando venit predictum castrum in potestate Mironis quando comes eum illi dedit.

Et iudicaverunt de ipsis franchedis quae sunt intra terminum predicti castri, quod ille quae venditae fuerunt cum consilio Mironis et consensu postquam predictus comes mandavit predicto Mironi ut non dimiteret vendere predictas franchedas, predictus Miro recuperare eas debet ex integro ad potestatem predicti comitis, sicut erant illa die quando venditae fuerunt.

Et iudicaverunt de aliis franchedis quae sine consilio vel consensu Mironis venditae fuerunt, ut predictus Miro apprehendat eas potestative et reducat eas ad potestatem predicti comitis, sicut erant illa die quando venditae fuerunt. Et si predictus Miro per suam forciam et factum non potuerit predictas franchedas reportare, sicut erant illa die quando venditae fuerunt, predictus comes adiuvet predictum Mironem ad recuperandum predictas franchedas.

Et iudicaverunt de illa francheda quam predictus Miro comparavit, ut si supradictus Miro probare potuerit quod predictus comes definierit eam illi sine illa convenientia quam predictus comes dicebat, predictus Miro debet eam habere. Et si predictus Miro probare non potuerit, iam dictus comes debet eam habere liberam in sua potestate.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsos avers sanctorals quos predictus Miro et sui cremaverunt et predati sunt aut per forciam albergaverunt, predictus Miro ita debet emendare omnia ista malefacta sicut omnes iuraverint qui perdiderunt sua.

Et iudicaverunt predicti iudices de illis omnibus franchedis quae sunt in Valles, ut predictus Miro sic emendet omnia malefacta que predictus Miro et sui omnes fecerunt in iam dictis franchedis sicut omnes de iam dictis franchedis iuraverint perdidisse suas res per Mironem et suos. Et malum quod predictus Miro et suis fecerunt in ipsis franchedis per adde de ipso comite, iam dictus Miro sic emendet sicut omnes iuraverint qui perdiderunt suas res. Et iam dictus Miro emendet ontam predicto comiti.

Et iudicaverunt predicti iudices predictas franchedas de Vales, predictus Miro non debet eas habere et retinere nisi cum mercede predicti comitis.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipso devedament de Eraprunnan, ut iuret Miro et uxor sua manibus quod ipsum devedament quod filius Mironis et sui omnes fecerunt de predicto castro Eraprunnan predicto comiti Remundo et suis nunciis non fuit factum per eorum consilium neque per eorum ingenium. Et predictus Miro debet miterere suum filium Bernardum et suos homines qui fecerunt prescriptum devedament, cum eorum armis et equis que ibi habebant, in potestatem predicti comitis ut, salva vita et eorum membris, faciat predictus comes suam voluntatem de eis, si Miro potestativus est aut esse potest de predicto filio aut de predictis hominibus. Et si Miro potestativus non est de predicto filio neque de predictis hominibus iuret prescriptus Miro quod potestativus non est nec esse potest de predicto filio neque de predictis hominibus neque fecit ullum malum ingenium quo perderet potestatem de predicto filio et de predictis hominibus, ut non faceret directum de predicto filio et de predictis hominibus predicto comiti de iam dicto devedament postquam iudicatum fuit. Et predictus comes si voluerit faciat averamentum per sacra-

mentum quantum damnum evenit ei et quantum expendit de suo propter predictum devedament. Et predictus Miro emendet sicut comes averaverit. Et si predictus comes noluerit facere sacramentum et noluerit facere batallam de predicto sacramento de iam dicto Mirone, Miro predictus donet decem milia solidos predicto comiti valentes CCas uncias auri barchinonensis monetae. Et sic sit finitum predictum devedament predicto Mironi et uxori suae et predicto filio suo et suis hominibus a predicto comite. Et si predictus comes noluerit accipere iam dictos decem milia solidos et fecerit batallam de predicto sacramento de predicto Mirone, si nuncius Mironis victus fuerit aut extraxerit se de predicta batalla, predictus Miro componat in duplo iam dictos decem milia solidos valentes quadringentas uncias auri barchinonensis monetae, et finiat comes predictum devedament iam dicto Mironi et uxori sue et filio suo et suis hominibus. Et supradicta batalla siat facta cum scuto et bastone. Et ipsa batalla siat facta per duos caballarios que unquam non combatessen batalla iurada cum scuto et bastone.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsam pariam de Ispania unde predictus comes se queralavit de iam dictum Mironem, quod predictus Miro debet iurare manibus quod predictus comes non perdidit predictam pariam neque onorem de Ispania per consilium neque per ingenium neque per stabilimentum de predicto Mirone. Et similiter debet iurare predictum sacramentum uxor predicti Mironis.

Et iudicaverunt predicti iudices de nunciis Mironis qui iverunt in Ispaniam de quibus fecit querelam comes, ut iurent quia sarracenis non dixerunt ullum damnum de predicto comite. Et si comes fecerit batalla de hoc sacramento de cavallarius Mironis qui iuraverit victus fuerit, comes accipiat iusticiam de eo. Et si cavallarius Mironis vicerit, comes finiat ei predictam querelam.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsa octava de Olerdola, si comes probaverit quo conventu miserit eam in potestate de Mironi predicti et Miro non atendit predictum conventum, predicta octava libere revertatur ad comitem. Et si comes noluerit probare, Miro faciat sacramentum manibus quo comes donaverit ei predictam octavam et habeat eam si fecerit.

Et prescripti iudices iudicaverunt predicto Mironi ut portet a Riscaram ieiumini de vino predicto comiti tot diebus quot duraverit hostis, posquam dixit se non facere escoltguetam.

Et iudicaverunt de decimis ecclesiae Pacis, ut legibus iudicarentur a iudicibus predictae decimae.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsa malefacta quae Miro fecit Renardo Guillelmi et illis cavallariis qui cum eo ibi erant ad ecclesiam sancti Saturnini, quod si Renardus potuerit probare per omnes qui vidissent et audissent quando predictus Renardus voluit dare fideiussorem aut ostaticos de se aut de hominibus qui ibi erant cum eo predicto Mironi quando predictus Miro requirebat Bernardum Bernardi, iam dictus Miro debet emendare omnia mala et onta quae fecit iam dicto Renardo. Et illis cavallariis qui erant inibi cum eo ad predictam ecclesiam et illi qui iuraverint no se'n deved tornes per videntem unum eis.

Et iudicaverunt predicti iudices de ipsa querela quam prescriptus comes fecit de alodio quod fuit Dalmaci Isarni, quia si ille conventus verus fuerit quem comes dicebat Dalmacium convenisse sibi, prescriptus comes debet habere alodium et Miro debet recuperare precium, quod si iste conventus verus non fuerit et iam dictum alodium erat in baiulia comitis, et comes aut per se aut per suum nuncium prius dixit Mironi ut non compararet predictum alodium et postea predictus Miro comparavit illud, similiter debet recipere precium et comes debet habere alodium.

Et iudicaverunt prescripti iudices de querela quam Guillelmus Bernardi de Odena fecit pro uxore sua de castro sancti Martini cum suo termino, ut illa querela per legem iudicaretur a iudicibus et directa esset predictae uxori suae. Et iudicaverunt quod si filius Mironis cum suis hominibus ivit per mandatum sui patris cum Guillelmo episcopo Ausonensi in honorem Guillelmi Bernardi, predictus Miro emendet ipsa mala quae predictus filius et sui fecerunt in honore predicti Guillelmi. Et hoc emendet propter dictum plivid in quo stabat cum eo, et sic fiat ista emenda ut cavallarii Mironis qui fecerunt ista malefacta recognoscant quantum malum fecerint in onore predicti Guillelmi, et illi emendent illud, aud Miro per eos, et iurent se nihil amplius fecisse.

Et postquam hoc iudicium fuit iudicatum a predictis iudicibus, prescriptus Miro nichil fecit de predicto iudicio iam dicto comiti, set comes eum pacifice sustinuit et suos plivos quos predictus Miro dedit iam dicto comiti per XX milia solidos super hoc iuditium

noluit ducere ad encorredan, set eum sustinebat iam dictus comes ut posset habere predictum Mironem bonum in suo servicio. Et predictus comes expectavit iam dictum Mironem per sex annos postquam predictum iudicium fuit iudicatum a prescriptis iudicibus cogitans ut predictus Miro se meliorasset ad servitium iam dicti comitis et comitisse, et ut predicti comes et comitissa honorifice retinerent iam dictum Mironem sicut homo retinere debet suum bonum hominem. Et in istis sex annis predictis iam dictus Miro et uxor sua et illorum filii et illorum homines infrierunt ei iam dictum iudicium quod prescripti iudices iudicaverunt de ipsis franchedis de Vales, et emparaverunt eas et albergaverunt et placitaverunt et comparaverunt sine grato et voluntate iam dicti comitis et comitisse. Et dum haec predictus comes et comitissa adhuc pacifice sustinerent et multa alia malefacta que predictus Miro et sui faciebant iam dictis comiti et comitissae, venit predictus Miro et uxor sua et filius illorum Bernardus et petierunt a Guilelmo episcopo Ausonensi honorem iam dicti comitis ad dampnum predicti comitis et uxori sue et filiorum suorum. Tunc predicti comes et comitissa hoc audito penituit eos tantum tacuisse et expectasse meliorationem iam dicti Mironis et uxori sue et filiorum illorum, redierunt a Chamarasa, ubi tunc erant iam dicti comes et comitissa, in placitis magnis in partes de Hyspania et de magnos achaptes et examplaments de terra et de mobile ad opus de iam dicto comite et comitissa et de gente christianitatis statim ut hoc audierunt, cum magna dolore dimiserunt omnes illos placitos tam magnos et redierunt a Chamarasa. Et propter hoc deffidaverunt Bernardum Mironis quia volebat acaptare honorem de iam dicto comite et comitissa ad damnum illorum et eorum filiorum a Guilelmo episcopo Ausonensi sub nomine de seneschalicia de predicto episcopo Guilelmo. Postea vero predicti comes et comitissa miserunt suos nuntios ad Mironem Geriberti qui tunc erat in Tortuosa. Et nuntii fuerunt Berengarius abbas et Guilelmus Bernardi, qui dixerunt ad iam dictum Mironem ex parte comitis et comitissae ut venisset eis facere directum in Barchinona. Et iam dictus Miro venit a Tortuosa in Barchinona ante comitem et comitissam iam dictos. Et comes et comitissa iam dicti dixerunt ipsas querelas quas habebant de predicto Mirone et de uxore sua et illorum filiis vel hominibus.

In primis querelavit se iam dictus comes de iam dicto Mironem de prescripto iudicio quod non fecit ad eum. Tunc Miro dedit fideiussores iam dicto comiti et comitisse per XX milia solidos

ut omnem prescriptum iudicium fecisset ei ad illum placitum vel placitos quando predicti comes et comitissa ei mandaverint.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone de ipso fevo qui fuit de Gondeballo, quem predictus Miro tenebat sine dono comitis predicti et sine suo grato.

Item querelavit se predictus comes de Mirone iam dicto de ipsas franchedas de Vales, quia postquam fuit iudicatum quod predictus Miro non habuisset predictas franchedas sine mercede comitis, ipse Miro et sui illas postea imparaverunt et albergaverunt et espletaverunt et placitaverunt et de ipsis placitis habuerunt quod comes inde deberet habere, et de ipsas franchedas ipse Miro postea comparavit et sui homines similiter de ipsas franchedas postea comparaverunt.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone de noveletads de fortedas quas ipse et sui tenent, que fuerunt facte de morte Remundi Borrelli comitis usque nunc.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone de turres de Calles et de ipso alodio quod Guilelmus ibi tenet, quia predictus Miro et sui tulerunt ipsam turrem et ipsum alodium ad comitem et ad suos, et habuit inde predictus Miro et sui quod comes et sui deberent habere inde.

Item querelavit se prescriptus comes de iam dicto Mirone et de uxore sua et de filio suo Bernardo de acapte et de convenientia ad acaptar honorem iam dicti comitis ad damnum iam dicti comitis et uxoris sue et filiorum suorum.

Item querelavit se iam dictus comes de hominibus prescripti Mironis, qui placitaverunt dampnum iam dicti comitis et predam de sua honore.

Item querelavit se iam dictus comes de hominibus predicti Mironis, qui occiderunt Guillelmum Guadalli.

Item querelavit se iam dictus comes de hominibus iam dicti Mironis, qui occiderunt et espedaverunt homines suos et alios flagellaverunt et testa fregerunt, et de suos pistores quos illi tonderunt.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone quia predictus comes per fer-i directum ad illum de Oliba Seniuldo et de fratre suo Remundo, et ipse noluit recipere set chavalchavit super eos et fecit eis magna malefacta.

Item querelavit se iam dictus comes de predicto Mirone, qui stabilivit quomodo fuit esderochada domus Remundi Guifredi et Amatus Eldrici tunc erat in servitio comitis.

Item querelavit se iam dictus comes de filio et hominibus iam dicti Mironis, qui asalierunt Guilelmum Borrelli et fecerunt ei magna malefacta.

Et predictus Miro, auditis his querelis prescriptis, dedit fideiussores per XV millia solidos iam dictis comiti et comitissae ut directum fecisset eis de predictis querelis ad ipsum placitum vel placitos quos prescripti comes et comitissa ei mandaverint.

Tunc predicti comes et comitissa helegerunt unam de predictis querelis, id est ipsam querelam de ipsas franchedas de Vales quas predictus Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines emparaverunt et albergaverunt et placitaverunt et comparaverunt et toltas et acaptas ibi fecerunt.

Postquam iudicatum fuit in supradicto iuditio a prenominitis iudicibus quod predictus Miro non deberet habere et retinere iam dictas franchedas nisi cum mercede predicti comitis. Et predicti comes et comitissa elegerunt ibi iudices, id est Guilabertum episcopum et Guilelmum episcopum et Berengarium episcopum et Pontium chomitem et Pontium vicecomitem et Remundum vicecomitem et Dalmatium vicecomitem et Umbertum Odonis et Remundum Ademari et Remundum Arnalli et Artallum Guadalli.

Et prescripti iudices iudicaverunt quod illa omnia que predictus Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines emparaverunt et per arberga haprehenderunt et acaptaverunt et tulerunt et comparaverunt et de placitis habuerunt in predictis et de predictis franchedas de Valles postquam iudicatum fuit, quod iam dictus Miro non deberet habere et retinere predictas franchedas sine mercede iam dicti comitis, predictus Miro recognoscat ipsos emparaments et ipsa omnia que ipse Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines habuerunt de ipsa arberga et de ipsos acaptas et de ipsas toltas et de ipsas compras et de ipsis placitis de iam dictas franchedas. Et iuret predictus Miro manu propria, si predictus comes recipere voluerit illud sacramentum, quod nec ipse Miro nec sui iam dicti amplius non habuerunt nec haprehenderunt nec emparaverunt de predictas franchedas nisi quantum ipse Miro recognoverit. Et postea emendet iam dictus Miro haec omnia supradicta in duplo predicto comiti. Et postea predictus Miro et uxor sua et filii eorum definiant predictas franchedas

iam dicto comiti. Si vero iam dictus comes noluerit credere hoc sacramentum per predictum Mironem, ipse Miro faciat istud sacramentum per unum chaballarium qui non se'n vetet inde tornas. Et prius quam iam dictus comes apprehendat illud sacramentum de predicto caballario Mironis, predictus Miro mittat pignoras de terra in potestatem comitis iam dicti, valentes tantum quantum valent prescriptas franchedas de Valles quas ipse comes ei querelat. Et predictus Miro tali modo mittat ipsas pignoras in potestatem comitis iam dicti ut si ipse caballarius Mironis victus fuerit de predicta batalla, iam dictus Miro faciat ipsam emendam iam dicto comiti talem qualem cum eo invenire potuerit cum sua mercede. Et si predictus Miro extraxerit se de predicta batalla et de iam dicta emenda, predictas pignoras incurrant in potestatem comitis iam dicti. Si vero chaballarius comitis victus fuerit de predicta batalla, iam dictus comes hprehendat prescriptam emendam de iam dicta doblaria et comes emendet ipsa malefacta que caballarius Mironis hprehenderit in ipsa batalla, et postea iam dictus Miro et uxor sua et filii illorum definiant iam dictas franchedas predicto comiti sine engan.

Et prescriptus Miro, cum audisset hoc iudicium de ista sola querela iam dicta de predictas franchedas de Vales prius quam alias querelas que sunt superius scripte iudicassent predicti iudices, venit ad mercedem comitis predicti et comitisse. Et rogavit ipse Miro iam dictam comitissam et Guilabertum episcopum et ceteros barones ut invenissent placitum et finem inter se et iam dictum comitem, ita ut umquam amplius ulla inimicitia non remansisset inter iam dictum comitem et comitissam iam dictos et Mironem prescriptum, tunc predictus Miro et uxor sua perferiren per iam dictam comitissam et per Guilabertum episcopum et per alios barones ad iam dictum comitem istum placitum, hoc est quod ipse Miro iam dictus de uxor sua et Bernardus et Gondeballus filii illorum dimisissent ad iam dictum comitem ipsum fevum comitale quod tenuit Gondeballus et habuit per comitem, et similiter dimisissent illi predicti ad iam dictum comitem ipsas franchedas de Vales, et predictus Miro et uxor sua et filii illorum predicti dedissent ad iam dictum comitem et comitissam ipsum chastrum de Port cum ipso alodio quod ibi abebant ad proprium alodium de iam dicto comite et comitissa, et fecissent de iam dicto chastro de Porto cum predicto alodio chartam, sine engan, ad iam dictos comitem et comitissam. Et predictus Miro et uxor sua misissent pignoras in potestatem comitis predicti et comitisse

quod ipsam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales similiter fecissent eam facere ad alios filios illorum cum etatem habuerint et fecissent eis firmare ipsam chartam, sine engan, quam prescriptus Miro et uxor sua et Bernardus et Gondeballus filii illorum fecerint ad iam dictum comitem et comitissam de predicto chastro de Port cum predicto alodio. Et quod predictus Miro fecisset directum ad iam dictum chomitem et chomitissam de Guilelmo Guilelmi de Calles et de ipsa turre de Calles, cum ipso alodio quem Guilelmus tetnet ibi. Et quod predictus Miro et uxor sua et Bernardus filius illorum se iachissent de ipso acapte quod fecerunt vel convenerunt ad facere de Guilelmo episcopo Ausonensi de honore predicti comitis, quam predictus Guilelmus episcopus tenet per iam dictum comitem. Et quod nec ipse Miro nec uxor sua nec Bernardus filius illorum nec ullus alius de eorum filiis fecissent ullum achapte adhuc de Guilelmo episcopo predicto de honore quam predictus Guilelmus tenet per iam dictum chomitem sine licentia et voluntate iam dicti comitis et comitisse. Et quod predictus comes ita habuisset et retinuisset ipsos emparaments de ipsas franchedas de Penedes et fuerunt comparate, sicut comes predictus fecit scribere cum Mirone Geriberti predicto. Et ut iam dictus Miro fecisset habere ad comitem illud quod scriptum erat quod comes inde haberet de ipsas franchedas predictas de Penedes. Et ut iam dictus Miro stabilisset ipsum chastrum de Olerdola cum consilio et voluntate de iam dictis comite et comitissa. Et postea, si placeret chomiti iam dicto, definissent ad iam dictum Mironem predicti comes et comitissa omnes alias prescriptas querelas et omnes iudicios suprascriptos, et prescriptus comes et comitissa donassent ipsam ecclesiam sancti Petri de Bigas et ipsam ecclesiam santi Petri de Palazdaries ad iam dictum Mironem et uxorem suam et illi filio illorum cui iam dictus Miro et uxor sua dimiserint ipsum chastrum de Montbui. Et comes predictus respondit quod ipse nichil voluisset de alodio predicti Mironis nec de suis chastris, set solum directum fecisset illi de predictis querelis et de predicto suo fevo quem tenuit Gondeballus. Tunc predicta comitissa et Guilabertus episcopus et ceteri barones rogaverunt prescriptum comitem ut recepisset hoc placitum predictum de parte Mironis iam dicti et uxori sue et filiorum suorum, et retinuisset suum bonum hominem et non menasset eum a poder de iam dictis iudiciis vel querelis prescriptis. Et comes credidit consilium iam dicte comitisse et Guilaberti episcopi et aliorum baronum qui inde rogabant eum,

et fecit iam dictum placitum cum iam dicto Mirone et uxore sua Guilia, sicut iam dicti Miro et uxor sua peroferiran ipsum placitum ad iam dictum comitem. Et predictus Miro et uxor sua Guilia fecerunt ipsam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales ad iam dictos comitem et comitissam. Et ipse Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictum comitem et comitissam ut similiter fecissent facere predictam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales ad Bernardum et ad Gondballum filios suos, usque ad illum diem iouis qui erat primus de illo die dominica in antea quando istum placitum fecerunt inter se comes et Miro predicti. Et Miro et uxor sua predicti convenerunt ad iam dictum comitem et comitissam ut usque ad predictum die iouis misissent pignoras in potestatem comitis predicti et comitisse, quod ipsam iachidonem de predicto fevo de Gondeballo et de predictas franchedas de Vales fecissent facere ad alios filios suos cum etatem habuerint. Et iam dictus Miro et uxor sua dederunt et iachierunt ipsum chastrum de Port cum ipso alodio quod ibi habebant ad iam dictos comitem et comitissam ad illorum proprium alodium. Et iam dictus Miro et uxor sua convenerunt ad iam dictum comitem et comitissam ut predictum donum et iachidonem de predicto chastro de Port cum predicto alodio similiter fecissent facere ad iam dictum Bernardum et Gondballum filios illorum iam dictis comiti et comitisse, sine engan, usque ad prescriptum diem iouis. Et iam dictus Miro et uxor sua convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut ipsi ambo et Bernardus et Gondballus filii eorum fecissent et firmassent chartam de predicto chastro de Porto cum predicto alodio ad iam dictos comitem et comitissam, sine illorum engan, usque ad prescriptum diem iouis. Et iam dicti Miro et uxor sua convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut ipsam chartam de chastro de Porto fecissent firmare ad alios filios illorum cum etatem habuerint. Et iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut impignorassent illis hoc ut cum venerint ad etatem allii sui filii, firment predictam chartam, sine engan, iam dictis comiti et comitisse. Item predictus Miro et uxor sua convenerunt ad iam dictum comitem et comitissam quod directum fecissent ad eos de Guilelmo Guilelmi de Calles et de ipsa turre de Challes cum ipso alodio quem ibi tenet predictus Guilelmus. Et predictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut ipsi ambo et Bernardus filius illorum se iachissent

de ipso achapte quod fecerunt vel convenerunt ad facere de Guilelmo episcopo Ausonensi de honore predicti comitis quam predictus Guilelmus episcopus tenet per predictum comitem. Et quod nec ipse Miro nec uxor sua Guilia nec Bernardus filius illorum nec ullus alius de eorum filiis fecissent ullum acapte adhuc de Guilelmo episcopo predicto de honore quam Guilelmus episcopus tenet per iam dictum comitem sine licentiam et voluntatem iam dicti comitis et comitisse. Item predictus Miro convenit ad iam dictum comitem et comitissam ut fatiat habere ad illos illud quod scriptum est quod comes habeat de ipsos emparaments de ipsas franchedas de Penedes que fuerunt vendite, sicut comes predictus fecit scribere cum Mirone predicto. Item convenit iam dictus Miro et uxor sua ad iam dictos comitem et comitissam ut stabiliant ipsum chastrum de Olerdola cum consilio et voluntate de iam dictis comite et comitissa. Item predicti Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut ipse Miro et uxor sua et filii eorum Bernardus et Gondeballus iurent fidelitates et adiutorios, et faciant afidaments ad iam dictos comitem et comitissam et ad illorum filios quales illi predicti comes et comitissa meliores et securiores viderint ad eorum opus et de illorum filiis. Et predictus Bernardus Mironis prius quam hanc fidelitatem fatiat vel sacramentum prescriptum sit homo comitis et comitisse. Et Gondeballus frater eius similiter sit homo comitis et comitisse prius quam prescriptum sacramentum eis faciat. Et iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt item ad iam dictos comitem et comitissam ut similiter comendent eis alios filios illorum, et ipsi filii cum ad etatem venerint faciant ad iam dictos comitem et comitissam ipsas fidelitates vel sacramentos quos prescriptus Bernardus Mironis vel Gondeballus, frater eius iam dictus, fecerint ad eos vel ad illorum filios. Item iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut mittant eis pignoras de terra quales meliores viderint ut se possint optime fidare in prescriptis sacramentis vel fidelitatibus de iam dicto Mirone et de uxore sua Guilia et de filiis illorum iam dictis, ita ut illi prescripti Miro videlicet et uxor sua et filii illorum optime teneant et atendant iam dictas fidelitates vel sacramentos ad iam dictos comitem et comitissam omni tempore, et obtime atendant eis prescriptas convenientias et ut afidare faciant ad Remundum Esimberti ipsum chastrum de Eraprunnano ad predictos comitem et comitissam et illorum filios, et ut predictus Remundus Esimberti iuret fidelitatem iam dictis comiti et

comitisse, et ut predictus Miro et uxor sua Guilia et filii illorum sint adiutores ad predictos comitem et comitissam ad tenere et ad habere et deffendere et guerregare omnem illorum honorem, sicut est scriptam in ipsa convenientia quod est scripta inter iam dictum comitem et comitissam et predictos Mironem et Guiliam, et sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos prescripti Miro et Guilia et filii illorum iuraverunt ad prescriptos comitem et comitissam.

Et super has omnes predictas conventiones quas iam dictus Miro et uxor sua Guilia convenerunt ad iam dictos comitem et comitissam ut optime et fideliter attenderent eas ad illos, iam dicta Guilia, uxor predicti Mironis Geriberti, comendavit se manibus iam dicto Remundo comiti et prescriptae Almodi comitisse. Et prescripti comes et comitissa super hoc, ut obtime et fideliter attenderent ad eos predictus Miro et uxor sua Guilia omnes prescriptas conventiones, fecerunt finem cum eis de illis aliis omnibus querelis et iudiciis prescriptis, exceptus illis prescriptis querelis quas iam dictus Miro et uxor sua habent conventas ad reddirigere et ad atendere ad predictos comitem et comitissam et illorum homines, sicut superius scriptum est in prescriptis conventionibus de iam dicto Mirone et de uxore sua Guilia. Et exceptus illa fidelitate quam iam dictus Miro et uxor sua Guilia debent attendere et habere ad iam dictum comitem et comitissam et ad illorum filios. Et exceptus ipsos sacramentos quos iam dictus Miro habet factos ad iam dictum comitem, ipse et uxor sua Guilia. Et exceptus ipsos sacramentos quos iam dictus Miro et uxor sua Guilia habent conventas ad facere ad iam dictos comitem et comitissam, sicut superius scriptum est. Et exceptus ipsas potestates et staticas de ipso chastro de Olerdola et de ipso chastro de Eraprunna. Et exceptus ipsas hostes et chavalgadas et servitios que iam dictus Miro et uxor sua Guilia et filii illorum debent facere et atendere ad iam dictos comitem et comitissam et ad illorum filios. Et iam dictus comes super hoc, ut predictus Miro et uxor sua Guilia et filii illorum attenderent et facerent prescriptas omnes convenientias ad iam dictos comitem et comitissam fideliter et sinceriter et sine illoum engan, prescriptum comes Remundus dedit per fevum iam dicto Mironi Geriberti et uxori eius G[uilia] dimiserint chastellum de Montbui, ecclesiam sancti Petri de Bigas, simul cum ipso fevo comitale qui intra terminos iam dicte ecclesie est, quod Gondeball[us ...] de comite, et ecclesiam sancti Stephani de Palazdaries, simul cum ipso fevo comitale quod est intra terminum iam dicte, et

[...] [Gonde]ballus per comitem, et omne fevum comitale quod est intra terminos parrochie sancti Felicis de Chudinas et sancti Mathei de Mo[...] de Calles, excepta ipsa parrochia de Calles suis pertinentiis omnibus, quam comes ibi tenet, et sancte Eulalie de Oroncana [...] Amennola et sancti Andree de Samalucio et santi Iuliani de Liciano. Et reti[net] prescriptus comes in iam dicto dono omnia prata [...] et exitus et regressus et omne ademp[ra]mentum quod ibi retro habuerunt omnes [...] de franchedis que sunt de flumine Lubrichato [...] de Sabadell et de termino de comitatu de Ausona usque ad ipsa mare extra ipsa laboratione de iam dicto fevo. Item prescrip[tus comes] et comitissa dederunt per fevum iam dicte Guilie, uxori predicti Mironis, ill[um alium] honorem comitalem quam prescriptus Miro tenet per m[anu de] iam dicti comitis et comitisse. Et comendaverunt ad predictam Guiliam ipsos chastros de Olerdola et de Eraprunnano simi[liter] sicut comendaverant eos iam dicti comes et comitissa ad prescriptum Mironem Geriberti.

103

[1058, juliol, 1]¹

Donació de Mir Geribert, la seva esposa Guisla i llurs fills Bernat i Gombau als comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 240.
- B. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 321 (actual 50r-v).
- a. MARCA, *Marca Hispanica*, doc. 251.
- b. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 25.
- c. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 295.
- d. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 524.

In nomine Domini. Ego Miro Geriberti et uxor mea Guilia femina et filii nostri Bernardus et Gondeballus simul in unum donatores sumus vobis domno Remundo Berengarii comiti et domnae Almodi comitissae. Manifestum est enim quia propter culpam maximam quam contra vos comisimus fuit nobis iudicata maxima emendacio quam vobis fecissemus quam nullo modo secundum quod conveniebat facere potuimus propter suae magnitudinem gravedinis. Propter predictam vero culpam et propter emendationem ipsius culpe, per hanc scripturam donationis nostre damus vobis ipsum castrum quod dicunt Portus, quod est in territorio Barchinonensi, a parte occidentali predictae urbis, ad calcem Montis cuiusdam qui vocatur Iudaicus, in marinis littoribus. Accidit autem mihi

Mironi per vocem parentum meorum, et mihi Guiliae feminae per meum decimum sive per comparisonem tam mihi quam viro meo, et mihi Bernardo per dimissionem avunculi mei Fulconis et per vocem parentum meorum, et mihi Gondeballo per vocem similiter parentum meorum sive aliis quibuscumque vocibus. Habet autem terminum praedictum castrum a parte orientali in colle de Inforcatis, a meridiana quoque parte in ipso mari, ab occidua in alveo Lubricati, a parte vero circii in ipsa strata qua pergitur de Inforcatis ad sanctam Eulaliam de Provinciana. Quantum istis terminis concluditur prenominatis, quod ego Miro et uxor mea et filii nostri habebamus in prefato loco et tenebamus per nostrum proprium alodium ad ipsum diem quo tradidimus in potestatem vestram praenominatum castrum Portus, totum integerrime vobis damus et de nostro iure in vestrum dominium et potestatem tradimus, cum terris pariter et vineis, pratis et pascuis, triliis et viridiariis, aquis, cum ingressibus simul et egressibus eorum, ut faciatis exinde quodcumque vobis placuerit ad vestrum plenissimum proprium, propter emendationem ipsius culpa quae superius scripta est. Si vero nos donatores aut utriusque sexus homo dirumpere vel dimovere in aliquo voluerimus aut voluerit hanc donationem nullatenus valeamus aut valeat, set componamus aut componat vobis hoc omne in triplum cum omni sua immelioracione. Et postmodum hoc donum et doni istius scriptum valorem obtineat perpetuum omne per aevum.

Facta carta donationis kalendas iulii, anno XXVIII regni Henrici regis Francorum.

+ + Mirone, Sig+num Guiliae femine, S+ Bernardi levite, Sig+num Gondeballe Mironis, nos pariter hanc donationem fecimus et firmavimus et testes hanc subscribere et firmare rogavimus, nihilque ad opus nostrum in predicto castro neque in predictis omnibus suprascriptis retinuimus sed totum integerrime secundum quod hic scriptum est praefatis principibus dedimus, exceptus ipso alodio sanctae Crucis sanctaeque Eulalie sedis, quod tenemus per fevum domni Gisliberti pontificis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +.

Sig+num Bernardus Amati. Udalalrduus vicecomes. Sig+num Amatus Eldrici. Sig+num Adalbertus Guitardi. Sig+num Remundus Ermenardi. Sig+num Berengarius Guadalli. Sig+num Fulcone Ermengaudi. Sig+num Remundus Guilelmi. Sig+num Guilelmus

Bernardi de Odena. Sig+num Petrus Mirone. Isarnus. Sig+num Gilie femine, uxorem condam Mironis.

Sig+num Bellihominis cognomento Gerallus levita, exarator et (*senyal*) sub die et anno prefixo.

1. c 1059.

104

1058, 1 juliol¹

Convinença entre Mir Geribert, la seva esposa Guisla i llurs fills Bernat i Gombau amb els comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 239.
- B. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 321 (actual 50v).
- a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 26.
- b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 296 (ex B).
- c. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 525.

Haec sunt convenientie quas fecerunt Miro Geriberti et Guilia, uxor eius, et Bernardus et Gondeballus, filii eorum, ad domnum Remundum comitem Barchinonensem et ad domnam Almodem comitissam. In primis predicti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut fecissent eis definire, sine engan, ad alios illorum filios, cum ad legitimam etatem venerint, ipsum chastrum de Besaura et ipsum chastrum de Churull cum illorum terminis et pertinentiis omnibus, et ipsum fevum quod tenebat Gondeballus per comitem in comitatu Ausonensi vel Barchinonensi sive in Valles, et ipsas franchedas vel baiulias de Valles, sicut ipse Miro et Guilia et Bernardus et Gondeballus, filii eorum, predicta omnia definirant ad iam dictos comitem et comitissam vel ad illorum filios. Item predicti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut fecissent eis firmare ad predictos alios illorum filios, cum ad legitimam etatem venerint, ipsam scripturam donationis quam prescripti Miro et Guilia et Bernardus et Gondeballus, filii eorum, fecerunt et firmaverunt predictis comiti et comitisse de ipso chastro de Porta et de ipso alodio quod ibi est. Item predicti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut comendent eis predictos alios filios illorum, cum ad legitimam etatem venerint, et ut ipsi filii iurent eis similem fidelitatem et afidamentis sicut predicti Miro et Guilia et B[er]nardus et Gondeballus iuraverunt eis. Item predicti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comitis et comitisse ut faciant eis habere illud quod scriptum est, quod predictus comes habeat de ipsos emparaments de ipsas franchedas

de Penedes que fuerunt vendite, sicut predictus comes fecit scribere cum prescripto Mirone. Item iam dicti Miro et Guilia et Bernardus et Gondeballus convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut non faciant ullum achapte de Guilelmo episcopo Ausonensi de illa honore quam tenet per iam dictos comitem et comitissam sine solvimento vel licentia de predictis comite et comitissa. Item iam dicti Miro et Guilia et Bernardus et Gondeballus convenerunt iam dictis comiti et comitisse quod ab hac hora et deinceps fideliter et sinceriter et sine engan adiutores sint eis ad tenere et ad habere et defendere et guerregare omnes illas honores quas hodie habent et adhuc adquisituri sunt, Deo dante, et omnes illas parias de Yspania quas hodie inde habent predicti comes et comitissa vel que convente sunt eis ad dare vel adhuc potuerint ad crescere, Deo iuvante, contra cunctos homines vel feminas, sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos iam dicti Miro et Guilia et Bernardus et Gondeballus iuraverunt prescriptis comiti et comitisse. Item iam dicti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut stabiliant ipsum chastrum de Olerdola et ipsam tenedonem de predicto chastro vel que pertinet ad predictum chastrum cum consilio et voluntate de iam dictis comite et comitissa. Item prescripti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut comendent eis Remundum Esimberti, qui est chastellanus de chastro Eraprunnano, et ut ipse Remundus iuret prescriptis comiti et comitisse et illorum filiis ipsam fidelitatem et ipsos afidaments et ipsam potestatem vel staticam de predicto chastro Eraprunnano, sicut est scriptum in ipso sacramentali de predicto Remundo Esimberti. Item convenerunt predicti Miro et Guilia ad iam dictos comitem et comitissam ut si mutaverint chastellanum in predicto chastro Eraprunnano, aut si predictus Remundus Esimberti mortuus fuerit vel qualicumque modo desexierit de predicto chastro, talem chastellanum mittant in predicto chastro qui iuret similem fidelitatem et similes afidaments et ipsam potestatem et staticam de iam dicto chastro Eraprunnano ad iam dictos comitem et comitissam et ad illorum filios, sine engan, sicut est scriptum in ipso sacramentali de predicto Remundo Esimberti. Item iam dicti Miro et Guilia convenerunt prescriptis comiti et comitisse ut predictam fidelitatem et prescriptos afidaments de predicto chastro Eraprunnano similiter faciant eis facere, sine engan, ad omnes chastellanos quos ibi miserint omni tempore. Item iam dicti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut similiter faciant eis vel illorum filiis afidare predictum chastrum de Oler-

dola ad ipsum chastellanum vel chastellanos qui tenuerint ipsum chastrum de Olerdolam, sicut fecerunt eis affidare ipsum chastrum de Eraprunnano. Item predicti Miro et Guilia convenerunt iam dictis comiti et comitisse ut directum fecissent ad eos de Guilelmo Guilelmi de Calles et de ipsa turre de Calles cum ipso alodio quem ibi tenet predictus Guilelmus.

Facte convenientie kalendas iulii, anno XXVIII regni Henrici regis.

+ Mirone. S+ Bernardi levite. S+ Guile. S+ Gondeballus Miro.

S+ Miro presbitero, qui haec scripsi, [cum litteras superpo]sitas in linea II et in V et rasis vel emendatis in ultimis tribus lineis que sunt in fine, die et anno quod supra.

1. b 1059.

105

1058, juliol, 2^a

Donació dels comtes Ramon Berenguer I i Almodis a Mir Geribert.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 241.
- B. Còpia del segle XII, ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 241 dupl.
- [C]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 323.
- a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 27.
- b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 301.
- c. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 526.

Hoc est donum quod dedit dominus Remundus Barchinonensis comes et domna Almodis comitissa Mironi Geriberti et uxori eius Guilae et illi filio vel filiis illorum cui vel quibus predictus Miro et iam dicta uxor eius Guila dimiserint ipsum chastrum de Montbui. Donant namque iam dicti comes et comitissa prescripto Mironi et uxori eius Guile prefate et prescripto filio vel filiis illorum ecclesiam sancti Petri de Biges simul cum ipso fevo comitale quod intra terminos iam dicte ecclesie vel parrochiae est, quod Gondeballus de Besora tenuit ibi per fevum de comite, et ecclesiam de sancti Stefani de Palazdaries simul cum ipso fevo comitale quod est intra terminos iam dicte ecclesiae vel parrochiae, quod tenuit ibi prescriptus Gondeballus per comitem, et omne fevum comitale quos est intra terminos parrochie sancti Felicis de Cudines et sancti Matei de Montbui et sanctae Eulalie de Oroncana et

sancti Ienesii de Amenola et sancti Andree de Samalucio et sancti Iuliani de Lican et sancte Marie de Calles, excepta ipsa ecclesia vel parrochia sanctae Marie de Calles cum suis decimis et primiciis, terminis et pertinenciis omnibus, quam comes et comitissa prescripti ibi tenent. Et prescripti comes et comitissa retinent in iam dicto dono omnia prata et pascua et exitus et regressus et omne adempmentum quod ibi retro abuerunt omnes homines de franchediis que sunt de flumine Lubricato usque ad Collum de Sabadel, et de termino de comitatu Asona usque ad ipsa mare, excepta ipsa laboracione de iam dicto fevo. Et iam dicti comes et comitissa comendant iam dicte Guilie uxori iam dicti Mironis, et Bernardo et Gondeballo filiis illorum, ipsum chastrum de Olerdola et ipsum castrum de Eraprunnano, et donant ad eos ipsum fevum comitale quod ibi tenet prescriptus Miro Gerib[er]ti per comitem. Et prescripti comes et comitissa similiter faciunt ipsam comandam de predictis chastris Olerdola et Eraprunnano et donum de predicto fevo ad illum alium filium vel filios de predicto Mirone et de predicta Guilia, cui vel quibus iam dicti Miro vel Guila dimiserint iam dictos chastros de Olerdola et de Eraprunnano.

Facto dono VI nonis iulii, anno XXVIII regis Henrici.

1. **b** 1059.

106

1058, desembre, 26

Concessió del rei de Dénia al bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. Trasllat autèntic del 7 de juliol de 1230, ACB, Regum Privilegia, armari 3, n. 8 (3-3-8).

C. Trasllat autèntic de 1239, AV, Acta, armari IX, caps XI, n. 1.

D. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 5, doc. 8.

a. DIAGO, *Història*, f. 108v-109r (ex **C**).

b. DIAGO, *Anales de Valencia*, p. 242v.

c. MARCA, *Marca Hispanica*. doc. 249.

d. BOFARULL, *Condes*, II, p. 81-82 (ex **C**).

e. FLÓREZ, *España Sagrada*, p. (ex **c**).

f. CHABÁS, *Episcopologio* (ex **B**).

g. PUIG, *Episcopologio*, doc. 46, (ex **B**).

Hoc est traslatum sumptum fideliter a quodam instrumento cuius series talis est. Noticie plurimorum tam instantium quam posterorum tradere satagimus qualiter superno opitulante numine sedes sancte Crucis sancteque Eulalie Barchinonensis, anno Dominice

incarnationes LVIII° post millesimum, insistentibus glorios[siss]imi presulis eiusdem sedis Gislaberti intercessibus insularum Balearum clericatus atque ordinum nec non urbis Denie adepta est donum. Dux quoque predictae urbis Denie, dum viveret, nomine Mugehid interventu iam dicti pontificis revocavit atque subdidit insulas prelibatas Baleares, quas nunc vulgo Mayoretas et Minoretas vocant, sub iure et diocesi sancte prefate sedis Barchinonensis, statuens ac iubens ut omnis clericorum gradus in predictis degens insulis a nullo pontificum auderet expetere ordinem alicuius clericatus neque sacri crismatis unctionem vel electionem, neque ecclesie dedicationem, neque ullius clericatus cultum aliquem, excepto antistite Barchinonensi. Huius itaque largitionis filius predicti ducis Mugehid astructor atque imitator nomine Ali dedit ac subdidit omnes ecclesias et episcopatum prefatarum insularum et predictae urbis Denie iuri et diocesi sancte sedis Barchinonensis, eodem videlicet modo quo genitor suus Mugehid precatu prenominati pontificis impertivit universa hec sedi prelocute, inpartitionis autem predictarum ecclesiarum et episcopatus earundem istoria digna cognitu ita se habet.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Ali dux urbis Denie et insularum Balearum, Mugehid iam dicte urbis olim ducis proles, assensu filiorum meorum et ceterorum ismaelitarum in meo palacio maiorum, contrado atque largior sedi sancte Crucis sancteque Eulalie Barchinonensi et predicto presuli omnes ecclesias et episcopatum regni mei que sunt in insulis Balearibus et in urbe Denia in perpetim abinceps maneant sub diocesi predictae urbis Barchinonensi, et ut omnes clerici, presbiteri et diachoni in locis prefatis commorantes, a minimo uxque ad maximum, a puero usque ad senem, ab odierno die et tempore minime contentur deposcere ad aliquo pontificum ullius ordinationem clericatus neque crismatis sacri confectionem neque cultum aliquem ullius clericatus nisi ab episcopo Barchinonensi aut ab ipso cui ille preceperit. Si aliquis, quod absit, hoc largitionis donum improbo nisu annullare vel dirumpere conatus fuerit, celestis regis iram incurrat et ab omni lege penitus exors fiat. Et postmodum hoc maneat indiscussum atque firmum omnem per evum.

Facta carta donationis VII° kalendas ianuarii, anno prescripto apud urbem Deniam iussu Ali et assensu filiorum suorum maiorumque suorum inferius corroboratorum.

*(Text en àrab.)*¹

Riambaldus archiepiscopus sedis Arelatensis. + Arnaldus episcopus Magdalonensis. Guifredus sancte sedis Narbonensis ecclesie archiepiscopus (*senyal*). + Froterius episcopus +. Guilelmus gratia Dei Urgellensis episcopus +.

(*Senyal*) Arlovinus sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

Signum Raimundi de Ortis presbiteri (*senyal*). Sig+num Bernardi presbiteri. Sig+num Guillelmi presbiteri. (*senyal*) Guillelmi presbiteri. Sig+num Ariadi qui et presbiteri. Sig+num Raimundi de sancto Iacobo presbiteri. Sig+num Petri de Palomera presbiteri.

Sig+num Petri de Bages notarii publici Barchinone, qui hoc translatum sumptum ab originali scribi fecit et clausit nonas iulii, anno domini Millesimo CC tricesimo.

1. g (*traducció PUIG, p. 118*): "Confirman este escrito y atemperarán su conducta, Dios mediante, a las prescripciones aquí consignadas: mir Mohamed, hijo de Alí, mir Mochehid, hijo de Alí, Abdelaziz, hijo de Abdalá, e Xixem, hijo de Mohamed, hijo de Zeyán. Jebalodaula, a quien Dios guarde, manda autorizar este documento a condición de que Guilbert, obispo de Barcelona, acceda a que (*el nom de Jabalodaula*) sea mencionado en las preces públicas o sermones que en las iglesias prediquen los oradores cristianos en todas las provincias del reino (*de Dénia*). Esto es precisamente lo que se halla consignado en el documento (*crístià*) de arriba. Fecha en Xaval, del año 449 (*de l'hègira*): Abdalá, hijo de Mohamed, hijo de Ahmet, Abdelaziz, hijo de Ibrahim el Nomairi, Mohamed, hijo de Moslim, hijo de Mocabel, Alam, cliente de Almuafec, Ahmet, hijo de Jalaf el Moaferi, Selma, cliente de Almuafec, Dios le haya perdonado".

107

1058, novembre, 18

Consagració de la Seu de Barcelona pel bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. Traslát autèntic del 7 de juliol de 1230, ACB, Constitucions, armari 4, n. 2 (3-4-2).

C. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 14v-16r, n. 29.

D. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 16r-17v, n. 29bis.

a. MARCA, *Marca Hispanica*, doc. 248 (ex C).

b. BOFARULL, *Condes*, II, p. 82-87 (ex C).

c. PUIG, *Episcopologio*, doc. 47.

Hoc est translatum sumptum fideliter a quadam dodalia ecclesie Barchinonensi, tenor cuius talis est. Postquam Imperator caeli ac terre devicto mortis principe ut aperiret mortalibus ianuam vite, glorificata per resurrectionem sui corporis carne quam ex nobis pro nobis assumpsit de matre semper virgine, ascendit ad palacium caeleste cum Patre et Spiritu Sancto victurus et regna-

turus sine fine, adimpleta Sancti Spiritus promissione, sonus apostolorum exivit in universum orbem terre et christiani nominis vocabulum primum apud Anthiochenam ecclesiam cepit esse, et sic deinde per omnem mundum in diversis locis facte sunt ecclesie ut a solis ortu usque ad occasum nomen Domini esset laudabile. Hoc videns invidus humani generis inimicus, suavitatis ministris paganis ac gentilibus ut persequerentur et occiderent fideles Christi gladiis et multis cruciatibus, et destruerent ecclesias tam in urbibus quam in aliis mundi partibus, quod et factum est in Barchinonensi civitate antiquis temporibus a barbaris Hispaniam intransantibus peccatis christianorum exigentibus. Set Christus, quamvis peccatricem miseratus christianam plebem, excitavit Ludovicum pium regem, qui expulit hismaeliticam gentem et liberavit Barchinonensem urbem et christianis populus sic reparavit destructam Barchinonensis ecclesie sedem. Cumque idem rex mortis persolvisset debita, et volvente mundi rota veteriosa temporum pertransissent secula, iterum propter hominum peccata gens invaluit pagana et capta est Barchinona et interfecti sunt habitatores eius et destructa sanctuaria et cum sacri ordinis ministris eversa sunt altaria. Set etiam Christus misereri paratus, predictam urbem postea recuperavit fidelibus expulsis pestiferis gentilibus, et per successionem hereditatis tradidit christianis comitibus de quorum linea vel genealogia naturali venit gloriosus comes ac marchio Reimundus Berengarii factus est propugnator et murus christiani populi, et per eius victoriam cum adiutorio Christi facti sunt ei tributarii pagani christianorum adversarii. Quos plus quam omnes antecessores sui comprimens et faciens profugios, multos victoriae fecit triumphos et christianorum amplificavit terminos. Iam vero divina gracia, cum ipse comes ac marchio ampli honoris principatum optinisset in terra, largitoris omnium bonorum recognovit beneficia et pro tanto honore rependens ei multa servicia, iuste et pie consideravit de ecclesia que Christi est sponsa et mater est nostra. Unde in principali trono sui honoris, intra moenia Barchinone civitatis cum vidisset aulam episcopalis sedis iam deficere vetustate operis et ex parte destructam a barbaris, indoluit causa divini amoris et eam renovari et restaurari fecit et annuit a fundamentis ad honorem Christi et nomen sancte Crucis sancteque Eulalie indigene martiris et virginis, et in renovatione et restauratione predictae sedis habuit consortem cooperatorem et factorem pium atque benignum Guilabertum prefate presulem urbis. Postquam autem magnificus comes ac marchio Raimundus atque

nobilis eius uxor domna Almodis et idem pontifex Barchinonensis, intergecta evolutione annosi temporis, vidissent desideratam perfectionem coepti operis, pro premiis eterne retributionis, coeperunt cogitare de die consecrationis ut perfectius potuissent Deo placere de perfectione laboris et de comuni voto dedicationis. Igitur tantus princeps et tam nobilis comitissa tamque pius et benignus episcopus constituerunt consecrationis insigne opus, et quartus decimus dies kalendarum decembrium est constitutus et facta est ipso die dedicatio ad millesimi quinquagesimi octavi ab incarnatione Domini tempus, secundum eram nonagesimam sextam, inditione vero undecimam, propriis notam temporibus. Et in ope et in opere dedicationis huius invitatus est ab eis reverendissimus Narbonencium archiepiscopus urbis metropolitane Guifredus, et religiosissimus primas Arelatensis ecclesie Rayenbaldus archiepiscopus, aliique episcopi quorum numerus subscriptis declarabitur nominibus, et congregatus est infinitus diverse etatis ac sexus populus, permixtis clericorum et laicorum ordinibus, ut magni gaudii et festivitatis esset celebris conventus, et anniversaria memoria diei huius in futuris non cessaret temporibus. Publicata etiam per seriem dotis huius factam et confirmatam ab ipsis archiepiscopis atque pontificibus et ab ipso comite et comitissa, aliisque principibus clericis videlicet atque laicis videntibus, que modo verbis sic incipit talibus: In nomine sancte et individue Trinitatis. Ego Guifredus archiepiscopus Narbonensis, et ego Rayeballus archiepiscopus Arelatensis, et ego Guillelmus episcopus Urgellensis, et ego alius Guillelmus episcopus Ausonensis, et ego Berengarius episcopus Gerundensis, et ego Arnaldus episcopus Elnensis, et ego Paternus episcopus civitatis Tortosensis, et ego Guilabertus episcopus Barchinonensis una cum consensu ac iussu dompni Raimundi principis Barchinonensis et comitis Gerundensis et marchionis Ausonensis, et cum assensu sue coniugis nomine Almodis comitisse nobilis, subarrantes anulo divine legis, celesti regi sponsam ecclesiam Barchinonensis sedis donamus et confirmamus predicte sedi omnes ecclesias et universa sua predia et omne deditum sibi iuste debitum et omnem censum et redditum, quantumcumque et quodcumque et ubicumque iuste adquisitum et acquirendum, ut secure et libere habeat et possideat im perpetuum et nulla potestas hoc habeat vel aliquis homo per virtutem vel per ingenium preter episcopi ipsius sedis vel clericorum assensum. Preterea nos supradicti omnes excommunicando sub anathematis interdictione confirmamus Maiorcas et Minorcas in-

sulas Baleares et episcopatum civitatis Denie et episcopatum civitatis Oriole et earum ecclesias omnes et quantum pertinet ad clericatus ordines ut omnes episcopi, presbiteri et diachoni aliique clerici in prelibatis insulis et in prefatis locis commorantes, a minimo usque ad maximum, et a puero usque ad senem, ab hodierno die et deinceps minime contentur deposcere ab alio aliquo pontificum ullius ordinationem clericatus, neque crismatis sacri confessionem neque aliquem cultum ullius clericatus nisi ab episcopo Barchinonensi aut ab illo cui ipse preceperit sive permiserit, sicut illa scriptura testatur quam inde Muiehid et filius eius Aly hismaelite quondam fecerunt et Guilaberto episcopo Barchinonensi dederunt et tradiderunt. Insuper etiam admonemus atque mandamus ut Barchinonensis sedis ecclesia omnino sit libera et semper gaudeat franchitate secure, et chanonici simul cum ipsa canonica, cum rebus ad eandem canonicam pertinentibus. Terminos quoque episcopatus sancte sedis Barchinonensis ita volumus esse distinctos et ab Ausonensi et Gerundensi episcopatu esse discretos, sicut per anticos novimus populos et sicut debite constituti sunt contra orientalem et septentrionalem plagam sive per plana seu per colles devexos atque montes excelsos, et contra meridiem longe per gurgites maritimos, et contra occidentem versus Dertosam annotatos Balagarii locos, ut quicquid intra et extra predicta sedes adquisivit vel adquisierit per iuste largitionis modos habeat confirmatum per nos predictos episcopos et manu nostra roboratum sive per alios atque per me Remundum comitem et per me comitissam Almodem et successores nostros filios et nepotes et pronepotes et deinceps alios. Nam et providencia nostra illud solerter providere curavit, ut si Tarrago, que diu elanguit, adhuc per nos principes aut per successores nostros, largiente Deo, vires convalescendi habuerit et in pristini honoris statum Deus reduxerit, per nos et successores nostros non perdat quod iuste habuit et habere debet et debite recuperare poterit. Set et propter honorem Christi et sancte Crucis gloriam ut, sicut regi Constantino sic nobis de barbaris per crucis triumphum det victoriam, constituimus huius diei aniversariam de securitate et franchillitate gaudere memoriam, in qua nemo per VIII dies aniversarie memorie huius consecrationis, quatuor quidem qui precedent et quatuor qui subsequuntur, interpositum nonum diem festive rememorationis istius sancte dedicationis, audeat tollere vel faciat tolli rem alicuius advenientis vel redeuntis, vel assalliat vel assalliri faciat vel noceat quocumque modo malignitatis, vel toloneum accipiat

vel accipi faciat cuiuscumque hominis per hos dies convenientis sive revertentis, neque in ipso eodem die future rememoracionis istius consacracionis. De ipsa quoque terra vel universis ecclesiis aut parrocheis vel qualibuscumque prediis que ad canonicam sancte Crucis sancteque Eulalie pertinent, videlicet que hodie iuste possidet vel ab hinc per universa tempora iuste possederit vel adquisierit, per auctoritatem beati Petri apostolorum principis et per ordinem nostrum excommunicamus et interdicimus ut nullus homo cuiuslibet potestatis aut sexus aut ordinis aliquid inde audeat tollere aut alienare vel ad dampnum predictae canonice quolibet modo transferre vel conmutare. Nemo predia ipsius ecclesie ubicumque debita illi noverit celare audeat, set mox ubi cognoverit ad profectum illius confestim manifestare non pigeat. Interdicimus quoque iuxta statuta sanctorum cannonum et auctoritatem sanctorum antiquorum patrum ut nullus quorumlibet pontificum infra fines ipsius episcopatus ecclesiam consecrare, vel penitentes eiusdem episcopi suscipere, nec eius clericos ordinare presumat, nisi forte presul prenominate sedis assensum spontanee prebeat.

Igitur hanc universam nostram constitutionis dotem superiorum promulgatam perheni lege valituram censemus, omnemque hominem illam observantem, et ut stabilis permaneat adiuvante pro posse benedicimus et ut diuturnitatem vite presentis et perpetuitatem semper manentis obtineat preoptamus, statuimus autem sub divini iudicii obtestatione et anatematis interdictione ut si quislibet homo cuiuscumque potestatis aut ordinis hanc dirumpere vel violare nisus fuerit aut diruperit aut violaverit, hic de parte Dei omnipotentis et beati Petri apostoli omniumque sanctorum et nostra excommunicatus permaneat, et a conventu sancte ecclesie et omnium christianorum alienus existat, tartareisque vinculis innodatus inferorum poenas eternaliter sentiat. Quod si ab incepto desistat et digna penitudine simul et emendatione satisfaciat, ab hac excommunicatione solvatur, et haec nostra constitutio inrefragabilis et inconvulsa perpetualiter habeatur.

Raimbaldus archiepiscopus (*senyal*). + Guislibertus gratia Dei episcopus +. + Berengarius Dei gratia Gerundensis episcopus +. Partonus¹ gratia Dei Tostuensis² episcopus (*senyal*).

S+ Miro presbitero, qui haec scripsit, cum litteras rasas et emendatas et suprapositas in linea XXI et in XXVII^a et in XXXII et in XLI, die et anno quo supra.

Signum Raimundi de Ortis presbiteri (*senyal*). Sig+num Bernardi presbiteri. Sig+num Guillelmi presbiteri. (*senyal*) Guillelmi presbiteri. Sig+num Ariadi qui et presbiteri. Sig+num Raimundi de sancto Iacobo presbiteri. Sig+num Petri de Palomera presbiteri.

Sig+num Petri de Bages notarii publici Barchinone, qui hoc translatum sumptum ab originali scribi fecit et clausit, cum litteris emendatis in linea prima, nonas iulii, anno domini Millesimo CC tricesimo.

1. C Paternus.   2. C Tortusensis.

108

1058, desembre, 5

Donació del bisbe Guislabert a la seva filla Ermessenda.

[A]. Original.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 348.

C. RIBERA, II, p. 232-234.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 333.

Res donatae et in praesenti traditae sunt nullo modo repetantur a donatore. Igitur in Dei nomine. Ego Guislibertus, gratia Dei pontifex sanctae sedis Barchinone, donator sum tibi Ermesindam feminam filiam meam. Manifestum est enim quia placuit animis meis et placet, nullus quoque agentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria expontanea hoc elegit mihi cum Deo bona voluntas, ut cartam donationem tibi fecissem de aliquid de proprietate mea sicuti et facio. Dono namque tibi in mea donatione meum castrum de Capraria cum suis terminis et pertinentiis et adiacentiis et cum ipsas ecclesias et cum decimis et primitiis, et montibus et vallibus, et primum et planum, et cum boschis et garriciis et cum ipsis molendinos et cum ipsis fontes et discurtiones aquarum, et pasquas et pratis, et cum puios et rochas et espeluncas et molendina, cum regos et caput regos, et cum ipsas resclosas et glevarios et cum omnia aedifitia qui pertinent ad ipsos molendinos, et cum ipsis ortis et ortalibus. Est quippe haec omnia in comitatu Barchinona. Quod mihi advenit haec omnia prefata ad me Guislibertum episcopum per genitorum meorum et per donationem quod mihi fecit pater meus Udaldardus vicecomes condam sive per quascunque voces. Et afrontat praescripta omnia de parte vero orientis in medio alveo Anolla et in termine de Apiaria vel in termine de

castrum de ipsa Vid, de meridie in termine de Apiaria et de ipsa Vid, de occiduo in termine de Terrazola et de Mediona, de circio in termine de Clarmonte. Quantum iste afrontationes includunt, sic dono iam dictam Ermessindem filiam meam iam dicta omnia in tale conventu ut ego habeam ipsam medietatem in diebus vitae meae, post obitum meum remaneat ad fratri tuo Mironi ita ut in diebus vitae suae teneat et possideat ipsa medietate, post obitum vero suum remaneat tibi si viva fueris, et si viva non fueris remaneat ad ipsos infantes qui sint et siant procreati de te et de Raymundum Renardi, aut ipsum vel ad ipsos aut ipsum cui tu dimiseris post obitum tuum haec omnia superius scripta. Et ego Guislibertus episcopus dono vobis haec omnia suprascripta sub tale conventum ut non sit vobis licitum donare neque vindere nec comutare nec inalienare ullus hominis utriusque sexus, nisi inter vos de unus ad alium, sed post obitum meum et vestrum habeant supradicta omnia ipsi infantes qui fiant procreati de Ermessindem praefatam et de Reymundum Renardi iam dictum cui tu dimiseris. Et quales unus ex vobis disrumperit supradicta convenientia nullam valorem obtineat illi meam donacionem neque meam laxationem sed fiat extraneus inde, et habeat omnia alium ab integre sine inquietudine ullius hominis aut feminae. Quod si ego donatore aut aliquis homo sexus utriusque qui contra ista carta donatione venero aut venerit pro inrumpendum nil valeat, sed componat aut componam vobis praescripta omnia in triplum cum omnem suam inmeliacionem. Et in antea ista carta donatio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc nonas decembris, anno XXVIII regis Henrici.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +, qui ista donatione fecit et firmavit et testes firmarique rogavit.

Udaldardus vicecomes +. + Mironi subdiaconi. Sig+num Amati Ratfredi. Sig+num Isovardi Guadalli. Sig+num Guillermus Arnalli. Sig+num Mironi Arnalli. + Girbertus +.

+ Seniofredus presbiter, qui haec scripsit die et anno quod supra.

109

1059, gener, 10

Donació del bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, III, f. 85r, n. 225.

a. PUIG, *Episcopologio*, doc. 48.

In nomine Domini. Ego Gislibertus, gratia Dei episcopus, donator sum Domino Deo et canonice sancte Crucis sancteque Eulalie. Manifestum est enim quia dono predictae canonice terram meam quam habeo in comitatu Barchinonensi, in termino Montis Scatani, in loco vocitato Perrabruna. Advenit autem mihi per vocem nostre matris ecclesie sive ob collationem fidelium. Habeat autem terminum predicta terra de circio in strada publica, de parte orientis in molino Adaledis femine sive in via, de meridie in flumine Bosocii, de occiduo in monte de Iorba. Quantum isti termini concludunt dono Domino Deo et prefate canonice et canonicis eiusdem canonice, et de meo iure in illorum trado dominium et potestatem ut faciant ex ea quod ex ceteris ecclesie munificentis faciunt ad utilitatem prescripte canonice. Accepi autem ex rebus predictae canonice pro hac terra cafitios sex ordeí quod expendi in dedicatione nostre matris ecclesie in expensis necessariis. Si vero ego donator aut aliquis homo utriusque sexus hanc donationem dirumpere voluero aut voluerit nil valeat, sed huius donationis violator in baratri voragine collocandus sempiternisque cruciatibus mancipandus perpetuo confusus pena tabescat, atque hec donatio eternaliter valitura consistat.

Actum est hoc IIII idus ianuarii, anno VIII post XX regni regis Henrici.

+ Guislabertus gratia Dei episcopus +.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

110

1059, abril, 6

Donació del bisbe Guislabert al Capítol de la Seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 158r, n. 370.

In nomine Domini. Ego Gislibertus, gratia Dei Barchinonensis episcopus, donator sum Domino Deo et canonice sancte Crucis

sancteque Eulalie. Manifestum est itaque quia dono Domino Deo et prelibate canonice petiam unam terre quam habeo in suburbanio civitatis Barchinone, in marino litore ad plagam orientalem secus ecclesiam sancte Marie. Nofitatum est autem canonicis prelocute canonice et aliis viris quampluribus qualiter idem canonici venerunt coram me residente in choro sedis predictae et eflagitantes pariter summa cum devotione ut darem filio Remundi Seniofredi, Ermengauda nomine, ipsum fevum quem pater ipsius per me tenebat, quorum annuens precibus dedi ipsum fevum ipsi Ermengauda Reimundi filio, excepta prescripta petiam terre quam exinde retinui quamque prefate canonice dedi. Advenit autem mihi ipsa terra per predictam retentionem supracomentatam ex prescripto feuvo. Habet quoque terminum ad oriente in ipso arenario rivi sive torrens qui discurrit tempore pluviarum, ab occidente in via sive in terra iam dicte canonice, a meridie in litore maris, a septentrione in ipso rivo merdanciano. Item dono predictae canonice IIIor pariliatas terre et modiatas VI vinearum quas habeo in castro de Ripis, quem mihi retinui ad meum opus cum adquisivi ipsum castrum. Quantum predicti termini concludunt atque circumcunt dono Domino Deo et prelocute canonice simul cum ipsa terra et ipsis vineis de Ripis, cum earum omnibus undique affrontacionibus et de meo iure in dominium et potestatem trado supramemorata canonice, cum omnibus ingressibus et egressibus eorum ut faciant exinde canonici quod ex ceteris canonice munificentis faciunt ad utilitatem eiusdem canonice. Si vero ego donator aut aliquis successorum meorum pontificum vel utriusque sexus homo donationem hanc disrumpere voluero aut voluerit nil prosit, sed anathematis iaculo percussus perpetuo tabescat pena confusus, omne quod suprascriptum est in duplum redditurus. Et insuper hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc II nonas aprilis, anno VIII post XX regni regis Henrici.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus.

+ Berengarius archidiaconus. S+ Dalmacius sacer. + Vivas levita atque prepositus (*senyal*). S+ Miro presbiter.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

111

1059, abril, 4

Donació del vescomte Udalard a la seva esposa Guisla.

A. ACA, Canc. perg. Ramon Berenguer I, 236.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 541.

In Dei Patris excelsis nomine. Ego Udalardus vicecomes donator sum tibi Willa coniux mea. Per hanc scriptura donationis mee dono namque tibi ipsa medietate de ipso castro quod dicitur Fontanetum, et alio nomine Apiera est abitoribus nuncupatum, cum medietate omnium edificiorum instrumentis et tectis et pavimentis, et cum medietate de omnibus alaudibus, pronis et planis, et cum medietate omnibus vineis et arboribus cuicumque sint generis, et pratis et pascuis, et garricis et boscis, cum omnibus aquarum deductionibus, sive cum medietate de ipsis decimis et primiciis et ecclesiarum oblationibus sive medietate de ipsum censum quod per quemcumque modum inde redditur a cultoribus et abitoribus. Advenerunt namque mihi prelibata omnia per comparatione sive per hullasque voces. Situs vero huius castri et prediorum est in Barchinonensi comitatu, in Penitense, in dextro latere Monti Serrati. Et abet afrontationes prefata omnia ab oriente in termino Apierole et Macchefe, de meridie quoque coniungunt sibi terminum Gelide et Subirati et Munustrolis, de occiduo iterum collaterant sibi castrum quod dicitur Vitis et inde allegat sibi terminum Capraria et pervadit per medium alveo Annolla usque ad Capellatas, de parte namque circi definit in terminio Clarimontis et Castelli Odolini. Quantum isti termini ambiunt et circumeunt sic dono tibi ipsa omnia suprascripta medietate ad tuum plenissimum proprium in tua vita sine blandimento de nullo homine, post mortem vero tuam remaneat ad unum filium nostrum qui sit procreatus de me in te ad cui tu verbo testaveris, et est manifestum. Quod si ego donator aut aliquis homo utriusque sexus qui contra ista donatione venerit ad inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut ego componam tibi in triplum cum omnem suam immeliorationem. Et in antea ista carta donatione firma et stabilis permaneat modo et omnique tempore.

Facta carta donatione II nonas aprelis, anno XX^oVIII regnante Hahenrico rege.

Udalardus vicecomes, qui hanc carta donatione feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Amad Ratfred. Sig+num Wilabert Fruga. Sig+num Bonifilii Recosindi. Sig+num Arnalli Odger. + Guislibertus gratia Dei episcopus. Sig+num Adalbert Bonfil.

Poncius sacer sive monachus, qui ista carta donatione fecit et sub (*senyal*) die et anno quo supra.

112

1059, maig, 16

Donació de Bernat levita, fill de Mir Geribert, a la seu de Barcelona.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 17v, n. 55.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 23.

In nomine sumi et incomparabilis regis Dei excelsi. Ego Bernardus Mironi donator sum Domino Deo et comunitatis canonice sede sancte Crucis sancteque Eulalie virginis Barchinonensis. Per hunc pactum stabilitatis vel donationis scripture dono Domino Deo et predictos canonicos sede sancte Crucis et sancte Eulalie Barchinonensis ipsum castrum que vocant Porto cum omnibus affinitatibus et termini eius et cum omnibus alodiis et munificentis, vineis, domibus, trileis, pratis, silvis, aquis, garriguis, ortis sive arboribus diversis generis, omne cultum sive heremum quicquid in presenti cernitur habere et possidere, exceptus ipsum fevum quod ego Bernardus predictus teneo per predictam sedem. Affrontat predictum castrum cum suis pertinentiis de orientali parte in flumine Bisotii, de australi parte in monte que vocant Orsa, de meridiale parte in ipsa mare, de occiduale vero parte in flumino Lupricati. Advenit mihi Bernardo hec omnia suprascripta per testationem et laccxacionem avunculi mei Fulchoni et per comparationem et per omnes voces. Quantum istas quatuor affrontationes includunt et isti termini ambiunt sic dono ea omnia suprascripta Domino Deo et ad ipsam canonicam sancte Crucis sicut superius insertum est, cum ingressibus et exitibus suis, eo modo et ordine ut non sit vobis nec aliis qui post vos ibi servientes fuerint licitum aliud de supradicta omnia vendere vel alienare vel in alienum ius transducere nisi ad me largitor aut propinquis meis. Quod si hoc, sicut supradictum est, ipsi canonici non obedierint et ad illorum expensis non retinuerint, revertatur in dominium parentibus vel propinquis meis. Quod si ego donator aut aliquis homo utriusque sexus fuerit

qui hoc dirumpere voluerit nil valeat, sed in ira Dei incurrat et anatema fiat, et insuper componat in vinculo C libras auri puri. Et insuper hoc maneat firmum modo vel omni tempore.

Actum est hoc XVII kalendas iunii, anno XXVII regni Henrici regis.

S+ Bernardi levite, qui hanc donationem fieri iussi et manu propria firmavi et testibus firmare rogavi.

S+ Guitardi levite. S+ Reimundi levite.

S+ Guilelmus presbiter, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

113

1059, juny, 26

Permuta entre Bernat Ramon i la seva esposa Ermengarda i el bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 127r, n. 318.

In nomine Domini. Ego Bernardus Reimundi et uxor mea Ermeniardis femina vobis domno Gisliberto, gratia Dei Barchinonensi episcopo, et omni sancte Crucis sancteque Eulalie canonicorum collegio comutatores sumus. Manifestum est enim quia comutamus vobis quandam peciam terre quam habemus in suburbano civitatis Barchinone, non longe ab ecclesia sancti Cucuphatis, in loco qui vocatur Villa Nova. Advenit autem mihi Bernardo per co[m]parationem, et mihi Ermeniardi femine per meum decimum. Habet autem terminum predicta petia terre a parte circii in terra sancti Petri et habet dextros VI, ab aquilonis vero parte in terra nostra et habet dextros X, a m[er]idie quoque in terra quam a vobis in comutatione accepimus et habet dextros VIII et dimidium, ab occiduo in terra sancti Petri sive vostre canonice et habet dextros IX. Quantum isti termini concludunt vobis et vostre canonice comutamus et de nostro iure in vostre canonice dominium et potestatem tradimus ad vestrum plenissimum proprium, cum ingressibus simul et egressibus eius, ut faciatis exinde quod ex ceteris ecclesie munificenciis atque canonice facitis. Quod si nos comutatores aut utriusque sexus homo hoc dirumpere voluerimus aut voluerit nil valeat, sed componamus aut componat vobis hoc omne in duplum cum omni illius immelioratione. Et postmodum hoc maneat firmum omne per evum.

Facta carta commutationis VI kalendas iulii, anno XXVIII regni regis Henrici.

S+ Bernardi Reimundi, S+ Ermeniardis femine, nos hanc comutationem facimus et firmamus et testes hanc firmare rogamus.

S+ Guilelmus presbiter. S+ Amalricus presbiter. S+ Oliba Onofredi.

S+ Villani levite, qui hec scripsit die et anno quo supra.

114

1059, juny, 29

Permuta entre Adelaida, abadessa de Sant Pere de les Puelles, i el bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 125v, n. 312.

In nomine Domini. Ego Adaledis, cenobii sancti Petri abattissa, una cum collegio puellarum mihi subditarum vobis Gisliberto, gratia Dei episcopo Barchinonensi, et cuncte congregationi canonicorum sancte Crucis sancteque Eulalie comutatrices pariter sumus. Manifestum est enim quia comutamur vobis quandam peciam terre nostri cenobii quam habemus in suburbanio civitatis Barchinone, non longe ab ecclesia sancti Cucuphatis martiris, in loco qui vocatur Villa Nova. Que etiam peciam terre accidit nostro cenobio vel nobis ob largitionem fidelium. Habet autem terminum prefata pecia terre a parte orientis in alodio Bernardi Remundi sive sancti Petri vel Amalrici Etii seu Guifredi Senofredi et habet dextros XXVI, de circio in terra vestre canonice que fuit Udalgarii et habet dextros XXII, de occiduo in terra sancti Benedicti sive in terra sancti Cucuphatis et habet dextros XXVIII, de meridie in exitu Bernardi Remundi et in domibus sancti Cucuphatis et habet dextros VI. Quantum isti termini concludunt vobis comutamur et de nostro iure in vestrum dominium et potestatem tradimus, cum ingressibus pariter et egressibus, ut faciatis exinde quod ex ceteris vestre canonice munificenciis vobis facere competit ad vestrum plenissimum proprium. Quod si nos comutatrices aut utriusque sexus homo dirumpere vel dimovere in aliquo voluerimus hanc comutationem aut voluerit nil prosit, sed componamus aut componat vobis et vestre canonice hoc omne in duplum cum omni sua immelioratione. Et postmodum hoc maneat firmum omne per evum.

Facta carta comutationis III kalendas iulii, anno XXVIII regni regis Hennrici.

Adaleza gratia Dei abbatissa.

Elliardis Deo dicata. Malbergina Deo dicata. Adalaisda Deo dicata. Ermesindis Deo dicata.

S+ Viviani levite, qui hoc scripsit cum litteras superpositas in loco ubi dicitur “de meridie” et “in domibus sancti Cucuphatis”, die et anno quod supra.

115

1060, maig, 12

El bisbe Guislabert de Barcelona dona a Miró Bernat alous que té al comtat de Barcelona, en diversos indrets del Vallès.

A. ACB, perg. Diversorum B, 741 (1-2-741).

B. ACB, *Liber Antiquitatum*, IV, f. 48r-49v, n. 140.

In Christi nomine. Ego Gislibertus, gratia Dei episcopus, una cum caetu canonicorum meorum mihi subditorum donatores sumus tibi Mironi Bernardi. Manifestum est enim quia donamus tibi alodium nostrum proprium quod habemus in comitatu Barchinonense in variis positum locis, id est in Vallense et in alio loco in parrochia sancti Iusti de Verz. Id sunt domus, terre et vinee culte scilicet vel ereme, trilie quoque cum diversorum generum arboribus, et ea omnia que pertinet ad ipsas domus cum aquis, fontibusque ac puteis. Et iterum donamus tibi terras vineasque quas habemus in iam dicto Vallense, in loco qui vocatur Canaliles, et terras et vineas quas habemus in vocitato loco Martoreles cum diversis generis arboribus, aquis sive casalibus. Advenerunt nobis haec omnia quae suprascripta nominatim discernuntur per donacionem quantum voluntarie Miro Bernardi Domino Deo et canonice sanctae Crucis sanctaeque Eulaliae donasti. Terminantur ea omnia que habemus in territorio de Verz, id sunt domus terresque hac vineae a orientis parte in monte Orsa, a meridiana vero terminantur parte in ecclesiam sanctae Mariae de Cornela, ab occiduana namque parte in Lubricati¹ finitur alveo, de circio autem concluditur in Olorda. Iterum autem terre sive vineae quas iam supra retulimus in loco Vallense in diversis locis positae, quas nobis a te sunt donatae, terminantur ab orientis parte in castro Radolph vocitato et usque in Bisocii rivo per moncium discurrit cacumine, a meridianis

namque partibus in castro Montis Catani vocitato, in occidiis vero partibus in Rivipollentis alveo, a septentrionali namque parte in alveo Tenes vocitato. Quantum vero iste atfrontaciones includunt et quod nos a te recepimus totum tibi donamus integriter, excepta ipsa tascha quam nobis retinemus ut teneas per nostrum beneficium in vita tua. Et non sit tibi licitum ibi alium facere baiulum aut alium senioraticum nisi nos donatores aut nostrosque successores. Post obitum vero tuum revertatur nobis aut successoribus nostris in ius nostrae canonicae. Quod si nos donatores vel aliquis sexus utriusque homo hoc dirumpere voluerimus aut voluerit, nec nobis nec illi prosit. Insuper autem haec donacio firma permaneat.

Actum est hoc IIII idus madii, anno XXVIII regnante rege Henrico.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus.

S+ Berengarius archidiaconus. S+ Dalmacius sacer. S+ Guifredi levitae. S+ Miro presbiter. S+ Poncii sacriscustus. S+ Guitardi levitae. S+ Guilelmus levita. S+ Mironis sacerdotis. S+ Stephanus levite. S+ Reimundi levite. S+ Vivas levita adque prepositus (*senyal*).

S+ Vivani levitae, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

1. **B** Lupricato.

116

1060, juny, 21

Guislabert, bisbe de Barcelona, dóna terres a Sant Miquel de Montserrat.

[A]. Original.

[B]. Trasllat autèntic de l'11 de febrer de 1124, AAM, calaix 13, lligall 11, f. 3.

C. Regest a BPRM 2520, f. 167v.

D. Regest a RIBAS, *Història*, f. 63r.

E. Regest a Papers Ribas, AAM, A IV, c 63, s/n.

F. Escatocol a [Bovets], *Diplomàtica*, 12.

a. RIBAS, *Història*, p. 127.

Año 1058, a 21 de junio. A 11 de las kalendas de julio, año 39 del rey Enrique, el obispo de Barcelona Gisliberto, hijo del vizconde Udalardo y de Richildis, hizo donacion a la casa e yglesia del arcangel san Miguel de Montserrat de una condomina¹ sita en el condado de Barcelona, en termino de Collbato, y dize

le perteneçia por herencia de sus padres. Consta de un traslado autentico.

Facta ista donacione XI kalendas iulii, anno XX^oVIII^o regnante Heinricho rege.

+ Guilabertus gratia Dei episcopus +, qui hanc donacionem feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Everardus sacer et monachus, qui hanc donacionem scripsi cum litteras suprapositas in V versu, et sub (*senyal*) die et anno pretitulato.

Bertrandus monachus et levita qui hoc translatum scripsi III idus februarii, anno XVI° regnante Ledovico (*senyal*) rege, cum littera superscripta et dampnata in lina V.

1. C terram que dicunt Condamina.

117

1060, agost, 29

Permuta entre Bernat Raimon i el bisbe Guislabert.

- A. ACB, perg. Diversorum B, 811 (1-2-811).
- B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 28v, n. 83.

In nomine Domini. Ego Bernardus Reimundo et coniux mea nomine Ermeniardis comutatores sumus vobis domno Guilaberto vestrisque canonicis. Manifestum est enim quia comutamur vobis petiam unam vineae in territorio Barchinone, in terminio de Munterols. Advenit nobis per nostra comparatione vel per ullasque voces. Et affrontat ipsa vinea de orientis in vinea Bonucius Guilerani, de meridie in vineas canonicae sancte Crucis, de occiduo et de circi in vineas Mair hebreo. Quantum iste affrontaciones includunt sic comutamur vobis prescriptam peciam vinee cum ipsa terra ubi est fundata, cum ingressibus et exitibus, propter vestram petiam terre, quam nobis dedistis in nostra comutacione, sicut resonat in comutacione quam exinde nobis fecistis, et propter mancosos decem monete Barchinone. Prefata quoque vinea ab ipsa terra ubi est fundata que vobis comutamur de nostro iure in vestrum tradimus vestraeque canonicae dominium et potestatem ad agendum quicquid volueritis inde faciatis. Quod si nos comutatores aut aliquis homo sexus utriusque hoc rumpere voluerint aut voluerimus nil valeant, sed componant aut componamus vobis prescripta omnia in duplum cum omni sua imelioratione. Et in antea ista comutatione maneat firma omni tempore.

Actum est hoc IIII kalendas septembris, anno XXX regni regis Henrici.

S+ Bernardus Reimundi, S+ Ermeniardis, nos qui ista comutatione fecimus et firmamus et testes firmare rogamus.

S+ Reimundus Capannada. S+ Ecio Guilielm. S+ Bernardus Guifredi. S+ Reimundi Guitardi. S+ Ermimir Eldemar. S+ Arnal Oliba. S+ Guitard Vidal.

S+ Vivani levite, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

118

1060, setembre, 21

Donació del bisbe Guislabert al levita Ramon.

A. ACB, perg. Diversorum B, 714 (1-2-714).

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 130v, n. 331.

In Dei Omnipotentis nomine. Ego Gislibertus, gratia Dei Barchinonensis episcopus, simulque cum cuncta nostrorum canonicorum congregacione donatores summus tibi fratre nostro Remundo levita. Manifestum est enim quia non suadentis ingenio nec cogentis imperio set sponte et libentissime donamus tibi aliquid terre iuris nostre cannonice. Et est hec terra in suburbio civitatis Barchinone, in calle unde gradiuntur et regrediuntur ad sanctam Mariam, iuxta archum qui in hoc calle est constructus. Tali videlicet tenore et ordine ut habeas et possideas iam dictam terram omnibus vite tue diebus, et facias ibi domos et secure, et quiete abites eas et dum vicxeris possideas. Post obitum vero tuum libere absque ullo impedimento cum omnibus instrumentis et edificiis ad ius et dominium nostre cannonice revertatur et nostrum et successorum nostrorum. Affrontad namque iam dicta terra a parte orientis in terra de nobis donatoribus, a meridiana vero parte in orto et in domibus de Gerbertus Bonucii, a parte vero occidiu in calle qui ubique discurrit, a septemtrione in domibus et in orto Seniofredi Guadamiri. Predicta namque omnia eo videlicet ordine et tenore ut scripsimus de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestate, cum ingressibus et exitibus suis et omnibus ad ipsam terram et domos quas ibi construxeris pertinentibus, ita ut non sit tibi licitum ibi aliquum senioraticum facere nec adclamare. Quod si nos donatores aud aliquis utriusque sexus homo venerimus aud venerit hanc donacionem ad inrumpendum aud anichilandum nil proficiat nobis aud illi, set componamus aud componat tibi in

duplo. Et insuper hec donacio immobilis et firma permaneat modo et im perpetuum quamdiu vixeris.

Actum est hoc XI° kalendas octobris, anno XXX° regni Henrici regis.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus +.

+ Guilelmus levita. S+ Poncius caput socle. S+ Reimundi levite. S+ Guitardi laevitae. S+ Oliba clericus. S+ Guifredi levitae. S+ Guilelmus levitae. S+ Mironi sacerdotis. S+ Reimundi levite. S+ Vivas levita. S+ Berengarii levitae.

S+ Poncio subdiachoni, qui hec scripsit, cum litteras suprapositas et fusas in linea IIII et in XI, die et anno quod supra.

119

1060, octubre, 29

Testament sacramental de Mir Geribert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 161r-162v, n. 379.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 28.

In Christi nomine. Hec sunt condiciones sacramentorum ultime voluntatis cuiusdam hominis Mironis Geriberti, dive memorie, quod ille scribere iussit Reimundo levite, et cum litteris suis manu propria firmavit, unde constituit distributores suarum rerum esse Guilia uxori suae et Reimundo Lobeti et Arnallo Arlugini et Guanalgaudi Sendredi et condam Mironi Bonihominis, precipiens illis atque iniungens ut si mortis eventu illi evenisset in ipso itinere quo pergere volebat ad visitandam limina beati Iacobi apostoli Gallicie, aut alio loco, antequam aliud testamentum fecisset, plenam potestatem habuissent sui prescripti tutores et helemosinarii ita omnium rerum suarum mobilium atque immobilium ita donare et distribuere sicut eis precepit et iniunxit per suprascriptum testamentum. Unde atulerunt prescripti tutores testes coram Guillelmo Marcho iudice et aliis viris idoneis subterius anontati ex parte quorum nomina sunt Reimundo levite et Ricardi Ellevari et Amato Guitardi qui iuris iurando testificati sunt ita dicentes: Nos vero prenominati testes unum dantes testimonium, primo per Deum trinum et unum, et super altare consecratum in honore sancti Martini, qui est situm intus in ecclesiam sancti Sebastiani cenobii, supra cuius sacrosancto altare has condiciones manus nostras continemus iurando, quia nos prescripti testes vidimus et

audivimus quando Mironi Geriberti prescripti qui est condam fecit scribere suum testamentum sicut supra retulimus, et precepit per suum testamentum prescriptum ad suos prescriptos tutores et helemosinarios ita distribuere omnium rerum suarum sicut in prescripto testamento resonat. In primis precepit suis tutoribus ut dedissent sancto Sebastiano ipsa casa de Bag cum suis terris et vineis, et ipsa mansione de Agela cum suis terris et vineis, et de ipsa arada de ipso Gorg Negre sicut vadit a sancto Paulo usque ad ipso torrente qui est subtus mansione de condam Guillelmo Levegelli et vadit ad ipsum pratum, terris et vineis, casis et casalibus quod ad illum pertinebant, exceptus ipsum solarium. Et dedit ad sanctum Petrum de castro Subiradz pariliata una de terra qui est ad ipsum collum cum ipsa mansione qui est infra ipsa pariliata, et modiatas III de vineis que sunt subtus mansione de Guimara magistro. Et ipsa ostaldad que tenebat Guimara magistro, ipsum servitium que inde debet exire, remansisset ad sanctum Petrum prescriptum, ea ratione ut unus presbiter fuisset electus qui stetisset in servitium sancti Petri prescripti, et per unumquemque diem fecisset ministerium pro anime sue et patris sui et matri et parentibus suis, et ipsa electione fuisset de uxori sue dum viva fuisset, post obitum suum fuisset de eos qui tenuissent castro Subiradz. Donavit ad sanctam Mariam de Castro sancti Martini pariliata una de terra que est ad ipso cursus, et modiatas duas de vineis que sunt ad ipsum puteum, et ipsa petia de terra que tenebat Guilabertus levita que est ad ipsum puteum cum ipso orto qui ibi est. Donavit ad sanctum Petrum et ad sanctum Martinum pariliata una de terra que tenebat Bernardus Guadalli que est ad ipso Puiol, et modiatas quatuor de vineis que tenebat Adalbertus de Lubricato. Donavit ad sanctum Michaellem de Olerdula modiatas duas de vineis que fuerunt de Bernardo Borlarii. Donavit uxori sue Guilie ipsum suum castrum de Subiradz, et medietatem de ipso castro que vocatur Vitis cum medietate de ipso termino, et ipsa medietate de decimis et primiciis et aiacenciis et pertinentiis que pertinebant ad predictum Castrum Vitis, et medietatem de omnibus causis quicquid dicere vel nominari potuisset homo que infra termino est de predicto Castrum Vitis. Et ipsum Castrum Vitis et ipsum Castrum sancti Martini et ipsum castrum de Cezina et ipsum castrum de Olerdula et ipsum castrum Erapruna et ipsum castrum Ribes et ipsum castrum Port cum illorum pertinentiis de predictis tenuisset et possedisset predictae Guilie uxori sue, si in viduitate digna permansisset, sine

blandimento de filiis aut filiabus de predicto Miro et Guilie. Si autem in viduitate non permanserit, revertisset predictam suam honorem ad filios suos masculos, sicut ille Miro predicto disposuit eis in suum testamentum prescriptum. In primis concessit ad Bernardum filium suum et ad Arnallum filium suum ipsum castrum de Subiradz cum terminis et adiacentis earum et omnia quantum pertinet ad predictum castrum, et medietatem de ipso castro de ipsa Vid cum medietate de ipso termino et de suis adiacentiis et de suis pertinciis que superius est scriptum. Similiter concessit ad predictos filios suos Bernard et Arnal ipsum castrum de Eraprunna in servitio Dei et de ipso comiti. Et similiter concessit ipsum castrum de Ribes ad predictos filios Bernardo et Arnallo ut habuissent eum in servitio Dei et de ipso episcopo. Et predictos castros Subirads et medietatem de ipsa Vid et Eraprunna et Ribes teneat Bernardus predictus filius suus omnibus diebus vite sue in tale conventu ut non fuisset illi licitum vendere nec donare nec inalienare neque pro episcopatu neque pro aliquem modum aliquid de predicto honore, et post obitum suum remansisset predictam honorem ad Arnallum filium suum, et si Arnallus predictus mortuus fuisset ante quam proles habuisset de legitimo coniugio, remansisset predictam honorem Reimundo fratri suo, et si Reimundus mortuus fuisset, remansisset ad Gondeballum filium suum, et si voluisset habere Bernardus filius suus predictam honorem, quomodo superius esset insertam, fecisset cartam legitimam Reimundo fratri suo de ipso castro de Port, ut habuisset eum Reimundo fratri suo post mortem Bernardi, et Reimundus filius suus habuisset ipso fevo episcopale quod ille habebat et tenebat de alveo Bisaucii usque ad castrum Cubeles, et Reimundus predictus filius suus remansisset in baglia Dei omnipotentis et de Bernardo fratri suo. Et mandavit ad suos castellanos qui tenebant predictam suam honorem ut non dedissent potestatem predicto filio suo Bernardo usquequo Bernardus filius suus habuisset sacramentum factum Arnallo fratri suo, ut habuisset predictos castros Arnallus predictus post mortem Bernardi fratri suo. Et si Bernardus filius suus se abstraxisset et noluisset facere predictum sacramentum Arnallo fratri suo et predictam cartam de Port Reimundo fratri suo, remansisset predictam honorem Arnallo fratri suo sine ulla dubitatione, et hoc habeat factum infra XXX dies. Et concessit ipsum castrum sancti Martini cum suis terminis et suis pertinciis, et ipsum castrum de Cedina cum suis terminis et suis pertinciis Gondeballo filio suo.

Et similiter concessit Gondeballo filio suo ipsum castrum de Olerdula cum suis aiacenciis et suis terminis et suis pertinenciis ut habuisset in servitio Dei et de ipso comiti. Et dedit prescriptus Miro Adalaidis filie sue ipsum suum alaudem cum ipsa turre de Ventaiols, in tale conventu ut deffinisset omnes voces quos requirere potuisset in honore predicti Mironis, quod si facere noluisset, revertisset predicta turre et predicto alaudio de Ventaiols ad ipsum suum filium qui tenuisset castrum sancti Martini. Et concessit ipsas suas eguas ad predictam Guiliam uxorem suam. Et concessit sancto Sebastiano ipsas decimas de ipsos pulinos et pulinas quod Deus dedisset omni tempore de predictas eguas. Et de alio suo mobile quod remansisset solvere fecissent ipsos suos debitos, et alium quod remansisset ipsas duas partes concessit pro anima sua et terciam partem concessit uxori sue prescripte. Et concessit ipso fevo de Quartel et ipso alaudio de Mata Gondeballo filio suo. Et iussit ut remansisset omnem suam honorem et uxori sua et filiis in badlia Dei omnipotentis et de ipso comiti et comitisse, et de Guisliberto episcopo et de Guillelmo episcopo Ausonensi. Et postquam ordinavit suam voluntatem ut super retulimus mutavit voluntatem suam de ipso castro sancti Martini quod dedit uxori sue prescripte, sicut resonat in sua scriptura quod ille ei fecit et firmavit. Postquam autem hec omnia ordinavit, predictus Miro vixit postea annis sex minus VIII menses et medium, et fuit interfectus a sarracenis in civitate Tortuosa cum filio suo et hominibus suis. Publicata fuit hoc voluntas secundum legis gotice ubi dicitur “morientium extrema voluntas sive sit auctoris et testium manu subscripta sive utrarumque partium signis extiterint roborate infra sex menses”. Coram quolibet sacerdote pateant publicanda sicut et iste fuerunt coram Guillelmo pontifice Ausonensi et Guilberto episcopo Barchinonensi et Guillelmo Remundi iudex et sacerdos Ausonensi, et coram multis aliis idoneis viris.

Late conditiones IIII kalendas novembris, anno XXX regni Henrici regis.

S+ Remundi levite, Sig+num Richardi Ellemari, Sig+num Amati Guitardi, nos qui hunc sacramentum fideliter iuramus.

S+ Guilie femine, Sig+num Raimundi Lobeti, S+ Arnalli Arluvini, hec sunt helemosinarii et tutores.

Remundi Guadamiri, Geralli Bertrandi, Rodballi, Ricolfi Odgarii, Remundi Mironi, Arnalli Oliba, Ollirig Bonefilii, Guinabal,

Bernardi Guillelmi, Bernard Guielm Fedach, Bertran Girbert, nos qui vidimus predicta omnia corroborrari.

Guilelmus iudex resonabat in predicto testamento Mironis VI idus decembris, anno XXIII regni Henrici regis.

Remundi Seniofredi et levite, qui hoc scripsit, cum die et anno quo supra.

120

1060, octubre, 31

Donació del bisbe Guislabert a Guisla, vídua de Mir Geribert, i als seus fills.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 157v-158r, n. 369.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 29.

Sub tali convenientia donat Guislibertus episcopus ipso fevo episcopali, quos tenebat Gondeballus Bisaurenci a die obitus sui et Mironi Geriberti a die obitus sui, ad dominam Guiliam et filiis suis Gondeballo et Arnallo et Raimundo, id est ipsum castrum de Ribes cum suis terminis et suis pertinenciis, exceptis hoc quod dedit Guislibertus episcopus ad ipsam canonicam, parliatas IIIor de terra et modiatas Vque de vineas que est infra terminos de predicto castri. Et ipsa parrochia sancti Baudilii cum duabus partibus decimarum que pertinent ad predictam parrochiam. Et ipsa parrochia de Madrona cum duabus partibus decimarum. Et ipsa parrochia sancti Iacobi de Barchinona cum duabus partibus decimarum quas habet in parrochia sancti Iohannis de Pino et in parrochia sancti Baudilii. Et ipsa ecclesia de Mogoda que vocatur sancta Perpetua et cum duabus partibus decimarum. Et ipsa ecclesia sancti Saturnini de Palatio Dalmanla cum duabus partibus decimarum Et ipsa parrochia de sancti Genesii de Lamella cum duabus partibus decimarum. Et sancti Andree de Samaluz cum duabus partibus decimarum. Et ipsa parrochia de Villa Nova cum duabus partibus decimarum. Et ipsa parrochia sancti Felicis de Cudines cum duabus partibus decimarum. Et ipso fevo quod tenet Orutia femina in comitatu Ausonensi, quod est de sancta Cruce et de sancta Eulalia. Et ipsa parrochia de Oronciana cum duabus partibus decimarum. Ista omnia suprascripta quos tenebat Gondeballus et Mironis predictis a die obitus illorum in omnibus locis sic donat predictus episcopus Guilie predictae et filiis suis

predictis per fevo, sub tali conventu ut stent in hominiatico de supradicto episcopo, et albergen cum predicto episcopo in hostes et in cavalcatas dum vivus fuerit. Post obitum quoque eius similiter faciant cum successoribus suis, et stabiliant unum clericum in servicium sancte Crucis sancteque Eulalie. Et hoc fuit factum in presentia Geriberti Gitardi et Arnallus Arluvini et Gerberto Quirici et Richardo Ollomari et Guilaberto Adroarii, Adalberto presbitero, Bernardo Seniofredi, Berengario Udalardi et Guilaberto Geriberti et Ricolfi Odgarii.

Actum est hoc II kalendas novembris, anno XXX regni Henrici regis.

Sig+num Geriberti Guitardi. + Guislibertus gratia Dei episcopus +. S+ Guilaberti levite. Sig+num Arnalli Arluvini. Sig+num Geriberto Quirici. Sig+num Ricolfi Odgarii.

S+ Reimundi Seniofredi et levite, qui hec scripsit die et anno quo supra.

121

1061, març, 9

Donació del bisbe Guislabert i de l'ardiaca Berenguer a Lobatonus Ermemir.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 27r-v, n. 78.

In Christi nomine. Ego Guislibertus, gratia Dei episcopus, et Berengarius achidiachonus donatores sumus tibi Lobatone Erme-miro tueque proienies. Per hanc scriptura donationis nostre damus tibi peciam unam terre herema causa precaria plantandi. Et est quippe predictam peciam terre in territorio Barchinone, in termine de Monterols. Et advenit nobis prefata terra ex nostre ecclesie sancti Iusti vel per ullaque voces. Et affrontat prefata terra de parte circi in vinea de Ruben Bellito ebreo, de aquilonis in via, et de meridie in vinea de Bernardus Faber, de occiduo in vineas de Remundo Cherucii et in vinea de Miro Tianario. Quantum iste affrontaciones includunt sic damus tibi prefata terra sub tali conveniencia ut eam optime plantes et ad vineas de bonas vites ad hos annos primos VII venientes et labores bene et circumvalles, et infra isto termino prescripto ex his fructibus quoddam ibi dederit habeas tu inde medietatem, aliam medietatem sit nostra et

successores nostros, exceptus unam vinadem quod tibi damus uno anno integriter, et quando fuerit expletum tempus VII annorum si optime fuerit advineata dividere faciamus tibi prefata terra per medium, ita ut una medietas sit tua alia medietas sit nostra, ita tamen ut pars tua non sit tibi licitum vindere nec inalienare nisi nobis et sucesores nostros si emere eam voluerimus per directum, et si noluerimus aut noluerint facere infra primos XI dies postquam conmoniti fuerimus sit tibi licitum ex tua portione quicquid volueritis facere facias. Quod si nos donatores aut aliquis homo sexus utriusque hoc rumpere voluerimus aut voluerit nil valeat, sed componat aut componamus tibi prescripta omnia in duplum cum omni sua inmelioratione. Et insuper hoc firmum maneat omne per evum.

Actum est hoc VII idus marci, anno I regnante Philippo rege.

+ Guislibertus gratia Dei episcopus. S+ Berengarius archidiaconus.

Sig+num Petrus. S+ Poncii sacriscustos. S+ Guitardi levite. S+ Reimundi levite. + Gerbertus presbiter. S+ Poncii levite. S+ Vivas levita. S+ Guilaberti levite. S+ Bomparus presbiter. S+ Compan levite. + Guilelmus subdiaconus.

S+ Miro presbitero, qui hec scripsit die et anno quod supra.

122

1062, juny, 3

Testament sacramental del bisbe Guislabert.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, IV, f. 94r-95r, n. 239.

a. PUIG, *Episcopologio*, doc. 49.

Conditiones sacramentorum ad quarum ex ordinationem residebat iudex Guisadus et sacerdotes sive levite subterius comprehensi. In presentia Gaucefredi Urialis sacerdotis et Guillelmi Ramiri sacerdotis et Reimundi levite et aliorum multorum, quorum nomina ex parte annotata sunt, testificati sunt testes Reimundus presbiter et Ermemirus sacerdos de Minorissa quos ad testimonium pretulerunt Berengarius archidiaconus et Dalmatius Geriberti et Poncius Erme et Petri sacrista et Remundus Seniofredi et Isovar-

duo Guadalli manumissores Guislaberti episcopi ad comprobendam ultimam voluntatem Guislaberti episcopi per suum testamentum editam, qui iure iurando testificati sunt ita dicentes: Iuramus nos testes, primum per Deum Patrem Omnipotentem et per Ihesum Christum filium eius atque per Sanctum Spiritum, confitentes hanc Trinitatem unum et verum Deum esse, per altare consecratum sancti Clementis martiris quod est fundatum in ecclesia sancte Marie de ipso Pino, quod nos vidimus qualiter Guislibertus episcopus iacebat in sua egritudine et ordinavit suam ultimam voluntatem per suum testamentum vel per suis verbis. Et tunc precepit per suum testamentum vel per suis verbis suis elemosinariis iam dictis quando mors illi advenisset plenam potestatem habuissent ad distribuere omne suum avere pro anima sua sicut ille ipse iniunxit. In primis iussit ut fuissent solutos omnes suos debitos. Et item concessit ad calicem sancte Crucis sancteque Eulalie uncias XL auri puri, et ad tabula iam dicte sedis uncias X. Et concessit ad canonicam sancte Crucis suos ciphos meliores argenteos. Et ad sanctum Michaellem de Barchinona ad crucem faciendam L mancos. Et concessit ad iam dictam canonicam ipsa sua conca simul cum ipso urceo, et ipsas suas calleras et padellas et cupas et tonnas et omnia vascela et mapas et tovalas. Item concessit ad domum sancti Michaelis de Monte Serrato ipsam ecclesiam de Amenolellas et aliam ecclesiam sancti Cornelii qui est in Collo Betone, sicut iam supra dictum est, cum eorum terminis et adiacentiis, cum ipsas ecclesias qui ibidem sunt, cum decimis et primitiis et oblationibus, et illorum alodiis et cum omnes censos et exios quod supradictis locis exeunt aut exire debent. Et supradictam ecclesiam sancti Michaelis de Monte Serrato et ipsam ecclesiam de Amenolellas et aliam ecclesiam sancti Cornelii qui est in Collo Betone, sicut iam supra dictum est, cum illorum terminis sic concessit Domino Deo et canonice sancte Crucis sancteque Eulalie, et canonici faciant cantare et illuminare supradictas ecclesias. Et supradictum alodium Collis Betoni concessit tenere Ermengaudo Iohannis suo nepoti, tali ratione ut habeat eum per manum canonicorum sancte Crucis sancteque Eulalie dum vivus fuisset et fideliter dedisset tascham ipsius alodius iam dicte canonice et predictis canonicis, et ipse iam dictus Ermengaudus firmasset iam dictum alodium et omnino dimisisset in potestate prefate canonice et iam dictorum canonicorum. Si autem noluisset firmare predictum alodium, hoc donum dimissionis nichil illi valeat neque habeat, sed solide fuisset et libere iam dicte ca-

nonice. Post mortem vero iam dicti Ermengaudi si, sicut supra scriptum est, predictus Ermengaudus firmaverit et attenderit, remansissent suprascripta omnia ad iam dictam canonicam. Et concessit ad sanctum Cucuphatem caminis Barchinona V uncias auri Barchinone ad crucem faciendam. Et concessit ad Mironem Guilaberti mulum suum meliorem, et ad Fulconem Guisadi uncias II auri, et ad Guitardum Vitalis I, et ad Isovardum Guadaldi L numos auri monete Barchinone, et ad Guilelmum Ricardi mancosos IIII auri, et ad Isarnum unam unciam auri, et ad Tedmundum mancosos III, et ad fratrem suum I, et ad Ferrandum IIII numos, et ad Mariam Apiarie Deo votam numos IIII, et ad Bernardum Guarini uncias II, et ad Fruia numos II, et concessit ad Remundum Seniofredi Rivo Rubii L numos aurei monete Barchinone, et concessit ad presbiteros per missas C mancosos auri. Et concessit ad canonicam sancte Crucis ipsum alodium civitatis Fracte quod tenet Sicardis Castri Vetuli, et habeat eum Miro Guilaberti per manum predictorum canonicorum dum vivat. Et concessit ad sanctum Cucuphatem cenobii Octaviensis uncias V auri, et ad sanctum Petrum cenobii Puellarum V uncias auri, et ad Ermemirum Eldemari unciam I auri excepto debito quod illi debebat quod voluit ut illi fuisset redditum, et ad Sanlam suum ministrum Apiarie et ad uxorem eius X numos auri, et concessit ad Dalmatium Geriberti suam pelliciam cum superpellitio et cotam, et concessit ad sedem sancte Crucis suum botonem et suum anulum meliorem et campittam ut habuisset hec sucessor suus qui post mortem illius venturus esset semper in servitio Dei et ipsius sancte Crucis, tali tenore et ordine ut semper habeat hoc supradictum in hac sancte Crucis sancteque Eulalie sede, et interdicto excommunicationis precepto ut non fuisset ausus extrahere extra hanc Barchinone civitatem. Et concessit ad Berengarium archidiaconum suum pellicionem verum, et ad Remundum Seniofredi suam capam veram, et concessit ad Guifredum Seniofredi clericum suam pelliciam meliorem armeniam, et ad Remundum Seniofredi fratrem eius suas copas argenteas, et concessit ad Poncium sacristam uncias V auri, et ad Mironem Goltredi unciam I auri, et ad Mironem Guilelmi aliam unciam, et ad Albertum Bergitanensis mancosos III, et ad Compagnum Tudiscli suum superpellitium, et concessit ad Tedmundus de ipsa Granata parilium unum bovis quod illum tenebat, et suum capellum cebellinum concessit ad sucessorem suum, et concessit ad Mironem Petri mancosos IIII, et concessit ad Pontium sacristam suam pelliciam vulpinam ut

faciat cantare pro anima sua C missas, et dua tapetia sua meliora concessit ad sanctam Crucem et ad sanctam Eulaliam, et ad Remundum Seniofredi concessit superlectum suum meliorem et pelles suas lupi cervarii et bolzas meliores cum salma et estrai, alium superlectum ad sanctum Cucuphatem camini Barchinone, inter Petrum monachum et sororem eius Ermengardam monacham IIII mancosos, et ad Isovardum Guadaldi asinum I cum bolzis et salma. Supradicta omnia que concessit ad Remundum Seniofredi ea conventionem habeat ut faciat cantare pro anima sua C missas. Et concessit ad sanctum Laurentium suum mulum que vocant Zarafa, et ad Baronem Tudiscli alium mulum quem ipse habebat eo tenore ut dedisset suis elemosinariis uncias II, et si sua voluntas fuisset accepisset ex eis II, et ad Remundum Vitalis suum barbaciium, et ad Poncium Olive suas tobias pelleas, et ad Albertum de Ioncheres capam suam sancti Onissii. Item concessit ad filium suum Mironem et ad filiam suam Ermessindaem, eius sororem, castrum que vocatur Cabrera atque illud que vocatur Castelet cum illorum terminis atque cum eorum omnibus pertinentiis. Iterum petiit suos seniores karissimos domno Remundo comiti et domna Almodis comitissa ut ita fuissent adiutores de Cabrera et de Castelet et de illo omni quod habent ad Mironem filium suum et ad Ermessindem eius sororem sicut illis illi promiserant. Et Miro et sorores illius iussit ut fuissent in baiulia et patrocinio Dei et illis, sicut erat illi fidutia in Domino et in illis. Et concessit ad sanctam Crucem et sanctam Eulaliam cunctos suos libros quos habebat, et obnixe rogavit dominam suam Almodem comitissam ut restauraret suum Librum Iudicum sue ecclesie matris. Et nimium petiit dilectissimis domini et seniores per caritatem Dei et per eam fidutiam quam semper in illos habuit, ut illud omne suum avere quod illi debebant et adhuc debitores erant, ita supradictis elemosinariis suis dedissent ita ut possint exinde voluntatem eius facere, sicut eis ille iniuncxit ad servitium Dei. Itemque obsecravit amantissimi seniores ut illud omne suum avere quod invenire potuissent in potestate aliorum hominum, aut per debitum aut per comendationem quod sit ex eius iure, ut cunctum requirant et faciant illud venire in prefatorum helemosinariorum suorum potestate, ut sicut eis precepit ita possint dare pro anima eius. Aliud omne mobilium rerum quod ullo modo invenire potuissent, dedissent pro anima sua in quibuscumque rebus melius videant in servitio Dei et sancte Crucis sancteque Eulalie. Postquam autem hoc omnia ordinavit, memoriam integram atque

mentem bonam habens, confirmavit suum testamentum manu propria, nomem suum scribendo III nonas decembris, et vixit postmodum usque nonas decembris, quem etiam diem obiit.

Actum est hoc III nonas iunii, anno II regni regis Philippi.

S+ Reimundus presbiter, Ermemiri sacerdoti (*senyal*), qui hoc iure iurando testificati sunt secundum modum superius comprehesum per suprafixum iuramentum.

S+ Gaucefredus sacer. S+ Guilelmus presbiter. S+ Reimundi levite. S+ Reimundi levite. S+ Guilaberti levite. S+ Riculfi levite. S+ Ermengaudi Raimundi clerici. Isti sunt huius rei auditores. Guisadus iudex.

S+ Poncii subdiaconi, qui hoc scripsit cum omnibus suprapositis quibusdam extinctis, die et anno (*senyal*) quo supra.

123

1062, agost,10¹

Convinença entre Geribert Guitart i els comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 280 dupl.

B. Còpia coetània no validada, ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 280.

[C]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 256.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 227.

b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 591.

Hec est conveniencia quam facit Geribertus Gitardi domno Reimundo comiti et domne Almodi comitissae. Convenit iam dictus Geribertus ad predictos comitem et comitissam quod ab hac hora et deinceps sit fidelis ad eos, sine engan, de vita illorum et de omnibus membris que se tenent in corporibus eorum, et de omni honore quem hodie habent et deinceps adquisierint, Deo dante, sicut homo debet aessae ad suos bonos seniores, contra cunctos homines vel feminas qui velint tollere ad iam dictos comitem et comitissam predicta omnia aut aliquid de predictis omnibus. Et convenit predictus Geribertus iam dictis comiti et comitissae ut faciat per eos directum et iusticiam de se et de suis hominibus, de illis qui melius erunt sui quam de alio homine. Et de illis qui melius erunt de alio homine quam sui, convenit ad eos ut faciat directum si potest, si non imparet ad eos toum illud beneficium quod tenuerint per eum, postea adiuvet de eis ad predictos comitem et comitissam, sine engan. Iterum convenit predictus Geribertus

iam dictis comiti et comitissae ut donet ad eos potestatem de ipso castro Castel Bel quod tenet per eos, cum omnibus suis terminis et pertinenciis, aut cum forsfacto aut sine forsfacto, ad illum diem quem predicti comes et comitissa, aut unus ex illis, requisierit potestatem de predicto castro per se aut per eorum nuncios, per quantas vices predicti comes et comitissa requisierint ipsam potestatem de predicto castro Castel Bel ad iam dictum Geribert aut per se aut per eorum nuncium vel nuncios, et ipse missus vel missi regardum ibi non habeant. Et hoc totum faciat sine engan. Iterum convenit predictus Geribertus iam dictis comiti et comitissae ut donet ad eos, aut ad unum de illis, potestatem, sine engan, de ipso Castro Vetulo quod est super portam Barchinone et ipse tenuerit per Udalardum vicecomitem, si habet predictum castrum aut per aliquam guisam potest habere ipsum, per quantas vices predicti comes et comitissa, aut unus ex illis, requisierit vel requisierint ad eum potestatem de predicto Castro Vetulo, aut cum forsfacto aut sine forsfacto, ad illum diem quem predicti comes et comitissa aut unus de illis requisierit ad eum potestatem de predicto castro per se aut per eorum nuncium vel nuncios, et ipse missus vel missi regardum ibi non habeant. Et hoc totum faciat sine engan. Et si tantum evenit ut sit iudicatum per directum inter predictum Geribertum et iam dictum Udalardum vicecomitem quod predictus Geribertus debeat mittere castellanum vel castellanos in predicto Castro Vetulo quod tenuerit per iam dictum vicecomitem, convenit iam dictus Geribertus predictis comiti et comitisse ut mittat castellanum vel castellanos in predicto Castro Vetulo ad voluntatem et laudamentum iam dicti comitis et comitissae. Et convenit eis ut si ipse castellanus vel castellani quem vel quos ipse miserit in predicto Castro Vetulo, quod est super portam Barchinone, ad voluntatem et laudamentum predictis comiti et comitisse, fecerit talem rem ad eos quod ipsi velint ut predictus Geribertus tollat predictum castrum ad ipsum castellanum vel castellanos quem vel quos ipse habuerit missum vel missos in predicto castro ad voluntatem et laudamentum iam dicti comitis et comitissae, convenit predictus Geribertus ad eos ut tollat ipsum castellum ad illum castellanum vel castellanos qui tenuerit vel tenuerint predictum castrum per eum et mittat alium vel alios castellanos in predicto castro ad voluntatem et laudamentum iam dicti comitis et comitissae. Et si ipsae castellanus qui tenuerit predictum castrum moritur, similiter convenit predictus Geribertus ad eos ut mittat alium vel alios castellanos in predicto castro ad voluntatem et laudamentum iam

dicti comitis et comitissae. Iterum convenit predictus Geribertus ad iam dictos comitem et comitissam ut si ipse vixerit post mortem iam dicti comitis, attendat et adimpleat totam supradictam convenienciam vel conveniencias illi filio vel filiis cui vel quibus predictus comes dimiserit Barchinonam testamento vel verbis. Et convenit predictus Geribertus ad iam dictos comitem et comitissam ut tandiu attendat totas supradictas conveniencias iam dicte comitissae, sine engan, quandiu predictus comes dimiserit ad eam baiuliam de Petro Reimundi, filio eius. Iterum convenit ad eos ut faciat ad eos hostes et cavalgadas, et curtes et placitos, sicut homo debet facere ad suos meliores seniores.

Facta conveniencia IIII idus augusti, anno III regni Philipi regis.

Sig+num Geriberti, qui hanc convenienciam feci et firmavi et testibus firmare rogavi.²

Sig+num Guilelmi Amati. Sig+num Arnalli Reimundi de Gerunda. Sig+num Gaucerandi Seniofredi.

Reimundus.³

1. **a** 1063. 2. *Segueix*: Sig+num Reimundi Guilelmi de Voltrera, *amb el nom ratllat*. 3. **B** *signatures*.

124

1062, setembre, 18

Donació d'Udalard i Viva a Sant Miquel de Montserrat.

[A]. AAM, calaix 13, lligall 8, f. 13.

[B]. AAM, *Cartulari de Montserrat*, f. 77.

C. Còpia de dom Miquel Solsona, 1610 *ca.*, BPRM 2520, f. 166 (ex. **A**)

D. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 19r.

E. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 35r.

F. Regest a RIBAS BPRM 2520, f. 63r-v (ex. **A** i **B**).

a. RIBAS, *Història*, p. 83.

b. Regest a BARAUT, *Els manuscrits*, p. 391 (ex **D**).

In nomine Domini. Ego Udalardus, gratia Dei vicecomes, et coniux mea Viva vicecomitissa donatores sumus Deo et sancto Michaeli, qui est fundatus in Monte Serrato, propter remedium anime nostre sive parentorum nostrorum. Donamus namque vobis alaudem nostrum proprium quod habemus in castro Bonifacio, quod dicunt Guardia, sive in ipsas Amenonellas. Id est mansum nostrum proprium dominium cum terras cultas vel incultas, cum omni genere arboribus qui infra sunt, et vineas cultas vel ermas

que de ipso manso fuerant. Et affrontat hec omnia iam dicta de parte orientis in termino Esparagarie, de meridie in ecclesia sancte Margarite vel in torrente, de occiduo in alaude de Mirone de Olivera, de parte vero circii in ipso alaude de Bovet vel in torrente. Quantum infra istas affrontationes includunt sic damus, donamus suprascripto manso cum ipso alaudio, sicut superius resonat, aun ubicumque invenire potueritis quod de ipso manso fuisset in omnibus locis, a Dominio Deo et sancto Michaelis totum ab integrum, cum exiis et regressius suis, ad suum proprium. Et in ea videlicet ratione quod tu Tra[ns]ver et Guari teneatis et non habeatis licentiam vendere nec commutare nec alium seniorelem eligere nisi nos suprascriptos donatores aut posteritas nostra que tenerit supradictum castrum Guardia. Et vos Transver et Guari suprascriptos nec ullus habitatores supradictam domum sancti Michaelis non habeatis licentiam alium senioraticum adclamare aut facere nisi nos supradictos donatores aut posteritas nostra aut qui tenerit predictum castrum Guardia. Quod si nos donatores aut ullus homo qui contra hanc ista carta donatione venerit ad irrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat aut componamus nos ad predictam domum sancti Michaelis in quadrupplum cum omnem suam immeliorationem. Et in antea ista carta donationis firmitatem in omnibus obtineat.

Facta ista carta donationis XIII¹ kalendas octobris, anno III regni regis Philippi.

Udalardus vicecomes, Sig+num Viva vicecomitissa, nos qui ista carta donationis fecimus et firmare rogamus.

Sig+num Raymundi Arnaldus. Sig+num Suniarius Brandevinus.

Sig+num Sendredus presbiter, qui ista carta donationis scripsit cum litteras missas et fuscas.

1. D, E, F XVII.

1062, juliol,¹ 13

Permuta dels vescomtes Udalard Bernat i Guisla als comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

A. ACA, Canc., Perg. Ramon Berenguer I, 297.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 344.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 325.

b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 586.

In Christi nomine. Ego Udaldus Bernardi vicecomes Barchionensis et ego uxor eius Guisla vicecomitissa comutatores sumus vobis domno Reimundo, gratia Dei comiti Barchinonensi, et domne Almodi, gratia divina comitissae. Per hanc scripturam comutationis nos predicti Udaldus et Guisla comutamur vobis predictis comiti et comitissae propria et spontanea nostra voluntate castrum Apiariam cum omnibus suis terminis et edificiis et pertinentiis et adiacenciis, quod castrum vocatur altero nomine Fontaned, et est hoc castrum in comitatu Barchinonensi. Et hoc castrum cum suo hedificio et cum suis terminis et pertinentiis advenit michi Udaldus predicto per scripturam vendicionis quam Guilbertus episcopus, avunculus meus, fecit mihi predicto Udaldus, et mihi predictae Guisle advenit mihi predictum castrum cum predictis omnibus per vocem et scripturam vendicionis quas mihi fecit predictus Guilbertus episcopus et per quascumque voces. Est autem predictum castrum, terrae cum suis ripis omnibus et cum ipsa ecclesia sanctae Marie cum omni suo edificio que residet, in castellare predictae Apiarie, et vinee et triliae et arbores diversi generis, et fontes et aquas, et silve et garrice, cultum et eremus, et molendina cum omnibus suis pertinentiis, et edificiis et omnibus discursibus aquarum, et orti, petre, domus cum omnibus eorum hedificiis atque curtibus, prata et pascua. Et item alia aecclesia sancti Christofori cum omnibus decimis et primiciis et oblacionibus fidelium, cum omnibus suis pertinentiis. Et item alia ecclesia sanctae Crucis cum omnibus suis decimis et primiciis et oblacionibus fidelium, et cum omnibus suis pertinentiis et ecclesia sancti Iacobi. Et predicta ecclesia sanctae Marie predictae cum omnibus suis decimis et primiciis et oblacionibus fidelium, et pertinentiis eius et omni et toto suo termino. Haeae vero predictae aecclesiae cum predictis suis omnibus sunt intra terminum predictae Apiarie et iam dicte Fontaned. Et affrontat et terminatur terminus predicti castri Apiarie et Fontaned de parte orientis in terminis castri Apierole et de Macceffa, et affrontat et terminatur terminus predicti castri Apiarie et Fontaned de meridie in terminis castri Gelide et de Munustrol et de Subirads, et affrontat et terminatur terminus predictae Apiarie et Fontaned de occiduo in terminis de castro Vid et Caprariae et in terminis de Castelet, et affrontat et terminatur terminus predicti castri Apiarie et Fontaned de circio in terminis castri Clarimontis et in terminis Castri Udulini. Pre-

terea nos predicti Udalardus et Guisla comutamus vobis predictis domno Reimundo comite et domne Almodi comitissae castellum quod vocatur Castelet cum omni et toto suo hedificio et omni et toto suo termino et cum omnibus suis pertinenciis. Et affrontat et terminatur terminus predicti castelli Castelet de oriente in termino Apiarie iam dicte, et affrontat et terminatur terminus predicti Castellet de meridie in termino predictae Apiarie, de occiduo affrontat et terminatur in termino castris Apiarie, de circio terminatur in termino castris Clarimontis. Sicut concluduntur et continentur atque subsistunt in omni sua essentia hec predicta duo castra Apiaria et Castelet, cum omnibus eorum edificiis et pertinenciis omnibus et terminis, et predictis rebus omnibus intra predictas IIIor affrontationes et terminos, nos predicti Udalardus vicecomes et Guisla predicta vicecomitissa sic comutamus vobis predictis Reimundo comiti et Almodi comitissae hec eadem duo castra cum omnibus eorum predictis terminis et pertinenciis et introitibus et exitibus ad vestrum proprium alodium, propter alium castellum quod dicitur Apierola quod vos predicti comes et comitissa comutatis nobis predictis Udalardo et Guisle per scripturam comutationis quam vos nobis fecistis, firmastis et tradidistis. Et nos predicti Udalardus et Guisla hec predicta duo castra Apiaria et Castelet cum predictis omnibus suis terminis et pertinenciis de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ad faciendum quod volueritis, propter precium et comutationem iam dicte Apierole. Et nos predicti Udalardus et Guisla in predictis duobus castris Apiaria et Castelet et terminis et pertinenciis eorum nostras voces omnes extinguimus, ut deinceps pro his rebus non liceat nobis loqui. Quod si nos predicti Udalardus et Guisla venerimus irrumpere presentem comutationem et presentes res repetere aut invadere a vestra potestate iam dicti comitis et comitissae, non liceat nobis predictis Udalardo et Guisle predictas res vindicare, set componamus vobis predictis comiti et comitissae predicta duo castra cum omnibus suis pertinenciis et terminis in duplo. Quod si alius homo utriusque sexus venerit irrumpere per nos aut per nostram vocem, similiter componamus predicta omnia vobis predictis comiti et comitissae aut parti vestre aut posteritati vestre si vos defueritis. Precipit vero Lex Goticha, inter alia, libro Vº Iudicum: “comutacio qualem et emptio habeat firmitatem”. Quod si nos predicti Udalardus et Wisla venerimus contra presentem comutationem, compositis a nobis in duplo predictis. Firma postea sit hec comutacio omni temporae.

Udalardus vicecomes, sig+num Guisle vicecomitissae, qui hanc comutationem pariter fecimus et res presentes per presentem scripturam comutationis comutavimus atque tradidimus et manu propria firmavimus et testes firmare rogavimus.

Acta scriptura comutationis III idus iulii, anno III regni Filipi regis.

Sig+num Bernardi Amati. Sig+num Reimundi Sancii. Sig+num Berengarii Ermengaudi. Sig+num Reamballi Guilelmi. Sig+num Dalmacii Guitardi. Sig+num Bernardi Reimundi de Kamarasa. Sig+num Arnalli Reimundi. Sig+num Mir Mir. Sig+num Adam Norman. Sig+num Guillermi Mironi. (*senyal*) Guitardus levita et iudex.

+ Berengarius subdiachonus, qui hanc scripturam comutationis scripsit et suscripsit, cum litteris suprapositis in VII versu, die et anno quo supra.

1. **b.** 29 gener.

126

1062, setembre, 24

Venda de Mir Guislabert a la comtessa Almodis.

[A]. Original.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 348.

C. RIBERA, II, p. 336-337.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 334.

In nomine Domini. Ego Miro Guilaberti clericus, qui fui [filius] Guilaberti episcopi, venditor sum tibi domnae Almodi comitissae. Per hanc cartam venditionis meae vendo tibi libere et solide et sine ullo retentu ipsum castrum quod dicitur Capraria, cum suis aedificiis omnibus et cum solo et superposito, cum culto et heremo, et cum rivis et cum aquis, cum vieductibus et reductibus, et cum suis terminis et pertinentiis omnibus, simul cum ipsam ecclesiam sancti Salvatoris quae ibi est, cum suis decimis et primiciis et oblationibus et pertinentiis omnibus, quod castrum est situm in comitatu Barchinonensi, cum supradictis omnibus suis pertinentiis. Et advenit mihi per donum patris mei Guilaberti episcopi sive quia incurrit mihi ex parte sororis meae Ermesindis sive per voces suas. Quod et castrum cum predictis omnibus afrontat de parte orientis in ipso castro de Fontaned,

quod alio nomine vocatur Apiaria, de meridie in ipso castro de Terrazola sive in illo de ipsa Vitae, de occiduo in ipso castro de Mediona, de circio vero in ipso castro de Clarmont sive in Capelades. Quantum iste quatuor afrontationes includunt vel infra has includitur sic vendo ego iam dictus Miro tibi praescriptae Almodi comitissae iam dictum castrum de Capraria cum praedictis suis terminis et pertinentiis omnibus, et cum praedicta ecclesia sancti Salvatoris cum omnibus quae sibi pertinent ad tuum proprium alodium propter praetium CLXXV mancos monetae Barchinonae legitime pensatos de decem in uncia, quos tu mihi dedisti et ego a te suscepi, et est manifestum. Quae omnia iam dicta de meo iure in tuum trado dominium et potestatem ad faciendum omnia quecunque volueris. Quod si ego venditor aut ullus alius homo vel faemina venero vel venerit contra hanc scripturam venditionis ad inrumpendum non valeamus vindicare quod requisierimus, sed componam aut componat tibi predicta omnia in duplo cum sua immelioratione. Et in postmodum haec scriptura venditionis firma permaneat omni tempore.

Facta scriptura venditionis VIII kalendas octobris, anno III regni Philippi regis.

Mironi Guisliberti +, qui hanc cartam vindicionis fieri iussi, firmavi et firmare rogavi.

Sig+num Guillermus levita. Sig+num Poncii sacri custos. Sig+num Ugonis Dalmacii. Sig+num Bernardi Raymundi de Kamarasa. Sig+num Adam. Sig+num Guillermi Bernardi de Odena. Reymundus Guifredi +. Sig+num Reymundi Guadalli. Deusdedit levita.

+ Berengarius subdiaconus, qui hanc scripturam vinditionis scripsi, cum litteris suprapositis in IIII et in VIII linea, die et anno quo supra.

1063, gener, 29

Convinença entre el vescomte Udalarð Bernat i els comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 292.
- B. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 292 dupl.
- [C]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 350.
- a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 337 (ex A).

b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 605.

Haec est convenientia quam facit Udalardus Bernardi vicecomes domno Remundo comiti et domne Almodis comitisse. Convenit eis iam dictus Udalardus quod ab hac hora et deinceps fideliter et sinceriter, et sine engan, adiutor erit iam dictis comiti et comitisse ad tenere et ad habere et defendere contra cunctos homines vel feminas ipsam civitatem quam dicunt Barchinonam et ipsum Chastrum Vetulum, quod ibi est super unam portam civitatis, quod dicitur vicecomitale, et alterum chastrum similiter quod est super alteram portam civitatis, quod vocatur Chastrum Novum, cum omnibus aliis edificiis que in predicta civitate sunt aut erunt, et ipsum episcopatum sancte Crucis et sancte Eulalie cum suis pertinenciis omnibus, et ipsum comitatum quod dicunt Barchinonensem, cum omnibus abbaciis et chastris et chastellis que in predicto comitatu vel episcopatu sunt vel erunt, et cum omnibus podiis condirectis vel discondirectis qui in predicto comitatu vel episcopatu sunt, et ipsam civitatem quam dicunt Gerundam, cum ipso comitatu quem dicunt Gerundensem et cum ipso episcopatu sancte Mariae, cum illorum chastris, abbaciis, terminis et pertinenciis omnibus, et ipsam civitatem quam dicunt Minorisam, et ipsum comitatum quod dicunt Ausonam, cum ipso episcopatu Sancti Petri, cum omnibus illorum chastris, abbaciis, terminis et pertinenciis omnibus. Item convenit iam dictus Udalardus predictis comiti et comitisse ut fatiat per eos directum et iusticiam de se et de suis hominibus, sine engan, per quantas vices iam dicti comes et comitissa aut unus ex illis requirsierint vel requisierit hoc ad eum. Item convenit iam dictum Udalardus predictis comiti et comitisse ut obtime teneat et atendat ad eos, et illorum filiis post mortem iam dicti comitis et comitisse, ipsam fidelitatem et sacramentum, sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos predictus Udalardus iuravit ad eos. Item convenit predictus Udalardus iam dictis comiti et comitisse ut adiutor sit eis ad tenere et ad habere et ab gurreiare et ad defendere ipsas parias de Yspania et ipsos chastris aut chastellos, alodios aut fevos, terras et honores, quas prescripti comes et comitissa hodie habent et adhuc adquisituri sunt, Deo dante. Item convenit predictus Udalardus, iam dictis comiti et comitisse quod non dezebra eos de ipso Chastro Vetulo vicecomitale de Barchinona quod est super ipsam portam, set potestativos eos fara de predicto chastro per quantas vices requisierint illut ad eum ambo vel unus de illis per se ipsos aut per suos missos vel mis-

sum. Et istas fidelitatem et potestatem de predicto Chastro Vetulo vicecomitale de Barchinona similiter atendet ad filios de predicto comite et comitissa post illorum mortem, sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos predictus Udalardus iuravit iam dictis comiti et comitisse. Item convenit iam dictus Udalardus predictis comiti et comitisse ut mittat chastellanum in predicto Chastro Vetulo de Barchinona vicecomitale cum voluntate et consilio de predicto comite et comitissa, vel de illo filio illorum quem tenuerit Barchinonam post illorum mortem. Et si ille chastellanus obierit aut aliquo modo perdiderit iam dictum chastrum vicecomitale, convenit predictus Udalardus iam dictis comiti et comitisse ut similiter mittat ibi castellanum alium vel alios cum consilio et voluntate eorum, vel de illo filio eorum qui tenuerit Barchinonam post eorum mortem. Et istam convenientiam de chastellanis de predicto castro omni tempore atendat eam predictus Udalardus sine engan ad iam dictos comitem et comitissam, vel illorum filio qui tenuerit Barchinonam post eorum mortem. Et convenit item predictus Udalardus ut commendet ipsum chastellanum quem ibi miserit ad comitem et ad comitissam iam dictos, et ut ipse castellanus iuret fidelitatem iam dictis comiti et comitisse, et ut non vetet eis, vel illorum filiis post obitum illorum, sicut comes eis debitaerit potestatem de predicto castro. Et predictus Udalardus convenit iam dictis comiti et comitisse ut non retineat censum vel usaticum aliut in predicto castro, nisi qualis fuit ibi in vita Remundi Borrelli comitis et avis iam dicti Udalardis. Et si fuerit ibi alius census vel usaticus eiciat eum inde predictus Udalardus. Si vero predictus Udalardus non tenuerit et non atenderit predictis comiti et comitisse prescriptam convenientiam et prescriptos sacramentos vel fidelitates, aut si ipse Udalardus vel sui castellani predictis comiti et comitisse vel illorum hominibus aliquod malum fecerint, infra primos LX dies postquam commonitus fuerit predictus Udalardus a predicto comite et comitissa vel illorum misso vel missis per nomen aut in nomine de ista convenientia vel de predictis sacramentis, predictus Udalardus habeat redirectum illud malum qualecumque fuerit iam dictis comiti et comitisse infra primos LX dies postquam ipse inde commonitus fuerit. Et si comes et comitissa voluerint accipere ipsam emendam a predicto Udalardo vel suis hominibus accipiant eam, si vero noluerint eam accipere perdonent hanc iam dicto Udalardo vel suis hominibus secundum mercedem illorum. Si ergo prescriptus Udalardus non atenderit prescriptam convenientiam et prescriptos sacramentales iam dictis

comiti et comitisse, vel si non fecerit ipsam emendam si comes et comitissa recipere voluerint postquam inde commonitus fuerit, sicut superius scriptum est, aut si predicti comes et comitissa non fecerint ei perdonamentum de ipsa malafacta prescripta LX diebus transactis, suprascriptum Castrum Vetulum de Barchinona vicecomitale sit ad apertum, cum omni sua honore, in potestate comitis predicti et comitisse, sine marrimento vel rancura iam dicti Udalardi. Et donum quod prescripti comes et comitissa fecerunt ad Udalardum de iam dicto chastro cum sua honore in nihil stet ad predictum Udalardum. Et predictus Udalardus similiter facit predictam convenientiam ipsi filio de iam dicto comite qui tenuerit Barchinonam post mortem de iam dictis comite et comitissam. Et hoc totum fatiat predictus Udalardus sine engan. Et predicti comes et comitissa supra predictas convenientias comendant predictum Castrum Vetulum vicecomitale iam dicto Udalardo et donant ei per fevum ipsum vicecomitatum de Barchinona et ipsum fevum de iam dicto castro, sicut avus et proavus iam dicti Udalardi tenuit ipsum fevum per comitem. Et convenit iam dictus Udalardus predictis comiti et comitisse ut non vadat ad sanctum Sepulcrum neque ad Romam neque ad sanctum Iacobum sine licentia iam dictis comiti et comitisse.

Acta convenientia IIII kalendas febroarii, anno III regni Philippi regis.

Udalardus vicecomes.

S+ Gondeballus Mironis. S+ Bonefilius Alamanni. S+ Bernard Remun. S+ Bonefilii presbiter.

S+ Mironis presbiter, qui hec scripsit die et anno quod supra.

128

[1063, gener, 29]¹

Jurament de fidelitat prestat per Udalard, fill d'Ermengarda, al comte Ramon Berenguer I.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 61.
  - B. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 61 dupl.
  - C. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 91.
  - D. Còpia del segle XII, ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 91 dupl.
  - [E]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 351.
  - a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 338 (ex B).
  - b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 606.
- Entre claudàtors, text restituït seguint B.

Iuro ego Udalardus, filius qui sum Ermengardis feminae, tibi seniori meo domno Ramundo comiti, filium qui fuisti Santie comitissae, quod ab hac hora et deinceps fideliter ero tibi sine fraude et malo ingenio et sine ulla deceptione sicut homo debet esse fidelis ad seniore[m] suum cui manibus se commendat. Et ego predictus Udalardus non dezeb[re]i te prescriptum Remundum seniore[m] meum de vita tua neque de tuis membris qui in corpus tuum se tenent, neque de omni terrestri honore, neque de ipsa civitate quam dicunt Barchinona, neque de ipso comitatu que dicunt Barchinonensem, neque de ipso episcopatu sanctae Crucis et sancte Eulaliae cum suis terminis et pertinentiis omnibus, neque de ipsos chastros aut chastellos, rochas aut puios, condirectos aut discondirecto[s] qui in pre]dicto comitatu vel episcopatu sunt vel erunt, neque de ipsas abbacias, cum illarum termines et pertinentiis [omnibus] que in predicto comitatu vel episcopatu sunt vel erunt, neque de ipso chastro quod dicunt Olerdola, neque de [ipso] comitatu quod dicunt Penitensem, neque de ipsos chastros aut chastellos, rochas aut podios, condi[rectos aut dis]condirectos, qui in predicto comitatu sunt aut erunt, neque de ipsa civitate que dicitur [Minorisa, neque] de ipso comitatu quod dicitur Auzona, neque de ipso episcopatu sancti Petri de Vicho, neque de ipsos [chastros aut] chastellos, rochas aut puios, condirectos vel discondirectos, qui in predicto comitatu vel ep[iscopatu] sunt vel erunt, neque de ipsa civitate quam dicunt Gerunda, neque de ipso episcopatu sancte Marie, neque de ipso chastro de Gerundella, neque de ipsos chastros aut chastellos, rochas aut puios, condirectos aut discondirectos, qui in predicto comitatu vel episcopatu sunt aut erunt, neque de ipsis abaciis cum illarum terminis et pertinentiis omnibus que in predictis comitatibus vel episcopatibus sunt aut erunt, neque de ipsos chastros aut chastellos, alodios aut fevos, terras et honores quas tu prescripte comes hodie habes et in antea acaptaras, dante Deo, neque de ipsas parias de Yspania quas hodie habes et convente sunt tibi ad dare et adhuc adquisiturus es, Deo annuente. Et ego predictus Udalardus predicta omnia no la-t tolre ne te'n tolrei, nec ego nec homo vel femina per meum consilium neque per meum ingenium, set adiutor ero tibi ad tenere et ad habere et ad defendere iam dicta omnia contra cunctos homines vel hominem, feminas vel feminam, qui iam dicta omnia tulerint tibi aut aliquid de iam dictis omibus vel inde tollere voluerint tibi. Et hoc adiutorium, sine tuo engan, lo farei et commonir no me'n vedarei. Et ipse nuntius qui me inde commonuerit reguardum non

habebat ibi. Et ego predictus Udalardus non dezebri te predictum Remundum, seniore meum, nec Almodem comitissa de ipso Chastro Vetulo vicecomitale de Barchinona, quod est super ipsam portam, set potestativum te inde farei te et Almodem comitissam per quantas vices illud requisieritis ad me vos ambo aut unus ex vobis per vos aut per vestros missos vel missum. Et commonir non me-n devedarei. Et hoc totum faciam sine engan.

Sicut superius scriptum est, ego iam dictus Udalardus si o tenrei et o atendrei ad te prescriptum seniore meum Remundum, sine tuo engan, et ad Almodem comitissam, dum vivus fueris tu predice Remunde, senior meus. Si vero iam dicta comitissa Almodis et Petrus Remundi, filius tuus, te supervixerint similiter atendam predictum sacramentum et predictam potestatem de predicto chastro ad predictam Almodem et ad iam dictum Petrum Remundi, tanto tempore quanto tu prescripte senior meus dimiseris ipsam baiuliam de predicto Petro Remundi ad iam dictam Almodem comitissam in tuo testamento vel in tuis verbis. Et de illo tempore in antea libere et solide atendam prescripta omnia iam dicto Petro Remundi si vivus fuerit. Si vero mortuus fuerit iam dictus Petrus, similiter atendam prescripta omnia ad Remundum, filium tuum, et iam dicte Almodis comitisse, et si ipse mortuus fuerit, similiter atendam ad Berengarium, filium tuum, et iam dicte Almodi. Si vero iam dicti filii omnes mortui fuerint, similiter atendam prescripta omnia libere et solide ad prescripta Almodem comitissam, dum vivam fuerit, post hobitum vero eius, similiter atendam ad illum cui tu dimiseris Barchinonam in tuo testamento vel in tuis verbis. Per Deum et hec sancta.

129

1063

Donació dels vescomtes Udalard i Guisla.

[A]. Original.

B. AHN, Clero secular-regular, 24-24 (Órdenes Militares, San Victoriano, doc. 13). Còpia del s. XVIII.

Conquit cum ea quam adnotavi temporis epoca collata Garino anno tertio Philippe Regis id est anno 1063 ad Odolardo vicecomite Barchinoni et Viva, eius uxore donatio castrì de Bonifatio sive de Guardia, quo potitur hodie monasterium penitentes quipe Garini fama omnium oculos ad re conventerat, huius prapicue Walardi qui fontasse puella redivivae pater erat, facili permuta-

tione nominum comitis, et Vicecomitis in narratione de quanon constat ex actis ea tempestate confectis. Iuvat hanc coniecturam quod nulla extant veterum comitum Barchinonensium alioqui liberalium in inpios locos in hanc domum collata beneficia, sed solum Udalardi Vicecomitis, ut dixi. Same tantopere Deo gratia fuit restitutio Garini post ruinam qua perennibus lacrimis, et ieiunorum afflictationi opinione in huius ecclesiae sagraio hodie quoque asserventur.

Infinitud esset ea persequi miracula quibus dominus hanc purissimam domum continuatis beneficentiae suae donis illustravit forum precis exorando qui se tutelae Virginis Glosiossissimae in hoc monasterio cultae commitebant olim, seque hodie illius praesidio devovent, quorum vota pia pronuntiata vix unquam irrita sunt, nisi quando visum fuerit suaque gloriae melius consulere.

130

1067, gener, 25

Venda d'Ermessenda, filla del bisbe Guislabert, als comtes Ramon Berenguer I i Almodis.

[A]. Original.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 349.

C. RIBERA, II, p. 421-423.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 336.

In nomine Domini. Ego Ermesindis faemina venditrix sum vobis domno Remundo Barchinonensis comiti et domnae Almodi comitissae emptoribus. Per hanc quippe scripturam venditionis meae sic vendo vobis ipsum castrum de Capraria cum omnibus suis aedificiis et pertinenciis. Et advenit mihi praescriptum castrum per donum patris mei Guilaberti episcopi. Est autem praedictum castrum cum omnibus suis pertinenciis in comitatu Barchinonensi. Et affrontat iam dictum castrum cum iam dictis omnibus a parte orientis in Apiaria, de circio in termine de Midiona, de meridie in termine de ipsa Vite, de occiduo in termine de Claromonte. Quantum istas affrontationes includunt sic vendo vobis praedictum castrum de Capraria cum omnibus suis aedificiis et pertinenciis omnibus ab integre, simul cum ingressibus et egressibus earum, propter precium uncias XXX auri puri monetae Barcinonae pensatas bene quod vos emptores pretium mihi dedistis, et ego venditrice

manibus meis recepi, nihilque de ipso pretio apud vos emptores remansit, ut est manifestum. Quem vero praescripta omnia quae ego vobis vindo de meum iure in vestrum trado dominium et potestatem ut faciatis exinde quodcunque velitis facere ad vestrum plenissimum proprium. Quod si ego venditrice aut aliquis homo sexus utriusque qui contra ista carta venditione venero aut venerit pro inrumpendum sive infringendum nihil valeat, sed componat aut ego componam vobis praefata omnia in triplum cum omni sua melioratione. Et in antea ista carta venditio firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc VIII kalendas februarii, anno VII regni Philippi regis.

Sig+num Ermesindis faemina, qui ista carta venditione fieri iussi, firmavi et testibus firmare rogavi.

+ Reimundo Donucii. Sig+num Berengario Donucii. Sig+num Arberto Bernardi. Sig+num Berengarii levitae. Sig+num Berengario Reimundi. Sig+num Bernardi Bernardi.

Sig+num Mironis presbiteri, qui haec scripsit, cum litteras rasas in linea V, die et anno quod supra.

131

1068, abril, 15

Udalard i Guisla concedeixen un molí a Sant Miquel de Montserrat.

[A]. Original.

[B]. Trasllat autèntic, AAM, calaix 13, lligall 9, f. 1.

C. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 19r.

D. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 35v.

E. Regest a RIBAS, *Història*, f. 63v.

a. RIBAS, *Història*, p. 127.

Uzdalardus vizconde y su muger Guila vizcondesa conceden a san Miguel de Monserrat un molino¹ en termino del castillo de Guardia que llaman Bonefacio o de Collobeto, condado de Barcelona, en calidad que los habitadores de san Miguel no puedan enagenarlo ni reconocer a otro señor si no a sus decendientes que posean el castillo de Guardia, &c.

Actum XVI kalendas maii, anno VIII regni regis Philipi.

*Con los vizcondes firman:*² Arnall Odger. + Geral Oger. + Guilabertus Uzalardus. + Arnallus Mir. + Reambal Salund.³ + Isarn Ermengaud. + Bernardus Uzalardus.

+ Raimundo presbitero *la escrivio*.

1. E <es el molino de Salfores que aun existe> en el alveo de Llobregat. 2. D la vizcondesa firma asi Guilia vicecomitissa. 3. E Sabund.

132

1067, setembre, 7

Venda dels vescomtes Udalard i Guisla a Berenguer Adroer.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, II, f. 10v-11r, n. 32.

In nomine Domini. Ego Udalardus vicecomes et uxori mea Guilia femina venditores sumus tibi Berengarii Adroarii emptori. Per hanc quippe scripturam venditionis nostra sic vendimus tibi modiatas III de terra et amplius, et est in territorio Barchinona, in parrochia sancti Vincencii de Serriano, in loco vocitato Bederrida. Et advenit mihi prescriptam terram ad me Udalardus vicecomes per parentorum meorum et per omnesque voces, et ad me Guilia vicecomitissa per meum decimum et per omnis modis voces. Et affrontant prescriptas modiatas III de terra et amplius de parte circi in terra de Bonfil Gilelm Castro Vetuli, de occiduo in vinea de Dominico de Spudula, de aquilonis in torrente et in terra de Guilia mulier qui fuit Mironis Geriberti condam et de filiis suis et in terra de Bernardus Guanalgodi et de mater sua Guilia, de meridie in via et in terra Remundi Riculfi. Quantum istas affrontationes includunt sic vendimus tibi prefatas modiatas III de terra et amplius ab integre simul cum ingressibus et exitibus earum propter precium mancosos XXI auri puri monete Barchinone pensatos unum ad unum a penso de ipsa moneta curribile, quos tu emptor precium nobis dedisti et nos venditores manibus nostris recepimus nichilque de ipso precio apud te emptore remansit, ut est manifestum. Quem vero prescripta terra que nos tibi vendimus de nostrum iure in tuum tradimus dominium et potestatem ut facias exinde quodcumque velis facere ad tuum plenissimum proprium. Quod si nos venditores aut aliquis homo sexus utriusque qui contra ista carta venditione venerimus aut venerit pro inrumpendum sive infringendum nil valeat, sed componat aut nos componamus tibi prephata omnia in duplum cum omni sua melioratione. Et in antea ista cartha venditio firma permaneat omninque tempore.

Actum est hoc VII idus septembris, anno VIII regni Philippi regis.

Udalardus vicecomes, S+ Guilia vicecomitssa, nos qui ista charta venditione fieri iussimus, firmavimus et testibus firmare rogavimus.

+ Stefanus. S+ Reimundus Guilelmi. S+ Poncius Recosindi. S+ Otonis francigena. S+ Bonefilius Fredalie. S+ Bonefilius sacer. + S+ Megedus. S+ Vivani levite. S+ Bernardus levite.

S+ Mironis presbiteri, qui hec scripsit cum litteras raras et emendatas in linea VI ubi dicit "in terra de Bofil Guillem Castro Vetuli", die et anno quod supra.

133

1067, setembre, 12

Conveni entre Gombau, fill de Mir Geribert, i Ramon Isembert sobre el castell d'Eramprunyà.

[A]. Original.

B. Còpia ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 383.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 31.

b. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 704.

In Dei nomine. Hec est conveniencia que facta est inter domnum Gomballum, filium Mironis Geriberti, et Reimundum Ysimbertum, custodem castris Erapruniani. Donat autem et comendat predictus Gombaldus castrum Erapruniani ab ipsum iam dictum Raimundum Ysimbertum et ad uxorem suam n[ominem] Neviam et ad omnes filios suos, eo conventu ut teneat eum Raimundus predictus et uxor sua in vita sua et Miro, eorum filius, et suprestis eius frater Gombaldus et omnes filii eorum, unus port alium, quandiu unus supervixerit alium remaneat ad extremum qui vivus fuerit, ipsum castrum videlicet et omnes suos termines et homines utriusque sexus, et ecclesias, et montes, et silvas et arbores et garrigas, petris petrarum, ruptis et preruptis, pronum et planum, valles et condensa, et omne cultum et eremum, aquis aquarum, veitibus et reitibus, quicquid dici vel nominari possunt. Hec omnia dono sicut pertinet ad ipsum castrum et sicut tenuerunt ipsi qui ipsum castrum tenuerunt, videlicet medietatem de ipsa parrochia cum ipsos decimarios et fabricam sancti Clementis, et fevum quod tenet Tedbaldus et ipsas artigas, videlicet medie gaudtas et tercia parte de ipsas cibarias et castelanas III, unam videlicet Etii et aliam Reimbaldi Iohanis, alteram vero Ermigildi Corvi, et ipsam

terciam partem de ipsa capellania et terciam partem de ipsos placitos, et de omnes causas lexivas similiter ipsam terciam partem, et ipsum castrum que dicunt Campo de Asinos cum omnibus decimis et primiciis suis, et ipsas oblias, videlicet de porcous et multones [...] que ad castellanum pertinet, sive et de ipsas presentalias, et de ipsos aut ipsas qui duxerit maritos ad uxores [...] castellanum pertinet, et ipsa dominicatura de montes et planos, et ipso mandamento et districto que ad eum caste[llanum ...], et sestarios VIII ordei et VIII somadas vindemie per ducto de ipso granario. Et in alio loco, in terminio de Castro Sancti Ma[...]se, dono vobis ipsam nonam partem quod tenet Oto Guifredus de omnia quod exiit de ipsa decima de ipsa ecclesia. Et in terminio de O[lerdola] ipsam octavam partem de ipsa decima quod tenuit Guillelmus Bernardus de Beliana, condam. Et si de ipsa octava aliquid min[ue]ro de Olerdola, XL^a uncias auri vobis componam perpetim vobis abituras, si per directum et sine vestro engan vobis non tradidero et adiutorium vobis in hoc non fuero. Et insuper dono vobis et ad omnes filios vestros, unus per alium, ipsam meam sinescalciam sive in hac terra vel Y[s]pania. Est autem hec omnia in comitatu Barchinonense, in locis nominatis superius. Predictum [...] suprascripta dono vobis Remundo et uxori tue iam dicte simul et ad filios vestros, sicut suprascriptum est, ut habeatis et teneatis quandiu vixeritis omnes in meo servicio et fidelitate. De cetero namque ego Gombaldus Miro predictus pro eo quod vos facitis voluntatem meam de ipso castro ut comendemus eum ego et vos, simul in unum, quidam Raimundo Guillelmo, quia si de isto die in antea pro qualicumque modo adopertum fuerit castrum predictum, cum omnia pertinencia sua suprascripta, nequaquam vos nec filios vestros inquietari audeam ut nulli homini eum donetis, sed semper sicut superius scriptum eum teneatis, tam vos quam filii vestri omnem per evum.

Actum est hoc II idus septembris, anno VIII° regni Philipi regis.

Sig+num Gombaldi Mironis, qui ista donatione feci et testes firmare rogavi.

Sig+num Guillelmi Companni. Sig+num Erberti Amalrici. Sig+num Mironis, fratris eius. Sig+num Ernolfi. Sig+num Berengarii Guillelmi. Sig+num Arnaldi Adalberti.

Willelmus monachus, qui ista conveniencia scripsit (*senyal*) cum lit[er]as superpositas in titulo IIII et XX^oIIII^o et XX^oVI^o, die et anno prefixo.

134

1072, desembre, 23

Empenyorament que fa Mir Guislabert a l'hebreu Bonavida.

A. ACB, perg. Diversorum B, 1521 (1-2-1521).

In nomine Domini. Ego Miro Guisliberti et coniux mea Ermesindis femina inpignoro sumus tibi Bonavida hebreo. Manifestum est enim quia debitores sumus tibi mancos LXVI auri puri monete Barchinona legitime pensatos unum ad unum a mancusa vel de argencio in argencio. Et propter ea inpignoramus tibi alaudem cum ficulneas, et est ipso alaude in Monte Iudaicho. Advenit nobis ad me Miro per voce uxor mea, et ad me Ermesindis per genitori meo et per ullasque voces. Et affrontat prescripto alaude de circi in alaude de Maialsindis femina, de aquilonis in alaude de Rruben Boc, de meridie in alaude de nos inpignoro et in ipsa rrasa subirana, de occiduo in via que vadit ad fossas Iudaicho. Quantum istas affrontaciones includunt sic inpignoramus tibi iam dicta omnia ad integrum et de nostro iure in tuo tradimus dominium et potestatem, et inter tantum nos teneamus per tuum beneficium, et in die quod erit kalendas ianuaras de istas proximas usque a tribus annis proximos venientes sic faciamus tibi redere iam dictum debitum et tu nobis rendas ista scriptura sine mora, sub tali conveniencia ut habeas tu predictus Bonavida ipsum fructum que exit de ipsa terra et de ipsas ficulneas infra prescriptum terminum quas tu tenes in pignus. Et si nos debitores non potuerimus solvere iam dictum debitum a te Bonavida a predictum terminum, quantumque steterit in antea levet lucro per quint quantum tu nobis sperare volueris. Et si hoc non fecerimus et die placiti tui non adimpleverimus, tunc habeas licenciam hec omnia que tibi inpignoramus aprehendere, retinere, vindere et omniam facere quod volueris, cum exios et regresios earum, a tuum plenissimum proprium. Quod si nos inpignoro et aut aliquis homo sexus utriusque contra ista inpignoro pro inrumpendum venerit nil valeat, set componat aut nos componamus tibi iam dicta omnia in duplo cum omni sua melioracione. Et in antea ista inpignoro firma permaneat omnique tempore.

Actum est hoc X kalendas ianuarii, anno XIII regni Philipo rege.

[+ Mironi Guisliberti], Sig+num Ermesindis, nos qui ista inpignoro fecimus et firmamus et yhs testibus firmare rroga-

vimus. Et si nos debitores tenuerimus iam dictum debitum ultra ipsum terminum, quantum tenuerimus in antea tantum teneas tu predictus Bonavida ipsum alaudem cum ipsas ficulneas, et habeas ipsum fructum integriter sine ulla inquietudine, et si ante ipsum terminum prescriptum voluerimus tibi iam dictum Bonavida rendere ipsum debitum tuum quod superius resonat, accipe eam et retdere facias nobis prescriptum pignus nobis in pignorado tibi sine ulla observacione, et inter tantum teneamus per tuum beneficium.

+ Mironi Guisliberti, Sig+num Ermesindis, nos que prescriptum pignus firmamus et testes subterius qua rroborati firmare rrogavimus.

Sig+num Iohan Bonefilii. S+ Ermengaudi Raimundi iudicis (*senyal*). Sig+num Iohan pilicer.

Sig+num Guadamir sacer, qui hoc scripsit (*senyal*) die et anno quod supra.

135

1074, juny, 3

Convinença d'Arnau Mir, fill de Mir Geribert, amb Berenguer Ramon.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer I, 460.

a. FELIU, SALRACH, *Els pergamins*, doc. 862.

Hec est convenientia qui est facta inter Berengario Reimundi et Arnallo Mironis. Convenit autem prescripto Arnallo Mironis ad iam dicto Berengario Reimundi ut sted in suo hominatico et fidelitate, et sit suo solide sicut debet homo esse de suum meliorem seniore, solide atque libere contra cunctos homines. Iterum autem ut non retineat ullum seniore sine suum mandamentum vel consilio sive non faciat ullum seniore sine suo mandamento, et que faciat illi omnes serviciis que debet miles facere ad suum meliorem seniore, secundum suum posse vel nosse. Ideo autem propterea convenit suprascripto Berengario Reimundi ab prelibato Arnallo Mironis ut ad istam festivitatem primam venientem Pestecosten donet illi centum uncias a numero de auro monete Barchinone, qui penset unumquemque mancuso uno argencio, simili modo ut ad istum terminum Pentecosten donet suprascripto Berengario Reimundi ad Arnallo iam dicto centum uncias, sicut superius sunt scriptas, per unumquemque annum. Et hoc sit factum ex utraque parte sino engano.

Quod est actum VIII kalendas iulii, anno XIII regni regis Phylippi.

S+ Arnallus Mironis, ego qui hanc convenientia feci et firmavi et testibus firmare rogavi.

S+ Bernardo Guanalgaudi. S+ Guilielmus Guanalgaudi. S+ Poncii sacricustos.

S+ Arluvinus sacer, qui hoc scripsit, cum litteris condempnatis in linea XVIII et XVIII, die et anno quo supra.

136

[1076]

Jurament de fidelitat d'Arnau Mir al comte Ramon Berenguer II.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer II, 73.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 324.

a. CARRERAS, *Lo Montjuich*, doc. 30.

b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 303.

Iuro ego Arnallus Mironis, filius qui fui Guilie femine, vobis domno Remundo comiti Barchinonensi, filius qui fuisti Almodis comitisse, quod ab isto die et deinceps fidelis ero vobis de vestra vita et corpore et de omnibus membris que in corpore vestro se tenent et de omni vestra honore tam de Christianitate quam de Ispania quod hodie habetis aut in antea, Deo dante, adquisiturus estis, exceptus ipsum directum honoris qui fuit patris mei unde hodie sum querelosus. Et ero vobis adiutor a tenere et habere et defendere prescriptum vestrum honorem contra cunctos homines vel feminas, sine vestro engan, exceptus domnum Berengarium, fratrem vestrum, comitem Barchinonensem. Et de ipso castro quod dicunt Olerdola et de ipso quem dicunt Erapruiano dabo tibi potestatem et tuis nunciis per quantasque vices tu mihi requisieris aut mandaveris per tuos nuncios vel nuncium, ita cum forfectura quam sine fortectura, et tui nuncii non habebunt ullum regard qui per hoc ibi venerint. Et hoc totum faciam tibi per directam fidem sine tuo engan, et de predictis castris non te decipiam ullo modo. Et ego predictus Arnallus fidelis ero tibi prescripto Remundo comiti de predictis castris et de eorum terminis et de rochis et podiis que sunt in eorum terminis et, sicut scriptum est, ita tibi faciam et atendam per dirirectam fidem, sine engan. Per Deum et hec sancta.

137

1076, desembre, 15

Udalard i la seva esposa Guisla venen una terra a Ramon Dalmau.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 236v, n. 640.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Udaldardus vicecomes et coniux mea Guilla vicecomitissa venditores sumus tibi Raimundo Dalmatii clerico Barchinonensi emptori. Per hanc scripturam venditionis nostre vindimus tibi alodium nostrum proprium quod habemus intra menia urbis Barchinone, in ipso muro civitatis iuxta domos et tures archidiachonatu sancte Crucis sancteque Eulalie. Id sunt turris et murum et alias domos cum solis et suprapositis, guttis et stillicinis, foveas et cloacis, ianuas et hostiis, cum curtem et orto et arboribus que ibidem sunt et cum casalitus qui ad predictas domos pertinent, et cum exiis et regressiis earum, et cum andronis et clavagariis, cum omnibus que dici vel nominari ore humano possunt quocumque modo ad predictas domos pertine[re]. Hec predicta omnia advenerunt nobis per comparisonem sive per alios quoslibet modos atque voces. Affrontant predicta omnia a parte orientis in domibus Petri Seniofredi presbiteri et in domibus Adalaidis que vocatur comitissa et in ipso callo, a meridianam vero parte similiter in ipso callo, ab occidentale vero parte terminatur in domibus et in muro que fuerunt Ermemirus Rubeus, a parte vero circii in burgo civitatis et in domibus prenominate de archidiachanatu. Quantum isti termini ambiunt et circumeunt sic vindimus tibi totum ab integrum ad tuum plenissimum proprium et de nostro iure in tuo tradimus dominium et potestate, in hinc propter precium mancosos ducentos octuaginta monete Barchinone et pensa que nunc currit, quos a te accepimus sicut satis manifestum est. Si quis autem contra hanc venditionem venerimus aut venerit ad inrumpendum nil prosit, sed componat aut componamus tibi supradicta omnia in duplo cum omni sua immelioratione. Et in antea ista venditio firma et stabilis permaneat modo et omni tempore.

Actum est hoc XVIII kalendas ianuarii, anno XVII regni regis Philippi.

Udalardus comes, Sig+num Guilla vicecomitissa, nos qui hanc venditionem fecimus, firmamus et testes firmare rogamus.

Sig+num Guilbertus Udalardus. Sig+num Berengarii Udalardus. + Bernardus Gaufredi +. S+ Raimundus. + Bernardus archidiaconus. Sig+num Guilelmus Geriberti. Sig+num Poncius Guilelmi.

S+ Bernardus levite, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

138

1077, juny, 18

Donació del vescomte Udalard al monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 210r, n. 653.

a. Rius, *El cartulario de Sant Cugat*, II, doc. 692.

In nomine Domini. Ego Udalardus vicecomes donator sum Domino Deo et sancti Cucufati cenobii Octavianensis ipsum meum alaudem de Villa Clara, qui fuit de Arnall Bonifilii, qui est condam, cum ecclesia sancti Mikahelis, id sunt casas, terras et vineas, cultum et eremum, arboribus diversi generis, aquis aquarum, pratis, pascuis, vieductibus vel reductibus, cum exiis et regressiis earum, et ipsas taschas, et quarts et ipsum omne censum quod inde exiit de iam dicto alodio. Advenit autem michi predicta hec omnia per comparacionem vel per qualicumque voce. Est autem hec omnia supradicta in comitatu Barchinone, in terminio de parrochia sancte Marie de Brug. Et habet affrontaciones predicto alodio de oriente in alod de Remon Seioll, et de meridie ad ipsos coconos et in torrente qui discurrit, de occiduo in termino de Castro Odolino, de parte vero circi in chingle de Rocha. Quantum infra istas afrontaciones includunt sic dono Domino Deo et sancto Cucufato cenobio ipsa hec omnia suprascripta, eo conventu ut teneamus ego iam dictus Udalardus et uxor mea Guilia in diebus nostris et donemus nos ad predicto cenobio per unumquemque annum libras III de cera, et post obitum nostrum remaneat ad sancto Cucuphato iam dicto solidum et liberum ad suum plenissimum proprium, ad ipsa camara, et est manifestum. Quod si ego donator aut ullusque homo qui contra hanc ista carta donacionis venerit pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat predicto cenobio ipsa hec omnia suprascripta in duplo cum omnem suam inmelioracionem. Et in antea ista karta donacionis firma et stabilis permaneat omnique tempore.

Facta ista karta donacionis XIII kalendas iulii, anno XVII regnante Philipo rege.

Udalardus vicecomes. Sig+num Guilia vicecomitissa, qui ista carta donacionis feci scribere et manibus meis firmavi et testes firmare rogavi. Sig+num Guilabertus Udalardi, qui ostem quam habebam in hoc alodio dimitto ad sanctum Cucuphatem et pernam unam in presentia nobilium virorum, vicecomes.

Sig+num Arbertus Bonifili. Sig+num Arnall Odegarii. Sig+num Isarn Ermengod. Sig+num Ermemir Geribert.

Wislabertus sacer et monachus, qui ista carta donacionis rogatus scripsit sub (*senyal*) die et anno quo supra.

139

1077, juliol, 20

Adelaida i els seus fills venen i permuten una terra amb Raimon Dalmau.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 235r-v, n. 637.

In nomine Domini. Ego Adalaidis femina et filios meos Ermeniardis femina et Amati et genero meo Geribertus nos simul in unum venditores atque comutatores sumus tibi Remundus Dalmatii emptori. Per hanc denique scriptura vinditionis nostre atque commutationis vendimus tibi sive comutamus fexa I de terra quod habemus in Monte Iudaico, in parrochia sancti Iuliani. Advenit nobis per genitores sive per ullaque voces. Affrontat hec omnia suprascripta a parte orientis in alodio de te emptori, a meridie in alodio Guanalgaudus Mironi et suorum heredum sive in ipso margeno qui est supra ipsa strada, ab occiduo in alodio de te iam dicto emptori, a circi vero parte in alodio de Bonisach ebreo. Quantum isti termini ambiunt vel includunt sic commutamus atque vendimus tibi totum ab integre, cum exiis et regressiis eius, in propter precium mancosos III et alia fexa de terra que est in ipso loco prope alodium Remundi Ermengaudi quam a te accepimus. Quem vero predicta omnia que nos tibi vendimus atque comutamus de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem ad tuum plenissimum proprium ut facias exinde quocumque volueris. Si quis autem contra ista venditione seu commutatione venerit aut venerimus pro inrumpendum nil prosit,

sed componat aut nos componamus tibi prefata omnia in duplo cum omni sua melioratione. Et in antea ista omnia suprascripta firma permaneat modo vel omnique tempore.

Actum est hoc XIII kalendas augusti, anno XVII regni regis Philippi.

Sig+num Adalaidis. Sig+num Ermeniardis. Sig+num Geriber-tus. Sig+num Amati.

Sig+num Bernardi Arnalli. Sig+num Guadallus Donnucii. Sig+num Petrus Guilelmi. S+ Iohannes Arnalli. S+ Guilelmus levite. Sig+num Bonifilius Sagoni.

S+ Ardenchus levite, qui hoc scripsit cum die et anno quo supra.

140

1078, gener, 13

Donació del bisbe Umbert a Bernat Udalard i a la seva esposa Persidie.

- A. ACB, *Diversorum B*, 1423 (1-2-1423).
- B. ACB, *Libri Antiquitatem*, I, f. 85v-86r, núm. 201.
- C. ACB, *Libri Antiquitatem*, I, f. 145v-r, núm. 376.

Precipitur evidenter in canone consilio emeritensi, capitulo XX^oII^o “ut ubi ab episcopo bonus impeditur profectus a succedente institutus teneatur modus”, item alibi “si quis sanctorum antistiti in qui statuta presencia subscriptionibus propriis firmaverunt nec non et quos eorum Deus esse voluerit successores, relicta integritate observatio excesserit, reum se divinitatis pariter et fraternitatis, iudicio futurum se esse cognoscat”. Iterumque legitur alio in loco “sicut episcoporum contra harum sententiarum ordine agens irrumpere voluerit, quod prior eius fecerit et vocem amittat et scripture que facta est penam adimpleat, et a cetu fraterno excommunicatus maneat ut excessus sui emendet causam”. Talibus igitur ego Umbertus, ac si indignus gratia Dei Barchinonensis episcopus, auctoritatibus suffultus una cum omni clericorum cetu mihi subito donator sum tibi Bernardi Udalardi et coniuge tue nomine Persidie de hoc quod ei tribuis in hac presenti scriptura, sicut subterius dixeris atque confirmaveris omnibus modis. Donamus namque vobis superius prenominitis per hanc scripturam istius nostre donationis terram iuris nostre canonice et nostram, et domum una vetulam cum sua curte et cum omni suo solo et

supraposito, et sicuti melius potest humano ore dici vel nominari illud totum quod pertineat ad hoc quocumque modo, hec vero omnia que cum prompto animo damus vobis proinde facimus ut ibi faciatis et condirigatis domos ad habitandum. Advenerunt autem nobis ob collationem cuiuscumque fidelium vel per voce nostre canonice aut quocumque alio modo ordine. Sunt autem intra menia urbis Barchinone, secus basilicam sancte Crucis sancteque Eulalie ac palacium comitis. Habent autem affrontationes ab oriente in parietibus predicti palacii et de illis domus que sunt comitales, de meridie atque occiduo sive circea in itinere sive in callibus publicis. Quantum iste prelocute affrontaciones concludunt atque terminant totum sic damus pleniter atque integriter et de iure nostre prenominate canonice sive nostro in vestrum tradimus dominium et potestatem. Accepimus quoque a te Bernardo sepedicto uncias VII auri monete Barchinone ad numerum, quas tu nobis dedisti in precio sive per precium. Cuncta vero hec que superius sunt predicta in tali videlicet modo et ordine vobis damus ut ibidem exinde faciatis quicquid vobis placuerit ad vostrum plenissimum proprium, exceptus hoc ut non habebitis licentiam vendendi sive comutandi hoc nec inalienandi ulli principi nec militi nisi hominibus vestri consimilibus, et ibi non feceritis nec fecerint ullum alium senioraticum neque baiulum nisi nostrum aut successorum nostrorum. Insuper vero dederitis vos ad illi qui hoc habuerint et detenerint per vos aut post vos mancosos VIII° de auri Barchinone aut numerum pensatos de argento in argento ad festivitatem semper sancti Andreae apostoli per censum istius donationis quia hec festivitas erit terminus semper. Si vero vos aut illi qui hoc habuerint vel detinuerint non dederitis aut non dabunt prenominationem censum in prelocuto termino aut post octo dies prefati terminis, dabitis illis aut dabunt postmodum in duplo sine ullius contrarietatis obstaculo.

Post hoc vero totum quod superius insertum est, ego Bernardus prelocutus accipiens et acquirens donationem istius scripture presentis ad integrum donator sum tibi Persedie mee coniugi predictae de omni hoc quod superius videtur atque legitur, quartam tantum portionem quam tibi prelocutus episcopus cum suo clericorum cetu et ego auctorizamus et damus, in tali videlicet modo et ordinae ut si ego presens donator prius quam te fuero mortuus remaneat ad integrum ad illum vel illos post tuum exitum ab hoc seculo cui vel quibus ego dederam atque dimiseram in verbis meis vel in meo testamento, si vero evenerit ut prius discedas

ab hac luce quam ego, remaneat hoc quod superius tibi dono ad me solide et delibere vel ad nostros infantes super hoc ut in vita tua et post tuum obitum, sit ex hac donatione quartam partem ipsius censi datam semper. Hanc donationem istius scripture nos prenominati adquirentes et recipientes si eam in aliquid irrumpere vel recindere voluerimus aut omnino infringere voluerimus, aut si illi qui hoc habuerint vel detinuerint per nos aut post nos facere temptaverint primum sit nobis invalda et illis, et absque ullo robore firmitatis, si nos aut illi qui hoc fecerint non fecerimus aut non fecerint directum iuste et recte aut iudicium vestrum vel vestrorum successorum, si vero nos donatores prebentes hoc vobis prenominatis et confirmantes voluerimus disrumpere vel infringere hanc donationem aut si ullus successorum nostrorum facere temptaverit nullo modo, componamus vel componat vobis vel illis prelocuta omnia in triplum cum omni eius meliorationae que eiusdem meritis sit vobis atque valoris. Et postmodum hoc maneat firmum omne per evum.

Actum est hoc idus ianuarii, anno XVIII regni regis Phillippi.

141

1078, abril, 10

Els comtes Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II fan una donació a Adelaida.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 235r, n. 636.

In nomine Domini. Ego Remundus Berengarius et Berengarius Remundus gratia Dei Barchinonensiu[m] comites atque marchiones pariter munum donatores sumus tibi Adaledi femine consubrine nostre. Sit etiam manifestum qualiter damus tibi domos nostras proprias cum solis et suprapositis cum omnibus ex omni parte, gutis et stillicidiis, hostis et ianuis, foveis atque cloacis, et universis ad easdem domos quolibet modo pertinentibus que habemus intra muros Barchinone urbis, non longe ab ipsa canonica. Advenerunt autem nobis prefata omnia propter imposturam sive falsitatem quam Iohannes Gamiz et uxor eius fecerunt in nostra moneta, quia precipit de furtis et fallaciis liber censorum septimus, de falsariis metallorum titulo sexto, capitulo secundo de his qui solidos aut monetam adulteraverint “ut humiliores persone statum libertatis sue ammittant cui rex iusserit servitio deputandum”. Habent autem

terminii hec omnia ab oriente in calle publico, a meridie ad domus Petri Seniofredi sacerdotis, ad occiduo et circio in domibus que fuerunt Guilaberti Fruiani et coniugis eius. Quantum prenominati termini concludunt tibi ad integrum damus atque de nostro iure in tuum dominium et potestatem tradimus, cum ingressibus pariter et egressibus suis, ut facias exinde quodc[um]que tibi placuerit solide atque delibere ad tuum plenissimum proprium. Si vero nos donatores aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo donationem hanc disrumpere aut infringere temptaverimus sive temptaverit nil prosit, sed componamus sive componat tibi prescriptas domos in triplum in hac eadem urbe tali videlicet loco in quo similem tibi possint valorem obtinere cum omni sua illarum melioratione. Atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum, quia iubet de transaccionibus liber quintus, titulo secundo de donationibus, capitulo secundo ut “donaciones principalis potestatis que in quibuscumque personis conferuntur sive collate sunt in earum iure perhenniter consistant in quorum nomine eas potestas contulerit regia”.

Facta scriptura donationis III idus aprilis, anno XVIII regni Philippi regis.

[Sig+num Remundi Berengarii comitis], Sig+num Berengarii Remundi comitis, qui hanc donationem fecerunt et firmaverunt atque testibus firmari rogaverunt.

142

1078, maig, 12

Adelaida fa una venda a Ramon Dalmau.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 234v-235r, n. 635.

In nomine Domini. Ego Adaledis femina venditrix sum tibi Remundo Dalmatii levite. Sit etiam manifestum qualiter per hanc scriptura istius mee venditionis vendo tibi ortulum meum proprium atque cortale cum casali et parietibus et puteo atque vitibus que habeo intra muros Barchinone urbis, non longe a claustro canonice. Advenerunt autem mihi hec omnia per donationem Barchinonensium principum quam mihi exinde per scripturam manibus illorum firmata fecerunt, secundum quod continetur in codice censorum quinto, de transaccionibus titulo II, de donationibus principum capitulo II, ubi legitur: “Donationes regie potestatis, que in quibuscumque personis conferuntur sive collate sunt, in

eorum iure consistent, in quorum nomine eas potestas contulerit regia, ea videlicet ratione ut ita huiusmodi regalis munificentie collatio attributa in nomine eius, qui hoc promeruit, transfusa permaneat ut quicquid de hoc facere vel iudicare voluerit potestatem in omnibus habeat". Terminantur autem hec omnia a circio et occiduo in parietibus atque domibus tuis, ab oriente in pariete meo et in pariete Petri Seniofredi presbiteri, a meridie in platea publica. Quantum prenominati termini concludunt tibi ad integrum vendo propter mancosos XIII auri Barchinonensis, quos tu emptor precium mihi dedisti et ego venditrix manibus meis accepi, nichilque ex predicto precio apud te remansit, sicut satis est manifestum. Hec autem omnia que tibi vendo de meo iure in tuum dominium et potestatem ad integrum trado, cum ingressibus pariter et egressibus suis et cum universis ad suprascripta omnia, quolibet tenore vel ordine, sive meus pertinentibus sive pertinere debentibus, ut facias exinde quodcumque tibi placuerit ad tuum plenissimum proprium absque ullius contrarietatis obstaculo. Si vero ego venditrix aut cuiuslibet sexus vel ordinis homo venditionem hanc disruptere aut infringere sive rescindere aut in aliquo dimovere temptavero sive temptaverit nil prosit, sed componam sive componat tibi vel illis qui per te et post te bona tua adituri sunt omnia hec in triplum cum omni sua illorum melioratione. Atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum.

Quod factum est III idus mai, anno XVIII regni regis Philippi.

Sig+num Adaledis femine, que hanc venditione fecit et firmavit atque testibus eam firmari rogavit.

Sig+num Eriballus Remundi. Sig+num Bernardi Arnalli. Sig+num Iohannes Arnalli. Sig+num Guilelmi Odagarii. Sig+num Iohannis Gamiz. Sig+num Rodlendis femine.

Isti affirmant et verum esse asserunt, atque auctoritate sua confirmant vendicionem hanc, et definiunt atque pacificant et evacuant ad utilitatem atque profectum suprascripti emptoris Remundi illud omne quod emerunt ex potestate Guilaberti Fruiani et filiorum eius, et ex potestate filiorum atque filiarum Audegarii Godmari et matris eorum, propter quod datis vocibus universis atque cartis quas exinde habebant acceperunt a iure prenominati Remundi mancosos XII auri Barchinonensis ut cuncta hec firma esse statuerunt atque corroborata.

S+ Guilelmi levite. Sig+num Iohannes Arnalli. S+ Bernardi subdiachoni. Isti sunt huius rei testes.

143

1080, juliol, 12

Donació dels vescomtes Udalard i Guisla al monestir de Sant Benet de Bages.

A. AAM, perg. Sant Benet de Bages, 1569.

Notum sit omnibus hominibus presentibus et futuris quod veniens Udalardus vicecomes Barchinone [et c]um uxore sua Guilia vicecomitissa in cenobio sancti Benedicti Baiensis ad festivitatem ipsius in mense iulio, die iovis, quere[la]verunt se abbas Thome-riensi Frotardus et monachi iam dicti cenobii iam dicto Udalardo vicecomiti et uxori sue Guilie de alodiis quos Ingilberga, avia prenominate vicecomitisse, prephato cenobio reliquerat in suo testamento, hoc est de alodiis omnibus et de honore quem abebat in comitatu Barchinone, in termino Vallense, quantum abebet de Monte Buio usque in Barchinona, sicut multociens iam antea que-relaverunt omnia videlicet quod habebat in Licano, ipsum nempe mansum ubi habitat Guadall, et mansum de Guadanna cum ipso molino et cum eorum pertinenciis et aiacenciis, et quantumcum-que habebat vel abere debebat per ullas voces infra terminos parrochie predicti Licani. Quantum etiam ad ipsas curtes sive in Galeg vel in monte Molono seu in terminis eorum aliquo modo habebat vel abere per ullas voces debebat. Deniq[ue] omnia quod habebat in Oronciana, mansum videlicet ubi Reimundus Mironi abitat, cum ipsas terras et cum ipso[...] et cum omnia que sibi pertinebat vel pertinere per ullas voces debebat in omnibus eius terminis. Deinde quantum e[tiam ...] infra terminos de Moled vel eiusdem parrochie sive in suis terminis vel abere per ullas vo-ces debebat. In co[mitatu] Bisuldunensi quantumcumque abebat vel abere [debebat per ullas] voces in Fexano et [...]bianna et in omnibus eius terminis. Ego quoque iam [...] recognoscimus quod [...totas] scripturas [...] scriptis habemus [...]bamus quos illi iuste qu[er]elav[...] propter [...] in presentia bonorum hominum abbas Bernardi de Rios[...] et de Arnallus Oggerii [...] Girberti Bonifili. Reddimus, donamus, guarpimus, et evacuamus in potestate Dei et iam dicti monasterii in manu domni Frotardi abbatis preliba-ti quantum in prephatis locis abemus, tenemus vel nos vel alii homines que fuit de iam dicta Ingilberga femina in terris, in vineis, cultis et incultis, in mansis cum omnibus suis superposi-tis, in domibus heremis vel condirectis, in pratis, pascuis, silvis,

in garricis, vieductis et reductiis, exiis et regressiis omnia, et in omnibus quem admodum prescripta Ingilberga dimisit monasterio prenominate sancti Benedicti. Et per hanc scripturam evacuumus nos in potestate monasterii prescripti, abbatis et monachorum supersonantium, et reddimus ad proprium alodem in perpetuo per abendum, exceptus ipso alode de Galeg.

Actum est hoc III idus iuli, anno millesimo LXXVIII incarnationis Domini, Philippo rege regnante XV°.

Sig+num Udalardi vicecomes, S+ Guilia vicecomitissa, qui hanc scripturam guarpicionis et evacuationis fecimus scribere, firmavimus et firma[re] rogavimus.

Sig+num Guilaberti Udalardi. S+ Bernardi Udalardi. S+ Berengarii U[dalardi]. S+ Guiliemi Udalardi. S+ Arnalli Udalardi. S+ Arnalli Agerii. [S+ ...] Guilielmi. S+ Arberti Bonifilii.

Udalardus vicecomes.

Petrus monachus, qui hanc scripturam donationis, guarpitionis vel evacuacionis scripsit die et anno quo supra (*senyal*).

144

1082, novembre, 30

Donació d'Udalard i Guisla a Andreu Gilabert.

[A]. Original.

B. Trasllet autèntic del 14 de gener de 1153, ACB, perg. 3-38-8e.

Hoc est translatum scripturae donationis quod fe[cit] Udalardus vicecomes et uxor sua Guilia comitissa ad Andream Guilabertum sutorem de domibus suis cuius series sic se habetur. In nomine Domini. Ego Udalardus vicecomite et uxori mea Guilie vicecomitissa donatores sumus tibi Andreas Guilaberti sutori et progeniei atque posteritati tue. Manifestum sit etiam quia per hac scripturam istius nostre donationis donamus tibi et predictis personis domos nostras cum solis et suprapositis, cum hostiis et ianuis, cum curtello et orto cum arboribus diversi generis, simul cum parietibus sive petris magnis et minimis. Est autem prefata omnia intra menia urbis Barchinone, iuxta ipsum Miraculo. Et donamus illud tibi et iam dictis personis in tali modo ut condirigas illud et construas. Advenit autem mihi ad me Udalardus per genitorum meorum, uxori autem meae prenominate advenit per suum decimum et per comparationem sive per aliis quibuslibet vocibus sive

modis. Terminantur autem predicta domus cum curtello et orto a parte orientis in carrera, a meridie in domibus que tenet Petrus Guilielmus baptidato per nos et in parietibus domorum Guilelmi Radulfi, ab hocciduo in ipso Miraculo et in domibus nostris, a circii in domibus sancti Petri cenobii de Clunieg. Hoc vero totum sicut predicti termini concludunt et prefati termini terminant sic donamus tibi predicto Andrea et iam dictis personis prefata omnia sicut supra insertum est, pariterque cum omnibus eius ingressibus et egressibus, et de nostro iure in tuum tradimus dominium et potestatem tali quoque modo et ordine ut tibi nec illis personis non sit licitum alium seniore[m] sive senioraticum facere vel proclamare in iam dicta omnia nisi nos aut illos qui hoc habuerint per nos. Accipimus quoque a te Andreas propter hanc donationem mancosos XIII auri de Valencia in precio. Nos quoque donatoribus sive nostris successoribus dabis tu et predicte persone per unumquemque annum ad festum Pentecosten mancosos IIII auri de octava monete curribile Barchinone, unusquisque de predictis mancosis ad pensum unius argencii, per censum predicta omnia. Si vero tibi predicto Andrea et iam dictis personis fuerit necesse hoc vendere vel inalienare non vendideris nec vendiderint nisi nobis aut nostris successoribus sicut a bonis hominibus iuste et legitime fuerit appreciatum. Nos vero donatores sive nostris successores si intra XXX dies quibus commoniti fuerimus sive fuerint noluerimus sive noluerint emere iam dicta omnia cum omni hoc quod ibi habueris constructum sive factum, habeas sive habeant potestatem vendendi et inalienandi predicta omnia hominibus tuis similibus et non ulli milite sive principi qui nobis vel nostris sucesoribus tribuant predictum censum in prelocuto termino. Hanc vero scriptura istius donationis quisquis vero tam videlicet donatorum quam acceptorum si voluerit disrumpere vel infringere componat alteri parti cui hoc fecerit in duplum. Et postea sic maneat firma omni tempore.

Actum est hoc III kalendas decembris, anno XXIII regni regis Philippi.

Udalardus vicecomes, S+ Guilie vicecomitissa, nos qui hanc donationem fecimus et firmamus et testibus eam firmari rogamus.

S+ Petronis Guilelmi. S+ Remon Seniofredus. S+ Poncius Gerallo.

S+ Iohannis presbiteri, qui hoc scripsit cum litteris rasis et emendatis in linea I^a et II et XI, die et anno quo supra.

S+ Burrulli Torro, S+ Durisacci pellicerii, Sig+num Petri presbiteri, nos qui huic translatum in presentes adfuimus.

Sig+num Petri de Corron scriptoris, qui hunc translatum rogatus scripsit, II idus ianuarii, anno XVII regni Lodoyci iunioris.

145

1088, abril, 24

Donació de Guislabert a la seva germana Ermeniardis.

A. ACB, perg. 3-38-8d.

In Christi nomine. Ego Guislibertus vicecomes, et mater sua, donator sum vobis Ermeniardis femina et filia tua Guilia femina et viro suo Rodebertus que vocant Xalvino et progenies atque posteritatis vestre. Manifestum est enim quia dono vobis solario cum parietes et sostro cum superpositas, guttas et stillicinios, et est hec omnia subter ipso Miraculo, que mihi advenit prelibata omnia per genitori mei et per ullasque voces. Et afrontad iam dicta omnia de circi et de occiduo in domos et curtes et solario de vos emtores, de oriente in via, de occiduo in domos de Petrus Babazato. Quantum iste affrontaciones includunt sic damus vobis vestreque progenie atque posteritati prelibata omnia. Accepi de vobis propter hanc donacionem solidos VIII de bona plata mera, deinde vero donetis mihi vos et successores vestros et ad successores meos omni tempore per unumquemque annum ad festivitatem Pentecosten mancusos II de octava per censum habsque ullius contrarietatis obstaculo. At si vobis necessitas fuerit prelibata omnia vendendi vel colibet modo alienandi, non vobis licitum erit hoc facere militibus set vicinis vestris set talibus viris que rendant nobis per unumquemque annum superius comprehensum censum, et non habeatis licencia propter predicta omnia alius senioraticum facere nisi me donatori aut successores meos. Quisquis autem ex utraque parte iam dicte, licet donatorum quam acceptorum, donacionem hanc sive scriptura in alico sollicitare ausus fuerit sive recindere in alico dimore, componat illi parte cui fuerit ausus iniuria inferre libram unam auri puri, atque postmodum scriptura hec rrobur obtineat perenniter valituri.

Quod est hactum VIII kalendas madii, anno XXVIII regni regis Philipi.

Sig+num Guisliberti vicecomes, que hista donacione feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Guila vicechomitissa. Sig+num Berengarii Bonifilii. Sig+num Petrus Dominico. Sig+num Guilelmi Pere ioculari. Sig+num Raimundi Senfre. Sig+num Simeon. S+ Bernardus Nico.

S+ Guilelmi sacer, qui hec scripsi cum literas superpositas in linea V, et (*senyal*) die et anno quo supra.

145a

1083, juliol, 29

Donació del vescomte Udalard.

A. ACB, perg. 1-1-406.

In Dei sempiterni regis nomine. Ego Udalardus, barchinonensis vicecomes, et coniux mea nomine Guilia, donatores sumus tibi Andree Guilaberti et posteritati tue atque proieniei. Sit etiam manifestum quia per hanc scripturam istius nostre donationis damus tibi Andree et prescriptis personis solarium nostrum cum subtalo, solis et suprapositis, parietibus sive guttis atque stillicidiis, curte et quoquina cum cunctis illorum pertinenciis atque adiacentiis. Sunt quippe iam dicta omnia intra menia urbis Barchinone, ad Miraculum predicte urbis. Et advenerunt mihi predicto vicecomiti per vocem parentum meorum sive per compartionem, et mee iam dicte coniugi per suum decimum sive quocumque alio modo aut voce. Terminantur a parte orientali in ipso itinere, de meridie in domibus quas habet Raimundus Bonifilii per nos donatores, ab occiduo in ipsa Androna, de circiio in domibus Sancti Petri cluniensis cenobii. Quantum autem iam dicti termini concludunt ad integrum atque terminant totum, sic damus pleniter tibi prescripto Andree et aliis personis predictis pariter, cum omnibus earum ingressibus sive regressibus, ad faciendum et condirigendum ibi quodcumque tibi placuerit. Et de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem tali quoque modo et ordine: ut tibi nec illis non sit licitum proclamare in hoc ullum alium senioresem nisi nos aut illos homines qui hoc habuerint per nos. Propter hoc quoque dedistis nobis in pretio mancosos XIII auri ipsius monete Barchinone, que hodie currit, et per unumquemque annum dabis nobis tu et tue predicte persone, ad festivitatem Pentecosten, mancosos II auri de octava, per censum istius nostre donationis, unusquisque de predictis mancosos de penso unius argencii. Si vero

necesse fuerit vobis hoc vendere vel inalienare, non vendideritis ulli alii homini nisi nobis aut nostris successoribus, sicut a bonis hominibus iuste fuerit apretiatum et legitime. Et si nos vel nostri, inter triginta dies quibus amoniti fuerimus, noluerimus emere, sicut superius insertum est, sive noluerint scilicet ad integrum totum hoc quod ibi habueritis constructum sive factum, postmodum habeatis licentiam vendendi hoc et inalienandi ad homines vestros consimiles, qui nobis et nostris successoribus reddant census supra dictum. Quisquis vero, tam videlicet donatorum quam acceptorum, hanc scripturam istius nostre donationis temptaverit disrumpere vel infringere, componat alteri parti cui hoc fecerit iam dicta omnia in triplum. Et postmodum hec donatio maneat firma in perpetuum.

Factum est hoc IIII kalendas augusti, anno XX^oIII^o regnante rege Philippo.

Udalardus vicecomes.

S+ Guilabertus Udalardi. S+ Iohannis presbiter. S+ Raimundi levite. S+ Bernardus levite. S+num Bernardi Udalardi. S+num Raimundi Guitardi. S+num Raimundi Seniofredi. S+num Petri babtizati.

S+ Mironis Donutii, qui hoc scripsit cum litteris rasis et emendatis in linea VIII^a, die et anno quo supra.

145b

1087, abril, 24

Donació del vescomte Guislabert II.

A. ACB, perg. 3-38-8.

In Christi nomine. Ego Guislibertus vicecomes et mater sua donator sum vobis Ermeniardis femina et filia tua Guilia femina et viro suo Rodbertus, que vocant Xalvino, et progenies atque posteritatis vestre. Manifestum est enim quia dono vobis solarario cum parietes et sostro, cum super positas guttas et stillicinios. Et est hec omnia subtus ipso Miraculo. Qui mihi advenit prelibata omnia per genitori meo et per ullasque voces. Et affrontad iam dicta omnia de circi et de occiduo in domos et curtes et solarario de vos emptores, de oriente in via, de occiduo in domos de Petrus babtizato. Quantum iste affrontaciones includunt, sic damus vobis vestreque progenie atque posteritatis prelibata omnia. Acce-

pi a vobis propter hanc donacionem solidos VIII de bona plata mera. Deinde vero donetis mihi vos et successores vestros et ad successores meos omni tempore per unumquemque annum ad festivitatem Pentecosten macuso I de octava per censum, habesque ullus contrarietatis obstaculo. At si vobis necssitas fuerit prelibata omnia vendendi vel colibet modo alienandi, non vobis licitum erit hoc facere militibus set vicinis vestris, set talibus viris qui rendant nobis per unumquemque annum superius comprehensum censum, et non habeatis licenciam propter predicta omnia alium senioraticum facere nisi me donator aut successores meos. Quisquis autem ex utraque parte, tam videlicet donatorum quam acceptorum, donacionem hanc sive scriptura in alico sollicitare ausus fuerit sive recindere in alico dimore, componat illi parte cui fuerit ausus niuriam inferre libram unam auri puri (au puri). Atque postmodum scriptura hec rrobur obtineat perenniter valiturum.

Quod est hactum VIII kalendas madii, anno XXVIII regni regis Philipi.

S+m Guisliberti vicecomes, qui ista donacione feci et firmavi et testes firmare rrogavi.

S+m Guila vicechomitissa.

S+m Berengarii Bonefilii. S+m Petrus Dominico. S+m Guilelmus Pereioculari. S+m Raimundi Senfre. S+m Simeon. S+ Bernar Dominico.

S+ Guilelmus sacer, qui hec scripsi cum literas super positas in linea V et sss, die et anno quo supra.

145c

1087, juliol, 28

Donació del vescomte Guislabert.

A. ACB, perg. 3-38-8.

In Christi nomine. Ego Guisliberti v[icecome]s Barchinone et mater mea Guilia femina, vicecomitissa. Sit etiam manifestum quia damus vobis Andree Guisliberti et Petrus Babtizato et uxor[es vestres] et progenies atque posteritatis vestre solarios cum solos et superpositos, guttas et stillicinios, ostios, ianuas atque limites. Et est hec omnia infra urbis Barchi[nona], subtus ipso Miraculo, pro ipso Spatulario. Que affrontad prelibata omnia a circi in domos Sancti Petri cluniensis cenobii, de oriente in via, de meridie in do-

mos de te Petrus, de occiduo in curte de nos donatores. Quantum iste affontaciones includunt, sic damus vobis et progenies atque posteritatis vestre: iam dicta omnia, sub tali conveniencia: ut habitetis ibi et faciatis vestram volumptatem omni tempori. Accepimus quoque a vobis propter hanc donacionem mancosos X auri rroals de Valencia. Deinde vero donetis vos et progenies atque posteritatis vestre, omni tempus, nobis et succesores nostros mancosos II auri de octava, per censum, ad festivitatem Pentecosten, habsque ullius contrarietatis obstaculo. Et non habeatis licenciam propter predicta omnia alium senioresem neque senioraticum facere nisi nos donatores aut succesores nostros. Et habeas tu, prenomiatus Andreę, in supra dicto solario ad pa'r/te circi tantum quantum tenet ipso solo et parietes quas tu habes et tenes. Et advenit nobis supra dicta omnia per genitorum et per decimum et per ullasque voces. Alium solario fiat de supra dicto Petro et coniux sue et personis vestre iam dicte, et habeat intradas et exidas per portam que tenet Raimundi Sutor. Quisquis autem ex utraque parte, tam vicelicet donatorum quam acceptorum, donacionem hanc sive scriptura in alico sollicitare ausus fuerit sive recindere in alico dimovere, componat, illi parte cui fuerit ausus iniuriam inferri, libram unam auri puri. Atque postmodum scripturam hec rrobur obtineat perenniter valiturum.

Quoid est actum V kalendas agusti, anno XXVIII regni regis Philippi.

S+m Guisliberti, s+m Guilia femina, nos qui hista donacione fecimus et firmamus et testes firmare rrogavimus.

S+m Bernardus Udalardi. S+m Balluvino Od. S+m Arnallo Iohan. S+m Raimundi Seniofredi.

S+ Guilelmus sacer, qui hec scripsi cum litteras super positas in linea V et in nona, et sss die et anno quo supra.

1088, octubre, 6

Donació de Guisla, filla de Gombau de Besora i vídua de Mir Geribert, a Santa Maria de Solsona.

A. ACS. perg. 241.

B. ACS. perg. 342.

a. BACH, *Documents del segle XI*, doc. 292 (ex A).

b. BACH, *Documents del segle XI*, doc. 406 (ex B).

In nomine Domini. Ego Guilia femina, filia Gombaldi Bisorensi, donatrix sum domino Deo et sancte Marie virginis quod nuncupant Salsona. Per hanc scripturam donationis mee dono Domino Deo et prelibato loco alodium meo proprio, id est mansum unum cum solo et superposito, terris et vineis, cultis et heremis cum omnia genera arborum que infra predicto alodio sunt. Est namque predicta omnia in comitatu Barchinonensis, in Penitense, infra terminum castris Pax. Advenit mihi hec omnia iam dicta per genitorum meorum sive qualescumque voces. Affrontat namque predi[cta omnia a] parte orientis in alodio [Fulchonis Eldemari], de meridie in alodio Bernardi Guandalgaudi, de occiduo in alodio Amati Guitardi, de circio in alodio Guilelmi Arnaldi et de fratres suos. Quantum infra istas IIIor affrontationes includunt et isti termini ambiunt sic dono Domino Deo et iam dicte aecclesie sancte Marie de Salsonae in perpetuum habendum totum ad integrum, cum exitibus et regressibus suis, excepto decimis et primiciis. Et ipsi clerici non pigeant rogare Deum pro remedio anime mee et viri mei Mironis Geriberti condam et anime fidelium parentorum meorum. Quem vero predicta omnia que ego dono predicto loco, sicut superius inserta videntur, de meo iure trado atque dono in potestate de clericis predictae [ecclesie] ibidem Deo servientibus ut habeant et teneant atque possideant sicut aliis munificenciis de predictae ecclesie perpetim habitu[ri] sine blandimento ullius hominis utriusque sexus. Quod si ego donatrix aut aliquis homo utriusque sexus hoc dis[rumpere] temptaverit aut temptavero ad nihillum illis proficiat, et insuper iram Dei [incur]rat cum [sacri]legis et excomuni[catis] participationem habeat, et predicta omnia componat [in duplo cum omnes sua in]mel[ioratione. Et in antea permaneat] firmum omne per evum.

Quod est actum II nonas octobris, [anno XXVIII regnante Philippo rege].

[Guilia], qui hec [carta firmavi] et testibus [firmare rogavi].

[Sig+num Bernardi d-en Ollefredi]. Sig+num Amati Guitardi. Sig+num Bertrandi [Gua]daldi. Si+num Bernardi Sendredi. Sig+num Berengarii Guilelmi. Sig+num Guilelmi Remundi. Sig+num Arnallus Mi[ro]ni. Sig+num Reimundus Mironi.

Poncius monachus et presbiter, qui hoc scripsi sub die et anno (*senyal*) quo supra.

1089, gener, 9

Donació del vescomte Guislabert a Santa Maria de Montserrat.

[A]. AAM, calaix 5, lligall 6, n. 1, f. 41.

[B]. AAM, *Cartulari de Montserrat*, f. 47v.

C. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC, 729, III, f. 35r (ex B).

D. Regest a RIBAS, *Història*, f. 64r-v (ex A).

a. RIBAS, *Història*, p. 127-128.

b. BARAUT, *Els manuscrits*, p. 391-392 (ex C).

Despues en el año 30 de Phelipe (de Christo 1089), a 7 de los idus de enero, el vizconde Guilaberto, hijo del citado vizconde Udalardo, y su muger Ermesindis, dieron y en parte vendieron esta misma yglesia de san Miguel arcangel con todos sus alodios, haciendas y posesiones, sita en el condado de Barcelona, en termino del castillo de la Guardia, en Montserrat, al monasterio de santa Maria de Montserrat, a su prior Raymundo y a sus monges en franco y libre alodio, junto con la decima del molino de Salforas, por precio de 8 onzas de oro de la ciudad de Valencia, con pacto y deliberacion que dichos monges redifiquen aquel lugar, compongan lo que esta destruido y restauren lo caido para que sea alli Dios glorificado y honrado de todos los creientes, &c.¹

Facta carta donationis atque venditionis VII idus ianuarii, anno XXX regnante Filippo.

Sig+num Guilaberti vicecomitis, Sig+num Ermense vicecomitissa, qui hanc cartam vendicionis et donationis facimus et facere iussimus et firmare simulque testibus firmare rogavimus.

S+ Raimundi Amatis. S+ Gerberti Ugonis. S+ Bernardi Udaldi, qui donator sum et firmator atque laudator huius rei, hoc autem anofecimus nos predicti donatores vobis predictis non clametis alium senioreni nisi iam dictum locum de sanctae Mariae Monti Serrati. Similiter etiam damus vobis predictis et vendimus ipsam decimam de molendino de Salforas, sicut omnia prescripta ad proprium sancte Marie et vestrum ad integrum solidum ac liberum, que est de predicto santo Micaele.

S+ Raimundi Guifredi. S+ Raimundi Girberti. S+ Bernardi Bonifilii. S+ Girberti Bonifilii. S+ Isarni Bonifilii. Ermengaudus Guillelmus.

Speransdevus (*senyal*) auditore (*senyal*). Petrus Raimundi (*senyal*). S+ Arbertus Guirbertus. S+ Berengarii Girbertus.

Petrus levita, qui hanc cartam donationis simul et venditionis rogatus scripsi et firmavi (*senyal*) sub die quod supra.

1. C sub tali videlicet tenore et ea deliberatione donamus predicto loco et monachis ibi Deo famulantibus predicta hec omnia ut reedificetur locus ille, et condrogantur que destructa sunt, et restaurentur que ceciderunt et glorificetur ibi Deus noster et honorificetur ab omnibus credentibus in eum.

148

1090, agost, 23

Donació dels comtes Berenguer Ramon II i Ramon Berenguer II a Bernat Udalard i a la seva esposa Persèdia.

A. ACB, perg. Diversorum B, 136 (1-2-136).

In goticis enim legibus scriptum repperitur ut “donatio que pro vim aut metum non fuerit extorta plenam habeat firmitatem”. Item alibi “res donate si in presenti tradite sunt nullo modo repetantur a donatore”. Propterea ego Berengarius Remundi et Ramundus Berengarii, nepos meus, comites Barchinonensi nullius quoque suadente ingenio sive terrente imperio, set propria atque spontanea voluntate damus tibi Bernardus Udalardi et uxori tue Persedia femina et progeniei atque posteritati vestre. Sit etiam manifestum q[u]e per hanc scripturam istius nostre donacionis damus vobis prenomnatis domos et casales, hostiis et ianuis, foveis et cloacis, guttis et stillicidiis quam habemus intra menia urbis Barchinone, iuxta portam nostri palatii ad orientalem plagam. Advenit quoque nobis donatoribus predictas domos et casales per vocem genitorum nostrorum vel aliis quibuslibet vocibus. Habent autem affrontaciones prescriptas domos et casales ab oriente et circio in calle sive in exio nostri palatii et in pariete eiusdem palatii, a meridie et occiduo in calle sive in domos vestras de te Bernardus prescriptus et uxor tua Persedia predicta sive in pariete predicti nostri palatii. Quantum prenomnati termini terminant atque concludunt sic damus vobis prenomnatis integritur predictas domos et casales cum omnia ad predictas domos et casales pertinentia, simul com ingressibus eius atque regressibus, in tali vero modo et convenientia ut ibi ullum alium senioraticum nec proclamacionem non faciatis nisi nostrum aut successorum nostrorum. Et si vobis necessitas evenerit vendendi vel inalienandi, hoc facietis ad homines vestri consimiles qui similiter donent nobis vel successoribus nostris in uno quoque anno subterius censum scriptum, et non ulli principi vel militi. Dabitur quoque vos et progenies

atque posteritas vestra post vos nobis sive successoribus nostris per unumquemque annum ad festivitatem sancti Andree apostoli solidos II de plata bona in unum pensum legitime pensatos. Quisquis autem ex utraque parte, tam videlicet donatorum quam acceptorum, donacionem hanc sive scripturam in aliquo sollicitare ausus fuerit sive rescindere vel in aliquo dimovere componat illi parti cui fuerit ausus iniuriam inferre uncias IIII auri puri. Et postmodum hoc maneat semper firmum.

Quod est actum X kalendas septembris, anno XXX regni Phylippi regis.

Sig+num Berengarius Raimundi comes, Sig+num Raimundus Berengarii comes, que hanc donacionem fecimus et firmavimus et testes firmari rogavimus.

Sig+num Bernardus Guilelmi de Cheralt. S+ Gaucefredi Comras. S+ Remundi Renardi. S+ Arnalli Gaucefredi. S+ Arbert Bezo.

S+ Poncii levite, qui hoc scripsit, cum litteris suprapositis in linea XI et rasis et emendatis in linea II et (*senyal*) subscripsit die et anno quo supra.

149

1090, setembre, 27

Donació dels vescomtes Guislabert Udalard i Ermessenda al monestir de Sant Benet de Bages.

A. AAM, Perg. Sant Benet de Bages, 164.

In Dei omnipotentis nomine. Ego Gilabertus vicecomes et coniux mea Ermessens vicecomitissa donatores sumus et confirmatores Domino [Deo] et sancti Benedicti monasterio. Per hanc scripturam donacionis et confirmationis nostre donamus Domino Deo et predicto monasterio alodium nostrum propium quod est infra terminos de Castro Novo, quod est de ipso bu[r]go quod vocant Alodet, quod reliquid Udalardus vicecomes et coniux illius Gila vicecomitissa in illorum testamento ad predictum locum, quod et nos posteri illorum simili modo donamus Deo et predicto loco predictum alodium cum casis et casalibus, et terras et vineis, cultis vel heremis, cum illorum arboribus pomiferis et infructuosis, cum illorum omnibus cetisibus et serviciis, et omnibus illorum pertinenciis et terminis et afrontacionibus, et cum ipsa decima de pane et vino, et medietatem de aliis causis, sicut resonat in

ipso testamento, totum ab integrum, cum exiis et regressiis illorum, ad proprium alodium sancti Benedicti franchum et liberum et solidum. Tali modo ut nullus castellanus vel baiulus noster nullatenus audeat in predicto alodio aliquo censum vel servicium requirere propter predicti monasterii seniores et famuli, que omnia de nostro iure in dominio et potestate tradimus et donamus sancti Benedicti predicti et famulorum illius, et est manifestum. Quod si nos aut aliquis de nostra persona aut ullus homo vel femina hanc cartam nostre donacionis et confirmacionis aliquo pacto inrumpere temptaverit nullatenus possit, sed hec omnia in duplo cum omni sua melioracione componat. Et in antea hec carta solida et firma cumsistat omni evo.

Facta carta donacionis V kalendas octobris, anno XXX regni Filippo.

Sig+num Gilabertus vicecomes, Sig+num Ermessens vicecomitissa, qui hanc cartam donationis facere iussimus et firmavimus et testibus firmare rogavimus.

Sig+num Bernardus Gifredi. Sig+num Gerbertus Bonifilii. Sig+num Gauzerandus. Sig+num Raimun Gifredi.

Petrus levita, qui hoc scripsi et firmavi et laudavi (*senyal*) sub die et anno quo supra.

150

1090, novembre, 13

Convinença entre Arnau Mir de Sant Martí i el comte Berenguer Ramon II sobre els castells d'Olèrdola i Eramprunyà.

A. ACA, Canc., perg. Berenguer Ramon II, 61.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 324.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 302.

Sit omnibus presentibus et futuris manifestum quod Arnallus Mironis sancti Martini convenit Berengario, Barchinonensium comiti, quod de omni honore quem abuit et tenuit pro Reimundo Berengarii comite, fratre eius, scilicet, de castro Erapruniani et de castro Olerdole donet ei potestatem quando ipse comes ei mandaverit per se aut per suos notos nuntios ad standum et gerregandum inde si voluerit ipse comes, et quod de prefatis duobus castris comendet ei ipsos castellanos, qui cum comes voluerit accipere potestatem de predictis castris per se aut per suos nuntios notos

donent ei potestatem quodcumque voluerit,¹ si Arnallus presens non fuerit in istis patriis. Et convenit predictus Arnallus suo seniori suprascripto comiti, ut derelinquat ei omnes dominicaturas in predictis duabus castris solidamente extra dominicaturam ipsam sancti Cucuphatis de Garriga, qui est in castro Olerdole, sicut Raimundus Berengarii tenebat eas et sui baiuli per eum ad obitum sue mortis. Hec suprascripta convenientia convenit Arnallus Mironis ut teneat eam suo seniori comiti Berengario usque ad illum terminum in quo abet accepta baiulia sui nepotis et sui honoris cum aliis suis bonis omnibus. Transactum vero prescriptum terminum, si filius Reimundi Berengarii vivus fuerit, fiat Arnallus Mironis absolutus ex prescripta convenientia et inter tantum abeat ibi comes omnem suum senioraticum, potestates atque dominicaturas, sicut suprascriptum est, per fidem sine ulla engan. Si vero infra prescriptum terminum baiulie obierit filius Reimundi Berengarii solidamente adiuvet ei Arnallus Mironis ex supradicto onore contra cunctos omnes.

Quod est actum idus novembris, anno XXX regis Philippi.

Sig+num Arnalli Mironis, qui hanc convenientiam fieri iussit et manu propria punctum firmavit et firmare rogavit.

Sig+num Arberti Bernardi. Sig+num Pontii Arberti. Sig+num Raimundi Aianrig. Sig+num Remundi Geriberti. S+ Aianrig Fulc. S+ Gaucefredi comitis. S+ Hugonis Dalmatii. S+ Guillelmi Remundi de Castro Vetulo. S+ Remundi Guillelmi de Odena. S+ Mironis Guillelmi.

Scripsit hoc Bernardus Ollegarii, die et anno quo supra.

1. ei, *expuntuat*.

151

1090, novembre, 28

Donació dels vescomtes Guislabert Udalard i Ermessenda a Santa Cecília de Montserrat.

[A]. AAM, calaix 10, lligall 6, f. 11.

B. Regest a *Repertori*, f. 67v.

C. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 22v.

D. Regest a RIBAS, *Història*, f. 123r-v.

a. RIBAS, *Història*, p. 178-179.

b. ALTÉS, *Diplomatari*, doc. 229 (ex C).

Guilaberto vizconde, hijo de Udalardo tambien vizconde, y su mujer Ermesendis vizcondesa, hacen donacion al monasterio de santa Maria, de san Pedro y santa Cecilia, cuyo monasterio esta fundado en el condado de Manresa, y en Montserrat donde dicen Castell Marro, de un alodio llamado Pujol, en el condado de Manresa, con sus casas, tierras, viñas, [cultivos y bosques],¹ diezmos y primicias, por remedio de las almas de sus padres, para que Dios les de la vida eterna, y a ellos tribuat in suo servitio spatium penitentiae largamque benedictionem et amplitudinem nostri honoris in hoc seculo, et post vite terminum concedat nobis omnium peccatorum nostrorum remissionem et sempiternam sue beatitudinis requiem. Pon en el pacto de que los habitantes de dicho monasterio no puedan venderle ni enagenarle, ni reconocer otro señor ni baiulo sino al mayor senior del castillo de Guardia. Y si los abades o monges se atreviesen a enagenarle, sea entonces licito al señor de la Guardia recobrarle enteramente.

Actum IV kalendas decembris, anno XXXI regni Philipi regis.

Sig+num Raimundi gratia Dei Ausonensis episcopus. Sig+num Guilaberti vicecomitis. Sig+num Ermesendis vicecomitis, nos qui hanc cartam donationis fecimus beate Cecilie ad suum proprium alodium et firmamus et firmare rogamus. Sig+num Bernardi Udaldi, qui hoc similiter laudo et firmo ad proprium alaudem sancte Cecilie. Sig+num Raimundi Guiriberti. Sig+num Gerberti Bonifilii. Arnallus presbiter. Berengarius Bonifilii. Sig+num Guillelmi Raimundi. Sig+num Isarni Ermengaudi. Sig+num Ballovinus. Sig+num Guilia. + Berengarius Dalmacii.

Rollandus monachus scripsit.

1. ex **D**.

152

1092,¹ març, 22

Donació dels vescomtes Guislabert i Ermessenda a Santa Cecília de Montserrat.

[A]. AAM, calaix 10, lligall 6, f. 12.

[B]. Còpia AAM, calaix 10, lligall 6, f. 13.

C. Regest a *Repertori*, f. 67v.

D. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 22v.

E. Regest a RIBAS, *Història*, f. 123v-124r.

- a. RIBAS, *Història*, p. 179.
- b. ALTÈS, *Diplomatari*, doc. 233 (ex **D**).

Los mismos vizcondes Guilaberto y Ermesindis ratifican la donacion echa a santa Cecilia del alodio del Pujol, con todas las clausulas, pactos² y firmas de la antecedente, hasta la del obispo de Vich Raimundo.

Actum XI kalendas aprilis, anno XXXIII regni Philipi regis.
El notario no es Rolando monje, si no Pedro presbitero.

- 1. **b** 1093.
- 2. **C** señorío, diezmos, primicias y demas derechos sin reserva alguna.

153

1092, setembre, 14

Donació dels vescomtes Guislabert i Ermessenda a Santa Maria de Montserrat.

- [A]. AAM, calaix 13, lligall 8, f. 14.
- B**. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 22v.
- C**. Regest a RIBAS, *Història*, f. 120r-v.
- a. RIBAS, *Història*, p. 175-176.

Los mismos viscondes Guilaberto y Ermesindis, dan a santa Maria de Montserrat un manso que fue de Bonpar Mir en el termino del castillo Bonefacii que dizen Guardia, y donde dizen Amenoleles,¹ condado de Barcelona, con el pacto que si algun abad o prior enagenase o diese en feudo la tal hazienda buelva al que tuviese el castillo Bonefacii.²

Actum II idus septembris, anno XXXIII regni Philipo rege.

Subscriben Guillelmus Raimundus, Eriballus Raimundus, Arnal Adrover y Raimundus monachus et subdiaconus.

- 1. **C** *afegeix*: es esta una partida de tierra en el termino de Collbato que en aquel tiempo era del termino de la Guardia.
- 2. **C** el castillo de la Guardia.

154

1095, abril, 10

Donació de Bernat Udalarð i de la seva esposa Persèdia a Martí Petit.

- [A]. Original.
- B**. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 153r-v, n. 399.

Pateat cunctis qualiter ego Bernardo Udalarðo uxorique mee Persedie femine in Dei nomine donatores sumus vobis Martino

genere nostro uxorigue tue Adalezis filie nostre. Manifestum est enim quia placuit animis nostris et placet nullius quoque suadente ingenio sive terrente imperio, sed propria atque spontanea voluntate nobis elegimus ut vobis cartam donationis fecissemus de proprietate nostra sicut et facimus. Damos namque vobis peciam I terre nostre proprie quam habemus in territorio Barchinonensis, in terminio de ipsa Olivera, cum suis affrontacionibus, cum ingressibus et egressibus suis, et omnes operatorios nostros similiter cum ipso furno quam habemus infra menia urbis Barchinone, in loco vocitato Monte Taber, de ipso pinnaculo nostro solarario usque ad portam palacii comitali cum solos et superpositis, guttis et stillicidiis, hostiis, ianuis, liminares et superliminares, foveis et cloachis. Qui nobis advenit per vocem canonice sancte Crucis sancteque Eulalie et per comparisonem et per vocem Berengarii Raimundi et Raimundi Berengarii comites Barchinonensis sive quibuslibet aliis modis vel vocibus. Affrontant namque prescriptos operatorios et furno ab oriente in calle publico qua itur ad portam predictae palacii comitalis, a meridie in calle publico sive in ipso hospitale, ab occiduo et circi in calle publico qui vadit ad ecclesiam prelibate sancte Crucis sancteque Eulalie sive in pariete nostro pinnaculo solarario atque in nostros cortales et in parietibus palacii comitalis. Quantum predicti termini conclu[n]t atque circumeunt sic damus vobis prescripta omnia tota ab integre pariter cum omnimodas nostras voces et directos quod ibi habemus vel per qualibet modo habere debemus de deorsum usque in abissum de sursum usque ad celum et de nostro iure in vestrum tradimus dominium et potestatem ab omni integritate ad quodcumque volueritis faciendum, pariter cum ingressibus et exitibus earum ad vestrum plenissimum proprium. Taliter ut omni tempore in uno quoque anno persolvatis censum de supranominatos operatorios et furno ad predictis canonicis clericis sancte Crucis sancteque Eulalie, ita tamen sicut resonat in illa carta precharia quam ab eorum potestate accepimus. Insuper et addimus vobis huic donationi quingentos mancosos auro bono Valencie curribile recipiente legitime pensatos, et cubo I nostrum maiore, et torinam I nostram maiorem et ataud I maior et alio ataud lombardesco et alio de Yspanie et archa una. Hoc totum damus vobis ad integrum ad vestrum proprium. Nam si vero nos donatores aut aliquis utriusque sexus homo hoc scriptum donationis disrumpere vel infringere aut rescindere sive in aliquo dimovere voluerimus aut voluerit, aut fecerimus aut fecerit nil prosit, sed pro sola presumpcione componat

aut componamus vobis prescripta peciam terre cum operatoris et furno in triplum cum omni illius melioratione. Et insuper hoc scriptum donationis maneat firmum et pavidum et inconvulsum omne per evum.

Actum est hoc III idus aprilii, anno XXXV regnante rege Philippo.

Sig+num Bernardo Udalardo, Sig+num Persedie femine, nos qui hanc donationem fecimus cum manibus nostris punctatim firmamus, subtius quoque roborati firmarique rogavimus.

Sig+num Arnallo Gontario, qui hoc quod superius scriptum est laudo et confirmo atque auctorido per iussionem predicti Bernardi. Sig+num Bernardi filius prescriptos donatores. Sig+num Gerladi. Sig+num Guillelmi Bunicii. Sig+um Constancii Raberolli. Sig+num Raimundi Donucii. Sig+num Stephano Alesti. Sig+num Guillelmi Donucio.

S+ Poncii subdiachoni, qui hoc scripsit die et anno quod supra.

155

1098, gener, 1

Empenyorament que fa Bernat Udalard a Martí Petit i a la seva filla Adelaida.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 65r-v, n. 139.

In nomine Domini. Ego Bernardus Udalardus impignorator sum tibi Martinus, genere meo, et uxor tua Azalaidis, filia mea. Manifestum est enim quia debitor sum vobis mancos CCCtosLX auri Valentie curribile rovallentis recipiente, propterea impignoro vobis domos meas cum curtes quod est solarium cum subtali et operatoris et porticum cum quoquina, puteum et parietibus, scala cum petra ex calce constructa, cum solis et suprapositis, guttis et stillicidiis, hostiis atque limitis ianuis, foveis et cloacis, et cum suis apertinentiis atque adiacentiis. Est autem prenotata omnia intra menia urbis Barchinone, in locum nominatum monte Taber. Qui advenit mihi prescripta omnia per meam comparisonem et per meum hedificium sive per ullasque voces. **Affrontant namque** prescriptas domos et curtes ab orientis in parietibus palatium comitalem et in capite curte domorum de vos prestatores, a meridie

in parietibus domorum vestrorum et in guttas de furno vestro et in ipsum operatorium qui se tenet cum pignaculum de prescriptum meum solarium, a circio et ab occiduo in plateis qui pergunt ad domum sancte Crucis sancteque Eulalie. Quantum autem predicti termini concludunt atque terminant sic impignoro vobis prescriptas domos et curtes totum ab integre, pariter cum ingressiis et regressiis eius, et de meo iure in vestrum trado dominium et potestatem ab omni integritate, et inter tantum teneam per vestrum beneficium et vos per vestrum pignus, et in die quod erit kalendas iulii istas primas venturas sic faciam vobis reddere medietatem de prescriptum debitum hoc sunt mancuso CLXXX, et alios mancuso CLXXX qui remanent faciam vobis reddere ad kalendas ianuarias de istas primas usque ad alias venturas, et vos reddatis mihi hanc scriptura sine mora. Quod si hoc non fecero et diem placiti vestri non adimplevero, tunc abeatis licentiam atque plenam potestatem ipsas domos et curte quod vobis impignoro aprehendere et tenere, impignorare, vindere, dare, comutare, inalienare, asentire et omnia quecumque velitis facere ad vestrum proprium. Si vero ego impignorator aut alicui utriusque sexus homo qui contra hanc impignoratione venerit ad inrumpendum nil valeat, sed componat aut componam vobis prescriptas domos et curtes in triplum. Et insuper maneat firmum omne per evum.

Quod est actum kalendas ianuarii, anno XXX^oVIII^o regnante rege Philippo.

Sig+num Bernardus Udaldi, qui hanc impignorationem feci firmarii et testes firmare rogavi.

Sig+num Ricardus Guillelmi. Sig+num Arnallis Gontaris. Sig+num Guillelmus Adalbertus. Sig+num Constancius Robertus. Sig+num Raimundus Guillelmus Ferrandus. Sig+num Raimundus Donnucius.

S+ Poncii subdiachoni, qui hec scripsit, cum litteris suprapositis desuper in linea III et in VII et rasis et emendatis in linea XI et XII, die et anno quo supra.

156

1100, agost, 31

Donació sponsalícia de Bernat Udaldard a la seva esposa Eg.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 45r-v, n. 96.

In goticis enim legibus scriptum repperitur ut “donatio que vim aut metu non fuerit extorta plenam in omnibus obtineat firmitatem”. Igitur in Dei nomine. Ego Bernardus Udalardi donator sum tibi Ege femine uxori mee. Manifestum est enim quia placuit animis mei et placet, nullius quoque suadentis ingenio nec terrentis imperio sed propria expontanea mihi helegi cum Deo bona voluntate, me tibi cartam donationis fecissem aliquid de proprietate mea sicuti et facio. Dono namque tibi huic donatione mancosos CCCC auri curribile rovallentis bonos recipientes quod convenit tibi dare ad diem nupcialis tue per tuum espodalicum in medietatem tocius domos meas et curte cum solis et suprapositis, guttis et stillicidiis, hostiis atque limittis ianuis, puteum cum suis apertinenciis. Sunt autem predictas domos intra menia urbis Barchinone nominatim in monte Taber. Advenerunt autem mihi per emptionem et per hedificium sive quibuslibet aliis vocibus sive modis. Affrontat namque ex orientale parte in parietibus palacium comitale et in domibus Martin Petit et filie mee Azalaidis, a meridie in guttas domorum et furno prephatus Martinus et filie mee, ab occiduo et a circio im plateis qui vadunt ad domum sancte Crucis sancteque Eulalie. Quantum autem prephati termini concludunt atque circumcingunt sic dono tibi in predicta medietate domorum meorum qui est solarium cum subtalibus prephatos mancosos taliter ut tantum teneas et possideas prescriptam medietatem domibus usque habebam tibi persolutos prescriptos mancosos, postea recuperet omnia vero predicta in dominium et potestate mee ad meum proprium et prephatos mee fiant datos in alodio qui remaneat ad filiorum vel filiarumque nostrarum qui fuerint procreati ex nobis post discessu nostro. Si vero ego donator aut alicui utriusque sexus hordinis homo qui contra hanc donatione venerit ad inrumpendum sive infringendum nil valeat neque valeam, sed componat atque componam tibi predicta omnia in duplum cum sua melioratione, atque postmodum maneat firmum usquequo habeam tibi persolutum tuum debitum.

Quod est actum II kalendas septembris, anno XLI regni regis Philippi.

Sig+num Bernardus Udalardo, qui hanc donationem feci, firmavi testibusque eum firmare rogavi.

Sig+num Constancius Raber. Sig+num Guillelmus Adalbertus. Sig+num Guillem Donnucio.

Sig+num Poncii subdiachoni, qui hoc scripsit cum litteris rasis et emendatis desuper in linea XIII et emendatis item in linea VII die et anno quo supra.

157

1102, juny, 19

Adveració sacramental del testament d'Adelaida, filla de Bernat Udalará.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, III, f. 32r, n. 87.

Cunctorum noticie manifestare satagimus qualiter Azalaidis, in exercitum Domini Sabbaoth Iherusalem tendere cupiens, iussit atque constituit suarum facultatum omnium in patria sua dimitendarum manumissores suos, videlicet Berengarium Guillelmi et Guillelmi Arnalli et Arnalli Raimundi et Guillelmi Raimundi, percipiens nobis ut si ante ipsam mori contingeret quam alium testamentum faceret, ipsas facultates suas potestative distribueremus, hoc modo ab ipsa nobis in iniuncta. In primis dimisit alodium suum qui est ad castrum Rocha ad filius suos, id est ad Guillelmum et Raimundum, et misit in baiulia Deo et sancte Crucis et Arnallus Raimundi avunculo suo et Berengarium Guillelmi et Guillelmum Raimundi. Et si Guillelmus filium suum obierit remansisset ad fratrem suum Raimundum, et si Raimundum obierit remansisset ad [a]vunculos suos Arnallo Raimundi et Guillelmi Raimundi in vita eorum, et post obitum illorum remansisset ad canonicam sancte Crucis. Et si Deus voluisset illa revertere in ista terra, revertisset ad eam sine nulla inquietudine, et istum alodium est unum mansum cum suis pertinentiis, et linarium unum qui est subtus rego.

Hanc igitur ipsius testatio extrema voluntatis ordinationem, XIII kalendas iulii, anno XLIII regnante Philippo rege, scripta.

Nos Petro Ervigii et Venrelli ipsa testatrix rogata vidimus et audivimus et ipsa firmante, confirmante, confirmavimus, et nunc post obitum eius nos predicti testes iuramdo iuramus super altare sancti Felicis, quod est intra ecclesiam de Cabrera, in presentia Raimundi sacerdotis atque prepositi et Arnalli sacerdotis et Bernardi Ermengaudi clarici et aliorum hominum ibidem assistentium.

Actum est hoc XVII kalendas aprilis, anno I regni Ledoici regis.

Sig+num Petrus Ervigii, Sig+num Venrelli, qui hanc testificationem, iuratione et confirmatione corroboramus.

Sig+num Arnallus Raimundi. Sig+num Guillelmus Raimundi, nos sumus manumissores et damus Domino Deo et iam dicte canonice omnes nostras voces atque directos quod habemus in suprascripta omnia.

S+ Pere Sinfre, S+ Raimundi sacerdotis atque prepositi, nos presentes adfuimus. Arnallus predictus sacer, qui hoc iudicium scripsit die et anno (*senyal*) quo supra.

158

1110, settembre, 26

Convinença entre Guislabert Udalar d i el comte Ramon Berenguer III.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer III, 132.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 351.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 339.

Hec est conveniencia quam facit Gelabertus Udalardi domno Raimundo comiti. Convenit enim ei iam dictus Gelabertus quod ab hac hora et deinceps fideliter et sinceriter et sine engan adiutor erit iam dicto comiti ad tenere et ad habere et defendere contra cunctos homines vel feminas ipsam civitatem quam dicunt Barchinonam, et ipsum Castrum Vetulum quod ibi est super unam portam civitatis, quod dicitur vicecomitale, et alterum castrum similiter quod est super alteram portam civitatis, quod vocatur Castrum Novum, cum omnibus aliis edificiiis quae in predicta civitate sunt aut erunt, et ipsum episcopatum sanctae Crucis et sanctae Eulaliae cum suis pertinenciis omnibus, et ipsum comitatum quem dicunt Barchinonensem cum omnibus abbaciis et castris et castellis quae in predicto comitatu vel episcopatu sunt vel erunt, et cum omnibus podiis condirectis vel discondirectis quae in predicto comitatu vel episcopatu sunt, et ipsam civitatem quam dicunt Gerundam cum ipso comitatu quem dicunt Gerundensem et cum ipso episcopatu sanctae Mariae cum illorum castris, abbaciis, terminis et pertinenciis omnibus, et ipsam civitatem quam dicunt Minorisam, et ipsum comitatum quem dicunt Ausonam cum ipso episcopatu sancti Petri cum omnibus illorum castris, abbaciis, terminis et pertinenciis omnibus. Item convenit iam dictus Gelabertus iam dicto comiti ut obtime teneat et attendat ad eum, et illius filios post mortem iam

dicti comitis, ipsam fidelitatem et sacramentum sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos predictus Gelabertus iuravit ad eos. Item convenit iam dictus Gelabertus comiti predicto ut adiutor sit ei ad tenere et ad habere et ad guerregare et ad defendere ipsas parias de Hispania et ipsa castra aut castella, alodia aut fevos, terras et honores quos prescriptus comes hodie habet et adhuc adquisiturus est, Deo dante. Item convenit iam dictus Gelabertus iam dicto comiti quod non eum dezebra de ipso Castro Vetulo vicecomitale de Barchinona, quod est super ipsam portam, set potestativum eum fara de predicto castro per quants vices requisierit illud ad eum per se ipsum aut per suos missos vel missum, et istam fidelitatem et potestatem de predicto Castro Vetulo vicecomitale de Barchinona similiter attendat ad filios predicti comitis post illius mortem, sicut est scriptum in ipsos sacramentales quos predictus Gelabertus iuravit iam dicto comiti. Item convenit iam dictus Gelabertus predicto comiti ut mittat castellanum in predicto Castro Vetulo de Barchinona vicecomitale cum voluntate et consilio predicti comitis vel de illo filio, illius qui tenuerit Barchinonam post illius mortem. Et si ille castellanus obierit, aut aliquo modo perdiderit iam dictum Castrum vicecomitale, convenit predictus Gelabertus iam dicto comiti ut similiter mittat ibi alium castellanum, alium vel alios, cum consilio et voluntate eius vel de illo filio eius qui tenuerit Barchinonam post illius mortem. Et istam convenienciam de castellanis de predicto castro omni tempore attendat eam predictus Gelabertus sine engan ad iam dictum comitem vel illius filium qui tenuerit Barchinonam post illius mortem. Et convenit item predictus Gelabertus ut commendet ipsum castellanum quem ibi miserit ad comitem, et ut ipse castellanus iuret fidelitatem iam dicto comiti, et ut non vetet ei, vel illius filiis post obitum illius, sicut comes eis debitaverit potestatem de predicto castro. Et predictus Gelabertus convenit iam dicto comiti ut non retineat censum vel usaticum aliud in predicto castro nisi qualis fuit in vita Raimundi Borrelli comitis et proavi iam dicti Gelaberti, et si fuerit ibi alius census vel usaticus eiciat eum inde predictus Gelabertus.

Si vero predictus Gelabertus non tenuerit et non attenderit predicto comiti predictam convenienciam et prescripta sacramenta vel fidelitates, aut si ipse Gelabertus vel sui castellani predicto comiti vel illius hominibus aliquid malum fecerint, infra primos sexaginta dies postqua[m] commonitus fuerit predictus Gelabertus a predicto comite vel illius misso vel missis per nomen aut in nomine de

ista conveniencia vel de predictis sacramentis, predictus Gelabertus habeat redirectum illud malum qualecumque fuerit iam dicto comiti infra primos sexaginta dies postquam ipse inde commonitus fuerit, et si comes voluerit accipere ipsam emendam a predicto Gelaberto vel suis hominibus accipiat eam, si vero noluerit eam accipere perdonet hanc iam dicto Gelaberto vel suis hominibus secundum mercedem illius. Si ergo prescriptus Gelabertus non attenderit prescriptam convenienciam et prescriptos sacramentales iam dicto comiti, vel si non fecerit ipsam emendam si comes recipere voluerit postquam inde commonitus fuerit, sicut superius scriptum est, aut si predictus comes non fecerit ei perdonamentum de ipsa malefacta prescriptis sexaginta diebus transactis, suprascriptum Castrum Vetulum de Barchinona vicecomitale sit adaperum cum omni suo honore in potestate comitis predicti sine marrimento vel rancura iam dicti Gelaberti, et donum quod prescriptus comes fecit ad Gelabertum de iam dicto castro cum suo honore in nichil stet ad predictum Gelabertum. Et predictus Gelabertus similiter facit predictam convenienciam comitis quam predictus comes habebit in uxorem, et ipsi filio iam dicti comitis qui tenuerit Barchinonam post mortem predicti comitis, et hoc totum facit predictus Gelabertus sine engan. Et predictus comes super predictas conveniencias commendat predictum Castrum Vetulum vicecomitale iam dicto Gelaberto et donat ei per fevum ipsum vicecomitatum de Barchinona et ipsum fevum de iam dicto castro, sicut avus et proavus iam dicti Gelaberti ipsum fevum tenuit per comitem. Si vero comes predictus non habebit uxorem nec filium nec filiam de uxore, post obitum predicti comitis hanc eandem convenienciam attendet Gelabertus illi cui comes dimiserit post obitum suum Barchinonam in testamento suo vel in verbis suis.

Acta est conveniencia VI kalendas octobris, III° anno regni Ludovici regis.

Hanc convenienciam facit predictus Gelabertus et manu propria signum fecit firmans convenienciam +.

S+ Iordani. S+ Guillelmi Raimundi de Sancto Menato. S+ Berengarii de Charalt. S+ Guillelmi Reinardi. S+ Bernardi Guillelm de Lucen. S+ Raimundi Mironis Tort. S+ Ricardi de Barchinona. S+ Raimundi Poncii. S+ Guillelmi Bonefilii de Sancta Columba.

+ Renaldi gramatici Barchinonensis, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

159

1110, setembre, 26

Jurament de fidelitat de Guislabert Udalard, fill de Guisla, al comte Ramon Berenguer III.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer III, 131.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 353.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 340.

Iuro ego Gelabertus, qui fui filius Guiliae femine, tibi seniori meo domno Raimundo comiti, qui fuisti filius Mahaldis comitis-sae, quod ab hac hora et deinceps fidelis ero tibi sine fraude et malo ingenio et sine ulla deceptione, sicut homo debet esse fidelis ad seniore[m] suum cui manibus se commendat. Et ego predictus Gelabertus non dezebrei te prescriptum Raimundum, seniore[m] meum, de tua vita neque de tuis menbris quae in corpus tuum se tenent, neque de omni terrestri honore, neque de ipsa civitate quam dicunt Barchinonam, neque de ipso comitatu quem dicunt Barchinonensem, neque de ipso episcopatu sanctae Crucis sanctaeque Eulaliae cum suis terminis et pertinenciis omnibus, neque de ipsis castris aut castellis, rochas aut puios, condirectos aut discondirectos, qui in predicto comitatu vel episcopatu sunt vel erunt, neque de ipsis abbaciis cum illarum terminis et pertinenciis omnibus que in predicto comitatu vel episcopatu sunt vel erunt, neque de ipso castro quod dicunt Olerda, neque de ipso comitatu quem dicunt Penitense, neque de ipsis castris aut castellis, rochas aut podios, condirectos vel discondirectos, qui in predicto comitatum sunt aut erunt, neque de ipsa civitate quae dicitur Minorisa, neque de ipso comitatu qui dicitur Ausona, neque de ipso episcopatu sancti Petri de Vico, neque de ipsis castris aut castellis, rochas aut puios, condirectos vel discondirectos, qui in predicto comitatu vel episcopatu sunt aut erunt, neque de ipsa civitate quam dicunt Gerondam, neque de ipso episcopatu sanctae Mariae, neque de ipso castro Gerondella, neque de ipsos castros aut castellos, rochas aut puios, condirectos vel discondirectos, qui in predicto comitatu vel episcopatu sunt aut erunt, neque de ipsis abbaciis cum illarum terminis et pertinenciis omnibus quae in predictis comitatibus vel episcopatibus sunt aut erunt, neque de ipsos castros aut castellos, alodios aut fevos, terras et honores quos tu prescripte comes hodie habes aut in antea acaptaras, dante Deo, neque de ipsas parias de Hispania quas hodie habes et convente sunt tibi ad dare et adhuc adquisiturus es, Deo dante.

Et ego predictus Gelabertus predicta omnia no la-t tolre, ne te-n tolrei nec ego nec homo vel femina per meum consilium neque per meum ingenium, sed adiutor ero tibi ad tenere et ad habere et ad defendere iam dicta omnia contra cunctos homines vel hominem, feminas vel feminam, qui iam dicta omnia tulerint tibi aut aliquid de iam dictis omnibus, vel inde tolre voluerint tibi. Et hoc adiutorium sine tuo engan lo farei et commonir no me vederei, et ipse nuncius qui me inde commonuerit reguardum non habebit ibi. Et ego predictus Gelabertus non dezebrei te predictum Reimundum, senioremeum, de ipso Castro Vetulo vicecomitale de Barchinona, quod est super ipsam portam, sed potestativum te inde ferai per quantas vices illud requisieris ad me per te vel per tuos missos vel per missum, et comonir no me'n vedarei, et hoc totum faciam sine engan. Sicut superius scriptum est, ego iam dictus Gelibertus si o tenrei et o atendrei ad te prescriptum senioremeum Reimundum, sine tuo engan, dum vivus fueris predicte Reimunde, senior meus, et ad comitissam quam habebis in uxorem tu predicte comes, et ad filium tuum qui tenuerit Barchinona post mortem tuam. Si vero non habueris filium nec filiam de uxore nec uxorem post obitum tuum, similiter attendam ad illum cui tu dimiseris Barchinonam in tuo testamento vel in tuis verbis. Per Deum et hec sancta.

Factum est hoc sacramentale VI kalendas octobris, anno III° regni Ludovici regis, die et anno quo supra.

160

1112, desembre, 5

Convinença entre Jordà de Sant Martí i els comtes Ramon Berenguer III i Dolça.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer III, 159.

Hec est convenientia quam Iordanus Sancti Martini facit domino suo Raimundo Berengarii comite et Dulcie comitisse Barchinonensium et Marchie atque Bisullunensium et Provincie. Pateat omnibus hominibus quod ego Iordanus convenio predicto comiti et prefate comitisse ut [ab] hac die in antea sim vobis fidelis et sincerus homo de vestra vita, et de vestris corporibus et de vestris membris que in corporibus vestris se tenent, per fidem sine engan, et quod adiuvo vos tenere et habere, et defendere et gueregare contra cunctos homines vel feminas omnem vestrum

honorem que hodie habetis vel in antea adquisituri estis, Deo adiuvante, comitatum videlicet Barchinonensem atque Gerundensem et Bisullunensem sive Ausonense, et episcopatus atque abbatias, cum omnibus edificatis et non edificatis, montibus et planis, atque castellis que sunt in prefatis comitatibus. De castro vero Barchinonensi super portam Merchatalem quod vocant Castellum Vetus, convenio ego prenominatus Iordanus vobis prescripto comiti et prefate comitisse dare et facere omnes convenientias et potestates, de me et de castellanis ipsius castelli, quas convenit et fecit olim vicecomes prefate civitatis Barchinone Raimundo Berengarii comiti et Almodi[s] comitisse, avis tuis, sicut scriptum est in convenientiis quas prefatus vicecomes fecit illis et manu propria firmavit, et in sacramentalibus que illis fecit et iuravit. Hec autem omnia convenio et facio prescriptus Iordanus vobis prelocuto comiti et comitisse propter comendationem prenominati castelli Barchinonensis, et propter donationem et licentiam quam datis mihi in acquirendo vicecomitatu Barchinonensium, cum omnibus suis pertinentiis ad predictum vicecomitatum qualicumque modo pertinentibus. Propter hec namque convenio ego predictus Iordanus vobis prelibato comiti et comitisse omnia superius comprehensa, et propter alium honorem quem pro vobis teneo ut fatiam et attendam vobis ea omnia per fidem, sine engan. Si vero ego Iordanus hanc convenientia aliquo modo fregero et emendare voluero, postquam ammonitus fuero per vos seniores meos aut per vestrum nuntium vel nuntios, non sim culpabilis. Si autem infra LX dies postquam amonitus fuero per vos seniores meos comitem¹ vel comitissam aut per vestrum nuntium vel nuntios ego Iordanus nolueram hoc emendare in voluptate comitis vel comitisse per directum, transactis LX diebus post ammonitionem fiant comes et comitissa absoluti ex prefata honore et vicecomitatu facere vestram voluptatem donandi, vendendi aut pignorandi, sine querela Iordanus et ullius hominis per eum.

Quod est actum III nonas decembris, anno Dominice incarnationis millesimo C°XII^{mo}.

Sig+num Iordanus, qui hanc conveniencia facere iussi et firmavi et testibus firmari rogaret.

Sig+num Gilabertus vicecomes. Sig+num Guillelmus Renardi. Sig+num Raimundi Renardi. Sig+num Raimundi Mironis. Sig+num Bernardi de Lutiano. Sig+num Berengarius seneschalc. Sig+num Petri Bertrandi. Sig+num Arnallus Bernardi.

Raimundi diachoni, qui hoc scripsit die et anno prefixo.

1. co/comitem.

161

[1112, novembre, 30]¹

Jurament de fidelitat de Jordà de Sant Martí als comtes Ramon Berenguer III i Dolça.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer III, 18, sense data.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 324.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 304.

Iuro ego Iordanus, filius Iordane femine, vobis Raimundo comiti, filio Maalti comitisse, et Dulcie comitisse Barchinonensium et Gerundensium et Bisullunensium ac Ausonensium et Marchie atque Provincie quod de ista ora in antea fidelis ero vobis sine fraude et malo ingenio, et sine ulla deceptione et sine omni engan de vestras vitas et de vestris corporibus et de vestris membris que in corporibus vestris se tenent. Et non vos decipiam de ipsa civitate Barchinone neque de ipso comitatu Barchinonensi neque de episcopatu Barchinonesi vel abbatiis eius, neque de ipso honore quem hodie habetis de Ispania vel in antea adquisieritis, neque de ipso comitatu Ausone vel episcopatu eius et abbatiis eius, neque de civitate Minorise, neque de ipsa civitate Gerunda neque de ipso comitatu vel episcopatu vel abbatiis Gerundensium, neque de comitatu Bisullunensi et abbatiis eius, neque de ipsis castellis vel rochas, pugas, eremos vel condirectos, qui infra prescriptos comitatus sunt, et de omni alia honore quem hodie habetis et in antea adquisituri eritis, set de omnibus fidelis ero vobis. Et si homo, homines, femina vel femine, de prefato omni honore aliquid tulerit vel tollere voluerint vobis, adiutor ero vobis tenere et abere et gueregare vobiscum et sine vobis per fidem, sine ullo engan. Et de ipso honore quem pro vobis teneo, videlicet de ipso castello que dicitur Castelet et de omnibus fortitudinis que in terminio eius sunt, nec non de castello Olerdule sive de Eraprugnanno et de omnibus fortitudinibus eius, sicut et de ipso Castello Veteri vicecomitali de Barchinona, potestatem vobis dabo per quantas vices mihi requisieritis ambo vel unus vestrum, per vosmet ipsos aut per vestrum nuntium vel nuntios. Et ego commonire non me vetabo nec videre. Sicut superius scriptum est, ego prefatus Iordanus ita attendam et fatiam vobis iam dictis comiti et comitisse

et ipsi vel ipsis cui vel quibus vestrum honorem consensseritis post mortem vestram per testamentum sive per verba. Per Deum et hec sancta.

Factum fuit hoc sacramentum in palacio Barchinonensi super IIIIor evuagelia per manum dextram Iordanis coram prelibato comite.

1. a [1112-1131].

162

1113, març, 12

Donació del vescomte Guislabert i els seus fills a Ermessenda, la seva filla.

[A]. AAM calaix 13, lligall 1, f. 1.

B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, f. 3r.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 68r-v

D. Escatocol a [Bovet], *Diplomàtica*, 17.

a. RIBAS, *Història*, p. 131.

ex C i D entre claudàtors.

A IIII de los idus de marzo, año V de Ludovico rey (que corresponde al año 1112 de Christo),¹ el vizconde Guilaberto, junto con sus hijos Pedro Udalardo y Berenguer Udalardo, dio a su hija Ermesendis y a su marido Bartholome el castillo de Collum Betoni con sus yglesias, diezmos, primicias, tascas, usages, molinos y demas pertenencias, sito en el condado de Barcelona, junto a la Guardia, y en Montserrat. Que termina por la parte de oriente en medio del rio Llobregat y en el termino de Esparraguera, de mediodia en el termino Apiarola, de poniente en el termino de santa Maria del Bruch, de parte de cierzo en la Ugosa o in fronte de santa Maria. Todo quanto incluyen estas afrontaciones lo dan en alodio franco y libre a dicho Bartholome y a su muger Ermesendis y a su posteridad, confessando haver recibido de estos por dicha donacion una mula muy buena de valor de LXX morabitanos.

[Actum est hoc IIII idus marcii, anno V regnante Lodoico rege.

Sig+num Guilaberti vicecomitis, Sig+num Petri Udalardi, Sig+num Berengarii Udalardi, nos qui ista carta donacionis auctoridamus scribere e manibus nostris punctos firmavamus, subscriptisque testibus firmare rogavimus].

Se firman por testigos: Berenguer Gurib[er],² Raymundo de Berenguer, Remon de Guillermo, y Pedro de Bernardo, veguer de Cervellon.

Guillermo de Bermundi la escribio anno quo supra.

1. **B** Actum III idus marcii, anno V regnante Lodoico rege. 2. **B** Berengarii Guiriberii.

163

1114, agost, 13

Testament d'Adelaida, filla de Bernat Udalard.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 146r-v, n. 379.

Hoc est exemplar testamenti cuiusdam defuncte nomine Alazadis uxor Martini Petiti fideliter translatum coram testibus inferius corroboratis probatum. Omnibus hominibus notificati cupio quod ego Azaladis uxor Martini Petiti iaceo in egritudine, timeo ne subito veniat in casus mortis mee, ideo precipio ut sint helemosinarii mei Martinus vir meus et Guilelmus Raimundi monatarii nec non et Arnallus Adalli atque Petrus Otonis, ut si mors mihi advenerit antequam alium testamentum faciam habeant plenam potestatem distribuendi universam meam facultatem sicut eis iniuncxero in hoc testamento. In primis concedo pro remedio anime mee XXX^a morabetinos hoc modo, canonice sancte Crucis concedo VI morabetinos ubi sepeliatur corpus meum, episcopo vero concedo IIII, Hospitali Iherosolimitano III, ecclesie sancti Petri Ancillarum Dei III, sancto Paulo de Campo I, sancte Marie de Mari I, sancto Adriano I, monasterio sancti Cucuphatis I, cetera Ansturino unde corpus meum cooperiatur et unde fiat capa in sede sancte Crucis VI morabetinos, omnibus sacerdotibus Barchinonensis I solidum platee unicuique. Vineas de collo Inforcads dimitto viro meo Martino in violario hoc quod ibi habeo, et post mortem eius remaneat pars mea canonice sancte Crucis sancteque Eulalie. Pars mea de vineis sancti Laurentii sit violarium predicti viri mei, et post obitum eius remaneat sancto Laurentio. Pars mea de alodio de Lacuna sit eius similiter violarium, et eo mortuo remaneat sancto Petro de Vico. Pars mea de vineis ville Trade sit violarium predicti viri mei Martini, et post obitum eius remaneat pars mea prefato cenobio sancti Petri Ancillarum Dei. Hec omnia supradicta concedo pro redemptione anime mee. Campum de olivaria dimitto patri meo, solide partem meam et partem viri mei post obitum meum ut possideat dum vixerit. Partem de furno et de operatoriiis que data sunt mihi nupciali tempore dimitto viro meo ut possideat

sine blandimento ullius hominis vel femine dum vixerit, et eo mortuo remaneat patri meo ut semper ea possideat. Post mortem eius remaneat hic campus de olivaria filiis matris mee Perside et revertatur prephatum furnum cum universis suis pertinenciis in dominium et potestatem prephate canonice sancte Crucis solide et delibere ad que voluerint inde facere seniores canonici servientes de eodem loco. Ortum dotisi mee de Villa Nova dimitto fratri meo Berengario. Partem meam de vinea noviter plantata cum terra in qua est edificata de ipso collo Mellis et de universis domibus quas emi cum supradicto viro meo de comite cum turre et muro qui in menia urbis Barchinone nec non cum immobili meo vel omni mobili, servatis his que superius manumissa sunt, dimitto solide et delibere viro meo Martino ad omnem voluntatem suam inde faciendam et fiat Deus inter me et vos.

Facto isto testamento idus augusti, anno VII regni Ledoici regis.

Sig+num Adaladis, que hoc testamentum fieri iussit, firmavit testibusque subscriptis firmare rogavit.

Sig+num Guillelmi Raimundi monatarii. Sig+num Arnalli Adalli. Sig+num Petri Otonis. Sig+num Petri Geralli. Sig+num Renalli pellicarii. Sig+num Geralli. Sig+num Bernardi Gerberti. Sig+num Udalgarii. Sig+num Martini Petiti. S+ Poncii subdiachoni. Sig+num Berengarii Geralli. Sig+num Raimundi Geralli pistoris. Sig+num Berengarii levite et capitiscole. Sig+num Raimundi Berengarii levite.

Sig+num Pelegrini presbiteri, qui hoc exemplar scripsit, cum litteris suprapositis in linea I^a, die et anno quo supra.

164

1115, juliol, 28

Donació esponsalícia de Martí Petit a Agnès.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, I, f. 39v-40r, n. 80.

In nomine Domini. Ego Martinus Petitus donator sum tibi Agnes femine. Manifestum est enim quia placuit animis mei et placet, nullius quoque suadentis ingenio nec terrentis imperio sed propria expontanea voluntate, mihi helegi ut cartam tibi fecissem de proprietate mea sicuti et facio. Dono namque tibi mansiones

meas qui fuerunt Petri Guifredi Bedullonensi qui sunt solariis cum subtalibus et operatoriiis, curte et domum maiore quod se tenet in unum parietibus, cum solis et suprapositis, guttis et stillicidiis, hostis atque limitis ianuis, foveis et cloacis cum universis earum pertinentiis, et item addo tibi huic donatione modiatas IIII^{or} vinearum cum terra in qua sunt fundatas. Sunt autem prefatas domos intra menia urbis Barchinone ante palatium comitale maiore, et prefatas vineas sunt in territorio Barchinone, in termino de Molendinos, cloto Melle. Advenit autem mihi iam dicta omnia per emptione sive quibuslibet aliis vocibus et modis. Terminantur autem predictas domibus, curte et operatoriiis ab oriente in exitu et in via quod intrat in iam dictum palacium comitale, a meridie in via qui pergit ad ecclesiam sancte sedis Barchinone et ubique, ab occiduo in parietibus mansionum canonice sancte Crucis sancteque Eulalie qui fuerunt Bernardo Udalardi iam defuncti et in ipso furno de me donatore, a circio in parietibus iam dictum palacium comitale. Item affrontant iam dictas vineas cum terra ab oriente in vineis sancte Michaelis Barchinone qui fuerunt Mironi Guilelmi faber olim defuncti, a meridie in via antiqua, ab occiduo in vineis prefate ecclesie sancti Michaelis et qui fuerunt predicti Mironi Guilelmi et in alodio Ricardi Guilelmi, a circio in alodio cenobium sancte Marie Rivipollenti. Quantum autem prefati termini concludunt atque terminant sic dono tibi prefate Agnes per tuo espodalicio quod ego conveni tibi dare ad diem nupcialis nostre sicuti et facio, cum ingressibus atque regressibus earum, cum universis earum pertinentiis, ac de meo iure in tuum dominium et potestatem trado ab omni integritate, tali quoque modo et ordine ut teneas, abeas et possideas prefata omnia omnibus diebus vite tue sine blandimento ullius hominis vel femine, et post discessu vero tue remaneat ad ipsos filios vel filias qui fuerint procreati ex nobis ambobus, si vero non abuerimus filios nec filias et ego abiero ante te, teneas et possideas sicut supra dictum est omnibus diebus vite tue, tantum videlicet totum tempus donec reddant tibi vel tuis ipsis vel ipsas cui ego dubitavero mea honore. Ipsos CC^{tos} mo[r]abetinos de auro quod pater tuus Petrus Ottoni dedit mihi ad diem nupcialis nostre et post obitum tuum remaneat ad ipsos vel ipsas cui ego dubitavero. Hanc agitur scripturam istius mee donationis, si vero ego donator aut aliquis utriusque sexus vel ordinis homo disrumpere temptaverit, componat atque componam tibi vel tuis in duplum cum omni sua melioratione. Atque postmodum hoc maneat perhenniter firmum et obtineat robur valiturum.

Actum est hoc V kalendas augusti, anno VIII regni regis Ledoyci.

Sig+num Martinus, qui anc donationem feci, firmavi et subterius corroborati firmare rogavi.

Raimundus iudex (*senyal*). Sig+num Arnallus Bernardi. Sig+num Arnallus Sunnarii. Sig+num Ermengaudus Guilelmi. Sig+num Arnallus Adali. Sig+num Poncius Ugoni. Sig+num Petrus Gaucelmi. Sig+num Bonefilius Sendredi. S+ Carbot.

S+ Pontii subdiachoni, qui hec scipsit die et anno quo supra.

165

1116, maig, 25

Ermessenda cedeix el castell de Collbató als seus fills.

[A]. Original.

B. Regest a RIBAS-PASQUAL, BC 729, III, 3v.

Ermesendis da a sus hijos y hijas el castillo de Collbeto con todas sus pertinencias, sito en el condado de Manresa, baxo el termino de Monserrat.

Actum VIII kalendas iunii, anno IX regnante Lodoici regis.

Firma esa viscondesa con Berengario Guillermo y Remon Guillermo.

Almironi sacer scripsit.

166

1125, abril, 30

Donació del vescomte Gelabert Udalard a la seva filla Arsenda i al seu marit Guillem Ramon.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer III, 269.

a. MARCA, *Marca Hispanica*, doc. 371.

In nomine Domini. Ego Guilabertus, gratia Dei Barchinonensium vicecomes, donator sum tibi Arsendis, filie mee, et Guillelmus Raimundi, viro tuo. Per hanc quippe scripturam dono vobis infra meniam civitatis Barchinone omnes domos quas tenuit per me Gerbertus Astarius cum terminis et affrontacionibus earum, eo modo ut quicquid ex eis facere vel iudicare volueritis, plenam in Dei nomine habeatis potestatem sicut de vestro proprio et franco

alodio. Advenerunt mihi per genitorum et per omnes voces. Item dono vobis ecclesiam sancte Marie civitatis Fracta cum omnibus decimis sibi pertinentibus. Hec omnia dono vobis prompto animo et spontanea voluntate, et sicut hic insertum est sic vobis dono et laudo atque auctorido, et sic de meo iure in vestro trado dominio et potestate ab omni integritate ad faciendum quicquid vobis et proienie vestre visum fuerit. Item addo vobis et dono omnibus operatoriiis quos abeo iusta prenominate domos infra iam dictam meniam civitatis. Terminantur domos et operatoriiis ab oriente in callo que pergit de foro super ospitalem ad ipsam sedem, a meridie in callo ubi aperit ianuam Arnallus Adals, a circii in callo qui vadit de palacio ad ipsum paradisum, ab occiduo in callo unde Guillelmus Bernardi moneder pergit ad ipsam sedem. Quantum infra istos IIIIor callos abeo vel per ullasque voces abere debeo totum vobis et vestre proienie ab integrum dono absque fraude et ullo malo ingenio ad faciendum quecunque vobis placuerit. Quod si ego donator aut aliquos omo vel femina hec omnia in aliquo vobis dimovere temptaverit vel contra vos aut contra proienie vestra ad inquietandum surrexerit nullo modo facere possit, set componat vobis in vinculo prelocuta omnia in duplo. Et insuper hec scriptura maneat firma per omnia secla.

Que est facta III kalendas mai, anno XVII regni regis Lo-doyci.

Sig+num Guilabertus vicecomes, que ista donacione feci et firmavi firmarique rogavi.

Sig+num Berengarii Raimundi vicarii. Sig+num Bernardus Berengarii. Sig+num Arnalli de Subirads. Sig+num Bertrandus.

Guillelmus presbiter, qui hoc scripsit die et anno (*senyal*) quo supra.

167

1125, juny, 15

Donació del vescomte Guislabert Udalard al monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 298v-299r, n. 908.

a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, III, doc. 883.

In Dei nomini. Ego Guilabertus Udalardi vicecomes Barchinonensis, prompto animo et bona voluntate, donator sum Domino Deo

et sancti Cucuphati ac domno Rotulando abbati eiusque successoribus sive monachis inibi habitantibus, alodium meum proprium et franchum in suburbio Barchinone, iuxta murum et portam ipsius civitatis, scilicet clibanum sive furnum unum, cum solo et superposito, cum terminis et pertinenciis suis sive cum ingressibus et egressibus suis, et sicut melius tenuit et abuit vicecomes Barchinonensis, et domum quadam quam tenet Guillelmus Ugo per censum de me, quam similiter dono cum terminis et stillicidiis et afrontacionibus suis predicto martiri eiusque habitantibus. Sepredictum autem clibanum redimant monachi eiusdem loci ac deinde teneant et possideant sine blandimento ullius hominis vel femine, et faciunt sicuti de aliis munificenciis sancti Cucuphatis. Si quis autem hoc infringere vel inquietare temptaverit, componat hec omnia superius dicta in duplo, et insuper iram Dei incurrat. Et in anatea maneat firmum omne per evum.

Quod est actum X kalendas iulii, anno XVII regnante Ledovico rege.

Sig+num Guilaberti vicecomitis, qui hac donacionem facio, firmo firmarique rogo.

Sig+num Remundi Bernardi castelli Edralis, qui hec laudo et prout melius potueri teneri iuvabo. Sig+num Berengarius de Granera. Sig+num Peleti Castelli Novi. Sig+num Poncii Codoner. Sig+num Raimundi Arnalli. Sig+num Raimundi comes. S+ [Dulcie] comitisse. S+ Raimundi, filii eorum. S+ Berengarii Raimundi, filii eorum.

Geraldi monachi, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

168

[1126]

Carta del vescomte Reverter al comte Ramon Berenguer III.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer III, 13, sense data.

Reverentissimo domino meo Raimundo Berengarii comes Barchinona, Revertarius vicecomite Barchinona salutem in Christo. Scias, karissime senior, in rei veritate quomodo multum desidero videre te, et magnas gratias tibi facio de vestras literas quod mihi misisti. Et precor te, senior mei, ut mihi reddas mea honore, quatinus si tibi placet ut mihi reddas, ego stabilibo sic cum Raimundo Fulconi de Cardona et cum meos homines, quod hoc servicium

quod ego tibi, senior mei, facere debeo, ut illi sic faciunt ut vos per honorabitum tenebitis, et mihi gratias habebitis. Et ego in ac parte ubi ego sum, sic contineam de vestrum se[r]vicium quod vos mihi gratias haberitis. Et queso ego vos, senior meus, si tibi placet, ut sitis gubernator et defensator de mea honori quod ego habeo in cunctis locis, quatinus in rei veritate scias quod, de vita mea, nulli homini nec nulla femina ipsa mea honore non laudo, si non ad ipsos meos homines qui ipsa honore perhabent. Et si per hoc mandamentum nulli homini nec nulla femina male voluerit facere in ipsa honore, ego precor te, senior mei, quod vos sitis defensator. Deinde rogo vos, senior mei, de meum domingum de Grua, de mei baiuli nomine Raimundum, ut sitis gubernatori et defensatori, et si tibi opus fuerat accipe hoc totum quod ibi fuerat quod tuum dominicum. Et faciatis vos, senior, quod mihi dictum est de meum dominicum de Apiera quod ego per vos teneo, inpignoratum erat. Et si vere est, precor te ut mihi reddas et in manu baiuli mei mitas. Quod Arbertus dixerit tibi de mea parte hoc certe crede. Valete.

169

1135, maig, 25

Donació de Berenguer de Terrassa i Bertran de Claramunt a Reverter.

[A]. Original.

B. ACB, *Libri Antiquitatum*, III, f. 50v, n. 147.

Sit notum cunctis. Ego Berengarius de Terracia, prepositus sedis Barchinone, et Bertrandus de Claromonte laudamus et donamus tibi Reverter ipsum mansum et ipsum honorem qui fuit patris tui Girberti cum omnibus suis pertine[n]ciis et tenedonibus, vineas, terras, arbores quas habet vel habere debet in omnibus locis. Sicuti melius habuit et tenuit iam predictus pater tuus, sic laudamus et donamus tibi Reverter et omni posteritati tue ut teneas et habeas ad servitium nostrum et sis inde homo noster fidelis, habitans et perseverans in predicto manso, et dones nobis ipsum nostrum censum et servitium qui exiret debet. Et quia tu Reverter vadis in Iherusalem, damus tibi licentiam dimittere hoc totum cui volueris uni ex fratribus tuis qui compleat servitium nostrum. Si quis hoc voluerit violare non valeat, sed in duplo componat.

Quod est actum IIII kalendas iulii, anno XXVII regni regis Ludovici iunioris.¹

Sig+num Carleti. Sig+num Bernardi Cuch baiuli. Sig+num Berengari de Terracia. S+ Petri Dominici presbiter. Sig+num Bertrandi Clarimontis. Sig+num domine Guillelme.

(*senyal*) Rainaldus presbiter, qui hoc scripti sit die et anno quo supra.

1. Error del copista.

170

1135, novembre, 9

Convinença entre el vescomte Reverter i Guillem de la Guàrdia.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 68.
- [B]. AAM, calaix 13, lligall 19, f. 16.
- C. ACA, *Memorials* 75, f. 76.
- D. Regest a RIBAS, *Història*, f. 66v-67r.
- E. Regest a RIBAS, *Repertori*, f. 356.
- a. RIBAS, *Història*, p. 129-130.

Notum sit hominibus hominibus tam presentibus quam futuris, quod ego Revertarius vicecomite Barchinone et Berengarius, filius meus, comendamus castru de Gaurdia Guillelmo, nepote meo et consubrino de me Berengario, et donamus medietatem dominicature que ibi abemus vel abere debemus, et milites solidamente et illorum fevos, exceptus ut donent nobis potestatem et liberent nobis staticam prescriptos milites, ad nos et ad nostros nuncios, et hoc iurent. Et propter hoc donum convenit Guilelmus prescriptus ad vicecomite et ad filio suo ut fiat solidus de illis, sicut homo debet esse de suos meliores seniores, per fidem rectam sine malo ingenio, et faciat illis hostes et cavalcades, et curtes et placitos et seguimenta, et adiuvet illorum honore ad tenere et defendere et gueregare et placitare, que hodie habent vel in antea adquisierint, cum suo consilio, contra cunctos homines et feminas, per fide re[c]ta sine engan. Et si demenuerit de me Reverter ad de fillio meo sine legitimis proles, abeas prescriptum castrum de Guilelm ad tuum francum et liberum alaudem, et si demenuerit de Guilelm prescriptum castrum abeat Pere, et si demenuerit de Pere abeat Arnallus, similiter abeat Berenger si demeneuerint sine infantes legitimi. Et conveniencia suprascripta teneam ego cum sacramento et illi.

Acta ista conveniencia V idus novemberi, ano XXVIII, regni rege Ledovici.

Sig+num Reverter vicecomite, Sig+num Berengarius filius eius, qui ista conveniencia mandavimus scribere et testes firmare.

Sig+num Artald de Calders. Sig+num Pere Ponc de Falcs. Sig+num Berenger de Granera. Sig+num Peler de Castelnovo. Sig+num Arbert de Apierola. Sig+num Bernardus de Guardia. Sig+num Guilelm prescriptum, qui hac conveniencia laudat et firmat.

Arnallus sacerdos, rogatus scripsit sub die et ano (*senyal*) quo supra.

Sig+num Raimundi Fulconi. Sig+num Bernardus prepositus.

171

1135, octubre, 11

Convinença entre el comte Ramon Berenguer IV i Guillem de Sant Martí.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 50.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 324.

a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 16.

b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 305.

Hec est conveniencia que est facta inter domnum Raimundum comitem Barchinonensem et Guilelmum sancti Martini. Concedit namque et laudat iam dictus comes Raimundus prelibato Guilelmo domnam Beatricem in uxorem, et donat ei ipsum honorem de Montcada sicut resonat in convenienciis et sacramentalibus scriptis et firmatis inter ipsam Beatricem et Guilelmum Raimundum dapiferum. Propter hoc quoque donum superius comprehensum convenio ego prephatus Guilelmus tibi Raimundo comiti quod sim tuus fidelis homo et solidus contra cunctos homines et feminas per fidem, sine engan, sicut homo debet esse sui melioris senioris, et faciam tibi ostes et cavalcadas, cortes et placita et seguimenta, et quod adiuvem te habere et tenere, defendere et guerreiare omnem tuum honorem quem hodie habes vel in antea, Deo iuvante, adquisieris contra omnes homines et feminas per fidem, sine engan. Convenio iterum ego prescriptus Guilelmus tibi domino meo Raimundo comite Barchinonensi quod de meo honore quem habeo in Vallensi, scilicet de Mont Bui et de Mont Tornes, non exiat tibi vel tuis modo vel deinceps ullum malum vel aliquod dampnum per me vel per meos meo ingenio vel consilio sive assensu. Si autem, quod absit, ullum malum vel dampnum inde tibi exierit, ego redirigam tibi illud ad laudamentum tuum et proborum ho-

minum tuae curiae infra XXX dies quibus a te amonitus fuero. Insuper ego prephatus comes Raimundus convenio tibi iam dicto Guilelmo quod sim tibi adiutor et defensor ad tenendum et habendum contra omnes homines et feminas omnem prenommatum honorem. Et si quis hoc dirumpere temptaverit nichil proficiat, set duplam compositionem persolvat. Et postmodum hoc firmum permaneat omni tempore.

Quod est actum V idus octobris, anno XXVIII regni Ledoici regis.

S+ Raimundi comes. S+ Guilelmi sancti Martini, qui hanc convenienciam feci, laudavi, firmavi firmarique rogavi.

Sig+num Poncii scriptoris comitis, qui hoc scripsit dampnatis litteris in linea VIII et XIII.

172

[1135, octubre]

Jurament de fidelitat de Guillem de Sant Martí al comte Ramon Berenguer IV.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 28, sensa data.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 325.

a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 160.

b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 306.

Iuro ego Guilelmus sancti Martini tibi domino meo Raimundo comiti Barchinonensi quod de ista hora in antea fidelis ero tibi de vita tua et de corpore tuo et de omnibus membris que in corpore tuo se tenent et de omni honore tuo quem hodie habes vel in antea, Deo iuvante, adquisieris, et quod adiuvabo te tenere, habere, defendere et guerreiare omnem tuum honorem, quem hodie habes vel in antea, Deo iuvante, adquisieris, contra cunctos homines et feminas per fidem, sine engan, et quod faciam tibi et atendam sicut scriptum est in conveniencia inter me scripta et te, me sciente. Per Deu et hec sancta.

173

[1138]

Carta del vescomte Reverter a Ramon Berenguer IV.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 7, sense data.

a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 142.

In nomine Domini. Raimon Belengerius comes Barcellona et rex Aragon, ego Reverterius vexconte Barchilonensis fidele tuo et amico tuo et vasallo tuo salutem et dilectam amiciciam conmo a domino meo et seniore meo et amico meo. Sciatis quia sum vestro amico et fidelem vestro ubi sum, et sciatis quia ego mitto vobis Roberto vestro homo et meo fidele, et illo dicet vobis de parabola que ego non posso scribere. De parte meo honore, hoc est Granera, precor te ut revertet in manus de Roberto si commo la prese de sua man Belenger, et rogo vos, carissimo domino meo, de Granera et de toto meo onore ut faciatis poderoso Roberto ut mandet omnia a tuo servicio et meo, que se Roberto manda meo honore ego mando, et se Roberto non mandat hoc quod scripsimus ego non mando. Et sciatis, carissimo domino meo et seniore meo, quia quando vidi vestro clamor de parte meos nepotos et meos homines de vestra contraria, certe sciatis quia ego sum inde multo dolente, quia tibi facet contraria non est de me. Et de parte d'Apiera ego habeo preso consilio commo seia redemuda ad tuo servicio, et rogo te ut defendas illa si commo est opus. Et sapiatis quia Roberto adimparare Za Guardia, et se ego non poseo a tuo servicio tenere illas, quas set mihi testes ut deribet illa. Et clamor vos, domino meo, de parte meo forno qui est in Barcellona quia imparavet illo filios de Petro Bernar Marcux a torto, quia la fraechera que illi dize que debet ibi habere et pan cozere certe mente, quia fecerit ibi casa in dies patris mei, et ego derocavit illa quia ego conmoniuuit illos in dies patris me, et non atorgavit illo umquam, neque lo forno neque las casas. Et rogo vos ut me adobetis illo quia ego comonivi ad Wilielmus Raimon moneder per cui illos lo demandavi davantem vestro patre. Et ego voleo que Roberto inpare toto meo honore Castel Novo et tuto lo altero ut mittas in illos meos homines, que quando Roberto tornera a me que ego scia ut meos homines teneant meo honoro a tuo servicio. Et rogo vos, domino meo, de Cabreira que vos mihi mandasti, ut liberetis illa ad Roberto a servicio de Dei et tuo, et rogo vos ut me liberetis illa de Mir Wilielmus, et Robert lo pagara a vestro mandamento. Valete.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 25, sense data.
a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 157.

Raimundo Berengarii comite Barchinone et marchio atque princeps regni Aragonis, Reverterius tuo fidelis homo atque miles vicecomite Barchinona, salutem in Christo. In rei veritate sciatis quod ego sum vester fidelis homo et vester fidelis amicus, et sum paratus ad vestrum servicium facere nocte ac die, ubi ego poscham, sine nullo engan. Et iterum vidi vestras literas quod de mea honore atque de meo castro de Guardia exiebat vobis, senior, magnum malum, et de hoc sum fortiter iratus atque tristis. Et sciatis vos, senior, quia non est meum sensum neque meum intellectum ut de me neque de mea honore exiat vobis male, quia ego, senior, tantum sum culpabile Deo, non est opus quod de mea honore exiat male ullo homini aut ullo meschino. Et sciatis vos, senior, quando venit a me meo nepoto Gilelmo et donavi ille castro de Guardia, mandavi ille quod non exisset inde nullum malum, et ipse convenit mihi, cum suas proprias manus mihi iuravi, et postea in ipsa conveniencia fuit meus homo atque de meo filio. Deinde facio vobis magnas gratias quando vobis placet dicere de ipsa honore que mea est, quod ego, senior, non habeo nichil in ipsa honore nisi pro amore Dei et tua. Et sciatis vos, senior, quod ipsa mea honore non est mea set est vestra, quia ego vestri baiuli sum de ipsa, et rogo vestram mercedem in ipsa tota mea honore ut faciatis ibi totum vestrum libitum sicut potestis facere in vestra dominicatura, et si in ipsa mea honore est nullus homo qui noleat facere vestram voluntatem, accipite eum et mitite eum in manicis ferreis, et mitite eum ad me ad Marrochs, et ibi facio vobis directum que vobis placuerit. Et rogo Deum ut iam non donet mihi nullum avere neque nulla honore neque nullos homines qui non fiant ad tuum servicium atque ad tuum mandamentum. Et facio vobis magnas gratias de consilio quod mihi donastis de ipsa Guardia, et ego, si Deus vult, stabiliero illa ad tuum servicium quando ibit Robertus in vestram patriam. Et rogo vos, senior, pro Dei amore, et summa amicitia de meos nepotes qui sunt captos in tradicionem, ut sit vestra mercede ut recuperetis eos et mihi donetis, quia ego scio, senior, quia nepoti mei non sunt membrati et sunt stulti et folli, sunt vestri milites atque ad vestrum servicium. Et preco vos ut sitis memor de ipsa tradicionem atque bodia, et veniat vobis in mente quia fuit facta in vestra patria unde semper erit in mala fama, et fac de ipsa bodia sicut teneant tibi toti tuis homines per seniore et potestate, ut non rememorent de ista antiqua tradicionem.

Et de ipsa parabula quod Raimundus de Castelet vobis dix[i]t ex mea parte, non demando vobis per meum servitium set per meliorare ad vestrum servitium, et quod potuisset servitium a Deo facere. Iterum facio vobis, senior, magnas gratias de toto vestro affectu quod mihi missistis scriptum, unde mei magnum gaudium est, quod si acaptasset magnum avere. Et rogo vos ut, quando inveneritis vestram faciendam bene super vestros inimicos, faciatis mihi scire per vestras literas et mitite ipsas ad Cidamon, et ipse mihi mitere faciet, et ipsa ora inveniam parabulas quales debeo offerre ante reges et presides, sicut miles humilis ad dominum facit. Valeat mihi dilectio vestra.

175

1139, juny, 22

Donació del vescomte Reverter a Guillem de Guàrdia.

[A]. Original.

B. Traslát autèntic del 17 de març de 1190, ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 112.

Notum sit cunctis hominibus, tam presentibus quam futuris, quem ego Revertarius vicecomite Barchinonense dono tibi Guillelmo de Guardia, nepote meo, de omne alaude, et de cassas, et de ipso furno quod habeo vel habere debeo in ipsa Barchinona, medietatem, et medietatem mee dominicatura de ipsa Grua, et castellaniam de Apiera, et castellaniam de Caprera, cum duas partes de omnibus exiis. Et dono tibi ipsum castrum de Apierola cum tertia parte de ipsis exiis et milites qui per me tenent solidamente. Et dono tibi ipsum castrum de Guardia cum medietatem de omnibus exitibus et cum ipsos milites solidamente, sicut in alia carta iam dedit tibi, similiter ipsum castrum que vocant Castel Novum cum tertia parte de exiis et cum ipsos milites solidamente, et ipsum castrum de Granera cum tertia parte de exiis et fabricam et ut tenent per te ipsi milites qui per me tenere debent. Et dono tibi terciam partem de ipso meo honore de Licam, et dono tibi ipsum honorem quem habeo per vicecomite de Cardona in Rubi et in Esparagera et in Cardona, sicut ego umquam melius abui vel tenui. Et ego iam dictus Guillelmus de Guardia convenio tibi Reverter et filio tuo Berenguer quod sim tuus solidus contra cunctos homines vel feminas, et faciam tibi hostes et cavalcadas, cortes et placitos et seguimenta, et quod reddam tibi prenominata castra vel reddi faciam, iratus vel paccatus, tibi vel ad tuos per te. Si quis presen-

tem donacionem disrumpere temptaverit nichil omnino proficiat, sed duplam compositionem persolvat. Et postmodum hoc firmum maneat omni tempore.

Actum est hoc X kalendas iulii, anno Dominice incarnationis CXXXVIII post millesimum, regisque Franchorum Ledovici iunioris anno III.

Sig+num Revertarii, qui hoc donum feci et testibus istis firmare mandavi.

Sig+num Berenger, fili mei. Sig+num Berenger de Guardia. Sig+num Arnall de Castluc. Sig+num Berenger de Sancta Fide.

Et ego Gires, qui hoc scripsi iussu domini mei Revertarii, cum literas emendatas in VIII linea (*senyal*) die et anno quo supra.

Arnallus, qui hoc translatum scripsit, anno incarnationis Christi M^oC^oXC^oXVI, kalendas aprilis (*senyal*).

176

1139, octubre, 27

Convinença entre el comte Ramon Berenguer IV i el vescomte Reverter.

- A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 106.
- [B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 353.
- a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 30.
- b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 341.

Sit notum presentibus atque futuris quod ego Raimundus Berengarii Barchinonensis comes et marchio ac princeps Aragonensis dono tibi Reverterio vicecomiti Barchinonae totum ipsum vicecomitatum Barchinonae, cum omni honore eidem vicecomitatus aliquo modo pertinente, totum integre, sicut melius umquam illum habuit et tenuit in vita sua Udaldus vicecomes per Raimundum Berengarii, comitem veterem. Comendo iterum tibi iam dicto Reverterio castrum de Apiera, et dono tibi omnes fevos iam dicto castro pertinentes, tali scilicet modo, simul cum ipsis militibus predicti castrum cum tota ipsa mea dominatura quam ibi habeo vel habere debeo vel homo per me. Comendo iterum tibi ipsum castrum quod dicitur Castel Oduli et dono tibi omnes fevos sibi aliquo modo pertinentes cum ipsi castrum militibus cunctis. Comendo etiam tibi ipsum castrum quod dicitur Cabrera, et dono tibi omnes fevos eidem castro pertinentes, tali scilicet modo, ut eiciam de ipso castro de Cabrera ipsos castlanos Mironem Guilel-

mi et Guilelmum de Monte Boi quando tu predictus Reverterius mihi mandaveris. Quod si tu predictus Reverterius volueris quod prephatus Miro Guilelmi habeat per te ipsum castrum et ibi eum remanere volueris, ego faciam tibi convalentem emendacionem ipsius castlaniae honoris in Terracia vel in loco ubi tu ipse vel tui per te melius habere voluerint. Super hec omnia dono tibi monasterium sancti Cucuphatis, in Vallense, cum omnibus honoribus eidem cenobio pertinentibus, simul cum ipso senioratico quem habeo vel habere debeo in prephato cenobio et eius honoribus. Prephatam siquidem emendacionem ipsius castlaniae de Cabrera, si recipere velles modo prescripto, facerem tibi ad laudimum Raimundi Fulconis et tui hominis Rodberti et Berengarii Raimundi Barchinonae vicarii. Omnia superius scripta dono ac firmiter laudo ego Raimundus comes prescriptus tibi iam dicto Reberterio filiisque tuis et succedenti i tuae proieniei ut habeas ea, teneas et possideas tu et proienies tua per secula cuncta ad fidelitatem et servicium meorum et successorum meorum. Propter hanc quoque donacionem superius comprehensam, convenio ego Reberter tibi, seniori meo, Raimundo comiti Barchinonensi quod sim tuus homo solidus et fidelis contra cunctos homines vel feminas, sicut homo debet esse de suo meliori seniore per rectam fidem, sine engan. Et faciam tibi vel fieri faciam osten et cavalcadas, cortes et placitos et seguimenta, et quod reddam tibi prenominata castra vel reddi faciam, iratus aut pachatus, cum forifectura et sine ea, per quantas vices ea a me requisieris per te vel per tuos. Si quis presentem donacionem dirumpere temptaverit nichil omnino proficiat, set duplam compositionem persolvat. Et postmodum hoc firmum permaneat omni tempore.

Quod est actum VI kalendas novembris, anno Dominice incarnationis CXXXVIII post millesimum, regisque Franchorum Ledovici iunioris anno III.

Sig+num Raimundi comes, qui hoc firmavit testesque firmare rogavit.

Sig+num Arberti de Apierola. Sig+num Rodlandi, fratris eius. Sig+num Guilelmi Montispessulani. Sig+num Berengarii Raimundi Barchinonensis vicarii. Sig+num Rodberti, hominis Reverterii. Sig+num Guilelmi de Subiratis. Sig+num Bertrandi de Casteleto. Sig+num Poncii de Monte Lauro. Sig+num Raimundi de Barberano. Sig+num Artalli de Castello Novo. Sig+num Berengarii, filii Berengari Raimundi. Sig+num Petri Raimundi de Villa de

Man. Sig+num Deusde de Tamarito. Sig+num Raimundi Renardi. Sig+num Guilelmi Raimundi senescalc. Sig+num Bernardi de Bello Loco. Sig+num Petri Bertrandi de Bello Loco. Sig+num Bernardi Berengarii Barchinonensis aecclesiae cannonici.

Sig+num Poncii scriptoris comitis, qui hoc illius iussione conscripsit die annoque prescripto, suprapositis literis in linea III.

177

1147, gener, 3

Convinença entre el comte Ramon Berenguer IV i Guillem de Guàrdia.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 191.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 353.

a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 49.

b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 342.

Hec est conveniencia que est facta inter Raimundum comitem Barchinonensem et Aragonensium principem, et Guillelmum de Guardia vicecomitem. In primis comendat Raimundus comes iam dictus prephato Guillelmo ipsam castlaniam de Apiera, sicut avus eius Guilabertus Udalardi melius habuit eam et tenuit in vita sua, et donat ei omnes feuvos qui ad ipsum castrum pertinent et pertinere debent in omnibus locis. Item comendat ei ipsum castrum de Cabrera cum omnibus terminis et pertinentiis suis, planis et montanis, pratis et paschuis et aquis, cultibus et eremis, iam dicto castro pertinentibus, et donant ei omnes feuvos eidem castro pertinentes, tali videlicet modo ut, quando habuerit comes iam dictus iam dictum castrum de Cabrera affinatum et pacificatum de Mirone Guillelmi, habeat comes in ipsa dominicatura de Cabrera terciam partem et Guillelmus duas partes. Et si comes non pacificaret illud de Mirone Guillelmi, pacificet et affinet se Guillelmus de Guardia cum Mirone Guillelmi cum consilio comitis, et postmodum habeat Guillelmus ipsam dominicaturam integre et sine ulla diminucione. Propter hoc quoque donum superius comprehensum, convenit predictus Guillelmus seniori suo Raimundo comiti supradicto ut sit eius solidus et fidelis homo contra omnes homines et feminas sine ullo engan, et quod adiuvet eum tenere, habere, defendere et guerreiare contra omnes homines et feminas totum suum honorem quem hodie habet vel in antea, Deo iuvante, adquisierit, per fidem, sine engan, et faciat ei ostes et cavalcadas,

cortes et placitos et seguimenta, sicut homo debet facere suo meliori seniori, et det ei potestatem de iam dictis castris quandocumque eam requisierit per se vel per suum nuncium vel nuncios, iratus aut pachatus, cum forifectura et sine forifectura. Predictam quoque comendacionem et donum facit comes iam dictus prescripto Guillelmo et omni sue proieneri cui ipse Guillelmus hoc totum post obitum suum verbis vel testamento dimiserit.

Quod est actum III nonas ianuarii, anno X regni Leovici iunioris.

S+ Raimundi comes.

Sig+num Bernardi de Belog. Sig+num Guillelmi de Subirats. Sig+num Guillelmi Raimundi senescalc. Sig+num Guillelmi de Castelvil. Sig+num Guillelmi Berengarii de Fonoiar.

Sig+num Poncii scriptoris comitis, qui hoc scripsit die annoque prescripto.

178

1150, març, 24

Convinença de Guillem de Guàrdia i la seva esposa Dolça amb Bernat de Rocafort i la seva esposa Beatriu.

A. ACA, Ordines Militares, perg. Sant Benet de Bages, 400.

Hoc est conveniencia que est facta inter Guillelmus de Guardia et uxor sua Dulcia et Bernardus de Rochafort et uxor sua Beatrice. Donant te aut eius Guillelmus de Guardia et uxor sua Dulcia tibi Bernardo prescripto et uxor tua cavallariam unam terrae, tali modo ut nos donemus vobis X morabetinos in auro mercaders, bonos sine engan, de unun festum ad alium sancti Michaelis, et si nos non dabimus vobis prescriptos morabetinos abeatis in ipsa pignora que ego abeo et teneo in Artess propter episcopus, et si episcopus redimeret ista pignora ipsum avere veniat in potestate Bernardus Raimundi atque Raimundi de Castelet et Berengario vicharii in ipsum que Bernardo de Rochafort voluerit, et si istos morabetinos non poterimus in honore tornar et X^{cem} non dedissent tibi ad Bernardo iam dicto, veniant ipsos LX in potestate de Bernardo de Rochafort et per unumquemque anum accipiet X de istos LX, et quan[d]o fuerit transitus ipsos morabetinus donent ei cavallariam unam in terra unde Bernardus abeat V^e sestarios ordeï et alios V^e in espelta, et fiat ipsa terra de

Guardiola usque ad collum que vocant Espina. Et quando habuerit Guillelmus de Guardia de ipsum honore de Raimundus Bernardi, donet ei Guillelmus ad Bernardo VIII sestarios de balad, medium ordeï et medium espelta. Propter supradictum donum ego Bernardus prescriptus convenio tibi Guillelmus et uxor tua ut valeat vobis de ipsum honore Minorise contra homines vel feminas per fidem rectam, sine engan, et faciamus tibi curtes et placitos et seguiments quomodo facere debemus ad bono nostro seniore. Et insuper convenimos vobis ut simus vestro[s] fideles rectos, sine engan. Et insuper convenio ti ut valeat de ipsa guerra de Deusde sine engan in aeternum. Similiter convenio tibi ut valeat tibi de Ramundus Bernardi de Castrorum Edrali.

Actum est hoc VIII kalendas aprilis, anno XIII regnum regis Ledovici.

Sig+num Guillelmus de Guardia. Sig+num Dulcia.

Sig+num Bernardi de Monte Equo. Sig+num Bernardi de Rocafort. Sig+num Beatrix.

Sig+num Bernardi Raimundi Minorise. Sig+num Berengari vicharii Minorise. Sig+num Raimundi Arnalli. Sig+num Raimundi de Castellet.

Arnallus diachonus, qui hoc scripsit cum litteris rasis in II^a linea et fuis in VI^a sub (*senyal*) prephato die et anno.

179

1154, març, 24

Donació del prior Ponç de Montserrat a Guillem de Guàrdia i Dolça, la seva esposa.

[A]. AAM, calaix 6, lligall 6, f. 1.

B. Regest a RIBAS, *Annals*, f. 10.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 135v-136r.

a. RIBAS, *Història*, p. 191.

En el siguiente año de 1154, en 24 de abril, el citado prior y sus monges dieron facultad y licencia a don Guillelmo de la Guardia y a su muger doña Dulcia, por el tiempo de su vida, de coger los nidos de falcones, azores y esparvers, en los terminos del monasterio, con obligacion de dar uno de cada nido a dicho prior, y un quarto de ciervo o de puerco o de cabra silvestre, segun le pareciese, etc.

Actum est hoc VIII kalendas aprilis, anno XVII regni regis Lodoici iunioris.

+ Poncii prioris Montis Serrati. Sig+num Petrus monachus. Bernardi Stefani monachi. + Petri Arnalli monachi.

Sig+num Augustini gramatici, qui hanc carta scripsi die et anno quo supra.

180

1155, maig, 7

Ratificació dels vescomtes Berenguer Reverter i Ermessenda de la donació d'Udalard al monestir de Sant Cugat.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 210r-v, n. 654.

a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, III, doc. 999.

Omnibus hominibus tam presentibus quam futuris sit manifestum qualiter ego Berengarius vicecomes simul cum coniuge mea nomine Ermesendis laudamus atque concedimus donacionem quam fecit proavus meus Udaldus vicecomes cenobio sancti Cucuphatis Octavianensis de alaudio suo de Villa Clara, quod fuit de Arnallo Bonifilio, qui est condam, id est ecclesiam sancti Michaelis cum domibus, terris et vineis, cultum et eremum, arboribus diversis generis, aquis aquarum, caput regos et subtus regos, ortis, ortalibus, vieductibus et reductibus, pratis, pascuis, cum exiis et regressiis earum, et ipsas tascas et quarts et decimas et ipsum omnem censum quem exiit de iam dicto alaudio. Item concedimus atque laudamus hostem et pernam unam quem habebat avus meus Guilabertus Udaldardi vicecomes, quod ipse dimisit sancti Cucufati. Adveniebat autem illis predicta hec omnia per comparacionem et per quascumque voces. Est autem hec omnia supradicta in comitatu Barchinone, in terminio de parrochia sancte Marie de Brug. Et habet affrontaciones predicto alaudio de parte orientis in alaudio Raimundi Seniolis, et de meridie ad ipsos coconos et in torrente qui discurrit et in forest de Apiera, de occiduo in terminio de castro Odolino vel in lapide sexo, de parte vero circii in cingle de Roca. Quantum infra istas affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic nos supradicti ita concedimus atque donamus Domino Deo et sancti Cucuphatis cenobio ipsa hec omnia suprascripta, ad suum plenissimum atque alaudium francum, ita ut nos nec nostri post nos neque ullus homo vel femina habeant ibi ullam dominacionem

nec toltas nec forces, sed servientes eiusdem cenobii abeant ad suam plenissimam voluntatem, sicut abeant cetera alaudia. Preterea concedimus atque donamus nos supradicti omnes decimas quas habet vel habere debet prefatum cenobium in terminio nostri castri Bonefacii, quod vocant Guardia, in manso Raimundi Mironis, scilicet decimam panis et vini et carnis, et in manso de Carai Maior decimam panis et vini et carnis, et in manso de Compai panis et vini et carnis et olivariis decimam, et in manso de Bonifilii Sinfredi pecias duas de terra decimam, et in manso de Macanela II peces de terra, et in manso de Iohan Ermeiel decimam panis et vini et carnis et de olivariis, et in manso Arnalli Poncii decimam panis et vini et carnis et de olivariis medietatem, et sanctum Petrum de Vilarzel II peces de terra decimam, et ad Mansuetes decimam panis et vini et de olivariis, et ad Guilibertes decimam panis et vini, et ad Soler vescontal decimam panis et vini medietatem, et domum Petri Sendredi II peces de terra decimam, et ad mansum de Mastacticoma I de terra decimam, et ipso Claret mansum unum de Escludenches decimam panis et vini et carnis, et ad ipso Prad terris et vineis decimam panis et vini, et ad ipso mas de Sobre Rocha decimam panis et vini et carnis et de servicio I pari de gallinas, et de manso Sinfre Altemir medietatem decime panis et vini et carnis et ad tercium annum I pari de gallines servidi, et in maso de Gomar Lopard [in] islaes de Sanil decimam usque ad fontem Frabega, et de manso de Guitard Ermenard decimam panis et vini et carnis. Et ego iam dictus Berengarius una cum coniuge mea nomine Ermessendis concedimus atque donamus prenominate cenobio sancti Cucuphatis hec omnia suprascripta ut Omnipotens Deus sit propicius in peccatis animarum parentorum nostrorum, nosque pariter in eterna requiem a Domino hereditari mereamur. Et si nos donatores ad ullusque homo vel femina venerit contra hanc cartam donacionis pro inrumpendum non hoc valeat vindicare, sed componat predicto cenobio ipsa hec omnia suprascripta in duplo, cum omnem suam melioracionem. Et in antea ista karta donacionis firma et stabilis permaneat omni tempore.

Actum est hoc nonas maii, anno X^oVIII^o regnante Ledovico rege iunioris.

Sig+num Berengarii vicecomitis. Sig+num Ermessendis coniuges eius.

Sig+num Guielmi de Guardia. Sig+num Dulcia, coniugis eius.

Sig+num Peettri.

Arnallus monacus et sacer, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

181

1155, agost, 18

Berenguer Reverter defneix al monestir de Sant Cugat el mas de Ruir.

[A]. Original.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 170v-171r, n. 548.

a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, III, doc. 1003.

Sit notum cunctis hominibus quod ego Berengarius Reverter de Guardia diffinio et evacuo propter Deum et remedium anime mee Domino Deo et sancti Cucuphati atque domno Raimundo abbati et omnibus monachis submissis sibi omnibusque successoribus illorum ipsam albergam quam ego iniuste requirebam in quodam manso sancti Cucuphatis, qui est in termino katri Maccephe, qui mansus vocatur mansus de Ruir. Et pro hac diffinizione sive evacuacione accepi a supradicto Raimundo abbate, de bonis domus sancti Cucuphatis, XV solidos denariorum, propter hoc ut ego neque aliquis per me neque per meam vocem ullum censum requiratur in predicto manso neque in omni termino Maccephe. Si quis hoc violaverit, infringere temptaverit nil ei prosit, sed alteri in duplo componat. Et post hec carta firma permaneat.

Actum est hoc XIII kalendas septembris, anno XVIII regni regis Ledovici iunioris.

Sig+num Berengarius Reverter qui hanc diffinizione facio atque firmo testibusque firmari rogo.

Sig+num Iohannes de Martorel. Sig+num Berengarius Sanla. Sig+num Petri magistro. Sig+num Raimundi de Apiera.

Raimundi presbiteri, qui hoc scripsit die et anno quo (*senyal*) supra.

182

1157, març, 13

Venda de Berenguer de Guàrdia al comte Ramon Berenguer IV.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 301.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 354.

a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 89.

b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 343.

Cunctis sit manifestum qualiter ego Berengarius de ipsa Guardia, filius qui fui Reverterii vicecomitis, libenti animo et bona voluntate vendo tibi domno Raimundo Berengarii Barchinonensium comiti, et tuis, meum castrum de ipsa Guardia cum toto ipso monte Montis Serrati in quo hedificatum est, et cum omnibus suis terminis et pertinentiis et tenedonibus, cultis et heremis, cum montibus et planis, garricis et silvis et rochas, vieductibus et redictibus, cum aquis et aquarum meatibus, cum introitibus et exitibus suis et cum omnibus que ad iam dictum castrum pertinent vel quocumque modo pertinere debent, sicut melius habeo vel habere debeo per vocem genitorum meorum et per alias quaslibet voces, et unquam genitores mei melius habuere et tenuere sive habere debuerunt quibuscumque modis et vocibus. Sic eadem supranominata omnia integriter, et que de termino eiusdem castri modo vel in antea inveniri poterint, vendo tibi predicto Raimundo Berengarii Barchinonensium comiti tuisque successoribus, ac ut melius dici vel intelligi sive nominari potest ad tuum tuorumque salvamentum, de meo meorumque iure et dominio in tuum tuorumque successorem trado dominium et potestatem ad tuum proprium plenissimum, liberum et franchum alodium secure et libere ac quiete et in sana pace, iure perpetuo omni tempore possidendum ad quicquid ibi vel exinde facere vel iudicare volueris. Plenam et integram, in Dei nomine, habeas inde tu et tui libertatem et potestatem sine ullo meo meorumque retentu et sine ulla voce ibi vel a meis et a me ullo modo retenta, et sine vinculo ullius hominis vel femine et absque ullius contrarietatis obstaculo. Accipio namque a te prelibato Raimundo comite per hanc vendicione CCC morabetinos bonos aiadinos in auro, sine engan, et cavallum unum et mulum unum, et de isto precio nichil apud te remansit, et est manifestum. Si quis hanc vendicionem violare vel infringere temptaverit nil valeat, sed supradicta in duplo componam sive componat. Et insuper hec vendicio omni tempore maneat firma.

Acta est III idus marcii, anno XX regni Ledoyci iunioris, annus Dominice incarnationis millesimus C^oL^oVI^o.

Et fuit facta hec vendicio in presencia Guillelmi Barchinonensis episcopi, et Guillelmi Raimundi dapiferi, et Guillelmi de Castro Vetulo, Raimundi de Podio Alto, Bernardi de Bello Loco,

et Mironis de Luciano, et Raimundi de Castelleto, et Bernardi Marcucii, et Petri Arnalli vicarii atque Petri Arberti.

S+ Berengarii de Guardia. Sig+num Ermessendis, uxor eius. Berenguer ben Reverter (*firma en àrab*) qui hoc laudo et firmo firmarique rogo.

S+ Guillelmi Barchinonensis episcopi +. S+ Guillelmi Raimundi dapiferi. S+ Guillelmi de Castro Vetulo. S+ Raimundi de Podio Alto. S+ Bernardi de Bello Loco. S+ Mironis de Luciano. S+ Raimundi de Castelleto. S+ Petri Arberti. Sig+num Bernardi Marcucii. Sig+num Petri Arnalli vicarii Barchinonae.

Sig+num Petri de Corron scriptoris, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

183

1157, juliol, 28

Jurament de fidelitat del vescomte Berenguer Reverter a Ramon Berenguer IV.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 311.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 355.

a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 104.

b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 345.

Iuro ego Berengarius Reverter, filius Arsendis femine, quod fidelis ero ad te Raimundum comitem Barchinonensem, Aragonesium principem, de vita tua et de corpore tuo et de omnibus membris que in corpore tuo se tenent, et de omni honore quem hodie habes et deinceps adquirere poteris, et omnibus comitatibus et episcopatibus atque abbatiis que in omnibus comitatibus tuis sunt, et de montibus et planis, rochis, podiis, condirectis vel discondirectis qui in comitatibus tuis sunt, et nominatim de illo castro de Guardia de Mont Serrad et de omnibus terminis et pertinentiis suis, et de toto illo monte de Mont Serrad, et de omnibus rochis que ibi sunt. Et ero tibi adiutor contra omnes homines et feminas tenere, habere, defendere et guerreiare totum tuum honorem quem hodie habes vel deinceps adquisieris, et hoc faciam sine omni engan. Et quod dabo tibi potestatem de predicto castro de Guardia et de omnibus fortitudinibus que ibi sunt, sine tuo engan, quocienscumque ipsam potestatem a me requisieris per te vel per nuncium vel nuncios tuos, iratus aut pachatus, cum forifacito et sine forifacito, et non vetabo me inde videri vel comoneri,

et nuncios vel nuncii tui qui ad hoc me comonendum venerint de me vel de meis reguardum non habebunt in eundo vel redundo. Et faciam tibi ostes et cavalcatas, cortes et placitos et seguimenta, quocienscumque michi mandaveris per te vel per tuos.

Facto sacramento V kalendas augusti, anno ab incarnatione Domini millesimo CLVII, regniue Leovici iunioris XXI, in mense novembre.

Sig+num Berengarii Reverter. Sig+num Ermessendis uxoris eius. Sig+num Guillelmi de Castel Nou. Sig+num Bernardi Fulconis. Sig+num Aianrici baiuli. Sig+num Guillelmi Barchinonensis episcopi +. Sig+num Petri Arnalli vicarii. Sig+num Petri Marcutii. Sig+num Raimundi de Apiera. Berenguer ben Reverter (*firma en àrab*).

Sig+num Poncii scribe, qui hoc scripsit in ipso castro de Guardia.

184

1157, maig, 7

Testament de Guillem de Guàrdia.

[A]. AAM, calaix 13, lligall 20, f. 1.

B. Regest a RIBAS, *Annals*, f. 12.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 137r-v.

a. RIBAS, *Història*, p. 192-193.

En 1158, a 7 de mayo, don Guillem de la Guardia otorgo su testamento en que nombro por sus albaceas a su muger doña Dulcia, a don Raymundo de Peguera, su sobrino, y a don Bernardo Armengol, quienes publicaron esta su ultima voluntad sobre el altar de san Felix martir, construido en la yglesia de san Justo y Pastor (seria la de Barcelona). Y en primer lugar mando que su cuerpo fuese sepultado en santa Maria de Montserrat, y le haze legado del manso Guasacg, con todos sus derechos y pertenencias, sito en termino de la Guardia, y la mitad de un molino sito en termino de Castellnou de la Marca, que es en Segarra. Y tambien manda dar al prior de Montserrate una fuente de plata para missas. Haze otros legados al Hospital de Jerusalem y a la Milicia del Templo, y nombra por su heredero a su hijo Ferrer, y faltando este sin hijos legitimos, a su hija Guillelma, a quien para su dote le da el castillo de Cervellon y la hacienda que tenia en Aldorrells, en Odena. Y a estos y a su muger los dexa en la tutela de su señor el conde de Barcelona, de Guillem Raymundo dapifer, de Geraldo Alemany y de Bernardo Raymundo de Manresa, su suegro.

Concluye esta escritura asi: late condiciones XVI kalendas iulii, anno XXI regnante rege Ludovico iuniore.

Sig+num Raimundi de Pegera, Sig+num Bernardi Ermengaudi, nos huius rei testes et iuratores sumus.

Sig+num Arnaldi Sabater, Sig+num Berengarii de Canals, Sig+num Bernardi de Cabrera, Sig+num Bernardi de Brugeres, Sig+num Raimundo de Meserata, Sig+num Bernardi Amargos, Sig+num Bernardi de Canet, Sig+num Poncii presbiter, Sig+num Petri prioris, nos qui huic sacramento presens adfuimus.

Sig+num Mironis iudicis.

Sig+num Arnalli presbiteri, vicarii, iudicis, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

185

1159, setembre, 28

Donació de Pere de Guàrdia a Santa Maria de Montserrat.

[A]. Original.

[B]. AAM, *Cartoral de Montserrat*, f. 48v.

C. Regest a RIBAS, *Annals*, f. 12 (ex B).

D. Regest a RIBAS, *Història*, f. 137v (ex B).

a. RIBAS, *Història*, p. 193.

En este mismo año Pedro de Guardia y su muger Guila dieron a santa Maria de Montserrate todo el diezmo que recibian en el manso de Amenoleles, proprio del monasterio, por cuya donacion recibieron de su prior Pedro 30 sueldos de dinero de Barcelona.

[Actum est hoc IV kalendas octobri, anno XXII regni Ledoici regis iunioris.

Sig+num Petrus de Guardia, Sig+num Guila, qui hoc donum facimus et firmamus testeque firmare rogavimus.

Sig+num Geraldus. Sig+num Petri de Sancto Ioanne. Sig+num Rodericus monachus de sancto Cucufato.

Arnallus presbiter qui hoc scripst].

186

[1159]

Berenguer Reverter dóna a Montserrat els drets que tenia sobre un mas a Pierola.

- [A]. AAM, calaix 23, lligall 4, f. 3-4.
- B. Regest a RIBAS, *Annales*, f. 12.
- C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 137v.
- a. RIBAS, *Història*, p. 193.

*Y Berenguer Reverter vizconde de la Guardia cede a los mis-
mos, llamandoles sus consanguineos,¹ todos los derechos que podia
tener en el tal manso, haciendo lo mismo Pedro de Guardia, que
tambien seria su deudo.*

1. *Fa referència al document precedent:* Y en el siguiente [scil. año] don Pedro de Luza hizo donacion a Pedro prior y a Geraldo monge, sus hermanos, del manso llamado Ricolf, en Pierola, que havia sido de su madre.

187

1159, gener, 19

*Donació dels vescomtes Berenguer Reverter i Ermessenda al monestir
de Sant Cugat.*

- [A]. Original.
- B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 211r-v, n. 656.
- a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, III, doc. 1023.

Sit notum cunctis quod ego Berengarius Revertarius vicecomes de ipsa Guardia et uxor mea Ermessendis damus et offerimus et diffinimus Deo et cenobio sancti Cucuphatis illum mansum cum suis pertinenciis et tenedonibus quem Guillelmus de ipsa Guardia dimisit sancto Cucuphati in suo testamento. Est autem iam dictus mansus in comitatu Barchinone, in parroechia sancte Marie de ipso Brug, ante Villam Claram, et tenet se cum alio manso eiusdem cenobii. Supradictum quoque mansum cum suis pertinenciis et tenedonibus, cultis et incultis, sicut melius habet illum et tenet Poncius de Russilione et sibi datum fuit sic, cum ingressibus et egressibus suis, integriter damus et diffinimus Deo et cenobio sancti Cucuphatis, ac de nostro iure in ius et dominium omnipotentis Dei et eiusdem cenobii tradimus per suum proprium alodium liberum et franchum, cum aquis, paschuis, ligneariis et cum omnibus sibi pertinentibus, sine ullo retentu et sine ullo servicio et retentu nostro, ad quod ibi vel exinde monachi sancti Cucuphatis facere voluerint, sine vinculo ullius hominis vel femine. Si quis hoc fregerit supradicta, in duplo componam sive componat. Et insuper hec scriptura omni tempore maneat firma.

Actum est hoc XIII kalendas februarii, anno XXII regni Ledoyci iunioris.

S+ Berengarii Revertarii vicecomitis. S+ Ermessendis uxoris eius. Berenguer ben Reverter (*firma en àrab*).

S+ Petri de ipsa Gardia. S+ Raimundi Sellararii. S+ Beloth. S+ Raimundi de Rio Sicco. S+ Bernardi de Gardia. S+ Dulcie uxoris Guillelmi de Gardia, que hoc laudo et confirmo.

Sig+num Petri de Corron scriptoris, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

188

1159, juliol, 5

Convinença entre Ramon Berenguer IV i Berenguer de Guàrdia.

A. ACA, Canc., Perg. Ramon Berenguer IV, 324.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 355.

a. BOFARULL, CODOIN, IV, doc. 112.

b. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 344.

Hec est conveniencia que est facta inter domnum Raimundum Berengarii comitem Barchinonensem, principem Aragonensem, et Berengarium de ipsa Guardia, filium condam Revertarii vicecomitis. Ego quoque Raimundus supradictus comes comendo tibi supradicto Berengario meum castrum de ipsa Guardia, et dono tibi ipsos milites cum ipsis fevis quos habere debent in supradicto castro de Guardia. Item dono tibi duas partes de dominicaturis et de alodiis et terris, cultis et heremis, et de omnibus pertinenciis suis et de omnibus suis eximentis que ad iam dictum castrum ullo modo exire debent, et terciam partem integriter in omnibus mihi retineo solide et libere in dominium. Et ego supradictus Berengarius de Guardia propter hoc donum superius comprehensum, quod tu prelibatus Raimundus comes mihi facis, convenio tibi, sine engan, ut sim tibi fidelis de vita tua et de corpore tuo et de membris tuis que in corpore tuo se tenent sicut homo debet esse fidelis suo meliori domno, et ero tibi adiutor et deffensor contra cunctos homines vel feminas, sine engan, de omni tuo honore quem hodie habes et in antea habueris, ut ego nec ullus homo vel femina per me vel per meum consilium neque per meum ingenium vel per meum auxilium aliquid inde tibi vel tuis non tollam neque tollere faciam neque tollat vel tollant. Et dabo tibi et tuis potestatem de predicto castro de Guardia, iratus aut paccatus, per quantascumque vices mihi demandaveris vel me monueris per te vel per nuncios tuos sive nuncium, et non me vetabo videre vel monuere a te vel a

tuis nunciis sive nuncio, et in omnibus ero tibi fidelis, sine engan et sine ullo malo ingenio. Iterum convenio tibi quod sim tuus solidus contra cunctos homines vel feminas, sine engan, et cum universis militibus predicti castris de Guardia et cum aliis quos per te habeo faciam tibi ostes et cavalcadas, et curia, sequimenta et placita, quocienscumque mihi demandaveris.

Actum est hoc III nonas iulii, anno XXII regni Ledoyci iunioris.

S+ Raimundi comes

S+ Guillelmi Raimundi dapiferi. S+ Guillelmi de Castro Vetulo.

S+ Raimundi de Podio Alto. Sig+num Bernardi de Bel Log.

Sig+num Petri de Corron scriptoris, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

189

1160, abril, 3

Donació de Berenguer de Guàrdia, fill de Reverter, a Guillem Ramon, dâpifer.

A. ACA, Canc., perg. Ramon Berenguer IV, 332.

Sit notum cunctis quod ego Berengarius de Za Guardia, filius Reverter, dono et concedo tibi Guillelmo Raimundi dapifero et filio tuo Guillelmo de Montcada omnique progeniei tue ipsum meum castellum de Granera in alodio franco et libero, cum omnibus terminis suis et exitis et pertinenciis, sicut ego tenui vel aliquis ex genere meo tenuit vel habuit. Tali vero pacto ut tu et progenies tua habeas terciam partem dominii et ego habeam et teneam per te et per progeniem tuam castellum de Granera iam dictum per fevum et duas partes dominii. Et ego mando militibus ut serviant tibi fevos quos tenent per hunc castellum suprascriptum. Et ut ego Berengarius de Gardia donem tibi Guillelmo Raimundi et progeniei tue istius castelli potestatem prescripti, iratus sive pacificus, omnibus vicibus quibus eam mihi vel meis quesieris per te vel per nuncium tuum. Et ego non devedabo meam iusionem aliquo malo ingenio tibi vel tuo nunciu. Sicut superius scriptus est vel hoc intelligere potest, sine tuo enganno, dono, laudo, et concedo ipsum meum castellum de Granera suprascriptum in alodio franco et libero per tuum amorem et per tuum servicium, et per tuum aver quem inde accipio. Et propter hoc facio tibi et tuis omena-

die per bonam fidem, sine enganno, et insuper tibi iure iurando confirmo, ut ita attendam tibi et tuis sicut superius scriptum est. Si quis hanc cartam donationis violare presumpserit non liceat, sed in duplum componat. Et carta firma permaneat.

Que fuit facta IIII nonas aprilis, anno ab incarnatione Domini M^oC^oLX^o.

Sig+num Berengarii de Za Guardia, qui hoc laudo et firmo.

Sig+num Petri de Subirads. Sig+num Alfanec. Sig+num Guillelmi d'Alest. Sig+num Otonis dapiferi.

Sig+num Crispini, qui hoc scripsi cum litteris rasis et emendatis in linea XI et XIII rogatus.

190

1160, abril, 23

Donació de Berenguer Reverter a Arnau de Montserrat.

A. AAM, Fons de Sant Cugat del Vallès, perg. 166.

B. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 171r-v, n. 549.

a. RIUS, *El cartulario de Sant Cugat*, III, doc. 1030.

In Dei nomine. Notum sit omnibus hominibus tam presentibus quam futuris quod ego Berengarius Reverter dono tibi Arnaldo de Mont Serrad totum meum honorem et comendo ipsos meos castellos, et dono ipsos milites solidamente, sicut ego habeo vel habere debeo, scilicet castrum de la Gardia et de Apieirola sive de Graneira sive de Castel Nou atque dominicum de la Grua, in tali vero conventu dono ego Berengarius Reverter tibi Arnaldus de Mont Serrad, ut habeamus nos hambo in nostra vita omnem supradictum honorem sive expleta, medium per medium, et staticas in omnibus castris. Et si ego Berengarius Reverter obiero ante quam te Arnaldus de Mont Serrad, dono et dimitto tibi totum meum honorem quem hodie habeo nec habere debeo nec in antea adquisiero in tuam possessionem vel in tuum mandamentum usque ad ipsum diem quod meus filius fiat miles, et de ipsa hora in antea ut habeas et teneas totum meum honorem pro meo filio sicuti pro me, excepto quod filius meus habeat duas partes de dominico supradicti honoris et tu Arnaldus de Mont Serrat tertiam partem, et in quantum mihi Berengario Reverter honoris qui fuit de nostra natura minuat tantum quam recuperare potuerimus per ullam causam, ego sine te nec tu sine me nec ambo insimul habeamus per medium, ego et tu et filius meus usque in finem

seculi, et possis dimittere tuis parentibus hunc honorem quibus dimittere velis. Et dono ego Berengarius Reverter tibi Arnaldus de Mont Serrat totum meum honorem, sicut superius est scriptum, ut habeas et teneas tu vel tui, sive aetiam propinqui quibus supradictum honorem dimiseris pro me Berengario Reverter sive pro meis filiis. Et si ego Berengarius Reverter transiero ab hoc seculo vel meus filius sine infante legitimo, dono et dimito tibi Arnaldus de Mont Serrat omnem meum honorem totum ab integrum, tam fevum quam alaudem, sicut ego melius habeo vel habere debeo ad faciendam tuam voluntatem. Et ego Arnaldus de Mont Serrat convenio tibi Berengario Reverter ut sim tuus fidelis homo sicut de meo meliori seniore, et donem tibi potestatem supradictorum castellorum infra X die sicut constitutum est in Barchilonensi curia, et si ego Arnaldus de Mont Serrat obiero sine infante legitimo ante quam tu Berengarius Reverter, nec tuus filius, dimito tibi Berengario Reverter et filio tuo, supradictum honorem quem mihi donas, excepto ipso honore quem tu modo non habes, qui fuit de nostra natura, quem Deo annuente recuperare potuerimus, quod ego de ipsa mea medietate possim facere meam voluntatem atque dimitere ubicumque voluero. Et ego Arnaldus de Mont Serrat in supradicto dono atque acapito supradicti honoris, mito de meo avere CCCC morabatinos in auro ad redimendum et ad meliorandum supradictum honorem, et adhuc amplius medietatem omnium expletorum que exierint de mea honore in vita mea et domni mei Berengarii. Adhuc aetiam convenimus unusquisque ad alterum, quod totum ipsum honorem quem possimus accaptare nec acquirere de seniori christiano ac de sarraceno habeamus per medium, et si etiam nemo ex nobis faceret missiones propter conquisitionem atque acapitum honoris unusquisque ad alterum refitiat medietatem missionis, et habeat medietatem honoris, et sic sit de comparatione honoris, et de pignoribus, refectis aetiam missionibus habeamus per medium, excepto hoc quod unusquisque retinet per suam voluntatem, ut si haberemus mulierem mulierem cum honore, non aessaet ipse honor mulierum in hac divisione nec participatione. Et insuper convenio ego Berengarius Reverter et filius meus tibi Arnaldus de Mont Serrat, quod de supradicto dono non possimus vindere nec alienare nec impignorare alicui homini nec feminae viventi sine tuo consilio. Et ego Berengarius Reverter convenio tibi Arnaldus de Mont Serrat, ut liberem tibi supradictum honorem, scilicet castra et milites et dominica sine tuo inganno, usque ad Nativitatem Domini primam venientem. Et

ego Arnaldus de Mont Serrad convenio domno meo Berengarius¹ Reverter, ut redimam supradictum honorem, sicut superius est scriptum per CCCC morabetinus usque ad Nativitatem Domini primam venientem, et nemo possit alongare hunc terminum sine consilio ad absolvimientio alterius. Et ego Berengarius Reverter iuro manu mea propria, super crucem et super IIII^{or} Evangelia tibi Arnaldus de Mont Serrad, ut sicut superius scriptum est, ita tibi attendam sine tuo inganno. Et similiter faciat filius meus sacramentale tibi Arnaldus de Mont Serrad et tuis, sive aetiam propinquis quibus supradictum honorem dimiseris. Et ego Arnaldus de Mont Serrad iuro in manu mea propria, super crucem et super IIII^{or} Evangelia ut, sicut superius est scriptum, tibi domno meo Berengario Reverter et filio tuo ut ita faciam et attendam sine tuo inganno.

Berenguer ben Reverter (*firma en àrab*).

Facta carta donationis VIII° kalendas may, anno ab incarnatione Domini M^oC^oLX^o.

Sig+num Berengarii Reverter, qui hoc domum feci, Sig+num Berengarii filii sui, nos qui hoc laudamus et firmamus et testibus firmare rogamus. Sig+num Arnaldi de Mont Serrad, qui hoc laudo et firmo et testibus firmare rogo.

Sig+num Guillelmi de Sancta Fide. Sig+num Raimundi de Cerbelon. Sig+num Alaman de Sobiraz. Sig+num Raimundi de Pegueira. Sig+num [U]gonis de Pegueira. Sig+num Petri Dolom. Sig+num Pontii de Regadel. Sig+num Berengarii de Belvezin. Sig+num Bernardi de Villa de Cavals. Sig+num Geraldi de Montfalco.

Willelmus scriba de Ylerda, scripsit et sig+num fecit.

1. A Berengarius *corregit damunt* Berengario.

191

1165, març, 13

Pere de Guàrdia i la seva esposa Guillema confirmen una donació a Santa Maria de Montserrat.

[A]. AAM, calaix 13, lligall 20, f. 7.

B. Regest a RIBAS, *Annals*, f. 12bis.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 138v-139r.

a. RIBAS, *Història*, p. 194.

ex C i B.

En el siguiente año 1165, a 13 de marzo, don Pedro de Guardia y su muger doña Guillema confirmaron esta misma donacion¹

cediendo al mismo tiempo todos sus derechos y acciones que tenían o podían tener en dicho manso, y confiesan haver recibido del prior Pedro 100 sueldos de dineros de Barcelona etc.

[Sig+num Petris de ipsa Guardia. Sig+num Guillelme uxoris eius, qui hoc laudamus et firmamus. Sig+num Arnali Arnalli presbiter. Sig+num Raimundi de Casteleto. Sig+num Bernardi de Miralpex. Sig+num Arnalli de Provincians.

Pedro de Corron escriptor la escribio].²

1. *Es refereix a una donació que el 10 de desembre de 1164 féu Arnal de Montserrat del mas de Guasch, a les subscripcions: Sig+num Berengarii domini de Guardia, qui laudo et firmo hoc donum quod avus meus fecit patri vel matri Arnaldi et Raymundi suprascripti. Sig+num Petri de Guardia. Sig+num Guillelme (RIBAS, *Història*, f. 138v).*
2. ex **B**.

192

1167, octubre, 28

Testament del vescomte Berenguer Reverter.

A. ACA, Canc., perg. Alfons I, 46.

In Dei nomine. Ego Berengarius Revertarius volens pergere apud Marrocos, et facio meum testamentum in quo eligo manissores meos Arbertum de Castro Vetulo et Raimundum de Castelleto, quibus precipio ut si me mori contigerit ante quam aliud testamentum faciam, ita distribuant honorem meum et res meas sicut hic ordino. Primum dimitto, pro anima mea, Deo et Hospitali Iherusalem meam dominicaturam et omnes meos directos sicut melius habere debeo in termine de ipsa Grua, ut habeat in perpetuum per suum proprium alodium. Dimitto filio meo Berengario castrum meum de ipsa Guardia et castrum de Apierola et Castrum Novum et castrum de Granaria et castrum de Apiera, cum omnibus eorum terminis et pertinenciis, cum alodiis et fevis, cum militibus et hominibus, et cum omnibus que ad predicta castra pertinent et pertinere debent, sicut melius habeo et habere debeo. Item dimitto filio meo Berengario illos D morabetinos quos per pignus habeo a domino rege in Capraria, sicut in mea carta continetur, et mille mo[r]abitinos quos per pignus habeo a predicto domino rege in Apiera et in potestate sua de ipsa Guardia. Item dimitto filio meo Berengario omnes meos directos et voces et rationes quos habeo et habere debeo in honore Raimundi Fulconis et Guillelmi de Claro Monte et in Barchinona et in omnibus aliis loces ubicumque habeo et habere debeo, et meum directum quod habeo et habere debeo

in Lizano Superiori. Dimitto sancte Marie Vallis Lauree L morabetinos, et alios L ad Populetum, et alios L sancte Marie Montis Serrati, et histi CL morabetini sint dati in honorem. Dimitto alios L morabitinos ad ecclesiam facere sancti Petri de Apierola, et isti CC morabetini exeant et sint dati de illo pignore CC morabetinorum quod habeo in Vachericiis et teneo de Guillelmo Raimundi et de filiis suis. Relinquo filium meum prenommatum, cum omni suo honore, in potestate Dei et Arberti de Castro Vetulo donec filius meus possit hec omnia tenere et gubernare per se ipsum. Dimitto Arberto de Castro Vetulo, si obiero in hoc itinere, ipsum meum cavallum meliorem. Et omnes mee scripture totius mei honoris sunt in ecclesiis sancte Marie Minorise et sancti Benedicti de Bages et in Castelleto. Et si filius meus Berengarius obierit sine infante legitimo dimitto Hospitali Iherosolimitano omnia mea alodia ubicumque habeo et habere debeo, pro anima mea. Et dimitto Guillelmo de Castro Vetulo, consanguineo meo, si predictus filius meus obierit sine prole legitima omnes meos fevos, scilicet castrum de Gardia et castrum de Apiera et omnes fevos de Barchinona sicut melius habeo et habere debeo per domno rege, et omnes meos fevos sicut melius habeo vel habere debeo per Raimundum Fulconis. Et mando Arberto de Castro Vetulo et rogo quod si dominus rex redimeret ipsa pignora sit datum totum ipsum averum in honorem ad opus filii mei. Et si filius meus predictus Berengarius obierit sine prole legitima dimitto ipsos mille mo[r]abitanos pro captivis redimendis, pro anima mea. Et dimitto de illis D morabetinis de Capraria CC morabetinos per missas pro anima mea, et CC morabetinos ad induendos pauperes, et L morabetinos ad viduas, et XXV morabetinos operi sancti Benedicti de Bages et operi sancte Eulalie de Campo alios XXV morabetinos.

Actum est hoc IIII kalendas novembris, anno XXXI regni Ledoyci iunioris.

S+ Berengarii Revertarii, qui hoc laudo et firmo firmarique rogo.

Sig+num Guillelmi de Castro Vetulo. Berenguer ben Reverter (*firma en arab*). S+ Arberti de Castro Vetulo. S+ Raimundo de Castelleto. S+ Raimundi de Archubus. S+ Bernardi de Fonoiar. S+ Geralli de sancta Eulalia.

Sig+num Petri de Corron scriptoris, qui hoc scripsit die et anno quo supra.

193

1168, setembre, 11

Reconeixement de deute del rei Alfons a Berenguer Reverter.

[A]. Original.

B. ACA, Canc., perg. Alfons I, 60.

C. Traslát de 1178, ACA, Canc., perg. Alfons I, 60 dupl.

a. SÁNCHEZ, *Alfonso II*, doc. 54.

Sit notum cunctis quod ego Ildefonsus, Dei gracia rex Aragonensis, comes Barchinonensis et marchio Provincie, debeo tibi Berengario Reverter mille et D morabetinos bonos aiadinos et lupinos et recti ponderis. Pro quibus mille et D morabetinos ego mitto tibi in pignore, consilio et voluntate Guillelmi Montis Pessulani, Guillelmi Raimundi dapiferi, et aliorum baronum curie maeae, quicquid ego habeo vel habere debeo in Capraria et in terminis suis, cum ipsis molendinis que ibi sunt, cum aquis et capud aquis ad ipsa molendina pertinentibus, et cum ipsa populatione de Valle Bona, que similiter in termino est de Cabrera. Mitto similiter tibi in pignore ipsam potestatem quam ego habeo in ipso castello de Guardia cum omnibus aliis directis meis que ibi habeo vel habere debeo. Et mitto tibi in pignore ipsam parilatam meam de Apiera que est ante ipsam villam, in ipsa insula, cum illis ioves que pertinent ad ipsam parilatam et cum quibus excoli et laborari solet et debet. Et similiter mitto tibi in pignore XV porcos de illis quos habeo in Apiera, illos scilicet quoscumque tu accipere volueris. Supradicta vero omnia mitto tibi in pignore pro iam dictis mille et D morabetinos tali scilicet modo, quod tu et tui per te tamdiu teneatis, habeatis, possideatis et expletetis secure et potenter, donec ego vel aliquis per me reddam tibi supradictos mille et D morabetinos bonos et rectis ponderis aiadinos atque lupinos. Sitque terminus redimendi supradicta pignora de festo in festum sancti Michaelis. Liceatque tibi inpignorare vel donare supradicta pignora pro supradictis mille et D morabetinos et non per amplius cuicumque volueris. Convenio etiam ego rex tibi Berengario Reverter quod faciam tibi tenere et habere supradicta pignora in sana pace, donec ego vel aliquis per me reddam tibi supradictos mille et D morabetinos bonos aiadinos et lupinos et recti ponderis. Et dono inde tibi fidancias Guillelmum de Monte Pessulano, Guillelmum et Arbertum de Castro Vetulo, Guillelmum Barchinonensem episcopum et Petrum Avinonensem episcopum qui faciant tibi tenere et habere supradicta pignora, sicut superius scriptum est.

Actum est hoc III idus septembris, anno ab incarnatione Domini millesimo C°LX°VIII°.

Signum Ildefonsi, regis Aragonensis +, comitis Barchinonensis et marchionis Provincie.

Sig+num Guillelmi Montis Pessulani. Sig+num Guillelmi Barchinonensis episcopi +. Petrus Ausonensi episcopus (*senyal*). Sig+num Guillelmi Raimundi dapiferi. Sig+num Arberti de Castro Vetulo. Sig+num Guillelmi de Castro Vetulo. Sig+num Hugonis de Baucio. Sig+num Guillelmi de Monte Catano.

Ego Bernardus de Calidis scriba regis scripsi hanc cartam, cum litteris suprapositis in linea VII^a, et rasis et emendatis in linea VIII^a, et feci hoc sig+num (*senyal*).

194

1172, octubre, 6

Berenguer Reverter restitueix un mas a Santa Maria de Montserrat.

[A]. AAM, calaix 22, lligall 4, f. 6.

B. Regest a RIBAS, *Annales*, f. 23.

C. Regest a RIBAS, *Història*, f. 142.

a. RIBAS, *Història*, p. 197.

ex C i B.

En el año siguiente, a 6 de octubre, don Berenguer Reverter de la Guardia hizo restitucion a santa Maria de Montserrat y a sus monges, en manos de su prior Bertrando, del manso llamado Ricolf, en termino de Apierola, parroquia de san Pedro, el qual su padre Berenguer Reverter havia injustamente usurpado a dicha yglesia. Por cuya restitucion confiesa haver recibido de los bienes de santa Maria, por manos de Bertrando prior, XXV sueldos de buena moneda de Barcelona.

Actum est hoc II nonas octobris, anno XXXVI regnante Le-doico rege iuniore.

[Sig+num Berengarii Revertarii, qui hanc difinitionem evacuationem atque pacificationem feci et firmavi et testes firmare rogavi.

Sig+num Geraldí de Bedorch. Sig+num Bernardi Magistri. Sig+num Petri de Puiades. Sig+num Raimundi de Modelano. Sig+num Raimundi de Apierola baiuli rex. Sig+num Bernardi de

Sagas, baiuli de Apierole. Sig+num Bernardi cellerarii. Sig+num Petri sacerdos Apierola].¹

1. ex **B**.

195

1177, novembre, 30

Jurament de fidelitat de Guillem de Guàrdia, fill de Dolça, a Berenguer de Guàrdia, fill d'Ermessenda.

A. ACA, Canc., perg. Alfons I, 229.

Iuro ego Guillelmus de Guardia, filius Dulcie femine, tibi Berengario de ipsa Guardia, filius Emessendis femine, quod fidelis ero tibi de corpore tuo, et de omnibus membris tuis que in ipso corpore se tenent, et de omni honore tuo que modo abes vel cum meo consilio antea adquisieris, per Deum et hec sancta quatuor evuangelia.

Pridie kalendas decembris, anno XLI regnante regis Lodovici iunioris.

Sig+num Guillelmi de Guardia, qui hoc laudo et firmo.

Sig+num Arberti de Castelleto. Sig+num Bernardi Marcucii. Rudericus monachus.

Raimundus levita, qui hoc scripsit, cum literis dampnatis in linea tertia et suprapositis, die et anno quo (*senyal*) supra.

196

1183, abril, 13

Testament del vescomte Berenguer de Guàrdia.

A. ACA, Canc., perg. Alfons I, 338.

Quia nullus in carnis positus mortis debitum evadere potest, idcirco ego Berengarius de Guardia, ad limina sancti Iachobi et in Yspaniam pergens et mortis periculum incurrere timens, facio meum testamentum, et eligo manumissores meos Raimundum scilicet de Odena et Arbertum de Apierola et Bernardum de Castluz et Arbertum de Castelleto, quibus precipio ut si mors mihi contingerit ante quam aliud faciam testamentum distribuant omnes res meas sicut hic invenerint scriptum. In primis dimitto corpus meum ad sepeliendum cenobio sancte Marie de sanctis

Crucibus, cum villa de ipso Brug cum omnibus que ibi habeo et habere debeo per omnia loca et cum omnibus terminis suis et affrontacionibus. Dimitto Ospitali Yherosolimitano ipsam Gruam cum omnibus terminis et affrontacionibus suis sicut ego melius habeo et habere debeo. Dimitto sancte Marie de Monte Serrato illos scilicet mansos Petri Trasuer et Olivarii qui fuit condam et Escharrumene cum omnibus terminis et tenedonibus et affrontacionibus suis, quantum in eis accipio et habeo et melius habere ibi debeo integriter. Predicti vero mansi sunt in terminis katri Apierole, et quicquid de locis et de decimis vel de aliis causis, iuste vel iniuste, accipio in mansis et in honoribus quos sancta Maria iam dicta de Monte Serrato habet et tenet et habere debet in terminis kastrorum Apierole et Guardie et Brug totum ei libere dimitto sine meo meorumque retentu per omne tempus. Dimitto sancte Marie de Minorisa ipsum locum et decimas et omnia que accipio, iuste vel iniuste, in mansis et in honoribus predicte sancte Marie de Minorisa, in illis quos habet in terminis katri Apierole, sine meo meorumque retentu per omne tempus. Dimitto sancte Cecilie de Monte Serrato hoc totum quod ego, iuste vel iniuste, accipio in eius honore de Guardia, scilicet locum et decimas et cetera omnia, sine omni meo meorumque retentu per omne tempus. Dimitto sancto Paulo de Guardia hoc totum quod ego accipio, iuste vel iniuste, in mansis et in honoribus eius per omnia loca in terminis katri de Guardia et de Brug, scilicet locum et decimas et alia omnia sine omni meo meorumque retentu per omne tempus. Dimitto Arberto de Castro Veteri castrum de Guardia cum omnibus terminis et exitibus suis quas ibi habeo et melius habere debeo, et castrum Apierie similiter, et fevum quod Bernardus de Bel Log tenet per me, exceptus laxacionibus quas pro anima mea ecclesiis predictis feci, et mille quingentos morabetinos quos habeo per pignus domini regis in ipsa Guardia et in Apieria et in Cabrera, et CC morabetinos quos habeo in pignore de Vachericiis. Sub tali vero condicionis ut ipse Arbertus iam dictus de Castro Veteri infra spacium V annorum paccet omnia mea debita sine omni meo engan, quod si paccare mea debita infra iam dictum spacium noluerit, vel ipse ab hoc seculo dicitur sine filio vel filii legitimi coniugii discesserit, remaneant predicta castra, scilicet Guardiam et Apieriam et fevum quod Bernardus de Bel Log tenet per me, Guillelmo de Guardia consanguineo meo cum illis mille quingentis morabetinis iam dictis quos habeo in Guardia pro pignore domini regis et in Apieria et in Cabrera, et

cum illis CC morabetinis quos habeo in pignore de Vachariciis, et ipse paccet mea debita. Si autem ipse Guillelmus iam dictus mea debita paccare noluerit, rogando precipio manumissoribus meis Raimundo de Odena iam dicto et Arberto de Apierola et aliis ut ipsi teneant omnem meum honorem per omnia loca, et habeant postestatem vendendi et impignorandi cuicumque voluerint, donec omnia mea debita perlenarie persolvantur. Dimitto Guillelmo de Monte Serrato, consanguineo meo, hoc totum quod ipse modo tenet per me in castro Apierole per proprium et franchum alodium per omne tempus. Dimitto Gazfredo et Berengario de sancta Columba, medium per medium, hoc quod ego habeo et habere debeo in castro Apierole per proprium francum alodium, sicut melius dici vel intelligi potest, et deffensionem contra cunctos homines vel feminas habeant in ipsa domo quam edificavi, exceptis scilicet castlanis predicti castri, et habeant staticam VI mensium in predicta domo vel castro in uno quoque anno, et Guillelmus de Monte Serrato habeat similiter deffensionem et staticam aliorum VI mensium in eo, nec Guillelmus de Monte Serrato prenomina- tus teneat aliquid per Gauzfredum et Berengarium de sac- ta Columba in predicto castro Apierole, nec Gauzfredus sive Berengarius de sancta Columba teneant aliquid ibi per iam dictum Guillel- mum de Monte Serrato, sed unusquisque illorum habeat suam porcionem per proprium franchum alodium propter laxaciones quas feci libere suprascriptis ecclesiis. Dimitto Raimundo de Luza, consanguineo meo, DC^{tos} morabitanos quibus mitto ei in pignus Castrum Novum de Baies, et si Guillelmus de Guardia voluerit eum redimere a predicto Raimundo, donet ei DC morabetinos et remaneat ei iam dictum castrum. Dimitto Guillelmo de Guardia et Bernardo de Besora et Raimundo de Viver et Berengario de Guardiola et Guillelmo de Monte Serrato et Guillelmo de Subirads et Raimundo de Cort Saur castrum Granere cum omnibus termi- nis et exitibus suis, et castlanos similiter, et omnes fevos quos Revertarius, avus meus, tenuit et adquisivit a vicecomite Cardone. Et si discessero ab hoc seculo, rogo et mando Arberto de Apiero- la et Raimundo de Odena et aliis manumissoribus quod teneant omnem meum honorem, et non liberent aliquid Arberto de Castro Veteri nec aliis consanguineis meis, quibus omnem predictum honorem dimitto, donec plenarie omnia debitam mea persolvantur, set si pater meus Berengarius Revertarii redierit in hac patria, vel etiam permaneat in illa in qua modo est, vel in alia ubicumque sit de mea vita et post obitum meum, ipse sit dominus et potens

tocius predicti honoris et averi ad faciendum suam voluntatem sine omni contradiccione ullius persone, hominis vel femine, et post eius obitum sit sicut superius scriptum est. Dimitto Arberto de Castro Veteri Bernardum de Crebay ut faciat eum militem. Precipio ut, si obierit Guillelmus de Guardia sine filiis legitimi coniugii, remaneant ea omnia Guillelmo de Subirads que prescripto Guillelmo de Guardia dimisi. Si vero obierit Guillelmus de Monte Serrato sine filiis legitimi coniugii, remaneat illud senioriaticum Apierole Gauzfredo de sancta Columba. Si autem obierit Gauzfredus de sancta Columba sine filiis legitimis remaneat Apierola Berengario de sancta Columba, fratri suo. Si vero Berengarius frater eius obierit sine filiis legitimis revertatur Guillelmo fratri suo. Set si omnis supradicti obierint sine filiis legitimi coniugii omnia revertantur propinquioribus meis. Debita quidem in fide Berengario de Guardia sunt hec, primum Raimundo de Vultrera XL solidos, Arberto revennedor Barchinone XV solidos, Guillelmo Raimundo de Martorello C mazmutinas, Raimundo Cog XC solidos, Raimundo Ferrario de Mazcheffa XX solidos, Berengario de Samaria L mazmutinas, Michaeli de Constantinopoli L mazmutinas, Egidio de Tolosa L solidos, Raimundo de Cazma L solidos, Raimundo Segarres XVIII solidos, Petri Alamandi de Granata XXXII mazmutinas, Raimundo de Mozeya C solidos, Berengario de Rurubio CC solidos, Raimundo de Apieria XXII morabetinos, Berengaria de Rurubio L solidos hoc pro fiducia Iohanni Ferrarii, Petro Andree LXXXI solidos pro fiducia Raimundi de Mozeya et VII sestarios annone pro fiducia Berengari de Rurubi[o], Arberto de Mazcheffa IIII sestarios annone pro fiducia Berengari de Rurubio, Guillelmo de Berard et Adalberto pro ostatico CCC mazmutinas. Debeo Guillelmo Gron super Apierola DCCCC mazmutinas, Guillelmus de sancta Colomba et Berengarius frater eius redimant eam de Guillelmo Gron et Geraldo de Castellet super villam de Brug LXXX morabetinos quos monachi de sanctis Crucibus paccent predicto Geraldo, et Bono Macip de ipsa Granata CCCC masmutinas super ipsam Gruam et super ipsam comparacionem quam feci de ipsa fabrega a Raimundo Ferrario, et Ospitale persolvat iam dicto Bono Macip CC masmutinas et habeat Gruam, Arbertus de Castro Veteri persolvat alias CC mazmutinas predicto Bono Macip vel ipse qui tenuerit castrum de Guardia et de Apieria. Lupello Gracino MCC solidos, Guillelmo de Bedore et Raimundo de Mozoia et Berengario de Rurubi[o] sunt eius fidesiussores ununsquisque per totum. Debeo super Apieram Lupello

Gracino MD solidos, Bono Macip prescripto XL solidos super locum mansorum suorum de Apieria, et Raimundo de Ripis super ipsam Guardiam C masrudinas propter blad sui mansi de Cudinas, et Arberto de Apierola super ipsam Guardiam CCCC morabetinis cum debito Deodati sartre, et Petro de Puteo C solidos super Castrum Novum de Baies, et Raimundus de Luza persolvat illos C solidos et habeat predictum castrum post obitum Ermenssendis matris mee, et si ipsa voluerit se dare aliquod eius religioni predictus Raimundus de Luza donet predictae Ermenssendi C morabetos et ipsa habeat Castrum Novum iam dictum. Si quis hoc fregerit in duplo componat, postea firmum permaneat omni tempore.

Quod est actum in ydus aprilis, anno ab incarnatione Domini M^oC^oLXXXIII.

Sig+num Berengarii de Guardia, qui hoc testamentum scribere facio et laudo atque firmo et testes firmari rogo.

Sig+num Raimundi de Odena, Sig+num Arberti de Apierola, Sig+num Bernardi de Castelleto, Sig+num Arberti de Castelleto, Sig+num Boni Macip de Granata, Sig+num Guillelmini eius filius, nos sumus testes istius testamenti.

S+ Geraldus Acoliti, qui hoc scripsit cum literis rasis in linea XIII et dampnatis in linea LXV et in LXXXII die et anno quo supra.

1. qn.

197

1187, octubre, 18

Testament de Berenguer de Guàrdia.

- A. ACA, Canc., perg. Alfons I, 465.
- [B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 356r.
- C. ACA, Monacals, *Cartulari de Sant Cugat*, f. 67r, n. 592.
- a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 347 (ex A).
- b. RIUS, *Cartulario de Sant Cugat*, doc. 1172 (ex C).

In Dei nomine. Ego Berengarius de Guardia pergo in Spania ad regem de Marrocs, et facio hoc meum testamentum et eligo manumissores meos, videlicet Bernardus de Castelleti et Guillelmus de Granata et Bernardus de Papiolo atque Geraldus de Villanova, quibus precipio vobis ut, si mors michi evenerit in hoc itinere aut antequam alium testamentum faciam plenam potestatem habeatis

omnes res meas,¹ mobiles et immobiles, sicut ego hordino in hoc testamento. In primis dimito Domino Deo et cenobium sancti Cucufati de Vales corpus meum et anima mea ibi sepelienda cum manso in quo manet Bruffal cum omnibus suis pertinenciis, que est ipsum mansum infra terminum Castri Novi de Bages. Et diffinio et evacuo predicto monasterio decimum illum de Villa Clara et omnibus aliis eximentis que ibi capio per nullam vocem in tantum de honorem quem predictum monasterium ibi tenet nec habet. Dimito Hospitali Iherusalem meam dominicaturam qui vocatur Grua, qui est infra terminum castri de Apiera, cum suis terminis atque pertinenciis, sicut melius habeo et teneo per meum alodium francum. Et dimito predicto Hospitali M morabetins quod habeo in pignora de regis Aragonensi [in] castrum de Guardia et in Apiera et in castrum de Capraria quos ille mihi debet. Predictam dominicaturam et hos M morabetins dimito predicto Hospitali supus talis rationem, ut illis fratribus Hospitali sive illorum successoribus non poscant aliquid interirogar² in meum corpus nec in meam honorem per nullam vocem nec per ullam³ rationem. Dimito Milicie Templi D⁴ morabetinis qui sunt de supradicta pignora, et sunt per numero MD morabetins. Dimito sancti Benedicti de Bages totas illas capciones quem ego capiebam in honore quem predicto sancto Benedicto habet in terminum Castri Novi, sine toltas et sine forcia de nullum hominem que ibi non⁵ faciat. Dimito sancte Montis Marie Serrati mansum illum ubi manet Guillelmus de Puiatis cum suis terminis et pertinenciis per suum alodium francum, et est predictum mansum infra terminum castri de Guardia, et totum quantum habeo in mansum de Gasusags, qui est in parrochia de Brug. Diffinio cenobio sancte Cecilie Montis Serrati mansum illum de Solario Rubeo, et totum illum quod accipiebam in illum suum mansum de Guardia. Diffinio sancti Laurentii de Monte illum loced quem accipi⁶ in suum mansum de sancti Christofori qui est in terminum d'Apierola. Dimito dominum Arberti de Castro Veteri meum castrum de Guardia et castrum d'Apiera cum illorum terminis et pertinenciis,⁷ et teneat predictos castros per domnum meum regem Aragonensis. Item dimito predicto Arberti parrochia de Brug cum suis terminis, et Castro Torto et castrum de Granera et Castro Novo de Bages,⁸ sicut melius habeo et habere debeo, cum illorum terminis et pertinenciis, per suum alodium francum et liberum. Et dimito eum Arberti X cavallerias terre quem tenent per me Bernardus de Bel Log de Roca. Dimito Guillelmus de Guardia omnem honorem quem ego debeo habere et tenere per

Guillelmus vicecomiti de Cardona. Dimito Bertrandus de Castelleto castrum meum d'Apierola, sicut melius ego habeo vel habere debeo et teneo per meum alodium francum et liberum, cum suis terminis et cum suis pertinenciis sive aiacenciis, ad omnem suam voluntatem faciendam, et redimat predictum castrum iam dictus Bertrandus de Castelleto pro DCCCC mazmutinas duo milia solidos,⁹ quos mihi firmavit, paccet.¹⁰ Et Arbertus de Castro Veteri peccet omnes alios meos debitos. Dimito Guillelmus Petri de Castelleto CC morabetinos quos habeo in pignora de Vaccarizes, et omnes expletes quem inde michi auferunt,¹¹ ut poscat bene demandare ibi meum ius et meam racionem.

Facto isto testamento XV kalendas novembris, anno Domini MCLXXXVII.

Sig+num Berengarii de Guardia, qui istum testamentum facio et laudo et firmo firmarique rogo.

Sig+num Bertrandi de Castelleti. Sig+num Guillelmi de Grana-ta. Sig+num Bernardi de Papiolo. Sig+num Geraldí de Villa Nova. Sig+num Raimundi de Villa Nova. Sig+num Geraldí de Balluz. Sig+num Petri Romeu. Sig+num Arnaldi de Villa Nova. Sig+num Arberti de Castro Veteri.

Sig+num Petri de Belestar et presbiter (senyal), qui hoc scripsit precepto¹² Berengarius de Guardia, cum literis suprapositis in linea prima, die et anno, et cum literis suprapositis in linia XIII, et quo supra.

1. **A** omet meas. 2. **C** interrogare. 3. **C** nullam. 4. **C** de. 5. **C** omet non. 6. **C** accipio. 7. **C** pertinenciis et teminis. 8. **C** castrum de Bages. 9. **C** omet solidos. 10. **C** Pocet. 11. **C** auferant. 12. **C** qui istum testamentum scripsit precepto.

198

1192, setembre, 2

Resolució del litigi entre el rei Alfons i Albert de Castellvell sobre l'heretat de Berenguer de Guàrdia.

A. ACA, Canc., perg. Alfons I, 632.

[B]. ACA, Canc., *Liber Feudorum Maior*, f. 263.

C. ACVal, perg. 5954.

a. MIQUEL, *Liber Feudorum Maior*, doc. 243 (ex **A**).

b. SÁNCHEZ, *Alfonso II*, doc. 570.

In Christi nomine. Sit notum cunctis quod post longas conten-
ciones et placita que fuerunt inter domnum Ildefonsum Aragonen-

sium regem, comitem Barchinonensem et marchionem Provincie, et Arbertum de Castro Veteri super castro de Falced et terminis suis et super honore qui fuit Berengarii de Guardia, que omnia uterque eorum ad ius suum spectare dicebat, mediante consilio domni Berengarii Terrachonensis archiepiscopi et aliorum proborum virorum, super his omnibus sponte veniunt ad finem et concordiam et ad amicabilem transaccionem in hunc modum, quod domnus Ildefonsus rex Aragonensium, comes Barchinonensis et marchio Provincie, donat, concedit et tradit Alberto de Castro Veteri et suis in perpetuum pro alodio francho et libero ad omnes voluntates suas castrum de Falced cum terminis suis, sicut melius eos probavit Arbertus per testes suos. Preterea donat, tradit, et concedit per feudum predicto Arberto domnus rex quicquid ultra probatos terminos tenet modo castrum de Falced. In presentiarum vero utraque parte presente, distinguatur per terminos et fixurias tam alodium quam feudum quod donat et tradit, ut supra dictum est, domnus rex Arberto de Castro Veteri. Utrumque vero predictorum donorum alodii scilicet et feudi donat et tradit domnus rex Arberto de Castro Veteri tum pro contentione que super castro et terminis de Falced fuerat inter eos, tum pro concambio et commutatione honoris qui fuit Berengarii de Guardia, ubicumque sit. Quem quidem Arbertus de Castro Veteri donat, tradit, solvit atque diffinit domno regi et suis in perpetuum sicut melius eum petere vel requirere poterat iure testamenti et donationis Berengarii de Guardia vel quolibet alio iure ut domnus rex et sui eum habeant per suum proprium alodium franchum et liberum ad omnes suas voluntates sine omni retentu et inquietatione Arberti et suorum. Insuper etiam donat et cedit domno regi predictus Arbertus omne ius et omnem actionem, quamcumque poterat habere, ad hunc honorem petendum adversus quemlibet possidentem. Ad hec ut gratior et firmior sit huiusmodi compositio, donat Arberto domnus rex septem milia solidorum Barchinonensis monete, quos solvet sicut archiepiscopus dicet.

Actum est hoc IIII° nonas septembris, anno M^oC^oXC^oII^o Dominice incarnationis.

Sig+num + Ildefonsi, Dei gratia regis Aragonensium, comitis Barchinonensis et marchionis Provincie, Sig+num Sancie, Dei gratia regine Aragonensium, comitisse Barchinonensium et marchisie Provincie, Sig+num Arberti de Castro Veteri, qui hanc translacionem faciunt et firmant et firmari a testibus rogant.

Sig+num Enechonis de Aruer. Sig+num Michaelis de Lusia. Sig+num Dalmacii de Crexel. Sig+num Petri de Crexel. Sig+num

Arnaldi de Fuxan. His Bernardus ita scriptis favet, archilevita. Ego Raimundus Barchinonensis episcopus subscribo. Sig+num Bernardi Marcucii. Berengarius sacrista +. + Berengarius Terrachonensis archiepiscopus.

Ego Petrus de Terrachona, Terrachonensis notarius, notarius etiam domni archiepiscopi, hoc scripsi et suprascripti in linea I ubi dicitur "comitem Barchinonensem et marchionem Provincie", et in linea II ubi dicitur "suum", die et anno (senyal) prefixo.

199

1193, gener, 31

Conviniça entre Guillem de Guàrdia i el rei Alfons II d'Aragó.

[A]. Original.

B. ACA, Canc. perg. Alfons I, 668.

C. ACA, *Liber testamentorum*, f. 93r-94r.

a. SÁNCHEZ, Alfonso II, doc. 586.

Sit notum cunctis, presentibus atque futuris, quod ego Ildefonsus rex Aragonensis,¹ comes Barchinonensis ac Provincie marchio, trado et mito² Guillelmum de Guardia de Montem Serato in potestate et manu Guillelmum de Cardona super diversis capitulis. Primum itaque capitulum quod Arnaldus de Capraria, baiulus meus, trahit et in medium producat unum militem vel unum baccallarium qui dicat per bellum quod post treguas quas Guillelmus de Guardia dicit sibi aessae datas a domno rege ante quam ipse caperet eum iam ex parte eiusdem regis eum aquindaverat, et Guillelmus de Guardia donet consimilem illi militi vel illi baccallario qui adductus fuerit ad ipso Arnaldo, et si dictus Guillelmus noluerit hoc facere et dicet quod in propria persona voluerit hoc facere dictus baiulus producat unum militem filium militis et domine qui sit et consimilis, et ante quam dies bataye fuerit assignata inter eos eligat Guillelmus de Guardia alterum istorum, verumtamen si neutrum istorum facere noluerit. Quia manifestum est quod multociens domnus rex quesivit ab eo ut faceret sibi directum de ipso castro de Guardia et ipse nunquam ei facere. Adhuc etiam ad maiorem habundanciam querit ab ec directum de illo castro de Guardia et potestatem, et si ipse Guillelmus noluerit ei facere directum nec potestatem dare ei de illo castro de Guardia reptat eum de baudia sicut aliquis homo vel domnus potest aliquem reptare de baudia qui auferat ei suum castrum et qui nolit ei facere directum nec potestatem ei dare velit de suo

castro, et super hoc dabit ei suum parem secundum arbitrium sue curie et cognicionem proborum hominum ad eum convincendum, et postquam elegerit domnus rex illum parem, secundum quod dictum, mitit illum parem et Guillelmum de Guardia in potestate et manu Guillelmi de Cardona. Et si Guillelmus ipse de Guardia et vel suus batayer erit victus de illa bataya que erit facta super aquindamento sue captionis, Guillelmus de Cardona reddat dictum Guillelmi de Guardia domno regi remota omni occasione et sine enganno. Veruntamen si noluerit facere bellum sue captionis et voluerit facere bellum reptamenti et erit victus, super ipso donet plenariam potestatem castri de ipsa Guardia domno regi et veniat in potestate domni regis ipse Guillelmus et omnes res sue ad faciendam suam voluntatem, et si ipse Guillelmus vicerit illam batayam super ipsa baudia factam domnus rex, diffiniat ipsum castrum de Guardia per se et per suos totum hoc fiat in manu Guillelmus de Cardona et sit factum usque in festum Pentecostes nisi domnus rex et ipso Guillelmus de Guardia dignam excusationem habuerint, et si eam habuerint dignam purgata ea vel preterita fiat et sequatur totum, sicut superius dictum. Interim vero dictus Guillelmus de Cardona et sui teneantur domno regi ne Guillelmus dictus de Guardia nec suis amici nec aliquibus consanguinitatis sibi iuncti nec aliquis homo per eum aliqua occasione possint facere malum aliquod domno regi nec terre sue nec hominibus suis nec aliis in terra sua constitutis de ipso castro de Guardia nec de aliquo loco. Similiter domnus rex promittit et donat treguas Guillelmo de Guardia quod ipse nec homines sui ullum malum faciant Guillelmus de Guardia nec suis nec ad castrum de Guardia nec ad honorem suum etiam ad homines suos.

Actum est hoc II kalendas februarii, anno Domini M^oC^oXC^oIII^o.

Sig+num Guillelmi de Guardia, qui hoc laudo et firmo et a testibus firmari rogo. Sig+num Guillelmi de Cardona, qui hoc laudo et firmo.

Sig+num Bertrandi de Castelleto. Sig+num Guillelmi Petri de Castelleto. Sig+num Raimundi de Guardia. Sig+num Guillelmi de Castro Aulino. Sig+num vicarii de Minorisa. Sig+num Bertrandi de Castelleto iunioris. Sig+num Dalmacii de Canellis.

Sig(senyal)num Guillelmi Sendredi scriptoris, qui hoc scripsit iuissione Raimundus de Calidis, die et anno prefixo.

1. C Aragonum.
2. C mitto.

200

1193, gener, 30

Guillem de Cardona jura fidelitat al rei Alfons I pel que fa a la qüestió de Guillem de Guàrdia.

A. ACA, Canc., perg. Alfons I, 669.

Ad noticiam cunctorum perveniat qualiter ego Guillelmus de Cardona profiteor et recognosco me accepisse et abstraxisse de posse vestro, mi domne Ildefonsus rex Aragonensis et comes Barchinonensis, et de captione vestra qua tenebatur Guillelmus de Guardia de Monte Serrato, et promito vobis bona fide et facio vobis inde hominum et fidelitatem ut nisi ipse Guillelmus de Guardia atenderit et compleverit vobis omnia, sicut superius scripta sunt in istrumento per alfabetum diviso et a me et ab aliis subscripto, quod ego reddam vobis Guillemum dictum de Guardia vel castrum de Guardia de Monte Serato, et faciam vos de eo, sine engan, potentem. Quod nisi facerem, tenear supradictis vobis, domne mi rex, hominio et fidelitate, sicut homo propriis manibus comendatus domno suo teneri debet de aliquo facto quod ei facere promittit et de quo facit ei hominum et fidelitatem.

Actum est hoc II kalendas februarii, anno Domini M^oC^oXC^oIII^o.

Sig+num Guillemi de Cardona, qui hoc laudat et firmat et a testibus firmari rogat.

Sig+num Bertrandi de Castelleto. Sig+num Guillemi Petri de Castelleto. Sig+num Raimundi de Guardia. Sig+num Guillemi de Castro Aulino. Sig+num Vicarii de Minorisa. Sig+num Bertrandi de Castelleto iunioris. Sig+num Dalmacii de Canellis. Sig+num Raimundi de Castelleto de Bages.

Sig+num Guillemi Sendredi, qui hoc scripsit mandato Raimondi de Calidis die et anno prefixo.